ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ
ΤΩΝ
ΕΘΝΙΚΩΝ
ΣΥΛΛΟΓΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

ΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Χ.Χ.Χ

ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΑΥΤΑ ΕΞΕΤΥΠΩΘΗΣΑΝ ΔΑΠΑΝΑΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΓΕΝΟΥΣ

ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ.

ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ

ΠΡΩΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΕΙΣΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΝ ΕΤΕΙ 187[illegible]

1932
1879
: 53

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΠΕΡΡΗ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
1879

ΤΑ ΠΡΟ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 20 Νοεμβρίου 1879 τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ» ὁ κ. Μ. Π. Λάμπρος προέτεινεν ὅπως κατὰ τὴν 25 Μαρτίου συγκαλεσθῇ ἐν Ἀθήναις συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων. Τὴν πρότασιν ταύτην συζητήσας ὁ Σύλλογος ἐν ἐπομένῃ συνεδριάσει παρεδέξατο κατ' ἀρχὴν καὶ ὥρισεν ὅτι ἑξαμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ μελῶν αὐτοῦ συγκεκροτημένη θέλει ὑποβάλει τὰ κατὰ τὴν συγκάλεσιν τοῦ συνεδρίου. Κατήρτισε δὲ τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ὁ Σύλλογος ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν αὐτοῦ κκ. Ἰωάν. Βάμβα, Τιμ. Ἀργυροπούλου, Μ. Π. Λάμπρου, Μ. Ναύτου, Σ. Π. Λάμπρου καὶ Ν. Φιλιππίδου, ἀναθεὶς τὴν προεδρείαν εἰς τὸν τακτικὸν αὐτοῦ πρόεδρον κ. Ἐμ. Δραγούμην. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπανειλημμένως συνελθοῦσα διέγραψε τὰ κατὰ τὴν συγκάλεσιν τοῦ συνεδρίου καὶ διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Σ. Π. Λάμπρου ὑπέβαλεν εἰς τὸν Σύλλογον λεπτομερῆ ἔκθεσιν. Μετὰ μακρὰς δὲ συζητήσεις ὁ Σύλλογος ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὰς προτάσεις τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀπεφάσισε νὰ συγκαλεσθῇ τὴν 25 Μαρτίου 1879 ἐν Ἀθήναις συνέδριον, ἵνα, μετὰ κοινὴν συνεννόησιν, ἀποφανθῇ περὶ τῶν διαφόρων τρόπων καθ' οὓς δύνανται οἱ ἁπανταχοῦ ἑλληνικοὶ Σύλλογοι ὡς ὠφελιμώτατα νὰ συνεργασθῶσιν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ, ὃν ἕκαστος προτίθεται.

Ὡς πρὸς τὰ προσκλητέα σωματεῖα ὁ Σύλλογος ὥρισεν ὅτι ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις ὑπαρχόντων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀποφάσεως θέλουσι κληθῆ ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρία, ὁ Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ ἑταιρία, ἡ Ἰατρικὴ ἑταιρία, ὁ Σύλλογος τῶν κυριῶν ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως, ὁ Ἑλληνικὸς διδασκαλικὸς σύλλογος, ἡ Ἑταιρία τῶν φίλων τοῦ λαοῦ, ὁ Μουσικὸς καὶ δραματικὸς σύλλογος, ἡ Ἑταιρία τῆς ἐπὶ σκοπὸν βολῆς, ὁ Φιλολογικὸς σύλλογος «Βύρων»· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸ ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον καθότι τὸ συνέδριον μέλλον νὰ πραγματευθῆ ἰδίως περὶ ζητημάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν σκοπιμωτέραν διάδοσιν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀπαραίτητον ἦτο νὰ ἔχῃ παρ' ἑαυτῷ τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ ἀνωτάτου τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς παιδευτηρίου.

Τὰ περὶ τῶν λοιπῶν προσκλητέων σωματείων τῆς ἔσω καὶ ἔξω Ἑλλάδος ἐκανονίσθησαν ὡς ἑξῆς. Ὁ καταρτισμὸς τοῦ πρώτου καταλόγου τῆς ἔσω Ἑλλάδος ἀνετέθη εἰς τὴν ἐφορίαν τοῦ συλλόγου, ὁ δὲ τῆς ἔξω Ἑλλάδος ὡς πρὸς μὲν τὴν Θρᾴκην εἰς τὸν Ἑλληνικὸν φιλολογικὸν σύλλογον Κωνσταντινουπόλεως, ὡς πρὸς δὲ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν εἰς τὸν φιλεκπαιδευτικὸν σύλλογον «Ὅμηρον» Σμύρνης, ὡς πρὸς δὲ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὰς λοιπὰς χώρας εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων σύλλογον.

Ἐῤῥέθη δὲ ὅτι ἂν ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἡμέρας τῆς ἀποφάσεως καὶ τῆς τοῦ Συνεδρίου συγκροτήσεως συστηθῶσιν ἐν Ἀθήναις νέοι σύλλογοι, θέλουσι προσκληθῆ καὶ οὗτοι ἅμα δηλοποιήσωσιν εἰς τὸν Σύλλογον κατὰ τὰ εἰθισμένα τὴν ἵδρυσίν των. Καὶ οὕτως εἰς τὸν ἄνω κατάλογον προσετέθησαν δύο ἔτι σύλλογοι ὁ Κυπριακὸς σύλλ. «Ζήνων» καὶ ὁ Θεολογικὸς σύλλ. «Ἀπόστολος Παῦλος».

Συγχρόνως ὁ Σύλλογος, ἵνα εὐκολύνῃ τὴν εἰς Ἀθήνας προσέλευσιν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἔξω Ἑλλάδος, ἀπετάθη ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν ἰταλικὴν ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρίαν «Φλόριο»· ἡ δ' εὐγενῶς ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ Συλλόγου ὑπεβίβασε κατὰ 50 % τὸν ναῦλον τῶν ἀντιπροσώπων τούτων.

Συνταχθέντος κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὁρισθέντα τοῦ καταλόγου τῶν σωματείων ὅσα ἔμελλον νὰ ἀπαρτίσωσι τὸ Συνέδριον ἀπεστάλησαν τὰ ἑξῆς γράμματα.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ»

Πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ Ἑλληνικοὺς Συλλόγους

Κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἡ ἰδέα τῶν Συλλόγων ἐπεξετάθη τοσοῦτον παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ τοσοῦτον διεδόθησαν αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν ἔν τε τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, κατὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ παρὰ ταῖς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Ἑλληνικαῖς ἀποικίαις, ὥστε δικαίως ἐφείλκυσε τὸ γεγονὸς τοῦτο τὴν προσοχὴν ὁμογενῶν τε καὶ ξένων, οἵτινες προσεπάθησαν νὰ ἐξακριβώσωσι τὴν διὰ τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων ἐπερχομένην γενικὴν ὠφέλειαν εἰς τὸν Ἑλληνισμόν.

Ἡ ἐλευθέρα αὕτη ἐνέργεια, ἐθνικὴ, ἀνεξαρτήτως τῆς πολιτικῆς, καὶ πνευματικὴ, ἀνεξαρτήτως τῶν σχολείων, εἶνε τοικύτη καὶ τοσαύτη, ὥστε εὐλόγως δύναται νὰ ῥηθῇ ὅτι ὑπερέβη πᾶσαν προσδοκίαν. Εἶνε δὲ ἀξία παντὸς ἐπαίνου ἡ διὰ τῶν Συλλόγων αὕτη ἐνέργεια οὐ μόνον διὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἐπιτυχίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν σκοπῶν· διότι θαῤῥοῦντως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει πρόοδος, πρὸς ἣν τὴν εὐδοκίμησιν δὲν συνετέλεσαν οἱ Σύλλογοι. Ἡ ἰδέα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ ἱστορία αὐτοῦ, ἡ διάδοσις τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν, τῶν καλῶν τεχνῶν, ἡ μόρφωσις τῆς γυναικὸς, ἡ αὔξησις τῆς εὐμαρείας τοῦ βίου, ἡ ἄσκησις τοῦ σώματος καὶ ἡ διατήρησις τῆς ὑγιείας, πᾶν τέλος ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὸ παρελθὸν, τὸ παρὸν, τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐγένετο ἀντικείμενον τῶν σκέψεων καὶ τῆς μερίμνης τῶν πολλῶν σωματείων τῶν διεσπαρμένων ἁπανταχοῦ ἔνθα λλελεῖται ἡ

γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀπανταχοῦ ἔνθα πάλλουσι καρδίαι ἑλληνικαί.

Ἀλλ' ὅμως, ὡς βάσις τῆς εὐδοκιμήσεως τῶν Συλλόγων εἶνε ἡ ἐλευθέρα ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν ἑταίρων αὐτῶν καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν ἀμοιβαίων σκέψεων καὶ ἡ καταβολὴ πολλῶν ὁμοῦ δυνάμεων πρὸς μίαν ἐνέργειαν, οὕτως ἀγαθὰ πολλὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιτευχθῶσι διὰ τῆς κοινῆς συνεργασίας πάντων ὁμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων, οἵτινες, καίπερ διαφόρους ἔχοντες ὀργανισμούς, ἕνα ἔχουσι πάντες σκοπόν, ἐν ἐκδιώκουσι τέλος, τὴν ἠθικὴν, διανοητικὴν καὶ ἐθνικὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλλήνων. Συνερχόμενοι ἑκάστοτε ἐπὶ τὸ αὐτὸ οἱ ἑταῖροι τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων θὰ ἠδύναντο νὰ καταβάλλωσι τοὺς καρποὺς τῆς ἰδίας πείρας πρὸς ἐπίτευξιν κοινῶν ἐνεργειῶν καὶ πρὸς ἐπιδίωξιν κοινῶν ἐθνικῶν συμφερόντων. Ὁ τρόπος τῆς εὐδοκιμήσεως τῶν μὲν θὰ ἐξήγειρε τὴν φιλοτιμίαν τῶν δὲ, οἱ λόγοι τῆς ἀποτυχίας πολλῶν σκοπῶν θὰ ἐγίνοντο ἀφορμὴ πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτῶν παρὰ τοῖς αὐτοῖς ἢ παρ' ἄλλοις. Ἐν ἐργασίᾳ ἥτις εἶναι μὲν ποικιλωτάτη καὶ μάλιστα διεσπαρμένη, ἀλλὰ πάντως πάντοτε ἐθνικὴ καὶ φιλόπατρις, θὰ ἐγνωρίζοντο διὰ τοιαύτης τινὸς συνελεύσεως οἱ ἀπῳκισμένοι ἐργάται τοῦ καλοῦ, ἐκ δὲ τῆς συμπράξεως συλλόγων καὶ ἰδιωτῶν θὰ ἐπήρχετο ἀκατάβλητός τις δύναμις συνεργασίας ἧς πάντες δυνάμεθα νὰ προΐδωμεν τοὺς ἀγαθοὺς καρπούς.

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα διανοούμενος ὁ ἡμέτερος Σύλλογος προσκαλεῖ τοὺς ἀπανταχοῦ ἑλληνικοὺς συλλόγους εἰς κοινὸν συνέδριον, οἷκ πολλάκις περὶ διαφόρων ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν συγκαλοῦνται ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ, μέλλον νὰ συνέλθῃ ἐν Ἀθήναις τῇ 25 προσεχοῦς Μαρτίου καὶ σκοποῦν τὴν κοινὴν συνεννόησιν *περὶ τῶν διαφόρων τρόπων καθ' οὓς δύνανται οἱ ἀπανταχοῦ ἑλληνικοὶ σύλλογοι ὡς ὠφελιμώτατα νὰ συνεργασθῶσιν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ ὃν ἕκαστος αὐτῶν προτίθεται.*

Προσκαλοῦντες τὸν Ὑμέτερον Σύλλογον νὰ μετάσχῃ τοῦ συνεδρίου τούτου, παρακαλοῦμεν Ὑμᾶς νὰ διορίσητε ἀντιπροσώπους τοῦ Ὑμετέρου Συλλόγου ἵνα συνέλθωσιν ἐντεῦθα τῇ 25 Μαρτίου μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν συλλόγων ἐν τῷ καταστήματι τοῦ «Παρνασσοῦ».

Ἐλπίζοντες ὅτι δὲν θὰ ἀρνηθῆτε τὴν ὑμετέραν συνεργασίαν καὶ

προσδοκῶντες ἐκ τοῦ μελετωμένου συνεδρίου τὰ βέλτιστα προσφέρομεν ὑμῖν τὰς ἀδελφικὰς ἡμῶν προσρήσεις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ἰανουαρίου 1879.

Ὁ πρόεδρος

Ε. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.

Ὁ γεν. γραμματεὺς

Μ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Ἀριθ. Πρωτ. 2896.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ»

Κύριε πρόεδρε,

Σὺν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ λαμβάνετε ἔντυπον ἐγκύκλιον περὶ συγκλέσεως συνεδρίου τῶν ἑλληνικῶν Συλλόγων. Προστίθεμεν δ' ἐνταῦθα ἰδιαιτέρας τινὰς εἰδήσεις πρὸς ὑμετέραν γνῶσιν.

α'. Τὴν ἔναρξιν τῶν συνεδριάσεων θὰ κηρύξῃ τὸ προεδρεῖον τοῦ «Παρνασσοῦ», μεθ' ὃ τὸ συνέδριον, ἐκλέξαν τὸ ὁριστικὸν αὐτοῦ προεδρεῖον, θὰ προβῇ εἰς τὰς συζητήσεις καὶ ἀποφάσεις ὅσαι θὰ κριθῶσιν ἀναγκαῖαι καὶ λυσιτελεῖς, ἑκάστου τῶν συλλόγων ἔχοντος ἐν συνόλῳ μίαν μόνην ψῆφον.

β'. Διὰ τὰς προκαταρκτικὰς συνεδριάσεις καλὸν ἐθεωρήθη ἕως τοῦ ἀπαρτισμοῦ τοῦ ὁριστικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ Συλλόγου νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βάσις οἱ θεσμοὶ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

γ'. Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος εὔχεται νὰ ὑποδεχθῇ ἀντιπροσώπους ὑμῶν στελλομένους ἐκεῖθεν, διευκολύνων τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν ἐπὶ εὐθηνοτέρῳ ναύλῳ διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς Ἑταιρίας Florio μεθ' ἧς ἤδη συνεννοήθη· ἂν δὲ μὴ εἶνε τοῦτο ἐφικτόν, δύνασθε νὰ ὁρίσητε ἀντιπροσώπους ἐντεῦθα.

Ἀναμένοντες ταχεῖαν ἀπάντησιν σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἀγάπης ἡμῶν καὶ ὑπολήψεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14 Ἰανουαρίου 1879.

Ὁ πρόεδρος
Ε. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.

Ὁ γεν· γραμματεὺς
Μ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Εἰς τὰ γράμματα ταῦτα ἀπήντησαν σχεδὸν πάντα τὰ προσκληθέντα σωματεῖα πλὴν ὀλίγων κωλυθέντων ἐκ λόγων ἀνυπερβλήτων τῆς θελήσεώς των. Οὕτω δὲ κατηρτίσθη τὸ πρῶτον συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν συλλόγων.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ.

Ἄρθρ. 1. Τὸ συνέδριον τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων, ἑταιριῶν καὶ ἀδελφοτήτων τὸ συγκροτούμενον ἐν Ἀθήναις προτίθεται ἀ.) τὴν ἐξακρίβωσιν καὶ συγκεφαλαίωσιν τῶν ὑπὸ ἑκάστου τῶν σωματείων πούτων ἄχρι τοῦδε διαπραχθέντων, β'.) τὴν ἐξεύρεσιν διὰ κοινῆς συσκέψεως τῶν τρόπων, δι' ὧν ἕκαστον ἰδίᾳ καὶ πάντα ὁμοῦ δύνανται νὰ συντελέσωσιν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὑπερτάτου αὐτῶν σκοποῦ, ὅστις εἶναι ἡ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, παιδείας καὶ ἀγωγῆς ἐπίδοσις.

Ἄρθρ. 2. Ἡ διάρκεια τοῦ συνεδρίου ὁρίζεται δεκαπενθήμερος.

Ἄρθρ. 3. Τὸ συνέδριον ἀπαρτίζουσιν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων σωματείων, ἅτινα προσκληθέντα ἁρμοδίως ἐδήλωσαν αὐτῷ, ὅτι ἀποδέχονται τὴν πρόσκλησιν.

Ἄρθρ. 4. Οὐδεὶς γίνεται δεκτὸς ἐν τῷ συνεδρίῳ, ἂνδεν φέρῃ εἰσιτήριον προσωπικόν. Τὸ εἰσιτήριον τοῦτο χορηγεῖται πρὸς μόνους

τοὺς ἁρμοδίως γνωστοποιηθέντας ἀντιπροσώπους τῶν ἀποδεξαμένων τὴν πρόσκλησιν συλλόγων, ἑταιριῶν καὶ ἀδελφοτήτων.

Ἄρθρ. 5. Αἱ συνεδριάσεις τοῦ συνεδρίου εἶναι δημόσιαι, ἀλλ' ἡ εἰς αὐτὰς εἴσοδος τοῦ κοινοῦ δὲν ἐπιτρέπεται εἰμὴ δυνάμει εἰδικῶν εἰσιτηρίων διανεμομένων παρὰ τοῦ προεδρείου.

Ἄρθρ. 6. Τὸ συνέδριον ἐκλέγει πρόεδρον, τέσσαρας ἀντιπροέδρους καὶ τέσσαρας γραμματεῖς.

Ἄρθρ. 7. Ὁ πρόεδρος τηρεῖ τὴν τάξιν τῶν συνεδριάσεων, διευθύνει τὰς συζητήσεις καὶ κανονίζει μετὰ τοῦ γραφείου τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ἄρθρ. 8. Οἱ γραμματεῖς συντάσσουσι περιληπτικὰ πρακτικὰ ἑκάστης συνεδριάσεως, ἅτινα δημοσιεύονται καὶ διανέμονται πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἑπομένης συνεδριάσεως εἰς τοὺς συνέδρους.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνόδου, τὰ πρακτικὰ ταῦτα δημοσιεύονται ἐν ἰδίῳ τεύχει μετὰ τῶν ὑπομνημάτων καὶ ἀνακοινώσεων, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τῷ ἄρθρῳ 12.

Ἄρθρ. 9. Τὸ συνέδριον δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τμήματα ἢ ἐπιτροπὰς πρὸς ἐξεργασίαν τῶν διαφόρων θεμάτων εἰς ἃ θέλει ἀσχοληθῇ. Τὴν ἐν ἑκάστῳ τμήματι κατάταξιν τῶν συνέδρων προσδιορίζει τὸ προεδρεῖον. Ἐν τούτοις ἕκαστος σύνεδρος δύναται νὰ δηλώσῃ τὸ τμῆμα, ἐν ᾧ προτιμᾷ νὰ ταχθῇ. Ὁ αὐτὸς σύνεδρος δύναται νὰ ἐργασθῇ καὶ εἰς πλείονα τοῦ ἑνὸς τμήματα.

Ἄρθρ. 10. Ἕκαστον τῶν τμημάτων ἐκλέγει τὸ γραφεῖον αὐτοῦ καὶ προσδιορίζει τοὺς εἰσηγητὰς ἐπὶ τῶν εἰς τὴν προεξέτασιν αὐτοῦ θεμάτων.

Ἄρθρ. 11. Αἱ ἐκθέσεις τῶν εἰσηγητῶν εἰσὶν ἔγγραφοι, ἀναγινώσκονται δὲ εἰς γενικὴν συνέλευσιν τοῦ συνεδρίου, ἀφοῦ προηγουμένως ἀναγνωσθῶσι καὶ ἐγκριθῶσιν ἐν τῷ τμήματι.

Ἄρθρ. 12. Κατὰ τὴν ἔναρξιν ἑκάστης συνεδριάσεως τὸ προεδρεῖον γνωστοποιεῖ τὰ εἰς τὸ γραφεῖον κατατεθέντα παρὰ συνέδρων ὑπομνήματα, τὰ πρὸς τὸ συνέδριον ἔγγραφα, τὰς γενομένας πρὸς αὐτὸ προσφορὰς, προτάσεις καὶ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ συνέδριον ἢ ἀπευθύνεται πρὸς αὐτό. Τὰ ὑπομνήματα ἢ πᾶσα ἀξία λόγου ἀνακοίνωσις δύνανται κατ'ἀπόφασιν τοῦ προεδρείου νὰ κατακωρισθῶσιν ὁλόκληρα ἢ ἐν περιλήψει ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ συνεδρίου.

Ἄρθρ. 13. Ἡ συνέλευσις τοῦ συνεδρίου ἀποφαίνεται ἐπὶ τῶν

πορισμάτων ἢ προτάσεων τῶν εἰσηγητῶν. Πᾶσα ἐπ' αὐτῶν τροπολογία πρέπει νὰ παραδίδωται ἔγγραφος καὶ ἐνυπόγραφος εἰς τὸ προεδρεῖον, ὅπερ τὴν ὑποβάλλει εἰς τὴν συνέλευσιν.

Ἄρθρ. 14. Ἡ συνεδρίασις ἄρχεται ἐν τέταρτον μετὰ τὴν προκηρυχθεῖσαν ὥραν, ὅσοι καὶ ἂν παρευρίσκωνται σύνεδροι. Αἱ συνεδριάσεις τῶν τμημάτων λογίζονται ἐν ἀπαρτίᾳ, ὅταν παρευρίσκηται τὸ ἥμισυ πλέον ἑνὸς τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὰ συνέδρων.

Ἄρθρ. 15. Ἡ ψηφοφορία γίνεται διὰ κλήσεως τῶν ἀντιπροσωπευομένων σωματείων κατὰ τὴν ἀλφαβητικὴν αὐτῶν σειράν. Ἐν ταῖς δημοσίαις συνεδριάσεσιν ἕκαστον σωματεῖον ἔχει μίαν ψῆφον.

Ἄρθρ. 16. Οὐδεμία πρότασις ἀλλοτρία τῶν ἐν τῷ κανονισμῷ θεμάτων, οὐδεμία ἀνάγνωσις ὑπομνήματος, ἐκθέσεως ἢ σημειώσεως ἐπιτρέπεται ἄνευ ἀποφάσεως τοῦ προεδρείου. Ἰδίως δὲ ἀπαγορεύεται πᾶσα πολιτικὴ πρότασις καὶ συζήτησις.

Ἄρθρ. 17. Τῆς ἡμερησίας διατάξεως ἡ τήρησις δύναται νὰ αἰτηθῇ πάντοτε ἐπὶ πάσης παρεμπιπτούσης προτάσεως.

Ἄρθρ. 18. Ἡ διάρκεια ἑκάστης ἀγορεύσεως δὲν πρέπει νὰ ᾖ μακροτέρα τοῦ ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας. Ἡ διάταξις αὕτη δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν εἰσηγητῶν.

Ἄρθρ. 19. Ἐν τῇ τελευταίᾳ τῶν συνεδριάσεων προσδιορίζεται ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐπομένης συνόδου τοῦ συνεδρίου.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ.

Α΄.

1. Τῇ 23 Μαρτίου τὸ προεδρεῖον τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσοῦ», θέλει καλέσει τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἁρμοδίως προσκληθέντων ἑλληνικῶν Συλλόγων, Ἑταιριῶν καὶ Ἀδελφοτήτων νὰ προσέλθωσι τῇ 25 τοῦ μηνὸς, ὥρᾳ 3 μ. μ. εἰς τὸ κατάστημα αὐτοῦ καὶ καταθέσωσι τὰ πληρεξούσια αὐτῶν, ἵνα καταστρωθῇ ὁ κατάλογος τῶν Συνέδρων.

2. Τῇ 26 Μαρτίου θέλει γίνει ἡ ἔναρξις τοῦ Συνεδρίου διὰ προσλαλιᾶς τοῦ ἐπιτίμου προέδρου τοῦ «Παρνασσοῦ». Μετὰ τοῦτο θέλει οὗτος προκαλέσει τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συνεδρίου περὶ τοῦ κανονισμοῦ. Τούτου δὲ ψηφισθέντος τὸ Συνέδριον προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ὁριστικοῦ Προεδρείου.

Β΄.

ΤΡΙΤΗ . . . . . 27 Μαρτίου—Β΄. Συνεδρίασις. Διαίρεσις εἰς τμήματα. Κατάθεσις ὑπομνημάτων καὶ προτάσεων εἰς τὸ προεδρεῖον.

ΤΕΤΑΡΤΗ . . 28
ΠΕΜΠΤΗ . . 29
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 30
ΣΑΒΒΑΤΟΝ . 31
} Μαρτίου — Ἐργασίαι τμημάτων.

ΚΥΡΙΑΚΗ . . 1
ΔΕΥΤΕΡΑ . . . 2
} Ἀπριλίου—Ἀργία.

ΤΡΙΤΗ . . . . . 3 Ἀπριλίου—Ἐκδρομὴ εἰς Μέγαρα.

ΤΕΤΑΡΤΗ . . 4 » —Γ΄. Συνεδρίασις.
ΠΕΜΠΤΗ . . . 5 » —Δ΄. »
ΣΑΒΒΑΤΟΝ . 7 » —Ε΄. »
} Συζητήσεις καὶ ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν προτάσεων τῶν τμημάτων.

ΔΕΥΤΕΡΑ . . . 9 Ἀπριλίου—ΣΤ΄. Συνεδρίασις. Ἀπόφασις περὶ τῆς δευτέρας συνόδου τοῦ Συνεδρίου. Ὁ πρόεδρος συγκεφαλαιοῖ τὰ γενόμενα καὶ κηρύττει τὴν λῆξιν τῆς παρούσης Συνόδου.

Τὴν ἑσπέραν ἀποχαιρετισμὸς τῶν Συνέδρων ἐν κοινῷ συμποσίῳ.

ΤΑ ΜΕΤΑΣΧΟΝΤΑ

ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΑ

ΕΣΩ ΕΛΛΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ

ΣΩΜΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΕΤΟΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ		ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ
1. Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον	1837	Ἐμμ. Κόκκινος Δ. Σεμιτέλος.
2. Ἰατρικὴ Ἑταιρία	1835	Α. Ἀναγνωστάκης Γ. Καραμήτσας.
3. Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρία	1836	Ν. Μαυροκορδάτος Χ. Νικολαΐδης Φιλαδελφεύς Α. Ἀγτωνιάδης.
4. Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία	1837	Φίλιππος Ἰωάννου Εὐθύμιος Καστόρχης.
5. Φιλολογ. Σύλλογος Παρνασσός ..	1865	Κ. Παπαρρηγόπουλος Ε. Δραγούμης Τ. Φιλήμων Α. Μανσόλας Σ. Π. Λάμπρος Ν. Καζάζης Μ. Ναύτης Μ. Π. Λάμπρος Α. Τομπάζης.
6. Ἑταιρία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ...	1865	Φ. Παρασκευαΐδης.
7. Φιλολογικὸς Σύλλογος Βύρων...	1868	Π. Χαλκιόπουλος.

8. Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων	1869	Γ. Βασιλείου Α. Μελᾶς Π. Λάμπρος Κ. Κωστῆς.
9. Ἑταιρία ἐπὶ σκοπὸν Βολῆς.....	1870	Ἰω. Μίνδλερ.
10. Μουσικὸς καὶ Δραματικὸς Σύλλογος	1871	Μ. Ῥενιέρης Ν. Χατζόπουλος.
11. Σύλλογος Κυριῶν ὑπὲρ τῆς Γυναικείας παιδεύσεως	1872	Α. Οἰκονόμος.
12. Ἑλληνικὸς Διδασκαλικὸς Σύλλογος	1873	Γ. Μιστριώτης.
13. Θεολογικὸς Σύλ. Ἀπόστολος Παῦλος	1878	Κ. Νεστορίδης.
14. Κυπριακὸς Σύλλογος Ζήνων	1879	Ν. Σαρίπολος Γ. Σιβιτανίδης Ι. Δ. Καρεμφυλάκης.

ΠΑΤΡΑΙ

15. Ἐμπορικὸς Σύλλογος Ἑρμῆς	1868	Ν. Πάνος Α. Μαργαρίτης Κ. Φιλόπουλος.
16. Ἀχαϊκὸς Σύλλογος.....	1876	Α. Ῥηγόπουλος Κ. Ξένος.

ΚΕΡΚΥΡΑ

17. Φιλαρμονικὴ Ἑταιρία	1840	Σ. Κ. Σακελλαρόπουλος Σ. Π. Λάμπρος.
18. Δραματικὸς Σύλλογος.....	1875	Σ. Κ. Σακελλαρόπουλος.
19. Σύλλογος ὁ Καποδίστριας.....	1878	Ν. Δαμασκηνός.

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ

20. Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος Ἠώς.	1876	Δ. Λάτας Ἀρχιμανδρίτης Η. Τσιτσέλης.
21. Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος Ἐλπίς	1876	Α. Κρασσᾶς Π. Καββαδίας.

ΑΝΔΡΟΣ

22. Σύλλογος Κορθίου ὁ Σύνδεσμος ..	1875	Κ. Ἀργυρόπουλος

ΕΞΩ ΕΛΛΑΣ

ΔΥΣΙΣ

ΓΑΡΙΣΙΟΙ

23. Ἑταιρία πρὸς ἐνθάῤῥυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ .. 1867 — Παῦλος Φουκάρ.

ΜΑΣΣΑΛΙΑ

24. Ἑλληνικὸς Σύλλογος ..... 1869 — Ε. Χαρίλαος.

ΓΕΝΕΥΗ

25. Ἑλληνικὸς Σύλλογος ..... 1869 — Μ. Βρατσάνος, Ε. Ῥαγκαβῆς.

ΑΝΑΤΟΛΗ

ΘΡΑΚΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

26. Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος 1861 — Ἡρακλῆς Βασιάδης.

27. Λέσχη ἡ Μνημοσύνη ..... 1862 — Ἰ. Καμπούρογλος.

28. Ἀδελφότης Κυζικηνῶν ἡ Πρόοδος 1866 — Ἀ. Κυζικηνός.

29. Φιλεκπ. Ἀδελφότης Ξηροκρήνη . 1871 — Ν. Δ. Λεβίδης.

30. Μακεδονικὴ Φιλεκπ. Ἀδελφότης. 1871 — Χ. Πούλιος.

31. Θρᾳκικὸς Φιλεκπαιδ. Σύλλογος. 1872 — Στέφ. Σκουλούδης.

32. Ἠπειρωτικὸς Φιλεκπ. Σύλλογος. 1872 — Ἡρακλῆς Βασιάδης.

33. Θεσσαλικὸς Φιλεκπαιδ. Σύλλογος. 1873 — Ὁ πρώην Λαρίσ. Δωρόθεος, Φίλιππος Ἰωάννου.

ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΣ

34. Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος .... 1872 — Ν. Μαυροκορδάτος, Α. Κρήτης.

35. Σύλλογος Κυριῶν ἡ Ὁμόνοια ... 1877 — Χ. Παπαδόπουλος.

ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ

36. Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος Σαράντα Ἐκκλησιῶν ..... 1865 — Δ. Ταυρίδης, Κ. Ἀργυρόπουλος.

ΛΟΥΛΕ ΒΟΥΡΓΑΣ

37. Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος .... 1872 — Α. Κρήτης, Λ. Κορδέλλας.

ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΙΣ

38. Σύλλογος Φιλομούσων 1869
39. Ἀδελφότης Κυριῶν ἡ Εὐρυδίκη.. 1875
40. Ἀδελφότης τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ. 1876
— Στέφ. Σκουλούδης.

ΡΑΙΔΕΣΤΟΣ

41. Θρᾳκικὸς Φιλεκπαιδ. Σύλλογος.. 1871 — Ν. Σαρίπολος, Ε. Δραγούμης.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

ΒΑΡΝΑ

42. Ἑλληνικὸς Φιλεκπαιδ. Σύλλογος. 1872 — Φλῶρης Φλῶρη.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

43. Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος .... 1873 — Ι. Πανταζίδης, Μ. Παπαδόπουλος.

ΣΕΡΡΑΙ

44. Μακεδονικὸς Φιλεκπ. Σύλλογος.. 1870 **Ν. Μαυροκορδάτος.**

45. Ἀναγνωστήριον ἡ Οὐρανία ..... 1874 **Ν. Κουμπίδης, Ι. Καλοστύπης.**

ΚΑΒΑΛΛΑ

46. Φιλεκπαιδευτικὴ Ἀδελφότης... 1878 **Ν. Φιλιππίδης.**

ΔΟΞΑΤΟΝ

47. Φιλεκπ. Ἀδελφότης οἱ Φίλιπποι. 1874 **Ἰω. Πανταζίδης.**

48. Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία ..... 1878 **Μ. Δήμητσας.**

ΠΡΩΣΟΤΣΕΝΑ

49. Φιλεκπαιδευτικὴ Ἀδελφότης Ἡώς 1873 **Ν. Διάμης, Ι. Καλοστύπης, Ν. Φιλιππίδης.**

ΜΕΓΑΡΟΒΟΝ

50. Ἀδελφότης ἡ Ἐλπίς ..... 1873 **Ι. Πανταζίδης.**

ΚΡΟΥΣΟΒΟΝ

51. Σύλλογος ὁ Ἀριστοτέλης..... 1873 **Ἰω. Πανταζίδης.**

ΚΟΡΥΤΣΑ

52. Φιλόπτωχος Ἀδελφότης..... 1870 **Μ. Δήμητσας.**

ΒΟΔΕΝΑ

53. Φιλεκπαιδ. Σύλλογος Μακεδονία. 1872 **Ἄγγελος Χατζῆ Ἀγγέλου.**

ΣΤΡΟΥΜΝΙΣΣΑ

54. Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος .... 1875 **Ν. Φιλιππίδης.**

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

ΣΜΥΡΝΗ

55. Φιλεκπαιδ. Σύλλογος Ὅμηρος .. 1872
56. Διδασκαλικὸς Σύλλογος ..... 1878 **Παῦλος Καρολίδης.**

ΑΪΔΙΝΙΟΝ

57. Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος .... 1867 **Ε. Σταθάκης.**

ΠΑΪΝΤΗΡΙΟΝ

58. Φιλεκπαιδευτ. Σύλλογος Σόλων . 1876 **Γ. Βαλασσόπουλος.**

ΤΡΑΠΕΖΟΥΣ

59. Φιλεκπαιδ. Σύλλογος ὁ Ξενοφῶν. 1871 **Γ. Κ. Παπαδόπουλος.**

ΝΗΣΟΙ

60. Φιλεκ. Σύλλογος Ὁμόνοια Λήμνου 1874 **Α. Ε. Παπαδάκης.**

61. Ἰσότης Ἀναγνωστήριον Κύπρου.. 1878 **Γ. Σιβιτανίδης, Μ. Ἔβερτ.**

62. Φιλεκπ. Σύλλογος Χανίων Μίνως. 1878 **Ἀντ. Ἀντωνιάδης.**

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

63. Σύλλογος Σεράπειον Ἀλεξανδρείας 1877 **Α. Σταμέλης, Ν. Σαρίπολος.**

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

—

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

Φίλιππος Ἰωάννου, Παῦλος Φουκὰρ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος

ΣΥΜΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἐμμανουὴλ Κόκκινος

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Ἀνδρέας Ἀναγνωστάκης — Μάρκος Ῥενιέρης
Ἡρακλῆς Βασιάδης — Παναγιώτης Χαλκιόπουλος

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ

Μιχαὴλ Π. Λάμπρος — Μιχαὴλ Γ. Ναύτης
Σπυρίδων Σακελλαρόπουλος — Παῦλος Καρολίδης

———

ΤΜΗΜΑΤΑ

—

ΤΜΗΜΑ Α'.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ

Ἡρακλῆς Βασιάδης, πρόεδρος
Εὐθύμιος Καστόρχης, ἀντιπρόεδρος
Σπυρίδων Π. Λάμπρος, γραμματεὺς
Σπυρίδων Σακελλαρόπουλος, εἰσηγητὴς

Παῦλος Φουκὰρ — Ἐμμανουὴλ Κόκκινος
Μάρκος Ῥενιέρης — Παῦλος Λάμπρος
Φίλιππος Ἰωάννου — Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος
Κωνσταντῖνος Ν. Κωστῆς — Δημήτριος Σεμιτέλος
Ἰωάννης Πανταζίδης — Μαργαρίτης Δήμιτσας

ΤΜΗΜΑ Β'.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ

Λέων Μελᾶς, πρόεδρος
Χ. Ν. Φιλαδελφεὺς, ἀντιπρόεδρος
Μ. Βρατσάνος, γραμματεὺς καὶ εἰσηγητὴς

Γεώρ. Βασιλείου — Ἀλέξ. Ἀντωνιάδης
Ν. Μαυροκορδάτος — Γ. Καραμήτσας
Ν. Δαμασκηνὸς — Ἀ. Μανσόλας
Ἰ. Πανταζίδης — Ἀ. Κρήτης
Ἀ. Ἀναγνωστάκης — Ἐμμ. Δραγούμης
Π. Χαλκιόπουλος — Ν. Καζάζης
Ἡρ. Βασιάδης — Ἰ. Μίνδλερ
Ἀρ. Οἰκονόμου — Μ. Ναύτης

ΕΛΙΣΑΜΝΟΛΙΟΝ

ΤΜΗΜΑ Γ'.

ΕΙΔΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ

(Σύλλογοι Τουρκίας).

Ὁ πρώην Λαρίσσης Δωρόθεος, πρόεδρος
Α. Κυζικηνὸς, ἀντιπρόεδρος
Στ. Σκουλούδης, ἀντιπρόεδρος καὶ εἰσηγητὴς
Γ. Βλασόπουλος, γραμματεὺς
Ι. Δ. Καρεμφυλάκης »

Ν. Μαυροκορδάτος
Ἡ. Βασιάδης
Τ. Φιλήμων
Ἰ. Πανταζίδης
Χ. Παπαδόπουλος
Χ. Πούλιος
Ἀ. Κρήτης
Ν. Λεβίδης
Ἐ. Σταθάκης
Ν. Κουμπίδης
Μ. Παπαδόπουλος
Ἀντ. Ἀντωνιάδης
Ἰ. Καλοστύπης
Δ. Ταυρίδης
Ἀ. Παππαδάκης
Ν. Φιλιππίδης
Ν. Λιάμης
Π. Καρολίδης
Φλ. Φλώρης
Μ. Ἔβερτ

ΤΜΗΜΑ Δ'.

ΕΙΔΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ

(Σύλλογοι τοῦ Βασιλείου καὶ τῶν ἀποικιῶν)

Ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος Λάτας, πρόεδρος
Κ. Νεστορίδης, ἀντιπρόεδρος
Α. Τομπάζης, γραμματεὺς
Φ. Παρασκευαΐδης, εἰσηγητὴς

Π. Χαλκιόπουλος
Ἐ. Χαρίλαος
Ν. Πάνου
Ἀ. Μαργαρίτης
Μ. Π. Λάμπρος
Κ. Ἀργυρόπουλος
Ἡ. Τσιτσέλης
Εὐγ. Ῥαγκαβὴς
Κ. Ξένος
Μ. Νάυτης

ΤΜΗΜΑ Ε'.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

(Συνεχωνεύθη μετὰ τοῦ Β'.)

ΤΜΗΜΑ ΣΤ'.

ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Ν. Χατζόπουλος, πρόεδρος
Γ. Καραμήτσας, ἀντιπρόεδρος
Ἰ. Μίνδλερ, γραμματεὺς
Σ. Π. Λάμπρος, εἰσηγητὴς
Κ. Ξένος »

Μ. Ῥενιέρης
Μ. Μελᾶς
Ν. Δαμασκηνὸς
Στ. Σκουλούδης
Κ. Κωστῆς
Τ. Φιλήμων
Σ. Σακελλαρόπουλος

SISMANOGLIO

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

—

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Κ. Παπαρρηγόπουλος, πρόεδρος
Ν. Μαυροκορδάτος, ἀντιπρόεδρος
Ε. Δραγούμης, γραμματεὺς
Μ. Ῥενιέρης
Ε. Κόκκινος
Εὐθ. Καστόρχης
Ι. Πανταζίδης
Στ. Σκουλούδης
Τ. Φιλήμων.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Ἀλ. Πασπάτης, πρόεδρος τοῦ Ἑλλην. Φιλολ. Συλλόγου
Ἀ. Βλαστὸς, πρόεδρος τοῦ Θρᾳκικοῦ Φιλεκπ. Συλλόγου
Ἠρ. Βασιάδης, πρόεδρος τοῦ Ἠπειρωτικοῦ Φιλεκπ. Συλλόγου

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ.

—

Ἐγένετο τῇ 25 Μαρτίου ὥρᾳ 3 μ. μ.

Συνῆλθον ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων συλλόγων, εἰσελθόντες δυνάμει τοῦ σταλέντος προσκλητηρίου, ἔχοντος ὡς ἑξῆς·

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ.

Κύριε,

Ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ (δεῖνος) Συλλόγου ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων, καλεῖσθε τὴν Κυριακὴν, 25 Μαρτίου, ὥρᾳ 3, μ. μ. εἰς τὸ κατάστημα τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἵνα καταθέσητε τὰ ὑμέτερα πληρεξούσια καὶ συνταχθῇ οὕτως ὁ κατάλογος τῶν Συνέδρων.

Τὸ παρὸν θέλει χρησιμεύσει ὑμῖν ἐπιδεικνύμενον ἀντὶ εἰσιτηρίου.

Μετὰ πάσης ὑπολήψεως

Ὁ Πρόεδρος
ΕΜΜ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Ὁ γεν. Γραμματεὺς
Μ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 23 Μαρτίου 1879.

Καταθέτουσι δὲ τὰ πληρεξούσιά των, ἅτινα καὶ ἐπιθεωροῦνται.

Γενομένου λόγου ὑπό τινος τῶν παρισταμένων καὶ περί τινων συλλόγων μὴ κληθέντων μὲν ἀλλ' ἀποστειλάντων ἀντιπροσώπους, ἀποφασίζεται τὸ ζήτημα τοῦτο νὰ λυθῇ μετὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ συνεδρίου.

Καταρτίζεται ὁ κατάλογος τῶν συνέδρων καὶ οἱ συνελθόντες διαλύονται περὶ ὥραν 3 1/2 μ. μ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Α'.

Τῇ 26 Μαρτίου 1879 ὥρᾳ 3 μ. μ.

Παρῆσαν πάντες οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Συλλόγων τῶν μέχρι τοῦδε δηλωσάντων, ὅτι ἀποδέχονται τὴν πρόσκλησιν, πλὴν τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Βοδενῶν, μήπω ἀφικομένου καὶ τοῦ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει λέσχης « ἡ Μνημοσύνη » ἀσθενοῦντος.

Τὴν θέσιν τοῦ προέδρου καταλαμβάνει προσωρινῶς ὁ ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ « Παρνασσοῦ » κ. Κ. Παπαῤῥηγόπουλος καὶ τὰς τῶν γραμματέων οἱ γραμματεῖς τοῦ « Παρνασσοῦ ».

Ὁ προσωρινὸς πρόεδρος τοῦ συνεδρίου κ. Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ κηρύσσει τὴν ἔναρξιν τοῦ συνεδρίου διὰ τοῦ ἑξῆς λόγου·

Κύριοι ἀντιπρόσωποι τῶν Ἑλληνικῶν συλλόγων, ἑταιριῶν καὶ ἀδελφοτήτων.

Τὰ σωματεῖα τὰ πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος ἐργαζόμενα, εἴθιστται νὰ συνέρχωνται ἐκ διαλειμμάτων ἐπὶ τὸ ἓν δι' ἀντιπροσώπων, ἵνα πληροφορῶνται μὲν τί ἕκαστον διέπραξεν ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἰδίας ἐνεργείας, συσκέπτωνται δὲ περὶ τῶν τρόπων, δι' ὧν δύνανται νὰ ἐπιτύχωσιν ἀσφαλέστερον τοῦ ὅλου σκοποῦ. Τοιαύτην συνέντευξιν ἐπεθύμουν, πρὸ καιροῦ πάντες οἱ ἕλληνες οἱ ὁπουδήποτε γῆς ὑπηρετοῦντες τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἔθνους ἐπίδοσιν καὶ

ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν ἐκπληρῶν ὁ φιλολογικὸς σύλλογος «Παρνασσὸς» προεκήρυξε πρὸ δύο μηνῶν τὴν συγκρότησιν Συνεδρίου τῶν ἑλληνικῶν Συλλόγων, Ἑταιριῶν καὶ Ἀδελφοτήτων ἐν Ἀθήναις κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ παρόντος ἔτους. Τὴν δὲ πάγκοινον ἀποδοχὴν τοῦ κηρύγματος τούτου μαρτυροῦσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ἠθροισμένοι ὅλων σχεδὸν τῶν προσκληθέντων σωματείων οἱ ἀντιπρόσωποι, ἐν οἷς ἀγαλλόμενοι βλέπομεν καθημένους τούς τε ἐπιτρόπους τοῦ ἀνωτάτου τῆς Ἀνατολῆς ἐκπαιδευτηρίου καὶ οὐκ ὀλίγους ἄλλους αὐτοῦ λειτουργούς.

Κατὰ τὰ γινόμενα ἐπὶ τῆς συγκροτήσεως τοιούτων Συνεδρίων, ὁ συγκαλέσας ὑμᾶς Σύλλογος παρεσκεύασεν ἐκ τῶν ἐνόντων τὰ πρὸς ἔναρξιν καὶ διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου ἀπαιτούμενα, καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἐπίτιμον αὐτοῦ πρόεδρον νὰ καταλάβῃ προσωρινῶς τὴν ἕδραν ταύτην, ἵνα χαιρετίσῃ ὑμᾶς, κύριοι, ἐπ' αἰσίοις κατὰ πρῶτον συνηγμένους καὶ εὐχαριστήσῃ ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, μεθ' ἧς ἐδράμετε πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς φιλογενοῦς ὑμῶν ἐντολῆς.

Ἡ ἐντολὴ αὕτη εἶναι, νομίζομεν, ἐκ τῶν προτέρων ὡρισμένη. Τὰ παρ' ὑμῶν ἐκπροσωπούμενα πολυάριθμα σωματεῖα φέρουσι διάφορα ὀνόματα. Ἔχομεν Συλλόγους φιλολογικούς, Συλλόγους πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, σύλλογον θρησκευτικόν, διδασκαλικόν, πρὸς ἐμψύχωσιν τῆς γυναικείας παιδεύσεως, δραματικὸν καὶ μουσικόν, καὶ ἄλλους ἐπωνυμουμένους ἀπὸ τῆς χώρας ἢ τῆς πόλεως ἐν ᾗ ἐνεργοῦσι· Θρᾳκικόν, Ἠπειρωτικόν, Θεσσαλικόν, Σερρῶν, Θεσσαλονίκης, Μασσαλίας, Μαγκεστρίας, Γενεύης, οὐκ ὀλίγους τοιούτους. Ἔχομεν ἑταιρίας φιλεκπαιδευτικάς, ἀρχαιολογικάς, ἰατρικάς, τῶν φίλων τοῦ λαοῦ, φιλαρμονικάς. Ἔχομεν τελευταῖον Ἀδελφότητας φιλεκπαιδευτικὰς καὶ ἄλλας περὶ φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς ἐργαζομένας. Ἀλλ' ὁσονδήποτε ποικίλα καὶ ἂν ἦναι τὰ τμήματα τοῦ πολυμεροῦς τούτου οἰκοδομήματος, ἅπαντα ἀποκορυφοῦνται εἰς ἓν ἀέτωμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου γράμμασι κεφαλαίοις ὑπάρχει ἀναγεγραμμένον· Ἑλληνικὴ γλῶσσα, παιδεία καὶ ἀγωγή. Τοῦτο ἄρα εἶναι τὸ θέμα περὶ ὃ θέλομεν ἀσχοληθῆ.

Περιστάσεις διάφοροι, καὶ μάλιστα ἡ ἐπιβληθεῖσα εἰς τὰς ἐκ Τουρκίας προελεύσεις κάθαρσις, παρεκώλυσαν τινὰ τῶν ἔξω σωματείων νὰ πέμψωσι συναδέλφους ἐκ τῶν ἀμέσως μετ' αὐτῶν συνεργαζομένων. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν, εἰς οὓς τούτου ἕνεκα

ἐδέησε τὰ σωματεῖα ἐκεῖνα νὰ ἐπιτρέψωσι τὴν ἀντιπροσωπίαν αὐτῶν, ἢ κατάγονται ἐκεῖθεν, ἢ ἐπὶ μακρὸν αὐτόθι διέτριψαν· καὶ προσέτι διατελοῦσιν εἰς συνεχῆ ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν ἐντολέων· ὥστε γινώσκουσι κάλλιστα τάς τε ἀνάγκας καὶ τὰς ἐνεργείας, περὶ ὧν ἐκλήθησαν νὰ ὁμιλήσωσιν ἐν τῷ Συνεδρίῳ.

Ὑπομιμνήσκω δὲ ὑμῖν, ὅτι παντοῦ καὶ πάντοτε τὰ τοιαῦτα συνέδρια δὲν διαρκοῦσι πολύ· συνήθως μίαν ἑβδομάδα, σπανιώτατα δύο, καὶ τοῦτο ὅπως μήτε οἱ ἔξωθεν προσερχόμενοι παρατείνωσι πέραν τοῦ μετρίου τὴν ἀποδημίαν αὐτῶν, μήτε οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐν ᾗ συγκροτεῖται τὸ Συνέδριον, ἀπασχοληθῶσιν ἐπὶ μακρὸν τῶν ἰδίων ἐργασιῶν· μὴ λησμονήσωμεν προσέτι ὅτι τὴν ἑβδομάδα ταύτην καὶ τὴν ἑπομένην μόλις ἔχομεν 6 ἢ 7 ἐργασίμους ἡμέρας. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ φεισθῶμεν ὅσον οἷόν τε τοῦ χρόνου· καὶ ἐκ πρώτης ἀφετηρίας παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ ψηφίσητε ἀπὸ τῆς σήμερον τὸν κανονισμὸν καὶ τὸ ὁριστικὸν προεδρεῖον, ἵνα ἀμέσως ἀπὸ τῆς αὔριον ἀρχίσωσιν αἱ τακτικαὶ τοῦ Συνεδρίου ἐργασίαι. Μεταξὺ τῶν γενομένων παρασκευαστικῶν ἐργασιῶν ὑπάρχει σχέδιον κανονισμοῦ συνταχθὲν μὲν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανονισμῶν ὅσοι διέπουσι ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ τὰ τοιαῦτα συνέδρια, ἐπιθεωρηθὲν δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Μεθ' ὃ ὁ προσωρινὸς Πρόεδρος ὑποβάλλει εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συνεδρίου τὸ ἀκόλουθον σχέδιον ὀργανισμοῦ·

Ἄρθρ. 1. Τὸ Συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων, Ἑταιριῶν καὶ Ἀδελφοτήτων, τὸ συγκροτούμενον ἐν Ἀθήναις προτίθεται ἀ.) τὴν ἐξακρίβωσιν καὶ συγκεφαλαίωσιν τῶν ὑπὸ ἑκάστου τῶν σωματείων τούτων ἄχρι τοῦδε διαπραχθέντων, β'.) τὴν ἐξεύρεσιν διὰ κοινῆς συσκέψεως τῶν τρόπων, δι' ὧν ἕκαστον ἰδίᾳ καὶ πάντα ὁμοῦ δύνανται νὰ συντελέσωσιν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὑπερτάτου αὐτῶν σκοποῦ, ὅστις εἶναι ἡ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, παιδείας καὶ ἀγωγῆς ἐπίδοσις.

Ἄρθρ. 2. Ἡ διάρκεια τοῦ Συνεδρίου ὁρίζεται δεκαπενθήμερος.

Ἄρθρ. 3. Τὸ Συνέδριον ἀπαρτίζουσιν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων σωματείων, ἅτινα προσκληθέντα ἁρμοδίως ἐδήλωσαν αὐτῷ ὅτι ἀποδέχονται τὴν πρόσκλησιν.

Ἄρθρ. 4. Οὐδεὶς γίνεται δεκτὸς ἐν τῷ Συνεδρίῳ, ἂν δὲν φέρῃ εἰσιτήριον προσωπικόν. Τὸ εἰσιτήριον τοῦτο χορηγεῖται πρὸς μόνους τοὺς ἁρμοδίως γνωστοποιηθέντας ἀντιπροσώπους τῶν ἀποδεξαμένων τὴν πρόσκλησιν συλλόγων, ἑταιριῶν καὶ ἀδελφοτήτων.

Ἄρθρ. 5. Αἱ συνεδριάσεις τοῦ Συνεδρίου εἶναι δημόσιαι, ἀλλ' ἡ εἰς αὐτὰς εἴσοδος τοῦ κοινοῦ δὲν ἐπιτρέπεται εἰμὴ δυνάμει εἰδικῶν εἰσιτηρίων διανεμομένων παρὰ τοῦ προεδρείου.

Ἄρθρ. 6. Τὸ Συνέδριον ἐκλέγει πρόεδρον, τέσσαρας ἀντιπροέδρους καὶ τέσσαρας γραμματεῖς.

Ἄρθρ. 7. Ὁ πρόεδρος τηρεῖ τὴν τάξιν τῶν συνεδριάσεων, διευθύνει τὰς συζητήσεις καὶ κανονίζει μετὰ τοῦ γραφείου τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ἄρθρ. 8. Οἱ γραμματεῖς συντάσσουσι περιληπτικὰ πρακτικὰ ἑκάστης συνεδριάσεως, ἅτινα δημοσιεύονται καὶ διανέμονται πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἑπομένης συνεδριάσεως εἰς τοὺς συνέδρους.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνόδου, τὰ πρακτικὰ ταῦτα δημοσιεύονται ἐν ἰδίῳ τεύχει μετὰ τῶν ὑπομνημάτων καὶ ἀνακοινώσεων, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τῷ ἄρθρῳ 12.

Ἄρθρ. 9. Τὸ Συνέδριον δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τμήματα ἢ ἐπιτροπὰς πρὸς ἐξεργασίαν τῶν διαφόρων θεμάτων, εἰς ἃ θέλει ἀσχοληθῇ. Τὴν ἐν ἑκάστῳ τμήματι κατάταξιν τῶν συνέδρων προσδιορίζει τὸ προεδρεῖον. Ἐν τούτοις ἕκαστος σύνεδρος δύναται νὰ δηλώσῃ τὸ τμῆμα, ἐν ᾧ προτιμᾷ νὰ ταχθῇ. Ὁ αὐτὸς σύνεδρος δύναται νὰ ἐργασθῇ καὶ εἰς πλείονα τοῦ ἑνὸς τμήματα.

Ἄρθρ. 10. Ἕκαστον τῶν τμημάτων ἐκλέγει τὸ γραφεῖον αὐτοῦ καὶ προσδιορίζει τοὺς εἰσηγητὰς ἐπὶ τῶν εἰς τὴν προεξέτασιν αὐτοῦ θεμάτων.

Ἄρθρ. 11. Αἱ ἐκθέσεις τῶν εἰσηγητῶν εἰσὶν ἔγγραφοι, ἀναγινώσκονται δὲ εἰς γενικὴν συνέλευσιν τοῦ συνεδρίου, ἀφοῦ προηγουμένως ἀναγνωσθῶσι καὶ ἐγκριθῶσιν ἐν τῷ τμήματι.

Ἄρθρ. 12. Κατὰ τὴν ἔναρξιν ἑκάστης συνεδριάσεως τὸ προεδρεῖον γνωστοποιεῖ τὰ εἰς τὸ γραφεῖον κατατεθέντα παρὰ συνέδρων ὑπομνήματα, τὰ πρὸς τὸ Συνέδριον ἔγγραφα, τὰς γενομένας πρὸς αὐτὸ προσφορὰς, προτάσεις καὶ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ Συνέδριον ἢ ἀπευθύνεται πρὸς αὐτό. Τὰ ὑπομνήματα ἢ πᾶσα ἀξία λόγου ἀνακοίνωσις δύναται κατ' ἀπόφασιν τοῦ προεδρείου νὰ καταχωρισθῶ-

σιν ὁλόκληρα ἢ ἐν περιλήψει ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ Συνεδρίου.

Ἄρθρ. 13. Ἡ συνέλευσις τοῦ συνεδρίου ἀποφαίνεται ἐπὶ τῶν πορισμάτων ἢ προτάσεων τῶν εἰσηγητῶν. Πᾶσα ἐπ' αὐτῶν τροπολογία πρέπει νὰ παραδίδωται ἔγγραφος καὶ ἐνυπόγραφος εἰς τὸ προεδρεῖον, ὅπερ τὴν ὑποβάλλει εἰς τὴν συνέλευσιν.

Ἄρθρ. 14. Ἡ συνεδρίασις ἄρχεται ἐν τέταρτον μετὰ τὴν προκηρυχθεῖσαν ὥραν, ὅσοι καὶ ἂν παρευρίσκωνται σύνεδροι. Αἱ συνεδριάσεις τῶν τμημάτων λογίζονται ἐν ἀπαρτίᾳ, ὅταν παρευρίσκηται τὸ ἥμισυ πλέον ἑνὸς τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὰ συνέδρων.

Ἄρθρ. 15. Ἡ ψηφορία γίνεται διὰ κλήσεως τῶν ἀντιπροσωπευομένων σωματείων κατὰ τὴν ἀλφαβητικὴν αὐτῶν σειράν. Ἐν ταῖς δημοσίαις συνεδριάσεσιν ἕκαστον σωματεῖον ἔχει μίαν ψῆφον.

Ἄρθρ. 16. Οὐδεμία πρότασις ἀλλοτρία τῶν ἐν τῷ κανονισμῷ θεμάτων, οὐδεμία ἀνάγνωσις ὑπομνήματος, ἐκθέσεως ἢ σημειώσεως ἐπιτρέπεται ἄνευ ἀποφάσεως τοῦ προεδρείου. Ἰδίως δὲ ἀπαγορεύεται πᾶσα πολιτικὴ πρότασις καὶ συζήτησις.

Ἄρθρ. 17. Τῆς ἡμερησίας διατάξεως ἡ τήρησις δύναται νὰ αἰτηθῇ πάντοτε ἐπὶ πάσης παρεμπιπτούσης προτάσεως.

Ἄρθρ. 18. Ἡ διάρκεια ἑκάστης ἀγορεύσεως δὲν πρέπει νὰ ᾖ μακροτέρα τοῦ ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας. Ἡ διάταξις αὕτη δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν εἰσηγητῶν.

Ἄρθρ. 19. Ἐν τῇ τελευταίᾳ τῶν συνεδριάσεων προσδιορίζεται ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς ἑπομένης συνόδου τοῦ Συνεδρίου.

Ὁ ὀργανισμὸς οὗτος γίνεται δεκτὸς κατ' ἄρθρα. Οἱ κκ. ἀντιπρόσωποι Ξηροκρήνης καὶ τοῦ ἐνταῦθα Συλλόγου τῶν Κυριῶν, ὑποβάλλουσι παρατηρήσεις, ὅτι πρὶν καταρτισθῇ τὸ Συνέδριον, δὲν δύναται νὰ ψηφίσῃ κανονισμὸν καὶ ὅτι κατηρτισμένον θεωρεῖται ἀφοῦ προβῇ εἰς τὰς ἀρχαιρεσίας αὐτοῦ. Εἰς ταῦτα ὁ κ. Προεδρος ἀπαντᾷ ὅτι τὸ συνέδριον δὲν δύναται νὰ προβῇ εἰς τὰς ἀρχαιρεσίας, πρὶν ἢ προβῇ εἰς τὴν ψήφισιν τοῦ κανονισμοῦ, τοῦ διατάττοντος τὰ τῶν ἀρχαιρεσιῶν. Μετὰ ταῦτα ὁ κανονισμὸς ἐγένετο δεκτὸς δι' ἀναστάσεως καὶ ἐν συνόλῳ.

Κατόπιν ὁ προσωρινὸς Πρόεδρος καλεῖ τὸ Συνέδριον νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ὁριστικοῦ Προεδρείου. Ὁ ἐκ τῶν τοῦ Ἐθνι-

κοῦ Πανεπιστημίου ἐπιτρόπων κ. Εμμαν. Κοκκινος προτείνει, ὅπως ὁριστικὸς Πρόεδρος γίνῃ ὁ ἐπίτιμος Πρόεδρος τοῦ « Παρνασσοῦ » κ. Κ. Παπαῤῥηγόπουλος, ἄλλων δὲ προτεινάντων ὡς τοιοῦτον τὸν Σεβασμιώτατον πρώην Λαρίσσης, ὅστις ὅμως ἐδήλωσεν ὅτι δὲν δέχεται, ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ ψηφοφορία μυστικὴ διὰ ψηφοδελτίων. Καλοῦνται ψηφολέκται οἱ κκ. Μ. Γ. Ναύτης, ἀντιπρόσωπος τοῦ Παρνασσοῦ, καὶ Παῦλος Καρολίδης, ἀντιπρόσωπος τῶν Συλλόγων Σμύρνης. — Ψηφίζουσιν ἀντιπρόσωποι 53 Συλλόγων. Γενομένης δὲ τῆς διαλογῆς ἐξελέχθησαν Πρόεδρος τακτικὸς τοῦ Συνεδρίου ὁ κ. Κ. Παπαῤῥηγόπουλος διὰ ψήφων 38, ἐπιλαχόντων τοῦ πρώην Λαρίσσης διὰ ψήφων 9. Ν. Μαυροκορδάτου διὰ ψήφων 2. Ἡροκλ. Βασιάδη διὰ ψήφων 2 καὶ Μάρκου Ῥενιέρη διὰ ψ. 1. — Ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ κκ. Ἀνδρ. Ἀναγνωστάκης διὰ ψήφων 44. Μάρκος Ῥενιέρης διὰ ψ. 43. Ἡροκλῆς Βασιάδης διὰ ψ. 42. Π. Χαλκιόπουλος διὰ ψ. 42, ἐπιλαχόντων τῶν κκ. Φιλίππου Ἰωάννου διὰ ψήφων 5, Γ. Μιστριώτου διὰ ψήφων 1. Εὐθ. Καστόρχη διὰ ψήφων 3. Μ. Δήμιτσα διὰ ψήφων 3. Γ. Σιβιτανίδη διὰ ψ. 2. Φ. Παρασκευαΐδη διὰ ψήφων 2. Κ. Παπαῤῥηγοπούλου διὰ ψ. 2. Δ. Σεμιτέλου διὰ ψήφων 2. Κ. Κωστῆ διὰ ψ. 1. P. Foucart διὰ ψ. 1. καὶ Τ. Φιλήμονος διὰ ψ. 1. — Γραμματεῖς δὲ οἱ κ. Μ. Π. Λάμπρος διὰ ψήφων 43. Μ. Ναύτης διὰ ψήφων 42. Σ. Σακελλαρόπουλος διὰ ψήφων 40. Π. Καρολίδης διὰ ψήφων 33, ἐπιλαχόντων τῶν κκ. Γ. Βαλασσοπούλου διὰ ψ. 9. Ι. Καλοστύπη διὰ ψ. 9. Ν. Λεβίδη διὰ ψήφων 9. Ι. Καρεμφυλάκη διὰ ψ. 5. Ν. Καζάζη διὰ ψήφων 2. Σ. Λάμπρου διὰ ψήφων 2. Α. Παπαδάκη διὰ ψήφου 1. Ἀρ. Οἰκονόμου διὰ ψήφ. 1. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Κ. Παπαρρηγοπουλος εὐχαριστεῖ διὰ τὴν ἐκλογήν του, προτείνει δὲ κατὰ τὰ ἐπικρατοῦντα ἐν τοῖς συνεδρίοις ἔθη ἵνα ἐκλεχθῶσι δύω ἐπίτιμοι Πρόεδροι καὶ ὡς τοιούτους ὑποδεικνύει τοὺς κκ. Φίλιππον Ἰωάννου καὶ Paul Foucart καὶ ὡς συμπρόεδρον τὸν κ. Ἐμμ. Κόκκινον πρῶτον ἐπίτροπον τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Οἱ δύω ἐπίτιμοι Πρόεδροι καταλαμβάνουσι τὰς παρὰ τῷ προέδρῳ θέσεις των καὶ εὐχαριστοῦσι τὸ Συνέδριον διὰ τὴν ἐκλογήν των. Μεθ' ὃ κατέρχεται

τῆς ἕδρας ὁ κ. Φίλιππος Ἰωάννου, ἀνέρχεται δὲ ὁ συμπρόεδρος κ. Ε. Κοκκινος καὶ παρακάθηται, ἀφοῦ πρῶτον εὐχαριστεῖ διὰ τὴν ἐκλογήν του.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Προεδρος δίδει ἐξηγήσεις περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Φιλ. Συλλόγου Παρνασσοῦ αἱ διὰ τὸ Συνέδριον προσκλήσεις.

Ὁ κ. Α. Ρηγοπουλος, ἀπευθύνεται, λέγει, ἡ πρόσκλησις τοῦ Παρνασσοῦ πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ Ἑλληνικοὺς Συλλόγους καὶ προτείνει τὴν παραδοχὴν εἰς τὸ Συνέδριον πάντων τῶν αἰτησάντων τοῦτο Συλλόγων.

Ὁ κ. Μ. Π. Λαμπρος ἀναπτύσσει τὰς βάσεις, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη ὁ Σύλλογος Παρνασσὸς κατὰ τὴν πρόσκλησιν τῶν Συλλόγων καὶ προτείνει τὴν παραδοχὴν ὡς ὁριστικοῦ τοῦ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ καταρτισθέντος καταλόγου.

Ὁ κ. Ν. Δ. Λεβιδης ὑποστηρίζει τὴν παραδοχὴν τοῦ δημοκρατικοῦ Συλλόγου Ῥήγα καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ βιομηχανικοῦ.

Ἐπίσης καὶ ὁ κ. Αριστειδης Οικονομου ὑποστηρίζει τὴν παραδοχὴν τοῦ αὐτοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑρμοῦ.

Ὁ κ. Η. Βασιαδης ἀναπτύσσει τοὺς λόγους, δι' οὓς ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει 30 περίπου συλλόγων προσεκλήθησαν ὀλίγοι μόνον.

Ὁ κ. Τ. Φιλημων ὑποστηρίζει καὶ αὐτὸς τὴν παραδοχὴν τῶν αὐτῶν Συλλόγων.

Ὁ κ. Ν. Σαριπολος προτείνει, ὅτι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος δὲν δύνανται νὰ λάβωσι τὸν λόγον εἰμὴ δύω ὑπὲρ καὶ δύω κατά.

Ὁ κ. Ι. Καρεμφυλακης ἐκφράζει τὴν λύπην του, διότι δὲν προσεκλήθη ἡ ἐν Αἰγύπτῳ ἀδελφότης τῶν Κυπρίων.

Ἐπὶ τούτοις τίθεται εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Μ. Π. Λαμπρου προτείνοντος, ὅπως τὸ Συνέδριον θεωρήσῃ ὁριστικὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ καταρτισθέντα κατάλογον τῶν προσκληθέντων Συλλόγων.

Γενομένης ψηφοφορίας δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως καὶ ψηφισάντων 52 Συλλόγων, ἡ πρότασις τοῦ κ. Μ. Π. Λάμπρου γίνεται δεκτὴ διὰ ψήφων 35 κατὰ 15, δύω ἀρνηθέντων.

Μεθ' ὃ ἡ συνεδρίασις ἔληξε περὶ ὥραν 6 Μ. Μ.

Ὁ Πρόεδρος

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Οἱ Γραμματεῖς

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μ. Γ. ΝΑΥΤΗΣ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Β'.

Τῇ 27 Μαρτίου ὥρᾳ 3 1]4 μ. μ.

Προεδρεύοντος Κ. Παπαρρηγοπούλου καὶ συμπαρακαθημένων αὐτῷ τοῦ συμπροέδρου κ. Ε. Κοκκίνου καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Η. Βασιάδου, συνέρχονται ἑνὸς καὶ πεντήκοντα Συλλόγων ἀντιπρόσωποι. Ὁ κ. Προεδρος κηρύσσει ἀρξαμένην τὴν συνεδρίασιν.

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικά. Ὁ κ. Προεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἐκ παραδρομῆς κατὰ τὴν ἁ. συνεδρίασιν ἐποιήσατο διάκρισιν μεταξὺ πρώτου καὶ δευτέρου Ἐπιτρόπου τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐνῷ οὐδεμία τοιαύτη ὑπάρχει.

Ὁ κ. Ν. Λεβιδης ὑποβάλλει τινὰς παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῶν, ἔπειτα δ' ἠθέλησε ν' ἀρνηθῇ τὸ κῦρος τῶν πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ ὁριστικοῦ προεδρείου γενομένων καὶ ζητεῖ πρὸς τούτοις νὰ ἐπανέλθῃ τὸ Συνέδριον εἰς τὸ ζήτημα τῆς παραδοχῆς εἰς τὸ συνέδριον τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ βιομηχανικοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. Προεδρος ἀπαντῶν λέγει, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ ἤδη ἀποφασισθέντα καὶ ἐρωτᾷ τὸ συνέδριον, ἂν ἐπικυροῖ τὰ ἀναγνωσθέντα πρακτικά. Τὰ πρακτικὰ ἐπικυροῦνται.

Ὁ κ. Ν. Λεβιδης ἐρωτᾷ ἐπὶ τίνι ἰδιότητι ὁ Πρόεδρος θὰ ὑπογράψῃ τὰ πρακτικὰ τῶν πρὸ τῆς καταρτίσεως τοῦ ὁριστικοῦ Προεδρείου γενομένων καὶ ἐν τίνι τὰ μετ' αὐτήν.

Ὁ κ. Ἐ. Κοκκινος συμπρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι ἀμφότερα θὰ ὑπογράψῃ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ Προέδρου, τὸ δικαίωμα αὐτὸ δὲν εἶναι προσωπικὸν, ἀλλὰ παρακολούθημα τῆς θέσεως τοῦ Προέδρου. Καλὸν δ' εἶναι νὰ μὴ κινῶνται ζητήματα οὐδένα ἄλλον σκοπὸν ἔχοντα ἢ τὴν ἐπίδειξιν εὐφυΐας καὶ εἰς τὴν κατάδειξιν, ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν εἴμεθα ἱκανοὶ διὰ πρακτικὰ ἔργα (χειροκροτήματα).

Μετὰ ταῦτα ὁ γραμματεὺς κ. Μ. Π. Λαμπρος ἀναγινώσκει κατάλογον τῶν ὑποβληθέντων ὑπομνημάτων ὡς ἑξῆς·

Ὑπὸ τοῦ κ. Παύλου Καρολίδου, Καταστατικαὶ πληροφορίαι περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τοῦ νομοῦ Ἀϊδινίου, συνταχθεῖσαι ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως κατὰ σύστασιν τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου Σμύρνης.

Ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Σταθάκη, Περὶ τοῦ ἐν Ἀϊδινίῳ Φιλεκπ. Συλλόγου.

Ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Συλλόγου «Σόλωνος» Παϊντηρίου κ. Γ. Βαλασοπούλου, Ἔκθεσις τῆς καταστάσεως τοῦ Συλλόγου.

Ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Μιστριώτου, Πρότασις περὶ ἐθνικοῦ Θεάτρου.

Ἔκθεσις περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας Κερκύρας, ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς.

Ὑπομνήματα δύω περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς χωρικῆς γυναικὸς καὶ βελτιώσεως τῶν γυναικείων φυλακῶν ὑπὸ Ἀρ. Οἰκονόμου, ἀντιπροσώπου τοῦ Συλλόγου τῶν Κυριῶν.

Ἔκθεσις περὶ τῶν ἔργων τοῦ Φιλ. Συλλόγου Παρνασσοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ συντηρουμένων σχολῶν ἀπόρων παίδων, ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ.

Ἐκθέσεις καὶ ὑπομνήματα τοῦ ἐν Ῥαιδεστῷ Θρᾳκικοῦ Συλλόγου.

Ἔκθεσις περὶ τῶν ἔργων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφότητος τῶν Κυζικηνῶν «ἡ Πρόοδος», ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτῆς.

Ἔκθεσις περὶ τῶν ἔργων τοῦ ἐν 40 Ἐκκλησίαις Συλλόγου ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ.

Ὑπόμνημα περὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου Ξηροκρήνης.

Προτάσεις διάφοροι περὶ Ἐθνικοῦ Θεάτρου καὶ σχέδιον αὐτοῦ, ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Μουσικοῦ καὶ δραματικοῦ Συλλόγου.

Περὶ δημοτικῆς παιδεύσεως, ὑπόμνημα τοῦ ἐν Μεγαρόβῳ κ. Μ. Χατζηϊωάννου.

Περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ ἐκπαιδεύσεως, ὑπὸ τοῦ κ. Α. Ἀντωνιάδου, ἀντιπροσώπου τοῦ Συλλόγου Χανίων «ὁ Μίνως».

Περὶ βελτιώσεως τοῦ συστήματος τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὑπὸ τοῦ κ. Π. Χαλκιοπούλου ἀντιπροσώπου τοῦ Συλλόγου «Βύρωνος».

Προτάσεις τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

Ὁ κ. Ν. Σαριπολος ἀποσύρει τὴν χθεσινὴν πρότασίν του τοῦ νὰ ὁμιλῶσι δύω μόνον ὑπὲρ καὶ δύω κατὰ ἐφ' ἑκάστης προτάσεως.

Ὁ κ. Προεδρος δηλοῖ, ὅτι κατὰ τὸ Α' ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ τὸ Συνέδριον δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τμήματα ἢ ἐπιτροπὰς πρὸς παρασκευὴν τῶν διαφόρων ἐργασιῶν, εἰς ἃς τὸ Συνέδριον θέλει ἀσχοληθῇ, καὶ θεωρεῖ καλὸν νὰ διαιρέσῃ τὸ σύνολον τῶν ἐργασιῶν τούτων εἰς τὰ ἑξῆς ἓξ τμήματα.

α'. Τμῆμα Φιλολογικὸν καὶ ἀρχαιολογικόν.

β'. Γενικὸν ἐκπαιδευτικόν.

γ' Εἰδικὸν ἐκπαιδευτικὸν τῶν ἐν τῇ ἔξω Ἑλλάδι Συλλόγων.

δ'. Εἰδικὸν ἐκπαιδευτικὸν τῶν ἐν τῇ ἔσω Ἑλλάδι καὶ ταῖς ἀποικίαις Συλλόγων.

ε'. Ἐπιστημονικόν.

ς'. Τῶν καλῶν τεχνῶν.

Ἀναγνωσθέντος δὲ τοῦ καταλόγου τῶν εἰς ἕκαστον τμῆμα ὑπὸ τοῦ Προεδρείου καταταχθέντων μελῶν καὶ γενομένων τινῶν παρατηρήσεων, κατηρτίσθη ὁ ὁριστικὸς τῶν τμημάτων κατάλογος.

Ὁ κ. Προεδρος λέγει ὅτι τρεῖς εἶναι αἱ ἡμέραι διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν τμημάτων καὶ μετὰ τοῦτο αἱ ἐργασίαι αὗται θὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὸ Συνέδριον, ὥστε παρακαλοῦνται τὰ τμήματα νὰ σπεύσωσιν, ἵνα μὴ τυχὸν παρεμβληθῶσι προσκόμματα εἰς τὴν αἰσίαν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τοῦ Συνεδρίου.

Οἱ κκ. Ν. Σαριπολος καὶ Γ. Μιστριωτης ζητοῦσι νὰ μὴ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὰ τμήματα.

Ὁ κ. Η. Βασιαδης παρακαλεῖ τὸ Συνέδριον νὰ ἐπισπεύσῃ τὰς ἐργασίας του.

Μετὰ τοῦτο τὰ τμήματα μεταβαίνουσιν εἰς τὰ οἰκεῖα δωμάτια καὶ καταρτίζονται.

Ἡ συνεδρίασις λύεται περὶ ὥραν 4 Μ. Μ.

Ὁ Πρόεδρος

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Οἱ Γραμματεῖς

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μ. Γ. ΝΑΥΤΗΣ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Γ'.

Τῇ 4 Ἀπριλίου 1879 ὥρᾳ 3 καὶ 20 μ. μ.

Προεδρεύοντος Κ. Παπαρρηγοπούλου καὶ συμπαρακαθημένων αὐτῷ τοῦ ἐπιτίμου Προέδρου κ. Π. Φουκὰρ καὶ τοῦ συμπροέδρου κ. Ε. Κοκκίνου, παρόντων ἀντιπροσώπων 49 συλλόγων, ἄρχεται ἡ συνεδρίασις. Πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς τελευταίας συνεδριάσεως ὁ κ. Προεδρος ἀναγγέλλει εἰς τὸ συνέδριον τὴν εἴσοδον νέων μελῶν ὡς ἀντιπροσώπων· τοῦ Φιλοπροόδου Συλλόγου Κεφαλληνίας ἡ « Ἐλπὶς » κκ. Ἀ. Κρασσᾶ καὶ Παν. Καββαδία, τοῦ Συλλόγου « Φιλομαθῶν » Τραπεζοῦντος, κ. Γ. Παπαδοπούλου, τῆς « Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος » Κορυτζᾶς κ. Μ. Δήμιτσα, τῶν τοῦ « Θρᾳκικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου » Ῥαιδεστοῦ κκ. Ν. Σαριπόλου καὶ Ε. Δραγούμη καὶ προσάγει τὰ σχετικὰ πληρεξούσια ἔγγραφα τῶν νέων συνέδρων. Ἔτι δ' ἐπιστολὴν τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ « Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου »

Βάρνης κ. Φλώρη ἀναγκαζομένου ὑπὸ γεγονότος ἀπροσδοκήτου νὰ διορίσῃ ὡς ἀντικαταστάτην του τὸν κ. Μ. Λάμπρον. Ἀναγγέλλει προσέτι τὴν παραίτησιν τοῦ κ. Ἀ. Ῥηγοπούλου, ἀντιπροσώπου τοῦ « Ἀχαϊκοῦ Συλλόγου » ἀπὸ τῆς δοθείσης αὐτῷ πληρεξουσιότητος. Ἀκολούθως ὁ γραμματεὺς ἀναγιγνώσκει τὰ πρακτικὰ τῆς τελευταίας συνεδριάσεως τῆς 27 Μαρτίου, ἅτινα καὶ ἐπικυροῦνται ἄνευ ἀντιρρήσεως.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Προεδρος ἀναμιμνήσκει τὴν διαίρεσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου εἰς διάφορα τμήματα, προτείνει ἵνα ἀναγνωσθῶσι καὶ συζητηθῶσιν αἱ ἐκθέσεις τῶν εἰσηγητῶν τῶν τμημάτων, γινομένης ἀρχῆς ἀπὸ τοῦ Α'. τμήματος (Φιλολογικοῦ καὶ Ἀρχαιολογικοῦ).

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ τμήματος τούτου κ. Σ. Κ. Σακελλαροπουλος ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσίν του ἀπολήγουσαν εἰς τὰς ἑξῆς προτάσεις.

ά.) Ὡς πρὸς μὲν τὰς ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ἀρχαιότητας προτείνει νὰ ἐκφρασθῇ ἡ τοῦ Συνεδρίου εὐχὴ πρὸς τοὺς ἁρμοδίους ἵνα μεταῤῥυθμισθῇ σκοπιμώτερον ὁ περὶ ἀρχαιοτήτων νόμος, καθ' ὃν τρόπον ἤθελεν ὑποδείξει ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία καὶ ληφθῇ γενναιοτέρα μέριμνα περὶ τῆς διασώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων, πρὸς τούτοις δὲ νὰ δοθῇ κατὰ τὸ δυνατὸν εὐρυτέρα δικαιοδοσία τῇ ῥηθείσῃ ἑταιρίᾳ καὶ καθόλου μὲν ἐν τῇ κατὰ τὸ βασίλειον ἀρχαιολογικῇ ὑπηρεσίᾳ, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς διορισμοῖς τοῦ προσωπικοῦ, ὅπερ καλὸν θὰ ἦτο νὰ προσδιορίζηται τῇ προηγουμένῃ γνωμοδοτήσει τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας· πρὸς τούτοις δ' ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ Συνεδρίου καταχωρισθῇ σύντομος ἔκθεσις τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας πρὸς γνῶσιν ἅπαντος τοῦ ἑλληνισμοῦ·

β.) Ὡς πρὸς τὰς ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει ἀρχαιότητας προτείνει ἵνα τὸ συνέδριον ἀποδεχθῇ τὰς ἐν τῷ ὑπομνήματι τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας διαλαμβανομένας προτάσεις, καὶ ν' ἀπονεμηθῇ ἐκ μέρους τοῦ Συνεδρίου ὁ προσήκων ἔπαινος εἰς τὰς ἐν Δοξάτῳ καὶ Σμύρνῃ Ἀρχαιολογικὰς Ἑταιρίας καθὼς καὶ εἰς τοὺς Συλλόγους Ῥαιδεστοῦ, Θεσσαλονίκης

καὶ Βοδενῶν δι' ἣν ἔδειξαν περὶ τὰ ἀρχαῖα κειμήλια εὐλάβειαν καὶ φιλοτιμίαν.

γ'.) Νὰ φροντίζωσι τὰ διάφορα σωματεῖα περὶ τῆς δημοσιεύσεως τῶν μνημείων, ἅτινα ἀποθησαυρίζουσιν, εἴτε ταῦτα εἶναι κυρίως ἀρχαιολογικά, εἴτε ἀνήκουσιν εἰς τὰ ζῶντα μνημεῖα τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ· νὰ παρακινηθῶσι δὲ τὰ κατὰ τὸ Ὀθωμανικοῦ κράτος σωματεῖα εἰς σύνταξιν βιβλιογραφικῶν καταλόγων, οὓς νὰ ὑποβάλωσιν εἰς μέλλουσαν σύνοδον.

δ'.) Νὰ εὐχηθῇ τὸ συνέδριον τὴν ταχεῖαν σύζασιν Γεωγραφικῆς καὶ Στατιστικῆς ἑταιρίας σκοπούσης τὴν γεωγραφικὴν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἐξερεύνησιν καὶ τὴν παρ' Ἕλλησιν ἐμψύχωσιν τῶν γεωγραφικῶν σπουδῶν.

ε'.) Νὰ περιληφθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ Συνεδρίου ἔκθεσις περὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν τοῦ ἐν Κων/πόλει «Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου» καὶ φιλολογικὴ ἐργασία τοῦ Καθηγητοῦ κ. Δ. Χ. Σεμιτέλου «διορθωτικὰ εἰς τὸν Σοφοκλέα».

ς'.) Νὰ ἐκλεχθῇ ἐπιτροπεία, ἥτις νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συνεδρίου μετὰ τὴν διάλυσιν αὐτοῦ ὡς καὶ περὶ τῆς συγκαλέσεως τῆς μελλούσης συνόδου.

ζ'.) Ἵδρυσιν ἐθνικοῦ προαιρετικοῦ ἐράνου ὑπὲρ τῆς διασώσεως τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης καὶ ἀγωγῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητοῦ ὁ κ. Ν. Σαριπολος λαβὼν τὸν λόγον ἀποκρούει τὴν ἰδέαν τῆς ἐν τῷ συνεδρίῳ συγκεντρώσεως τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἁπανταχοῦ Συλλόγων. Κατ' αὐτὸν αἱ Ἀθῆναι πρέπει νὰ ἦναι κέντρον, ἀλλὰ κέντρον ἀκίνητον δίδον ἁπλῶς τὴν ὥθησιν εἰς τὴν κίνησιν τῆς περιφερείας αὐτοῦ· τὸ συνέδριον δὲν πρέπει νὰ λαμβάνῃ ἀποφάσεις, ἀλλὰ κατὰ τὸ παράδειγμα συνεδρίων ἐχόντων ὑψηλότερον ἔτι σκοπὸν ἢ τὸ ἡμέτερον (λ. χ. τὸ συνέδριον τῆς καταργήσεως τοῦ πολέμου) νὰ περιορίζηται μόνον εἰς εὐχὰς καὶ συμβουλάς· συνεπῶς ἀποκρούει τὴν ἵδρυσιν ἐθνικοῦ ἐράνου, ἀναφέρων ὅτι καὶ ἄλλαι τοιαῦται ἐπιχειρήσεις ἐπίσης ὑψηλὸν ἐθνικὸν προτιθέμεναι σκοπὸν, δι' ἐράνου δὲν ἐτελεσφόρησαν καὶ ἐκφράζει τὸν φόβον μὴ

διὰ τοιαύτας ἐπιχειρήσεις χωρὶς νὰ συρρέωσι πόροι εἰς τὰ κέντρα, παραλυθῶσι καὶ αἱ ἐνέργειαι αἱ ἐξωτερικαὶ καὶ οἱ ἐν τῇ δούλῃ Ἑλλάδι δὲν σχηματίσωσιν ὀρθὴν καὶ δικαίαν ἰδέαν περὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν πόρων τούτων.

Κατὰ τῶν τελευταίων τούτων ὑπαινιγμῶν τοῦ ῥήτορος ὁ κ. Στ. Σκουλουδης διαμαρτύρεται ἐν ὀνόματι τῶν τεσσάρων ἐν τῇ δούλῃ Ἑλλάδι Συλλόγων, οὓς ἀντιπροσωπεύει, λέγων, ὅτι οὐδέποτε οἱ ἔξω δοῦλοι Ἕλληνες οὔτε ἠρνήθησαν τὴν γενναίαν συνδρομήν των οὔτε συνέλαβόν ποτε οἷαν ὁ κ. Σαρίπολος ὑπαινίσσεται ἰδέαν περὶ τοῦ προορισμοῦ τῶν χορηγουμένων ὑπ' αὐτῶν πόρων.

Μετὰ τὸν κ. Σκουλούδην ὁ κ. Ν. Λεβιδης κάμνει παρατηρήσεις τινὰς ὡς πρὸς τὸν τρόπον καθ' ὃν γίνονται αἱ συζητήσεις καὶ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τοῦ συνεδρίου ἐπὶ τῶν ἀτοπημάτων, ἅτινα προκύπτουσιν, ὅταν ἐπὶ ζητημάτων γενικῶν, περὶ ὧν ἐφρόντισαν νὰ μελετήσωσι καὶ ἄλλα τμήματα, γείνῃ συζήτησις μονομερὴς ἐπὶ τῶν προτάσεων ἑνὸς μόνου τμήματος.

Ὁ Προεδρος ὡς καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος κ. Η. Βασιαδης ἀναγνωρίζουσι κατ' οὐσίαν τὴν ὀρθότητα τῶν παρατηρήσεων καὶ προτείνουσιν ἵνα τὰ εἰδικὰ ζητήματα ἑκάστου τμήματος χωρισθῶσιν ἀπὸ τῶν γενικῶν, καὶ περὶ μὲν τῶν πρώτων νὰ γείνῃ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως ἑκάστου τμήματος, περὶ δὲ τῶν γενικῶν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐκθέσεων ἁπάντων τῶν τμημάτων.

Τῆς προτάσεως γενομένης δεκτῆς ὑπὸ τοῦ συνεδρίου, ἄρχεται συζήτησις ἐπὶ τῶν εἰδικῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ φιλολογικῶν προτάσεων τοῦ Α'. τμήματος, ἀφινομένων κατὰ μέρος τῶν δύο τελευταίων προτάσεων περὶ ἐπιτροπείας καὶ περὶ ἐθνικοῦ ἐράνου.

Ἄρχεται ἡ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἁ. προτάσεως.

Ὁ κ. Α. Μανσολας ἐγείρει ἐνστάσεις κατὰ τῆς προτάσεως ταύτης, ἀποδεχόμενος μὲν αὐτὴν κατ' ἀρχὴν ἀλλὰ μὴ θέλων νὰ γείνῃ ποσῶς μνεία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας καὶ ἰδίως καταπολεμεῖ τὴν φράσιν «καθ' ὃν τρόπον ἤθελεν ὑποδείξει ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία»·

Ὁ συμπρόεδρος κ. Ε. Κοκκινος ὑπερασπίζεται τὴν πρότασιν ὡς

ἔχει, λέγων ὅτι μόνη ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία ἔχει πεῖραν τῶν ἀτελειῶν τοῦ νόμου.

Ὁ κ. Α. Μανσολας δὲν ἀμφισβητεῖ τοῦτο, ἀλλὰ θεωρεῖ ἄτοπον καὶ περιττὸν νὰ διατυπωθῇ οὕτως ἡ πρότασις· ἄτοπον διότι εἶναι ἐπιτακτικόν, περιττὸν δὲ διότι ἡ Κυβέρνησις ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ συμβουλευθῇ κατὰ πρώτιστον λόγον τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν.

Μετά τινας παρεκβατικὰς συζητήσεις μεταξὺ τοῦ κ. Κοκκινου καὶ τοῦ κ. Α. Οικονομου, ὁ κ. Μανσόλας ἀπαιτεῖ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ συζήτησις εἰς ὃ ἔθηκεν αὐτὴν οὗτος σημεῖον.

Μετὰ πολλὰς ἀντιρρήσεις τοῦ κ. Μανσολα ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ συνεδρίου μετά τινος τροπολογίας τοῦ κ. προέδρου, δι' ἧς ἡ φράσις «καθ' ὃν τρόπον κτλ.», ἀντικατέστη διὰ τοῦ «γνωμοδοτούσης τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας».

Ἀκολούθως ὁ κ. Π. Καββαδιας λαβὼν τὸν λόγον ὑποδεικνύει ἐλλείψεις τινὰς τοῦ ἐν ἰσχύϊ Ἀρχαιολογικοῦ νόμου καὶ προτείνει ἐγγράφως τὴν ἀκόλουθον προσθήκην εἰς τὴν περὶ ἀρχαιολογικοῦ νόμου πρότασιν· «Προτείνω ὅπως τὸ συνέδριον ἐκφράσῃ τὴν εὐχὴν ἵνα οἱ μέλλοντες νὰ μεταβάλωσι τὸν ἀρχαιολογικὸν νόμον ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν τὴν μεταφορὰν εἰς Ἀθήνας ἁπάντων τῶν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης σπουδαίων ἔργων, τὸν σχηματισμὸν κεντρικοῦ Μουσείου καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν κατάταξιν αὐτοῦ».

Ὁ κ. Ε. Καστορχης λέγει ὅτι ἐκ τῶν ῥηθέντων εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν τμῆμα, τὸ τμῆμα τοῦτο ἐπείσθη ὅτι εἶναι ἀνάγκη μεταῤῥυθμίσεως τοῦ ὑπάρχοντος περὶ ἀρχαιοτήτων νόμου· καὶ αὐτὴ δ' ἡ κυβέρνησις ἐφρόντισε καὶ προσεκάλεσε μάλιστα τὴν ἑταιρίαν νὰ ἐργασθῇ ἐπὶ τούτῳ. Ἡ ἑταιρία εἰργάσθη προσλαβοῦσα μάλιστα καὶ νομικούς, ἀλλὰ τὸ σχέδιον δὲν κατηρτίσθη, ἔτι ἀλλ' ἐλπίζεται νὰ καταρτισθῇ μετ' οὐ πολύ· ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία εἶναι ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἁρμοδία νὰ γνωμοδοτῇ περὶ τοῦ νόμου τούτου, διὰ τοῦτο τὸ τμῆμα περιωρίσθη εἰς ἁπλῆν εὐχὴν, συζητήσεων λεπτομερῶν μὴ ὑπαγομένων εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ τμήματος οὔτε τοῦ Συνεδρίου· αἱ προτάσεις τοῦ κ. Καββαδία εἰσὶ λεπτομέρειαι μὴ ἀνήκουσαι εἰς τὸ προκείμενον ζήτημα.

Ὁ κ. Α. Μανσολας καταπολεμεῖ τὴν προσθήκην τοῦ κ. Καββαδία καὶ ἀπαιτεῖ τὴν ἀπόρριψιν αὐτῆς, διότι ὑπάρχει ἤδη νόμος διατάσσων τὰ ἐν τῇ προσθήκῃ διαλαμβανόμενα.

Ὁ κ. Π. Καββαδιας ἀποσύρει τὴν πρότασίν του ἀλλὰ κατ' ἀπαίτησιν τοῦ κ. Ν. Χατσοπουλου τίθεται αὕτη εἰς ψηφοφορίαν καὶ ἀπορρίπτεται.

Τὸ συνέδριον μεταβαίνει εἰς τὴν συζήτησιν τῶν λοιπῶν προτάσεων, αἵτινες γίνονται δεκταὶ ἄνευ σπουδαίων ἀντιῤῥήσεων.

Ἐπὶ τῆς β'. ὁ κ. Α. Οικονομου ζητεῖ πληροφορίας περὶ τῶν ἔργων τῆς ἐν Δοξάτῳ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, πρὶν ἢ ψηφισθῇ ἔπαινος εἰς τὴν ἑταιρίαν ταύτην.

Ὁ κ. Κ. Ν. Κωστης ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν πῶς ὁ προλαλήσας δὲν ἔλαβε τοιαύτας πληροφορίας, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ φροντίσῃ νὰ λάβῃ αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος γραμμάτων καὶ ὡς μέλος τοῦ Συνεδρίου.

Ἐπίσης ἐπὶ τῆς ς' προτάσεως ζητεῖ ὁ αὐτὸς κ. Α. Οικονομου πληροφορίας περὶ τῶν ἔργων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει «Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου».

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Συλλόγου τούτου καὶ ἀντιπρόεδρος τοῦ Συνεδρίου κ. Η. Βασιαδης, πρὶν ἢ δώσῃ τὰς ζητουμένας πληροφορίας, ἐρωτᾷ ἂν ὑπάρχῃ τις ἐν τῷ Συνεδρίῳ ἀγνοῶν τὰ ἔργα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου. Τὸ συνέδριον ὁμοθύμως καὶ μετ' εὐφημιῶν καὶ χειροκροτήσεων ἀναφωνεῖ ὅτι πάντες γιγνώσκουσι τὰ ἔργα τοῦ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι ἀνεπίδεκτα συζητήσεως, καὶ παρακαλεῖ τὸν κ. Η. Βασιάδην νὰ μὴν ἐπιμένῃ ζητῶν νὰ δώσῃ πληροφορίας ὡς πάντῃ περιττάς.

Οὕτω περαιωθείσης τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῶν προτάσεων τοῦ Α'. τμήματος, τὸ συνέδριον κατὰ πρότασιν τοῦ κ. Προέδρου μεταβαίνει εἰς συζήτησιν ἐπὶ τῶν ἐκθέσεων τοῦ ς'. τμήματος (τῶν ὡραίων τεχνῶν).

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ τμήματος κ. Σ. Π. Λαμπρος ἀναγιγνώσκει ἔκθεσιν «Περὶ ἀνάγκης συστάσεως ἐθνικοῦ θεάτρου» καὶ διατυποῖ ἐν τέλει τῆς ἐκθέσεως τὰς ἑξῆς δύο προτάσεις·

α΄.) Νὰ συσταθῇ θέατρον ἐθνικὸν μετὰ δραματολογίου ἐκλεκτοῦ καὶ νὰ οἰκοδομηθῇ ἐν Ἀθήναις ἐθνικὸν θέατρον ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ μουσικοῦ καὶ δραματικοῦ συλλόγου, νὰ ληφθῶσι δ᾽ ὑπ᾽ ὄψιν πάντα τὰ ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ Συλλόγου τούτου προτεινόμενα μέσα πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ ῥηθέντος σκοποῦ.

β΄.) Νὰ ληφθῇ ὑπ᾽ ὄψιν σχέδιον νόμου πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἰδιοκτησίας τῶν δραματικῶν ἔργων, ὅπερ ὑπέβαλεν εἰς τὸ συνέδριον διὰ τοῦ ς΄. τμήματος ὁ αὐτὸς Σύλλογος.

Αἱ προτάσεις αὗται γίνονται δεκταὶ ἄνευ ἀντιρρήσεως.

Εἶτα ἀναγιγνώσκεται ὑπὸ τοῦ γραμματέως καὶ ἡ ἔκθεσις τοῦ ἑτέρου τῶν εἰσηγητῶν Κ. Γ. Ξενου (ἀναχωρήσαντος τῶν Ἀθηνῶν χάριν δημοσίας ὑπηρεσίας) ἀπολήγουσα εἰς τὰς ἑξῆς δύο προτάσεις, αἵτινες γίνονται δεκταί.

α΄.) Νὰ ἐνεργηθῇ διὰ τῶν ἁπανταχοῦ Συλλόγων, ὅπως εἰσαχθῶσιν εἰς πάντα τὰ σχολεῖα ἡ ᾠδικὴ καὶ ἡ ἰχνογραφία ὡς ὑποχρεωτικὰ μαθήματα.

β΄.) Ν᾽ ἀναλάβωσιν αὐτοὶ οἱ Σύλλογοι ὅπως παρέχηται κατὰ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας δωρεὰν ἡ διδασκαλία τῶν δύο τούτων μαθημάτων χάριν τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

Μετὰ τὴν περαίωσιν τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ ς΄. τμήματος ὁ κ. Προεδρος ἐρωτᾷ ἂν τὸ συνέδριον θέλῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ συνεδρίασις. Τὸ Συνέδριον ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῆς λήξεως, καὶ ἡ συνεδρίασις λύεται περὶ τὴν 6 Μ. Μ.

Ὁ Πρόεδρος

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Οἱ Γραμματεῖς

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Π. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Δ΄.

τῇ 5 Ἀπριλίου 1879 ὥρα 3 1/4 μ. μ.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Παπαρρηγοπούλου καὶ συμπαρακαθημένων αὐτῶν τοῦ συμπροέδρου κ. Ε. Κοκκίνου καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Μ. Ῥενιέρη.

Παρευρίσκονται ἀντιπρόσωποι 54 συλλόγων. Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικά.

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ ς΄. τμήματος κ. Σ. Π. Λαμπρος παρατηρεῖ, ὅτι ἐν τοῖς πρακτικοῖς δὲν ἐσημειώθη ἡ ἐκ τῆς συνεδριάσεως τῆς προτεραίας ἀποχώρησις τοῦ κ. Γ. Μιστριώτου καὶ οἱ λόγοι, δι᾽ οὓς ἀνεχώρησεν.

Ὁ Γραμματευς ἀναφέρει τοὺς λόγους, δι᾽ οὓς δὲν ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον νὰ σημειωθῇ τὸ ἐπεισόδιον ἐκεῖνο ἐν τοῖς πρακτικοῖς.

Ἀκολούθως λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Ν. Σαριπολος κηρύσσεται κατ᾽ ἀρχὴν πολέμιος πάσης ἀποχωρήσεως, ἐκτίθησιν ὅμως τοὺς λόγους, δι᾽ ὧν, ὡς νομίζει, ὁ κ. Μιστριώτης δικαιολογεῖ τὴν ἀποχώρησιν· αὐτὸς ὅμως ἀναλογιζόμενος τὴν προσγιγνομένην τῷ Συνεδρίῳ ἠθικὴν ζημίαν οὐχὶ τοσοῦτον ἐκ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ προσώπου τοῦ κ. Μιστριώτου, ὅσον ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀντιπροσώπου ἑνὸς τῶν ἐπιφανεστάτων Συλλόγων, τοῦ διδασκαλικοῦ, παρακαλεῖ τὸ Προεδρεῖον, ὅπως προσκαλέσῃ τὸν κ. Μιστριώτην νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἕδραν αὐτοῦ ἐν τῷ Συνεδρίῳ.

Μετὰ τὸν κ. Σαρίπολον ὁ κ. Σ. Π. Λαμπρος δίδει ἐξηγήσεις τινὰς ὡς εἰσηγητὴς πρὸς ἀναίρεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Σαριπόλου λεχθέντων πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ κ. Γ. Μιστριώτου.

Τὸ Συνέδριον ἀρκεῖται εἰς τὰς ἐξηγήσεις ταύτας καὶ, ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν, μεταβαίνει εἰς τὰς τακτικὰς αὐτοῦ ἐργασίας.

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ Β΄. τμήματος κ. Μ. Βρατσανος ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ ἀπολήγουσαν εἰς τὰ ἑξῆς συμπεράσματα καὶ προτάσεις.

Ἡ ἔκθεσις ἐξαίρουσα τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν μεγάλην ἀνάγκην τῆς γυμναστικῆς δι' ἅπαν τὸ ἑλληνικὸν προτείνει 1) τὴν ἵδρυσιν ἐν Ἀθήναις κεντρικοῦ Γυμνασίου εἰς τρία διῃρημένου, ὧν τὸ κυριώτερον χρησιμεύσει ὡς διδασκαλεῖον τῆς Γυμναστικῆς πρὸς κατάρτισιν τῶν ἀναγκαιούντων τῷ ἔθνει γυμναστῶν καὶ γυμναστικῶν ἀνδρῶν, τὰ δ' ἕτερα δύο ὡς δημόσια γυμνάσια πρὸς σωματικὴν ἄσκησιν ἑκατέρων τῶν φύλων· 2) τὴν ἵδρυσιν γυμνασίων διμερῶν ἐν ταῖς πόλεσι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν· 3) τὴν ἵδρυσιν γυμνασίων ἐν τοῖς διδασκαλείοις πρὸς διδασκαλίαν τῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν γνώσεων τῆς γυμναστικῆς· 4) τὴν ἵδρυσιν Γυμναστηρίων ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις, τοῖς ἑλληνικοῖς καὶ τοῖς Γυμνασίοις καὶ τὴν πρόσληψιν τακτικῶν γυμναστῶν ἐπὶ ἀγωγῇ καὶ ἀσκήσει τῶν σωματικῶν δυνάμεων τῶν ἐκπαιδευομένων συμφώνως τῇ ἡλικίᾳ, τῇ κράσει καὶ τῷ φύλῳ αὐτῶν, ἐλαφροτέρων ἀεὶ οὐσῶν τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων τοῦ γυναικείου φύλου.

Ἀρξαμένης συζητήσεως ἐπὶ τῶν προτάσεων τούτων ὁ συμπρόεδρος κ. Ε. Κοκκινος παρατηρεῖ ὅτι ὁ ἀείμνηστος Εὐαγγέλης Ζάππας διεῖδε τὴν ἀνάγκην τῆς συνενώσεως τῆς γυμναστικῆς πρὸς τὴν βιομηχανικὴν καὶ γεωργικὴν ἀγωγὴν τοῦ ἔθνους, καὶ ὅτι ὁ κληρονόμος αὐτοῦ Κων. Ζάππας ἀπέδειξε καὶ ἀποδεικνύει ὁσημέραι διὰ τῶν πατριωτικῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν ἀνενδότων καὶ ἀδρῶν χορηγιῶν αὐτοῦ εἰς πᾶσαν κοινωφελῆ ὑπόθεσιν, τὴν κοινωνίαν τῆς γνώμης καὶ τῶν ἔργων πρὸς τὸν ἀοίδιμον ἱδρυτὴν τῶν Ὀλυμπίων· προτείνει δὲ νὰ ἐκφρασθῇ καὶ εὐχὴ τοῦ Συνεδρίου πρὸς τὸν μεγαλόφρονα κ. Κ. Ζάππαν, ἵνα ἐνεργήσῃ ὅ,τι νομίσῃ συντελεστικὸν πρὸς σύστασιν κεντρικοῦ διδασκαλείου γυμναστικῆς.

Ὁ κ. Α. Μανσολας φρονεῖ ὅτι τὸ κύριον τῆς προτάσεως εἶναι ἡ σύστασις Συλλόγου Γυμναστικοῦ· ὁ τοιοῦτος Σύλλογος δύναται ν' ἀποταθῇ εἰς τὸν κ. Κ. Ζάππαν.

Ὁ κ. Η. Βασιλειος ἀπαντῶν εἰς τὸν κ. Μανσόλαν λέγει ὅτι τὰ ῥηθέντα παρὰ τοῦ κ. Κοκκίνου δὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ γυμναστικοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ κεντρικοῦ

Γυμνασίου, καὶ περὶ τούτων δύναται ὁ Σύλλογος ἢ ἡ διαρκὴς ἐπιτροπὴ τοῦ Συνεδρίου ν' ἀποταθῇ εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Ζάππαν.

Ὁ κ. Α. Μανσολας λέγει ὅτι τοιοῦτον ἵδρυμα ὑπάρχει ἤδη παρὰ τὸν Ἰλισσὸν, ἱδρυμένον ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα.

Ὁ κ. Κ. Ν. Κωστης παρατηρεῖ ὅτι οἱ Σύλλογοι οἱ γυμναστικοὶ πρέπει νὰ ἔχωσι πρῶτον τὰ κατάλληλα ὄργανα, μορφούμενα ἐν Διδασκαλείῳ ἐπὶ τούτῳ ἱδρυμένῳ· ὑπάρχει ἀνάγκη κεντρικοῦ Διδασκαλείου Γυμναστικῆς, ἐξ οὗ νὰ ἐξέρχωνται διδάσκαλοι τῆς Γυμναστικῆς.

Τὸ Συνέδριον δέχεται τὰς περὶ Γυμναστικῆς καὶ Γυμναστηρίου προτάσεις, ἀλλ' ἐγείρεται συζήτησις ζωηρὰ ἂν πρέπει νὰ διατυπωθῶσιν ὡς εὐχὴ ἢ ὡς ἀπόφασις τοῦ Συνεδρίου.

Μετὰ πολλοὺς λόγους ἀνταλλαγέντας ἐπὶ τούτου μεταξὺ τῶν κ. Η. Βασιλειου καὶ Ν. Σαριπολου καὶ μετά τινας παρατηρήσεις τῶν κκ. Σ. Σκουλουδη καὶ Μ. Μελα, ὁ κ. Η. Βασιλειος συναινεῖ ἵνα διατυπωθῶσιν ὡς εὐχή.

Ὁ κ. Τ. Φιλημων ὑποστηρίζει τὴν πρότασιν τοῦ κ. Ε. Κοκκινου ὅτι τὸ Συνέδριον πρέπει ν' ἀναφέρῃ τὴν εὐχὴν ταύτην εἰς τὸν κ. Ζάππαν.

Τὸ Συνέδριον ἀποδεξάμενον τὴν πρότασιν τοῦ κ. Ε. Κοκκινου μεταβαίνει εἰς τὴν συζήτησιν τῆς δευτέρας προτάσεως τῆς ἐκθέσεως, « περὶ βελτιώσεως ἐν γένει τοῦ παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὰ σχολεῖα πρακτικῶν γνώσεων ». Τὸ τμῆμα ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ τὸ σπουδαῖον τοῦτο θέμα συζητούμενον εἰδικώτερον ἐν τῷ μέλλοντι Συνεδρίῳ τῶν Συλλόγων.

Ὁ συμπρόεδρος κ. Ε. Κοκκινος ὁμολογεῖ ὅτι ὑπάρχουσι πολλαὶ ἐλλείψεις ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ ἡ ἔννοια τῆς παραπομπῆς τῆς μνημονευθείσης προτάσεως πρὸς τὸ μέλλον Συνέδριον νὰ ἦναι σαφὴς, ὅπως μὴ δοθῇ ἀφορμὴ εἰς δισταγμούς. Δὲν πρέπει νὰ παύσῃ ποσῶς ἡ ἑνότης μεταξὺ τῆς πανεπιστημιακῆς καὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, αἵτινες ἀμφότεραι ἔχουσιν ὡς κοινὴν αὐτῶν βάσιν τὰς δύο κλασικὰς γλώσσας, τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν, καὶ τὴν φιλολογικὴν ἐν γένει ἐκπαίδευσιν. Οὐδέποτε πρέπει νὰ γείνῃ ἀντικείμενον συζη-

τήσεως ἑλληνικοῦ Συλλόγου σύστημα ἐκπαιδευτικὸν, τὸ ὁποῖον ν' ἀπομακρύνηται ἀπὸ τὴν βάσιν τῆς κλασικῆς παιδεύσεως. Ἂς καταβληθῇ πρόνοια ἵνα ἡ θέλησις τοῦ νόμου ὡς πρὸς τὴν σπουδὴν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν πραγματωθῇ δι' ἐπιμελεστέρας ἐκτελέσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῶν περὶ τούτου διατάξεων αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ περισταλῶσι τὰ ὅρια τῆς φιλολογικῆς παιδεύσεως.

Ὁ κ. Ν. Σαριπολος λαβὼν τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς συζητήσεως προτείνει, κατὰ τὰ εἰθισμένα ἐν ἄλλοις συνεδρίοις ἐπὶ τοιούτων θεμάτων, νὰ σχηματισθῇ ἰδία ἐπιτροπὴ, εἰς ἣν νὰ πέμπωσιν οἱ ἁρμόδιοι τὴν γνώμην αὐτῶν, καὶ, δημοσιευομένων τῶν πρακτικῶν νὰ διαφωτισθῶσιν οἱ πολλοὶ καὶ ὡριμάσῃ τὸ ζήτημα, ἵνα τελεσφόρως συζητηθῇ ἐν μελλούσῃ Συνόδῳ.

Ἡ πρότασις, κατ' αἴτησιν τοῦ κ. Η. Χαλκιοπογλου, συμφώνως πρὸς τὴν πρότασιν τοῦ τμήματος, συνιστᾶται εἰς τὴν μελέτην τῆς μελλούσης Συνόδου.

Ὁ κ. Προεδρος ἀναγινώσκει πρότασιν τοῦ κ. Ι. Μινδαερ «Περὶ εἰσαγωγῆς εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς παιδαγωγικῆς ἀνοργάνου γυμναστικῆς»· ἡ πρότασις γίνεται δεκτή.

Ὁ Εισηγητης ἀναγινώσκει τὴν γ'. πρότασιν τῆς ἐκθέσεως συνιστῶσαν θερμῶς εἰς τὸ Συνέδριον τῆς μελλούσης Συνόδου ν' ἀποφανθῇ περὶ τοῦ καταλληλοτέρου ἠθικοῦ παιδαγωγικοῦ συστήματος εἰσακτέου εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῶν ἐκπαιδευτηρίων. Τὸ Συνέδριον ἀποδέχεται τὴν πρότασιν.

Περὶ τῆς δ'. προτάσεως τῆς ἐκθέσεως. «Περὶ βελτιώσεως τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως», ἀποφασίζεται ἵνα συστηθῇ αὕτη εἰς τὴν μελέτην τοῦ διδασκαλικοῦ Συλλόγου.

Περὶ τῆς έ. προτάσεως τῆς ἐκθέσεως ἤτοι «περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς καταστάσεως τῶν γυναικείων φυλακῶν», ἀποφασίζει τὸ Συνέδριον, συμφώνως πρὸς τὴν τοῦ τμήματος πρότασιν, νὰ ἐκφρασθῇ διὰ τοῦ Συνεδρίου εὐχὴ εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἵνα δι' ἐξευρέσεως πόρων βελτιωθῇ ἡ ἀθλία κατάστασις τῶν φυλακῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

Περὶ τῆς ς'. προτάσεως τῆς ἐκθέσεως ἤτοι «περὶ παιδεύσεως

τῆς χωρικῆς γυναικὸς» τὸ Συνέδριον, συμφώνως πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ τμήματος ἐν τῇ ἐκθέσει ἐκφρασθεῖσαν γνώμην, ἀποφασίζει, ἵνα τὸ ὑπόμνημα τὸ περιέχον τὴν πρότασιν ταύτην συστηθῇ εἰς τὴν μελέτην τοῦ Συμβουλίου τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας.

Ἀκολούθως γίνονται δεκταὶ ἄνευ συζητήσεως ἡ ζ'. καὶ ἡ η'. πρότασις τῆς ἐκθέσεως τοῦ τμήματος, ὧν ἡ μὲν ἐκφράζει εὐχὴν «ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου περιεχομένων», ἡ δὲ ἐκφράζει εὐχὴν «ὑπὲρ τῆς νομοθετικῆς κυρώσεως καὶ προστασίας τοῦ δικαιώματος τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας».

Περὶ τῆς θ'. προτάσεως «περὶ ἐκφράσεως εὐγνωμοσύνης τοῦ Συνεδρίου πρὸς τοὺς δαπανῶντας ἀδρῶς ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἔθνους ἄνδρας» ἀποφασίζεται νὰ συζητηθῇ ὁπόταν συζητηθῶσιν αἱ γενικαὶ προτάσεις.

Ἡ ι'. πρότασις ἐκφράζουσα εὐχὴν «περὶ συστάσεως ἀποταμιευτηρίου ἐν Ἀθήναις ὑπὲρ τῶν ἔξω διδασκάλων» ἐθεωρήθη περιττὴ, ὡς ὑπάρχοντος ἤδη τοιούτου ταμιευτηρίου ἐν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ.

Ἡ ια. πρότασις «περὶ συστάσεως ταμείου προαιρετικῶν συντάξεων ἐν Ἀθήναις τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων διδασκάλων» ἀναβάλλεται, ἵνα συζητηθῇ μετὰ τῶν γενικῶν προτάσεων, κατ' αἴτησιν τοῦ εἰσηγητοῦ τοῦ Γ'. τμήματος.

Τοῦτ' αὐτὸ ἀποφασίζει τὸ Συνέδριον περὶ τῆς ιβ'. προτάσεως «περὶ συσάσεως Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συνεδρίου καὶ προπαρασκευὴν τοῦ μέλλοντος Συνεδρίου».

Ὁ Εισηγητης ἀνακοινοῖ καὶ πρότασιν τοῦ κ. Ξ. Ζύγουρα «περὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας»· ἡ πρότασις παραπέμπεται εἰς τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν ἑταιρίαν.

Ἀκολούθως ὁ κ. Ν. Λεβιδης προτείνει εὐχὴν «περὶ εἰσαγωγῆς στοιχειωδῶν μαθημάτων τοῦ δημοσίου δικαίου καὶ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα.»

Τὴν πρότασιν ἀντικρούει ὁ κ. Τ. Φιλημων ὑποστηρίζων ἰδίως ὅτι ὁ προορισμὸς τῶν δημοτικῶν σχολείων εἶναι ἡ μόρφωσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ οὐχὶ τοῦ πολίτου.

Ἀλλ' ὁ κ. Ν. ΛΕΒΙΔΗΣ ὑποστηρίζει αὖθις τὴν πρότασιν διὰ τοῦ λόγου σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅτι αἱ σοφώτεραι πολιτεῖαι εἰσήγαγον τὸ μάθημα τοῦτο εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα.

Ὁ κ. Κ. Ν. ΚΩΣΤΗΣ προτείνει ἔνστασιν ἀναρμοδιότητος τοῦ Συνεδρίου ἀπέναντι τῆς προτάσεως τοῦ κ. Ν. Λεβίδου. Κατὰ τὸν κ. Κ. Ν. Κωστῆν τὸ ζήτημα εἶναι εἰδικώτατον, σπουδαιότατον, ἀνῆκον εἰς ἔλεγχον εἰδικωτάτων ἀνδρῶν· καταπολεμεῖ τὸ ἐπιχείρημα τοῦ κ. Ν. Λεβίδου, ὅτι αἱ σοφώτεραι πολιτεῖαι εἰσήγαγον καὶ παραδέχονται αὐτό· ἡ ἁπλῆ, λέγει, καὶ ξηρὰ ἀπομίμησις τῶν ξένων δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς αὐθεντία, καὶ προτείνει, ἵνα ἡ πρότασις πεμφθῇ εἰς τὴν μελέτην τοῦ διδασκαλικοῦ Συλλόγου.

Τὸ Συνέδριον ἀποδέχεται τὴν πρότασιν τοῦ κ. Κ. Κωστῆ.

Ἀκολούθως ὁ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ἀναγινώσκει πρότασιν τοῦ κ. Σ. ΛΑΜΠΡΟΥ «ἵνα ἐκφρασθῇ ἡ εὐχὴ τοῦ Συνεδρίου, ὅπως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας, μάλιστα ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις, γίνηται συντομωτέρα μὲν διατριβὴ περὶ τὴν παλαιὰν διαθήκην, μείζων δὲ φροντὶς νὰ καταβάλληται περὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς νέας Διαθήκης». Ἡ πρότασις παραπέμπεται εἰς τὸν διδασκαλικὸν σύλλογον.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν συζητήσεων ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Β'. τμήματος ὁ εἰσηγητὴς τοῦ Γ' τμήματος κ. Σ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Γ'. τμήματος καὶ ἀπολήγει εἰς διαφόρους προτάσεις, ὧν ἡ συζήτησις ἀναβάλλεται εἰς τὴν ἐπομένην συνεδρίασιν.

Ὁ Πρόεδρος κηρύσσει τὴν λῆξιν τῆς συνεδριάσεως περὶ τὴν 6 Μ. Μ. ὥραν.

Ὁ Πρόεδρος

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Οἱ Γραμματεῖς

Μ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

Π. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Ε'.

Τῇ 6 Ἀπριλίου 1879 ὥρᾳ 3 ¼ μ. μ.

Προεδρεύοντος τοῦ Προέδρου κ. Κ. Παπαρρηγοπούλου, συμπαρακαθημένων αὐτῷ τοῦ ἐπιτίμου προέδρου κ. Π. Φουκὰρ, ἀντιπροσώπου τοῦ Συλλόγου Παρισίων καὶ τοῦ συμπροέδρου κ. Ἐμμανουὴλ Κοκκίνου, ἐπιτρόπου τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Παρόντων ἀντιπροσώπων 51 συλλόγων ἄρχεται ἡ συνεδρίασις.

Ὁ γραμματεὺς κ. Π. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ ἀναγινώσκει τὰ πρακτικὰ τῆς χθεσινῆς συνεδριάσεως. Ἐγερθεισῶν τινων ἐνστάσεων ἡ ἐπικύρωσίς των ἀναβάλλεται μετὰ τὰς γενησομένας διορθώσεις.

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ Γ'. τμήματος κ. Στ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ ἀναγινώσκει τὸν κατάλογον τῶν εἰς τὸ τμῆμα ὑποβληθέντων ὑπομνημάτων, ἐν ὅλῳ 45.

Ὁ κ. ΕΥΣΤ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ ἀναγινώσκει ἔγγραφον ὑπόμνημα καθ' ὃ ὑποδεικνύων τὸ περιττὸν πραγματοποιήσεως εὐχῶν περὶ συστάσεως ἐθνικοῦ θεάτρου, γυμναστηρίων καὶ τῶν τοιούτων, προτείνει ὅπως κυρίως φροντίσῃ τὸ Συνέδριον περὶ συναγωγῆς πόρων πρὸς ἵδρυσιν δημοτικῶν σχολείων ἐν ταῖς διαφόροις ἐπαρχίαις ταῖς στερουμέναις τοιούτων, δι' ἐκμάθησιν τῆς ἠμελημένης ἡμῶν γλώσσης.

Ὁ ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ τοῦ Γ' τμήματος ἀναγινώσκει ἀνὰ ἓν τὰ συμπεράσματα τῆς ἐκθέσεώς του.

Ἐπὶ τοῦ Α'. Κεφαλαίου. Πάντες πρὸ πάντων οἱ Σύλλογοι ἐν Τουρκίᾳ καὶ τὰ Φιλεκπαιδευτικὰ σωματεῖα ἔχουσιν ἀνάγκην χρηματικῆς ἀρωγῆς.

Ἐπὶ τοῦ 1 Ἐδαφίου.

Ἐπειδὴ οἱ ὑπάρχοντες χρηματικοὶ πόροι πρὸς διάδοσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Τουρκίᾳ εἰσὶν ἀνεπαρκεῖς πρός τε τὴν διατήρησιν τῶν ὑπαρχόντων σχολείων καὶ πρὸς ἵδρυσιν ἑτέρων, ὧν ἀπαραίτητος ὑφίσταται ἀνάγκη, τὸ γ'. τμῆμα τοῦ Συνεδρίου τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων, ἐκφράζει τὴν εὐχὴν, ὅπως ἴδῃ πραγματο-

ποιημένα τὰ ἐν τῷ τελευταίῳ πατριαρχικῷ ὑπομνήματι ἀναφερόμενα περὶ Μοναστηριακῶν κτημάτων καὶ ἐπισκοπῶν.

Ἐπειδὴ καὶ τὸ Β΄. τμῆμα προέτεινε τοιοῦτό τι ὁ κ. Τ. ΦΙΛΗΜΩΝ προτείνει ὅπως γίνῃ δεκτὴ ἡ διατύπωσις τοῦ Γ΄. τμήματος ὡς καταλληλοτέρα κατὰ τὸ λεκτικόν.

Τὸ Συνέδριον δέχεται.

Ἐπὶ τοῦ 2 ἐδαφίου.

Τὸ Γ΄. τμῆμα ἐκφράζει ἐπίσης τὴν εὐχὴν, ὅπως ἴδῃ πραγματοποιούμενα καὶ τὰ ἑξῆς·

ά. Ἅπαντας τοὺς ἐν Τουρκίᾳ κατοικοῦντας Ἕλληνας ὑποβαλλομένους εἰς ἐκούσιόν τι τέλος ἐπὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐξαγομένων προϊόντων, εἰσπραττόμενον ὑπὸ προσώπων τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, καὶ ὡρισμένον ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν συντήρησιν ἢ ἀνέγερσιν ἐκπαιδευτηρίων ἐν ᾗ κατοικοῦσι περιφερείᾳ, ὡς ἤδη κατὰ μέρη γίνεται τοῦτο ἐν μικρῷ.

Ὁ κ. Π. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ προτείνει ὅπως διορθωθῇ τὸ λεκτικὸν διότι ἡ φράσις «ὑποβαλλομένους εἰς ἐκούσιόν τι τέλος» ἔχει τι τὸ ἐπιτακτικόν. Φρονεῖ δὲ ὅτι διὰ φόρων δὲν εἶναι κατορθωτὴ ἡ εὐχὴ καὶ ἐπιθυμία τοῦ τμήματος.

Ὁ κ. Ε. ΚΟΚΚΙΝΟΣ συμφωνεῖ μετὰ τοῦ εἰσηγητοῦ τοῦ τμήματος, ὁ δὲ κ. Η. ΒΑΣΙΑΔΗΣ ποιεῖται ἐνστάσεις ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς φόρον ἄνθρωποι πενέστατοι καὶ πρέπει ἄλλο νὰ ἐξευρεθῇ μέσον.

Ὁ κ. Α. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ λέγει ὅτι πρέπει ὁ ἔσω ἑλληνισμὸς νὰ βοηθήσῃ τὸν ἔξω, ὅταν ὁ ἔξω ἑλληνισμὸς δὲν ἐπαρκεῖ, καὶ παρὰ νὰ φορολογηθῶσιν οἱ ἔξω κάλλιον νὰ φορολογηθῶμεν οἱ ἔσω.

Ὁ κ. ΑΝΤ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ λέγει ὅτι ὁ ἔσω ἑλληνισμὸς πράττει κατὰ τὸ δυνατὸν τὸ χρέος του καὶ πρέπει καὶ ὁ ἔξω νὰ ὑποβληθῇ εἰς μερικὰς θυσίας.

Ἡ πρότασις τοῦ τμήματος τίθεται εἰς ψηφηφορίαν δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως καὶ διὰ ψήφων 27 κατὰ 16 γίνεται δεκτή.

Ἀναγινώσκεται ἡ πρότασις τοῦ ά. τμήματος περὶ συστάσεως προαιρετικοῦ ἐράνου μεταξὺ πάντων τῶν Ἑλλήνων, σχετικὴ μὲ τὴν συζητηθεῖσαν καὶ γενομένην δεκτήν.

Ὁ κ. Ν. ΣΑΡΙΠΟΛΟΣ πολεμεῖ τὴν πρότασιν ὡς πρὸς τὸ κεντρικὸν ταμεῖον, ὅπερ δὲν πρέπει νὰ ἦναι ἐν Ἀθήναις. Ὅλοι ὑποβλέπουν τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ φοβοῦνται αὐτὴν ὡς ἑστίαν πυρκαϊᾶς, δὲν πρέπει δὲ ἡμεῖς νὰ ὑπεκκαίωμεν τοὺς φόβους.

Ὁ κ. Η. ΒΑΣΙΑΔΗΣ λέγει ὅτι οὐδεὶς φοβεῖται τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα προκειμένου περὶ διαδόσεως τῆς παιδείας καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Τὰ χρήματα τοῦ προαιρετικοῦ ἐράνου θὰ δίδωνται φανερὰ καὶ θὰ ἀποβλέπωσιν εἰς τὴν διάσωσιν καὶ καλλιέργειαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ἡ πρότασις τοῦ ά. τμήματος γίνεται δεκτή.

Ἡ β΄. καὶ γ΄. § τοῦ 2 ἐδαφίου γίνονται δεκτοὶ, ἤτοι·

β΄. Νὰ ζητηθῇ διὰ τῶν ἁρμοδίων ἡ ὑλικὴ συνδρομὴ τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως πρὸς σύστασιν καὶ διατήρησιν νηπιαγωγείων καὶ δημοτικῶν σχολῶν.

γ΄. Νὰ ζητηθῇ ἀμέσως καὶ κατεπειγόντως ἡ ὑλικὴ συνδρομὴ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἑλληνικῶν σχολείων.

Ἐπὶ τοῦ Β΄. Κεφαλαίου. Πολλαχοῦ ἐν Τουρκίᾳ ὑπάρχει ἀπαραίτητος ἀνάγκη συστάσεως νηπιαγωγείων, δημοτικῶν σχολῶν καὶ παρθεναγωγείων.

Ἐδάφιον 1. Τὸ τμῆμα προτείνει.

« Τὴν σύστασιν πολλῶν καὶ καλῶς ὠργανισμένων νηπιαγωγείων· ὅπως δὲ ἀποκτήσωμεν ταχέως καὶ ὅσον ἔνεστι πλείστας καὶ ὀλιγαρκεῖς νηπιαγωγοὺς, δὲν πρέπει ν' ἀρκεσθῶμεν μόνον εἰς ὅσας παρασκευάζει ἡ ἐν Ἀθήναις Φιλεκπαιδευτικὴ ἑταιρία, ἀλλὰ δέον τὰ ἀνώτερα τῆς Ἀνατολῆς Ἑλληνικὰ παρθεναγωγεῖα νὰ ὀργανισθῶσιν οὕτως, ὥστε τὰ ἐν Ἰωαννίνοις, ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Σμύρνῃ νὰ ὦσι συγχρόνως καὶ φυτώρια νηπιαγωγῶν.

Ὁ κ. Ν. ΧΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ παρατηρεῖ ὅτι τοῦτο θὰ βλάψῃ. Μόνον τὸ Ἀρσάκειον παρθεναγωγεῖον εἶναι ἀνεγνωρισμένον καὶ δύναται νὰ παρέχῃ πτυχία. Ποῖος θὰ δώσῃ τὸ δικαίωμα εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Τουρκίας νὰ παρέχωσι πτυχία;

Ὁ κ. Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ παρατηρεῖ ὅτι τοῦτο εὔχεται τὸ τμῆμα,

νὰ ὀργανισθῶσιν οὕτω τὰ ἐν Ἀνατολῇ ἀνώτερα παρθεναγωγεῖα ὥστε νὰ ὦσι συγχρόνως καὶ φυτώρια νηπιαγωγῶν. Τοῦτο δὲ μεγάλην θὰ παράσχῃ ὠφέλειαν καὶ θὰ ἐξοικονομήσῃ πολλῶν ἀπόρων κοινοτήτων τὰς ἀνάγκας.

Ὁ κ. Χ. Νικολ. Φιλαδελφεὺς παραδεχόμενος τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Ν. Χατσοπούλου λέγει ὅτι μόνα τὰ πτυχία τῆς ἐν Ἀθήναις Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας εἰσὶν ἀνεγνωρισμένα, διότι καὶ ἡ Ἑταιρία εἶναι ἀνεγνωρισμένη ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν ὡς τὸ ἀνώτατον διδασκαλεῖον τῶν θηλέων. Ποῖος θὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ πτυχία τῶν ἔξω κοινοτήτων;

Ὁ κ. Π. Λαμπρος λέγει ὅτι σήμερον ἐξέρχονται πτυχιοῦχοι νηπιαγωγοὶ καὶ διδασκάλισσαι ἐκ τῶν διδασκαλείων τῶν Ἰωαννίνων καὶ Θεσσαλονίκης, διδάσκουσαι εἰς πτωχὰς κοινότητας. Πρόκειται τοῦτο νὰ συστηματοποιηθῇ καὶ νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς ἄλλα σχολεῖα.

Ὁ κ. Ν. Φιλιππιδης προτείνει ὅπως τὸ αὐτὸ συστηθῇ καὶ διὰ τὸ ἐν Βιτωλίοις παρθεναγωγεῖον, καὶ ὁ κ. Κουμπιδης καὶ διὰ τὸ ἐν Σέρραις.

Τὸ Συνέδριον ἀποδέχεται τὴν πρότασιν τοῦ τμήματος μὲ τὴν παρατήρησιν τῶν κ. κ. Φιλιππίδου καὶ Κουμπίδου.

Τὰ ἑξῆς ἐδάφια 2—6 γίνονται δεκτά.

2. Πρὸς τοῖς νηπιαγωγείοις ἀνάγκη ἀπαραίτητος νὰ ὑπάρχωσι καλῶς κατηρτισμένα δημοτικὰ σχολεῖα, ἐν μὲν ταῖς κώμαις μετ' ὀλιγωτέρων τάξεων, ἐν δὲ ταῖς κωμοπόλεσι μετὰ πλειοτέρων. Διότι ἀπεδείχθη, ὅτι μόνα τὰ νηπιαγωγεῖα ἐν ταῖς ξενοφώνοις ἰδίως ἑλληνικαῖς κοινότησιν, ἐστὶ ματαία δαπάνη. Τὰ ὀλίγα ἑλληνικά, ἅπερ ἐν διαστήματι δύο ἐτῶν μανθάνουσι τὰ ξενόφωνα νήπια, λησμονοῦνται ἐξ ὁλοκλήρου τὸ τρίτον ἔτος, ἐὰν μετὰ τῆς ἡλικίας δὲν προβῇ ἡ τελεία αὐτῶν ῥίζωσις καὶ ἐνίσχυσις διὰ μακροτέρας διδασκαλίας καὶ χρήσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

3. Οἱ διδάσκαλοι οἱ πεμπόμενοι εἰς τὰς ξενοφώνους κοινότητας νὰ γινώσκωσιν, εἰ δυνατὸν, ἐκτὸς τῆς ἑλληνικῆς καὶ τὴν λαλουμένην ἐγχώριον γλῶσσαν.

4. Εἰς τὰς πτωχὰς κοινότητας νὰ διανέμωνται δωρεὰν βιβλία εἰς τοὺς μαθητὰς, νὰ πέμπωνται δὲ καὶ χρηματικαί τινες βοήθειαι ὅπως παρέχηται πᾶσα εὐκολία καὶ ἐνθάῤῥυνσις πρὸς αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν, ἀφοῦ ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις δὲν εἶναι δυνατὸν ἐκεῖ νὰ ἐπιβληθῇ.

5. Οἱ διδάσκαλοι μετὰ τῶν ἐφόρων τῶν Σχολείων νὰ πέμπωσι κατ' ἔτος πρὸς τὸν ἁρμόδιον Σύλλογον ἔκθεσιν περὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς σχολείων ἀναφέρουσαν περὶ τῶν διδαχθέντων μαθημάτων, περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φοιτησάντων μαθητῶν, περὶ τῆς προόδου αὐτῶν, περὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ σχολείου κλπ.

6. Νὰ ὑποδειχθῇ Σύλλογός τις ἢ Ἐπιτροπὴ ἐν Ἀθήναις εἰς ἣν ν' ἀποτείνωνται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ πρὸς εὕρεσιν ἁρμοδίων, σεμνῶν καὶ φιλοπόνων διδασκάλων.

Ἐπὶ τοῦ ἐδαφίου 6 ὁ κ. Χ. Νικολαιδης Φιλαδελφεὺς προτείνει εἰς τὸ Συνέδριον ὅπως διὰ μὲν διδασκαλίσσας ὑποδειχθῇ ἡ ἐν Ἀθήναις Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρία, διὰ δὲ διδασκάλους ὁ Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Δεκτόν.

Ἐπὶ τοῦ Κεφαλαίου Γ'. Πολλαχόθεν ἐν τοῖς ἐν Τουρκίᾳ ἐκπαιδευτηρίοις ἐλλείπουσιν οἱ κατάλληλοι διδάσκαλοι ἢ διδασκάλισσαι.

1. Νὰ καταβληθῇ παρὰ τῶν ἁρμοδίων ἡ δέουσα ἐνέργεια ὅπως, κατὰ τὴν προσεχῆ σύνοδον τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, ψηφισθῇ Νόμος, δυνάμει τοῦ ὁποίου οἱ ὑπηρετήσαντες ἤδη ἐν Ἑλλάδι διδάσκαλοι, μεταβαίνοντες εἰς Τουρκίαν ὡς τοιοῦτοι, νὰ διατηρῶσι τὸ δικαίωμα τῆς συντάξεως παρὰ τῇ ἑλληνικῇ κυβερνήσει καθόσον συμμορφοῦνται πρὸς τὰς λοιπὰς διατάξεις τοῦ ἐν ἰσχύϊ περὶ συντάξεως τῶν διδασκάλων νόμου.

Ἐπὶ τούτου παρατηροῦσιν οἱ κκ. Ν. Σαριπολος καὶ Ν. Χατσοπουλος ὅτι ἀντίκειται εἰς τὸ δημόσιον δίκαιον.

Ὁ κ. Η. Βασιλδης λέγει ὅτι καὶ εἰς τὸ παρελθὸν ἐξαιρετικῶς ἐγένετο τοιοῦτό τι καὶ ἀναφέρει παραδείγματα.

Ὁ κ. Μ. Βρατσανος προσθέτει ὅτι τὰ παραδείγματα δὲν εἶναι ἀκριβῆ καὶ φόβος ὑπάρχει μὴ διὰ τοῦ μέσου τούτου φυγαδευθῶ-

σιν οἱ καλοὶ διδάσκαλοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἕνεκα τῆς ἀδροτέρας ἐν τῷ ἐξωτερικῷ μισθοδοσίας.

Ὁ κ. Ν. Λεβιδης προστίθησιν ὅτι τὸ τμῆμα οὐδὲν ἄλλο προτείνει ἢ νὰ ἐκφρασθῇ ἡ εὐχὴ καὶ ἡ Κυβέρνησις διὰ τῶν περὶ αὐτὴν νομικῶν ἂς πράξῃ τὸ κρεῖττον.

2. Νὰ συστηθῇ ἐν Ἀθήναις Ἀποταμιευτήριον, εἰς ὃ οἱ βουλόμενοι τῶν διδασκάλων τῆς τε Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ν' ἀποστέλλωσι τὰ ἐκ τῶν οἰκονομιῶν αὐτῶν περισσεύματα καὶ ἀπαλλάσσωνται οὕτως ἀπὸ τῶν κερδοσκοπικῶν πειρασμῶν, οἵτινες πολλάκις καὶ ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτῶν ἀπασχολοῦσι τινὰς καὶ πολλῶν τὴν καταστροφὴν ἐπήνεγκον.

Κρίνεται ὡς περιττὸν ὑπάρχοντος τοῦ ταμιευτηρίου τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

Τὸ 3 ἐδάφιον ἐγένετο δεκτὸν προτάσει καὶ τοῦ 2 τμήματος.

3. Νὰ συστηθῇ ταμεῖον προαιρετικῶν συντάξεων τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων διδασκάλων, κατὰ τὸ ἐν Ἀθήναις Μετοχικὸν ταμεῖον τῶν ὑπαλλήλων.

4. Ν' ἀποστέλλωνται κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν οἰκείων συλλόγων ἔκτακτοι ἐπόπται, ἐπιτετραμμένοι νὰ ἐξετάζωσι τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων, κατὰ πόσον γίνεται σκόπιμος χρῆσις τῶν ὑπὲρ αὐτῶν διατεθειμένων χρημάτων καὶ διδακτικῶν βιβλίων, καὶ κατὰ πόσον οἱ ἐν αὐτοῖς διδάσκοντες ἐκτελοῦσι τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα.

Δεκτόν.

Ἐπὶ τοῦ Δ'. Κεφαλαίου. Πολλοὶ δευτερεύοντες Σύλλογοι καὶ ἄλλα μικρὰ φιλεκπαιδευτικὰ σωματεῖα ἔχουσι χρείαν ἀνωτέρας τινὸς διευθύνσεως, ὅπως καταστήσωσιν ἀποτελεσματικωτέρας τὰς ἐκπαιδευτικὰς αὐτῶν ἐνεργείας.

Τὰ ἑξῆς ἐδάφια 1 καὶ 2 παραπέμπονται εἰς τὴν γενικὴν συζήτησιν.

Τὸ τμῆμα προτείνει τὴν καθ' ὡρισμένα χρονικὰ διαστήματα ἐπὶ ταὐτὸ σύνοδον τῶν ἑλληνικῶν φιλεκπαιδευτικῶν συλλόγων, καὶ ὅπως πρὸ τῆς λήξεως τοῦ παρόντος συνεδρίου ἐκλεχθῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτροπὴ μέλλουσα νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν

ληφθεισῶν ἢ ληφθησομένων ἀποφάσεων, καὶ περὶ συγκαλέσεως τοῦ προσεχοῦς συνεδρίου.

2. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἧς τὰ λοιπὰ καθήκοντα θέλουσιν ἐν λεπτομερείᾳ κανονισθῇ ὑπὸ τοῦ παρόντος συνεδρίου, θέλει ἐδρεύει ἐν Ἀθήναις καὶ διατελεῖ ἐν τακτικῇ συνεννοήσει μετὰ τῶν ἁπανταχοῦ φιλεκπαιδευτικῶν συλλόγων.

Τὸ 3 καὶ 4 γίνονται δεκτά.

3. Νὰ συστηθῶσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τῶν μεριμνώντων περὶ τῆς ἐν Τουρκίᾳ διαδόσεως τῆς παιδείας, καὶ ἕτεροι κεντρικοὶ σύλλογοι διευθύνοντες τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκπαίδευσιν, κατὰ μίμησιν τῶν τοσούτῳ εὐδοκιμησάντων συλλόγων τοῦ Θρακικοῦ, τοῦ Ἠπειρωτικοῦ καὶ τοῦ Θεσσαλικοῦ. Ἰδίως δὲ εὔχεται τὸ γ'. τμῆμα ὅπως ἴδῃ ταχέως συνιστάμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει σύλλογον Μακεδονικὸν καὶ σύλλογον τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐστὶ τοσοῦτον ἀτελής.

4. Νὰ ἱδρυθῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφημερὶς τῶν συλλόγων, ἐν ᾗ νὰ δημοσιεύωνται στατιστικαὶ πληροφορίαι τῶν συλλόγων, ἐκθέσεις περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἀνευρισκομένων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, περιγραφαὶ αὐτῶν κτλ. ἐφημερὶς ἐν βραχυλογίᾳ, ἥτις νὰ χρησιμεύῃ ὡς ταμιευτήριον στατιστικῶν πληροφοριῶν καὶ πάσης ὕλης συναφοῦς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἀγωγήν,

Μετὰ τοῦτο τὸ Συνέδριον παραδέχεται νὰ ἐκφρασθῇ ἡ εὐγνωμοσύνη αὐτοῦ πρὸς τοὺς κκ. Γεώργιον Ζαρίφην, Χρηστάκην Ζωγράφον, Κωνσταντῖνον Ζάππαν καὶ Στέφανον Ζαφειρόπουλον, ἐπὶ ταῖς εὐεργεσίαις, ἃς προσφέρουσιν εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

Προτάσει τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κ. Ε. Κοκκινου γίνεται δεκτὸν νὰ προταθῇ εὐγνωμοσύνη καὶ πρὸς τὸν κ. Γ. Ἀβέρωφ. Τὸ συνέδριον ἀποδέχεται.

Ὁ κ. Τ. Φιλημων προτείνει ὅπως ἐκφρασθῇ εὐγνωμοσύνη καὶ εἰς τοὺς ἀποθανόντας εὐεργέτας καὶ εἰς τὸν Κυβερνήτην Ἰωάν-

νην Καποδίστριαν καὶ τὸν πρῶτον Βασιλέα Ὄθωνα. Τὸ Συνέδριον ἀποδέχεται ἐν ἀνευφημίαις καὶ ἀνατίθησι τῷ κ. Τ. Φιλήμονι νὰ συντάξῃ τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν.

Ἡ συνεδρίασις λύεται ὥρᾳ 6 1]2 Μ. Μ.

Ὁ Πρόεδρος

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Οἱ Γραμματεῖς

Μ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

Π. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Γ'.

Τῇ 7 Ἀπριλίου 1879 ὥρᾳ 3 1/2 μ. μ.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Παπαρρηγοπούλου καὶ συμπαρακαθημένων αὐτῷ τῶν ἀντιπροέδρων κκ. Α. Ἀναγνωστάκη καὶ Π. Χαλκιοπούλου ἄρχεται ἡ συνεδρίασις παρόντων ἀντιπροσώπων 49 συλλόγων.

Ἀναγινώσκονται τὰ ἐπιδιορθωθέντα πρακτικὰ τῆς προτελευταίας συνεδριάσεως καὶ ἐπικυροῦνται, ἀναγινώσκονται δὲ καὶ τὰ τῆς τελευταίας καὶ ἐπικυροῦνται ὁμοίως.

Ἡ πρότασις τοῦ κ. Τ. Φιλήμονος περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδριάσει γίνεται δεκτὴ, ὡς ἐξῆς συμπτυχθεῖσα μετὰ τῆς τοῦ κ. Κ. Ν. Κωστῆ.

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ.

Α'.) Ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ πρὸς τοὺς ὁπωσδήποτε συντελέσαντας ἀνέκαθεν εἰς τὴν ὑποστήριξιν καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, εἴτε δι' ἔργων πνευματικῶν, εἴτε διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, εἴτε διὰ τῶν εἰσφορῶν αὐτῶν εἰς τὴν σύστασιν καὶ εἰς τὴν συντήρησιν σχολείων καὶ συλλόγων καὶ εἰς ἐκδόσεις ἑλληνικῶν βιβλίων, εἴτε διὰ τῆς πολιτικῆς θέσεώς των, καὶ ὧν τὰ ὀνόματα ζῶσιν ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ ἔθνους.

Β'.) Πρὸς δὲ ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ εἰς τοὺς ζῶντας χορηγοὺς τῶν Συλλόγων καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἑλληνικῶν ἱδρυμάτων Γεώργιον Ζαρίφην, Χρηστάκην Ζωγράφον, Κωνσταντῖνον Ζάππαν, Γεώργιον Ἀβέρωφ καὶ Σ. Ζαφειρόπουλον.

Γ'.) Ἐκφράζει ἐπίσης τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἕλληνας Ἡγεμόνας τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας καὶ τοὺς κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς διαπρεπεῖς Ἕλληνας τοῦ Βυζαντίου, τοὺς ὑποστηρίξαντας τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ἐν τοῖς χρόνοις τῆς δουλείας, εἰς τὸν λόρδον Γυϊλφὼρ, εἰς τὸν πρῶτον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννην Καποδίστριαν καὶ εἰς τὸν πρῶτον Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος Ὄθωνα, ἱδρυτὴν τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Δ'.) Ἀνατίθησι τὴν κατάλληλον δημοσίευσιν τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως αὐτοῦ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας εὐεργέτας τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀνακοίνωσιν αὐτοῦ, εἰς τὴν μετὰ τὴν λῆξιν τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συνεδρίου ἀντιπροσωπεύουσαν αὐτὸ Ἐπιτροπήν.

Ὁ κ. Α. Αναγνωστακης ὑποβάλλει τὴν ἑξῆς πρότασιν καὶ ἀναπτύσσει αὐτήν· « Νὰ ἐκφρασθῇ ἡ εὐχὴ πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἵνα ἐπιβληθῇ διὰ νόμου φορολογία τις, τῶν ἐκ ταύτης εἰσπραττομένων δαπανωμένων εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἑλληνοπαίδων ».

Οἱ κκ. Ν. Χατσοπουλος καὶ Κ. Ν. Κωστης πολεμοῦσι τὴν πρότασιν, ὁ δὲ κ. Τ. Φιλημων λέγει ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις δαπανᾷ ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ἔξω Ἑλλήνων, δοθείσης ὑπὸ τῆς Βουλῆς πρὸς τοῦτο ἱκανῆς πιστώσεως. Προτείνει δ' ὅπως τὸ Συνέδριον προβῇ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ δ'. τμήματος (ἐσωτερικοὶ Σύλλογοι) κ. Φ. Παρασκευαϊδης ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ, γίνονται δὲ δεκτὰ τὰ συμπεράσματα αὐτῆς ὡς ἑξῆς·

1) Ἐκφράζεται ἡ εὐχὴ ὅπως τυγχάνωσι πάσης δυνατῆς ἀρωγῆς οἱ Σύλλογοι οἵ τε ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ταῖς ἀποικίαις, οἱ ἄξιοι αὐτῆς, νὰ καυτηριασθῇ δὲ διὰ παντὸς νομίμου μέσου ἡ μανία πρὸς σύστασιν φιλολογικῶν ἰδίως συλλόγων παρὰ προσώπων ἀκαταλλήλων ἔκ τε τῆς νεαρᾶς ἡλικίας καὶ τῆς στερήσεως πολλάκις καὶ αὐτῶν τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων.

2) Ἐκφράζεται ἡ εὐχὴ ὅπως συσταθῶσι σχολαί, οἵα ἡ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑταιρίας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ ἐν πάσῃ γωνίᾳ τῆς ἑλληνικῆς γῆς, πρὸς μόρφωσιν τῶν ἐργατικῶν κυρίως τοῦ λαοῦ τάξεων, αἵτινές εἰσι τὰ νεῦρα τῆς πολιτείας.

3) Ἐκφράζεται ἡ εὐχὴ ἵνα συσταθῶσιν Ἐμπορικοὶ Σύλλογοι ἐν πάσαις ταῖς ἐμπορικαῖς τῆς Ἑλλάδος πόλεσι, πρὸ πάντων δὲ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἄξια τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς των.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο, προτάσει τοῦ κ. Στ. Σκουλουδη, τροποποιεῖται ὡς ἑξῆς·

Τὸ Συνέδριον συνεπὲς πρὸς τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ καθιερωθεῖσαν ἀρχὴν τῆς ἀμοιβαίας ἀρωγῆς μεταξὺ τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλληνικῶν Φιλεκπαιδευτικῶν Συλλόγων, θεωρεῖ ἀναγκαίαν καὶ τὴν πρὸς τοὺς Ἐμπορικοὺς Συλλόγους ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἀρωγήν, καθόσον οὗτοι ἀφορῶσιν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς.

Τὸ 4) συμπέρασμα γίνεται δεκτὸν ὡς ἑξῆς·

4) Ἐκφράζεται ἡ εὐχὴ ὅπως πρὸς διάσωσιν καὶ μόρφωσιν τῶν ἀπόρων παίδων ζητηθῇ ἡ καὶ παρὰ τοῦ νόμου προβλεπομένη ἀρωγὴ τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς, ἥτις διὰ χρηστῶν, τιμίων καὶ ἀόκνων ὀργάνων νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ ἀναφέρῃ εἰς τὰς ἑκασταχοῦ κοσμητείας τῶν Σχολῶν τῶν Ἀπόρων Παίδων περὶ τοῦ βίου καθόλου καὶ τῆς διαγωγῆς αὐτῶν ἐκτὸς τοῦ Σχολείου· νὰ ἱδρυθῶσι δὲ κοιτῶνες χάριν τῶν ἀστέγων παίδων, συμφώνως πρὸς τὴν εὐχήν, ἣν πέρυσιν ἐξέφρασεν ἡ ἐν Ἀθήναις κοσμητεία τῆς Σχολῆς, τοῦ καιροῦ δὲ προϊόντος καὶ τεχνουργεῖα, καταβληθῇ δὲ πᾶσα δυνατὴ προσπάθεια ἵνα συσταθῶσιν ὅσαι πλεῖσται σχολαὶ τῶν ἀπόρων παίδων, ὅπως οὗτοι καταστῶσι τίμια καὶ χρήσιμα τῆς κοινωνίας μέλη.

Ὁ κ. Κ. Ν. Κωστης λέγει, ἐν τῶν θαλερωτέρων ἀνθέων τὰ ὁποῖα ἐβλάστησαν ἐπὶ τοῦ « Παρνασσοῦ » τοῦ φιλοξενοῦντος τὸ συνέδριον εἶναι αἱ παρ᾽ αὐτοῦ συσταθεῖσαι καὶ παγιωθεῖσαι ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ βασιλείου σχολαὶ ἀπόρων παίδων. Ἡ πρᾶξις αὕτη δύναται νὰ προταθῇ ὡς ἀξιόζηλον παράδειγμα τοῖς ἁπανταχοῦ συλλόγοις, διότι διὰ τῶν σχολῶν τούτων διασώζονται ἀπὸ τῆς διαφθορᾶς πλεῖστοι ἄστεγοι καὶ ἀπωρφανισμένοι παῖδες, οἵτινες ἄλλως ἤθελον ἀποβῇ κακοποιὰ ἐν τῇ πολιτείᾳ στοιχεῖα. Διὸ προτείνω νὰ ἐκφρασθῇ ὁ ἔπαινος τοῦ Συνεδρίου πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Σύλλογον ὁ « Παρνασσὸς », διὰ τὴν σύστασιν ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ τῶν σχολῶν τῶν ἀπόρων παίδων, νὰ εὐχηθῇ δὲ ὅπως τὸ παράδειγμα αὐτοῦ μιμηθῶσι καὶ οἱ ἀλλαχοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος Σύλλογοι.

Τὸ Συνέδριον ἀποδέχεται.

Ὁ κ. Χ. Πουλιος προτείνει·

Τὸ Συνέδριον παρακαλεῖ τοὺς κκ. Συνέδρους τῶν ἁπανταχοῦ τῆς Τουρκίας Συλλόγων ὅπως ἕκαστος παραγγείλῃ εἴς τε τὰς ἐφορίας καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς περιφερείας του νὰ ἀπαγορεύωσιν αὐστηρῶς τὴν ἐν τοῖς σχολείοις εἰσαγωγὴν καὶ χρῆσιν τῶν ἐκ κλεψιτυπίας προερχομένων βιβλίων, πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν πνευματικῶν προϊόντων λογίων ἀνδρῶν.

Τὸ Συνέδριον ἀποδέχεται.

Ἄρχεται ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ μέλλοντος Συνεδρίου.

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ γ΄. τμήματος κ. Στεφ. Σκουλουδης ἀναγινώσκει τὰ ἐπὶ τούτου συμπεράσματα τῆς ἐκθέσεώς του, ὁμοίως ἀναγινώσκονται καὶ τὰ συμπεράσματα τοῦ α΄. καὶ β΄. τμήματος.

Ὁ κ. Ν. Δ. Λεβιδης ὑποβάλλει μετὰ τῶν κκ. Παύλου Καρολίδου, Ι. Καλοστύπη, Ι. Καρεμφυλάκη, Ν. Γ. Φιλιππίδου, Α. Παπαδάκη, Μ. Ἔβερτ, καὶ Γ. Βαλασσοπούλου τὴν ἑξῆς πρότασιν·

«Οἱ ὑπογεγραμμένοι Σύνεδροι, συμφώνως τοῖς ἄρθροις 1 καὶ 12 τοῦ Κανονισμοῦ, ὑποβάλλουσι τῷ Συνεδρίῳ τὴν ἑξῆς πρότασιν·

Ἐπειδὴ, ὅπως κατορθωθῇ ὁ σκοπὸς τοῦ Συνεδρίου, ἀπαιτεῖται ἐργασία ἐνιαία καὶ ἀδιάκοπος, ἥτις δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἁπλῶς δι' ἐτησίων συνόδων·

Ἐπειδὴ τούτου ἕνεκα ἀνάγκη τὸ Συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων νὰ κατασταθῇ διαρκὲς ὡς πρόσωπον ἠθικὸν, τοῦθ' ὅπερ συνεπάγεται καὶ τὴν ἑτέραν ἀνάγκην, ἤτοι τὴν δι' ἀντιπροσώπων παράστασιν αὐτοῦ·

Διὰ ταῦτα

α') Τὸ Συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων, πρὸ τῆς λήξεως τῆς παρούσης συνόδου, κηρῦττον ἑαυτὸ διαρκὲς, ἐκλέγει διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας τὰς ἐνιαυσίας ἀρχὰς αὐτοῦ, ἀποτελουμένας ἐξ ἑνὸς Προέδρου, τεσσάρων Ἀντιπροέδρων, τεσσάρων Γραμματέων καὶ δώδεκα Συμβούλων.

β') Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη, καλουμένη Κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλληνικῶν Συλλόγων, καὶ ἑδρεύουσα ἐν Ἀθήναις, σκοπεῖ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑκάστοτε ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου ψηφιζομένων· διατελεῖ ἐν συνεννοήσει διηνεκεῖ μετὰ τῶν ἁπανταχοῦ Συλλόγων· τρεῖς δὲ μῆνας πρὸ τῆς λήξεως τῆς ἐνιαυσίας περιόδου συγκαλεῖ εἰς σύνοδον τοὺς ἁπανταχοῦ ἑλληνικοὺς Συλλόγους, προεδρεύουσα προσωρινῶς τῆς νέας συνόδου μέχρις οὗ αὕτη, καταρτισθεῖσα, ἐκλέξῃ τὴν διὰ τὴν νέαν περίοδον Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν μεθ' ἣ ἡ τέως Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ δίδωσι λόγον τῶν πεπραγμένων.»

Ὁ κ. Α. Μανσόλας ὑποβάλλει τὴν ἑξῆς πρότασιν·

«Ἄρθρ. 1. Καθίσταται διαρκὴς Ἐπιτροπὴ τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων ἔχουσα τὰ ἑξῆς καθήκοντα·

α) Νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων καὶ εὐχῶν τοῦ Συνεδρίου.

β) Νὰ παρασκευάζῃ καὶ προτείνῃ τὰ ὑποβλητέα εἰς τὴν ἑπομένην σύνοδον ζητήματα.

Ἄρθρ. 2. Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ συνεδρίου τῶν Συλλόγων ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ προεδρείου τοῦ συνεδρίου καὶ ἐκ τριῶν ἔτι μελῶν ἐκλεγομένων παρὰ τοῦ προεδρείου.

Ἄρθρ. 3. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη θέλει ὁρίσει τὸν χρόνον καὶ τόπον τῆς ἑπομένης Συνόδου.»

Μετὰ μακρὰν συζήτησιν τὸ Συνέδριον ἀπορρίπτει τὴν πρότασιν τοῦ κ. Ν. Λεβίδη καὶ λοιπῶν διὰ ψήφων 33 κατὰ 8 ἐνὸς ἀρνηθέντος καὶ ἀποδέχεται τροποποιηθεῖσαν τὴν πρότασιν τοῦ κ. Μανσόλα ὡς ἑξῆς·

Ἄρθρ. 1. Καθίσταται Ἐπιτροπὴ τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων ἔχουσα τὰ ἑξῆς καθήκοντα·

ά.) Νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων καὶ εὐχῶν τοῦ Συνεδρίου.

β'.) Νὰ παρασκευάσῃ καὶ προτείνῃ τὰ ὑποβλητέα εἰς τὴν ἑπομένην σύνοδον ζητήματα.

Ἄρθρ. 2. Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Συνεδρίου τῶν Συλλόγων ἀποτελεῖται ἐκ μελῶν ἐννέα ἐκλεγομένων ὑπ' αὐτοῦ.

Ἄρθρ. 3. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη θέλει ὁρίσει τὸν τόπον καὶ χρόνον τῆς ἑπομένης Συνόδου.

Ὁ κ. Α. Παππαδακις προτείνει·

ά.) Νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῷ γενομένῳ σήμερον δεκτῷ ψηφίσματι τὰ ὀνόματα τῶν τεθνεώτων ἀφοῦ ἀπεφασίσθη τοῦτο καὶ διὰ τὰ τῶν ζώντων, διότι τότε θὰ θεωρηθῇ τοῦτο καθαρὰ κολακεία πρὸς τοὺς ζῶντας.

β'.) Νὰ ἐκφρασθῇ εὐγνωμοσύνη — ἀφ' οὗ οὕτω τὸ Συνέδριον ἀπεφάσισε—καὶ εἰς τὴν λήξασαν τῶν Ἑλλήνων Βουλὴν, ψηφίσασαν ὑπέρογκον ποσὸν ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἔξω τοῦ Κράτους παιδείας.

γ'.) Τὸ μέρος τοῦ συγκληθησομένου Συνεδρίου νὰ ἦναι αἱ Ἀθῆναι, διότι αἱ Ἀθῆναι ἦσαν, εἶναι καὶ ἔσονται ἡ Πανελλήνιος πρωτεύουσα.

Τὰς προτάσεις ταύτας τὸ συνέδριον ἀπορρίπτει.

Γίνεται δεκτὸν ὅπως τὴν Δευτέραν ἐκλεχθῇ ἡ ἐννεαμελὴς ἐπι-

τροπὴ, μεθ' ὃ δι' ἀνακεφαλαιώσεως τῶν γενομένων θέλει κηρυχθῆ ὑπὸ τοῦ προέδρου ἡ λῆξις τοῦ συνεδρίου.

Ἡ συνεδρίασις λύεται περὶ ὥραν 6 3/4 μ. μ.

Ὁ Πρόεδρος

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Οἱ Γραμματεῖς

Μ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Ζ'.

Τῇ 9 Ἀπριλίου 1879, ὥρᾳ 3 1/2 μ. μ.

Προεδρεύοντος τοῦ Προέδρου κ. Κ. Παπαρρηγοπούλου καὶ συμπαρακαθημένων αὐτῷ τοῦ συμπροέδρου κ. Ε. Κοκκίνου καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Η. Βασιάδου, παρόντων τῶν ἀντιπροσώπων 42 Συλλόγων, ἄρχεται ἡ συνεδρίασις.

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικά. Ἐπὶ τῶν πρακτικῶν γίνονται τινὲς παρατηρήσεις, ἐπικυροῦνται δὲ μετὰ τὴν διόρθωσιν.

Ὁ κ. Στ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ προτείνει τὴν προσθήκην εἰς τὴν ἐκλεχθησομένην ἐπιτροπὴν τριῶν μελῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκλεγομένων παρὰ τῶν ἐκεῖ κεντρικῶν Συλλόγων, διότι ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη προκειμένου νὰ διευθύνῃ τὰ τῆς ἐν Τουρκίᾳ ἐκπαιδεύσεως, ἀνάγκη νὰ περιλαμβάνῃ ἐν ἑαυτῇ μέλη κατοικοῦντα ἐν Κωνσταντινουπόλει γινώσκοντα τὰ τῆς Τουρκίας πράγματα ἐκ τοῦ πλησίον καὶ δυνάμενα ἐν ἀνάγκῃ νὰ συνεννοῶνται καὶ μετὰ τῆς ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ κ. Ν. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ παρατηρεῖ ὅτι ἡ πρότασις αὕτη ἀνατρέπει τὰ ἀποφασισθέντα, προσθέτει δὲ ὅτι εἶναι καὶ περιττὴ ἡ προσθήκη μελῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, διότι ἡ ἐπιτροπὴ ἥτις

μόνον καθῆκον ἔχει νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς εὐχὰς τοῦ Συνεδρίου, δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ ἐντεῦθεν.

Ὁ κ. Α. ΜΑΝΣΟΛΑΣ παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. Στ. Σκουλούδης παρενόησε τὰ καθήκοντα τὰ ὁποῖα ἀνετέθησαν εἰς τὴν ἐπιτροπήν· ἂν πρόκειται νὰ ἀνατεθῶσιν εἰς αὐτὴν καὶ νέα καθήκοντα, τότε μόνον ἔχει σημασίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Σκουλούδη.

Ὁ κ. Η. ΒΑΣΙΑΔΗΣ λέγει ὅτι πολλαὶ τῶν εὐχῶν καὶ ἀποφάσεων τοῦ Συνεδρίου ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐν Τουρκίᾳ ἐπαρχίας· ἐὰν πρὸς πραγμάτωσιν αὐτῶν συντάξῃ, παραδείγματος χάριν, ἡ ἐπιτροπὴ ἐγκύκλιον καὶ στείλῃ αὐτὴν εἰς τὰς τουρκικὰς ἐπαρχίας ἐντεῦθεν, δύναται τοῦτο νὰ προξενήσῃ σκάνδαλα καὶ ὑπονοίας, ἐνῷ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Τουρκίᾳ δὲν διεγείρουσι τοιαύτας ὑπονοίας, προσθέτει δὲ ὅτι αὐτὸς θὰ ἐπεθύμει νὰ προστεθῶσι μέλη καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Τουρκίας, ἐκλεγόμενα παρὰ τῶν κυριωτέρων ἐν αὐτοῖς Συλλόγων.

Ὁ κ. Ν. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἄρθρον 17 τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Συνεδρίου ζητεῖ τὴν τήρησιν τῆς ἡμερησίας διατάξεως, τὸ συνέδριον ὅμως ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Σκουλούδη.

Ὁ κ. Ν. ΣΑΡΙΠΟΛΟΣ λέγει ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ πρέπει νὰ ᾖναι ἁπλῶς ὁ σύμβουλος καὶ μεσίτης τῶν Συλλόγων, οὐδέποτε δὲ διευθέτης αὐτῶν, κηρύσσεται δὲ ὑπὲρ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Σκουλούδη.

Ὁ κ. Ν. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ λέγει ὅτι κατ' οὐσίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Σκουλούδη εἶναι ὀρθὴ, κατὰ τύπους ὅμως σφάλλει, διότι δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἀναθέσωμεν εἰς ἄλλον τὴν ἐκλογὴν, προτείνει δὲ νὰ ὁρισθῶσιν οἱ τρεῖς πρόεδροι τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κεντρικῶν Συλλόγων.

Ὁ κ. Α. ΜΑΝΣΟΛΑΣ κάμνει πρότασιν περὶ ἀπαραδέκτου τῶν προτάσεων προσθήκης μελῶν εἰς τὴν ἐπιτροπήν· ἡ πρότασις αὕτη τίθεται εἰς ψηφοφορίαν καὶ ἀπορρίπτεται διὰ ψήφων 32 κατὰ 8.

Μετὰ ταῦτα τίθεται εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Στ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗ ὅστις παρεδέχθη τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Δαμασκηνοῦ γενομένας παρατηρήσεις, γίνεται δὲ δεκτὴ, ἔχουσα ὡς ἑξῆς·

«Τὸ συνέδριον θεωροῦν λυσιτελὲς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν εὐχῶν

καὶ ἀποφάσεων αὐτοῦ, τῶν σχετιζομένων ἰδίως πρὸς τὰς ἑλληνικὰς τῆς Τουρκίας ἐπαρχίας, τὴν προσθήκην τριῶν ἑτέρων μελῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀποφασίζει ὅπως ἡ ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται ἐκ δώδεκα μελῶν, ὧν τὰ τρία θέλουσιν εἶσθαι οἱ Πρόεδροι τῶν τριῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κεντρικῶν Συλλόγων, ἤτοι τοῦ Φιλολογικοῦ, τοῦ Θρᾳκικοῦ καὶ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ.

Ὁ κ. Ε. ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ ὑποβάλλει τὴν ἑξῆς πρότασιν, ἥτις γίνεται ἐπίσης δεκτή. Ἡ ὑπὸ τοῦ συνεδρίου ἐκλεχθησομένη ἐπιτροπὴ θέλει ἀναπληρώνει τὴν κενωθεῖσαν θέσιν ἕνεκα ἀποχωρήσεως ἢ παραιτήσεως μέλους τινὸς τῆς ἐπιτροπῆς δι' ἐκλογῆς ἄλλου, ὃν αὐτὴ νομίσῃ κατάλληλον.

Ὁ κ. Ι. ΚΑΡΕΜΦΥΛΑΚΗΣ ὑποβάλλει πρότασιν, καθ' ἣν ἡ ἐπιτροπὴ, ἅμα συνέλθῃ τὸ νέον συνέδριον, δίδει λόγους καὶ εὐθύνας τῶν ὑπ' αὐτῆς γενομένων.

Ἡ πρότασις αὕτη θεωρεῖται περιττή.

Ὁ κ. Ν. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ ζητεῖ νὰ ἀναγνωσθῇ ἡ ἔκθεσις τοῦ Συλλόγου Στρουμίσσης ὃν ἀντιπροσωπεύει, καὶ ἥτις ἔφθασε μόλις προχθές.

Ὁ κ. Φ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ προτείνει ἵνα ἡ ἔκθεσις αὕτη συστηθῇ εἰς τὴν ἐκλεχθησομένην ἐπιτροπήν.

Μετὰ ταῦτα προβαίνει τὸ Συνέδριον εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἐπιτροπῆς, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ψηφολεκτῶν Α. Παππαδάκη καὶ Ι. Μίνδλερ. Ψηφοφοροῦσιν ἀντιπρόσωποι 43 Συλλόγων, δύο ψηφοδέλτια εὑρίσκονται λευκὰ, ἐκλέγονται δὲ οἱ ἑξῆς. Τ. Φιλήμων διὰ ψήφων 40, Μ. Ῥενιέρης διὰ ψήφων 39, Στ. Σκουλούδης διὰ ψήφων 38, Ν. Μαυροκορδάτος διὰ ψήφων 37, Ι. Πανταζίδης διὰ ψήφων 35, Ε. Καστόρχης διὰ ψήφων 29, Κ. Παπαῤῥηγόπουλος διὰ ψήφων 28, Ε. Κόκκινος διὰ ψήφων 28, Ε. Δραγούμης διὰ ψήφων 27.

Μεθ' ὃ ὁ ΠΡΟΕΔΡΟΣ συγκεφαλαιοῖ ὡς ἑξῆς τὰ γενόμενα ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου.

Κύριοί μου,

Ἐπιστάσης τῆς ἡμέρας καθ' ἣν μέλλει νὰ διαλυθῇ τὸ συνέδριον τοῦτο, ἀνακεφαλαιώσωμεν ἐπιτομώτατα τὰς ἐργασίας αὐτοῦ. Ἡ πρώτη τοῦ συνεδρίου ἐντολὴ ἦτο νὰ ἐξακριβώσῃ τί ἕκαστον τῶν σωματείων ἔπραξεν ἄχρι τοῦδε ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ αὐτῶν σκοποῦ, ὅστις εἶναι ἡ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, παιδείας καὶ ἀγωγῆς ἐπίδοσις. Αἱ περὶ τούτου ὑποβληθεῖσαι εἰς τὰ οἰκεῖα τμήματα ἐκθέσεις, δὲν ὑπῆρξαν ἅπασαι ἀποχρώντως πλήρεις, καὶ τοῦτο κυρίως διὰ τὸ βραχύτατον διάστημα τὸ μεσολαβῆσαν μεταξὺ τοῦ διορισμοῦ τῶν ἀντιπροσώπων καὶ τῆς τοῦ συνεδρίου συγκροτήσεως. Οὐδὲν ἧττον ἐκ τοῦ συνόλου τῶν εἰδήσεων ὅσαι περιῆλθον εἰς γνῶσιν ὑμῶν, ἀπηρτίσθη εἰκὼν διδακτικὴ ἅμα καὶ παρήγορος.

Πρὶν συνοψίσω τὰς εἰδήσεις ταύτας ἀναγκαῖον νομίζω νὰ ἀνακαλέσω εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν, ὅτι ἐν τῷ συνεδρίῳ δὲν ἐγένετο λόγος περὶ τῶν πολλῶν, τῶν ποικίλων, τῶν ἐθνωφελῶν ἐκπαιδευτηρίων τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ ὑπάτου αὐτῶν, τοῦ πανεπιστημίου, μέχρι τῶν κατωτάτων, τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἱδρύθησαν μὲν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, συντηροῦνται δὲ διὰ τῶν πόρων τῶν ψηφιζομένων ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, ἧς ἡ περὶ τοῦτο προϊοῦσα ἐλευθεριότης εἶναι ἀξία τῇ ἀληθείᾳ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ πανελληνίου. Δὲν ἐγένετο ὡσαύτως ἐνταῦθα λόγος οὔτε περὶ τῶν ἄλλων ἐκείνων μεγάλων ἢ μικρῶν ἱδρυμάτων, τὰ ὁποῖα, καίτοι ὀφείλοντα τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν συντήρησιν αὐτῶν εἰς τὴν ἰδιωτικὴν αὐτοβουλίαν τε καὶ γενναίαν χορηγίαν, εἶναι ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προγενέστερα τῶν περιστάσεων, ἐξ ὧν ἐπ' ἐσχάτων παρήχθησαν ὁμοθύμως ἰδιάζουσαί τινες προσπάθειαι πρὸς τὴν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐπίδοσιν. Τοιαῦτα ἱδρύματα, μὴ συναρμολογούμενα ἀμέσως πρὸς τὰς νεωτέρας ταύτας ἀνάγκας, εἶναι, ἵνα περιορισθῶμεν εἰς τὰ κυριώτατα, ἐντὸς μὲν τοῦ βασιλείου τὸ Ἀρσάκειον, ἡ Ῥιζάρειος σχολὴ, τὸ ὀρφανοτροφεῖον Χατζῆ Κώστα, τὸ Ἀμαλίειον ὀρφανοτροφεῖον, τὰ Ὀλύμπια, τὰ ἀναποσπάστως συνδεδεμένα μετὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ Εὐαγγέλη καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα, ἐκτὸς δὲ τοῦ βασιλείου αἱ ἐν Ἰωαννίνοις σχολαὶ, αἱ σχολαὶ τῆς θετταλικῆς Μαγνησίας, τὸ Μετσόβειον, δημιούργημα τοῦ Γεωργίου Ἀβέρωφ, τοῦ ἀδρῶς καὶ εἰς τὸν ἀπαρτισμὸν τοῦ ἐν Ἀθήναις Πολυτεχνείου συντελέσαντος, τὰ ἐν Θεσσαλονίκῃ σχολεῖα, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλη σχολὴ τοῦ γένους, αἱ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ δύο σχολαὶ, ἥ τε θεολογικὴ καὶ ἡ ἐμπορικὴ, ἡ ἐν Σμύρνῃ εὐαγγελικὴ σχολὴ, ἡ ἐν Τραπεζοῦντι σχολὴ, αἱ σχολαὶ τῆς Χίου, τῆς Σάμου,

τῆς Ἀλεξανδρείας, τοῦ Λονδίνου, τῆς Μαγκεστρίας. Εἰς τὴν τάξιν ταύτην τῶν αὐτεπαγγέλτων λειτουργῶν τῆς ἑλληνικῆς παιδεύσεως ὑπάγεται καὶ ἡ πρὸ καιροῦ ἐν Ἀθήναις συγκροτηθεῖσα ἀρχαιολογικὴ ἑταιρία. Ἀλλὰ ταύτην τὸ συνέδριον ἐνόμισε λυσιτελὲς νὰ περιλάβῃ ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἰδίως ἵνα ὑπαγάγῃ εἰς τὴν ἔγκριτον αὐτῆς ἐφορίαν πάντα τὰ ὁπουδήποτε ἑλληνικῆς γῆς γινόμενα πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ διάσωσιν τῶν εὐγλώττων ἐν τῇ ἀφωνίᾳ αὐτῶν κειμηλίων τῆς πατρῴας ἀρχαιότητος.

Παρεκτὸς ὅμως τῆς ἐξαιρέσεως ταύτης, τὸ παρὸν συνέδριον περιώρισε τὰς σκέψεις αὐτοῦ καὶ ἐνεργείας εἰς τὰ ἱδρύματα τὰ προκύψαντα εἰς μέσον κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, ὡς ἔργα ἄμεσα ἢ ἔμμεσα τοῦ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην μάλιστα ἀκμάσαντος θεσμοῦ τῶν συλλόγων, ἑταιριῶν καὶ ἀδελφοτήτων. Ὁ βίος τῶν σωματείων τούτων ὑπῆρξε βραχύς, ἀλλ' οἱ καρποὶ αὐτοῦ ἐγένοντο πολλοὶ καί τινες ἀπέβησαν ἐξαίρετοι. Πολλὰ σχολεῖα τῆς Μακεδονίας, πολλὰ τῆς Θράκης, οὐκ ὀλίγα τῆς Ἠπείρου, καί τινα κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἰδίως τὰ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Καισαρείας καὶ Νίγδης δημοτικὰ καὶ ἑλληνικὰ σχολεῖα, παρθεναγωγεῖα καὶ ἀναγνωστήρια, ἐν αὐτῷ δὲ τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος, αἱ σχολαὶ τῶν ἀπόρων παίδων, διὰ τῆς μεγάλης ταύτης ἐθνικῆς κινήσεως παρήχθησαν εἰς τὸ εἶναι καὶ ἐγαλουχήθησαν. Εἰς τὸ σωτήριον τοῦτο ἔργον συνετέλεσαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἅπαντα τὰ ἐνταῦθα ἐκπροσωπούμενα σωματεῖα, ἕκαστον κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεων αὐτοῦ. Ἀλλὰ τέσσαρα ἐξ αὐτῶν ὁμολογουμένως γενναιότερον τῶν ἄλλων ἤθλησαν· καὶ τούτων πάλιν δύο ἐπρώτευσαν ὅλων τῶν λοιπῶν. Ἰδίᾳ δὲ μνημονεύομεν αὐτῶν ἐνταῦθα τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ ἐν αὐτοῖς καταφαίνονται οἱ κυριώτεροι χαρακτῆρες τοῦ προκειμένου ἀγῶνος.

Ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως ἱδρυθεὶς τῷ 1861, κατ' ἀρχὰς ἐπὶ φιλολογικῷ σκοπῷ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1870 προσλαβὼν ἐν τῷ προγράμματι αὐτοῦ καὶ ἐκπαιδευτικὰς ἐργασίας, προσήνεγκε κατ' ἀμφότερα ὑπηρεσίας ἐπιφανεῖς εἰς τὸν ἑλληνισμόν. Τίς ἀγνοεῖ τὴν Ἐπετηρίδα αὐτοῦ, ἥτις ἀποτελεῖ ἤδη δώδεκα τόμους περιέχοντας πραγματείας πλείστου λόγου ἀξίας, φιλολογικὰς, ἐπιστημονικὰς, ἀρχαιολογικὰς καὶ ἐκθέσεις διδακτικωτάτας περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τῶν περὶ τὴν μεγάλην ἐκείνην πρωτεύουσαν ἑλληνικῶν χωρῶν; Πασίγνωστον δὲ εἶναι ὡσκύτως τὸ περὶ ἐκδόσεως Ἑλλήνων συγγραφέων πρόγραμμα αὐτοῦ, ὑπὲρ τῆς πραγματώσεως τοῦ ὁποίου πρὸ πέντε ἐνιαυτῶν καταβάλλει εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ συλλόγου τούτου κατ' ἔτος 450 λίρας ὀθωμανικὰς ἀνὴρ καὶ ἄλλοθεν κτησάμενος ὄνομα τιμιώτατον ἐν τῇ καλῇ ταύτῃ ἀμίλλῃ, ὁ Χρηστάκης Ζωγράφος. Τὸ πρόγραμμα περὶ οὗ ὁ λόγος δὲν ἐξετελέσθη ἄχρι τοῦδε, καίτοι ἀπεταμιεύθη ἤδη κεφάλαιον δισχιλίων περίπου λιρῶν χάριν τῆς πνευματικῆς ταύτης πανδαισίας· ἀλλὰ γινώσκομεν ὅτι οὐκ ὀλίγαι καὶ ἐπιμελεῖς γίνονται ἐργασίαι καὶ ὅτι δὲν θέλει ἐπὶ πολὺ μείνει ἄγονος ἡ τε προαίρεσις τοῦ συλλόγου καὶ ἡ γενναιοφροσύνη μεθ' ἧς ὁ φιλογενὴς ἀνὴρ ἔτεινεν αὐτῇ χεῖρα ἀρωγὸν, προσθεὶς καὶ 100 ἔτι λίρας κατ' ἔτος πρὸς ἐμψύχωσιν τῆς ἀποθησαυρίσεως τῶν ζώντων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ μνημείων. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ ἐκπαιδευτικῷ σκοπῷ οὐδὲν ἧττον φιλοτίμως εἰργάσθη ὁ σύλλογος, δαπανῶν κατ' ἔτος 1000 καὶ ἐνίοτε 1300 λίρας, προθύμως καταβαλλομένας ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμογενῶν, εἰς συνδρομὴν σχολείων, νηπιαγωγείων, παρθεναγωγείων. Ἓν δὲ τῶν αὐτόθι παρθεναγωγείων, τὸ Ζάππειον, ἱδρύθη, ὡς ἐκ τοῦ ἐπωνύμου αὐτοῦ δηλοῦται, ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα καὶ διὰ δαψιλοῦς αὐτοῦ χορηγίας κατ' ἔτος, συντηρεῖται. Ὁ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἑδρεύων Θρᾳκικὸς σύλλογος ἔρχεται εἰς ἐπικουρίαν ἰδίως τῶν ἐν Θρᾴκῃ ἀπόρων σχολείων διὰ λιρῶν 400, ἔστιν ὅτε καὶ 600 κατ' ἔτος. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν αὐτοῦ διατελοῦσι τὰ ἐν Φιλιππουπόλει ἱδρυθέντα Ζαρίφεια διδασκαλεῖα, ὑπὲρ ὧν καταβάλλει κατ' ἔτος ὁ ἀνὴρ τοῦ ὁποίου φέρουσι τὸ ὄνομα, λίρας 1200 περίπου. Γνωστὴ δὲ εἶναι ἡ καλλίστη ἐντύπωσις ἣν ἐπροξένησαν ἐπ' ἐσχάτων τὰ διδασκαλεῖα ταῦτα εἰς τὴν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ εὐρωπαϊκὴν ἐπιτροπήν. Ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ αὐτοῦ συλλόγου εἶναι καὶ τὸ εἰς Σωζούπολιν παρθεναγωγεῖον, τὸ συντηρούμενον ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου πρώην Λαρίσσης Δωροθέου, ὅστις καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι, τῇ Θεσσαλίᾳ, συντηρεῖ δύο ἀλληλοδιδακτικὰ, ἓν ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ μίαν ἱερατικὴν σχολήν. Τρίτος σύλλογος, ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡσαύτως ἑδρεύων, ὁ ἠπειρωτικὸς, συντρέχει τὰ ἐν Ἠπείρῳ ἄπορα σχολεῖα διὰ 600, ἔστιν ὅτε καὶ 100 λιρῶν κατ' ἔτος. Ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν δὲ αὐτοῦ διατελοῦσι τὰ ἐν Κεστορατίῳ τῆς Ἠπείρου Ζωγράφεια

διδασκαλεῖα, ὑπὲρ ὧν ὁ ἀνὴρ τοῦ ὁποίου φέρουσι τὸ ὄνομα, δαπανᾷ κατ' ἔτος 1500 λίρας.

Ἀλλ' ἐνάμιλλος τῶν σωματείων τούτων, ἵνα μή τι πλέον εἴπωμεν, ἀνεδείχθη καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ ἔθνους ἐξαιρέτως τιμώμενος σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ὑπὸ τούτου ἐφυτεύθησαν καὶ καλλιεργοῦνται ἰδίως τὰ πλεῖστα ἐν Μακεδονίᾳ πολυάριθμα σχολεῖα καὶ νηπιαγωγεῖα. Ἰδιάζουσαν δὲ ἐπέστησεν ὁ σύλλογος οὗτος προσοχὴν εἰς τὴν ἀπαραίτητον καταδειχθεῖσαν μεταῤῥύθμισιν τῆς διδακτικῆς μεθόδου τῶν κατωτέρων σχολείων. Ὅθεν ἐξεπαίδευσεν ἐπὶ τούτῳ ἐν Γερμανίᾳ τρεῖς νέους, μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν ὁποίων ἵδρυσε δύο μὲν πρότυπα παιδαγωγεῖα, ἓν εἰς Ἀθήνας, ἕτερον εἰς Θεσσαλονίκην, μέγα δ' ἐν Θεσσαλονίκῃ διδασκαλεῖον πρὸς μόρφωσιν διδασκάλων κατὰ τὰς νέας ἐκπαιδευτικὰς ἀρχάς. Εἰς μόνην τὴν συντήρησιν τοῦ διδασκαλείου τούτου ὁ προμνημονευθεὶς σύλλογος δαπανᾷ κατ' ἔτος περὶ τὰς 40,000 δραχμὰς καὶ προσεχῶς ἐξέρχονται ἐξ αὐτοῦ νέοι ἱκανοὶ τὸν ἀριθμόν, δι' ὧν θέλει διαδοθῆ βαθμηδὸν πολλαχοῦ ἡ μέθοδος, ἧς τὰ προτερήματα οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν δύνανται νὰ ἐκτιμήσωσιν ἐκ τοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ λειτουργοῦντος προτύπου σχολείου. Πέντε δὲ ἕτεροι ὑπότροφοι ἐν Γερμανίᾳ ὡσαύτως σπουδάζοντες διὰ δαπάνης οἱ πλεῖστοι τοῦ Γεωργίου Ζαρίφη, θέλουσι μετ' οὐ πολὺ ἐπανερχόμενοι ἐπιῤῥώσει τὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐνεργείας τοῦ συλλόγου. Οἱ ὑπότροφοι οὗτοι εἶναι ὀλίγοι ἐκ τῶν πολλῶν οὓς ἐκπαιδεύει ὁ ἄριστος ἐκεῖνος Ἕλλην, ὅστις συνέβη ἐνίοτε νὰ καταβάλῃ κατ' ἔτος ὑπὲρ τὰς 100,000 δραχμῶν χάριν τῆς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους διαπλάσεως. Ἕτερον τοῦ συλλόγου ἔργον ἄξιον μνείας, εἶναι ἡ ἔκδοσις τεσσάρων γεωγραφικῶν πινάκων (δύο τῶν ἡμισφαιρίων, ἑνὸς τῆς Εὐρώπης, καὶ ἑνὸς μεγίστου πάντων, τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν) πρὸς χρῆσιν τῶν ἁπανταχοῦ ἑλληνικῶν σχολείων. Τὴν δαπάνην τοῦ ἐθνωφελοῦς τούτου ἐπιχειρήματος ἀνέλαβε μετὰ πάσης προθυμίας ὁ ἐν Μασσαλίᾳ Στέφανος Ζαφειρόπουλος, παραγγείλας ὅπως τὰ ἀντίτυπα τῶν πινάκων τούτων διανέμωνται δωρεὰν εἰς τὰ ἄπορα ἑλληνικὰ παιδευτήρια· καὶ μήτε εἰς τοῦτο ἀρκούμενος, ἀνέλαβε προσέτι τὴν δαπάνην τῆς ἐπιδέσεως χιλίων περίπου ἀντιτύπων ἐκ τῶν δωρεὰν διανεμομένων. Ἀλλὰ καὶ ἄλλων τριῶν γεωγραφικῶν πινάκων ἀπεφάσισε διὰ τοῦ συλλόγου τὴν

ἔκδοσιν ὁ ἀνὴρ, χρησιμωτάτων εἴς τε τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν καὶ εἰς τοὺς ἐμπόρους ἡμῶν καὶ τοὺς ναυτικούς. Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα εἰσὶν ἐν κεφαλαίῳ τὰ ἐν διαστήματι ἐτῶν δέκα γενόμενα ἐν ταῖς χώραις, ἐν αἷς πλείστης ἐδεῖτο ἡ ἑλληνικὴ παίδευσις ἀρωγῆς. Οὔτε μικρὰ βεβαίως οὔτε ὀλίγα, ἂν καὶ ἕνεκα τῆς ἐν Τουρκίᾳ οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς κρίσεως αἱ ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συλλόγων χορηγούμεναι συνδρομαὶ, ἠλαττώθησαν ἐπ' ἐσχάτων οὐκ ὀλίγον· ἀλλ' ὁ κάλλιστος τῆς μεγάλης ταύτης ἐθνικῆς κινήσεως καρπὸς ὑπῆρξεν ὅτι ἁπανταχοῦ τῶν ἑλληνικῶν ἐκείνων χωρῶν ἤρχισε μετεωριζόμενον μὲν τὸ πνεῦμα, κρατυνόμενον δὲ τὸ φρόνημα, ἐνισχυομένη δὲ ἡ πρὸς τὸ ἐνεστὼς καὶ τὸ μέλλον τοῦ ἑλληνισμοῦ πίστις, ἡ πίστις ἐκείνη δι' ἧς καταπίπτουσιν ὄρη καὶ ἀνεγείρονται λαοί.

Δευτέρα τοῦ συνεδρίου τούτου ἐντολὴ ἦτο ἡ διὰ κοινῆς σκέψεως ἐξεύρεσις τῶν τρόπων δι' ὧν ἕκαστον σωματεῖον ἰδίᾳ καὶ πάντα ὁμοῦ δύνανται νὰ συντελέσωσιν ἔτι μᾶλλον ἢ ἄχρι τοῦδε εἰς τὴν τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως προαγωγήν. Περὶ τούτων πολλαὶ μὲν ἐγένοντο ἐν τοῖς τμήμασι σκέψεις καὶ προτάσεις, πολλαὶ δὲ ἐν ταῖς δημοσίαις συνεδριάσεσι συζητήσεις καὶ ἀποφάσεις. Ἅπασαι σχεδὸν αἱ ἀποφάσεις αὗται δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς δύο κεφάλαια· πρῶτον, εἰς τὰς ποικίλας καὶ σπουδαίας μεταῤῥυθμίσεις ὧν δεῖται ἡ μέση καὶ κατωτέρα παίδευσις, καὶ δεύτερον, εἰς τοὺς πόρους δι' ὧν δύνανται νὰ συντηρηθῶσι μὲν ἀσφαλέστερον καὶ πληρέστερον τὰ ὑπάρχοντα παιδαγωγεῖα, νὰ πολλαπλασιασθῶσι δὲ ταῦτα κατὰ τὰς ὁσημέραι προαγομένας ἀνάγκας. Τὰ περὶ τούτων ψηφισθέντα δὲν ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πράγματα νέα· πολλὰ πολλάκις ἐπροτάθησαν ὑπὸ συλλόγων, ἢ ἐγένοντο ὑποκείμενον τῆς μελέτης ἀξιολόγων συγγραφῶν. Ἀλλ' αἱ μεμονωμέναι αὗται γνῶμαι καὶ δοξασίαι δὲν ἔχουν πολλὰς πιθανότητας νὰ εἰσακουσθῶσι καὶ πραγματωθῶσιν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι οὐδὲ τὸ συνέδριον ἡμῶν ἔχει νομοθετικὴν ἢ κυβερνητικήν τινα ἐξουσίαν καὶ ὅτι οὐδὲ τοῦτο δικαιοῦται ἢ νόμους νὰ ψηφίσῃ ἢ καθ' ἑαυτὸ νὰ ἐκτελέσῃ τὰ παρ' αὐτοῦ ἀποφασισθέντα. Ἀλλὰ τὸ συνέδριον τοῦτο συγκροτηθὲν ἐκ τῆς ὁλομελείας τῶν συλλόγων, ἐν ὀνόματι τῆς ὁλομελείας ταύτης ἐβουλεύθη καὶ ἐψήφισεν· ἐκ δὲ τούτου αἱ προτάσεις αὐτοῦ καὶ εὐχαὶ, περιβαλλόμεναι διὰ κύρους ἠθικοῦ ὁμολογουμένου, δὲν δύνανται μὲν εἰμὴ νὰ ἀποβῶσι

σεβασταὶ παρὰ πᾶσι τοῖς συλλόγοις, ὁσάκις ἀπὸ τούτων ἐξαρτᾶται ἡ ἐκτέλεσις, δὲν δύνανται δὲ εἰμὴ νὰ τύχωσιν εὐμενοῦς ἀκροάσεως παρά τε τῇ ἑλληνικῇ κυβερνήσει καὶ αὐτῇ τῇ ὀθωμανικῇ, τῆς ὁποίας τὰ καλῶς νοούμενα συμφέροντα δὲν ἀντιστρατεύονται βεβαίως ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγῶνι πρὸς τὰς ἐνεργείας τοῦ ἑλληνισμοῦ. Τὸ συνέδριον τοῦτο εἶναι ἡ ὠργανωμένη οὕτως εἰπεῖν ἐκδήλωσις τῆς κοινῆς συνειδήσεως περὶ τῶν ποικίλων ἀναγκῶν τῆς ἑλληνικῆς παιδεύσεως, εἶναι ἡ ἐνσεσαρκωμένη οὕτως εἰπεῖν ἔννοια τῆς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους ἑνότητος. Ἐν τῇ πεποιθήσει ταύτῃ συνῆλθεν, εἰργάσθη, διετύπωσε τὰ πορίσματα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ· καὶ ἐν ταύτῃ τῇ πεποιθήσει διαλυόμενον σήμερον, εὔχεται ὅπως τὸ προσεχὲς συνέδριον εὕρῃ μὲν ἐκτελεσθέντα τινα τοὐλάχιστον τῶν ἐν τῷ παρόντι ψηφισθέντων, ὠφελούμενον δὲ ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἀποπείρας καὶ ἐκ τῆς ἐξ αὐτῆς προσγεγενημένης πείρας, πράξῃ κρεῖσσονα καὶ γενναιότερα.

Ὁ Ἅγιος Πρωην Λαρισσης προτείνει ὅπως ἐκφρασθῶσι τὰ εὐχαριστήρια εἰς τὸ προεδρεῖον διὰ τὴν ἀμερόληπτον διεύθυνσιν τῶν συνεδριάσεων καὶ τὴν τηρηθεῖσαν τάξιν.

Τὸ Συνέδριον δέχεται ὁμοφώνως.

Ὁ κ. Π. Χαδκιοπουλος προτείνει ὅπως τὸ συνέδριον ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστήσεις του πρὸς τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον Παρνασσὸν ἐπὶ τῇ παρασχεθείσῃ φιλοξενίᾳ.

Γίνεται δεκτὸν ὁμοφώνως.

Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικά, ὁ δὲ Πρόεδρος κηρύττει τὴν λῆξιν τῆς παρούσης συνόδου ὥρᾳ 6 καὶ 35 λ. μ.μ.

Ὁ Πρόεδρος

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Οἱ Γραμματεῖς

Μ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

Κύριοι,

Τὸ πρῶτον τμῆμα, τὸ φιλολογικὸν καὶ ἀρχαιολογικόν, ἐπιλαβόμενον τοῦ εἰς αὐτὸ ἐπιτραπέντος ἔργου καὶ ἐν τέσσαρσι συνεδρίαις περατῶσαν αὐτό, ὑποβάλλει ὑμῖν σήμερον διὰ τῆς παρούσης συντόμου ἐκθέσεως τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν του. Ἐνθυμηθὲν δ' ὅτι τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰ ἱερὰ τῆς προγονικῆς εὐκλείας κειμήλια ἔμελλον, ὡς εἰκός, νὰ ἦνε ἥδιστον καὶ προὐργιαίτατον ἄκουσμα, ἔγνω ὅτι ὀρθὴν καὶ προσήκουσαν θὰ ἔθετε τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ἂν κατὰ πρῶτον ἀνέφερεν ὑμῖν περὶ τῶν καθ' ἅπασαν τὴν ἑλληνικὴν χώραν ὑπαρχουσῶν ἢ μελλουσῶν νὰ ἀναφανῶσιν ἀρχαιοτήτων. Καὶ δή, τὸ Α' τμῆμα ὡς μὲν πρὸς τὰς ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ἀρχαιότητας προτείνει ὑμῖν νὰ ἐκφρασθῇ ἡ τοῦ Συνεδρίου εὐχὴ πρὸς τοὺς ἁρμοδίους ἵνα μεταῤῥυθμισθῇ ἐπὶ τὸ σκοπιμώτερον ὁ περὶ ἀρχαιοτήτων Νόμος, γνωμοδοτούσης τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, καὶ ληρθῇ γενναιοτέρα μέριμνα περὶ τῆς διασώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων, πρὸς τούτοις δὲ δοθῇ κατὰ τὸ δυνατὸν εὐρυτέρα δικαιοδοσία τῇ ῥηθείσῃ Ἑταιρίᾳ, καθ'ὅλου μὲν ἐν τῇ κατὰ τὸ βασίλειον ἀρχαιολογικῇ ὑπηρεσίᾳ, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς διορισμοῖς τοῦ προσωπικοῦ, ὅπερ καλὸν θὰ ἦτο νὰ διορίζηται τῇ προηγουμένῃ γνωμοδοτήσει τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχ. Ἑται-

ρείας. Πλὴν δὲ τούτων προτείνει ὑμῖν τὸ Α' τμῆμα νὰ δεχθῆτε τὴν ἐν τῷ τεύχει τῶν πρακτικῶν τοῦ Συνεδρίου τύπωσιν συντόμου ἐκθέσεως τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας πρὸς γνῶσιν ἅπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ. Ὡς δὲ πρὸς τὰς ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ Κράτει φανερὰς ἤδη ἢ μελλούσας νὰ ἀναφανῶσιν ἀρχαιότητας, τὸ τμῆμα συνιστᾷ εἰς τὸ Συνέδριον νὰ ἀποδεχθῇ τὰς ἑξῆς προτάσεις τὰς ἐν τῷ ἑπομένῳ ὑπομνήματι τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας διαλαμβανομένας.

« Πρὸς τὸ σεβαστὸν προεδρεῖον τοῦ Συνεδρίου τῶν Συλλόγων κλπ.

Γνωστῆς οὔσης τῆς μεγάλης σημασίας, ἣν ἔχει ἡ σωτηρία καὶ ὁ ἐξ ἡμῶν σεβασμὸς τῶν τῆς ἀρχαίας τέχνης σωζομένων παρ' ἡμῖν μνημείων πρὸς τὴν ποθητὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ τὴν πρόοδον τῆς παιδείας καὶ ἀνάπτυξιν τῆς τοῦ καλοῦ κρίσεως καὶ ἐκτιμήσεως παρ' ἡμῖν, ἡ ἀντιπροσωπία τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας νομίζει ὅτι δικαιοῦται νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Συλλόγων καὶ παρακαλέσῃ αὐτὸ νὰ ἐπιδοκιμάσῃ καὶ καταλέξῃ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν ἁπανταχοῦ ἑλληνικῶν Συλλόγων καὶ Ἑταιριῶν καὶ Ἀδελφοτήτων ταῦτα·

1) Τὴν συναγωγὴν τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῶν ἀρχαιοτήτων πάσης ὕλης, ἀξίας καὶ ἐποχῆς εἰς ἰδιαιτέραν συλλογὴν (μουσεῖον) καὶ ἐγγραφὴν αὐτῶν εἰς καταλόγους, ὧν ἀντίγραφα νὰ ἀποστέλλωνται, εἰ δυνατὸν, εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν πρὸς σύνταξιν ἐν τῷ μέλλοντι γενικοῦ καταλόγου τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιοτήτων.

2) Τὴν ἐπιτήρησιν αὐτῶν ἵνα μὴ ἐκ τῆς ἀπειροκαλίας καὶ ἀβελτηρίας τῶν ἀμαθῶν καταστρέφωνται, καὶ ἵνα μὴ ἐκ τῆς ἰδιοτελείας τῶν δυστυχῶς ἀναφανέντων καὶ παρ' ἡμῖν ἀρχαιοκαπήλων διαρπάζωνται καὶ ἐκτοπίζωνται.

3) Τὴν ἐν ἀνάγκῃ διὰ χρημάτων ἀπόκτησιν τῶν εἰς χεῖρας ἰδιωτῶν εὑρισκομένων ἀρχαιοτήτων καὶ κατάθεσιν εἰς τὰς τῶν Συλλόγων ἀρχαιολογικὰς συλλογὰς ἢ τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν, ἧς ἡ συλλογὴ εἶναι μέρος τοῦ ἐθνικοῦ μουσείου.

4) Τὴν μετὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἀλληλογραφίαν τῶν Συλλόγων, Ἑταιριῶν καὶ Ἀδελφοτήτων περὶ πάσης ὑποθέσεως ἀναφερομένης εἰς τὴν σωτηρίαν, ἀπόκτησιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν ἤδη γνωστῶν ἀρχαιοτήτων καὶ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ἀνακάλυψιν τῶν ὑπὸ τὴν γῆν.

5) Τὴν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς περιφερείας ἑκάστου Συλλόγου γνωστοποίησιν, διὰ λόγων καὶ πράξεων, τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἀξίας τῶν μνημείων τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ τὴν ἐκ τῆς σωτηρίας καὶ τοῦ σεβασμοῦ αὐτῶν ἐκ μέρους τῶν κατοίκων προσγινομένην εἰς αὐτοὺς καὶ τὸ ἔθνος τιμήν, ὅπως οὕτως ἐμφυτευθῇ κατὰ μικρὸν εἰς τὰς ψυχὰς ἁπάντων αὐτῶν ἀγάπη πρὸς τὰ ἱερὰ ταῦτα λείψανα τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας, ἅτινα εἰσὶ τὰ τιμαλφέστερα κειμήλια τῆς προγονικῆς ἡμῶν δόξης καὶ τὰ λαμπρότερα κοσμήματα τῆς ἡμετέρας χώρας, ὧν χάριν βλέπομεν καθ' ἑκάστην προσερχομένους εἰς αὐτὴν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς τοὺς σοφοὺς τῶν ἐθνῶν, ἵνα ἴδωσι καὶ θαυμάσωσιν αὐτὰ καὶ διδαχθῶσιν ἀπ' αὐτῶν τὸ ἐν τῇ τέχνῃ καλὸν καὶ τέλειον, ἃ μόνοι οἱ ἀρχαῖοι τῆς χώρας ταύτης κάτοικοι ἠδυνήθησαν νὰ ἀνεύρωσι καὶ διὰ τῆς τέχνης των καταληπτὸν ποιήσωσι τοῖς ἀνθρώποις.

Ἐν Ἀθήναις 27 Μαρτίου 1879.

Οἱ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολ. Ἑταιρίας ἀντιπρόσωποι

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

Ἀφορμὴν δὲ λαμβάνον τὸ τμῆμα ἀπὸ τῆς ὑποβληθείσης αὐτῷ ἐκθέσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐν Δοξάτῳ τῆς Μακεδονίας Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, προτείνει, νὰ ἐπαινέσῃ τὸ Συνέδριον τοὺς τὴν ἑταιρίαν ἐκείνην συγκροτοῦντας φιλαρχαίους καὶ φιλοπάτριδας ἄνδρας ἕνεκα τῆς περὶ τὰ ἀρχαῖα κειμήλια φιλοτιμίας των, ὁμοίου δ' ἐπαίνου καὶ εὐχαριστιῶν νὰ τύχωσιν ἡ ἑταιρία τοῦ Μουσείου τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης καὶ οἱ σύλλογοι Ῥαιδεστοῦ, Θεσσαλονίκης καὶ Βοδενῶν, οἵτινες ἐπίσης ἔδωκαν δείγματα τῆς περὶ τὰ ἀρχαῖα εὐλαβείας αὐτῶν, καὶ ταῦτα ἵνα ἐκεῖνοι μὲν ἐξακολουθήσωσι τὸν αὐτὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνιζόμενοι, φιλοτιμηθῶσι δὲ καὶ ἄλλα τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν σωματείων εἰς ὁμοίων ἔργων ἐπιτέλεσιν, ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ τε ἔθνους καὶ τῆς

ἐπιστήμης. Νομίζει δὲ τὸ τμῆμα ὅτι πρέπει νὰ φροντίζωσι τὰ διάφορα σωματεῖα καὶ περὶ τῆς προσηκούσης δημοσιεύσεως τῶν μνημείων, ἅτινα ἀποθησαυρίζουσιν εἴτε ταῦτα εἶνε κυρίως ἀρχαιολογικὰ, εἴτε ἀνήκουσιν εἰς τὰ ζῶντα μνημεῖα τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ, οἷα εἶνε πολλὰ τῶν ὑπὸ τῆς ἐν Δοξάτῳ Ἑταιρίας περισυναχθέντων. Ἀλλὰ καὶ εἰς σύνταξιν βιβλιογραφικῶν καταλόγων νομίζει τὸ Α' τμῆμα ὅτι πρέπον εἶνε νὰ παρακινηθῶσι τὰ κατὰ τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος σωματεῖα, οὓς καὶ νὰ ὑποβάλωσιν εἰς μέλλουσαν σύνοδον Συνεδρίου ὁμοίου πρὸς τὸ παρόν.

Δὲν εἶνε δὲ ἄσχετος πρὸς τὰ ῥηθέντα καὶ ἄλλη πρότασις, ἣν ὑποβάλλομεν ὑμῖν. Νὰ εὐχηθῇ δηλαδὴ τὸ Συνέδριον τὴν ταχεῖαν σύστασιν γεωγραφικῆς καὶ στατιστικῆς ἑταιρίας σκοπούσης τὴν γεωγραφικὴν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἐξερεύνησιν καὶ τὴν παρ'ἡμῖν ἐμψύχωσιν τῶν γεωγραφικῶν σπουδῶν. Φρονεῖ δὲ καλὸν τὸ τμῆμα ἵνα ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ συνεδρίου τυπωθῇ καὶ ἔκθεσις περὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου, ὅστις, ὡς γνωστὸν, πλὴν τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἔργων ἀνεδέξατο καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς συνεργασίᾳ τῶν ἡμετέρων λογίων ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, χορηγοῦντος 450 λίρας κατ' ἔτος τοῦ ἀρωγοῦ τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως κ. Χρηστάκη Ζωγράφου. Ὁμοίως δὲ ἐν τῷ τεύχει τῶν πρακτικῶν νὰ τυπωθῇ καὶ φιλολογικὴ ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ κ. Δ. Χ. Σεμιτέλου «Διορθωτικὰ εἰς τὸν Σοφοκλέα.»

Αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ εἰς τὸ φιλολογικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν τμῆμα ἀνατεθέντος ἔργου δὲν ἐπέτρεπε, κύριοι, πρὸς τὸ παρὸν πλειοτέραν ἔκτασιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, διότι τὴν πρώτην ταύτην σύνοδον τοῦ ἡμετέρου συνεδρίου ἐθεωρήσαμεν μᾶλλον ὡς δοκιμὴν καὶ ἀπόπειραν τοιούτων συνεντεύξεων πρωτοφανῶν τέως ἔν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἀνατολῇ καθ'ὅλου. Εὐχόμεθα νὰ μὴ διακοπῇ ἡ ἐπ' αἰσίοις γενομένη ἔναρξις τοῦ ἔργου καὶ πεποίθαμεν ὅτι τὸ ἐν ὁρισθησομένῳ χρόνῳ συγκληθησόμενον δεύτερον Συνέδριον θὰ εὕρῃ τὰ πάντα ὠργανωμένα καὶ τὴν ὁδὸν προωμαλισμένην ὑπὸ τοῦ προτέρου. Ταῦτα λέγοντες, κύριοι, κατάδηλον ποιοῦμεν ὅτι ἀναγκαιοτάτην θεωροῦμεν τὴν ἐν τακτῷ χρόνῳ συγκάλεσιν δευτέρας συνόδου καὶ κατ' ἀκολουθίαν νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ γείνῃ ἀπὸ τοῦδε ἡ προσήκουσα σκέψις περὶ τῆς συγκλέσεως ταύτης. Τὸ καθ' ἡμᾶς

φρονοῦμεν ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἐκλεχθῇ νῦν ἐπιτροπεία, ἥτις καὶ περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἡμετέρων ἀποφάσεων μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ Συνεδρίου νὰ μεριμνήσῃ καὶ τὰ τῆς μελλούσης συνόδου τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων σωματείων, ὅσα πρέπον εἶνε νὰ παρακαθήσωσιν ἐντοῦθα, νὰ κανονίσῃ (1).

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 4 Ἀπριλίου 1879.

Ὁ πρόεδρος
ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ

Ὁ ἀντιπρόεδρος
ΕΥΘ. ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ

Τὰ μέλη

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ, P. FOUCART, Ε. ΚΟΚΚΙΝΟΣ, Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ, Μ. ΔΗΜΙΤΣΑΣ, Κ. ΠΑΠΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Π. ΛΑΜΠΡΟΣ, Κ. ΚΩΣΤΗΣ, Δ. ΣΕΜΙΤΕΛΟΣ.

Οἱ Γραμματεῖς

Σ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

---

(1) Παρατίθεται ἡ πρότασις περὶ πόρων.

Τὸ φιλολογικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν τμῆμα προτείνει

Ἵνα τὸ συνέδριον τῶν συλλόγων ἐνεργήσῃ τὴν ἵδρυσιν ἐθνικοῦ προαιρετικοῦ ἐράνου ὑπὲρ τῆς διασώσεως, καλλιεργείας καὶ ἐπιδόσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς καὶ γλώσσης ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπαρχίαις τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους καὶ ἰδίᾳ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπαρχίαις τῆς ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας καὶ τῆς λοιπῆς Θρᾴκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς ἄλλης εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, καὶ τοῦτο δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ καταστήσῃ γνωστὸν ταῖς ἁπανταχοῦ ἑλληνικαῖς κοινότησι καὶ ἐπαρχίαις καὶ αἰτήσῃ ὅπως ἐγγραφῶσι μέλη τοῦ ἐθνικοῦ προαιρετικοῦ ἐράνου καὶ ἀναδεχθῶσι νὰ τεθῶσιν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν, ἐν τοῖς δημαρχείοις καὶ ἐπαρχείοις κιβώτια, οἷα τὰ ἐν τοῖς ταχυδρομείοις, φέροντα ἐπιγραφήν. « Ἐθνικὸς προαιρετικὸς ἔρανος ὑπὲρ τῆς διασώσεως, καλλιεργείας καὶ ἐπιδόσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας » κτλ. ὡς ἀνωτέρω, ὅπως ἐν αὐτοῖς ἕκαστος καταβάλλῃ ὅ,τι καθ' ἑβδομάδα ἢ κατὰ μῆνα προαιρεῖται, τὸ δὲ οὕτω συναθροιζόμενον ποσὸν ἐν ἑκάστῳ δήμῳ, κοινότητι, ἐπαρχίᾳ πέμπηται κατὰ τριμηνίαν ἢ καθ' ἑξαμηνίαν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ταμεῖον τοῦ ἐθνικοῦ προαιρετικοῦ ἐράνου. Τὰ ὀνόματα τῶν ὡς μελῶν τοῦ ἐθνικοῦ ἐράνου ἐγγραφησομένων δήμων, κοινοτήτων καὶ ἐπαρχιῶν νὰ δημοσιευθῶσι διὰ τῶν ἐφημερίδων πρὸς γνῶσιν τοῦ πανελληνίου, τὸ δὲ συνέδριον τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων διὰ τῆς διορισθησομένης ἐπιτροπῆς αὐτοῦ νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ κανονισμοῦ καὶ τῆς ἐδραιώσεως τοῦ ἐθνικοῦ τούτου θεσμοῦ.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Κύριοι,

Τὸ δεύτερον γενικὸν ἐκπαιδευτικὸν τμῆμα ὑποβάλλει εἰς ὑμᾶς περιληπτικὴν ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ. Καὶ ἐν ἀρχῇ κρίνει χρέος νὰ καταστήσῃ ὑμῖν γνωστὸν, ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ συνεδριάσεως τὸ Ε', τουτέστι τὸ ἐπιστημονικὸν τμῆμα, ἐνόμισε καλὸν νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ δευτέρου. Ἡ ὑποβαλλομένη λοιπὸν ἐργασία εἶναι κοινὴ καὶ τῶν δύο τμημάτων εἰς ἓν συνελθόντων.

Εἰς δώδεκα ἀριθμοῦνται τὰ ὑποβληθέντα εἰς τὸ τμῆμα ὑπομνήματα καὶ προτάσεις· καὶ ἔχομεν λοιπὸν 1) ὑπόμνημα περὶ ἀναστάσεως καὶ ἀναγεννήσεως τῆς ἐθνικῆς γυμναστικῆς, 2) ὑπόμνημα περὶ μεταῤῥυθμίσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος ἐπὶ τὸ πρακτικὸν, 3) περὶ ἐνισχύσεως τῆς ἠθικῆς παιδαγωγήσεως ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτηρίοις, 4) περὶ βελτιώσεών τινων τῆς μέσης παιδεύσεως, 5) περὶ βελτιώσεως τῆς καταστάσεως τῶν γυναικείων φυλακῶν, 6) περὶ παιδεύσεως τῆς χωρικῆς γυναικὸς, 7) περὶ νομοθετικῆς κυρώσεως καὶ προστασίας τοῦ δικαιώματος τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, 8) εὐχὴν περὶ πραγματοποιήσεως τῶν προθέσεων τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, 9) πρότασιν περὶ ἐκφράσεως εὐγνωμοσύνης τοῦ συνεδρίου πρὸς τοὺς δαπανῶντας ἀδρῶς ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ προόδου τοῦ ἔθνους, 10) πρότασιν περὶ συστάσεως ἀποταμιευτηρίου ἐν Ἀθήναις ὑπὲρ τῶν ἔξω διδασκάλων, 11) πρότασιν περὶ συστάσεως προκαιρετικῶν συντάξεων ἐν Ἀθήναις τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων διδασκάλων, καὶ 12) πρότασιν περὶ συστάσεως κεντρικῆς ἐπιτροπείας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου ἀποφασισθησομένων καὶ παρασκευὴν τοῦ μέλλοντος συνεδρίου.

Περὶ τούτων ἁπάντων πρόκειται ἤδη ἐν περιλήψει νὰ διαλάβωμεν.

Καὶ πρῶτον μὲν ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἠπειρωτικοῦ καὶ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως κ. Ἡρακλῆς Βασιάδης ἀνέγνω μακρὸν ὑπόμνημα, «περὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναγεννήσεως τῆς ἐθνικῆς γυμναστικῆς, παιδαγωγικῆς τε καὶ δημοσίας».

Ἐν αὐτῷ ἐξετάζων ὁ ἀνὴρ τὴν παιδαγωγικὴν γυμναστικὴν τῶν προγόνων, εὑρίσκει αὐτὴν οὐχ ἁπλῆν τινα ἐμπειρίαν καὶ τριβὴν;

ἀλλὰ μίαν τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τὴν πρώτην μάλιστα αὐτῶν καὶ ἀρίστην, θεῖα ἀγάλματα ἀπεργαζομένην, οὐχὶ ξύλινα καὶ λίθινα, ἀλλὰ ζῶντα καὶ κινούμενα καὶ πρότυπα τοῦ κανόνος τοῦ Πολυκλείτου. Φρονῶν δ' ὅτι ἡ γυμναστικὴ ἐπαίδευσε καὶ ὕψωσεν οὐ μόνον τοὺς ἀρχαίους ἡμῶν προγόνους, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα τῶν νεωτέρων ἐθνῶν, ὅσα ἐν τῷ προγράμματι τῆς δημοσίας αὐτῶν ἐκπαιδεύσεως ὡς κύριον αὐτὴν κατέγραψαν μάθημα, καὶ τὸν λαὸν ἐν αὐτῇ ἀνέθρεψαν καὶ ἐπαιδαγώγησαν, ἀναγκαιοτάτην θεωρεῖ τὴν εἰσαγωγὴν ταύτης καὶ παρ' ἡμῖν καὶ χρησιμωτάτην καὶ ὀλβιωτέρου ἐθνικοῦ μέλλοντος παρασκευαστικήν. «Ἡ ἔλλειψις γυμναστικῆς, λέγει, κατέστησεν ἡμᾶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον λυμφατικοὺς, νευροπαθεῖς, ἐσκιατραφημένους, μαλθακοὺς, φυγοπόνους, ἀνάλκιδας καὶ ἀπολέμους, οὔτε πρὸς τὸν ἀντίπαλον τολμῶντας ἀντιβλέπειν, οὔτε πρὸς τὰς ταλαιπωρίας τοῦ σώματος καρτερικῶς ἀντέχειν, γηράσκοντας πρὸ τοῦ δέοντος χρόνου».

«Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, λέγει, εἴπέρ ποτε νῦν παρίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναγεννήσεως ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει τῆς παιδαγωγικῆς καὶ τῆς δημοσίας γυμναστικῆς, διότι πανταχοῦ εἰσήχθησαν καὶ ἀποτελοῦσι μέρος θεμελιῶδες τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως τῶν παίδων καὶ ἀπαραίτητον στοιχεῖον τοῦ ἐθνικοῦ βίου· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ μόλις συστᾶσα βουλγαρικὴ ἡγεμονία εἰς ἴδρυσιν προέβη γυμναστικῶν ἑταιριῶν, αἵτινες καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐπεξετάθησαν Ῥωμυλίαν, τὴν τῶν ὅπλων ἄσκησιν μετὰ τῶν ἄλλων σωματικῶν ἀσκήσεων διδάσκουσαι. Ἂν δ' ἡμεῖς καὶ τοῦ λοιποῦ τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων ὀλιγωρῶμεν, ὡς μέχρι τοῦδε ἐπράξαμεν μαλθακῶς ζῶντες ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἁβροδιαίτως, πῶς ἀντιπαρατάξόμεθα, ἢ πῶς ἀνθέξομεν πρὸς τοιούτους ἀντιπάλους, ὅταν τῆς πρώτης εὐκαιρίας ἐπιτυχόντες ὁρεχθῶσι τῆς ἡμετέρας κληρονομίας τῶν γειτνιαζουσῶν αὐτοῖς χωρῶν καὶ ἐφορμήσωσι πρὸς βιαίαν αὐτῶν κατάληψιν, καλῶς ἐξησκημένοι πρὸς ἀγυμνάστους ἡμᾶς, ἔχοντες ἄλλως τε τὰ σώματα εὐρωστότερα τῶν ἡμετέρων καὶ δυσπαθέστερα, ἅτε ἐν ἀγροῖς καὶ ἐν ὑπαίθρῳ ζῶντες, καὶ ταῖς σωματικαῖς κακουχίαις εἰθισμένοι, ἡμῶν ὑπὸ τὰς σκιὰς τῶν πόλεων καὶ ἐν τρυφαῖς διαιτωμένων; Ἐπελαθόμεθα ἆρά γε, ὅτι αἱ χῶραι, ὡς καὶ πάντα τὰ ἄλλα κεῖνται ἆθλα τοῖς παροῦσι καὶ καρτερικῶς ἀγωνιζομένοις; Πότε πρὸς Θεοῦ παυσώμεθα ἐλπίζοντες, ὅτι ἄλλοι ποιή-

σουσιν ἡμᾶς μεγάλους, ἡμῶν αὐτῶν οὐδὲν πραττόντων τῶν δεόντων; ἢ τίς ἄλλος ἔσται φυσικὸς σύμμαχος καὶ ἀρωγὸς ταῖς κινδυνευούσαις τῶν ἡμετέρων χωρῶν; Τίς τοὺς ἐκ τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας προερχομένους πλούτους φυλάξει ἀσφαλεῖς καὶ ἀκεραίους; ἢ εἰς τί χρησιμεύουσιν, ὅταν ὑγιῶν στερούμεθα καὶ ἐξησκημένων σωμάτων καὶ βραχιόνων στιβαρῶν πρὸς ἀσφαλῆ αὐτῶν φύλαξιν; Ἡ ὑγεία λοιπὸν, ἡ εὐεξία καὶ ἡ εὐρωστία τῶν σωμάτων τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνίδων λογιζέσθω ὁ ἐθνικώτατος καὶ πολυτιμότατος πλοῦτος, διότι οὗτος καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους διασώζει πλούτους, τοὺς ἐκ τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας προερχομένους.»

Νομίζων δὲ ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὑπομνήματος ἁρμόδιον τὸν παρόντα καιρὸν καὶ βλέπων τὴν γυμναστικὴν εἰσαγομένην ἤδη εἴς τινα τῶν διδασκαλείων, παραινεῖ τὴν σύστασιν ἐν Ἀθήναις κεντρικοῦ γυμναστικοῦ συλλόγου, οὗ σκοπὸς ἔσται ἡ ἀνάστασις τῆς παρ' ἡμῖν ἀποσβεσθείσης καὶ ὅλως ἐκλιπούσης ἀγωγῆς καὶ ἀσκήσεως τοῦ σώματος, ἡ ἀναζωογόνησις τῆς παιδαγωγικῆς καὶ τῆς χάριν τῆς ὑγείας τῶν πολιτῶν δημοσίας γυμναστικῆς, τῆς μὲν ἐν τοῖς σχολείοις, τῆς δὲ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ κωμοπόλεσι, γυμνασίων ἀνεγειρομένων, ὡς ἔπραττον καὶ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἡγούμενοι δικαίως τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος συντελεστικωτάτην εἶναι εἰς τὴν τῆς ψυχῆς εὐεξίαν. Μέσα δὲ τελεσιουργὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ γυμναστικοῦ συλλόγου φαίνονται αὐτῷ τὰ ἑξῆς·

1) ἡ ἵδρυσις ἐν Ἀθήναις κεντρικοῦ γυμνασίου εἰς τρία διῃρημένου, ὧν τὸ κυριώτερον χρησιμεύσει ὡς διδασκαλεῖον τῆς γυμναστικῆς πρὸς κατάρτισιν τῶν ἀναγκαιούντων τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει γυμναστῶν καὶ γυμναστικῶν ἀνδρῶν, τὰ δ' ἕτερα δύω ὡς δημόσια γυμνάσια πρὸς σωματικὴν ἄσκησιν ἑκατέρων τῶν φύλων.

2) ἡ ἵδρυσις γυμνασίων διμερῶν ἐν ταῖς πόλεσι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν.

3) ἡ ἵδρυσις ἐν τοῖς διδασκαλείοις γυμνασίων πρὸς διδασκαλίαν τῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν γνώσεων τῆς γυμναστικῆς.

4) ἡ ἵδρυσις γυμναστηρίων ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις, τοῖς ἑλληνικοῖς καὶ τοῖς γυμνασίοις καὶ ἡ πρόσληψις τακτικῶν γυμναστῶν ἐπὶ ἀγωγῇ καὶ ἀσκήσει τῶν σωματικῶν δυνάμεων τῶν ἐκπαιδευομένων συμφώνως τῇ ἡλικίᾳ, τῇ κράσει καὶ τῷ φύλῳ αὐτῶν,

ἐλαφροτέρων ἀεὶ οὐσῶν τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων τοῦ γυναικείου φύλου.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὑπομνήματος δὲν ὀκνεῖ καὶ κανονισμὸν νὰ διαγράψῃ τοῦ μέλλοντος κεντρικοῦ γυμνασίου, ἐν ᾧ σὺν τοῖς ἄλλοις σοφοῖς καὶ τοῦτο παραγγέλλει, ἵνα διδάσκωνται οἱ φοιτῶντες εἰς αὐτὸ μετὰ τῆς γυμναστικῆς καὶ τὴν ἰχνογραφίαν, καὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ἀνατομίαν καὶ τὴν φυσιολογίαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Τελευτῶν δὲ τὸν λόγον εὔχεται θερμῶς, ἵνα ἡ ἀναγέννησις τῆς ἐθνικῆς γυμναστικῆς, παιδαγωγικῆς τε καὶ δημοσίας, ἐπιῤῥωννύουσα τὰ σώματα καὶ καρτερικὰ καθιστῶσα αὐτὰ καὶ δυσπαθῆ, νέκν ἐμφυσήσῃ εἰς τὰ ἁπανταχοῦ διεσπαρμένα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους μέλη ζωὴν καὶ ἀνδρείαν καὶ γενναῖον φρόνημα, παρασκευάζουσα προμάχους τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἰσχυροὺς βραχίονας πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ, ἐν αἷς ἐπαρχίαις πάσχει καὶ κατατρύχεται.

Τοιοῦτό τι ἐπαγγέλλεται τὸ περὶ γυμναστικῆς ὑπόμνημα τοῦ ἀνδρός. Τὸ τμῆμα μετὰ προσοχῆς ἠκροάσατο αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος καὶ διετδεν ἀκριβῶς τὸ πνεῦμα, ὑφ' οὗ ὁ ἀνὴρ ἐμφορούμενος συνέταξεν αὐτό. Προτείνει τὸ τμῆμα ἵνα τὸ Συνέδριον ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ἱδρύσεως τοῦ γυμναστικοῦ συλλόγου καὶ τοῦ κεντρικοῦ γυμνασίου καὶ ληφθῇ ἡ δέουσα φροντὶς, ὅπως γίνηται ἡ ἵδρυσις αὐτοῦ ὡς τάχιστα.

Εἶτα ἀνεγνώσθη τὸ περὶ μεταῤῥυθμίσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος ἐπὶ τὸ πρακτικὸν ὑπόμνημα τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Συλλόγου «Βύρωνος» κ. Π. Χαλκιοπούλου.

Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἐπικρίνει τὸ παρ'ἡμῖν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα διὰ τῶν ἑξῆς·

1) Ἡ διοργάνωσις τῆς ἡμετέρας ἐκπαιδεύσεως κατωτέρας καὶ μέσης ἔχει τύπον φιλολογικὸν, οὐδόλως δὲ πρακτικὸν, ἑπομένως οἱ καρποὶ τῶν σχολείων εἶναι ὅλοι ὁμοιόμορφοι καὶ φιλολογικοὶ καὶ διὰ τοῦτο ἐλλιπεῖς καὶ μὴ συνάδοντες μήτε πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος, μήτε πρὸς τὰς ἐθνικὰς χρείας.

2) Ἡ σχολαστικὴ αὕτη ἐκπαίδευσις δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ πρακτικοὺς ἄνδρας, οἵτινες διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν τοῦ ἔθνους.

3) Διὰ τῶν θεωρητικῶν μόνον γνώσεων οἱ νέοι ἡμῶν εἶναι ἀνίκανοι πρὸς οἱονδήποτε βιοποριστικὸν ἐπιτήδευμα, οὐδεμίαν αἰσθάνονται πρὸς τὴν ἐργασίαν ὄρεξιν καὶ ῥίπτονται πρὸς τὴν θεσιθηρίαν ἐν ᾗ καταναλίσκονται ἀκμαῖαι ἐθνικαὶ δυνάμεις.

4) Διὰ μόνης τῆς θεωρητικῆς διδασκαλίας ἀφαιροῦνται καθ' ἑκάστην χεῖρες ἐξ ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων, ἡ βιομηχανία καὶ αἱ τέχναι δὲν ἀναπτύσσονται καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς στερεῖται τῶν μέσων πρὸς παραγωγὴν πλούτου, ἰσχυροῦ παράγοντος ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐθνῶν.

Προτείνει δὲ πρὸς βελτίωσιν πρῶτον μὲν νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ μεταξὺ τῆς νοερᾶς ἐργασίας καὶ τῆς χειρωνακτικῆς ἀδελφικὴ φιλία καὶ χαραχθῇ μέση τις ὁδὸς μέλλουσα ἐν ἁρμονίᾳ καὶ κοινῇ συμπράξει νὰ προαγάγῃ τὸν ἐθνικὸν βίον, δεύτερον δὲ νὰ συστηθῶσι καὶ σύλλογοι γεωργικοὶ καὶ βιομηχανικοὶ καὶ τῶν ὡραίων τεχνῶν καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῶν βαναύσων τεχνῶν, διότι ποικίλη πρακτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐργασία δύναται μόνον νὰ βελτιώσῃ τὸ ἔθνος, τρέπουσα τὴν νέαν γενεὰν εἰς ἔργα παραγωγικά, δι' ὧν καὶ πλοῦτος καὶ ὑλικὴ εὐημερία εἰσάγονται.

Τοιαῦταί τινες εἶναι αἱ σκέψεις τοῦ ὑπομνήματος, κριθεῖσαι ἄξιαι μεγάλης προσοχῆς ὑπὸ τοῦ τμήματος, καὶ ἐφ' ὧν εὐρεῖα ἐγένετο συζήτησις. Τὸ ὑπόμνημα δὲν κατέρχεται εἰς λεπτομερείας, οὐδὲ καταστρώνει πρόγραμμα ἐκπαιδεύσεως, ὑποδεικνύει μόνον τὴν ὁδὸν, ἣν πρέπει νὰ βαδίσωμεν, εἰ ἐπεθυμοῦμεν διὰ βελτιώσεως τῶν κακῶς ἐχόντων νὰ προαγάγωμεν τὴν ἐθνικὴν εὐημερίαν.

Τὸ τμῆμα παραδέχεται τὰς σκέψεις τοῦ ὑπομνήματος ὑπὲρ βελτιώσεως ἐν γένει τοῦ παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὰ σχολεῖα πρακτικῶν γνώσεων, καὶ συνιστᾷ νὰ ἴδῃ τὸ σπουδαῖον τοῦτο θέμα συζητούμενον εἰδικώτερον ἐν τῷ μέλλοντι συνεδρίῳ τῶν συλλόγων.

Εἶτα ὑπεβλήθη ὑπόμνημα περὶ ἐνισχύσεως τῆς ἠθικῆς παιδαγωγήσεως ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτηρίοις ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ τμήματος κ. Λέοντος Μελᾶ.

Αὐτὸ ἐξετάζον γενικῶς τὸν ἄνθρωπον φρονεῖ, ὅτι πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐναρμονίου καταστάσεως τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας εἶναι ἀναγκαία οὐ μόνον ἡ καλλιέργεια τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ἠθικῶν.

Ἡ μονομερὴς, λέγει, καὶ ἀποκλειστικὴ καλλιέργεια τοῦ νοὸς δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλην συνέπειαν, ἢ ἔνθεν μὲν τὴν δεινὴν τοῦ ἐγκεφάλου ὑπερτροφίαν, ἔνθεν δὲ τὴν καχεξίαν τοῦ σώματος καὶ τῆς καρδίας, ἐξ ὧν προκύπτουσιν ἅπασαι αἱ κοινωνικαὶ κακοφωνίαι καὶ πάντα τὰ κατατρύχοντα τὴν κοινωνίαν δεινά.

Τὸ ὑπόμνημα θεωρεῖ ἔπειτα ὡς ἀτελῶς γινομένην τὴν παρ' ἡμῖν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν διδασκαλίαν· ἡ ἀποστήθισις, λέγει, ἐν τοῖς σχολείοις προσευχῶν ἀκαταλήπτων εἰς τοὺς παῖδας, καὶ ὁ ἀτελὴς καὶ ἐν παρέργῳ γινόμενος τρόπος της διδασκαλίας τῶν ἱερῶν μαθημάτων, δὲν εἶναι ἱκανὰ μήτε ἐναρέτους πολίτας μήτε ἀγαθοὺς χριστιανοὺς νὰ μορφώσωσι.

Καθόλου δ' εἰπεῖν τὸ ὑπόμνημα εἶναι συντεταγμένον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς θείας ἡμῶν θρησκείας καὶ κατὰ τοὺς γενικοὺς τῆς παιδαγωγικῆς κανόνας, τοὺς ὁρίζοντας, ὅτι ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἶναι ἡ εὐδαιμονία αὐτοῦ, ἐπιτυγχανομένη διὰ τῆς ἁρμονικῆς ἀναπτύξεως τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν καὶ διανοητικῶν δυνάμεων.

Διαφαίνεται δὲ προσέτι ἐν τῷ ἀξιολόγῳ τούτῳ ὑπομνήματι ἡ ἀληθὴς παιδαγωγικὴ ἰδέα, ὅτι ἡ γενικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀνάπτυξις πρέπει νὰ ὑποταχθῇ εἰς ἕνα σκοπὸν ἠθικὸν, ἀνώτερον τῆς ἁπλῆς ἀσκήσεως τῶν διανοητικῶν δυνάμεων καὶ τῆς ἐπιδιώξεως ὑλικῶν συμφερόντων. Ἡ μόρφωσις τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀτόμου καὶ ὡς πολίτου θεωροῦνται μὲν ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα πρὸς τὴν ὑλικὴν ἐν τῷ κόσμῳ εὐδαιμονίαν, ἀλλ' ὁ τελικὸς σκοπὸς καὶ τὸ ἐπιστέγασμα οὕτως εἰπεῖν τούτου πρέπει νὰ ᾖναι ἡ ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ τελειοποίησις αὐτοῦ.

Τὸ ὑπόμνημα προτείνει, ἵνα τὸ ἐν Ἀθήναις συνέδριον συστήσῃ εἰς πάντας τοὺς περὶ τῆς ἠθικῆς ἡμῶν προόδου καὶ εὐημερίας μεριμνῶντας τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἠθικῆς παιδαγωγήσεως τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας καὶ τὴν ἐξεύρεσιν τῶν πρὸς τοῦτο καταλληλοτέρων μέσων, ὅπως οἱ Ἑλληνόπαιδες καταρτίζωνται ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις οὐχὶ μόνον ἔχοντες διάνοιαν ὥριμον καὶ προσηκόντως πεφωτισμένην, σῶμα δὲ καλὸν, ὑγιὲς καὶ εὔρωστον, ἀλλὰ καὶ καρδίαν εὐσεβῆ καὶ ἐνάρετον. Ἀνατίθησι δὲ εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βας συνόδου νὰ σκεφθῇ καὶ ἀποφανθῇ περὶ τοῦ καταλληλοτέρου ἠθικοῦ παιδαγωγικοῦ συστήματος, τοῦ εἰσακτέου εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῶν ἐκ-

παιδευτηρίων χάριν τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς φίλης ἡμῶν πατρίδος.

Τὸ τμῆμα ὁμοθύμως παρεδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην καὶ συνέστησε θερμῶς εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βας συνόδου νὰ καταβάλῃ πᾶσαν φροντίδα πρὸς πραγματοποίησιν τῶν εὐχῶν τοῦ συντάξαντος τὸ ὑπόμνημα τοῦτο.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνεγνώσθη ὑπόμνημα τοῦ κ. Σ. Σακελλαροπούλου περὶ βελτιώσεως ἐλλείψεών τινων τῆς μέσης παιδεύσεως, καὶ

1) Περὶ μὲν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, φρονεῖ ὁ εἰσηγητὴς τοῦ ὑπομνήματος, ὅτι πρέπει νὰ μένωσι μὲν ὡς ἔχουσι κεχωρισμένα, καταργηθῶσι δὲ αἱ θέσεις τῶν βοηθῶν ὡς μήτε παιδαγωγικῶς, μήτε γραμματικῶς κατηρτισμένων. Νὰ γείνῃ δὲ καὶ σκέψις περὶ προσόντων τῶν διδασκάλων καὶ συνταχθῇ πρόγραμμα μαθημάτων, ἀποκλειομένων τῶν λατινικῶν καὶ γαλλικῶν.

2) Νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος συντάξεως καλλιτέρων καὶ μεθοδικωτέρων βιβλίων καὶ ἐξασφαλισθῇ ἡ εἰσαγωγὴ αὐτῶν εἰς τὰ παιδευτήρια.

3) Ἡ ἱστορία καὶ ἡ γεωγραφία νὰ ἀνατεθῇ εἰς εἰδικοὺς καθηγητὰς ἐν τοῖς γυμνασίοις, καὶ

4) Ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης ἐν τοῖς γυμνασίοις νὰ ὁρισθῶσιν ὧραι καθ' ἑβδομάδα διὰ τὰς λεγομένας ἐκθέσεις.

Τὸ τμῆμα θεωρῆσαν ἑαυτὸ ἀναρμόδιον νὰ ἐπιληρθῇ εἰδικῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων, προτείνει εἰς τὸ Συνέδριον, ἵνα ἀποστα-λῶσιν αἱ προτάσεις αὗται εἰς τὸν Διδασκαλικὸν σύλλογον, ὡς μόνον ἁρμόδιον νὰ ἀποφανθῇ περὶ αὐτῶν.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως συλλόγου τῶν Κυριῶν κ. Α. Οἰκονόμου ὑπέβαλε δύο ὑπομνήματα ἐνώπιον τοῦ τμήματος τούτου. Τὸ μὲν πρῶτον περὶ γυναικείων φυλακῶν καὶ τὸ δεύτερον περὶ παιδεύσεως τῆς χωρικῆς γυναικός.

Προτείνει δὲ τὸ ὑπόμνημα νὰ ἀναλάβωσι τὴν κατάρτισιν εἰδικοῦ ὑπὲρ τῶν γυναικείων φυλακῶν συνεταιρισμοῦ κυρίαι συνεννοούμεναι μετὰ τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ διευθύνουσαι τὸ ἔργον. Σκοπὸς δὲ τοῦ τοιούτου συνεταιρισμοῦ πρέπει νὰ ἦναι ἵδρυσις ἀναλόγων κτιρίων καὶ διαῤῥύθμισις διαίτης ὑγιεινῆς καὶ ἐργασίας καὶ ποινικῆς ἐν γένει θεραπείας κανονισμός. Ἡ ἐξεύρεσις πόρων πρὸς συντήρησιν τῶν ἐκ τῶν φυλακῶν ἐξερχομένων ἔστω πρὸς τούτοις μέλημα τοῦ τοιούτου συνεταιρισμοῦ.

Γυναικεῖαι δὲ διακεκριμέναι μοναὶ δύνανται μετὰ τῶν περισωζομένων περιουσιῶν των νὰ ἀποτελέσωσι πυρῆνα ἀξιόλογον πρὸς κατάρτισιν τοιούτων ἱδρυμάτων. Καὶ παρὰ διατηρουμέναις γυναικείαις μοναῖς δύνανται τοιαῦται φυλακαὶ νὰ συστηθῶσι, συντηρούμεναι διὰ τῆς ἐργασίας τῶν φυλακισμένων γυναικῶν καὶ ἐποπτευόμεναι ὑπὸ τῶν ὡριμωτέραν τὴν ἡλικίαν ἐχουσῶν μοναχῶν. Ἡ καλλιέργεια τῆς βελτιώσεως τῶν ἠθῶν ἐν ταῖς τοιαύταις φυλακαῖς δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ θρησκευτικῆς παιδεύσεως καὶ τῆς διδασκαλίας γραμμάτων καὶ ἐργοχείρων.

« Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς, λέγει τελευτῶν τὸ ὑπόμνημα, ὅτι οὐχὶ ἡ τιμωρία, ἀλλ' ἡ σωτηρία τῶν ἁμαρτωλῶν, ἐκεῖνο εἶναι τὸ μέγιστον τῶν ἔργων, ἀποτελεῖ φωνὴν οὐρανίαν, ἥτις ὡραῖον εἶναι νὰ ἀκουσθῇ ἐν τῇ μυστηριώδει τῆς γυναικὸς ψυχῇ.»

Μεθ' ἱκανὴν δὲ συζήτησιν ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ ὑπόμνημα ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐν γένει ἀγωγὴν καὶ οὕτως ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ τμήματος νὰ ἐκφρασθῇ διὰ τοῦ συνεδρίου εὐχὴ εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἵνα δι' ἐξευρέσεως πόρων βελτιωθῇ ἡ ἀθλία κατάστασις τῶν φυλακῶν, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

Τὸ δεύτερον δὲ ὑπόμνημα τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως συλλόγου τῶν Κυριῶν ἐπιζητεῖ τὴν σύστασιν εἰδικοῦ σχολείου ἐν τοῖς χωρίοις πρὸς οἰκογενειακὴν ἀνατροφὴν τῶν κορασίων. Πρέπει, λέγει, ἡ ἐκπαίδευσις τῶν χωρικῶν νὰ μὴ ἦναι σχολαστικὴ καὶ ὁμοία τῇ τῶν ἀστῶν. Προτείνει δὲ ἵνα καὶ παρ' ἡμῖν ἐφαρμοσθῇ ἡ ἐν τῇ μικρᾷ ἡγεμονίᾳ τοῦ Νασσάου δοκιμασθεῖσα μέθοδος. Ἐκεῖ δὶς τῆς ἑβδομάδος συναθροίζονται τὰ κοράσια ἐντὸς τῶν αἰθουσῶν τοῦ σχολείου, ἐν αἷς διδάσκονται τὴν πλεκτικὴν, τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν ἐνδυμάτων, τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας καὶ ἐκγυμνάζονται εἰς τὴν τάξιν καὶ καθαριότητα. Ἡ σοφωτέρα καὶ ἐπιδεξιωτέρα τοῦ χωρίου διευθύνει τὸ σχολεῖον τοῦτο, ἐκλεγομένη κατὰ πλειονοψηφίαν ὑπὸ τῶν κατοίκων.

Τοιοῦτον σχολεῖον, λέγει, δύναται νὰ βοηθῆται καὶ ὑπὸ φιλανθρώπου τάξεως τῶν ἐν ταῖς πόλεσι Κυριῶν καὶ διὰ περιακτῶν βιβλιοθηκῶν καὶ ἄλλων μέσων νὰ ἐνισχυθῇ καὶ κατὰ μικρὸν βελτιωθῇ ἡ ἐν τοῖς χωρίοις κατάστασις τῶν γυναικῶν.

Τὸ τμῆμα μετ' ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος, ἔνθα κατεδείχθησαν αἱ ἐν γένει ἀπαντώμεναι δυσκολίαι ὑπὲρ παιδεύσεως τοῦ ἐν τοῖς χωρίοις γυναικείου φύλου, ἀποφασίζει, ἵνα τὸ ὑπόμνημα συστηθῇ εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας, πρὸς τοῦτο ἐργαζομένης.

Μετὰ δὲ τοῦτο ἀνεγνώσθη ὑπόμνημα τοῦ κ. Κωνσταντίνου Ν. Κωστῆ «περὶ νομοθετικῆς κυρώσεως καὶ προστασίας τοῦ δικαιώματος τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας.»

» Ἡ ἐπιδιωκομένη βελτίωσις, λέγει, τῆς κατωτέρας καὶ μέσης παιδεύσεως εἶνε δύσκολος ἄνευ ἐκπονήσεως μεθοδικῶν βιβλίων ὑπ' ἀνδρῶν ἱκανῶν. Ἀλλ' ἵνα στεφθῇ δι'ἐπιτυχίας ἡ ἐκπόνησις τοιούτων βιβλίων, δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ ἠθικὴ ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ἱκανοποίησις τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ ἡ ἐξασφάλισις ὑλικῆς ὠφελείας.

Ἡ πενιχρὰ συλλογὴ διδακτικῶν βιβλίων, φρονεῖ τὸ ὑπόμνημα, ὅτι δύναται ἐν μέρει νὰ ἀποδοθῇ καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων ἐγγυήσεων ὑπὲρ τῆς προστασίας τῶν δικαιωμάτων τῶν συγγραφέων. Ἡ ὠφέλεια, ἣν ὁ συγγραφεὺς δύναται νὰ περιμένῃ ἐκ τῆς δαπάνης τῆς πνευματικῆς του ἰδιοκτησίας δύναται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ καταστραφῇ ὑπὸ τοῦ τυχόντος κερδοσκόπου· ἡ νομοθεσία ἡμῶν ἀπαγορεύουσα τὴν παράνομον μετατύπωσιν δὲν εἶνε ἀποχρῶσα, διότι προσδιορίζει βραχὺν προνομίου χρόνον καὶ διότι εὐκόλως δύναται νὰ ἐξευρεθῇ ὁ τρόπος πρὸς καταδολίευσιν τοῦ νόμου.

Ἐπειδὴ δὲ ἓν τῶν πρωτευόντων τοῦ συνεδρίου ἔργων δὲν εἶναι μόνον ὅπως ἀσχοληθῇ εἰς τὴν μελέτην περὶ τῶν μέσων τῆς προόδου τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ἀλλὰ καὶ ἡ φροντὶς περὶ ἐξασφαλίσεως τοῦ δικαιώματος τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, ὑποβάλλει ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγου εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ συνεδρίου ὅπως ἐκφράσῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν εὐχὴν,

1) Ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων νομοθετημάτων τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, τῆς Γαλλίας κτλ. συντάξῃ νόμον περὶ προστασίας τῶν δικαιωμάτων τῶν συγγραφέων ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν.

2) Ὅπως συνάψῃ διεθνῆ σύμβασιν μετὰ τῶν ἄλλων ἐπικρατειῶν

καὶ ἰδίως μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, δι' ἧς τὰ δικαιώματα τῶν συγγραφέων ἢ τῶν ἀπεργασαμένων διανοητικόν τι ἔργον προσηκόντως ἐξασφαλίζονται.

Τὸ τμῆμα, προηγηθείσης συζητήσεως περὶ τούτου, ὁμοθύμως παραδέχεται τὰς προτάσεις τοῦ ὑπομνήματος καὶ ἀποφασίζει νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὸ συνέδριον πρὸς πᾶσαν περαιτέρω ἐνέργειαν.

Ἔπειτα ὁ πρόεδρος τοῦ τμήματος κ. Λέων Μελᾶς συνεπῶς πρὸς τὸ 1ον ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τοῦ συνεδρίου τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων ὑπὲρ ἐξευρέσεως πόρων, ὑποβάλλει πρότασιν εἰς τὸ τμῆμα, δι' οὗ ἐκφράζεται εὐχὴ ἐκ βάθους καρδίας, «ὅπως αἱ φιλάνθρωποι καὶ χριστιανικώτατα προθέσεις, ἃς περὶ μοναστηρίων καὶ ἐπισκοπῶν ἐξέφρασεν ἐσχάτως ὁ Πανκγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, πραγματοποιηθῶσιν ὅσον ἔνεστι τάχιον ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους.» Τὸ τμῆμα ὑπογράψαν ὁμοθύμως καὶ προθύμως τὴν ὑποβληθεῖσαν πρότασιν, ὑποβάλλει αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συνεδρίου, διότι, πέποιθεν «ὅτι μόνον ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν εἰρημένων προθέσεων τοῦ γεραροῦ καὶ φιλομούσου Πατριάρχου θέλει σχηματισθῇ ταμεῖον τοῦ γένους δυνάμενον νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ εἰς τὴν ἀξιοπρεπῆ συντήρησιν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν ἀναγκαίαν ἀρωγὴν τῶν ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ Κράτει ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ τὴν διάδοσιν αὐτῶν.»

Ὁ κ. Ἡ. Βασιάδης, ἀντιπρόσωπος τοῦ ἠπειρωτικοῦ καὶ τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, ὑπέβαλε τέσσαρας ἀπ'ἀλλήλων κεχωρισμένας προτάσεις, τὰς ἑξῆς· 1) «περὶ ἀνακηρύξεως ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων ὡς εὐεργετῶν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τῶν κυρίων Χρηστάκη Ζωγράφου, Γεωργίου Ζαρίφη, Κωνσταντίνου Ζάππα καὶ Στεφάνου Ζαφειροπούλου, ἐπειδὴ μεγάλως συνετέλεσαν καὶ οὐ παύονται συντελοῦντες εἰς τὴν πρόοδον τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.»

Τὸ τμῆμα δὲ ὁμοθύμως παραδέχεται τὴν πρότασιν ταύτην καὶ συνιστᾷ «εἰς τὸ συνέδριον τῶν συλλόγων νὰ ἐκφράσῃ χάριτας πρὸς τοὺς τέσσαρας ἀνωτέρω σημειωθέντας φιλογενεστάτους ἄνδρας διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ προόδου τοῦ ἔθνους ἁδρὰς αὐτῶν χρηματικὰς χορηγίας.»

» 2) Ταῖς φροντίσι τοῦ συνεδρίου τῶν συλλόγων νὰ συστηθῇ

ἐν Ἀθήναις ἀποταμιευτήριον, εἰς ὃ οἱ βουλόμενοι τῶν διδασκάλων τῆς τε Ἑλλάδος καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ὀθωμ. Κράτους ν' ἀποστέλλωσι τὰ ἐκ τῶν οἰκονομιῶν αὐτῶν περισσεύματα.»

Τὸ τμῆμα, εἶπεν, ὅτι ὑρίσταται ἐν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ πολλῶν χρόνων συσταθέν, τοιοῦτον ἀποταμιευτήριον καὶ δύνανται οἱ βουλόμενοι τῶν διδασκάλων νὰ στέλλωσιν εἰς αὐτὸ τὰ περισσεύματα τῶν οἰκονομιῶν των.

» 3) Νὰ συσταθῇ ἐν Ἀθήναις ὡσαύτως ταμεῖον προαιρετικῶν συντάξεων τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων διδασκάλων κατὰ τὸ συσταθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου Δ. Λεβίδου καὶ τοσοῦτον εὐδοκιμῆσαν ταμεῖον τῶν ὑπαλλήλων. Τὸ δικαίωμα τῆς συντάξεως ἀποκαρποῦνται ἐκεῖνοι μόνοι τῶν διδασκάλων, ὅσοι ἂν τοὺς ὅρους τοῦ περὶ συντάξεως νόμου ἐκπληρώσωσιν.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ τμήματος νὰ παραπεμφθῇ ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ μετοχικοῦ ταμείου τῶν πολιτικῶν συντάξεων, ἵνα σκεφθῇ περὶ ταύτης, ὡς καὶ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν διδασκαλικὸν σύλλογον, ὅστις ἔχει ἤδη ἀποφασίσει τὴν σύστασιν τοιούτου ταμείου.

» 4) Νὰ ὁρίσῃ τὸ Συνέδριον κεντρικὴν αὐτοῦ ἐπιτροπὴν, ὅπως φροντίσῃ περὶ ἐκτελέσεως τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀποφασισθησομένων καὶ προπαρασκευὴν τοῦ μέλλοντος συνεδρίου.

Τὸ τμῆμα λαβὸν ὑπ' ὄψιν τὸ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης προτάσεως, προτείνει εἰς τὸ Συνέδριον, ἵνα αὐτὸ περὶ τούτου ψηφίσῃ ὅσα ἂν θεωρήσῃ πρέποντα.

Δευτέρα ὡσαύτως πολλοῦ λόγου ἀξία ὕλη ὑπεβλήθη εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο· ἀποβλέπει δ' αὕτη εἰς τὸ νὰ ἐκθέσῃ τὰ πεπραγμένα τῶν ἐξῆς ἐν Ἀθήναις συλλόγων καὶ ἑταιριῶν·

1) Τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

2) Τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας.

3) Τοῦ Ἑλληνικοῦ Διδασκαλικοῦ.

4) Τῆς ἐπὶ σκοπὸν βολῆς ἑταιρίας, καὶ

5) Τῆς τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ Ἑταιρίας.

Εἰ δὲ καὶ αἱ ἐθνικαὶ ἐνέργειαι τῶν συλλόγων τούτων καὶ ἑταιριῶν εἶναι γνωστότατα, συντελεστικώτατα δὲ εἰργάσθησαν καὶ ἐργάζονται ἕκαστος κατὰ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, τὸ τμῆμα ὅμως ἔκρινε καλὸν ὡς οἷόν τε βραχέως καὶ περιληπτικῶς καὶ τὰ περὶ

τούτων νὰ ἐκθέσῃ, καθῆκον ἐκπληροῦν ὀφειλόμενον, ἵνα μὴ καταλίπῃ ἀμνημονεύτους τὰς ἐργασίας ἀνδρῶν σπουδαίων, ἀφιερωσάντων τὸν ἄλλως πολυάσχολον αὐτῶν βίον εἰς πόνους ἐθνωφελεστάτους, εἰς βελτίωσιν τοῦ παρόντος καὶ παρασκευὴν ὀλβιωτέρου ἐθνικοῦ μέλλοντος. Καὶ Α[ον]) ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγου μανθάνομεν, ὅτι ἐν τῷ δεκαετεῖ αὐτοῦ βίῳ, ἤτοι ἀπὸ τῆς 17 Ἀπριλίου 1869 — 26 Μαρτίου 1879 τὰ ἐξῆς διέπραξεν ἔργα σπουδαῖα ὄντως καὶ ἐθνικά·

1) Συνέστησε σχολεῖα ἐν κωμοπόλεσιν, ἔνθα τοιαῦτα οὐδόλως ὑφίσταντο· ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ συντηρουμένων σχολείων ἀνέρχεται εἰς πεντήκοντα καὶ δύο. Λειτουργοῦσι δὲ αὐτὰ ἐκεῖ πρὸ πάντων, ὅπου ὁ ἑλληνισμὸς χρήζει κατεπειγούσης προστασίας καὶ ὑποστηρίξεως.

2) Ἦλθεν εἰς ἐπικουρίκν πρὸς συντήρησιν ὑφισταμένων σχολείων, εἰς ἔκδοσιν βιβλίων διδακτικῶν καὶ τὴν διανομὴν αὐτῶν καὶ ἄλλων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀγοραζομένων βιβλίων, εἰς διάφορα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Κράτους σχολεῖα. Ἐξέδωκε δὲ μέχρι τοῦδε διδακτικὰ βιβλία εἴκοσι καὶ ἑπτὰ καὶ τὰ πλεῖστα τούτων πρὸς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν χρήσιμα. Ἐν τοῖς ἔργοις δὲ τούτοις διακεκριμένην κατέχει θέσιν ἡ τῇ φιλοτίμῳ καὶ γενναίᾳ δαπάνῃ ἀνδρὸς φιλομούσου τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ κ. Στεφ. Ζαφειροπούλου γενομένη ἔκδοσις τῶν γεωγραφικῶν πινάκων. Διενεμήθησαν δὲ βιβλία μέχρι τοῦδε εἰς ἑκατὸν ἓξ πόλεις καὶ κωμοπόλεις, ὧν αἱ πλεῖσται εἰς τὴν ἔξω Ἑλλάδα. Προεκηρύχθησαν δὲ ὑπὸ μὲν τοῦ συλλόγου τρία περὶ γλώσσης ἀγωνοθετήματα, ἄλλα δὲ προετάθησαν τῇ φιλοτίμῳ πρωτοβουλίᾳ ἀγωνοθετῶν, ὡς τὸ τοῦ ἀοιδίμου Γεωργίου Κατελούζου ἐκ Δημητσάνης περὶ ἐμπορικῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἀοιδίμου Δοσίου περὶ δημοσίας ἀσφαλείας, ἐργασίας, περὶ ἐμψυχώσεως τῆς γεωργίας, περὶ βιομηχανίας καὶ ἐμπορίου. Ἐν τούτοις δὲ τέλος καταλεκτέον καὶ τὸ ἀνώνυμον διαγώνισμα περὶ τῆς χρησιμωτάτης τῇ πατρίδι δαπάνης ἐτησίως ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδων δραχμῶν.

3) Εἰς ἀποστολὴν ὑποτρόφων πρὸς ἐκμάθησιν τῶν νεωτέρων τῆς διδασκαλίας μεθόδων. Πρὸς μόρφωσιν δὲ δημοδιδασκάλων συνέστησε τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ διδασκαλεῖον μετὰ προτύπου σχολείου, κατήρτισε δ' ἐνταῦθα παιδαγωγεῖον.

Τοιαῦταί εἰσιν ἐν συνόψει αἱ ἐκπαιδευτικαὶ ἐργασίαι τοῦ μεγάλου τούτου καὶ ἐθνωφελεστάτου συλλόγου, δι' ἃς ἐδαπανήθησαν κατὰ τὸ δεκαετὲς αὐτοῦ διάστημα τὰ ἑξῆς ποσά·

ά.) Εἰς συνδρομὴν πρὸς ἐκπαίδευσιν 294,097 δραχμῶν καὶ

β'.) Εἰς ἀγορὰν καὶ διανομὴν βιβλίων 60,967 δραχμῶν.

Β'. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ συλλόγου, συστάντος τῇ 25 Μαρτίου 1873 καὶ σκοποῦντος τὴν βελτίωσιν τῆς κατωτέρας καὶ μέσης παιδεύσεως μανθάνομεν τάδε·

1) Ὅτι ὁ σύλλογος οὗτος ἀριθμῶν περὶ τοὺς 700 ἑταίρους τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος διδασκάλων, ἐργάζεται ἔνθεν μὲν ὅπως καταστήσῃ γνωστὰς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, ἔνθεν δὲ ὅπως μελετήσῃ τὰς ἐθνολογικὰς καὶ καθόλου τὰς ἱστορικὰς ἡμῶν περιστάσεις.

2) Ὑπὲρ τούτου δὲ τοῦ σκοποῦ εἰργάσθη δραστηρίως, ἵνα πεμφθῶσιν εἰς τὴν ἑσπερίαν σπουδασταὶ τῆς παιδαγωγικῆς καὶ ἱδρυθῇ διδασκαλεῖον κατὰ τὰς σήμερον ἀξιώσεις τῆς ἐπιστήμης.

3) Προεκήρυξε δύο διαγωνίσματα πρὸς συγγραφὴν παιδαγωγικῶς συντεταγμένων διδακτικῶν βιβλίων, ὧν τὸ πρῶτον ἆθλον ἐδωρήσατο ὁ ἔνδοξος τῶν Ψαρρῶν ναύτης ἀοίδιμος ναύαρχος κ. Νικόδημος, τὸ δ' ἕτερον ὁ φιλόπολις ὁμοεθνὴς κ. Μαραθέας.

4) Ἀποβλέπων δὲ ὁ σύλλογος οὗτος νὰ καταστήσῃ γνωστὰς εἰς πάντας τὰς παιδαγωγικὰς γνώσεις, ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν μηνιαίου περιοδικοῦ συγγράμματος τοῦ Πλάτωνος, καὶ

5) Προκηρύσσει κατ' ἔτος συζήτησιν παντοειδῶν παιδαγωγικῶν ζητημάτων, ἅτινα ἐν ἰδίῳ ἐκτυπούμενα τεύχει καὶ τοὺς ἑταίρους καθοδηγοῦσι καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν πολλάκις ὑποδεικνύουσι τὸ δέον γενέσθαι.

Πλὴν δὲ τούτων τῶν ἠθικῶν καὶ παιδευτικῶν ἐργασιῶν, ὁ σύλλογος οὗτος προσέρχεται ἐπίκουρος τῶν οἰκογενειῶν λογίων ἀνδρῶν ἐν ἀπορίᾳ πρὸς Κύριον ἐκδημησάντων, καὶ ἐργάζεται διὰ συστάσεως τοιούτου ταμείου νὰ καταστήσῃ γενικωτέραν πρὸς πάντας τοὺς διδασκάλους τὴν ἀρωγήν. Ἀξίαν δὲ λόγου συνδρομὴν ἀναγράφει ἡ ἔκθεσις καὶ τὴν δωρεὰν γηπέδου ἐκ δέκα στρεμμάτων καὶ πλείονος τῶν ὀγδοήκοντα χιλιάδων δραχμῶν ἀξίας τῇ Κυβερνήσει πρὸς οἰκοδομὴν διδασκαλείου.

Τοιοῦτος καὶ ὁ διδασκαλικὸς σύλλογος ἄξιος βεβαίως μεγάλης προσοχῆς παρὰ τῶν ἔσω καὶ ἔξω Ἑλλήνων.

Γ'. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπὶ σκοπὸν βολῆς ἑταιρίας, προαιρουμένης νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν καὶ ἀνάπτυξιν ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν τῶν ἀσκήσεων τῆς ἐπὶ σκοπὸν βολῆς καὶ ἐπεκτείνῃ αὐτὰς καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, μανθάνομεν,

1) ὅτι ἡ ἑταιρία αὕτη συστᾶσα κατὰ τὸ ἔτος 1870 ἔχει ἐπίτιμον πρόεδρον καὶ προστάτην τὴν Α. Μ. τὸν βασιλέα·

2) ὅτι ᾠκοδόμησεν εὐπρεπὲς κατάστημα πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν ἀσκήσεων·

3) ὅτι προμηθευθεῖσα ὅπλα καὶ τὰ λοιπὰ ἐφόδια ἐτέλεσε μεγάλους συναγωνισμοὺς ῥίμματος διὰ πυροβόλων ὅπλων καὶ πιστολίων, καὶ ἆθλα τούτων ἔθηκε·

4) ὅτι παλαίουσα κατὰ πολλῶν ὑλικῶν ἐμποδίων εὗρε τὴν φιλογένειαν τοῦ κ. Νικολάου Νέγρη, μέλους τῆς ἑταιρίας, βοηθὸν καὶ ἐπίκουρον·

5) ὅτι τελοῦσα συναγωνισμοὺς σκοποβολῆς κατὰ δεκαπενθημερίαν παρατηρεῖ αὐξάνοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀσκουμένων·

6) ὅτι λυπουμένη, διότι πᾶσα ἀπόπειρα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐνακύγησεν, παρακαλεῖ τὸ Συνέδριον νὰ χορηγήσῃ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ συνδρομὴν παραδεχόμενον καὶ κηρύττον τὸ χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον τοῦ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον ἡ ἑταιρία ἐπιδιώκει.

Δ'. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῆς ἑταιρίας τῶν φίλων τοῦ λαοῦ μανθάνομεν·

1) ὅτι ἡ ἑταιρία αὕτη συνέστη τῇ 25 Δεκεμβρίου 1865 καὶ σκοπεῖ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων α) διὰ τῆς διδασκαλίας μαθημάτων χρησίμων πρὸς βελτίωσιν ἠθικήν τε καὶ ὑλικὴν τοῦ λαοῦ β'.) διὰ τῆς πρὸς τοῦτο ἐκτυπώσεως βιβλίων καὶ γ'.) διὰ τῆς συστάσεως βιβλιοθηκῶν.

2) ὅτι τὰ διδασκόμενα μαθήματα ἀνήκουσιν εἰς τὸν μορφωτικὸν τῆς καρδίας καὶ τὸν πραγματικὸν κύκλον.

3) ὅτι αἱ παραδόσεις τῶν μαθημάτων ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἐχώρουν μετὰ πολλοῦ ζήλου, ἀθρόως προσερχομένων πάσης τάξεως ἀνθρώπων, ἀλλὰ βραδύτερον χαλαρωθείσης τῆς προθυμίας τῶν διδασκόντων, ἠρεμώθησαν καὶ αἱ τάξεις τῶν διδασκομένων.

4) ὅτι θεωρεῖ ἀναγκαῖον τὸν διορισμὸν δύο ἐμμίσθων καθηγητῶν πρὸς εὐδοκίμησιν τοῦ ἐθνωφελοῦς σκοποῦ τῆς συσχέσεως τῆς ἑταιρίας.

5) ὅτι ἡ περιουσία αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 25 χιλιάδας δραχμῶν, ἥτις καιρὸς εἶναι νὰ δαπανηθῇ πρὸς ἀγορὰν ἢ οἰκοδομὴν σχολείου, ὥστε νὰ ἦναι ὁρατὴ ἡ βάσις τῆς κοινωφελοῦς ταύτης ἑταιρίας.

Ε'.) Ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ ἑταιρία ὑπέβαλεν εἰς τὸ τμῆμα σειρὰν ἐντύπων ἔργων, ἐν οἷς ἐκτίθενται ἡ σύστασις καὶ πρόοδος αὐτῆς, ὁ ὀργανισμός, ὁ κανονισμός, τὰ πρακτικὰ τοῦ 1877—8 καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων.

Ἡ ἐργασία εἶναι σπουδαιοτάτη καὶ καρποφορωτάτη· πρόκειται δὲ ἡ ἑταιρία αὕτη περιφανὲς ὑπόδειγμα τοῦ τί δύναται νὰ πράξῃ ἡ ἰδιωτικὴ ἐνέργεια, ὅταν αὕτη διευθύνηται προσεκτικῶς καὶ σκοπίμως. Ἂν τὸ μέλλον ἔθνους τινὸς ἐξαρτᾶται μάλιστα ἐκ τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς διαπλάσεως μητέρων, ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρία ἀπὸ δεκαετηρίδων ἐργάζεται πρὸς τοῦτο σκοπιμώτατα, πληροῦσα τὴν ἔσω καὶ ἔξω Ἑλλάδα ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ πλουσίου αὐτῆς φυτωρίου καὶ συντελοῦσα εἴπερ τις καὶ ἄλλη εἰς τὸν μέγαν σκοπὸν τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἀνατολῆς. Τοιοῦτο πανδιδακτήριον τοῦ γυναικείου φύλου, ἀπολαῦον τῆς εὐνοίας παντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ, εἶναι ἀνώτερον παντὸς ἐπαίνου καὶ συστάσεως. Διδάσκον χιλιάδας κορασίων ἐνταῦθα, ἐν Κερκύρᾳ, ἐν τοῖς δήμοις τῆς Ἀττικῆς καὶ ἀλλαχοῦ, ὥσπερ μηχανὴ τελειοτάτη καὶ θαυμασιωτάτη, ἐξάγει κατ' ἔτος πολλὰς καλῶς κατηρτισμένας διδασκάλους, ἐργαζομένας ἀφανῶς καὶ ἀπαρατηρήτως νὰ καταστήσωσι τὴν Ἑλλάδα μίαν, μεγάλην καὶ ἰσχυράν. Παιδεύουσαι δὲ καὶ τὰ τέκνα τῶν πλουσίων ὁμογενῶν, τῶν ζώντων καὶ ἐμπορευομένων μεταξὺ λαῶν ξένων, διδάσκουσιν αὐτὰ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ μετ' αὐτῆς τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος καὶ συγκρατοῦσι τὸν κινδυνεύοντα ἐκεῖ νὰ συγχωνευθῇ καὶ ἀπορροφηθῇ Ἑλληνισμόν, ἐμφυσῶσαι, δι' οὗ αἱ γυναῖκες γνωρίζουσι τρόπου, αἴσθημα πόνου καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Οὖσα λοιπὸν ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρία περιφανὲς ὑπόδειγμα ἐθνικωτάτης ἐργασίας, πρόκειται σύναμα καὶ ὡς λύσις προβλήματος ἀπασχολοῦντος ἀπὸ πολλοῦ χρόνου τὸν ἐξηυγενισμένον κόσμον, τουτέστι δύναται νὰ ἀπαλλαχθῇ ἡ ἐκπαίδευσις ἀπὸ πάσης κυβερνητικῆς ἐξαρτήσεως καὶ ἀνατεθῇ εἰς τὰς κοινότητας καὶ τὰς ἰδιωτικὰς ἐνεργείας;

Ὑπεβλήθη πρὸς τούτοις καὶ ἔκθεσίς τις τοῦ κ. Ξ. Ζύγουρα περὶ οἰ-

κιακῆς οἰκονομίας, ἣν τὸ τμῆμα προέτεινε νὰ ἀποσταλῇ εἰς τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἑταιρίαν. Καὶ πρότασις ὡσαύτως τοῦ κ. Ι. Βαλασσοπούλου, ἥτις ἀπεφασίσθη νὰ σταλῇ διὰ τοῦ προεδρείου εἰς τὴν Κυβέρνησιν.

Τοιαύτη καὶ τοσαύτη εἶναι, κύριοι, ἡ ἐργασία ἣ παρεπεμφθεῖσα εἰς τοῦτο τὸ γενικὸν ἐκπαιδευτικὸν τμῆμα. Ἐπὶ τέσσαρας δὲ συνεχεῖς συνεδριάσεις ἐξετάσαν τὸ τμῆμα τὴν πλουσίαν ταύτην καὶ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἔθνους ἀποβλέπουσαν πνευματικὴν ὕλην, ὑποβάλλει σήμερον δι' ἐμοῦ ἐνώπιον ὑμῶν τὰς μελέτας καὶ σκέψεις αὐτοῦ καὶ εὔχεται ἐκ μέσης καρδίας, ἵνα οἱ ὡραῖοι, ἐθνωφελεῖς καὶ φιλοπάτριδες λόγοι, οἱ ἀντηχήσαντες ἐνταῦθα, λάβωσι σάρκα καὶ πνεῦμα διὰ τῆς ὑμετέρας ἀποφάσεως ἐπ' ἀγαθῷ τῆς φίλης πατρίδος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Μαρτίου 1879.

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Β' τμήματος
Μ. ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

Κύριοι,

Συμμορφούμενος πρὸς τὴν ἐντολὴν ἣν ἔλαβον παρὰ τῶν κυρίων Συνέδρων τῶν ἀποτελεσάντων τὸ Γ'. τμῆμα τοῦ παρόντος Συνεδρίου, τὸ ἀφορῶν εἰδικῶς εἰς τὴν ἐν Τουρκίᾳ ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν, προσέρχομαι κομίζων διὰ βραχέων τὰ ἐκ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ πορίσματα.

Ὑπεβλήθησαν ἐν τῷ ἡμετέρῳ τμήματι ἐν συνόλῳ 45 ἐκθέσεις καὶ ὑπομνήματα, ὧν λεπτομερὴς κατάλογος εὑρηται ἐπισυνημμένος ἐν τέλει τῆς παρούσης εἰσηγήσεως. Αἱ ἐκθέσεις αὗται πραγματεύονται ἢ περί τινων εἰδικῶς φιλεκπαιδευτικῶν σωματείων ἐν Τουρκίᾳ, ἢ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἔν τι-

σιν ἐπαρχίαις τοῦ Κράτους ἐκείνου. Εὑρισκόμεθα δὲ εἰς τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὀλίγίσται ἐκ τῶν ὑποβληθεισῶν τούτων ἐκθέσεων δύνανται ἄνευ ἀντιρρήσεως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς συντελοῦσαι εἰς τὴν πλήρωσιν τοῦ ά. ὅρου τοῦ 1 ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ, τουτέστιν «εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν καὶ συγκεφαλαίωσιν »τῶν ὑφ' ἑκάστου τῶν ἀντιπροσωπευομένων ἐνταῦθα σωματείων »ἄχρι τοῦδε διαπραχθέντων», καὶ τοῦτο εἴτε ἕνεκα ἐλλείψεως ἀκριβῶν δεδομένων, εἴτε ἕνεκα ἐλλείψεως ἀναγκαίων λεπτομερειῶν. Τὰς ἐλλείψεις ὅμως ταύτας δὲν εἶνε δίκαιον νὰ καταλογίσητε εἰς βάρος τῶν ὑποβαλόντων τὰς ἐκθέσεις Κυρίων Συνέδρων, ἀλλ' ὀφείλετε ν' ἀποδώσητε καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου καὶ εἰς τὸ ἀνώμαλον τῶν περιστάσεων, ἐν αἷς ἐγένοντο καὶ αἱ πρὸς σχηματισμὸν τοῦ Συνεδρίου προσκλήσεις καὶ οἱ διορισμοὶ τῶν ἀντιπροσώπων. Ἀπόδειξις τούτου εἶνε ὅτι πολλαὶ ἐκθέσεις ἀπεστάλησαν πρὸς τὸ ἡμέτερον τμῆμα μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν καὶ συγκεφαλαιώσωμεν τὰ μέχρι τοῦδε ἔργα ἑκάστου ἐν Τουρκίᾳ φιλεκπαιδευτικοῦ σωματείου, ἐκ τῶν ὑποβληθεισῶν ὅμως ἐκθέσεων καὶ τῶν διὰ ζώσης φωνῆς ὑπὸ τῶν κυρίων ἀντιπροσώπων δοθεισῶν ἡμῖν πληροφοριῶν, ἀπεκτήσαμεν ὡς πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν ἐν Τουρκίᾳ Συλλόγων καὶ Φιλεκπαιδευτικῶν ἑταιριῶν γενικά τινα πορίσματα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς κοινὰ εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς εἰρημένους συλλόγους, καὶ εἰς αὐτοὺς ἐκείνους, οἵτινες οὐδεμίαν καθυπέβαλον ἔκθεσιν.

Τὰ γενικὰ ταῦτα πορίσματα συνεπτύξαμεν εἰς τὰ ἑξῆς τέσσαρα Κεφάλαια.

Κεφάλαιον Α΄.

Πάντες πρὸ πάντων οἱ Σύλλογοι ἐν Τουρκίᾳ καὶ τὰ Φιλεκπαιδευτικὰ σωματεῖα ἔχουσι κατεπείγουσαν ἀνάγκην χρηματικῆς ἀρωγῆς.

Κεφάλαιον Β΄.

Πολλαχοῦ ἐν Τουρκίᾳ ὑπάρχει ἀπαραίτητος ἀνάγκη συστάσεως νηπιαγωγείων, δημοτικῶν σχολῶν καὶ παρθεναγωγείων.

Κεφάλαιον Γ΄.

Πολλαχόθεν ἐν τοῖς ἐν Τουρκίᾳ ἐκπαιδευτηρίοις ἐλλείπουσιν οἱ κατάλληλοι διδάσκαλοι ἢ διδασκάλισσαι.

Κεφάλαιον Δ΄.

Πολλοὶ δευτερεύοντες Σύλλογοι καὶ ἄλλα μικρὰ Φιλεκπαιδευτικὰ σωματεῖα ἔχουσι χρείαν ἀνωτέρας τινος διευθύνσεως, ὅπως καταστήσωσιν ἀποτελεσματικωτέρας τὰς ἐκπαιδευτικὰς αὐτῶν ἐνεργείας.

Πρὸς ἐξεύρεσιν θεραπείας τῶν σπουδαιοτάτων τούτων καὶ λίαν ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν, μακραὶ ἐγένοντο συσκέψεις καὶ συζητήσεις ἐν τῷ ἡμετέρῳ τμήματι. Ἀλλ' ὡς εὔκολον ἦν νὰ προϊδῇ τις, ἡ ἐργασία ἡμῶν πᾶσα κατέληξεν ἁπλῶς εἰς τὴν διατύπωσιν εὐχῶν τινῶν αἵτινες εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι.

Ἐπὶ τοῦ Κεφαλαίου Α΄.

1ον. Ἐπειδὴ οἱ ὑπάρχοντες χρηματικοὶ πόροι πρὸς διάδοσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Τουρκίᾳ εἰσὶν ἀνεπαρκεῖς πρός τε τὴν διατήρησιν τῶν ὑπαρχόντων σχολείων καὶ πρὸς ἵδρυσιν ἑτέρων, ὧν ἀπαραίτητος ὑφίσταται ἀνάγκη, τὸ Γ΄. τμῆμα τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων, ἐκφράζει τὴν εὐχὴν ὅπως ἴδῃ πραγματοποιούμενα τὰ ἐν τῷ τελευταίῳ πατριαρχικῷ ὑπομνήματι ἀναφερόμενα περὶ Μοναστηριακῶν κτημάτων καὶ Ἐπισκοπῶν.

2ον. Τὸ Γ΄. τμῆμα ἐκφράζει ἐπίσης τὴν εὐχὴν ὅπως ἴδῃ πραγματοποιούμενα καὶ τὰ ἑξῆς.

ά.) Ἅπαντας τοὺς ἐν Τουρκίᾳ κατοικοῦντας Ἕλληνας ὑποβαλλομένους εἰς ἐκούσιόν τι τέλος ἐπὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐξαγομένων προϊόντων, εἰσπραττόμενον ὑπὸ προσώπων τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν καὶ ὡρισμένον ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν συντήρησιν ἢ ἀνέγερσιν ἐκπαιδευτηρίων, ἐν ᾗ κατοικοῦσι περιφερείᾳ, ὡς ἤδη κατὰ μέρος γίνεται τοῦτο ἐν μικρῷ.

β΄. Νὰ ζητηθῇ διὰ τῶν ἁρμοδίων ἡ ὑλικὴ συνδρομὴ τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως πρὸς σύστασιν καὶ διατήρησιν νηπιαγωγείων καὶ δημοτικῶν σχολῶν.

γ΄. Νὰ ζητηθῇ *ἀμέσως* καὶ *κατεπειγόντως* ἡ ὑλικὴ συνδρομὴ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἑλληνικῶν Σχολείων.

Ἐπὶ τοῦ Κεφαλαίου Β΄.

Ἅμα ὡς ἐξευρεθῶσιν οἱ πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενοι πόροι τὸ Γ΄. τμῆμα θεωρεῖ ἀναγκαιότατον:

1ον. Τὴν σύστασιν πολλῶν καὶ καλῶς ὠργανισμένων νηπιαγωγείων. Ὅπως δὲ ἀποκτήσωμεν ταχέως καὶ ὅσον ἔνεστι πλείστας καὶ ὀλιγαρκεῖς νηπιαγωγούς, δὲν πρέπει ν' ἀρκεσθῶμεν μόνον εἰς ὅσας παρασκευάζει ἡ ἐν Ἀθήναις Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρία, ἀλλὰ δέον τὰ ἀνώτερα τῆς Ἀνατολῆς Ἑλληνικὰ Παρθεναγωγεῖα νὰ ὀργανισθῶσιν οὕτως ὥστε τὰ ἐν Ἰωαννίνοις, ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Σμύρνῃ νὰ ὦσι συγχρόνως καὶ φυτώρια νηπιαγωγῶν.

2ον Πρὸς τοῖς νηπιαγωγείοις ἀνάγκη ἀπαραίτητος νὰ ὑπάρχωσι καλῶς κατηρτισμένα δημοτικὰ σχολεῖα, ἐν μὲν ταῖς κώμαις μετ' ὀλιγωτέρων τάξεων, ἐν δὲ ταῖς κωμοπόλεσι μετὰ πλειοτέρων. Διότι ἀπεδείχθη ὅτι μόνα τὰ νηπιαγωγεῖα ἐν ταῖς ξενοφώνοις ἰδίως ἑλληνικαῖς κοινότησιν, ἐστὶ ματαία δαπάνη. Τὰ ὀλίγα ἑλληνικά, ἅπερ ἐν διαστήματι δύο ἐτῶν μανθάνουσι τὰ ξενόφωνα νήπια, λησμονοῦνται ἐξ ὁλοκλήρου τὸ τρίτον ἔτος, ἐὰν μετὰ τῆς ἡλικίας δὲν προβῇ ἡ τελεία αὐτῶν ῥίζωσις καὶ ἐνίσχυσις διὰ μακροτέρας διδασκαλίας καὶ χρήσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

3ον. Οἱ διδάσκαλοι οἱ πεμπόμενοι εἰς τὰς ξενοφώνους κοινότητας νὰ γινώσκωσιν, εἰ δυνατὸν, ἐκτὸς τῆς ἑλληνικῆς καὶ τὴν λαλουμένην ἐγχώριον γλῶσσαν.

4ον. Εἰς τὰς πτωχὰς κοινότητας νὰ διανέμωνται δωρεὰν βιβλία εἰς τοὺς μαθητὰς, νὰ πέμπωνται δὲ καὶ χρηματικαί τινες βοήθειαι ὅπως παρέχηται πᾶσα εὐκολία καὶ ἐνθάῤῥυνσις πρὸς αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν, ἀφοῦ ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις δὲν εἶναι δυνατὸν ἐκεῖ νὰ ἐπιβληθῇ.

5ον. Οἱ διδάσκαλοι μετὰ τῶν ἐφόρων τῶν Σχολείων νὰ πέμπωσι κατ' ἔτος πρὸς τὸν ἁρμόδιον Σύλλογον ἔκθεσιν περὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς σχολείων, ἀναφέρουσαν περὶ τῶν διδαχθέντων μαθημάτων, περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φοιτησάντων μαθητῶν, περὶ τῆς προόδου αὐτῶν, περὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ σχολείου, κτλ.

6ον. Νὰ ὑποδειχθῇ Σύλλογός τις ἢ Ἐπιτροπὴ ἐν Ἀθήναις εἰς ἣν ν' ἀποτείνωνται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ πρὸς εὕρεσιν ἁρμοδίων, σεμνῶν καὶ φιλοπόνων διδασκάλων.

Ἐπὶ τοῦ Κεφαλαίου Γ'.

Μετὰ τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, οἵτινες διὰ τῶν δαψιλῶν καὶ ἀξιοθαυμάστων αὐτῶν δωρεῶν ἀπαύστως συντρέχουσι καὶ ὑποστηρί-

ζουσι τὴν διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, οἱ ἔχοντες ἀναμφήριστα δικαιώματα ἐπὶ τὴν ἐθνικὴν εὐγνωμοσύνην εἰσὶ πολλοὶ πεπειραμένοι διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, οἵτινες γενναῖοι λειτουργοὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως, μεθ' ἡρωϊκῆς τῳόντι καρτερίας ὑφίστανται μυρίας στερήσεις καὶ ταλαιπωρίας ὅπως ἐπιτελέσωσι τὸ εὐγενὲς αὐτῶν ἔργον. Τοιοῦτοι εἰσὶ *πολλοί*, ἀλλ' ἀτυχῶς δὲν εἶναι ὅλοι. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶναι πάντοτε εὔκολον νὰ πείθωνται οἱ ἁρμόδιοι διδάσκαλοι ὅπως μεταβαίνωσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν, προτιμῶσι δὲ, καὶ δικαίως, νὰ διδάσκωσιν ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἡ πολιτεία μεθ' ὡρισμένον τινα χρόνον ὑπηρεσίας ἐντὸς τοῦ Κράτους, τοῖς παρέχει σύνταξιν ἀρκοῦσαν ὁπωσδήποτε εἰς ἀνακούρισιν τοῦ γήρατος αὐτῶν, τὸ Γ'. τμῆμα φρονεῖ ὅτι, ὅπως βελτιωθῇ γενικῶς τὸ ποιὸν τῶν ἐν Τουρκίᾳ διδασκόντων, καταστῇ δὲ δυνατὸν ν' ἀποδέχωνται εὐκόλως οἱ κατάλληλοι διδάσκαλοι τὴν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὑπηρεσίαν, δέον νὰ ἐξευρεθῇ μέσον τι, δι' οὗ νὰ ἐξασφαλίζηται αὐτοῖς μία σύνταξις, οἵα ἡ τοῖς ἐν τῷ κράτει ὑπηρετοῦσι. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τούτου τὸ ἡμέτερον τμῆμα ὑποβάλλει τὰς ἑξῆς εὐχάς.

1ον. Νὰ καταβληθῇ παρὰ τῶν ἁρμοδίων ἡ δέουσα ἐνέργεια ὅπως κατὰ τὴν προσεχῆ σύνοδον τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, ψηφισθῇ Νόμος, δυνάμει τοῦ ὁποίου οἱ ὑπηρετήσαντες ἤδη ἐν Ἑλλάδι διδάσκαλοι, μεταβαίνοντες ἐν Τουρκίᾳ ὡς τοιοῦτοι, νὰ διατηρῶσι τὸ δικαίωμα τῆς συντάξεως παρὰ τῇ ἑλληνικῇ κυβερνήσει, καθόσον συμμορφοῦνται πρὸς τὰς λοιπὰς διατάξεις τοῦ ἐν ἰσχύϊ περὶ συντάξεως τῶν διδασκάλων Νόμου.

2ον. Νὰ συσταθῇ ἐν Ἀθήναις ἀποταμιευτήριον, εἰς ὃ οἱ βουλόμενοι τῶν διδασκάλων τῆς τε Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ν' ἀποστέλλωσι τὰ ἐκ τῶν οἰκονομιῶν αὐτῶν περισσεύματα καὶ ἀπαλλάσσωνται οὕτως ἀπὸ τῶν κερδοσκοπικῶν πειρασμῶν, οἵτινες πολλάκις καὶ ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτῶν ἀπασχολοῦσι τινὰς καὶ πολλῶν τὴν καταστροφὴν ἐπήνεγκον.

3ον. Νὰ συσταθῇ ταμεῖον προαιρετικῶν συντάξεων τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων διδασκάλων, κατὰ τὸ ἐν Ἀθήναις μετοχικὸν ταμεῖον τῶν ὑπαλλήλων.

4ον. Ν' ἀποστέλλωνται κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν οἰκείων Συλλόγων ἔκτακτοι ἐπόπται, ἐπιτετραμμένοι νὰ ἐξετάζωσι τὴν ἐν γένει κα-

τάστασιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων, κατὰ πόσον γίνεται σκόπιμος χρῆσις τῶν ὑπὲρ αὐτῶν διατεθειμένων χρημάτων καὶ διδακτικῶν βιβλίων, καὶ κατὰ πόσον οἱ ἐν αὐτοῖς διδάσκοντες ἐκτελοῦσι τὰ ἐκ τῶν καθήκοντα.

Ἐπὶ τοῦ Κεφαλαίου Δ΄.

Ἡ σύστασις πολυαρίθμων Συλλόγων, Ἑταιριῶν καὶ Ἀδελφοτήτων, ποικίλων μὲν τοὺς τίτλους καὶ τὸν ἱματισμὸν ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐπιδιωκόντων σκοπὸν, τοὐτέστι τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, παιδείας καὶ ἀγωγῆς, ἐπήνεγκεν ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως τὴν ἀνάγκην τῆς διαρκοῦς πρὸς ἀλλήλους συνεννοήσεως καὶ συναρωγῆς. Ὅπως δὲ εὐστοχώτερον θεραπευθῇ ἡ ἀνάγκη αὕτη, ἀπαιτεῖται ἐνιαία τις διεύθυνσις, ἀπαιτεῖται συστηματοποίησις τῆς ἐργασίας, ἀπαιτεῖται — ἵνα μεταχειρισθῶ τὴν φράσιν τοῦ συρμοῦ — ἡ σύνταξις τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν δυνάμεων. Τοιοῦτο δέ τι φαίνεται ὅτι ἐνδέχεται νὰ ἐπιτευχθῇ ἐὰν δημιουργήσωμεν κοινόν τι σημεῖον μεταξὺ ἁπάντων τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος φιλεκπαιδευτικῶν σωματείων, ἐπιτροπήν τινα ἐπιφορτισμένην νὰ μεριμνᾷ περὶ τῶν ἠθικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, περὶ εὑρέσεως τῶν ζητουμένων καταλλήλων διδασκάλων, περὶ ἀποστολῆς ἐνίοτε γενικῶν τινῶν ὁδηγιῶν ἢ συμβουλῶν καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν σύστασιν καὶ ἀναγνώρισιν τοῦ κοινοῦ τούτου σημείου, θεωροῦμεν ἐπάναγκες ν' ἀφεθῇ εἰς πάντας τοὺς διευθύνοντας Φιλεκπαιδευτικοὺς Συλλόγους ἢ σωματεῖα, πλήρης αὐτοβουλία καὶ ἐλευθερία ἐνεργείας, ὁποίαν εἶχον καὶ ἔχουσι μέχρι νῦν, ἀφοῦ ἡ πεῖρα δείκνυσιν ὁποῖα εὐφρόσυνα ἀποτελέσματα, οὕτω πολιτευόμενοι, ἐκτήσαντο οἱ πλεῖστοι τῶν κορυφαίων Συλλόγων. Δὲν ἐπιθυμοῦμεν δηλαδὴ νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν γενικὴ διοικητικὴ ἐξουσία, διότι τοιαύτη συγκέντρωσις, ἐκτὸς ἄλλων ἀναριθμήτων δυσχερειῶν καὶ σοβαρωτάτων λόγων, ἀπαιτεῖ τὴν πρόσληψιν πολυαρίθμου προσωπικοῦ ἴσου ἴσως πρὸς τὸ προσωπικὸν ἑνὸς μικροῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἡ δὲ πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ ἀπαιτουμένη δαπάνη ἤθελεν ἀσκόπως ἀποῤῥοφᾷ μέγα μέρος τῶν πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν προωρισμένων πόρων, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι τοιοῦτοι πόροι θέλουσιν ἐπὶ τέλους ἐξευρεθῇ.

Ὅθεν τὸ Γ΄. τμῆμα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ 1 ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων θεωρεῖ ἀναγκαῖα τὰ ἑξῆς:

1ον. Τὴν καθ' ὡρισμένα χρονικὰ διαστήματα ἐπὶ ταὐτὸ Σύνοδον τῶν Ἑλληνικῶν Φιλεκπαιδευτικῶν Συλλόγων, καὶ προτείνει ὅπως πρὸ τῆς λήξεως τοῦ παρόντος συνεδρίου ἐκλεχθῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτροπὴ μέλλουσα νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν νῦν ληφθεισῶν ἢ ληφθησομένων ἀποφάσεων, καὶ περὶ συγκλέσεως τοῦ προσεχοῦς Συνεδρίου.

2ον. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἧς τὰ λοιπὰ καθήκοντα θέλουσιν ἐν λεπτομερείᾳ κανονισθῇ ὑπὸ τοῦ παρόντος Συνεδρίου, θέλει ἑδρεύει ἐν Ἀθήναις καὶ διατελεῖ ἐν τακτικῇ συνεννοήσει μετὰ τῶν ἁπανταχοῦ Φιλεκπαιδευτικῶν Συλλόγων.

3ον. Νὰ συσταθῶσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τῶν μεριμνώντων περὶ τῆς ἐν Τουρκίᾳ διαδόσεως τῆς παιδείας, καὶ ἕτεροι κεντρικοὶ Σύλλογοι διευθύνοντες τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκπαίδευσιν, κατὰ μίμησιν τῶν τοσούτῳ εὐδοκιμησάντων Συλλόγων, τοῦ Θρᾳκικοῦ, τοῦ Ἠπειρωτικοῦ καὶ Θεσσαλικοῦ. Ἰδίως δὲ εὔχεται τὸ Γ΄. Τμῆμα ὅπως ἤδη ταχέως συνιστάμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύλλογον Μακεδονικὸν καὶ Σύλλογον τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐστὶ τοσοῦτον ἀτελής.

4ον. Νὰ ἱδρυθῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφημερὶς τῶν Συλλόγων, ἐν ᾗ νὰ δημοσιεύωνται στατιστικαὶ πληροφορίαι τῶν Συλλόγων, ἐκθέσεις περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἀνευρισκομένων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, περιγραφὰς αὐτῶν, κτλ. ἐφημερὶς ἐν βραχυλογίᾳ, ἥτις νὰ χρησιμεύῃ ὡς ταμιευτήριον στατιστικῶν πληροφοριῶν καὶ πάσης ὕλης συναφοῦς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἀγωγήν.

Καὶ ταῦτα μὲν, κύριοι, εἰσὶν ἐν συντόμῳ τὰ γενικὰ θέματα, ὧν ἐπελήφθη τὸ ἡμέτερον τμῆμα, ὁπόταν δὲ ἐπιστῇ ἡ ποθητὴ στιγμὴ τῆς εὐτυχοῦς ἐκβάσεως τῶν πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἡμετέρων εὐχῶν ἀπαιτουμένων χρηματικῶν πόρων, οἱ ἄνδρες οἱ μέλλοντες ν' ἀσχοληθῶσι περὶ τὴν διανομὴν αὐτῶν, θέλουσιν εὑρεῖ ἐν τῷ φακέλλῳ τοῦ Γ΄. τμήματος, ὃν καταθέτω εἰς τὸ προεδρεῖον, πλείστας πολυτίμους πληροφορίας, αἵτινες θέλουν ὁδηγήσει αὐτοὺς ποῦ σήμερον κεῖται ἡ μᾶλλον ἐπείγουσα ἀνάγκη, ποῦ πρῶτον δέον νὰ τείνωσι προστάτιδας χεῖρας.

Ἐν τούτοις τὸ Γ΄. τμῆμα δὲν ἔκρινε δίκαιον νὰ περατώσῃ τὴν

μακρὰν σειρὰν τῶν εὐχῶν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ὑποβάλῃ καὶ μίαν «πρότασιν», ἧς ἡ πραγματοποίησις ἐξήρτηται ἐντελῶς ἐκ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Συνεδρίου.

Λαβὸν ὑπ' ὄψιν τὰς γενναιοτάτας χρηματικὰς εἰσφορὰς, δι' ὧν ἀφειδῶς καὶ διαρκῶς ἀπὸ δεκαπενταετίας ἤδη ὑποστηρίζουσι τὴν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας οἱ κ. κ. Γεώργιος Ζαρίφης, Χρηστάκης Ζωγράφος, Κωνσταντῖνος Ζάππας καὶ Στέφανος Ζαφειρόπουλος, τὸ Γ'. Τμῆμα προτείνει, ὅπως τὸ Α'. Συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων, ἐπιτελοῦν ἔργον δικαιοσύνης, ἐκφράσῃ πρὸς τοὺς εἰρημένους ἄνδρας τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ ἐπὶ ταῖς εὐεργεσίαις, ἃς προσφέρουσιν εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 4 Ἀπριλίου 1879.

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Γ΄ Τμήματος

ΣΤΕΦ. ΣΚΟΥΔΟΥΔΗΣ.

Κατάλογος τῶν ὑπομνημάτων τοῦ Γ΄. Τμήματος

1. Καταστατικαὶ πληροφορίαι περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τοῦ νομοῦ Ἀϊδινίου συνταχθεῖσαι ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου τοῦ Κεραμέως καὶ παρουσιασθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου Σμύρνης.
2. Ἔκθεσις περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἐν Ἀϊδινίῳ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ὑπὸ Εὐσταθίου Σταθάκη.
3. Ἀναφορὰ τῶν ἐν Ἀθήναις παρεπιδημούντων Καισαρέων.
4. Εἰσήγησις ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ὑπὸ Π. Καρολίδου.
5. Ἔκθεσις περὶ τοῦ ἐν Κρουσσόβῳ Συλλόγου ὁ «Ἀριστοτέλης» ὑπὸ Ι. Πανταζίδου.
6. Ἔκθεσις περὶ τῆς ἐν Μεγαρόβῳ Ἀδελφότητος ἡ «Ἐλπὶς» ὑπὸ Ι. Πανταζίδου.
7. Ἔκθεσις περὶ τῆς ἐν Δοξάτῳ Ἀδελφότητος «οἱ Φίλιπποι» ὑπὸ Ι. Πανταζίδου.
8. Ἔκθεσις περὶ Σερρῶν ὑπὸ Ν. Α. Κουμπίδη.
9. » » Βροντοῦς ὑπὸ Ι. Καλοστύπη.
10. Ἔκθεσις περὶ τῶν Συλλόγων καὶ Ἀδελφοτήτων τῆς νοτίου

καὶ ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως αὐτῆς, ὑπὸ Ι. Καλοστύπη.

11. Ἔκθεσις τοῦ ἐν Ῥαιδεστῷ Θρᾳκικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου.
12. Ἔκθεσις τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς ἐπαρχίας Θρᾴκης μετὰ στατιστικῶν πληροφοριῶν.
13. Ἔκθεσις τῶν ἐπὶ ἑπτακετίαν τοῦ ἐν Βάρνῃ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἔργων.
14. Ὑπόμνημα περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει Φιλομούσου Συλλόγου τῶν Κυριῶν «ἡ Ὁμόνοια».
15. Εἰσήγησις ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ὑπὸ Ἀλεξ. Κρήτη.
16. Ἔκθεσις περὶ τῆς ἐν Καβάλλᾳ Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος καὶ ὁ Κανονισμὸς αὐτῆς.
17. Πληροφορίαι τινες περὶ Καβάλλας ὑπὸ τῆς εἰρημένης Ἀδελφότητος.
18. Ἔκθεσις περὶ τῆς ἐν Κρουσσόβῳ, Μεγαρόβῳ καὶ Τυρνόβῳ ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως καὶ εἰσήγησις ὑπὸ Ν. Φιλιππίδου.
19. Ἔκθεσις περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος τῆς Κυζίκου ἡ «Πρόοδος» ὑπὸ Α. Κυζικηνοῦ.
20. Εἰσήγησις ἐπ' αὐτῆς ὑπὸ Ν. Φιλιππίδου.
21. Ἔκθεσις περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, ὑπὸ Δ. Ν. Ταυρίδου.
22. Ὑπόμνημα περὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου Ξηροκρήνης κ. Ν. Λεβίδου.
23. Ἔκθεσις περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ ἐκπαιδεύσεως, ὑπὸ Ἀντωνίου Ἰω. Ἀντωνιάδου.
24. Ἔκθεσις περὶ τοῦ ἐν Πκὺντιρίῳ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ὁ «Σόλων» ὑπὸ Ι. Βαλασσοπούλου.
25. Ἔκθεσις περὶ τοῦ ἐν Λήμνῳ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἡ «Ὁμόνοια», ὑπὸ Α. Παπαδάκη.
26. Πληροφορίαι περὶ τῆς ἐν Λεμησσῷ Κύπρου κοινότητος, ὑπὸ Μιλτιάδου Ε. Ἔβερτ.
27. Πληροφορίαι περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ Ἰωάννου Δ. Καρεμφυλάκη.
28. Ὑπόμνημα περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλεκπαιδευτικῆς Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος καὶ

29. Ἔκθεσις συμπληρωματικὴ περὶ τῆς αὐτῆς, ὑπὸ Χαρίση Πούλιου.

30. Ἔκθεσις περὶ παιδεύσεως, ὑπὸ τοῦ ἐν Μεγαρόβῳ Μιχαὴλ Ἰωάννου.

31. Ὑπόμνημα περὶ τῆς ἐν Πρωσοτσαίνῃ Ἀδελφότητος ἡ «Ἠώς» καὶ περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας Δράμας, ὑπὸ Ι. Καλοστύπη.

32. Ὑπόμνημα περὶ τῆς ἐν Σέρραις Ἀδελφότητος ἡ «Οὐρανία» καὶ περὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀναγκῶν τῆς πόλεως Σερρῶν, ὑπὸ Ι. Καλοστύπη.

33. Ἀναφορὰ τῶν κατοίκων Κυριοπόλεως Καβάρνης περὶ ἀποστολῆς διδασκάλου καὶ βιβλίων.

34. Πληροφορίαι περὶ τῆς ἐν Φιλιππουπόλει Ἀδελφότητος τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ.

35. Πληροφορίαι περὶ τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει Συλλόγου τῶν Φιλομούσων.

36. Ἐκθέσεις περὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Θρᾳκικοῦ Συλλόγου.

37. Ἔκθεσις περὶ τῶν ἔργων τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου.

38. Ἔκθεσις περὶ τοῦ ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, ὑπὸ τοῦ Προεδρείου αὐτοῦ.

39. Περὶ τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὑπὸ Α. Κρήτη.

40. Ἔκθεσις περὶ τοῦ ἐν Κορυσσᾷ Συλλόγου «Φιλόπτωχος Ἀδελφότης», ὑπὸ τοῦ προεδρείου καὶ ὁ Κανονισμός.

41. Ἔκθεσις περὶ τῆς ἐν Τραπεζοῦντι Ἀδελφότητος τῶν Ἀργυρουπολιτῶν καὶ ὁ Κανονισμὸς αὐτῆς.

42. Ἐκθέσεις τῆς Ἐφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν Ἀργυρουπόλει σχολείων.

43. Ὑπόμνημα περὶ δικαιώσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων παρὰ τοῖς ξενοφώνοις Ἕλλησιν, ὑπὸ Ι. Πανταζίδου.

44. Ἔκθεσις περὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἠπειρωτικοῦ Συλλόγου ὑπὸ Ἡρ. Βασιάδου.

45. Προτάσεις διάφοροι ὑπὸ τῶν συνέδρων τοῦ Γ'. Τμήματος.

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Κύριοι,

Εἰς τὸ Δ'. Τμῆμα τοῦ ὁποίου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι εἰσηγητὴς ὑπεβλήθησαν τὰ ἑξῆς ὑπομνήματα καὶ ἐκθέσεις: 1) Περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Συλλόγου ὁ «Ἀπόστολος Παῦλος»· 2) Περὶ τοῦ Συλλόγου τῶν Κυριῶν ὑπὲρ τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως· 3) Περὶ τοῦ ἐν Γενεύῃ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου· 4) Περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικοῦ Συλλόγου ὁ «Βύρων»· 5) Περὶ τοῦ ἐν Πάτραις Ἀχαϊκοῦ Συλλόγου· 6) Περὶ τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ Συλλόγου τῆς «Ἠοῦς»· 7) Περὶ τοῦ ἐν Ἄνδρῳ Συλλόγου «Συνδέσμου»· 8) Περὶ τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου Πατρῶν ὁ «Ἑρμῆς»· 9) Περὶ τῶν πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ Ἑταιριῶν καὶ 10) Περὶ τῶν Σχολῶν τῶν Ἀπόρων Παίδων καὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ».

Ὁ Θεολογικὸς Σύλλογος «Ἀπόστολος Παῦλος» πρὸ ὀλίγων μηνῶν συσταθεὶς ἀριθμεῖ ἐν συνόλῳ ἑβδομήκοντα μέλη, σκοπὸν δ' ἔχει κατὰ τὸν κανονισμόν του «ν' ἀναζωπυρήσῃ τὰς θεολογικὰς σπουδὰς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν γένει συντελέσῃ εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ αἰσθήματος παρ' ἡμῖν, εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ κραταίωσιν χριστιανικῶν ἠθῶν παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ, εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ κλήρου καὶ εἰς τὴν ζωοποίησιν καθόλου καὶ λάμπρυνσιν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον θέλει ἐπιδιώξει ὁ Σύλλογος κυρίως μὲν δι' ἀναγνώσεως θεολογικῶν, ἐπιστημονικῶν πραγματειῶν ἢ καὶ διατριβῶν, ὁπωσδήποτε σχετιζομένων πρὸς τὴν θεολογίαν, δεύτερον δὲ καὶ διὰ συζητήσεων ἐπὶ θεολογικῶν θεμάτων διὰ τῆς ἱδρύσεως θεολογικοῦ ἀναγνωστηρίου καὶ βιβλιοθήκης, δι' ὁρισμοῦ θεολογικῶν διαγωνισμάτων, διὰ τῆς ἐκδόσεως θεολογικοῦ περιοδικοῦ, διὰ κηρυγμάτων ἐπ' ἐκκλησίας, διὰ τῆς ὀργανώσεως θρησκευτικῶν μαθημάτων χάριν τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τῆς δημοσιεύσεως χρησίμων βιβλίων πρὸς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν αὐτοῦ».

Δίκαιον νομίζομεν νὰ εὐχηθῶμεν αὐτῷ προκοπήν.

Μετὰ τὸν «Ἀπόστολον Παῦλον» οὐδεὶς πιστεύομεν, θέλει ἀντείπει ἐὰν τάξωμεν τὰς Κυρίας. Ἀλλ' ὅ,τι ἂν ἡμεῖς εἴπωμεν περὶ τοῦ

Συλλόγου αὐτῶν θέλει εἶσθαι ἔλασσον τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀντιπροσώπου των κ. Ἀρ. Οἰκονόμου ἐν ἐκτενεῖ καὶ λεπτομερεστάτῃ καὶ ἀξίᾳ ἀναγνώσεως ἐκθέσει λεχθέντων. Συνέστη ὁ Σύλλογος οὗτος κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1872 ὑπὸ 62 Κυριῶν, σκοπὸν δ' ἔχει: 1) Τὴν σύστασιν παιδαγωγικῶν καταστημάτων ὑπὲρ τῶν ἀπόρων· 2) Τὴν διεύθυνσιν καὶ ἐπιθεώρησιν παρθεναγωγείων· 3) Τὴν παρασκευὴν διδακτικῶν, ψυχαγωγικῶν καὶ θρησκευτικῶν βιβλίων· 4) Τὴν μόρφωσιν νοσοκόμων· 5) Τὴν κατάρτισιν ὑπηρετίδων· 6) Τὴν σύστασιν ἐργαστηρίου ὑπὲρ τῶν ἀπόρων γυναικῶν καὶ εἰσαγωγὴν βιοποριστικῶν χειροτεχνημάτων. Ἐκ τῶν σκοπῶν τούτων ὁ περὶ ἐργαστηρίου ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος τῆς συστάσεως τοῦ Συλλόγου, ὁ δὲ περὶ νοσοκόμων τῷ 1875. Οἱ λοιποὶ εἰσέτι δὲν ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν.

Πάντες οἱ ἐπισκερθέντες τὸ ἐργαστήριον τοῦ Συλλόγου τῶν Κυριῶν, οὐ μόνον θὰ ἐθαύμασαν τὴν εὐεργετικὴν αὐτοῦ ἐπιρροήν, ἀλλὰ θὰ εἶπον ἐν ἑαυτοῖς ἐν συντετριμμένῃ καρδίᾳ. «Πόσα ἀσθενῆ πλάσματα δύνανται νὰ σωθῶσιν ἀπὸ μυρίων κινδύνων, ὧν ἔσχατος καὶ ἀνάξιος λόγου *προκειμένου περὶ γυναικὸς* εἶναι ὁ κίνδυνος τῆς πείνης! Πόσα πλάσματα ἀσθενῆ δύνανται νὰ σωθῶσιν ἐὰν ποιῶμεν τὸ ἡμέτερον καθῆκον ἐν τῇ πολιτείᾳ πάντες, κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεών του ἕκαστος!»

Σκοπὸς τοῦ ἐργαστηρίου εἶναι ἡ ἐπ' ἀμοιβῇ παροχὴ ἐργασίας εἰς ἐνδεεῖς καὶ ἐστερημένας προστασίας γυναῖκας, ἡ σύστασις τεχνουργείων ῥαπτικῆς, ποικιλτικῆς, πλεκτικῆς, ὑφαντικῆς, ἀχυροπλοκίας, ψιάθοπλοκίας, κανιστροποιίας, τριχαπτοποιίας κλπ. Ἀλλὰ πλὴν τῆς ἀσχολίας τῶν γυναικῶν εἰς τὰ ἔργα ταῦτα, ὁ Σύλλογος δὲν ἠμέλησε καὶ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν διάπλασιν αὐτῶν, διότι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ διδάσκονται τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας, ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ ἀριθμητικήν. Περὶ τὰς 250 εἰσὶν αἱ γυναῖκες αἱ ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ποριζόμεναι τὸν ἔντιμον τῆς ἐργασίας ἄρτον, ξηρὸν μὲν ἀλλὰ γλυκύτερον καὶ θειότερον τοῦ ἐπὶ τῆς σαγήνης καὶ τῶν ἀμφιβλήστρων τιθεμένου πολλάκις δι' αὐτὰς *δολώματος*. Τίς χριστιανὸς ἐξ ἡμῶν δὲν θέλει θερμοῖς λόγοις καὶ ἔργοις προσπαθήσῃ νὰ προσθέσῃ βαθμίδας τινὰς ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης κλίμακος, ἥτις μετάγει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῆς φθορᾶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὴν αἰωνιότητα;

Μετὰ τὸ ἐργαστήριον ἔχομεν τὸ Νοσοκομικὸν Παιδευτήριον συσταθὲν κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1875. Αἱ πρὸς νοσοκομικὴν παίδευσιν γυναῖκες διδάσκονται νὰ ὑπηρετῶσιν ἐμπειρικῶς ἀσθενεῖς ὑπὸ τὰς γραπτὰς καὶ προφορικὰς ὁδηγίας ἰατροῦ ἐν τῷ πολιτικῷ νοσοκομείῳ Ἀθηνῶν ἢ χρείας τυχούσης ἐν τῷ θεραπευτηρίῳ τοῦ Ἀρσακείου, τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζῆ Κώστα, τοῦ Δημοτικοῦ Βρεφοκομείου, Πτωχοκομείου ἢ Γηροκομείου. Πρὸς ἑκάστην μαθητευομένην δίδονται 7 δραχμαὶ κατὰ τὸ τέλος ἑκάστης ἑβδομάδος, κατὰ δὲ τὸ τέλος τῆς τετραμηνίας — τόσον διαρκεῖ ὁ χρόνος τῆς μαθητείας αὐτῶν — δραχμαὶ 120 ἂν ἔδειξαν ζῆλον, ἐπιμέλειαν καὶ διαγωγὴν ἄμεμπτον. Καὶ τὸ παιδευτήριον τὸ Νοσοκομικὸν ὡς καὶ τὸ Ἐργαστήριον τῶν γυναικῶν τυγχάνουσι τῆς Ὑψηλῆς προστασίας τῆς Σεπτῆς Ὄλγας, τῆς βασιλίδος ἐν γυναιξὶ καὶ ἀληθοῦς γυναικὸς ἐν βασιλίσσαις, ἥτις ἔκλινε μητρικὸν γόνυ καὶ ἔῤῥανε μὲ τὸ βάλσαμον τῶν δακρύων της, Ἑλληνίδος γυναικὸς δακρύων, τὴν πληγωμένην Μακρυνίτζαν, τὴν ἀθάνατον Ματαράγκα καὶ τὴν πρωτομάρτυρα Κρήτην. Τίς ἀναμιμνησκόμενος τῶν λόγων τοῦ γλυκυτάτου ἡμῶν διδασκάλου εἰπόντος «ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με» δὲν θέλει διάπυρον ἐκφράσῃ εὐχὴν ἵνα τὸ Νοσοκομικὸν τοῦτο Παιδευτήριον τύχῃ πάσης ἀρωγῆς ὅπως καταστῇ ὅσον οἷόν τε εὐεργετικώτερον τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ;

Μεταβαίνομεν εἰς τοὺς Φιλολογικοὺς Συλλόγους.

Ὁ σκοπὸς τῆς συστάσεως Φιλολογικῶν Συλλόγων εἶναι γνωστὸς τοῖς πᾶσι, ὡς καὶ τὰ μέσα δι' ὧν ἕκαστος αὐτῶν ἐπιδιώκει τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ του. Τούτων ἀρχαιότερος εἶναι ὁ Σύλλογος «Παρνασσὸς» περὶ τῶν κοινωφελῶν ἐργασιῶν τοῦ ὁποίου κρίνομεν περιττὸν νὰ ὁμιλήσωμεν, τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ περιλαμβανούσης ταύτας.

Ὁ Σύλλογος «Βύρων» χάριν τῆς ἐθνικῆς καὶ πνευματικῆς διαπλάσεως τοῦ λαοῦ συζητεῖ διάφορα ζητήματα, συνέστησε σχολὰς τοῦ λαοῦ καὶ περιοδικὸν σύγγραμμα ὁμώνυμον, ἐπεχείρησε τὴν σύστασιν βιβλιοθηκῶν ἐν διαφόροις τοῦ κράτους δήμοις, πέμψας ἄχρι τοῦδε εἰς τὰς δημοτικὰς βιβλιοθήκας τοῦ δήμου Πατρῶν, Λετρίνων καὶ Αἰγίου περὶ τὰς 3 χιλιάδας τευχῶν, προσεχῶς δ' ἄρχεται ἐκδίδων καὶ βιβλία χρήσιμα τῷ λαῷ.

Ὁ ἐν Γενεύῃ, τῇ φωτεινῇ ἑστίᾳ τῆς ἐλευθερίας, Ἑλληνικὸς Σύλ-

λογος συνέστη πρὸ δεκαετίας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1877 συνεκροτήθη σπουδαιότερον καὶ ἐργαζόμενος ἔκτοτε σπουδαίως προοδεύει. Τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου τρία τινὰ ἐπιδιώκουν ά.) Νὰ χρησιμοποιῶσι τὸν περισσεύοντα αὐτοῖς χρόνον εἰς συζητήσεις καὶ μελέτας ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, β'.) νὰ προσπαθῶσιν ὥστε δι' ἐναρέτου βίου καὶ προόδου πρὸς τὰς ἐπιστήμας νὰ προσελκύωσιν ἑαυτοῖς τὴν εὔνοιαν καὶ ἀγάπην τῶν κατοίκων καὶ συνιστῶσι τὸ φιλόμουσον καὶ φιλελεύθερον καὶ προοδευτικὸν ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ γ'.) νὰ συνάπτωσι σχέσεις μετὰ καθηγητῶν τοῦ πανεπιστημίου, γυμνασίου καὶ σχολείων, ὅπως ὠφελῶνται μὲν ἐπιστημονικῶς παρ' ἐκείνων, ὑποθερμαίνωσι δὲ τὸν ὑπάρχοντα ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν λογίων Ἑλβετῶν φιλελληνισμόν. Ὁ Σύλλογος οὗτος οὕτω πως ἐργαζόμενος κατώρθωσε νὰ ἔχῃ ἐν τοῖς ἐπιτίμοις αὐτοῦ μέλεσι πᾶσαν σχεδὸν τὴν ἐν τοῖς Ἑλβετοῖς τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν ἀντιπροσωπείαν, καὶ αὐξάνει ὁσημέραι τὰς σχέσεις αὐτοῦ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Συλλόγου τούτου προτείνουσι χάριν αὐτοῦ καὶ ἑτέρων Συλλόγων ά.) ὅπως πάντες οἱ Σύλλογοι οἱ ἐκδίδοντες οἱκδήποτε περιοδικὰ ἢ ἄλλα ἐπιστημονικὰ συγγράμματα ἀποστέλλωσιν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον δωρεὰν εἰς τοὺς ἁπανταχοῦ ἑλληνικοὺς Συλλόγους· β') ὅπως τὰ συγγράμματα, ὧν πλείονα ἀντίτυπα ἤθελον εὑρίσκεσθαι ἢ δωρεῖσθαι εἰς τὴν βιβλιοθήκην Συλλόγου τινος διανέμωνται ἐξ ἴσου καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς Συλλόγους τοὺς στερουμένους τούτων καὶ γ'.) ὅπως οἱ ἄποροι τῶν συλλόγων ὑποστηρίζωνται καὶ χρηματικῶς ὑπὸ τῶν εὐπόρων καὶ τοῦτο πρὸς ἔκδοσιν συγγραμμάτων πρακτικῶν ὑπὲρ τῆς καθολικῆς τοῦ λαοῦ μορφώσεως. Πιστεύομεν ὅτι τὸ ἡμέτερον Συνέδριον θέλει συστήσει τὴν πρότασιν.

Τὸ τμῆμα συνιστᾷ εἰς τὴν μέριμναν τοῦ Συνεδρίου δύο ἑτέρους ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλληνικοὺς Συλλόγους, τὸν ἐν Μαγκεστρίᾳ καὶ τὸν ἐν Μασσαλίᾳ, ὅστις παριστάται ὑπέρμαχος τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ Δύσει παρέσχε δὲ σπουδαιοτάτην ὑπηρεσίαν τῇ πατρίδι διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν δαπάνῃ ἑνὸς τῶν ἀξιοτίμων μελῶν του, τοῦ κ. Στεφάνου Ζαφειροπούλου, καὶ ἤδη, τῇ συμπράξει τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Συλλόγου προπαρασκευάζει τὴν ἔκδοσιν ἱστορικῶν χαρτῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τοῦ ἀρχαίου, τοῦ Μακεδονικοῦ καὶ τοῦ Μεσαιωνικοῦ καὶ τὴν σύνταξιν Γεωγραφίας συστηματικῆς καὶ εὐμεθόδου πρὸς χρῆσιν τῶν

σχολείων. Τὸ τμῆμα ἀπεφάσισεν ὅπως ἡ ἔκθεσις τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Συλλόγου δημοσιευθῇ ἐν τῷ τεύχει τῶν πρακτικῶν καὶ ἐλπίζει, ὅτι τὸ Συνέδριον θέλει παράσχει αὐτῷ πᾶσαν δυνατὴν ἀρωγὴν πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν πολυτίμων αὐτοῦ ἐργασιῶν· ὡσαύτως καὶ τοῖς λοιποῖς φιλολογικοῖς Συλλόγοις ὁσάκις οὗτοι δέονται ἀρωγῆς *καὶ εἰσὶν ἄξιοι αὐτῆς.*

Ἠθέλομεν παραλείψει ἱερὸν καθῆκον, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκπλήρωσις ἀπὸ χρόνου μακροῦ πιέζει τὴν ἡμετέραν καρδίαν ἐὰν παρεσιωπῶμεν σήμερον ἐνώπιον τοῦ ἡμετέρου Συνεδρίου ἰδέας τινὰς περὶ τῶν φιλολογικῶν ἰδίως Συλλόγων. Ὅσῳ χαίρομεν βλέποντες, ὅτι εὐγενῆ ἐλατήρια κινοῦσι τοὺς ἱδρύοντας τοσούτους Συλλόγους, τοσούτῳ λυπούμεθα αἰσθανόμενοι, ὅτι πλεῖστοι νέοι ἀπόλλυνται θέλοντες διὰ Συλλόγων νὰ σώσωσιν ἕτερους, καὶ ὅτι σβέννυται ἡ ἰδία αὐτῶν πνευματικὴ δᾷς, ἣν αἱ νεκραὶ χεῖρές των κρατοῦσιν ὅπως δαδουχήσωσιν ἑτέρους. Πολλοὶ τῶν νέων πιστεύουσιν, ὅτι οὐδεμίαν ἔχουσιν ἀξίαν ἐὰν δὲν ἐκλέγωνται πρόεδροι καὶ γραμματεῖς Συλλόγων, ἐὰν δὲν τάσσωνται εἰς μερίδα τινὰ τοῦ Συλλόγου συμπολιτευομένην ἢ ἀντιπολιτευομένην τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ. Γνωρίζομεν πολλοὺς χρηστοὺς, σώφρονας, νοήμονας καὶ πεπαιδευμένους νέους εἰς οὐδένα φιλολογικὸν Σύλλογον ἀνήκοντας· γνωρίζομεν δὲ πολλὰ μέτρια πνεύματα, πολλοὺς νέους ἀμαθεῖς, οἵτινες κατατάσσονται εἰς Συλλόγους ὡς μέλη, καραδοκοῦντες τὸν θάνατον ἐνδόξου τινὸς ἀνδρὸς ἵνα τελέσωσι χάριν αὐτοῦ πολιτικὸν μνημόσυνον καὶ ἐπὶ τοῦ φερέτρου του θέσωσι δάφνην, ἣ μὲ πάλλουσαν καρδίαν ἀναμένοντες τὴν ἔλευσιν ἐπισήμου ξένου ὅπως προσελθόντες χαιρετίσωσιν αὐτὸν προσαγορεύοντες ἐν ὀνόματι τοῦ Συλλόγου των καὶ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ φορτόνοντες αὐτὸν μὲ διπλώματα καὶ πρακτικὰ καὶ κανονισμοὺς *συλλογικούς*. Ἡ *συλλογομανία* κινδυνεύει νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ τοῦ λίκνου τοῦ βρέφους, καὶ δὲν εἶναι ἀπίθανον ἡμέραν τινὰ, ἐὰν ἐξακολουθήσῃ τὸ κακὸν, νὰ συνεδριάσωσιν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Συνεδρίου τῶν Συλλόγων ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ἄρεως ὑπαίθριοι δι' ἔλλειψιν οἰκοδομήματος ἱκανῶς εὐρυχώρου ἵνα περιλάβῃ πάντας. Ἐκφράζομεν λοιπὸν εὐχὴν ἀπὸ μέσης καρδίας νὰ καυτηριασθῇ διὰ παντὸς νομίμου μέσου ἡ *συλλογομανία*, ἥτις δὲν φωτίζει ἀλλὰ κατακαίει τοῦ ἔθνους τὴν καρδίαν.

Ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑταιρίας τῶν φίλων τοῦ λαοῦ

ὑπέβαλον περὶ αὐτῆς καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς ἐπὶ τὸ λυσιτελέστερον καὶ σκοπιμώτερον διαῤῥυθμίσεώς της ἔκθεσιν εἰς τὸ Β΄. τμῆμα, εἰς δὲ τὸ Δ΄. τμῆμα, οὗ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι εἰσηγητής, ὑπέβαλον ἔκθεσιν περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ὠφελείας ἣν ὑπόσχονται αἱ τοιαῦται τοῦ λαοῦ ἑταιρίαι, τοῦτο δὲ παρεδέχθη ἵνα ἐκφρασθῇ εὐχὴ ὅπως ἐν πάσῃ γωνίᾳ τῆς ἑλληνικῆς γῆς συστηθῶσιν ἑταιρίαι, οἵα ἡ ἐν Ἀθήναις ἑταιρία τῶν **Φίλων τοῦ Λαοῦ** πρὸς μόρφωσιν τῶν ἐργατικῶν κυρίως τοῦ λαοῦ τάξεων, αἵτινες εἰσὶ τὰ νεῦρα τῆς Πολιτείας.

Τὸ Δ΄. τμῆμα μοὶ ἀνέθηκε προσέτι τὴν εἰσήγησιν περὶ ἐμπορικῶν Συλλόγων καὶ περὶ σχολῶν τῶν ἀπόρων παίδων, ἐξέφρασε δὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα περιληφθῶσιν ὁλόκληροι αἱ ἐπὶ τούτων ἐκθέσεις ἐν τῇ παρούσῃ Γενικῇ ἐκθέσει καὶ ἀναγνωσθῶσιν ἐνώπιον τοῦ ἡμετέρου Συνεδρίου.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου Πατρῶν ὁ «Ἑρμῆς» ὑποβάλλουσι τὴν ἑξῆς πρότασιν εἰς τὸ ἡμέτερον Συνέδριον δι' ὑπομνήματος συνοδευομένην. «Οἱ ἁπανταχοῦ Ἑλληνικοὶ Σύλλογοι »οἱασδήποτε φύσεως καὶ ἂν ὦσιν ὀφείλουσιν ἐκ τῶν πρώτων αὐτῶν »καθηκόντων νὰ θεωρήσωσι τὴν διὰ παντὸς τρόπου προστασίαν καὶ »ὑποστήριξιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου ἐξασκοῦντες πᾶσαν αὐτῶν τὴν »ἠθικὴν συνδρομὴν εἰς ἄρσιν τῶν παρεντεθειμένων αὐτῷ κωλυμά»των καὶ δεχόμενοι νὰ διεξαγάγωσι πᾶσαν ἀνατιθεμένην αὐτοῖς »παρὰ τῶν ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν σωματείων ἢ ἐπιμελητηρίων ἐν»τολὴν, ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν προστασίαν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ »ἑλληνικοῦ ἐμπορίου.»

Δὲν πρέπει νὰ παρίδωμεν τὴν σωτηρίαν ἐπιῤῥοὴν, ἣν ἀσκεῖ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ τάξις τῶν ἐμπόρων ἐν γένει ἐπὶ τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν, ἰδίως δὲ ἐπὶ τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ μὲν γεωργία εἶναι ἀληθῶς ἡ μήτηρ καὶ τροφὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δὲ βιομηχανία ἡ ἐκ τῶν πρώτων ὑλῶν δημιουργικὴ αὐτοῦ τέχνη· ἀλλ' ἄνευ τῆς ἐμπορίας θὰ παρέλυε, θὰ ἐνεκροῦτο ἡ ζωὴ τῆς τε γεωργίας καὶ βιομηχανίας. Ὁ ἔμπορος μεταφέρει καὶ διανέμει καταλλήλως τά τε προϊόντα τῆς γῆς καὶ τὰ βιομηχανήματα τῆς τέχνης καὶ ἐπιφέρει τὴν ἰσορροπίαν τῆς χρήσεως αὐτῶν κατὰ δικαιοσύνην καὶ ἰσότητα εἰς τὰς ἀπωτάτας τῆς γῆς γωνίας. Ὅτε ἡ ἐμπορία ὑπῆρχεν ἐν τοῖς σπαργάνοις, ὁ κόσμος πολλάκις ἐγνώρισε τὴν σιτοδείαν καὶ τὰ φοβερὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα, ἀλλὰ σήμερον δὲν βλέ-

πει πλέον τὴν ἀπαισίαν μορφήν της, οὔτε ἐν ὀνείρῳ ὡς ἰσχνὸν βοῦν ἢ στάχυν εἰκονιζομένην. Διὰ τοῦ ἐμπορίου κυρίως ὁ κόσμος μεταβάλλεται ὁσημέραι εἰς μίαν οἰκογένειαν, ἧς ἕκαστον μέλος ἐργάζεται οὐ μόνον ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν περὶ αὐτόν. Ὁ ἔμπορος εἰσδύει εἰς τὰς ἀγνώστους τῆς γῆς γωνίας ὅπως εὕρῃ ἐκεῖνον, ὅστις θέλει καταναλώσει τὸ περισσεῦον προϊὸν τῆς ἐργασίας τοῦ συμπολίτου του βιομηχάνου καὶ γεωργοῦ καὶ πλουτίσῃ τὸν οἶκον αὐτοῦ δι' ἑτέρου βιομηχανήματος ἢ προϊόντος τῆς γῆς. Οὕτως ὁ μὲν παραγωγὸς ἐκποιεῖ τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας του εἰς τὴν ἀνωτάτην τιμὴν, ὁ δὲ καταναλωτὴς ἀπολαμβάνει ἐν ἀφθονίᾳ καὶ ἐφθηνίᾳ παντὸς χρησίμου πρὸς ἄνετον βίον. Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὰς μεγάλας ἐμπορικὰς πόλεις, βλέπει ὅτι αὗται ἔχουν μεταβληθῇ εἰς εὐρείας ἀγορὰς τῶν προϊόντων καὶ βιομηχανημάτων ὅλου τοῦ κόσμου. Εἶναι δὲ σχεδὸν ἀδύνατον νὰ ἐκφράσῃ τις διὰ λόγων τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐκ τῆς τοιαύτης τοῦ ἐμπορίου ἀναπτύξεως πηγάζουσαν πρὸς διάπλασιν καὶ ἐκπολιτισμὸν τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο μόνον ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι ὁ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου ἀγωνιζόμενος Σύλλογος, περὶ οὗ ἐμάθομεν παρ' ἀξιοτίμου ἑταίρου αὐτοῦ καὶ μέλους τοῦ ἡμετέρου Συνεδρίου ὅτι 50 μόνον ἀριθμεῖ μέλη, ἐὰν ἀντὶ 50 ἠρίθμει ἐν ταῖς τάξεσιν αὐτοῦ πάντας τοὺς κατοίκους τῆς γῆς, δὲν θὰ ἐπετέλει τοσαῦτα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου, ὅσα ὁ ἔμπορος, ὁ βαθύῤῥους καὶ πολυσχιδὴς οὗτος ποταμὸς διὰ τῶν μυριάδων βραχιόνων τοῦ ὁποίου καταρδεύεται πᾶσα τάξις, πᾶσα κοινότης, πᾶν μέλος τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ ἔμπορος κατέστρεψε τὰς ἀποστάσεις, ἐταπείνωσε τὴν ἐπηρμένην τῶν Ἄλπεων ὀφρὺν εἰσδύσας εἰς τοὺς παρθενικοὺς αὐτῶν κόλπους, καὶ ἀπέσπασε τοὺς ὀδόντας τῆς τριαίνης τοῦ μονάρχου Ποσειδῶνος ἀνεγείρας ἐπὶ τῶν ὑγρῶν αὐτοῦ μεγάρων ἀδαμαντίνην γέφυραν ἐκ μυριάδων σιδηρῶν καὶ ξυλίνων σκαφῶν.

Ἀλλ' ἔλθωμεν εἰς τὸν Ἕλληνα ἔμπορον. «Τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον» κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ὑπομνήματος τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἐμπορικοῦ Συλλόγου Πατρῶν, οὐδέποτε ἐδείχθη ἐγωϊστικὸν ὥστε νὰ λησμονήσῃ τὰ ἱερὰ καθήκοντα, διὰ δὲ τῆς χρήσεως ἣν ἐποιήσατο ἐν πάσαις ταῖς κρισίμοις περιστάσεσι τοῦ ἔθνους τοῦ προϊόντος τῆς φιλοπονίας, τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς νοημοσύνης του, ἐξηυγένισε τὴν ὑπόστασίν του καὶ ἐξύψωσε τὴν ἐργασίαν του εἰς

θέσιν θερμπαινίδος διακονούσης τὸν βωμὸν τῶν κοινῶν τοῦ γένους πόθων.» Τίς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἡ Ἑλλὰς καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ὡς ἐν νάρθηκι περιεσώθησαν κατὰ μέγα μέρος διὰ τοῦ Ἕλληνος ἐμπόρου; Δὲν ἦσαν σκάφη ἐμπορικὰ τὰ ἔνδοξα σκάφη τῆς Ὕδρας, τῶν Σπετζῶν, τῶν Ψαρῶν καὶ τοῦ Γαλαξειδίου; Δὲν ἦσαν ἔμποροι οἱ ὁπλίσαντες αὐτὰ καὶ τὴν ἀναγεννηθεῖσαν Ἑλλάδα; Δὲν ἦτο ναυβάτης ἔμπορος ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης; Δὲν ἦσαν ἔμποροι οἱ ἰδίαις δαπάναις τυποῦντες τὰς συγγραφὰς τοῦ Θεοτόκη, τοῦ Εὐγενίου, τοῦ Κοραῆ, τοῦ Δούκα καὶ τόσων ἄλλων φωστήρων ἀνάπτοντες τὰς πνευματικὰς δᾷδας, αἵτινες ἔμελλον δι' οὐρανίας αἴγλης νὰ φωτίσωσι τὸν ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου κατακείμενον Ἕλληνα; Δὲν ἦσαν ἔμποροι οἱ Ἀρσάκαι, οἱ Ζωσιμάδαι, οἱ Καπλάναι, οἱ Τοσίτζαι, οἱ Στουρνάραι; Ἀλλὰ πλὴν τῶν ὅσων ἄχρι τοῦδε ἀπειργάσαντο οἱ Ἕλληνες ἔμποροι, πλείονα ἔτι θέλουν πράξει ὑπὲρ τῆς εὐκλείας τοῦ ἔθνους σήμερον, ὅτε τὸ σκάφος τοῦ Ἑλληνισμοῦ διέρχεται δι' ὑφάλων δεινῶν.

Ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἐμπορικοῦ Συλλόγου Πατρῶν ὁ «Ἑρμῆς» ἀποσπῶμεν τὰ ἑξῆς πρὸς πληροφορίαν τοῦ Σ. Συνεδρίου. «Διὰ τῶν μέσων ἅτινα διέθετο μέχρι τοῦ νῦν, πολλὰ ἀπεκτήθησαν ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου πλεονεκτήματα, ἀναγόμενα εἰς τὴν ἀπρόσκοπτον αὐτοῦ λειτουργίαν, εἴτε διὰ τῆς ἄρσεως πολλῶν κωλυμάτων ἐν τῇ νομοθεσίᾳ ἐγκειμένων, εἴτε διὰ τῆς ἐπιτεύξεως θεσμῶν προστατευτικῶν τῶν συμφερόντων του. Ἀναμφισβητήτως προσέτι συνετέλεσε διὰ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν γνώσεων καὶ τῶν ἰδεῶν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μελῶν του, εἰς τὴν ἀκάματον δὲ καὶ φιλότιμον ἐργασίαν τοῦ σωματείου τούτου ὀφείλεται ἡ πραγμάτωσις ποικίλων κοινωφελῶν σκοπῶν ἐν τῇ πόλει ἔνθα ἑδρεύει.»

Ἀφοῦ λοιπὸν τοιαῦτα ἀγαθὰ ἀποτελέσματα πηγάζουσιν ἐκ τῶν ἐμπορικῶν Συλλόγων ἐκφράζομεν τὴν εὐχὴν ἵνα τοιοῦτοι συσταθῶσι καὶ ἐν ἑτέραις ἐμπορικαῖς τῆς Ἑλλάδος πόλεσιν· ἀλλὰ κυρίως ἐκφράζομεν τὴν εὐχὴν ἵνα συσταθῶσιν ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἄξια τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς των. Ἔχομεν δὲ δι' ἐλπίδος ὅτι τὸ Σ. Συνέδριον θέλει ἀσπασθῇ τὴν εὐχὴν τοῦ ἐμπορικοῦ Συλλόγου ὁ «Ἑρμῆς,» καθ' ἣν «οἱ ἁπανταχοῦ Ἑλληνικοὶ Σύλλο»γοι, οἱασδήποτε φύσεως καὶ ἂν ὦσιν, ὀφείλουσιν ἐκ τῶν πρώτων »αὐτῶν καθηκόντων νὰ θεωρήσωσι τὴν διὰ παντὸς τρόπου προστα»σίαν καὶ ὑποστήριξιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου, ἐξασκοῦντες πᾶσαν

»αὐτῶν τὴν ἠθικὴν συνδρομὴν εἰς ἄρσιν τῶν παρεντεθειμένων αὐτῷ »κωλυμάτων καὶ δεχόμενοι νὰ διεξαγάγωσι πᾶσαν ἀνατιθεμένην »αὐτοῖς παρὰ τῶν ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν σωματείων ἢ ἐπιμελητη»ρίων ἐντολὴν ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν προστασίαν καὶ τὴν πρόοδον »τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου.»

Οὐδεὶς βεβαίως ἐξ ἡμῶν ὑπάρχει μὴ ἐννοῶν ὅτι ἐν τοῖς στέρνοις τῶν κοινωνιῶν ὑπάρχει κρατὴρ δεινὸς, τοῦ ὁποίου τὴν ὑπόκωφον στοναχὴν καὶ τὸν μυκηθμὸν ἀκούομεν συχνάκις ὑπὸ τοὺς ἡμετέρους πόδας. Ὁ κρατὴρ εἶναι ὁ *λαὸς*, ὁ ἀείποτε πῦρ καὶ φλόγας ζωῆς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐγκρύπτων. Ἀπὸ ἑνὸς σχεδὸν αἰῶνος συνέτριψε πάσας σχεδὸν τὰς πέδας, αἵτινες ἔθλιβον τὰς χεῖρας καὶ ἐβάρυνον τὰς κνήμας αὐτοῦ καὶ ὡς ξηρὰν χλόην κατέκαυσε διὰ τῆς λάβας πνοῆς του τὰ προνόμια καὶ ἐζήτησε διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος καὶ αἵματος τῶν τέκνων αὐτοῦ, ἀντὶ μυρίων τάξεων ἀλληλοτρογωμένων, *μία* νὰ ἱδρυθῇ τάξις, τὴν ἀγάπην, τὴν ἀδελφότητα καὶ τὴν ἰσότητα ἔχουσα ὡς σύμβολον λατρείας καὶ ὑπάρξεως. Τὸ ἱερὸν σύμβολον ἵσταται καὶ θὰ ἵσταται καὶ πρέπει νὰ ἵσταται ἐσαεὶ πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ λαοῦ· ἄλλως ὁ Ἀνταῖος λαὸς παύει νὰ χωρῇ πρὸς τὰ πρόσω, καταῤῥέει, ἡ δὲ ἀσέληνος καὶ ζοφερὰ νὺξ μὲ τὰ προνομιοῦχα φαντάσματά της τὸν καλύπτει καὶ εἰς εἴλωτα αὖθις ἐν τάχει μεταμορφώνει.

Ἀλλ' ἡ καταστροφὴ τῶν προνομιούχων τάξεων καὶ ἡ ἕνωσις πάντων εἰς τάξιν μίαν, κοινὰ ἔχουσαν δίκαια, δὲν ἐθεράπευσε πᾶσαν πληγήν. Δὲν εἶναι εὐτυχὴς ὁ ἔχων ἰσότητα ἐν τοῖς πολιτικοῖς δικαιώμασι, τελείαν δ' ἀνισότητα ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ ταῖς ἀστυκαῖς σχέσεσιν αὐτοῦ. Ὁ περιφρονούμενος διὰ τὴν πενίαν καὶ ἀμάθειάν του θεωρεῖ πολλάκις ὡς χλεύην καὶ αὐτὸ τὸ ἱερώτατον δικαίωμά του, τὸ ὁποῖον ἄλλως ὁ ἰσχυρὸς κατορθοῖ καὶ νὰ τὸ ἁρπάζῃ βιαίως ἢ δολίως ἀπὸ τῶν χειρῶν του.

Μέσον τελείας τοῦ κακοῦ θεραπείας δὲν βλέπομεν, ἀλλ' ὑπάρχει μέσον μετριάσεως τοῦ κακοῦ, εἶναι δὲ τοῦτο ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ. Ἐὰν καταβληθῶσιν ἐνδελεχεῖς προσπάθειαι πρὸς ἀληθῆ τοῦ λαοῦ ἐκπαίδευσιν, πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ φρονήματος καὶ πρὸς φωτισμὸν τῆς διανοίας αὐτοῦ, πιστεύομεν ὅτι αἴρεται ἀπὸ τοῦ μέσου ὁ μέγας φραγμὸς ὁ χωρίζων τοὺς πολίτας ἀπ' ἀλλήλων. Τί κυρίως τὸ κωλῦον ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ νὰ ἤμεθα εὐτυχέστεροι; Ἡ ἔλλειψις χρη-

μάτων; Οὐχί. Ἡ ἔλλειψις ἰσχύος; Οὐχί. Ἡ ἔλλειψις κοινοῦ τινος σημείου παρὰ τὸ ὁποῖον νὰ συναντᾶται ὁ πλούσιος μετὰ τοῦ πένητος, ὁ ἰσχυρὸς μετὰ τοῦ ἀσθενοῦς. Δυνάμεθα ὑπὸ τὴν ἀχυρίνην καπνισμένην τοῦ πένητος στέγην νὰ συμφάγωμεν μετ' αὐτοῦ τυρὸν καὶ κρίθινον ἄρτον, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ αἰσθανθῶμεν παρ' αὐτῷ ἄλλην τέρψιν ἢ τὴν τοῦ δεσπότου ἐὰν ἡμεῖς μὲν τῷ εἴμεθα ἀκατάληπτοι, ἐκεῖνος δὲ οὐδὲν ἔχει νὰ εἴπῃ ἡμῖν, ὡς μὴ λαχὼν μορφώσεώς τινος πνευματικῆς. Δὲν ὑπάρχει, πιστεύομεν, μεγαλειτέρα συμφορὰ εἰς τὸν ἰσχυρὸν καὶ ἀνεπτυγμένον ἢ νὰ βλέπῃ περὶ ἑαυτὸν τοὺς πολλοὺς φέροντας βαρείας πνευματικὰς πέδας, ἔχοντας τυφλὴν τὴν διάνοιαν καὶ πλανωμένους ἄνευ σκοποῦ ὑψηλοῦ ἐντὸς τοῦ κόσμου, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς διάγει. Στερούμεθα τῆς ὑψηλοτέρας καὶ φυσικωτέρας ἡμῶν εὐδαιμονίας τῆς ἐκ τῆς κοινωνικότητος τοῦ ἀνθρώπου προερχομένης. Δὲν δυνάμεθα νὰ καταστήσωμεν κοινωνοὺς τῶν ἡμετέρων ἰδεῶν καὶ σκέψεων ἐκείνους, οὓς τὰ χείλη ἡμῶν ἀποκαλοῦσιν ἀδελφούς, ἐνῷ ἡ ἄξεστος φωνή των τρυπᾷ τὰ εὐαίσθητα ἀκουστικά μας τύμπανα καὶ ταράσσει τὰ ἡμέτερα νεῦρα.

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ συναντηθῶμεν ἰσχυροὶ καὶ ἀσθενεῖς, πλούσιοι καὶ πένητες περὶ κοινόν τι σημεῖον, ἵνα πάντες καταστῶμεν εὐτυχέστεροι. Πρέπει ὁ λαὸς νὰ ἐκπαιδευθῇ καὶ νὰ μὴ παύσῃ ἐκπαιδευόμενος καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὸν βίον.

Πρὸς τοῦτο δ' εἶναι ἀνάγκη καὶ ἐκφράζομεν τὴν εὐχὴν ἵνα συσταθῶσιν ἐν πάσῃ γωνίᾳ τῆς ἑλληνικῆς γῆς ἑταιρίαι οἵα ἡ ἐν Ἀθήναις ἑταιρία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ (ἧς ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι ἀντιπρόσωπος ἐν τῷ Συνεδρίῳ καὶ περὶ ἧς λόγον ποιοῦμαι ἐν ἑτέρᾳ ἐκθέσει) πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ἐργατικῶν κυρίως τοῦ λαοῦ τάξεων αἵτινες εἰσὶ τὰ νεῦρα τῆς πολιτείας.

Τελευτῶντες λέγομεν ὀλίγα καὶ περὶ τῶν Σχολῶν τῶν Ἀπόρων Παίδων.

Πάντες ἐννοοῦσι τὸν μέγαν καὶ ἱερὸν σκοπὸν τῆς συστάσεως τῶν Σχολῶν τῶν Ἀπόρων Παίδων. Οἱ ἐν ταῖς ῥύμαις καὶ ταῖς ἀγυιαῖς πλανώμενοι παῖδες, ἔρημοι πάσης ἀγωγῆς καὶ προστασίας, κινοῦσι τὸν οἶκτον καὶ αὐτῆς τῆς λιθίνης καρδίας. Ἀναλογιζόμενός τις μόνον, ὅτι ἀσθενὲς ἀνθρώπινον πλάσμα ἐγκαταλελειμμένον κατάκειται ἐν τῇ ἀμαθείᾳ καὶ κυλίεται ἐν τῇ κοινωνικῇ ἰλύϊ ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτοῦ ἡμερῶν, αἰσθάνεται ὀρθουμένην, φρίσσουσαν πᾶ-

σαν τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοῦ κεφαλῆς τρίχα. Ἀλλ' ἡ μέριμνα τῆς κοινωνίας ὑπὲρ τῶν ἀπόρων παίδων οὐ μόνον καθωραΐζει αὐτὴν τὴν κοινωνίαν ἀφαιροῦσα δεινὴν ἀπὸ τοῦ μετώπου της κηλῖδα, ἀλλὰ θεραπεύει καὶ δεινὸν αὐτῆς ἕλκος. Ὁ ἐγκαταλελειμμένος παῖς ἀνδρούμενος γίνεται δικαίως πολέμιος αὐτῆς· ἡ δὲ κοινωνία τότε οὐδένα ἕτερον πρέπει νὰ αἰτιᾶται ἢ ἑαυτήν. Ἠρώτησέ ποτε Ἄγγλος δικαστὴς ἄθλιον βαλαντιοτόμον: «Πῶς! πάλιν κατηγορεῖσαι ἐπὶ κλοπῇ;» Ὁ δὲ Ἄγγλος κλέπτης ἀπεκρίθη: «Ἔκλεψα καὶ πάλιν θὰ κλέψω. Ὑπῆρξα ἔρημος ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ὁ κόσμος δὲν μοὶ ἔτεινε χεῖρα προστασίας ἵνα μὲ σώσῃ ἀπὸ τοῦ βορβόρου ἐν τῷ ὁποίῳ κατεκείμην ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας. Ἐγενόμην κλέπτης καὶ θὰ ἐξακολουθῶ κλέπτων καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς ποινῆς μου.» Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἄγγλου λωποδύτου εἶναι ῥάπισμα δεινὸν κατὰ πάσης κοινωνίας ἀμελούσης τὴν ἀγωγὴν τῶν νεκρῶν αὐτῆς καὶ ἐρήμων τέκνων.

Τὰς προσπαθείας τοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ» ὑπὲρ τῶν Ἀπόρων Παίδων πάντες γινώσκετε. Γινώσκετε ὅτι συνεστάθησαν τοιαῦται Σχολαὶ καὶ ἐν ἑτέραις τοῦ κράτους πόλεσι καὶ ὅτι πᾶσαι βαίνουσι πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ὑψηλοῦ καὶ ἱεροῦ αὐτῶν προορισμοῦ. Ἀλλὰ οὔτε κατὰ τὸ ἥμισυ δὲν ἐπιτυγχάνεται ὁ ὡραῖος σκοπὸς τῆς ἱδρύσεως τῶν Σχολῶν, ἐὰν μένωσιν αὗται ὡς ἔχουσιν. Ὑποθέσατε, ὅτι ἡ μικρὰ ἄπορος κόρη τοῦ Ἀνδερσεν ἡ θερμαίνουσα τὰς παγωμένας χεῖράς της κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Δεκεμβρίου ἑσπέραν μὲ τὰ φώσφορα τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐξέλθει εἰς τὰς ἀγυιὰς ἵνα πωλήσῃ καὶ ἥτις ἔβλεπε πρὸ τῶν σβεννυμένων ὀμμάτων της πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ αὐτὴν εὐτυχῆ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, ὑποθέσατε ὅτι πρὶν ἢ ἐξέλθῃ πρὸς πώλησιν τῶν φωσφόρων εἶχεν ἀκούσει ἐπὶ δύο ὥρας τὰ ὡραιότατα μαθήματα τῆς ἱστορίας καὶ τὰ ὕψιστα διδάγματα τοῦ Εὐαγγελίου, κατὰ τί τὴν ὠφέλησαν ἀφοῦ ἐστερημένη ἄρτου καὶ στέγης καὶ γυμνοὺς ἔχουσα τοὺς πόδας ἐκοιμήθη τὸν αἰώνιον ὕπνον ἐπὶ τῆς παγωμένης τοῦ Δεκεμβρίου λιθίνης στρωμνῆς;

Ἠδύνατό τις ἀληθῶς νὰ εἴπῃ μειδιῶν, ὅτι αἱ Σχολαὶ τῶν Ἀπόρων Παίδων ἐγένοντο ἁπλῶς πρὸς κούφην καὶ ματαίαν ἐπίδειξιν ἐὰν μένωσιν ὡς ἔχουσιν, ἢ ὅτι ἐγένοντο πρὸς χλεύην τῆς δυστυχίας. Τῳόντι τίς ἡ ὠφέλεια ἐὰν τὰ ἄπορα καὶ ἐγκαταλελειμμένα ἐπὶ δύο μὲν ὥρας ἀκούουσι λαμπρὰ μαθήματα, ἀλλ' ἐπὶ εἴκοσι καὶ

δύο ζῶσιν ἐν ἐρημίᾳ καὶ στερήσει, κοιμώμενα ἐπὶ λιθοστρώτων ἢ ἐν ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, μὴ θαλπόμενα ὑπὸ μητρικῆς ἀγκάλης, ἀριέμενα εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ὀνύχων πονηροῦ, ἴσως τοῦ χαρτοπαίκτου, ἴσως αἰσχροῦ τινος κερδοσκόπου ἐκμισθώσαντος καὶ ἀπλήστως ροφῶντος τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου των;

Ὅθεν πιστεύομεν ὅτι γενικὴν διερμηνεύομεν εὐχὴν συνιστῶντες θερμῶς ἵνα ἐνδελεχὴς καὶ διαρκὴς μέριμνα καταβάλλεται ὑπὲρ τῶν ἀπόρων καὶ ἐκτὸς τῶν Σχολῶν, ὅπερ πολλάκις ἐπεζήτησεν ἡ ἐν Ἀθήναις κοσμητεία τῆς σχολῆς. Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν πῶς διαιτῶνται, πῶς ἐργάζονται, τίς λαμβάνει τὸν καρπὸν τῆς προσωπικῆς των ἐργασίας, πῶς διάγουσι τὰς ὥρας τῆς σχολῆς των, ποῦ κοιμῶνται, ποῦ παίζουσι, τίς κήδεται τῆς ὑγείας των. Οὕτω μόνον σώζομεν κατὰ τὸ ἱερὸν ῥῆμα τοῦ πράου καὶ ταπεινοῦ τὴν καρδίαν Διδασκάλου, Ἐκείνου τοῦ εἰπόντος: *Ἐὰν μὴ στραφῶμεν καὶ γενώμεθα ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν*· τοῦ εἰπόντος ὅτι: *Ἐφ' ὅσον ἐποιήσαμεν ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων Ἐκείνῳ ἐποιησάμεθα.*

Διατυποῦμεν λοιπὸν τὴν εὐχὴν τοῦ Συνεδρίου ὡς ἑξῆς:

«Πρὸς διάσωσιν καὶ μόρφωσιν τῶν ἀπόρων παίδων νὰ ζητηθῇ ἡ καὶ παρὰ τοῦ Νόμου προβλεπομένη ἀρωγὴ τῆς Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς, ἥτις διὰ χρηστῶν, τιμίων καὶ ἀόκνων ὀργάνων νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ ν' ἀναφέρῃ εἰς τὰς ἑκασταχοῦ κοσμητείας τῶν Σχολῶν τῶν Ἀπόρων Παίδων περὶ τοῦ βίου καθόλου καὶ τῆς διαγωγῆς αὐτῶν ἐκτὸς τοῦ σχολείου, νὰ ἱδρυθῶσι δὲ κοιτῶνες χάριν τῶν ἀστέγων παίδων συμφώνως πρὸς τὴν εὐχήν, ἣν πέρυσιν ἐξέφρασεν ἡ ἐν Ἀθήναις κοσμητεία τῆς Σχολῆς, τοῦ καιροῦ δὲ προϊόντος καὶ τεχνουργεῖον, καταβληθῇ δὲ πᾶσα δυνατὴ προσπάθεια ἵνα συσταθῶσιν ὅσον πλεῖσται Σχολαὶ τῶν Ἀπόρων ὅπως οὗτοι καταστῶσι τίμια καὶ χρήσιμα τῆς κοινωνίας μέλη.»

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 5 Ἀπριλίου 1879.

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Δ΄ τμήματος
Φ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΤΟΝ

Α΄.

Κύριοι,

Τὸ ς΄ τμῆμα θεωρεῖ ὡς μίαν τῶν κυριωτάτων ἀναγκῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὴν σύστασιν ἐθνικοῦ θεάτρου.

Ἀναντίρρητον εἶνε, ὅτι τὸ θέατρον εἶνε τῶν σπουδαιοτάτων μέσων πρὸς διάδοσιν ἠθικῆς παιδεύσεως καὶ ἐθνικῆς ἀγωγῆς μετὰ καὶ τοῦ σχολείου, τοῦ ἄμβωνος καὶ τοῦ τύπου. Καὶ ὁποία μὲν ἡ κατάστασις καὶ οἷαι αἱ ἐλλείψεις τῶν τριῶν τούτων, δὲν προσήκει εἰς ἡμᾶς νὰ ἐξετάσωμεν, περὶ δὲ τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου ὑποβάλλομεν, μετ' ἀκριβῆ μελέτην τῶν ὑποβληθέντων εἰς τὸ τμῆμα ὑπομνημάτων παρὰ συλλόγων καὶ ἰδιωτῶν, ὡρισμένας τινὰς σκέψεις καὶ προτάσεις.

Τὸ ἐθνικὸν θέατρον, ὅταν καταστῇ ἀληθῶς ἄξιον τοῦ προορισμοῦ του, θὰ δύναται καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν νὰ διαδώσῃ καὶ τῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων νὰ τηρήσῃ ἄσβεστον τὴν δᾳδα καὶ τοὺς θεωμένους νὰ φρονηματίσῃ διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῶν ἀρετῶν, τῆς ἀνδρείας καὶ τῶν συναισθημάτων, ἅτινα κατεκράτουν τῆς ψυχῆς τῶν προγόνων καὶ ἐξαίρουσί ποτε καὶ σήμερον τὰς εὐγενεστέρας φύσεις, καὶ διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ θεατρικοῦ λογείου παραδειγματίσεως τῶν κακιῶν, παθῶν καὶ γελοιοτήτων τοῦ ἀνθρώπου. Τοιοῦτον ἀποβαῖνον τὸ θέατρον τὸ ἑλληνικὸν δὲν θὰ τέρψῃ μέν ποτε βεβαίως καὶ τοὺς βαρβάρους αὐτούς, ὡς ποτε τοὺς Πάρθους τοῦ Εὐριπίδου αἱ τραγῳδίαι, ἀλλὰ θὰ εὐφράνῃ πάντως καὶ θὰ θερμάνῃ, θὰ συγκινήσῃ καὶ ἀνυψώσῃ τοὺς Ἕλληνας ἁπαξάπαντας, ἁπανταχοῦ ἔνθα λαλεῖται ἡ εὔηχος ἡμῶν γλῶσσα καὶ πάλλουσι καρδίαι ἑλληνικαί.

Ἀλλά, ὡς ἔχει νῦν τὸ θέατρον ἐν Ἑλλάδι, δυνάμεθά ποτε νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐκπληροῖ τὸν μέγαν αὐτοῦ προορισμόν; Εἶνε μὲν βέβαιον, ὅτι ἐν μέσῳ μυρίων δυσχερειῶν ἀπὸ τοῦ μηδενὸς οἱ Ἕλληνες ὑποκριταὶ κατώρθωσαν πολλά, ἱδρύσαντες ὁπωσδήποτε θέατρον ἑλληνικὸν καὶ δι' αὐτοῦ ὑπηρετοῦντες πολλαχῶς τὰ συμφέροντα τοῦ ἑλληνισμοῦ. Εἶνε δὲ διὰ τοῦτο ἄξιοι παντὸς ἐπαίνου. Ἀλλ' οὐχ

ἧττον τὸ ἑλληνικὸν θέατρον μέχρι τοῦδε δυστυχῶς οὐδὲν ἄλλο παρέχει ἢ πρόχειρόν τινα διασκέδασιν εἰς τοὺς ἔχοντας μετρίας τὰς ἀπαιτήσεις. Οὐδ' εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ ἄλλως ἐφ' ὅσον οἱ μὲν ὑποκριταὶ συνέρχονται εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε, συνήθως δὲ ἀδίδακτοι καὶ ἀπαράσκευοι καὶ ἐντελῶς ἀγνοοῦντες τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν κόσμον ἀνέρχονται ἐπὶ τὸ λογεῖον ἵνα κερδήσωσι ὀλίγα κερμάτια, μόλις ἐπαρκοῦντα αὐτοῖς πρὸς ἀγορὰν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου.

Οἱ παρ' ἡμῖν ὑποκριταὶ δὲν ἐξέρχονται δυστυχῶς ἔκ τινος θεατρικοῦ σχολείου, τινὲς δὲν ἐδιδάχθησαν οὐδ' αὐτὰ τὰ κοινὰ γράμματα. Δὲν ἔχουσιν ἐπαρκῆ ἰδέαν τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους των, ἥτις εἶνε ἀπαραιτήτως ἀναγκαία, καὶ τῶν κυριωτάτων γεγονότων τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, δὲν ἐμελέτησαν τὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσης ἣν διδάσκουσι. Τὸ δὲ κυριώτατον, ἀγνοοῦσιν ἐντελῶς τὰς διακτυπώσεις καὶ ἐθιμοταξίας ἐκείνας αἵτινες εἶνε ἀναγκαῖον προσὸν καὶ γνώρισμα τοῦ καλοῦ ἐκείνου κόσμου, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, οὗτινος ἔξοχα μέλη παίζουσι πολλάκις ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἐκ τούτων πάντων προέρχονται τὰ δεινὰ ἐκεῖνα καὶ δυσάρεστα τὰ προσβάλλοντα ἐνίοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὦτα τοῦ ἐπιστήμονος θεατοῦ. Τούτων εἶνε ἡ ἀνακρίβεια περὶ τὴν προφορὰν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης (1), ἡ ἔλλειψις ἔν τε ταῖς ἐνδυμασίαις, τοῖς σκεύεσι καὶ ταῖς σκηνογραφίαις τοῦ κατὰ χρόνους καὶ τόπους ἰδιάζοντος χαρακτῆρος, ὃν οἱ Φράγκοι καλοῦσι couleur locale. Ἐκ τῆς αὐτῆς ἀπειρίας καὶ ἀτελείας, προσθετέον δὲ καὶ τῆς ἀπορίας, προέρχεται ἡ ἀκατάλληλος ἐνδυμασία, αἱ ἀναρμόδιοι κινήσεις, οἱ ἀνάρμοστοι τρόποι τοῦ ξιφομαχεῖν, τοῦ κάθησθαι, τοῦ χαιρετίζειν, τοῦ ἀναχωρεῖν, τοῦ φορεῖν τὰς χειρίδας καὶ τοὺς λαιμοδέτας, τὸ ἀκερσόκομον τῶν ἀνδρῶν καὶ ἡ ἀφιλοκαλία τῶν γυναικῶν καὶ μυρίαι τέλος ἄλλαι κῆρες τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Οὕτω προχείρως καταρτίσαντες ἑαυτοὺς καὶ πεισθέντες ὅτι εἶνε ὑποκριταί, συνέρχον-

(1) Οἱ Ἕλληνες ὑποκριταὶ σίζουσιν ἐπαισθητῶς (ἐκκλησσία, σσᾶς, ἔπεσσε) χωρίζουσι τὰ ἄρθρα, τὰς προθέσεις καὶ τὰς ἀντωνυμίας ἀπὸ τῶν μετ' αὐτῶν συντασσομένων λέξεων (τ ὰ δωμάτια, σ ᾶ ς παρακαλῶ, π ρ ὸ ς ὑμᾶς) καὶ παρὰ τὰ κοινῇ διαδιδόμενα προφέρουσι συνδέσεις τινὰς συμφώνων, ὡς Σμύρνη ἀντὶ ζμύρνη, ὡς ἔχουσιν ἤδη ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ καὶ νομίσματα, τὴν κατοικίαν ἀντὶ τὴγ κατοικίαν καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά. Προσθετέον τὸ ξενόφωνον τινῶν ὑποκριτῶν ἢ τὴν καθ' ὑπερβολὴν τοπικήν, μάλιστα δ' ἑπτανησιακήν, προφοράν.

ται ἐπὶ τὸ αὐτὸ τινὲς αὐτόκλητοι λειτουργοὶ τῆς θείας τέχνης τοῦ Θέσπιδος καὶ ἀπαρτίζουσιν ἑταιρικῶς θιάσους ἐργαζομένους ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἑνὸς ἢ πλειοτέρων ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς πρωταγωνιστούντων καὶ διανέμουσιν ἐν ἀλλήλοις τὰ τυχὸν ἐπερχόμενα γλίσχρα κέρδη. Τοιοῦτοι δέ τινες περιέρχονται νῦν τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς, αὐτεπαγγέλτως καλούμενοι θιασῶται τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου.

Ὁποῖά τινα δὲ εἶνε τὰ δράματα ἅτινα διδάσκουσιν οἱ ἑλληνικοὶ οὗτοι θίασοι; Εἶνε συνήθως τἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας Μελπομένης, εἶνε τὰ ἐπιφανέστατα δοκίμια τῆς παρ' ἡμῖν ἀρχομένης τέχνης, εἶνε τὰ κάλλιστα ἔργα τῆς μούσης τοῦ Σακισπήρου, τοῦ Σίλλερ, τοῦ Γκαῖτε, τοῦ Μολιέρου, τοῦ Ἀλφιέρη, τοῦ Οὐγὼ, τοῦ Δυμᾶ, τοῦ Ὠζιέ; Οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον. Μόλις που κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐγένετο ἀπόπειρα τῆς ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἀναβιβάσεως τινῶν δραμάτων ἐξόχων ποιητῶν καί τινων πρωτοτύπων ἔργων. Τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν διδασκομένων εἶνε εἰκῇ παρειλημμένα ἐκ τοῦ ἀπεράντου δραματολογίου τῶν εὐρωπαϊκῶν θεάτρων· δράματα κοινά, τετριμμένα, ἀνάξια λόγου, πολλὰ νῦν δυστυχῶς ἐκ τῶν οὐκ οἴδαμεν ὅπως κληθέντων οἰκογενειακῶν δραμάτων, ἐν οἷς εἶνε ἀναπόφευκτον τὸ λίκνον τοῦ ἐκθετοκομείου, ἡ κλίνη τοῦ νοσοκομείου καὶ ἅτινα περιέχουσι σχεδὸν πάντοτε ἕνα ἰατρὸν ἢ ἕνα δικαστήν. Εἶνε τέλος τὰ προχειρότερα ἐξαμβλώματα τῆς νεωτέρας δραματικῆς τέχνης. Καὶ ὡς ἂν μὴ ἤρκει ἡ κακὴ ἐκλογή, χείρων ἔτι γίνεται ἡ μετάφρασις ὑπὸ τοῦ τυχόντος. Εἶνε τόλμη μεγάλη τὸ λαμβάνειν τὸν κάλαμον πρὸς συγγραφὴν ἢ μετάφρασιν οἱανδήποτε· ἀλλ' οὐδαμοῦ ἡ τόλμη αὕτη τῶν ἀμαθῶν ἢ ἡμιμαθῶν εἶνε θρασυτέρα ἢ ἀναβιβαζομένη ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἡ γλῶσσα τοῦ θεάτρου, ὡς ἡ τοῦ τύπου καὶ τοῦ ἄμβωνος, πρέπει νὰ εἶνε ἄμωμος, καθαρῶς ἑλληνική. Εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαιότερον νὰ ὀρθολογῇ τὸ θέατρον, ὁ τύπος καὶ ὁ ἄμβων ἢ τὸ βιβλίον. Θέλομεν λοιπὸν νὰ καυτηριασθῇ ἐπὶ τοῦ θεάτρου πρῶτον ἡ θρασεῖα τόλμη τῶν ἐπιχειρούντων νὰ μεταφράζωσι τῇ βοηθείᾳ λεξικοῦ ἀπὸ γλώσσης, ἣν ἀγνοοῦσιν εἰς γλῶσσαν πλουσιωτάτην, ἧς δὲν εἶνε κάτοχοι. Θέλομεν νὰ δείξωμεν οὕτως, ὅτι ἐπιθυμοῦμεν νὰ περιορισθῇ πάντως τὸ γράφειν καὶ μεταφράζειν εἰς μόνους τοὺς εἰδότας.

Τοιοῦτον πλάνητα βίον καὶ μὴ αὐτάρκη ζῶν τὸ ἑλληνικὸν θέα-

τρον ἐνθυμίζει τὴν κατάστασιν τοῦ θεάτρου ἐν Γαλλίᾳ πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σακισπήρου. Μετὰ λύπης δ' ἀναγνωρίζομεν, ὅτι καὶ ἡ πρωτότυπος δραματικὴ τέχνη δὲν παρήγαγε παρ' ἡμῖν, ἐκτός τινων ὀλίγων ἐξαιρέσεων, γενναῖα ἔργα, ἀλλ' οὐδ' ἔρθασεν ἔτι εἰς τὴν ἐπίμονον καὶ συστηματικὴν ἐκείνην μίμησιν ξένης τινὸς δραματικῆς φιλολογίας, ἥτις ποδηγετοῦσα μέχρι τινὸς τὴν τέχνην ἠδύνατο ἔπειτα νὰ γεννήσῃ ἀντίδρασιν, ἐξ ἧς θὰ προήρχετο τὸ καθαρῶς ἐθνικὸν δρᾶμα. Τοιοῦτό τι συνέβη ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα ἡ μίμησις τῆς ἱσπανικῆς δραματουργίας ἐγέννησε τὸν Κορνήλιον καὶ Ῥακίναν καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ἔνθα ἡ τριθαλὴς Μοῦσα τοῦ Γκαῖτε, Σίλλερ καὶ Λέσιγγ ἐβλάστησεν οἱονεὶ ἐν ἀντιδράσει πρὸς τὴν δουλικὴν παρὰ τῶν ὁμογενῶν μίμησιν τοῦ Σακισπήρου ἢ τῆς γαλλικῆς δραματουργίας.

Ἐθεωρήθη λοιπὸν διὰ ταῦτα οὐσιωδῶς ἀναγκαία ἡ ἵδρυσις διαρκοῦς καὶ μονίμου ἑλληνικῆς σκηνῆς ἐν Ἀθήναις, ἥτις μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς θεατρικὸν σχολεῖον καὶ ὡς κέντρον ἀφ' οὗ θὰ ἐκπέμπωνται κατὰ τὴν Ἀνατολὴν θίασοι καλῶς μεμορφωμένοι ἔχοντες δραματολόγιον τὸ ἄριστον ἐκ τῶν ἐνόντων. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ πράγματος, μελετωμένου μάλιστα τοῦ ἀξίου λόγου ὑπομνήματος τοῦ ἐν Ἀθήναις μουσικοῦ καὶ δραματικοῦ συλλόγου, τρία τινὰ ἐκρίθησαν ἀναγκαιότατα 1) ἡ ἵδρυσις θεάτρου ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ σύστασις διαρκοῦς θιάσου 2) ἡ διδασκαλία καὶ μόρφωσις ὑποκριτῶν διὰ τὸ μέλλον καὶ 3) ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἰδιοκτησίας τῶν δραματικῶν ἔργων. Παραθέτομεν δ' ἐνταῦθα τὰ ὑπὸ τοῦ μουσικοῦ καὶ δραματικοῦ συλλόγου προτεινόμενα, ὧν συνιστῶμεν θερμῶς τὴν πραγματοποίησιν.

§ α'.

«Ἀνάγκη ὅπως ἱδρυθῇ ἐν Ἀθήναις θέατρον διαρκὲς μετὰ θιάσου διαρκοῦς καὶ πλήρους ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἑλληνικὸν Δραματικὸν Θέατρον* ἐπὶ τῶν ἑξῆς περίπου βάσεων·

1. Νὰ σχηματισθῇ ἐκ τῶν ἐνόντων θίασος προσλαμβανομένων πρὸς τοῦτο ὑποκριτῶν εἴτε ἐκ τῶν ἤδη ὑπαρχόντων θιάσων εἴτε ἐκ νέων ἐχόντων τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα καὶ δεικνυόντων κλίσιν πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο.

2. Ὁ θίασος οὗτος δέον ν' ἀποτελεσθῇ ἐξ εἴκοσι τοὐλάχιστον

μελῶν, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὧν ἓξ πρωταγωνισταί. διαιρεῖται δὲ εἰς δραματικὸν καὶ κωμικόν. Τὰ βωβὰ πρόσωπα δὲν λογίζονται ἐν αὐτοῖς, μισθοδοτοῦνται δὲ καθ' ἑσπέραν ἐκ τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων τῆς παραστάσεως.

3. Ὁ θίασος οὗτος θέλει δίδει ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ δωρεὰν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως χορηγουμένῳ θεάτρῳ τρεῖς παραστάσεις καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ τῆς 1 Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 1 Ἀπριλίου.

4. Κατὰ τὸ ἑξάμηνον διάστημα τῆς παραστάσεως οἱ τὸν θίασον ἀποτελοῦντες λαμβάνουσι τακτικὸν μισθὸν, διαιρούμενοι πρὸς τοῦτο εἰς τέσσαρας κατηγορίας. (Οἱ μισθοὶ οὗτοι ὁρισθέντες ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπολογισμῶν ἡμῶν ἀνέρχονται δι' ὅλον τὸ ἑξάμηνον εἰς περίπου 25,000 δραχμῶν).

5. Τὰ μέλη τοῦ θιάσου τοῦ Ἑλληνικοῦ Δραματικοῦ Θεάτρου ἀναλαμβάνουσι διὰ συμβολαίου τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως ἀποτελῶσι μέρος αὐτοῦ ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον, μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς ἑξαμήνου θεατρικῆς περιόδου δύνανται ἐλευθέρως ν' ἀναλάβωσιν ὑποχρεώσεις ἄλλας κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀργίας.

6. Τὰ τοῦ θεάτρου διοικοῦνται ὑπὸ διευθυντοῦ διοριζομένου ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου (ἂν οὗτος ἔλθῃ εἰς τοιαύτην συμφωνίαν μετὰ τῆς Κυβερνήσεως) καὶ ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν αὐτοῦ ἐποπτείαν διατελοῦντος.

7. Ὁ Δραματικὸς Σύλλογος δύναται ν' ἀναλάβῃ τὴν ἵδρυσιν τοῦ θεάτρου τούτου ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς ἐτησίας χορηγήσεως ἐπὶ τούτῳ δραχμῶν 30,000 ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη τοὐλάχιστον καὶ τῆς ὡς ἄνω ἐρρέθη, δωρεὰν χορηγίας τῆς αἰθούσης.

8. Τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν διορίζει κατ' ἔτος ἐπιτροπὴν πρὸς ἐξέλεγξιν τῆς χρήσεως τῶν 30,000 δραχμῶν τῆς χορηγήσεως, αἵτινες θέλουσι χρησιμεύει ἀποκλειστικῶς εἰς μισθοδοσίαν τοῦ θιάσου καὶ τῶν ὑποτρόφων τῆς Δραματικῆς, περὶ ὧν κατωτέρω.

9. Αἱ εἰσπράξεις τοῦ θεάτρου χρησιμεύουσιν εἰς ἔξοδα παραστάσεων, ἐνδυμασιῶν, σκηνογραφημάτων καὶ ἔξοδα διδασκαλίας, τὸ δὲ περίσσευμα, ἂν τυχὸν ὑπάρξῃ τοιοῦτον, σχηματίζει ἰδιαίτερον κεφάλαιον πρὸς τελειοποίησιν τοῦ θεάτρου καὶ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι αὔξησιν μισθοδοσίας τῶν διακρινομένων ἠθοποιῶν ὡς καὶ διὰ συντάξεις τῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν τῷ θεάτρῳ διδαξάντων καὶ ἕνεκα γήρατος ἢ ἀσθενείας ἀποχωρησάντων.

10. Τὸ Ἑλληνικὸν Δραματικὸν Θέατρον ὑποχρεοῦται ὅπως διδάσκῃ ἐντὸς ἑκάστης δραματικῆς περιόδου τρία νέα πρωτότυπα ἔργα, ἐὰν παρουσιασθῶσι τοιαῦτα ἄξια παραστάσεως.

11. Οὐδὲν ἔργον ἀναβιβάζεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ ἄνευ προηγουμένης ἐγκρίσεως τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Δραματικοῦ Συλλόγου, προσλαμβανούσης διὰ τὸ ἔργον τοῦτο ὅσους καὶ ὁποίους ἂν κρίνῃ χρησίμους.

12. Νέον δραματικὸν ἔργον πρωτότυπον ἢ μεταπεφρασμένον, εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δραματικὸν Θέατρον κατὰ πρῶτον παρουσιαζόμενον, δὲν δύναται νὰ παρασταθῇ ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ ἄλλης σκηνῆς, ἂν δὲν παρέλθωσιν ἓξ μῆνες ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ παραστάσεως, οὐδέποτε δ' ἐν Ἀθήναις ἐνόσῳ δὲν τὸ ἀποσύρῃ ἐκ τοῦ θεάτρου τούτου ὁ συγγραφεὺς ἢ μεταφραστής.

§ β'.

Δεύτερον ζήτημα παρουσιάσθη τὸ τῆς μορφώσεως ἐν τῷ μέλλοντι ὑποκριτῶν καὶ τῆς ὅσον ἔνεστι τελειοποιήσεως τῶν ὑπαρχόντων. Πρὸς τοῦτο, νομίζομεν, ἀπαιτοῦνται τὰ ἑξῆς·

1. Ἡ σύστασις ἐν τῷ Ὠδείῳ δύο τάξεων ὑποτρόφων τῆς δραματικῆς, διδασκομένων τὴν ἀπαγγελίαν, τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς δραματικῆς φιλολογίας. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, νομίζομεν, δύναται νὰ ὁρισθῇ εἰς δέκα, ὧν τέσσαρα κοράσια. Ἡ φοίτησις αὐτῶν ἐν τῷ Ὠδείῳ θέλει εἶσθαι τριετὴς, μετὰ δὲ τὸ πέρας αὐτῆς εἰσέρχονται ὡς βοηθητικοὶ εἰς τὸν θίασον τοῦ Δραματικοῦ Θεάτρου.

Ὅσοι ἐξ αὐτῶν κριθῶσιν ἄξιοι δύνανται μετὰ διετῆ ἐν τῷ θεάτρῳ ὑπηρεσίαν νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς τελειοποίησιν καὶ ἐπίσκεψιν κυρίως τῶν ἐχόντων τὴν μεγαλειτέραν φήμην θεάτρων.

Οἱ ὑπότροφοι οὗτοι διορίζονται μετὰ τρίμηνον δοκιμασίαν ἐν τῷ Ὠδείῳ. Ἡ ὑποτροφία αὐτῶν ὁρίζεται εἰς 30 δραχμὰς κατὰ μῆνα.

2. Ἐν ἀρχῇ τῆς συστάσεως τοῦ Δραματικοῦ Θεάτρου ὑποχρεοῦνται εἰς τὴν φοίτησιν τῶν μαθημάτων ἐν τῷ Ὠδείῳ καὶ οἱ ὑποκριταὶ αὐτοῦ.

§ γ'.

Σχέδιον νόμου πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἰδιοκτησίας τῶν δραματικῶν ἔργων

1. Πᾶν δραματικὸν ἔργον θεωρεῖται ὡς πλήρης ἰδιοκτησία τοῦ συγγράψαντος ἢ τῶν συγγραψάντων αὐτὸ ἐὰν εἶνε πρωτότυπον, αἱ δὲ μεταφράσεις δραμάτων ἐκ ξένης γλώσσης εἰσὶν ἰδιοκτησία τῶν μεταφρασάντων αὐτά.

2. Ὡς πρὸς τὰ μελοδράματα ἡ ἰδιοκτησία διαιρεῖται, καὶ τὸ μὲν $^1/_3$ αὐτῆς ἀνήκει εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ ποιήματος, τὰ δὲ $^2/_3$ εἰς τὸν συνθέτην τοῦ μουσικοῦ μέρους.

3. Τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς ἰδιοκτησίας διαρκεῖ ἐν ὅσῳ ζῇ ὁ συγγραφεὺς ἢ ὁ συνθέτης, αὐτοῦ δὲ θανόντος μεταβαίνει εἰς μὲν τὴν χήραν αὐτοῦ διὰ βίου, εἰς δὲ τὰ τέκνα του ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς ἢ μέχρι συμπληρώσεως τῶν εἴκοσιν ἐτῶν, ἐὰν ἡ χήρα ἐπέζησεν ἐπί τινα ἔτη καὶ ἐκληρονόμησε. Διὰ τοὺς λοιποὺς κληρονόμους τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας περιορίζεται εἰς πέντε ἔτη.

4. Ἂν ὁ συγγραφεὺς παρεχώρησεν εἰς τρίτον τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας, οὗτος θεωρεῖται ὡς νόμιμος αὐτοῦ ἀντικαταστάτης καὶ χαίρει πάντα τὰ δικαιώματα τὰ ὑπὸ τοῦ παρόντος Νόμου εἰς τὸν συγγραφέα ἀναγνωριζόμενα.

5. Οὐδὲν δραματικὸν ἔργον δύναται ν' ἀναβιβασθῇ ἐπὶ τῆς σκηνῆς θεάτρου εὑρισκομένου ἐντὸς τοῦ Βασιλείου ἄνευ συμβολαίου τακτικοῦ καὶ νομίμου μεταξὺ τοῦ συγγραφέως ἢ τῶν δικαιούχων αὐτοῦ καὶ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ θεάτρου.

6. Ἂν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει εὑρίσκωνται δύο ἢ πλειότερα θέατρα, δὲν δύνανται τὰ δραματικὰ ἔργα τὰ ὑποκείμενα εἰς τὸν παρόντα νόμον, δῆλα δὴ τὰ μὴ καταστάντα εἰσέτι κοινὴ ἰδιοκτησία, νὰ διδάσκωνται εἰμὴ ἐν ἑνὶ μόνῳ τούτων.

7. Τὰ εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἑλληνικὸν Δραματικὸν θέατρον κατὰ πρῶτον διδασκόμενα νέα ἔργα δὲν δύνανται ν' ἀναβιβασθῶσιν ἐπὶ ἐπαρχιακῆς σκηνῆς ἐὰν μὴ παρέλθωσιν ἓξ μῆνες ἀπὸ τῆς πρώτης παραστάσεως.

8. Ὁσάκις διδάσκεται πρωτότυπον δραματικὸν ἔργον (πλὴν τῶν μελοδραμάτων) ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ λαμβάνει ἐκ τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων ἑκάστης παραστάσεως τὸ $^1/_{12}$ ἐὰν τὸ δρᾶμα ἦνε

ἐκ 5 ἢ 4 πράξεων, τὸ $^1/_{18}$, ἐὰν ἐκ 3 ἢ 2 καὶ τὸ $^1/_{25}$ ἐὰν ἦνε μονόπρακτον.

Διὰ τὰς μεταφράσεις τὰ ἄνω ποσὰ περιορίζονται εἰς τὸ τρίτον.

9. Ὡς πρὸς τὰ μελοδράματα τὸ δικαίωμα κατὰ παράστασιν κανονίζεται ὡς ἑξῆς.....

10. Πάντα τὰ ἐν Ἑλλάδι θέατρα ὑποβάλλουσιν, ἐπὶ ποινῇ δραχμῶν 20 μέχρι 100 δι' ἑκάστην παράβασιν, πρὸ ἑκάστης παραστάσεως τρία ἀντίτυπα τοῦ προγράμματος ταύτης εἰς τὴν ἀστυνομικὴν ἀρχὴν τῆς πόλεως ἐν ᾗ εὑρίσκονται. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἀντιτύπων μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν καὶ σφράγισιν αὐτῶν τὸ ἓν ἐπιστρέφεται εἰς τὸν διευθυντὴν, τὸ δεύτερον κρατεῖται εἰς τὰ ἀρχεῖα καὶ τὸ τρίτον πέμπεται εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Διεύθυνσιν τῆς Διοικητικῆς Ἀστυνομίας, ὅπου ἀντιγράφονται οἱ τίτλοι τῶν διδασκομένων δραμάτων, τὰ ὀνόματα τῶν συγγραφέων καὶ ἡ χρονολογία τῆς παραστάσεως εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον, ὅπερ χρησιμεύει εἰς ἀπόδειξιν ἐν περιπτώσει ἀμφισβητήσεως πρὸς τὴν πληρωμὴν τῶν δικαιωμάτων.

11. Πάντα τὰ ἐν Ἑλλάδι θέατρα ὑπόκεινται εἰς τὰς ἀνωτέρω ὑποχρεώσεις, οἱ δὲ παραβαίνοντες αὐτὰς διευθυνταὶ θεάτρων ἢ ἐργολάβοι τιμωροῦνται μὲ πρόστιμον 100—200 δραχμῶν διὰ πᾶσαν κατὰ παράβασιν γενομένην παράστασιν, αἵτινες πληρόνονται εἰς τὸν συγγραφέα ἢ τοὺς δικαιούχους αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ νομίμου δικαιώματος.

12. Εἰς τὸ αὐτὸ πρόστιμον ὑπόκεινται, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, καὶ πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Δραματικὸν Θέατρον ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρου 7.

13. Ὅσα δραματικὰ ἔργα παρουσιάσθησαν τρία ἔτη πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος νόμου καὶ ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα ἔληξε τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας θεωροῦνται ὡς κοινὰ καὶ δύνανται ἐλευθέρως νὰ παρασταθῶσι, δὲν ὑπόκεινται δὲ εἰς οὐδένα τῶν ἐκ τοῦ νόμου τούτου περιορισμῶν.

14. Ὅσα δραματικὰ ἔργα παρεστάθησαν κατὰ πρῶτον εἰς τὸ ἐξωτερικὸν, δὲν χαίρουσι τῶν ἐν τῷ παρόντι νόμῳ δικαιωμάτων εἰμὴ καθ' ὅσον αἱ χῶραι ἐν αἷς παρεστάθησαν ἔχουσι συνθήκας ἀμοιβαιότητος περὶ ἰδιοκτησίας δραματικῶν ἔργων μετὰ τῆς Ἑλλάδος ».

Ἐπὶ τῶν βάσεων τούτων πρέπει, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι καὶ δύνανται, νὰ γείνῃ σπουδαία ἐνέργεια ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου. Ἐλπίζομεν δ' ὅτι ἐκεῖνοι ἀφ' ὧν ἐξήρτηται ἡ ἐπιτυχία τῶν ἄνω σχεδιασθέντων δὲν θ' ἀμελήσωσι νὰ πράξωσι τὰ δέοντα, ἵνα οὕτω κατορθωθῇ ἡ ἵδρυσις θεάτρου ἐθνικοῦ, ὅπερ δύναται οὐκ ὀλίγον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἀγωγῆς, περὶ ἧς πάντες μεριμνῶμεν.

Ἐπὶ τούτοις δ' ἐπιθυμοῦμεν ἵνα καὶ τὸ Συνέδριον ὡς σῶμα καὶ ἐκεῖνα τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἅτινα δύνανται καταλλήλως καὶ σκοπίμως νὰ ἐργασθῶσι, συντείνωσιν ἵνα τὰ ἀνωτέρω, προϊὸν μεμελετημένων σκέψεων, διενεργηθῶσι μετὰ τῆς ἐπιθυμητῆς καὶ ἀναγκαίας θερμότητος, ἧς ἄξιον εἶνε τὸ προκείμενον ζήτημα.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Μαρτίου 1879.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ΣΤ' τμήματος

Ν. Α. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Εἰσηγητὴς

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Β'.

Κύριοι,

Εἰς τοὺς χρόνους, εἰς οὓς συνειθίζομεν νὰ ἀναφερώμεθα ὁσάκις πρόκειται περὶ ἐθνικοῦ μεγαλείου, δύο τέχναι, ἡ γυμναστικὴ καὶ ἡ μουσικὴ, ἐθεωροῦντο ἀπαραίτητα στοιχεῖα πάσης προκαταρκτικῆς παιδεύσεως καὶ ἀγωγῆς.

Ἡ μουσικὴ, εἰς ἣν οἱ Ἕλληνες ὤφειλον τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν ἠθῶν, τοσοῦτον ἀπαραίτητος ἐνομίζετο εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας, ὥστε ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο περιελήφθησαν μετ' ὀλίγον πᾶσαι αἱ τότε γνωσταὶ ἐπιστῆμαι.

Εἰς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κόσμον τὸ πᾶν ἦτο ἁρμονία, καὶ ἡ γλῶσσα ἣν ἐλάλουν, καὶ οἱ νόμοι οἵτινες διεῖπον τὴν πολιτείαν αὐτῶν. Συνεδέθη δὲ μετὰ τῆς θρησκείας εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπετέλει οὐσιῶδες αὐτῆς στοιχεῖον εἰς τὰς διαφόρους τελετάς.

Ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀθηναίου, καθ' ἣν κατὰ τοὺς ἀρ-

χαιοτάτους χρόνους πάντες οἱ θεῖοι καὶ ἀνθρώπινοι νόμοι, τὰ ἀπορθέγματα, οἱ μῦθοι περὶ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων ἡ ἱστορία, ἦσαν γεγραμμένα ἐμμέτρως καὶ ἐψάλλοντο δημοσίᾳ. Οὕτω δὲ διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐζήτουν νὰ ἐγχαραχθῶσι βαθύτερον εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τὰ παραγγέλματα τῆς ἀρετῆς.

Ἡ μουσικὴ ἐξημέρωσε κατὰ τὸν Πολύβιον τοὺς ὀρεινοὺς Ἀρκάδας, οἱ δὲ Κυναιθεῖς, οἵτινες, ἠμέλησαν αὐτῆς, ἐθεωροῦντο ὡς οἱ ἀγριώτατοι μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ κανόνες τῆς μουσικῆς ἦσαν νόμοι ἀπαράγραπτοι καὶ ὅτε ὁ Τιμόθεος ἐτόλμησε νὰ προσθέσῃ μίαν ἔτι χορδὴν εἰς τὴν λύραν, οἱ Λακεδαιμόνιοι κατέγνωσαν αὐτοῦ πρόστιμον.

Οἱ Πυθαγόριοι, οἵτινες ἔλεγον περὶ τῆς ψυχῆς, ὅτι οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἄθροισμα ἁρμονιῶν, ἐφρόνουν, ὅτι διὰ τῆς μουσικῆς ἠδύναντο νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν νοητικὴν καὶ πρωτόθετον τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ἁρμονίαν, ἥτις ὑπῆρχε πρὸ τοῦ ἡ ψυχὴ ὑπεισέλθῃ εἰς τὸ σῶμα. Ἐφρόνουν, ὅτι δι' αὐτῆς ἠδύναντο νὰ ὑποκαύσωσι τὸν πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔρωτα καὶ αὕτη ἀπετέλει παρ' αὐτοῖς τὸ σπουδαιότατον μέρος τῆς ἀγωγῆς.

Ἐξετάζων τὰς σχέσεις τῶν ὡραίων τεχνῶν πρὸς τοὺς νόμους τῆς πολιτείας τῶν ἀρχαίων ὁ Ἀββᾶς Arnaud φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα νὰ ὑποθέσῃ ἢ μᾶλλον νὰ δεχθῇ ὡς πιθανὸν, ὅτι καὶ ἡ ποιητικὴ τοῦ Ἀριστοτέλους ἦτο κεφάλαιόν τι τῆς περὶ πολιτείας συγγραφῆς αὐτοῦ.

Ὁ περὶ τοῦ Ὀρφέως φερόμενος μῦθος, αἱ περὶ τῶν Σειρήνων διηγήσεις, ἡ ἱστορία τοῦ Ἀρίονος, εἶναι τόσαι ἀλληγορίαι, δι' ὧν οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἠθέλησαν νὰ παραστήσωσι τὴν δύναμιν τῆς μουσικῆς, ἥτις καὶ τὰς Ἐριννῦς αὐτὰς τοῦ Ἅδου ἐξευμενίζει καὶ τὰ ἄψυχα δένδρα κηλεῖ καὶ τὰ θηρία τῶν δρυμῶν τιθασσεύει.

Ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν χρόνων ἕκαστος ἡγεμὼν λαοῦ, ἥρως ἢ βασιλεὺς, εἶχε παρ' αὐτῷ καὶ ἐν ὥρᾳ συμποσίου καὶ ἐν ὥρᾳ μάχης τὸν ἀοιδόν. Ὁ Φήμιος ἦτο ὁ κόσμος τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ὀδυσσέως, καὶ τῶν μεγάρων τοῦ Ἀλκινόου ὁ Δημόδοκος. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἥρωες πολλάκις παρὰ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ ἀνεκρέμων τὴν λύραν καὶ ἦσαν οὕτως ἀοιδοὶ καὶ στρατιῶται συγχρόνως — Ὅμηροι καὶ Ἀχιλλεῖς.

Ἦλθον ἔπειτα οἱ μουσικοὶ ἀγῶνες καὶ ἡ Πανελλήνιος αὕτη ἑορτὴ ἀνέδειξε τοὺς μεγίστους ἄνδρας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ἔδρεπε πρῶτος τὴν δάφνην εἰς τὰ Πύθια Χρυσόθεμις ὁ Κρὴς καὶ ἠγωνίζετο ὁ Φιλάμμων καὶ ὁ Τέρπανδρος καὶ ἐθριάμβευεν ὁ Ἀκραγαντῖνος Μίδας, οὗτινος τὸ ὄνομα ἀπηθανάτισεν ἡ λύρα τοῦ Πινδάρου.

Ἀλλ' ἐνῷ οὕτω παρὰ τοῖς προγόνοις ἡμῶν ἡ μουσικὴ ἐθεωρεῖτο στοιχεῖον ἀγωγῆς, ἐνῷ τοιαῦται ἀπεδίδοντο ὑπὸ τῆς πολιτείας τιμαὶ εἰς τοὺς εὐδοκιμοῦντας εἰς τοὺς ἀγῶνας, παρ' ἡμῖν ἀπώλεσε τὸν ὑψηλὸν αὐτῆς προορισμόν. Ἐκλαμβάνουσιν αὐτὴν ὡς ἔργον ἁπλῆς μόνον τέρψεως καὶ οὐδόλως ἀποδίδοται εἰς τὴν τέχνην ταύτην τῶν θεῶν ἡ δέουσα ἐκτίμησις, διότι ἴσως ὑπάρχουσιν οἱ φρονοῦντες, ὅτι μόνον κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους καθ' οὓς αἱ κοινωνίαι ἦσαν ἀκόμη ἐν καταστάσει ἡμιαγρίᾳ, ἡ διὰ τῆς μουσικῆς ἐξημέρωσις τῶν ἠθῶν ἦτο ἀναγκαιοτάτη.

Ἀλλὰ δυστυχῶς ὑπάρχουσι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκπολιτισθείσῃ κοινωνίᾳ οἱ ἄγριοι.

Δὲν θέλω νὰ ἐξετάσω τὸ ζήτημα ἂν ἡ κακία εἶναι ἔμφυτος ἢ ἀποτέλεσμα τῆς ἀγωγῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ἡ μουσικὴ ἂν δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ ἐξ ὑπαρχῆς τὸν ἄνθρωπον, δύναται ὅμως, παρομοίᾳ πρὸς τὰς σταγόνας τῆς βροχῆς, αἵτινες κοιλαίνουσι τὸν λίθον, νὰ μαλακύνῃ τὴν ἀγρίαν αὐτοῦ ψυχὴν καὶ εὐγενέστερα νὰ τῇ ἐμπνεύσῃ αἰσθήματα.

Αἱ σκέψεις αὗται ἔπεισαν τὸ τμῆμα, εἰς ὃ ἀνετέθη ἡ μελέτη τῶν ἀφορώντων εἰς τὰς καλὰς τέχνας, καθ' ὅσον αὗται σχετίζονται πρὸς τὴν ἀγωγὴν, ὅτι ὀφείλει νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Συνεδρίου ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ νὰ ὑποδείξῃ τὴν ἀνάγκην τῆς εἰσαγωγῆς κατὰ πρῶτον τῆς ᾠδικῆς εἰς ἅπαντα τὰ σχολεῖα.

Συγχρόνως δὲ θὰ ἤθελε, ἀντὶ τῶν πολλῶν φιλολογικῶν, νὰ συνιστῶντο κατὰ μίμησιν τοῦ ἐν Ἀθήναις Μουσικοῦ καὶ τῆς ἐν Κερκύρᾳ Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας, τοιοῦτοί τινες εἰδικοὶ Σύλλογοι ἢ Ἑταιρίαι ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς εὐρυτέρας διαδόσεως τῆς μουσικῆς.

Τὰ αὐτὰ νομίζει, ὅτι δύνανται νὰ λεχθῶσι καὶ περὶ τῆς ἰχνογραφίας, ἥτις εἶναι ἡ βάσις τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν καὶ ἥτις ὅσον εἶναι ἀναγκαία διὰ τὸν μηχανικὸν, τὸν ἀρχιτέκτονα, καὶ τὸν καλλιτέχνην, τόσον ἐπίσης εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τὴν διάπλασιν πά-

σης καρδίας καὶ δικαίως ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὴν Πολιτείαν αὐτοῦ συμπληροῖ διὰ τῆς γραφικῆς τὸ ὅλον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τῶν ἀρχαίων.

Μετὰ τοὺς προγόνους ἡμῶν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ὡς ὑπόδειγμα τὰ Λύκεια τῆς Ἀγγλίας.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἡμέτερος νόμος προέβλεψε περὶ τούτου καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ᾠδικῆς καὶ ἰχνογραφίας ἀνέθετο εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον. Ἀλλὰ τίς ποτε ἐξ αὐτῶν ἐδιδάχθη τὴν ᾠδικὴν ἢ τὴν ἰχνογραφίαν ὥστε νὰ δύναται νὰ διδάξῃ κατόπιν ἄλλους;

Δυστυχῶς ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν Νόμοι, οἵτινες ἀφέθησαν νὰ κοιμῶνται τὸν ὕπνον τοῦ Ἐνδυμίωνος. Τοιοῦτος δὲ εἶναι καὶ ὁ παρών.

Συνῳδὰ πρὸς τὰς σκέψεις του ταύτας τὸ τμῆμα ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς κκ. ἀντιπροσώπους τῶν διαφόρων Συλλόγων, παρὰ τῆς περφωτισμένης ἐνεργείας τῶν ὁποίων εὐελπιστεῖ τὴν πλήρωσιν τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης ἐλλείψεως καὶ προτείνει.

Α') Νὰ ἐνεργηθῇ διὰ τῶν ἁπανταχοῦ Συλλόγων, ὅπως εἰσαχθῶσιν εἰς πάντα τὰ σχολεῖα ἡ ᾠδικὴ καὶ ἡ ἰχνογραφία ὡς ὑποχρεωτικὰ μαθήματα, καὶ

Β') Νὰ ἀναλάβωσιν αὐτοὶ οἱ Σύλλογοι, ὅπως παρέχηται κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἑσπέρας δωρεὰν ἡ διδασκαλία τῶν δύο τούτων μαθημάτων χάριν τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 30 Μαρτίου 1879.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ΣΤ΄ τμήματος

Ν. Α. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ εἰσηγητὴς

Κ. Γ. ΞΕΝΟΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ

Α΄. ΤΜΗΜΑ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ἀναλαμβάνοντες σύντομον ἔκθεσιν ποιήσασθαι τῶν πεπραγμένων τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ, οὔτε πάντων δυνάμεθα μνημονεῦσαι οὔτε εἰς λεπτομερείας κατελθεῖν. Ἡ ἀκριβὴς ἔκθεσις τῶν καθ' ἕκαστον κατατεθειμένη ἐστὶ κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ἐν τοῖς δώδεκα τόμοις τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, ἐν οἷς εὑρίσκει τις τὰ ἀναγνώσματα ἃ κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν μελῶν ἐγένοντο, τὰς δημοσίας διαλέξεις, τὰς πράξεις καὶ ἀποφάσεις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ φρόνημα καὶ τὰς τάσεις καὶ τὰς περιπετείας τοῦ Συλλόγου, συνήθως ἀπεικονιζόμενα ἐν ταῖς ἐνικυσίοις ἐκθέσεσι τῶν ἐπιτροπῶν καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τῶν προέδρων λογοδοσίαις.

Ἡ ἵδρυσις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου γενομένη τῷ 1861, παράδειγμα πρόκειται διδακτικώτατον τί δύναται ἡ ἀτομικὴ τῶν πολιτῶν ἐνέργεια σκοπίμως καὶ εὐσταθῶς διευθυνομένη. Τρεῖς φίλοι συνερχόμενοι κατ' ἰδίαν τῷ 1860 καὶ 1861 ἄλλους τε τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἐμελέτων καὶ μάλιστα τὸν θεῖον Πλάτωνα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἄλλοι ἠθέλησαν συμμετασχεῖν τῶν φιλολογικῶν τούτων μελετῶν ἐδέησεν ἵνα εὐρυνθῇ ὁ κύκλος, καὶ οὕτως ὁ Φιλολογικὸς ἱδρύθη Σύλλογος, πρῶτος αὐτὸς λαβὼν τὸ ὄνομα *Σύλλογος*, ὅπερ νῦν πάγκοινον κατέστη, πρότερον τῶν τοιούτων θιάσων τῶν Μουσῶν *Ἑταιριῶν* καλουμένων. Ἐκλήθη δὲ *Ἑλληνικός*, οὐχὶ *γραικικός*, καίτοι τινὲς

τοῦτο ἤθελον διχοτομοῦντες τὸ Ἔθνος εἰς Ἕλληνας καὶ Γραικούς.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸν πρῶτον αὐτοῦ Κανονισμὸν ἦν λίαν περιωρισμένος, «*ἡ ἔγγραφος ἢ προφορικὴ ἐν αὐτῷ διακοίνωσις φιλολογικῶν ζητημάτων*»· ἀλλὰ πρὶν τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως παρέλθῃ ἔτος, ὁ σκοπὸς τοῦ Συλλόγου ἔργῳ εὐρύτερος ἐγένετο. Τοῦτο ἴσως παράδοξον φανήσεται τοῖς μὴ γιγνώσκουσιν ὅτι ὀλίγῳ πρὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἑτέρα ἐγένετο ἀπόπειρα πρὸς ἵδρυσιν πανελληνίου ἐν Κωνσταντινουπόλει Συλλόγου, οὗ σκοπὸς μόνιμος καὶ κύριον μέλημα ἔμελλεν εἶναι ἡ διάδοσις τῶν γραμμάτων ἐν γένει εἰς τοὺς ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ Κράτει ὀρθοδόξους λαοὺς καὶ μάλιστα εἰς τὸ γυναικεῖον φῦλον ἄνευ διακρίσεως καταγωγῆς καὶ γλώσσης, 1) διὰ συστάσεως σχολείων τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων, ὅπου ἀνάγκη, 2) διὰ βοηθείας ἀπόρων κοινοτήτων πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν διατηρουμένων παρ' αὐτῶν ἐκπαιδευτηρίων, 3) διὰ χρηματικῆς συνδρομῆς εἰς ἔκδοσιν διδακτικῶν βιβλίων δωρεὰν διανεμηθησομένων εἰς σχολεῖα ἀπόρων κοινοτήτων κτλ., 4) διὰ συστάσεως ἱερατικῶν σχολῶν ἐν ταῖς κυριωτέραις πόλεσι τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ κλήρου, 5) διὰ συστάσεως διδασκαλείου τῶν θηλέων ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς κατάρτισιν διδασκαλισσῶν, λαμβανομένων κατ' ἐξοχὴν τῶν ὑποτρόφων μαθητριῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, 6) δι' ὑποτροφιῶν πρὸς καταρτισμὸν ἱεροδιδασκάλων καὶ ἱεροκηρύκων.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκτέλεσις τούτων ἀνεστάλη τὸ μὲν ἕνεκα τῶν τότε ἐπικρατουσῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν περιπετειῶν, τὸ δὲ διότι δαπάναι ἀπῃτοῦντο πολλῶν χρημάτων, ἱδρύθη ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος, κατὰ τοῦτο διαφέρων τοῦ ἑτέρου, ὅτι τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ μικρῶν ἤρξατο, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐν ἑαυτῷ τὸ αὐτὸ φέρων πνεῦμα, ὅ καὶ ὁ πανελλήνιος Σύλλογος, εἰς τὴν συνένωσιν ἀπέβλεπε καὶ συγκέντρωσιν τῶν ἐνεργειῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν καὶ εἰς τὴν σκόπιμον σύμπραξιν πασῶν τῶν ἐν αὐταῖς κοινωνικῶν τάξεων, λογίων, ἐμπόρων, ἐπιστημόνων, κλήρου, λαοῦ, πρὸς ἐκκάθαρσιν τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος ἀπὸ τῶν ἀσχημιζόντων αὐτὸν ῥύπων τῆς πολυχρονίου δουλείας καὶ ἀμαθείας, ὅπως καὶ αὖθις ἐν ταύταις τῆς Ἀνατολῆς ταῖς χώραις ἀναλάμψωσι τὰ γνήσια τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος γνωρίσματα, τὸ φιλελεύθερον, τὸ φιλόπατρι, τὸ φιλομαθές, τὸ φιλόκαλον, τὸ μεγαλοφυὲς καὶ μεγαλόψυχον, ὧν ἀγλαοὶ καρποὶ τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα ἀριστουργήματα ἐν πᾶσι τοῖς εἴδεσι τοῦ ποιητικοῦ καὶ πεζοῦ λόγου, τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, πρότυπα ἀπαράμιλλα κληροδοτηθέντα τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Τοιοῦτος ὁ εὐρὺς καὶ ἰδανικὸς οὕτως εἰπεῖν σκοπός, πρὸς ὃν ἀπέβλεπεν ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος· διὸ ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους ἠθέλησε προσιτὸς γενέσθαι τῷ δημοσίῳ ἀποφασίσας ἵνα δημοσίᾳ τὴν ἐπέτειον τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ τελῇ ἑορτὴν καὶ ὑπέχῃ λόγον καὶ εὐθύνας τῶν πεπραγμένων αὐτῷ, μάρτυρα καὶ δικαστὴν λαμβάνων κατ' ἔτος τὸ δημόσιον. Κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἔτος εἰς στενωτέρας ἦλθε πρὸς αὐτὸ σχέσεις ψηφισάμενος ἵνα χάριν αὐτοῦ πολλὰς καὶ ποικίλας ποιῆται δημοσίας διαλέξεις, φιλολογικὰς, ἀρχαιολογικὰς, ἱστορικὰς, ἐθνογραφικὰς, ἐπιστημονικὰς, κτλ. ἐξ ὧν ἀφορμὴν λαμβάνων ὁ μακαρίτης Ν. Δραγούμης ἔγραφεν ἐν τῇ *Πανδώρᾳ*. «Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος ἱδρύθη, ὡς καὶ ἄλλοτε ἐρρέθη, τὸ 1861 ἔτος. Κατὰ τὸν τότε ἐκδοθέντα Κανονισμὸν εἷς καὶ μόνος ἦτο ὁ σκοπὸς τοῦ Συλλόγου «ἡ ἔγγραφος ἢ προφορικὴ διακοίνωσις φιλολογικῶν ζητημάτων»· ταχέως ὅμως ἢ μᾶλλον ἐξ ἀρχῆς ἐπλατύνθη ὁ κύκλος τῶν ἔργων αὐτοῦ, διότι πρὸς τῇ φιλολογίᾳ, ἑλληνικῇ τε καὶ ξένῃ, ἐτέθη καὶ ἡ ἐπιστήμη· αἱ ἀναγνωσθεῖσαι πραγματεῖαι ἐστρέφοντο καὶ περὶ τὴν φυσικὴν, τὴν ψυχολογίαν, τὴν ἱστορίαν, τὴν ἠθικὴν καὶ ἄλλα. Ἐπειδὴ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου, προήγοντο καὶ τὰ τοῦ Συλλόγου, ἐκρίθη εὔλογον νὰ προαχθῇ καὶ ὁ σκοπὸς, ἐπεκτεινόμενος εἰς πλείονα κοινωφελέστερα ἀντικείμενα. ..... Σπεύδω δὲ νὰ σημειώσω τὸ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ἐναντίον τῆς μεταξὺ Ἑλλήνων ἐπικρατούσης ἕξεως, καθ' ἣν εὐκόλως μὲν ὑπισχνούμεθα, εὐκόλως δὲ καὶ ἀθετοῦμεν τὰ ὑπεσχημένα, αἱ πλείους τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Συλλόγου εἶχον ἀρχίσει ἐκπληρούμεναι πρὶν ἢ ἀναγραφῶσιν ἐν τῷ Κανονισμῷ· «ὃ ἂν ὁμολογήσῃς διατήρει» παρήγγειλεν ὁ Περίανδρος· ὁ Σύλλογος ὅμως ἐτήρησε τὰς ὁμολογίας καὶ πρὶν ἢ ὁμολογήσῃ αὐτάς.»

«Μετὰ τὰ ἀναγνώσματα καὶ τὴν διὰ τύπου ἔκδοσιν αὐτῶν, ἐπωφελέστατα νομίζω τὰ δημόσια μαθήματα· τολμῶ μάλιστα νὰ τάξω ταῦτα καὶ πρὸ ἐκείνων, καὶ νὰ ὀνομάσω ἀληθινὴν εὐεργεσίαν πρὸς τὸ κοινὸν κτλ.»

Ἐκ τῶν ἀκροωμένων πολλοί, ὡς ὑπεδείχθη αὐτοῖς, ὅτι ὁ Σύλ-

λογος χρείαν ἔχει ὀργάνων φυσικῆς, ὅπως αἱ φυσικαὶ ἀλήθειαι καὶ διὰ πειραμάτων ἀποδεικνύωνται, ἔσπευσαν χορηγῆσαι αὐτῷ περὶ τὰς 150 ὀθωμανικὰς λίρας, δι' ὧν ἠγοράσθησαν τὰ ἀναγκαιότερα τῆς φυσικῆς ὄργανα.

Κατὰ δὲ τὸ τρίτον ἔτος ὁ Σύλλογος γενναιότερα πρὸς τὰ πρόσω ἐποίησε βήματα κατορθώσας τὴν σύμπραξιν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Λογίου καὶ τοῦ Ἐμπολαίου Ἑρμοῦ, ἐξ ἧς ἡ ταχεῖα αὐτοῦ προῆλθε πρόοδος καὶ εὐδοκίμησις· διότι ὁ μὲν Χρηστάκης Ζωγράφος, ἀρχομένου ἔργου πρόσωπον θέμενος τηλαυγές, προσήνεγκε τῷ Συλλόγῳ ἑκατὸν ὀθωμανικὰς λίρας, ὅπως εἰς ἔκδοσιν χρησιμεύσωσι τοῦ περιοδικοῦ μέλλοντος περιλαμβάνειν τὰ σπουδαιότερα τῶν ἀναγνωσμάτων σὺν τοῖς πρακτικοῖς· ὁ δὲ Γ. Ζαρίφης δισχίλια ἔδωκε φράγκα καὶ ὁ Ζ. Στεράνοβικ χίλια πρὸς σύστασιν βιβλιοθήκης καὶ ἀναγνωστηρίου· καὶ πάλιν ὁ μὲν Χρηστάκης Ζωγράφος ἔθηκε δικγώνισμα ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς καὶ ἐθνογραφικῆς περιγραφῆς τῆς Ἠπείρου προσενεγκὼν 75 ὀθωμανικὰς λίρας, ὁ δὲ ἀρχιμανδρίτης Εὐγένιος ὁ Ξηροποταμηνὸς τρία διαγωνίσματα παρομοίας περιγραφῆς Θεσσαλίας, Μακεδονίας καὶ Θράκης ἀνὰ 75 ὀθωμανικὰς λίρας ἕκαστον, ἐξ ὧν ὁ Σύλλογος μόνον 75 λίρας εἴληφε διὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Θεσσαλίας, τελευτήσαντος τοῦ ἀγωνοθέτου, τῶν δὲ συγγενῶν ἀρνηθέντων ἵν' ἀποτίσωσι καὶ τὰ ἄλλα χρήματα.

Τὰ ἀγωνοθετήματα ταῦτα φιλολογικὰ ὄντα, ἀρχαιολογικὰ καὶ ἱστορικά, εἰς ἐπιστημονικὸν ἀπέβλεπον σκοπὸν προκαλοῦντα τοὺς ἡμετέρους ἵνα εἰς ἀρχαιολογικὰς καὶ ἱστορικὰς καὶ ἐθνογραφικὰς ἐπιδοθῶσι μελέτας, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἄμοιρα καὶ ἐθνικοῦ σκοποῦ, διότι ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος οἰονεὶ προκισθανόμενος ἀπὸ τοῦ 1863 τὰς μελλούσας ἐπιδρομὰς τῶν ἀλλοφύλων καὶ τὰς πλεονεκτικὰς αὐτῶν ἀξιώσεις ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν τούτων ἐπαρχιῶν, ἠθέλησε διὰ τῶν φιλολογικῶν, ἀρχαιολογικῶν καὶ ἱστορικῶν τούτων ἀγωνοθετημάτων κατοχυρῶσαι αὐτὰς ἀποδεικνὺς ὅτι αἱ χῶραι αὗται Ἑλληνικώτατα ἦσάν τε καὶ διατελοῦσιν οὖσαι, διασώζουσαι οὐ μόνον ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ ζῶντα καὶ ἀψευδῆ μαρτύρια τῆς καταγωγῆς τῶν οἰκούντων, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν μνημεῖα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης θεῖον ἀπαστράπτοντα κάλλος.

Ὁ δὲ Φιλολογικὸς Σύλλογος λαβὼν θάρρος ἐκ τῆς μετ' αὐτοῦ συνεργασίας τῶν ὁμογενῶν πλουσίων καὶ ἐκ τῶν ἐμψυχώσεων ἃς

παρεῖχον αὐτῷ, ἐνόμισε καλὸν, ἵνα εἰς σχέσεις ἔλθῃ καὶ πρὸς τοὺς λογίους καὶ φιλέλληνας τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης, ἐπιθυμῶν ἵνα τούτοις μὲν, ἀνιχνεύων τὰ παρ' ἡμῖν ἔτι διασωζόμενα ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ χειρόγραφα, καὶ εἰς μελέτας ἐπιδιδόμενος φιλολογικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς, καταστήσῃ φανερὸν, ὅτι αἱ ἡμέτεραι χῶραι οὐκέτι Ἐπιμενίδειον καθεύδουσιν ὕπνον, ἀλλ' ἐγρηγόρασι καὶ ὀργῶσι πρὸς μάθησιν, τὰς δὲ φιλολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς γνώσεις τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης μετοχετεύῃ εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν ἑστίαν καὶ καθιστᾷ γνωστὰς τοῖς ἡμετέροις καταχωρίζων ὡς ἐρανίσματα ἐν τῷ περιοδικῷ αὐτοῦ πολλὰς λογίων εὐρωπαίων πραγματείας, τοῖς δ' εὐπορουῦσι τῶν ὁμογενῶν ὑποδεικνύῃ τίνα συγγράμματα τῶν σοφῶν ἑλληνιστῶν μεταφραστέον καὶ ἐκδοτέον τῇ φιλοτίμῳ αὐτῶν δαπάνῃ· διότι ἡ ἡμετέρα γλῶσσα ἀποταμιεύουσα οὕτω πολυτίμους θησαυροὺς γνώσεων γενήσεται καὶ αὖθις, ὡς ἐπὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὸ καθολικὸν ἐκεῖνο ὄργανον τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς ἀναγεννήσεως τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὁ γόρδιος δεσμὸς τῆς ἀδελφικῆς ἑνώσεως, ἡ κοσμοπολιτικὴ γέφυρα τῶν ἀμοιβαίων πόθων καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἰδεῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, κατὰ τὴν εὐχὴν καὶ ἐπιθυμίαν τῶν σοφῶν ἑλληνιστῶν καὶ φιλελλήνων καὶ φίλων τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ (ἴδε περιοδικὸν Φιλ. Συλλόγου τόμ. Β' σελ. 132.) Ἐξελέξατο λοιπὸν οὐκ ὀλίγους τῶν σοφῶν φιλελλήνων μέλη αὐτοῦ ἐπίτιμα καὶ ἀπέστειλεν αὐτοῖς τὸ δίπλωμα ὡς τεκμήριον τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης, ἣν οἱ Ἕλληνες ὁμολογοῦσιν αὐτοῖς. Οἱ δ' ἐκλεχθέντες πάντες μεγάλην ἐπεδείξαντο εὐχαρίστησιν, ὅτι καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱδρύθη Ἑλληνικὸς Σύλλογος, κέντρον φιλολογικὸν πρὸς καλλιέργειαν καὶ διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων· οἱ δὲ φιλέλληνες καὶ ἑλληνισταὶ τῆς Γαλλίας καὶ ὑπερεχάρησαν ὑποσχεθέντες προθύμως τῷ Συλλόγῳ τὴν ἠθικὴν αὐτῶν ἀρωγὴν, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου δεδημοσιευμέναι φιλελληνικώτατα αὐτῶν ἐπιστολαὶ, καὶ ὡς ἀπέδειξαν ὕστερον τὰ πράγματα· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιφανῶν ξένων πολλοὺς ἐξελέξατο μέλη ἐπίτιμα, πολλοὺς δὲ ἑκὼν ἑκόντας παρεδέξατο μέλη τακτικὰ καὶ συνεργάτας. Ὁ δὲ Σύλλογος οὐδὲ τῶν ἡμετέρων λογίων τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ τῶν ἀλλαχοῦ ἐπελάθετο τοὺς διασημοτέρους αὐτῶν ἐκλεξάμενος μέλη αὐτοῦ ἐπίτιμα ἢ ἀντεπιστέλ-

λοντα, τιμῶν αὐτοὺς καὶ βουλόμενος, ἵνα αἱ δυνάμεις καὶ αἱ ἐνέργειαι τῶν ἀπανταχοῦ διεσπαρμένων λογίων τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους εἰς ἓν συγκεντρωθῶσιν, ὅπως οὗτοι ἄλλα τε ἀπὸ κοινοῦ ἀναλάβωσιν ἔργα καὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων.

Τοιαῦτα πράττων ὁ Σύλλογος ὑπερέβαινε πολὺ τὰ στενὰ τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ ὅρια· διὸ ἐδέησεν ἵνα τῷ 1864 ἀναθεωρηθῇ ὁ Κανονισμὸς καὶ εὐρυνθῇ ὁ σκοπὸς τοῦ Συλλόγου. Τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ νέου Κανονισμοῦ εἶχεν οὕτω· « Σκοπὸς τῆς καθιδρύσεως τοῦ Συλλόγου ἐστὶν ἡ τῶν γραμμάτων ἐν γένει καλλιέργεια, διὰ τῆς ἐγγράφου ἢ προφορικῆς ἐν αὐτῷ διακοινώσεως φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, δι' ἐκδόσεως περιοδικοῦ συγγράμματος, διὰ συστάσεως δημοσίας βιβλιοθήκης καὶ ἀναγνωστηρίου, διὰ δημοσίων μαθημάτων, διὰ συστάσεως βραβείων πρὸς λύσιν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων καὶ διὰ παντὸς ἄλλου μέσου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου συντείνοντος.»

Ἀπὸ τοῦ 1864 μέχρι τοῦ 1870, ὁ Σύλλογος τὴν αὐτὴν ἐβάδισε πορείαν τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ καὶ προόδου, ἀπαυδῶν μὲν ἐνίοτε καὶ μικροψυχῶν καὶ ἀπενθαρρυνόμενος, ἀλλ' ἀεὶ πρὸς τὰ πρόσω βαίνων. Αἱ κύριαι αὐτοῦ κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἀσχολίαι περιεστράφησαν εἰς τὰ καθ' ἑκάστην Δευτέραν γιγνόμενα ἀναγνώσματα, εἰς ἐκθέσεις παντοίας ἐπὶ διαφόρων θεμάτων καὶ εἰς τὰς δὶς καὶ τρὶς τῆς ἑβδομάδος γιγνομένας διαλέξεις, ὧν τὰ θέματα, ὡς καὶ τὰ τῶν ἀναγνωσμάτων, πολλὰ καὶ ποικίλα, Φιλολογικά, Ἀρχαιολογικά, Ἐθνογραφικά, Γεωγραφικά, Ἱστορικά, Φυσικά, Χημικά, Φυσιολογικά, Ἀνθρωπολογικὰ καὶ λοιπά. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν δημοσίων διαλέξεων ἰδίας κατ' ἔτος ἐποιοῦντο ἐκθέσεις οἱ γενικοὶ τοῦ Συλλόγου Γραμματεῖς (ἴδ. Περιοδ. Τομ. Γ' σελ. 35), τῶν δὲ ἀναγνωσμάτων τὰ θέματα βλέπει τις ἐν τοῖς πίναξι τῶν τόμων τοῦ Περιοδικοῦ· διὸ τὴν ἀπαρίθμησιν τούτων χάριν συντομίας παρελείπομεν ἐνταῦθα. Σημειωτέον δὲ μόνον, ὅτι τῶν ἀπὸ τοῦ 1865 μέχρι τοῦ 1870 γενομένων ἀναγνωσμάτων πολλὰ, καθὰ καὶ ἐκθέσεις καὶ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Συλλόγου ἀπώλοντο ἐν τῇ τοῦ 1870 πυρκαϊᾷ. Τῷ 1865 ἐγένετο καὶ ἡ πρώτη κρίσις ἐπὶ τῶν διαγωνισμάτων Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, ἡ δὲ ἔκθεσις αὐτῆς διέφυγε τὸ καταστρεπτικὸν πῦρ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ τοῦ Περιοδικοῦ (σελ. 19).

Ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ Σύλλογος τῷ 1867 καὶ καθήκοντα ἐκπαιδευτικὰ ἀνέλαβε, τοῦ κ. Μ. Νεγρεπόντε χορηγήσαντος 100 λίρας ὀθ. πρὸς διάδοσιν ἰδίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας εἰς τὸ γυναικεῖον φῦλον τοῦ ἡμετέρου ἔθνους δι' εἰκοσιπενταλίρου ἀπονομῆς εἰς τέσσαρα νεωστὶ ἱδρυμένα παρθεναγωγεῖα· δύο κατὰ τὴν Ἀσιατικὴν καὶ δύο κατὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν.

Τῷ δὲ 1868, ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος καὶ ἕτερον ἔθετο διαγώνισμα περιγραφῆς τοῦ Πόντου, προσεγκόντος 500 ρουβλια ἀργυρᾶ τοῦ μακαρίτου ἰατροῦ Γ. Συμβουλίδου, οὗ τὸν ζῆλον καὶ τὴν φιλογένειαν μαρτυρεῖ ἡ πρὸς τὸν Σύλλογον ἐπιστολὴ αὐτοῦ ἔχουσα οὕτως·

« Ἀξιότιμε φίλε κ. Βασιάδη,

Μόλις πρὸ μικροῦ ἔλαβον καὶ μετὰ πλείστης εὐχαριστήσεως ἀνέγνων τὰ πολλοῦ λόγου ἄξια τεύχη τοῦ Ὑμετέρου Φιλολογικοῦ Συλλόγου. Ἐθαύμασα δὲ πρὸ πάντων τὴν ἀγνὴν φιλοπατρίαν τῶν ἱδρυτῶν καὶ τὴν ἐμβρίθειαν τῶν πλείστων αὐτοῦ πραγματειῶν, ἐνῷ ἐν ἄλλῃ τῆς πατρίδος εὐτυχεστέρᾳ γωνίᾳ οἱ προϊστάμενοι τῶν πολιτῶν παραγνωρίζουσι τὴν ἱερὰν αὐτῶν ἀποστολὴν καὶ ἐκ φαύλων παθῶν ὁρμώμενοι διακυβεύουσι τὴν ὑπόληψιν καὶ αὐτὴν τὴν τύχην τῆς πατρίδος. Ὑμεῖς ὑπὸ ξένην κυβέρνησιν διατελοῦντες παρέχετε ἀξιομίμητον παράδειγμα αὐταπαρνησίας καὶ διὰ σπουδαίων ἔργων τιμᾶτε τὴν πατρίδα, καὶ τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης τὸν ἔπαινον ἐφελκύετε. Βαδίσατε τὴν ἐκλεκτὴν ταύτην ὁδὸν καὶ ἀποδείξατε τῷ κόσμῳ ὅτι ἡ Ἀνατολὴ δι' αὐτῆς μόνης ἀναγεννηθήσεται.

« Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπιθυμῶν κἀγὼ νὰ συντελέσω τὸ κατὰ δύναμιν, προτίθημι ἀγώνισμα τοῦ Πόντου περιγραφὴν, ὅπου ἐγεννήθην, κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ περὶ Θεσσαλίας καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν ἀγωνίσματος, ἆθλον δὲ 500 ρουβλίων ἀργυρῶν.

« Ἀναγγέλλων ταῦτα δι' ὑμῶν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ, ἐπικαλοῦμαι τὴν φιλογενῆ αὐτοῦ σύμπραξιν, ἵνα δημοσιεύσῃ τὰ δέοντα καὶ ἀναδεχθῇ τὴν ἐκλογὴν καὶ βράβευσιν τῆς διακρινομένης περιγραφῆς κατὰ τὸ ἔτος 1870.

« Δέξασθε δὲ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς Ὑμᾶς μεγάλης τιμῆς καὶ ὑπολήψεώς μου.

Ὑπογρ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΔΗΣ».

Τὸ ἆθλον ἀπενεμήθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῷ Ἰωάννῃ Βλαβάκῃ, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ σπουδαία αὐτοῦ συγγραφὴ δι' ἔλλειψιν χρημάτων μένει ἔτι ἀνέκδοτος.

Ὁ Σύλλογος ἀπὸ τοῦ 1863 οὐκ ἐπαύσατο σκεπτόμενος καὶ φροντίζων περὶ ἀνεγέρσεως καταλλήλου οἰκοδομῆς. Ἀλλ' αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ κατὰ τὸ 1867 καὶ 1868 ἐγένοντο συντονώτεραι καὶ σκοπιμώτεραι· διότι στενώτερον ὢν συνδεδεμένος μετὰ τῶν πλουσίων ὁμογενῶν, εἰδικὴν συνέστησεν ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τῶν κκ. Χρηστάκη Ζωγράφου, Γ. Ζαρίφη, Α. Βαλλιάνου, Η. Βασιάδου καὶ Σ. Μαυρογένους πρὸς συλλογὴν χρημάτων δι' ἀνέγερσιν οἰκοδομῆς. Ὁ ἑξῆς κατάλογος δείκνυσι τοὺς προσενεγκόντας καὶ ὁ ἕκαστος προσήνεγκε ποσόν· ἐξ αὐτοῦ ἀπηλείφθησαν τὰ ὀνόματα τῶν ἐγγεγραμμένων μὲν ἐν τῷ δημοσιευθέντι καταλόγῳ ἐν τῷ τετάρτῳ τοῦ Περιοδικοῦ τόμῳ (σελ. 246) μὴ ἀποτισάντων δὲ ἃ ὤφειλον κατὰ τὴν ἐγγραφὴν αὐτῶν.

Χρ. Ζωγράφος	λ. τ.	200
Γ. Ζαρίφης	» »	200
Ζ. Στεφάνοβικ	» »	200
Α. Βαλλιάνος	» »	200
Ὀθωμ. Αὐτοκρατορικὴ Τράπεζα	» »	200
Γενικὴ Ἑταιρία τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρ.	» »	200
Ν. Πασπάτης	» »	50
Α. Βλαστὸς	» »	50
Καμάρας, Κλάδος καὶ Σ[ία]	» »	100
Παντολέων Σεκιάρης	» »	100
Γ. Ν. Ταμβάκος	» »	50
Στ. Α. Ῥάλλης	» »	100
Ἀμβρόσιος Μαυρογορδάτος	» »	50
Γρ. Ι. Κούπας	» »	50
Δ. Ν. Ταμβάκος	» »	50
Α. Ψυχάρης	» »	10
Δ. Καλβοκορέσης	» »	50
Γ. Κορωνιὸς	» »	20
Στ. Σκουλούδης	» »	20
Πρὸς μεταφορὰν		1900

Ἐκ μεταφορᾶς		1900
Α. Συγγρὸς	λ. τ.	60
Σ. Σεβαστόπουλος	» »	25
Π. καὶ Α. Ῥογκότης	» »	30
Π. Στέργιος	» »	25
Ν. Ἄκατος	» »	30
Σκυλίτσης καὶ Εὐγενίδης	» »	15
Δ. Α. Σγούτας	» »	30
Κ. Καρκπάνος	» »	25
Δ. Ι. Κοκκώνης	» »	20
Θρ. Γιάνναρος	» »	20
	λ. τ.	2180

Ὁ Σύλλογος τιμῶν καὶ γεραίρων τοὺς ἐν Γαλλίᾳ τὰ Ἑλληνικὰ τιμῶντας καὶ καλλιεργοῦντας γράμματα οὐ μικρὰς ἐνήργησε χρηματικὰς συνδρομὰς ἀποσταλῆναι τῷ 1868 πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις ἱδρυθέντα ὑπὲρ ἐνισχύσεως τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν Σύλλογον, εἰς ἔνδειξιν, ὅτι τὴν φιλίαν τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ τὰς σχέσεις πολύτιμον λογίζεται εὐτύχημα. Οὐ σμικρὸν δὲ πρὸς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ὁ γενναιόδωρος φίλος καὶ προστάτης τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Χρηστάκης Ζωγράφος, προσενεγκὼν πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις Σύλλογον εἰκοσακισχίλια φράγκα, ὅπως ἐκ τῶν τόκων αὐτῶν φιλολογικὸν συσταθῇ διαγώνισμα, καὶ ἕτερα πεντακισχίλια φράγκα ὕστερον. Ἡ ἔνδειξις αὕτη τῆς τιμῆς καὶ φιλίας τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις τοσοῦτον εὐηρέστησεν, ὥστε καὶ τῆς ἐπιδοκιμασίας ἠξίωται τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Duruy ἀποστείλαντος τῷ Συλλόγῳ καλὴν ἐπιστολὴν καὶ βιβλία πολύτιμα, ἃ δυστυχῶς παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ἐγένοντο ἐν τῇ ὀλεθρίᾳ πυρκαϊᾷ τοῦ 1870. Ἡ ἐπιστολὴ ἔχει οὕτως·

« Monsieur le Président

» Désirant donner au Syllogos Hellénique un témoignage de ma sympathie et lui exprimer mes remerciments pour l'intérêt qu'il a pris par des souscriptions à l'association française pour l'encouragement des lettres Grecques, j'ai attribué, par un arrêt de ce jour, à la bibliothèque de cette Société un

certain nombre d'ouvrages provenant des dépôts de mon département, dont je vous adresse ci-jointe la liste etc.etc.etc.»

Le Ministre de l'instruction publique

(Signé) DURUY.

Πρὸς δὲ τοὺς ἐν Ἀθήναις λογίους ἐπιθυμῶν ἵνα εἰς στενωτέρας ἔλθῃ σχέσεις καὶ πάντες ὁμοῦ οἵτε ἐν Ἀθήναις καὶ οἱ ἔξω πανελλήνιον ἀποτελέσωσι Σύλλογον, ἔπεμψε πρὸς τὸν Πρύτανιν κ. Π. Καλλιγᾶν καὶ τὴν τοῦ Πανεπιστημίου Σύγκλητον ἐπιστολήν, προτείνων, ἵνα τὸ Πανεπιστήμιον, ὡς πάμφωτος Ἑστία τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀναλάβῃ τὴν ἀρχαιβουλίαν τῆς συγκλέσεως συνεδρίου ἐκ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς Ἀνατολῆς διεσπαρμένων τροφίμων αὐτοῦ καὶ ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων καὶ ἐκ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἄλλων λογίων τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης· καίπερ τῆς προτάσεως ταύτης κατ' ἀρχὴν γενομένης δεκτῆς, ἡ ἐκτέλεσις ἀνεβλήθη τῶν τότε πολιτικῶν ἕνεκα περιστάσεων.

Ὁ δὲ Σύλλογος ἐπιτυχὼν τῆς φιλοκάλου συνδρομῆς καὶ ἄλλων ὁμογενῶν πρὸς πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης αὐτοῦ, τὸ μὲν *Ἀναγνωστήριον* κατέστησε κοινὸν καὶ προσιτὸν παντὶ τῷ βουλομένῳ, τὴν δὲ *Βιβλιοθήκην* δημοσίαν ἐκήρυξεν, ὥσπερ ἦν καὶ ἡ ἐξ ἀρχῆς αὐτοῦ πρόθεσις, ἐπιθυμοῦντος, ὅπως παρέχῃ ἑκάστοτε πᾶσαν προθύμως ἐφικτὴν συνδρομὴν τοῖς βιβλίων χρῄζουσι καὶ πρὸς αὐτὸν προσερχομένοις.

Πάντων τούτων ἕνεκα ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος ἐγένετο λίαν γνωστὸς τῷ κοινῷ καὶ προσφιλὴς, αἱ δὲ ἐνέργειαι αὐτοῦ ἐναργέστεραι καὶ λαμπρότεραι κατεφαίνοντο ἑκάστοτε οὐ μόνον ἐν ταῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐνορίαις, ἐν αἷς Φιλεκπαιδευτικαὶ ἱδρύοντο Ἀδελφότητες καὶ μέλη τοῦ Συλλόγου προσεκαλοῦντο, ὅπως δημοσίας ποιῶνται διαλέξεις, (ἴδ. περιοδ. Συλλόγ. Τόμ. Ε' σελ. 87), ἀλλὰ καὶ ἐν πολλαῖς τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν τοῦ Ὀθ. Κράτους, ἐν αἷς, κατὰ μίμησιν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, Φιλολογικοὶ καὶ Φιλεκπαιδευτικοὶ συνεκροτοῦντο Σύλλογοι πρὸς διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ καλλιέργειαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐπικαλούμενοι τὴν ἀρωγὴν αὐτοῦ καὶ πολλάκις πρὸς

λύσιν τῶν διενέξεων αὐτῶν πρὸς αὐτὸν ὡς ἀνεγνώριζον πατέρα καὶ κηδεμόνα ἀναφερόμενοι.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ἑλληνικὰ δημοσιογραφικὰ ὄργανα ἐκ τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου τὸ πρῶτον ἠρύσαντο τὸ φιλελεύθερον πνεῦμα, καὶ ἀγνότερον καὶ γενναιότερον παρ' αὐτοῦ παραλαβόντα τὸ ἐθνικὸν φρόνημα ἀρχομένου ἔργου ἔθεντο πρόσωπον τηλαυγὲς, ἐπισκιάσαντα τὰ πρὸ αὐτῶν ἐκδιδόμενα, ἃ ὅλως ἔμενον ξένα τῷ Συλλόγῳ καὶ ἀντιφρονοῦντα· καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς ἡμῖν συνοικοῦσιν ἔθνεσι παρέσχεν ὁ Σύλλογος πολλὰς ἀφορμὰς φιλοτιμίας καὶ ἁμίλλης ὅπως ἐπὶ τὸ βέλτιον διορθώσωσι τὰ τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν παιδεύσεως καὶ κάλλιον καταρτίσωσι τὰ δημοτικὰ αὐτῶν σχολεῖα.

Τούτων οὕτως ἐχόντων οἱ τὰ τοῦ Συλλόγου διέποντες καὶ ἐνδελεχῶς ὑπὲρ αὐτοῦ φροντίζοντες καὶ ἐργαζόμενοι ἐνόμισαν, ὅτι ἦλθεν ὁ καιρὸς, ἵνα ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος καταστῇ κέντρον πανελλήνιον πρὸς διέγερσιν τῆς φιλομαθείας τῶν ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, ἰθύντωρ καὶ ὁδηγὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν πρὸς ἐκπαίδευσιν ἐνεργειῶν αὐτῶν, πρότυπον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων τῶν κατὰ μίμησιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἱδρυθέντων ἢ καὶ ἱδρυθησομένων. Διὸ προέτεινον τῷ 1869, ἵνα ὁ Σύλλογος πενταμελῆ ἐκλέξηται ἐπιτροπὴν πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ κανονισμοῦ ἐπάγοντες ἄλλως τε καὶ τοὺς ἑξῆς λόγους: «Ἐπειδὴ πολλαχόθεν καὶ Σύλλογοι καὶ Λέσχαι καὶ Ἐφορίαι σχολείων καὶ λόγιοι ἀποτείνονται πρὸς κέντρον, ὁ Σύλλογος, ἀξίως τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ἥτις ὑπῆρξεν ἕδρα τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ μέχρι νῦν φαεινὴ ἑστία τοῦ ἀνατολικοῦ χριστιανισμοῦ, ὀφείλει νὰ καταστῇ ὄντως κέντρον καὶ ἑστία τῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ ἐπιστημονικῶν Συλλόγων. Τοῦτο δὲ κατορθωθήσεται, ἐὰν αἱ μετ' αὐτῶν σχέσεις καταστῶσι τακτικώτεραι καὶ στενώτεραι, καὶ ἂν κατὰ τριετίαν ἐξ αὐτῶν ἀπεσταλμένοι συνέρχωνται καὶ μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου συζητῶσιν ὡρισμένα θέματα φιλολογικὰ, ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἐπιστημονικά». (Περιοδ. Συλλόγ. Τόμ. Δ' σελ. 251).

Καὶ ἡ μὲν περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ Κανονισμοῦ πρότασις δεκτὴ ἐγένετο, ἀλλ' ἠγέρθησαν θύελλαι καὶ ἀντιδράσεις σφοδραὶ, ὥστε ἐδέησεν, ἵνα πρὸς κατεύνασιν τῶν παθῶν ἀναβληθῇ ἐπί τινα χρόνον ἡ ἀναθεώρησις· δυστυχῶς αἱ λογομαχίαι αὗται τῆς λογίας μερίδος τοῦ Συλλόγου κακῶς ἔχουν τοῖς ὡσὶ τῶν πλουσίων καὶ ἀλ-

γεινὴν ἐνεποίουν ἐντύπωσιν, ὁ ζῆλος πολλῶν ἐχαλαροῦτο, καὶ ταύτας τὰς λογομαχίας προφασιζόμενοι ἀπεσύροντο τοῦ Συλλόγου ὅπως μὴ ἀποτίσωσι τὰ ὑπεσχημένα χρήματα πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ κτιρίου. Τούτων ἕνεκα ὁ Σύλλογος τὸν περὶ ὑπάρξεως διέτρεχε κίνδυνον, ὃ καὶ ἀνήγγελλε κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτὴν (3 Μαΐου 1870) φωνὴ λέγοντος ὅτι «ἤρχετο φέρων σμύρναν καὶ ἀλόην, ἵνα ἀλείψῃ τὸν θανατιῶντα, ἤρχετο προσκομίζων σάβανον ἵνα κηδεύσῃ τὸν νεκρὸν καὶ ᾄσῃ αὐτῷ τὸ πανύστατον ἴσως ᾆσμα.» (Περ. τομ. Δ' σελ. 179)· ὡς εἰ δὲ μὴ ἤρκουν ταῦτα, μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπῆλθεν ἀπροσδόκητος πρὸς διαβεβαίωσιν τῶν κακῶν μαντειῶν καὶ ἡ ὀλεθριωτάτη ἐκείνη πυρκαϊὰ τῆς 21 Μαΐου 1870 πάντα τὰ τοῦ Συλλόγου καταστρέψασα καὶ ἀποτεφρώσασα καὶ οὐδὲν ἄλλο καταλιποῦσα αὐτῷ ἢ τέφραν καὶ κενὸν ὄνομα. Πανταχόθεν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠκούσθη γοερὰ φωνὴ «τετέλεσται, κατεστράφη ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος» καὶ ἦν πάντως κατεστραμμένος ὁ Σύλλογος εἰμὴ οἱ ἐν Ἀθήναις τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐθνικὴν λογιζόμενοι συμφορὰν ἔσπευδον λόγοις καὶ ἔργοις φέροντες αὐτῷ παραμυθίαν καὶ ἐνθάῤῥυνσιν, προσενεγκόντων τοῦ μὲν Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου δεκακισχιλίας δραχμὰς, τοῦ δὲ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου δισχιλίας, ἑτέρας δὲ δισχιλίας τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἐξ ὧν φιλοτιμηθέντες καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πλούσιοι ὁμογενεῖς προσῆλθον τῷ Συλλόγῳ γενναιόδωροι ἐπίκουροι, ὁ δὲ πρότερον χαλαρωθεὶς δεσμὸς τοῦ πλούτου μετὰ τῆς παιδείας, τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἐμπολαίου μετὰ τῶν τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ συνεσφίγχθη αὖθις, στενώτερος καὶ στερεώτερος γενόμενος· ὥστε ὁ περὶ φοίνικος μῦθος ἀπέβη λόγος ἀληθὴς, ὁ Σύλλογος ὄντως ἐκ τῆς τέφρας αὐτοῦ εὐθαλέστερος ἀνεγεννήθη καὶ ἀκμαιότερος. Οὐκ ἐλάσσω δὲ συμπάθειαν καὶ λύπην ἐπὶ τοῖς δυστυχήμασι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐξεδήλωσαν καὶ οἱ φιλέλληνες ἑταῖροι τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν Συλλόγου, σπεύσαντες αὐτοί τε τὰ ἑαυτῶν συγγράμματα ἀποστεῖλαι καὶ ἄλλους προτρέψαι, ὁ δὲ Σύλλογος καὶ τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδρομὰς ἐκείνου τοῦ ἔτους παρεχώρησε τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ. Ἡ δὲ πυρκαϊὰ καὶ τὰ πάθη ἐξαγνίσασα τῶν ἀντιφρονούντων κατέστησέ πως αὐτοὺς προσηνεστέρους καὶ συνδικλλακτικωτέρους· καὶ οὕτω κατωρθώθη ἡ

ἀναθεώρησις τοῦ κανονισμοῦ, καὶ πᾶσαι αἱ προταθεῖσαι μεταῤῥυθμίσεις δεκταὶ ἐγένοντο, πλὴν τριῶν ἄρθρων τῶν ἀναφερομένων εἰς συγκρότησιν περιοδικῶν συνόδων τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων, ἃ τῇ τοῦ Συλλόγου ἀποφάσει ἐν τοῖς πρακτικοῖς μόνον κατεχωρίσθησαν. Ἔχουσι δὲ οὕτω : α') ὁ Σύλλογος συγκαλεῖ κατὰ διετίαν σύνοδον ἔκ τε τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Συλλόγων καὶ ἐξ ἄλλων λογίων, ἐν ᾗ θέματα συζητοῦνται φιλολογικὰ, ἐκπαιδευτικὰ, ἀρχαιολογικὰ, ἐπιστημονικὰ ὡρισμένα καὶ προκηγγελμένα· β') αἱ συνεδριάσεις εἰσὶ δημόσιαι, ἀλλ' ἐν ταῖς συζητήσεσι λαμβάνουσι μέρος μόνον οἱ ἀποδεχθέντες τὴν πρόσκλησιν καὶ ἀπαντήσαντες· γ') τὰ ἀναγνωσθέντα, συζητηθέντα καὶ ἀποφασισθέντα δημοσιεύονται κατ' ἰδίαν ἢ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου.

Τὴν σπουδαιότητα καὶ εὐρύτητα τῶν μεταῤῥυθμίσεων ἀρκούντως δείκνυσι τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ νέου κανονισμοῦ ἔχον οὕτως·

Ἄρθρ. 1. Σκοπὸς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐστὶν ἡ τῶν γραμμάτων ἐν γένει καλλιέργεια καὶ διάδοσις κατὰ τὴν Ἀνατολήν.

α) Διὰ τῆς ἐγγράφου ἢ προφορικῆς ἐν αὐτῷ διακοινώσεως Φιλολογικῶν καὶ Ἐπιστημονικῶν μελετημάτων.

β) Διὰ δημοσίων διαλέξεων.

γ) Δι' ἐκδόσεως ὁμωνύμου περιοδικοῦ συγγράμματος.

δ) Διὰ φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν σχέσεων μετὰ Συλλόγων καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν καθιδρυμάτων τῆς τε ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς.

ε) Διὰ συστάσεως δημοσίας βιβλιοθήκης, Ἀναγνωστηρίου καὶ συλλογῶν.

ς) Διὰ συστάσεως διαγωνισμῶν πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας, ἢ πρὸς λύσιν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων.

ζ) Δι' ὑποστηρίξεως ἀπόρων σχολείων ἢ καθιδρύσεως νέων.

η) Διὰ παντὸς ἄλλου μέσου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου συντείνοντος.

Διὰ τοῦ νέου λοιπὸν κανονισμοῦ ἐξεπληρώθη ὁ σκοπὸς δι' ὃν προὐτάθη ἡ ἀναθεώρησις· ὁ Σύλλογος ἀναλαμβάνων καὶ καθήκοντα ἐκπαιδευτικὰ κατέστη οἱονεὶ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων, τὸ κατ' ἐξοχὴν τῆς ἑλληνικῆς φιλομαθείας ἐργαστήριον, διὰ τῶν εἰδικῶν αὐτοῦ Ἐπιτροπῶν, τῆς Φιλολογικῆς,

Ἀρχαιολογικῆς, Ἐκπαιδευτικῆς καὶ Ἐπιστημονικῆς, προκαλῶν καὶ ἐξετάζων παντοῖα ζητήματα ἐκ τῶν συντελούντων εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ ἐπίδοσιν τῶν φιλολογικῶν, ἀρχαιολογικῶν, ἱστορικῶν, ἐθνογραφικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν σπουδῶν, εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς πρώτης, μέσης καὶ κατωτάτης παιδεύσεως καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον κατὰ τὰς ἡμετέρας χώρας τῶν ἐπιστημονικῶν ἐκείνων γνώσεων, ὧν ἡ γιγαντιαία προαγωγὴ, ἐν τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι, τοσαῦτα παράγει καθ' ἑκάστην τεράστια ἀποτελέσματα. Ὁ Σύλλογος τηλικαῦτα ἀνέλαβε καθήκοντα οὐδένα αὐτὸς ἔχων πόρον, ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ στενοῦ ἐκείνου στηριζόμενος δεσμοῦ τῶν λογίων μετὰ τῶν πλουσίων καὶ ἐπὶ τῆς κοινῆς συμπράξεως καὶ συνεργασίας πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Ἀλλ' ἆρά γε ὁ Σύλλογος ἠδυνήθη ἐκτελέσαι ἃ ἐπέβαλεν ἑαυτῷ μεγάλα καθήκοντα; ἐγένετο ὄντως ἰθύντωρ καὶ ὁδηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς φιλομαθείας, τοῦ Ἑλληνικοῦ φρονήματος, τῆς Ἑλληνικῆς παιδεύσεως καὶ τῶν πρὸς ἐκπαίδευσιν ἐνεργειῶν τῶν ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, παρέχων τοῖς ἀπόροις σχολείοις πᾶσαν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἀρωγήν; Ἴδωμεν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πράττειν ὕστερον ὂν τοῦ λέγειν τῇ τάξει πρότερόν ἐστι τῇ δυνάμει, ἀρξώμεθα τῆς ἀφηγήσεως τῶν ἔργων.

Μετὰ τὴν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς καταστροφὴν αἱ πρῶται τοῦ Συλλόγου φροντίδες καὶ ἐνέργειαι ἐστράφησαν πρὸς ἀνέγερσιν τῆς ἀπὸ πολλοῦ ἀναμενομένης οἰκοδομῆς, ἧς ὁ θεμέλιος λίθος παρόντος καὶ εὐλογοῦντος τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου κ. Ἀνθίμου τοῦ ς', κατετέθη τῇ 9 Ἰανουαρίου 1872, ἀποδοθέντων τῷ Συλλόγῳ τῶν συλλεχθέντων χρημάτων, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο μνεία. Τούτων δὲ μὴ ἐπαρκεσάντων καὶ τῆς οἰκοδομῆς ἀτελοῦς μενούσης, ἦλθεν ἐπίκουρος ὁ Μικήνας τοῦ Συλλόγου, ὁ Χρηστάκης Ζωγράφος, χορηγήσας δισχιλίας ὀθωμ. λίρας πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ κτιρίου. Ὡς μαρτύριον τῆς γενναιοδωρίας τοῦ ἀνδρὸς ἀναγράφομεν ἐνταῦθα τὴν ἐπιστολὴν δι' ἧς ἀνήγγελλε τὴν δόσιν τῶν δισχιλίων λιρῶν :

«Φίλε κ. Ἱερωνύμῳ Βασιάδῃ,

»Ἐπιθυμῶν σφόδρα νὰ συντελέσω εἰς τὴν παγίωσιν καὶ τελείαν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἀποκατάστασιν, προσφέρω δισχιλίας (χρ. 2000) ὀθωμανικὰς λίρας, ὅπως ἡ οἰκοδομὴ αὐτοῦ ἀποπερατωθῇ ἄνευ ἀναβολῆς. Πέποιθα δὲ, ὅτι ἀπαλλαττόμενος οὕτως ὁ Σύλλογος τῶν φροντίδων τῆς ὑλικῆς οἰκοδομῆς, θέλει συγκεντρώσει πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας εἰς τὸ διανοητικὸν καὶ ἠθικὸν αὐτοῦ ἐποικοδόμημα, ὅπως ἀπ' αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ φαεινῆς ἑστίας, ἐκπέμπηται ἀεὶ διαλάμπον τὸ φῶς τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐπιστήμης.

»Τῇ 20 Μαΐου 1873

Ὑπογρ. «ΧΡ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ.

Μεταβαίνοντες ἐκ τῆς ὑλικῆς οἰκοδομῆς εἰς τὸ διανοητικὸν καὶ ἠθικὸν ἐποικοδόμημα τοῦ Συλλόγου, πρῶτον πάλιν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ στερρῶς συνέχοντα καὶ συγκρατοῦντα τὸν δεσμὸν τῶν πλουσίων μετὰ τῶν λογίων εὑρίσκομεν τὸν φιλομουσότατον τῆς Ἠπείρου γόνον, τὸν Χρηστάκην Ζωγράφον. Κατὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Κανονισμοῦ, καί τοι τὸ ζ' ἐδάφιον τὸ ὁρίζον ὡς ἔργον τοῦ Συλλόγου καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις ἀπόρων σχολείων ἦν παραδεδεγμένον, οἱ ἀντιταχθέντες τῇ ἐπεκτάσει ταύτῃ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου οὐκ ἔπαυον μυρία διεγείροντες προσκόμματα, καὶ φόβος ἦν μὴ ἀποῤῥιφθῶσι τὰ ἄρθρα 69, 70 καὶ 71, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἐπιψηφίσεως αὐτῶν, ἐν οἷς ὡρίζοντο τὰ περὶ ὑποστηρίξεως ἀπόρων σχολείων καὶ ἱδρύσεως νέων, ὁ κ. Χρ. Ζωγράφος πρὸ τῆς ἐπιψηφίσεως τῶν ἄρθρων τούτων ἔπεμψε τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν τῷ Συλλόγῳ ἀγγέλλουσαν, ὅτι χορηγεῖ κατ' ἔτος 200 ὀθωμ. λίρας πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπόρων σχολείων ἢ πρὸς σύστασιν νέων ὅπου ἀνάγκη, διαλύων οὕτω τὰ προσκόμματα καὶ παρέχων διὰ τοῦ ἑαυτοῦ παραδείγματος χρηστὰς ἐλπίδας, ὅτι εὑρεθήσονται ὁμογενεῖς χορηγήσοντες χρήματα πρὸς ὑποστήριξιν καὶ διάδοσιν τῆς παιδείας:

«Ἀξιότιμε κ. Πρόεδρε,

»Ἐπιθυμῶν νὰ συντελέσω εἰς τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας κατὰ τὴν Ἀνατολὴν, ἥτις ἄλλοτε τοσοῦτον προεξῆρχεν εἰς τὰ γράμματα, ἀγγέλλω διὰ τῆς παρούσης μου εἰς τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον, οὗ ἀξίως προεδρεύετε, ὅτι προσφέρω κατ' ἔτος δικοσίας ὀθ. λίρας, ἵνα δίδωνται εἰς τὰ χρήζοντα ὑποστηρίξεως σχολεῖα ἢ

πρὸς σύστασιν νέων, ὅπου ἀνάγκη ὑπάρχει. Τὰ περαιτέρω θέλει κανονίσει ὁ Σύλλογος, ὅπως κρίνει ὠφελιμώτερον.

»Πρὸς δὲ τούτοις πέμπω ἕτερα πεντακόσια φράγκα πρὸς ἀγορὰν περιοδικῶν διὰ τὸ Ἀναγνωστήριον τοῦ Συλλόγου.

»Ἐν Γαλατᾷ, τῇ 4 Μαΐου 1871.

»Διατελῶ προθυμότατος

«ΧΡ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ».

Εὐθὺς μετὰ τὸν κ. Χρηστάκην ὁ ἐφάμιλλος αὐτῷ κ. Γ. Ζαρίφης ἦλθε τῷ Συλλόγῳ πρόθυμος ἐπίκουρος, χορηγῶν ὡσαύτως κατ' ἔτος 200 ὀθωμ. λίρας πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν. Ὁ δὲ ἐν Γαλαζίῳ διαμένων τότε κ. Μενέλαος Νεγρεπόντης, ὁ πρῶτος δοὺς τῷ 1867, 100 λίρας πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων παρθεναγωγείων, ἀνήγγειλε διὰ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ κ. Α. Βαλλιάνου, ὅτι ἐξακολουθήσει κατ' ἔτος προσφέρων τὰς 100 λίρας· πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων προσήνεγκε κατὰ τὸ Συλλογικὸν τοῦτο ἔτος καὶ ὁ κ. Α. Βαλλιάνος 100 ὀθωμ. λίρας, ἡ δὲ αὐστροτουρκικὴ Τράπεζα 229.

Ὅπως ἀπονείμῃ ὁ Σύλλογος τὰς 829 λίρας τοῖς ἀπόροις σχολείοις, ὤφειλε πρότερον ἵνα αἰτήσῃ καὶ λάβῃ παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν πληροφορίας περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς αὐτῶν καταστάσεως, διότι τοῦτο ἀπαιτοῦσι τὰ περὶ ὑποστηρίξεως ἀπόρων σχολείων ἄρθρα τοῦ νέου Κανονισμοῦ λέγοντος ῥητῶς·

Ἄρθρ. 69. Ὁ Σύλλογος κατὰ τοὺς πόρους αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ φιλομούσων ἀνδρῶν προσφορὰς, ἀπονέμει ἐπὶ τῇ προτάσει τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, τὰς πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων ἢ πρὸς σύστασιν νέων χρηματικὰς ἐπιχορηγήσεις.

Ἄρθρ. 70. Οὐδεμία χορηγεῖται ὑποστήριξις καὶ συνδρομὴ εἰς ὑπάρχοντα σχολεῖα, ἂν μὴ αἱ Ἐφορίαι αὐτῶν προαποστείλωσιν ἔκθεσιν περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς αὐτῶν καταστάσεως, ἐπικεκυρωμένην ὑπὸ τῆς ἐπιτοπίου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἢ τῆς Δημογεροντίας.

Ἄρθρ. 71. Ὁ Σύλλογος, πρὸς γνῶσιν ἀκριβεστέραν τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς καταστάσεως τῶν ἡμετέρων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, αἰτεῖ πληροφορίας παρὰ τῶν Συλλόγων, ἢ τῶν ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις μελῶν αὐτοῦ, ἢ παρ' ἄλλων κατηλλήλων προσώπων.

Ὁ Σύλλογος λοιπὸν ἔπεμψεν ἐγκυκλίους ἀγγέλλων, ὅτι ἀνέλαβε

τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπόρων σχολείων ἐπὶ τοῖς ὑποδειχθεῖσιν ὅροις ὑπὸ τῶν προειρημένων ἄρθρων τοῦ Κανονισμοῦ, καὶ προσκαλῶν, ἵνα ἀποστείλωσιν αὐτῷ ἃς αἰτεῖ πληροφορίας περὶ τῆς διανοητικῆς, ἠθικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῇ ὀθωμ. αὐτοκρατορίᾳ ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων, ὅπως οὕτω τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας κατὰ τὴν Ἀνατολὴν διαγνῷ, καὶ χρηματικὰς βοηθείας χορηγήσῃ. Πρὸς τὸν Σύλλογον διεβιβάσθησαν πολλαὶ καὶ πολλοῦ λόγου ἄξιαι ἐκθέσεις περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν ἡμετέρων σχολείων, ἐκ μὲν τῆς Θράκης ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν Φιλιππουπόλεως, Ἀδριανουπόλεως, Βιζύης, Σηλυβρίας, τῶν ἐπισκοπῶν Καλλιπόλεως καὶ Μυριοφύτου καὶ τῶν ἐπαρχιῶν Ἡρακλείας, Γάνου καὶ Χώρας, Αἴνου. Ἐκ δὲ τῆς κάτω Μοισίας μόνη ἡ ἐπαρχία Βάρνης διεβίβασε πληροφορίας πρὸς τὸν Σύλλογον. Ἐκ δὲ Μακεδονίας αἱ ἐπαρχίαι Σερρῶν, Δράμας μετὰ τῆς Ἐπισκοπῆς αὐτῆς Ἐλευθεροπόλεως, Μελενίκου, Στρωμνίτσης, Κασσανδρείας, αἱ Ἐπισκοπαὶ Θεσσαλονίκης, Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους, Κύτρους, καὶ αἱ ἐπαρχίαι Σισανίου, Καστορίας, Πελαγωνείας, Γρεβενῶν. Ἐκ δὲ τῆς Ἠπείρου ἡ ἐπαρχία Ἰωαννίνων μετὰ τῶν Ἐπισκοπῶν Βελλᾶς καὶ Ἁρακμυθίας, ἡ ἐπαρχία Δρυϊνουπόλεως, Ἄρτης, Βελεγράδων καὶ Κορυτσᾶς. Ἐκ δὲ Θεσσαλίας ἡ ἐπαρχία Λαρίσσης μετὰ τῶν ἐπισκοπῶν Θαυμακοῦ, Γαρδικίου καὶ Σταγῶν. Ἐκ δὲ τῶν νήσων τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, αἱ ἐπαρχίαι Προικοννήσου, Μιτυλήνης, Μεθύμνης, Χίου, Κῶ, Ῥόδου, Κύπρου καὶ αἱ ἐν Κρήτῃ Ἐπισκοπαὶ Λάμπης καὶ Ῥεθύμνης. Ἐκ δὲ τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας ἡ ἐπαρχία Σμύρνης, ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐφέσου Ἐπισκοπὴ Κρήνης, ἡ ἐπαρχία Προύσης, Νικαίας, Νικομηδείας, Τραπεζοῦντος, Νικοπόλεως καὶ ἡ ἐν Συρίᾳ Λαοδίκεια τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀντιοχείας.

Αἱ 829 λίραι διενεμήθησαν τοῖς ἀπορωτέροις τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις σχολείων ὑπὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ὁρισθεῖσιν. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπερήνατο γνώμην ἐγκριθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, ἵνα τὰ χρήματα ταῦτα διανεμηθῶσι τοῖς ὁρισθεῖσι σχολείοις διὰ τῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη Συλλόγων καὶ Φιλεκπαιδευτικῶν Ἀδελφοτήτων, δύο ἕνεκα λόγων, α) ὅπως διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπέλθῃ στενώτερος σύνδεσμος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου

καὶ τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας Συλλόγων, οἵτινες τὸν αὐτὸν τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἐπιδιώκουσι σκοπὸν, καὶ β) διότι τὰ σωματεῖα ταῦτα δύνανται ἐξακριβῶσαι τὰς διαφόρους τῶν κατ'ἐκεῖνα τὰ μέρη σχολῶν ἀνάγκας εὐχερέστερον τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου. (Ἴδε ἔκθεσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς (Περιοδ. Τομ. ς. σελ. 186—210), ἐν ᾗ καὶ ἄλλαι σπουδαιότατα δίδονται πληροφορίαι.)

Κατὰ δὲ τὸ Συλλογικὸν ἔτος 1872—1873, αἱ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων προσφοραὶ ἦσαν 1190 ὀθωμ. λίραι ἤτοι:

Χρηστάκη Ζωγράφου	λ.	τ.	200
Γ. Ζαρίφη	»	»	200
Μ. Νεγρεπόντε	»	»	100
Δομνῆς Χρ. Ζωγράφου	»	»	100
Α. Βλαστοῦ	»	»	100
Α. Συγγροῦ	»	»	100
Γ. Κορωνιοῦ	»	»	100
Στ. Σκουλούδη	»	»	100
Φιλολογικοῦ Συλλόγου	»	»	150
Κ. Καρκαπάνου	»	»	20

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1873—1874 ἐχορήγησαν χρήματα ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων:

Χρηστάκης Ζωγράφος	λ.	τ.	200
Γ. Ζαρίφης	»	»	220
Μ. Νεγρεπόντης	»	»	100
Α. Βαλλιάνος	»	»	100
Α. Ἡραιστίδης	»	»	200
Ἐμ. Σπιθάρης	»	»	100
Ζήνων Κλεάνθης	»	»	200
Κ. Ἠλιάσκος	»	»	50
Θ. Μαυρογορδάτος	»	»	50
Α. Μαυρογορδάτος λ. τ. 5 διὰ βίου.	»	»	5
Ἀδελφοὶ Ἀντωνιάδαι	»	»	10

Τούτοις προσθετέον καὶ δεκακισχίλια φράγκα ὑπὸ Κ. Καρκαπάνου χορηγηθέντα πρὸς βράβευσιν διδακτικῶν βιβλίων.

Βεβαίως τὰ χρήματα ταῦτα πάνυ ὀλίγα εἰσὶν ὡς πρὸς τὰς ἀπείρους ἀνάγκας τῶν ἀπόρων σχολείων τοσούτων ἐπαρχιῶν, ὀλίγαι

ψεκάδες χρυσοῦ πίπτουσαι ἐπὶ γῆς ἐριβώλακος μὲν καὶ εὐφόρου καταξήρου δὲ καὶ πολυδίψου. Διὸ πρὸς ἐπαύξησιν τῶν πόρων ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων βουλόμενος ὁ Σύλλογος ἀρωγὸν καὶ τὴν φιλομουσίαν προσλαβεῖν πάντων τῶν ἀπανταχοῦ εὐπορούντων ὁμογενῶν, οὐ μόνον πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔπεμψεν ἐπιστολὰς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, τὴν ἐτησίαν αὐτῶν ὑπὲρ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπόρων σχολείων ἐξαιτούμενος συνδρομὴν, πρὸς τοὺς ἐν ταῖς παριστρίοις ἡγεμονίαις καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ, καὶ πρὸς τοὺς ἐν Βιέννῃ, καὶ τοὺς ἐν Τεργέστῃ, καὶ τοὺς ἐν Μασσαλίᾳ, καὶ τοὺς ἐν Λονδίνῳ, καὶ τοὺς ἐν Μαγχεστρίᾳ, καὶ τοὺς ἐν Λιβερπούλῃ, καὶ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ τοὺς ἐν Καΐρῳ, ἀποστείλας καὶ τρεῖς τόμους τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ.

Ἡ πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εὐπορουῦντας ὁμογενεῖς ἐπιστολὴ ἔχει οὕτω:

«Φιλογενέστατε Κύριε,

»Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀποτεινόμενος φιλογένειαν καὶ φιλομουσίαν κρίνει περιττὸν νὰ μακρηγορήσῃ· διότι ἐκ μὲν τοῦ Κανονισμοῦ μανθάνετε τίς ὁ σκοπὸς αὐτοῦ, ἐκ δὲ τῶν ἀποστελλομένων ὑμῖν τριῶν τοῦ περιοδικοῦ τόμων καὶ ἐκ τῆς τελευταίας τοῦ προέδρου ἐκθέσεως, τί μέχρι τοῦδε ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἔπραξε καὶ ὑπὲρ τῆς εὐκλείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Ὥστε ἡμῖν οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται ἢ νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι αἱ ἐπιτυχίαι καὶ εὐδοκιμήσεις αὐτοῦ προέρχονται ἐκ τῆς σκοπίμου συνεργασίας καὶ συμπράξεως τοῦ Λογίου καὶ τοῦ Ἐμπολαίου Ἑρμοῦ· ἐξ αὐτῆς τοσαύτην εἴληφεν ἐπίδοσιν καὶ προκοπὴν, ἐξ αὐτῆς περικαλλὲς ἀνεγεῖραι κατώρθωσε τῶν Ἑλληνίδων Μουσῶν ἐνδικίτημα ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, ἐξ αὐτῆς νέας ἀρυόμενος δυνάμεις δύναται ἑκάστοτε χεῖρα ἀρωγὸν νὰ τείνῃ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων ἐν ἐκείναις μάλιστα τῶν ἐπαρχιῶν, ἐν αἷς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα τοσοῦτον ἀπηνῶς καταδιώκεται. Ἵνα ὅμως ἐπαρκῶς καὶ εὐδοκίμως ἐκτελῇ τά τε ἄλλα καὶ τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ἔργον, τῆς ἐτησίας χρήζει συνδρομῆς καὶ τῆς γενναίας ἀντιλήψεως πάντων τῶν ἀπανταχοῦ εὐπορούντων ὁμογενῶν. Ἂν ὁ σύλλογος μικροὺς ἔχων ἐπὶ τοῦ παρόντος πόρους, τὰς προσφορὰς δηλονότι, ἃς φιλό-

μουσοι καὶ φιλοπάτριδες ἄνδρες ἐχορήγησαν αὐτῷ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων, οἱ κκ. Χρ. Ζωγράφος, Γ. Ζαρίφης, Μ. Νεγρεπόντης, Α. Βαλλιάνος, Α. Βλαστὸς, Α. Συγγρὸς, Γ. Κορωνιὸς, Στ. Σκουλούδης καὶ Α. Ἡφαιστίδης, οὐ μικρὰ πρὸς ὑποστήριξιν διεπράξατο τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπόρων σχολείων, τί δύναται πρᾶξαι, ὅταν τῆς ἐτησίας τύχῃ συνδρομῆς πάντων ἢ τῶν πλείστων ἐκ τῶν εὐπορούντων ὁμογενῶν;

»Τούτων ἕνεκα καὶ τὴν ὑμετέραν ἐπικαλούμενοι ἐτησίαν συνδρομὴν, πεποίθαμεν ὅτι διὰ τῶν ὑμετέρων γενναιοδωριῶν δώσετε ἀφορμὴν τῷ Συλλόγῳ, ἵνα ἀναγράψῃ καὶ κηρύξῃ *ὑμᾶς μέγαν αὐτοῦ καὶ τῶν γραμμάτων εὐεργέτην*, καθ' ἕκαστον ἔτος μετ' ἀνευφημιῶν ἐν τῇ ἐπετείῳ αὐτοῦ ἑορτῇ μνημονεύων τοῦ ὑμετέρου ὀνόματος.

Τοιαύτην χαρμόσυνον ἀπεκδεχόμενοι τὴν ὑμετέραν πρὸς τὸν Φιλολ. Σύλλογον ἀπάντησιν, καὶ ἐπὶ ταύτῃ προσφέροντες ὑμῖν ἐκ τῶν προτέρων τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην, δραττόμεθα τῆς εὐκαιρίας, ὅπως ἐκφράσωμεν τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐξόχου ἡμῶν ὑπολήψεως, μεθ' ἧς διατελοῦμεν.»

Ἀλλὰ δυστυχῶς ἕνεκα τῆς ἐνσκηψάσης ἐν Τουρκίᾳ τρομερᾶς οἰκονομικῆς θυέλλης οἱ καταλαβόντες τὴν προεδρείαν τοῦ Συλλόγου τῷ 1874—1875 καὶ 1875—1876, ἀποδειλιάσαντες ἔπαυσαν ἐνεργοῦντες ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρὸς συλλογὴν χρημάτων. Τούτων ἕνεκα ἡ συλλογικὴ αὕτη ἐκστρατεία ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων οὐδὲν ἐπήνεγκεν ἄλλο ὄφελος πλὴν ὀλίγων χρημάτων (106 λ. ἀγγλικῶν) καὶ τούτων συλλεχθέντων τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐν Λονδίνῳ σχολάρχου τῆς ἑλλ. Σχολῆς κ. Βαλέττα.

Ἀλλ' εἰ καὶ αἱ παρὰ τοῦ Συλλόγου χορηγούμεναι βοήθειαι τοῖς ἀπόροις σχολείοις τῶν ἐπαρχιῶν μικραὶ, ἡ δοθεῖσα ὅμως παρ' αὐτοῦ κίνησις μεγάλη ἐστὶ, καὶ ὁ Σύλλογος ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ ὃν προὐτίθετο, ὅτε τὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀνελάμβανε διεύθυνσιν ἀποβλέπων εἰς τὴν συνένωσιν καὶ συγκέντρωσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν δυνάμεων καὶ μέσων ἑκάστης ἐπαρχίας καὶ τῶν ἐνεργειῶν πασῶν ὁμοῦ τῶν τάξεων πρὸς ἐπίδοσιν τῆς ἐμφύτου τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει φιλομαθείας καὶ διάδοσιν τῶν γραμμάτων μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἄκρων τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἔνθα οἱ ἡμέτεροι ὑπὸ Σκυθικοῦ καταληφθέντες ψύχους τὴν ἑαυτῶν ζωὴν καὶ τὴν

ἐθνικὴν ὕπαρξιν ἀπολέσαι κινδυνεύουσι. Πανταχοῦ ἐξηγέρθη ἡ φιλοτιμία, ὑπεξεκαύθη ὁ ζῆλος, ἐπερρώσθησαν αἱ ἐκπαιδευτικαὶ δυνάμεις, ἐξανέστησαν τοῦ ληθάργου οἱ ὑπὸ μανδραγόραν καθεύδοντες, καὶ καθόλου εἰπεῖν ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ ἡ διανοητικὴ αὕτη κίνησις διὰ συστάσεως ἐξεδηλώθη συλλόγων καὶ φιλεκπαιδευτικῶν Ἀδελφοτήτων. Ἐξ ὀλίγων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ οἱ Σύλλογοι ἐγένοντο πολλοὶ, περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα, ἐλευθέρως μὲν καὶ ἀνεξαρτήτως ἀπ' ἀλλήλων, ὡς ἐν ὁμοσπονδιακῇ πολιτείᾳ, ἐνεργοῦντες, τοῦ αὐτοῦ δὲ πάντες στοχαζόμενοι σκοποῦ, τῆς καλλιεργείας δηλονότι τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς διαδόσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας κατὰ τὰς ἑλληνικὰς ἐπαρχίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους· πρὸς τούτοις ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος ἀεὶ πατρικὴν καὶ φιλόστοργον ἔτεινε χεῖρα ὑποστηρίζων αὐτοὺς ὅλαις δυνάμεσι καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν αὐτῶν πᾶσαν παρεχόμενος προθύμως ἀρωγὴν, ἐκ πείρας γινώσκων, ὅτι οἱ ἐν ταῖς ἡμετέραις χώραις σύλλογοι, ὡς κέντρα διανοητικὰ καὶ ἐστίαι φωτοβόλοι, ὅσῳ πληθύνονται καὶ συνενοῦσι τὰς ἑαυτῶν ἀκτῖνας καὶ σκοπίμως ἐνεργοῦσι, τοσούτῳ καὶ τὸ φῶς ἐκπέμπουσι λαμπρότερον καὶ τελεσιουργότερον· ἀλλὰ καὶ οὗτοι τιμῶντες καὶ σεβόμενοι τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον ὡς πρόθυμον ἐν πᾶσι συναντιλήπτορα αὐτοῖς καὶ συνεργάτην ἤκουον τῆς φωνῆς αὐτοῦ καὶ τῶν ὁδηγιῶν καὶ ἄσμενοι πᾶσαν αὐτῷ ἀπέστελλον πληροφορίαν περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τῶν ἐν αἷς ἑδρεύουσιν ἐπαρχιῶν.

Ὁ δὲ Φιλολογικὸς Σύλλογος ἴδια αὐτοῦ οὕτως εἰπεῖν τέκνα ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ μαιευθέντα καὶ σπαργανωθέντα ὑπὸ τῶν διεπόντων τὰ κατ' αὐτὸν ἔσχε τὸν Θρᾳκικὸν Σύλλογον, τὸν Ἠπειρωτικὸν, τὸν Θεσσαλικὸν, τὸν Ἱερατικὸν, τὸν ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως. Ἡ χορεία αὕτη συνεπλήρου τὸν εὐρὺν τοῦ Πανελληνίου Συλλόγου σκοπὸν, πρὸς ὃν ὡς κληρονόμος, καθ' ἃ ἐν τῇ ἀρχῇ εἴρηται, ἀπέβλεπεν ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος. Ὁ μὲν σκοπὸς τοῦ Θρᾳκικοῦ Συλλόγου ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν ἱδρυτῶν συνεδριάσεως κηρύττεται, ὅτι «συνέστη οὐχὶ πρὸς καταπίεσιν ἢ κατάκτησιν ἢ συγχώνευσιν τῶν ἀλλοθρόων, ἀλλὰ πρὸς ὑποστήριξιν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων ἐν Θράκῃ· διότι μετὰ τρισχίλια ἔτη νέοι πάλιν ἀγῶνες ἐπὶ τῶν χωρῶν τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας ἠγέρθησαν, νέαι θύελλαι ζοφώ-

δεις ἐκ βορρᾶ πνέουσαι συνταράσσουσι πάντα καὶ πρόβριζον τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους καὶ τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐπαπειλοῦσιν ἀνατροπήν, καθ' ὧν ἡμεῖς οὔτε νῆας ἔχομεν ποντοπόρους ἀντιτάξαι, οὔτε στρατούς, οὔτε τείχη καὶ φρούρια ὀχυρά, ἀλλὰ τὴν πανοπλίαν ἐκείνην, ἥτις καὶ ἄλλοτε ἀντετάχθη κατὰ τοῦ βαρβαρικοῦ χειμάρρου, τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, τὴν *Ὀρθοδοξίαν*, καὶ τὴν τῆς γλώσσης, ἐπὶ τῆς ἐξαπλώσεως στηριζομένην τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, τῆς συστάσεως δημοτικῶν σχολείων καὶ τῆς μετὰ ζήλου καλλιεργείας τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὧν τὴν σύντονον σπουδὴν καὶ μελέτην πολλοὶ τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης λόγιοι συμβουλεύουσιν ὡς ἀλεξιφάρμακον τῶν δεινοτάτων δυστυχημάτων.

« Ὁ Σύλλογος οὐκ ἀγνοεῖ τοὺς μεγάλους ἀγῶνας, οὓς ἀναδέχεται, οὐδὲ τὰς πολλὰς δυσκολίας, πρὸς ἃς μέλλει ἀντιπαλαίσειν, ἀλλ' οὐχ Ἑλληνικὸν τὸ ὑποχωρεῖν καὶ ἀποφεύγειν τοὺς μόχθους, διότι *πόνῳ τὰ καλὰ κτῶνται*, οὐδ' ἐὰν τὴν χώραν ἡμῶν γενέσθαι καὶ πάλιν *λείαν Μοισῶν, λείαν τῆς Σκυθικῆς ἀπαιδευσίας καὶ βαρβαρότητος*· οὐδ' οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες οἱ ἐν Θράκῃ ὑπεχώρησαν, ἀλλὰ γενναίως ὑπερμαχήσαντες κατώρθωσαν τὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀγαθὰ καὶ ἐπὶ ταύτην τὴν χώραν ἐπιδαψιλεύσασθαι. Ἀναλογισθήτω ὁ Σύλλογος, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ ἦν ἑλληνικὸν κληρονόμημα κατέλιπον ἡμῖν οἱ πρόγονοι, ἀπὸ τρισχιλίων ἐτῶν μυρίους ὁ Ἕλλην ὑπέστη ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ ἀγῶνας, ἄφθονον ἐχύθη αἷμα καὶ ἄφθονοι ἱδρῶτες ἤρδευσαν τὴν γῆν ταύτην, ὅπως γενναίους παραγάγῃ καρπούς. » (ἴδ. Θρᾳκικὸν σελ. 65—66).

Τούτων ἕνεκα πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἱδρύνται ἐν Φιλιππουπόλει τὰ Ζαρίφεια διδασκαλεῖα, χορηγοῦντος τοῦ γενναιόφρονος ἱδρυτοῦ κ. Γ. Ζαρίφη χιλίας κατ' ἔτος ὀθ. λίρας πρὸς καταρτισμὸν διμοδιδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Θράκης.

Τοῦ δὲ Ἠπειρωτικοῦ Συλλόγου κηδεμὼν καὶ προστάτης ὁ Χριστάκης Ζωγράφος ἐστιν, ἱδρυσάμενος ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι, τῷ Κεστορατίῳ, τὰ Ζωγράφεια διδασκαλεῖα, ὑπὲρ ὧν κατ' ἔτος χιλίας καὶ πεντακοσίας δαπανᾷ λίρας, ὅπως ἐν αὐτοῖς ἑξήκοντα ἐκπαιδεύονται ὑπότροφοι, τριάκοντα ἄῤῥενες καὶ τριάκοντα θήλεις, λαμβανόμενοι ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἠπείρου, ἐπὶ τῇ ὑποχρεώσει ἵνα

μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν αὐτῶν διδάξωσιν ἐν Ἠπείρῳ ὅποι ἂν ἀποστείλῃ αὐτοὺς ὁ Ἠπειρωτικὸς Σύλλογος.

Ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ Θρᾳκικὸς καὶ Ἠπειρωτικὸς Σύλλογος, οἱ Διόσκουροι οὗτοι γόνοι τοῦ πατρὸς τῶν Συλλόγων, πατρὶ φίλῳ ἐπίηρα φέροντες, μεγάλως ὡς δεξιαὶ αὐτοῦ χεῖρες, εἰς τὴν προαγωγὴν συνεβάλοντο τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως δαπανήσαντες πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων τῆς Θράκης καὶ Ἠπείρου τῷ μὲν 1873 ὁ Θρᾳκικὸς 455 λίρας, ὁ δὲ Ἠπειρωτικὸς 600, τῷ δὲ 1874, 600 ὁ Θρᾳκικὸς, 1000 δὲ ὁ Ἠπειρωτικός. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων ὁ μὲν Θεσσαλικὸς καίπερ μικροὺς ἔχων πόρους ἐμερίμνησε περὶ διαδόσεως ἐν Θεσσαλίᾳ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως τέσσαρας ἐν αὐτῇ ἱδρύσας σχολὰς, ὁ δὲ Ἱερατικὸς μετὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ συσταθείσης ἱερατικῆς σχολῆς κατεστράφη ἐν τῇ τοῦ Φαναρίου πυρκαϊᾷ καθ' ὃν χρόνον ὑπερβὰς τὰς τῆς ἱδρύσεως δυσχερείας ἤλπιζε βελτίω· ὁ δὲ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως, τελευταῖος ἐπελθὼν ὡς κορωνὶς τῶν Συλλόγων, ἔμελλε δεύτερος εἶναι μετὰ τὸν φιλολογικὸν κατὰ τὴν σπουδαιότητα, διότι ὁ σκοπὸς αὐτοῦ εὐρύτατος, ἡ διάδοσις τῆς ἑλληνικῆς παιδείας εἰς τὸ γυναικεῖον φῦλον τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους κατὰ τὰς ἑλληνικὰς ἐπαρχίας τοῦ ὀθωμ. Κράτους δι' ὑποστηρίξεως τῶν ὑπαρχόντων ἐν αὐταῖς παρθεναγωγείων καὶ ἱδρύσεως ἄλλων νέων ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη, καὶ πρὸ πάντων διὰ συστάσεως ἐν Κωνσταντινουπόλει διδασκαλείου τῶν θηλέων πρὸς καταρτισμὸν διδασκαλισσῶν, λαμβανομένων τῶν ὑποτρόφων μαθητριῶν κατ' ἐξοχὴν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν κατὰ τὰς προθέσεις τοῦ Πανελληνίου Συλλόγου (ἴδε σελ. 102)· καὶ τοιοῦτον διδασκαλεῖον ἐν Κων/πόλει ὁ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως Σύλλογος συνέστησε τὸ Ζάππειον γενναίου τυχὸν ἱδρυτοῦ, τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα, δισχιλίας περίπου κατ' ἔτος δαπανῶντος λίρας. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ἤρξατο ὁ Σύλλογος οὗτος καὶ περὶ τῶν ἄλλων προνοεῖν παρθεναγωγείων, παρὰ μὲν τοῦ κ. Χρ. Ζωγράφου λαβὼν 250 λίρας ὀθ. ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ Ἀγιοταφιτικῷ Μετοχίῳ παρθεναγωγείου, παρὰ δὲ τοῦ κ. Α. Ἡφαιστίδου 100 ὑπὲρ τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ σχολῆς τῶν ἀπόρων κορασίων, ἔπαυσεν ἐνεργῶν, οὐχ ὑπὸ πυρὸς καταστραφείς, ἀλλὰ παθών, ὡς αἱ δυστοκοῦσαι μητέρες, αἵτινες μετὰ τὸν τοκετὸν καλοῦ καὶ μεγάλου βρέφους τελευτῶσιν. Ἔχομεν ὅμως δι' ἐλπίδος, ὅτι ὁ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως Σύλλογος οὐ τέθνηκεν, ἀλλ' ἀναπαύεται ἀναλαμ-

βάνων δυνάμεις, ὅπως ἀνασταῇ ἀκμαιότερος πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Περὶ τῶν Συλλόγων τούτων λόγον ἐποιησάμεθα ἐνταῦθα, διότι εἰσὶν ὁστᾶ ἐκ τῶν ὀστέων τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, κλάδοι αὐτοῦ ἀδιάσπαστοι ἀναβλαστήσαντες καθ' ἃ ἔτη ὁ ἐκπαιδευτικὸς τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου βίος ἦν ἐνεργητικώτατος καὶ γονιμώτατος, διότι καὶ ἡ σύμπραξις τῶν λογίων μετὰ τῶν βαθυπλούτων ὁμογενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦν ἀνθηροτάτη μεγίστας λαβοῦσα ἐπιδόσεις. Τοσαύτη φιλομάθεια καταλαβοῦσα εἶχε τὴν ψυχὴν τῶν εὐπορούντων, ὥστε ἡ παρ' αὐτῶν γενναία τοῦ πλούτου χρῆσις ἀνέλαμπε μεγαλουργὸς καὶ ὅλως πνευματική· οὐδεὶς σχεδὸν τῶν συλλόγων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὁ μὴ λαβὼν δείγματα τῆς εὐεργετικῆς αὐτῶν χειρός· ὃ δὲ ἀγαστὸν καὶ εἰς ἔκπληξιν φέρον ἦν ἡ προθυμία, μεθ' ἧς, ἅμα καταλείποντες τὰς τραπεζιτικὰς αὐτῶν ἐργασίας, συνήρχοντο συσκεψόμενοι μετὰ τῶν λογίων περὶ παιδείας. Ποῦ γὰρ ἀλλαχοῦ τις εἶδε τὰς μὲν αἰθούσας τῶν ἐμπορικῶν καὶ τραπεζιτικῶν καταστημάτων, ἔνθα πρό τινων ὡρῶν σπουδαῖα περὶ συστάσεως πιστωτικῶν ἑταιριῶν καὶ περὶ δανείων συνεκροτοῦντο συμβούλια, αἴφνης εἰς Φιλεκπαιδευτικοὺς συλλόγους μεταβαλλομένας, τοὺς δ' ἐμπόρους καὶ τραπεζίτας, οἵτινες πρὸ μικροῦ περὶ μεγάλων χρηματιστικῶν ἐργασιῶν ἐβουλεύοντο, συνερχομένους μετὰ τῶν λογίων καὶ συσκεπτομένους περὶ συστάσεως διδασκαλείων πρὸς ταχυτέραν καὶ σκοπιμωτέραν τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως διάδοσιν; ἢ οὐχ ἑωρῶντο ταῦτα γιγνόμενα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τοῖς τῶν ἡμετέρων τραπεζιτικοῖς καταστήμασιν; οἱ δὲ προσερχόμενοι ξένοι ἄγνωστα αὐτοῖς βλέποντες πρόσωπα, μὴ γιγνώσκοντες δὲ μηδὲ δυνάμενοι τὸ κατ' ἀρχὰς τὰ ἡμέτερα νοεῖν πράγματα, οὐκ ἠρώτων μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἀπορίας *τί συμβαίνει!* τοὺς ἡμετέρους λογίους μεσίτας ἐκλαμβάνοντες; καὶ δικαίως· μὴ γὰρ ὄντως οὐκ ἦσαν μεσῖται τῶν Συλλόγων πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ τῶν πλουσίων πρὸς τοὺς Συλλόγους; Τοῦτο δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ξένοι τελευταῖον κατενόησαν, ὥστε τοὺς ἡμετέρους λογίους ἐν τοῖς τραπεζιτικοῖς καταστήμασι βλέποντες ἐπεφώνουν τὴν κεφαλὴν κινοῦντες, Ἄ! Ἄ! Σύλλογοι, Σύλλογοι καὶ πάλιν. (ἴδ. Περιοδ. Συλ. τομ. Η'. σελ. 344).

Διὰ τοιούτων ἐνεργειῶν ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος στερεώσας ἃ ἀνέλαβεν ἀξίωμα ἰθύνειν τὰ τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ ὁλομ.

Αὐτοκρατορίᾳ, καὶ λόγους ἤρξατο παρακινεῖν τὰ δέοντα καὶ ὁδηγεῖν, ἐπιστέλλων ἐγκυκλίους οὐ μόνον πρὸς τοὺς Συλλόγους καὶ τὰς Φιλεκπαιδευτικὰς τῶν ἐπαρχιῶν Ἀδελφότητας καὶ πρὸς τὰς δημογεροντίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀρχιερεῖς, σώφρονι γλώσσῃ καὶ ἁρμοδίᾳ χρώμενος. «Ὁμολογουμένως, ἔγραφε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ φροῦδοι καὶ ἀλυσιτελεῖς ἀποβήσονται, ἂν μὴ καὶ τῆς ὑμετέρας τύχῃ προθύμου καὶ ἰσχυρᾶς συμπράξεως· διότι ὑμεῖς ἐστὲ οἱ πνευματικοὶ τοῦ λαοῦ πατέρες, πρὸς ὑμᾶς πάντοτε καὶ δικαίως προσέχει τὸν νοῦν, ὑμεῖς ὅ,τι καὶ ἂν εἴπητε, γίνεται αἰσθητότερον ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὑμεῖς τέλος παρά τε τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων νόμων τὴν προστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν τοῦ λαοῦ ἐπιτετραμμένοι ἐστέ· ὥστε ὑμεῖς διὰ τῶν πατρικῶν συμβουλῶν, προτροπῶν, ἐγκυκλίων πρὸς τὸ ὑμέτερον ποίμνιον, διὰ τῶν ἱεροκηρύκων καὶ ἱερέων ἑκάστης κώμης καὶ συνοικίας, δύνασθε παντὸς ἄλλου κάλλιον κατορθῶσαι, ἵνα εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ εἰσχωρήσῃ, ὁπόσον ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητός ἐστιν ἡ ἐκπαίδευσις αὐτοῦ, καὶ καταλάβῃ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἅγιος ὑπὲρ τῆς παιδείας ζῆλος καὶ ἱερὸς ἐνθουσιασμός.

«Καθ' ἡμᾶς δὲ οὐ μικρὸν συντελέσουσι καὶ τὰ ἑξῆς μέσα· α) ἂν ἡ Ὑμ. Σεβασμιότης ὑποχρεώσῃ ἔνθεν μὲν τοὺς ἱερεῖς ἑκάστης κώμης καὶ συνοικίας, ἵνα καθ' ἑξαμηνίαν ἀναγινώσκωσιν ἐπ' ἐκκλησίας κατάλογον τῶν παίδων, ὅσοι ἀπὸ τῆς ἑξαετοῦς ἡλικίας καὶ ἄνω ὀφείλουσι φοιτᾶν εἰς τὰ σχολεῖα, ἔνθεν δὲ τὰς ἐφορίας, ἵνα ἐν καιρῷ τῶν ἐξετάσεων τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀναγινώσκωσι κατάλογον πλήρη τῶν παίδων τῆς χώρας, σημειοῦσαι τοὺς μὴ φοιτῶντας· καὶ β) ἂν ἐν ταῖς κεντρικωτέραις πόλεσι τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ διαμερισμάτων Φιλεκπαιδευτικοὶ ἱδρυθῶσι Σύλλογοι καὶ Ἀδελφότητες σκοπὸν καὶ μέλημα ἔχοντες τὴν προαγωγὴν καὶ ἐπίδοσιν τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

»Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος, ἐπιθυμῶν, Σεβασμιώτατε, νὰ πράξῃ τὸ καθῆκον αὐτοῦ καὶ πρὸς τὴν ὑμ. ἐπαρχίαν καὶ ἔλθῃ τὸ κατὰ δύναμιν εἰς βοήθειαν τῶν ἀπόρων αὐτῆς σχολείων, ἔχει ἀνάγκην νὰ μάθῃ πρότερον τὴν πνευματικὴν αὐτῆς κατάστασιν, ὅπως ἐν γνώσει ἐκτιμήσῃ τὰς πραγματικὰς αὐτῆς προόδους καὶ ἐλλείψεις· ἐφ' ᾧ καὶ θερμῶς ἱκετεύει Ὑμᾶς, ἵνα τὰς δεούσας χορηγήσητε πληροφορίας σημειοῦντες ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἀπαντήσει·

α) Πόσα εἰσὶ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἑκατέρου τοῦ φύλου ἐν τῇ Ὑμ. ἐπαρχίᾳ.

β) Ποῦ ὑπάρχουσι καὶ ποῦ οὐχ ὑπάρχουσι καὶ διατί.

γ) Ποῖα ἐκ τῶν σχολείων ἔχουσιν ἐφορίας καὶ τίνες οἱ ἔφοροι, διότι ἐκ τῆς ἐπιμελείας αὐτῶν καὶ φροντίδος ἐξήρτηται ἡ εὐδοκίμησις τῶν σχολείων.

δ) Πόσοι καὶ τίνες οἱ ἐν ἑκάστῳ σχολείῳ διδάσκοντες καὶ τίς ὁ μισθὸς αὐτῶν.

ε) Τίνα τὰ διδασκόμενα μαθήματα κατὰ τμήματα καὶ τάξεις καὶ τίς ὁ Κανονισμὸς τῆς σχολῆς, ἂν ὑπάρχῃ.

ς) Τίνες οἱ πόροι ἑκάστης σχολῆς, πόσαι αἱ ἐτήσιαι αὐτῆς δαπάναι καὶ τίνας ἔχει ἀνάγκας.

ζ) Πόσοι οἱ μαθηταὶ ἑκάστης σχολῆς, καὶ τίς ἡ ἀναλογία αὐτῶν πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῶν ἡμετέρων ἐν τῷ τόπῳ ἔνθα ἡ σχολή, πόσοι καὶ τίνες οἱ προκόπτοντες καὶ εὐδοκιμοῦντες, πόσοι εὔποροι καὶ πόσοι ἄποροι καὶ εἰ ἐκ τῶν προκοπτόντων, τίνες παῖδες ἀπὸ τῆς ἐξαετοῦς ἡλικίας καὶ ἄνω φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τίνες οὔ καὶ διὰ τί.»

Πρὸς δὲ τοὺς Συλλόγους διεβίβαζεν ὅσα ἐνόμιζεν, ὅτι οὗτοι ὠφειλον ἐκτελεῖν ἐν αἷς ἤδρευον ἐπαρχίαις. «Πρὸς διάδοσιν εἰς πάσας τὰς τάξεις τοῦ ἡμετέρου λαοῦ, ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῶν ἀναμφισβητήτων τούτων ἀληθειῶν περὶ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως, παντὸς ἄλλου κάλλιον δύνανται συντελέσαι οἱ Φιλεκπαιδευτικοὶ Σύλλογοι καὶ Ἀδελφότητες, ὡς φαειναὶ κέντρα καὶ ἑστίαι φωτοβόλοι τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν, διαφωτίζοντες τοὺς ἐν σκότει καὶ τοὺς μὴ εἰδότας τὴν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα τῆς παιδεύσεως. Διὰ ταῦτα εὐχῆς ἔργον ἵνα ὅσῳ πλείονες τοιοῦτοι ἐν ἑκάστῃ ἱδρυθῶσιν ἐπαρχίᾳ.

«Καθ' ἡμᾶς δὲ οὐ μικρὸν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ τούτου σκοποῦ συντελέσουσι καὶ τὰ ἑξῆς μέσα, ὑπὲρ ὧν ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος πᾶσαν ὑπισχνεῖται δυνατὴν συνδρομήν.

α) Ἂν ἕκαστος τῶν Συλλόγων μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας διαβιβάζῃ εἰς τὰς Δημογεροντίας τῶν Κοινοτήτων καὶ Ἐφορίας τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ὅσα νομίζει συντελοῦντα εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν σχολείων, καὶ προνοεῖ περὶ ἐξευρέσεως πόρων καὶ καλῆς αὐτῶν διαχειρίσεως.

β) Ἂν ἐν ταῖς κεντρικωτέραις τοὐλάχιστον δημοτικαῖς σχολαῖς ἐνεργῇ πρὸς σύστασιν δημοτικῶν βιβλιοθηκῶν καὶ πρὸς ἀγορὰν ὀργάνων τῆς πειραματικῆς Φυσικῆς καὶ στοιχειωδῶν συλλογῶν τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας, διότι ἀνάγκη τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας νὰ λαμβάνωσι γενικήν τινα γνῶσιν τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὧν ἡ ἐφαρμογὴ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους τοσκύτην εἴληφεν ἐπίδοσιν καὶ τοσαῦτα παρήγαγε τεράστια ἀποτελέσματα.

γ) Ἂν πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς διδασκαλίας τῶν ἀποχωρούντων ἀπὸ τῶν σχολείων παίδων καὶ τῶν ἄλλων ἐνηλίκων, μεριμνᾷ περὶ συστάσεως ἐν τοῖς κεντρικωτέροις σχολείοις ἑσπερινῶν μαθημάτων δὶς ἢ τρὶς τῆς ἑβδομάδος γιγνομένων.

δ) Ἂν τοῖς ἀπόροις σχολείοις τῆς περιοχῆς αὐτοῦ χορηγῇ διδακτικὰ βιβλία καὶ χρήματα, ὅταν εὑπορῇ, δεικνύων καὶ ἔργῳ, ὅτι ὄντως περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ κήδεται.

ε) Ἂν, ὡς λίαν ἀξιεπαίνως ποιοῦσιν ὁ ἐν Ῥαιδεστῷ Θρᾳκικὸς Σύλλογος καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιτροπὴ τῶν Τραπεζουντίων, ἀποστέλλῃ εἰς περιοδείαν ἐπόπτας πρὸς ἐπίσκεψιν καὶ ἐπιθεώρησιν τῶν σχολείων καὶ πρὸς ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας, συντάσσων δι' αὐτῶν σχολεικὸν αὐτῆς γεωγραφικὸν χάρτην, διὰ διαφόρων χρωμάτων φωτεινῶν ἢ σκοτεινῶν διακρίνων ἐν αὐτῷ τὰς διαφορὰς, ἂν ὑπάρχωσι, τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῶν διαμερισμάτων αὐτῆς.

ς) Ἂν παρ' ἑκυτῷ συγκαλῇ κατ' ἔτος σύνοδον τῶν δημοδιδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν πρὸς ἐξέτασιν ἀπὸ κοινοῦ διαφόρων παιδαγωγικῶν ζητημάτων, ἅτινα συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐπίδοσιν τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως, εἰς τὴν καλὴν διοργάνωσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων, καὶ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν διδακτικῶν μεθόδων, καὶ δημοσιεύῃ ὕστερον τὰς ἐν τῇ συνόδῳ ληφθείσας περὶ αὐτῶν ἀποφάσεις πρὸς γνῶσιν καὶ τῶν ἄλλων.

ζ) Ἂν βλέπων, ὅτι πάντες οἱ Σύλλογοι πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τείνουσι σκοπὸν, τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὰς ἡμετέρας χώρας, ἀδελφικῶς μετ' αὐτῶν συνάπτῃ σχέσεις ἀνταλλάσσων τὰς ἰδέας αὐτοῦ καὶ πᾶσαν παρέχων αὐτοῖς συνδρομὴν καὶ ἀντίληψιν· διότι ὥσπερ ἡ πολλαπλασίασις τῶν φωτοβόλων ἑστιῶν καὶ ἡ συγκέντρωσις τοῦ ἐξ αὐτῶν ἐκπεμπομένου φωτὸς ὑπερκύζει τὴν αἴγλην καὶ θερμότητα, οὕτω καὶ ἡ πολλῶν Συλλόγων συνεργασία

φκεινοτάτην παράγει λάμψιν καὶ συνακύγειαν πρὸς φωτισμὸν τοῦ ἔθνους.

η) Ἂν μετὰ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου στενωτάτας καὶ διηνεκεῖς διατηρῇ σχέσεις διαβιβάζων αὐτῷ ἑκάστοτε τὰς ἐκθέσεις τῶν ἐποπτῶν περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως μετὰ τοῦ σχολειακοῦ χάρτου, ὅπως γίγνωνται αὐτῷ γνωσταὶ αἱ ἀνάγκαι τῶν ἐπαρχιῶν, κατὰ δὲ Ἰανουάριον ἑκάστου ἔτους περιληπτικὴν ἀποστέλλων τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ἔκθεσιν, ἵνα τὰ κυριώτερα αὐτῆς ἐν τῇ ἐτησίᾳ περιλαμβάνωνται τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου λογοδοσίᾳ καὶ καταδηλος γίγνηται οὕτως ἔνθεν μὲν ἡ ἐνότης τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, ἔνθεν δὲ ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας ἑκάστου, ἐξ οὗ, ὡς εἰκὸς, ἅμιλλα προκύψει καὶ ζῆλος, τοῦ μὲν εὐδοκιμοῦντος φιλοτιμουμένου

Αἰεὶ ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων

τοῦ δὲ ὑπολειπομένου ἀγωνιζομένου εἰς τὰ ἴχνη βαδίσαι τῶν προπορευομένων.» (Περιοδ. τομ. Η'. σελ. 291—292.)

Καὶ ἡ πρὸς τὰς Δημογεροντίας δὲ ἀποσταλεῖσα ἐπιστολὴ οὐκ ἄμοιρός ἐστι σπουδαιότητος, πολλὰς ἐνέχουσα ὀρθοτάτας ὁδηγίας καὶ παραινέσεις. Ὅτι δὲ αἱ προτροπαὶ αὗται τοῦ Συλλόγου περὶ διαδόσεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως οὐκ ἀπέβησαν μάταιαι, μαρτυρεῖ ἡ πληθὺς τῶν ἀποσταλεισῶν αὐτῷ ἐκθέσεων καὶ ἡ σύστασις δημοτικῶν σχολείων ἢ ἡ βελτίωσις τῶν ἤδη ὑπαρχόντων. Ὁ δὲ Σύλλογος οὐδ' εἰς ταῦτα ἠρκέσθη, ἀλλ' ἐθέλων καί τι πλέον ποιῆσαι, συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ καὶ Θρᾳκικοῦ Συλλόγου, συνεκάλεσεν ἐπιτροπὴν, ὅπως κανονισμὸν τῶν Διδασκαλείων συντάξῃ καὶ προγράμματα τῶν μαθημάτων τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἃ καὶ συντάξασα ἡ ἐπιτροπὴ καθυπέβαλε μετὰ ἐκτενοῦς ἐκθέσεως εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ Συλλόγου (ἴδ. Περιοδ. τόμ. Η'. σελ. 194.) Ὁ κανονισμὸς τῶν διδασκαλείων καὶ τὰ προγράμματα καί περ ἀτελῆ ἐν πολλοῖς οὐ σμικρὸν συνετέλεσαν πρὸς ὁδηγίαν τῶν ἐν Φιλιππουπόλει Ζαριφείων Διδασκαλείων καὶ τῶν ἐν Κεστορατίῳ Ζωγραφείων καὶ αὐτοῦ τοῦ Ζαππείου.

Τοιαῦται αἱ ἐκπαιδευτικαὶ ἐνέργειαι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου μέχρι τοῦ 1874. Τὶ δ'ἔπραξεν ὕστερον ὑπὲρ τῆς παιδεύσεως μέχρι τοῦ 1879, ἐξιστορήσωμεν, ἀφ' οὗ πρότερον ἐξετάσωμεν τὰ ἄλλα τοῦ Συλλόγου ἔργα ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρι τοῦ 1874.

Ὡς πρότερον πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς τῆς 24 Μαΐου 1870, οὕτω καὶ

μετ' αὐτὴν, ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος περικαλλῆ οἰκοδομὴν δειμάμενος, ἠσχολήθη εἰς σύστασιν Βιβλιοθήκης, ἥτις ἀναγκαιοτάτη ἐστὶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔνθα σπανίζουσιν αἱ ἰδιωτικαὶ Βιβλιοθῆκαι, καὶ ἕκαστος εἰς φιλολογικὸν ἢ ἀρχαιολογικόν τι θέμα ἀσχολούμενος εἰς μυρίας ὅσας προσκόπτει δυσχερείας δι' ἔλλειψιν βιβλίων. Εἰς ἀγορὰν βιβλίων προσήνεγκον τῷ Συλλόγῳ οἱ κκ. Γ. Κορωνιὸς 200 ὀθωμ. λίρας, Θ. Μαυρογορδάτος 100, Θ. Κοσούδης 50, Ν. Κρικότσος 50, ὁ δὲ Χρηστάκης Ζωγράφος 500 φράγκα ἐπὶ διετίαν πρὸς ἀγορὰν περιοδικῶν διὰ τὸ Ἀναγνωστήριον. Ἀλλὰ καὶ προσφοραὶ βιβλίων ἐγένοντο οὐκ εὐκαταφρόνητοι, ὥστε ἡ Βιβλιοθήκη ἐκ τοῦ μηδενὸς ἀρξαμένη περὶ τοὺς δισχιλίους ἐκτήσατο εὐθὺς τόμους, ἔκτοτε δὲ διατελεῖ ἀεὶ αὔξουσα.

Ἄλλα δὲ χρήματα, οὐκ ἐπὶ ὡρισμένῳ σκοπῷ, ὁ μὲν μακαρίτης Κ. Δόσιος ἐκληροδότησε ἑξακισχιλίας δραχμὰς, ὁ δὲ Ἀνανίας ὁ Βατοπαιδινὸς προσήνεγκε 100 λίρας, καὶ ὁ Κ. Ξενοκράτης 100, καὶ ἑτέρας 100 Ζήνων Κλεάνθης, ὁ ἀρχιτέκτων τοῦ Συλλόγου.

Ὁ δ' ἐσωτερικὸς τοῦ Συλλόγου βίος ἀνθηρὸς προέβαινε διότι καὶ ἀναγνώσματα ἐγίνοντο τακτικῶς καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα παντοῖα καὶ δημόσιαι διαλέξεις πολλαὶ καὶ ποικίλαι, πολλαὶ δ' ἐγένοντο καὶ ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν ἄλλων Συλλόγων, Φιλεκπαιδευτικῶν Ἀδελφοτήτων καὶ λεσχῶν Κωνσταντινουπόλεως, περὶ ὧν ἐκθέσεις ἀπέστελλον κατ' ἔτος τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ κατὰ τὰς γενικὰς περὶ δημοσίων διαλέξεων διατάξεις (ἴδ. περιοδ. τόμ. Ε'. σελ. 176—177, τόμου ΣΤ'. σελ. 281—283. τόμ. Ζ'. σελ. 316—320.) Ἐκ τῶν ἐκθέσεων τούτων κατάδηλον γίνεται, οἵαν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπίδοσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰλήφασιν αἱ δημόσιαι διαλέξεις.

Ἀλλὰ καὶ τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν αἱ ἐργασίαι οὐ μικραὶ ἦσαν κατὰ ταῦτα τὰ ἔτη. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς μνεία ἐγένετο ἀνωτέρω· τῇ δὲ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ ἀνατεθειμένα εἰσὶν ἔργα ὑπὸ τοῦ νέου Κανονισμοῦ α) μεριμνᾶν περὶ τῶν ἐκδόσεων τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, β) κοινοποιεῖν τῷ Συλλόγῳ τὰς νεωτέρας φιλολογικὰς προόδους, γ) ἀσχολεῖσθαι εἰς ἔρευναν τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις χειρογράφων, δ) κρίνειν τὰ πρὸς αὐτὴν παρὰ τοῦ Συλλόγου παραπεμπόμενα βιβλία, ε) κρίνειν καὶ γνωμοδοτεῖν περὶ τῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀναφερομένων εἰς τὰς εἰδικὰς αὐτῆς ἐργασίας, ς) προτείνειν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Συλλόγου ὡς μέλη ἐπί-

τιμα καὶ ἀντεπιστέλλοντα ἄνδρας ἐπὶ φιλολογικαῖς διαπρέποντας γνώσεσι, ζ) προβάλλειν εἰς συζήτησιν τῷ Συλλόγῳ σπουδαῖα θέματα, η) μεριμνᾶν περὶ συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων τῶν διατηρουμένων ἐν τῇ μνήμῃ καὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, θ) κοινοποιεῖν τῷ Συλλόγῳ τὰ μᾶλλον λόγου ἄξια ἐκ τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς, ι) καθυποβάλλειν ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων αὐτῆς ἐργασιῶν καὶ ια) ἔκθεσιν περὶ τῶν βραβείων τῶν διαγωνισμάτων ἃ ἂν τύχωσιν αὐτῇ ἀνατεθειμένα (ἴδ. Περιοδ. Φιλολογ. Συλλ. τόμ. ΣΤ΄. σελ. 268).

Καὶ τοιαῦτα μὲν τὰ καθήκοντα τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς. Κατὰ ταῦτα δὲ εἰργάσατο καὶ αὕτη πράξασα τὸ δυνατόν· καὶ πρῶτον μὲν ἔκρινε τῷ 1872 τὸ ἀποσταλὲν εἰς τὸν περὶ Ἠπείρου Ζωγράφειον ἀγῶνα πολυσέλιδον σύγγραμμα τοῦ μακαρίτου Π. Ἀραβαντινοῦ, συγκείμενον ἐξ ἓξ τόμων, ἐξ ὧν ὁ εἷς συλλογή ἐστι δημοτικῶν ᾀσμάτων, ἐν οἷς καὶ πολλὰ ἀνέκδοτα. Ἡ κρίσις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐφάνη τισὶν αὐστηρά· ἦν ὅμως δικαία, ἐπικρίνασα μὲν τὰ ἐλλειπῶς ἔχοντα, ἀπονείμασα δὲ τὰς 75 λίρας· ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ πολλοῦ λόγου ἄξιον τοῦτο σύγγραμμα μένει ἀνέκδοτον, καί περ τῶν υἱῶν τοῦ μακαρίτου ὑποσχεθέντων ἐκδοῦναι αὐτὸ ἢ τοὐλάχιστον τὴν συλλογὴν τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων. Περὶ δὲ τῶν προόδων τῆς φιλολογίας μὴ δυναμένη πάντας συμπεριλαβεῖν τοὺς κλάδους ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπή, διότι τὸ ἔργον πολύμοχθον καὶ σχεδὸν ἀδύνατον συντελεσθῆναι ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν βιβλίων, περιωρίσθη εἰς ἐκλογὴν πραγματειῶν τινῶν φιλολόγων καὶ ἑλληνιστῶν τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης, ὧν ἡ μετάφρασις ὡς ἐράνισμα καταχωρίζεται ἐν τῷ τοῦ Συλλόγου περιοδικῷ (ἴδ. Τόμ. Ε΄. σελ. 190. — Τόμ. ΣΤ΄. σελ. 359. — Τόμ. Ζ΄. σελ. 342. — Τομ. Η΄. σελ. 608).

Ἀλλὰ τί ἠδύνατο πρᾶξαι ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ μόνη πρὸς συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων ἢ πρὸς ἔκδοσιν τῶν ἑλλήνων συγγραφέων, χρημάτων στερουμένη; μικρὰ ἢ οὐδέν, ἄνευ τῆς συμπράξεως Μαικήνα τινὸς ἢ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ· καὶ τοιοῦτος ἐγένετο τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ ὁ κ. Χρηστάκης Ζωγράφος, δικαίως μέγας τοῦ Συλλόγου ἀναγορευθεὶς εὐεργέτης, χορηγῶν ἀπὸ μὲν τοῦ 1873, 100 λίρας ὀθ. κατ' ἔτος πρὸς βράβευσιν δέκα συλλογέων τῶν ζώντων μνημείων, ἀνὰ δέκα λίρας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1874, 450 λίρ. κατ'

ἔτος κατατιθεμένας ἐπὶ τόκῳ τῇ γενικῇ ἑταιρίᾳ τῆς ὀθ. Αὐτοκρατορίας πρὸς ἔκδοσιν τῶν ἑλλήνων συγγραφέων. Καὶ περὶ μὲν τῶν συλλογῶν τῶν ζώντων μνημείων τῶν ἀποστελλομένων κατ' ἔτος τῷ Συλλόγῳ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ Συλλόγου ἑορτῇ ἀναγινώσκει ἔκθεσιν δημοσιευομένην ἀεὶ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου (ἴδ. Τόμ. Ζ΄. σελ. 220. — Τόμ. Η΄. σελ. 269.), ἡ συλλεχθεῖσα ὅμως γλωσσικὴ ὕλη πολλὴ καὶ ποικίλη οὖσα μένει ἔτι ἀνέκδοτος, πλὴν ὀλίγης ἐκδοθείσης ἐν τῷ ὀγδόῳ τόμῳ σελ. 360—608, καὶ ἐν τῷ ἐννάτῳ σελ. 280—372· ἀλλὰ καὶ ἡ γλωσσικὴ ὕλη ὅσον οὔπω ἐκδοθήσεται τῇ φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ ἀγωνοθέτου. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ· περὶ δὲ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἑλλήνων συγγραφέων ὁ κ. Χρηστάκης Ζωγράφος ἀνήγγειλε τῷ προέδρῳ τοῦ Συλλόγου τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ ἵνα κατ' ἔτος ἐπὶ δεκαπενταετίαν χορηγῇ 450 λίρας ὀθ. ὅπως χρησιμεύωσιν εἰς τέσσαρα ἐτήσια βραβεῖα ἀνὰ 100 λίρας ἕκαστον. «Ἀλλὰ τίνες πρέπει νὰ ἦναι αἱ ἐκδόσεις, λέγει ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ὅπως καταστῶσιν ἄρισται καὶ πῶς πρέπει νὰ γίνῃ ἡ κρίσις, περὶ τούτων θέλει φροντίσει ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος νὰ συντάξῃ πρόγραμμα, ἀφοῦ πρότερον ἐξαιτήσηται καὶ τὴν συμβουλὴν τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ σοφῶν αὐτοῦ μελῶν· ἂν ὁ σύλλογος μετὰ τὴν γνωμοδότησιν ταύτην κρίνῃ καλὸν ν' ἀφαιρέσῃ ἢ προσθέσῃ ἄλλους ὅρους προσφορωτέρους, εἰμὶ πρόθυμος νὰ παραδεχθῶ αὐτούς.» (περιοδ. τομ. Η΄. σελ. 811).

Ὁ δὲ Φιλολογικὸς Σύλλογος κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀγωνοθέτου ἐξῃτήσατο τὴν γνώμην τῶν λογίων τῆς τε ἑσπερίας Εὐρώπης ἐπιτίμων μελῶν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἡμετέρων, ἐπιστείλας τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν·

«Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Χρηστάκη Ζωγράφου πρὸς τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον μανθάνετε, ὅτι ὁ φιλόμουσος οὗτος ἀνὴρ ὁ τοσαῦτα μέχρι τοῦδε παρασχὼν φιλομουσίας δείγματα καὶ φιλοπατρίας, ἀποφασίσας πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ προαγωγὴν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων χορηγεῖν κατ' ἔτος ἐπὶ δεκαπενταετίαν τετρακοσίας καὶ πεντήκοντα ὀθωμανικὰς λίρας, ἤτοι φράγκα δεκακισχίλια καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα, ὅπως ὡς βραβεῖα εἰς ἐκδόσεις χρησιμεύωσιν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ εἰς βοηθητικὰ πρὸς εὐχερεστέραν αὐτῶν κατάληψιν συγγράμματα, ἀνέθετο τὴν περὶ τούτων φροντίδα τῷ

Φιλολογικῷ Συλλόγῳ, ὁ δὲ ἄσμενος τὴν ἐντολὴν ἀπεδέξατο ταύτην, διότι οὐ μόνον οὐδόλως τὴν γνώμην ἀσπάζεται τῶν φρονούντων, ὅτι ἡμεῖς εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀσχολεῖσθαι ὀφείλομεν ἢ εἰς τὴν τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως διάδοσιν καὶ εἰς τὴν χάριν αὐτῆς διδακτικῶν βιβλίων σύνταξιν, καταλείποντες τὴν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἔκδοσιν εἰς τὴν φροντίδα τῶν σοφῶν τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης ἑλληνιστῶν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον φρονεῖ, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ δημοτικὴ παίδευσις τότε τελειοτέρα ἔσται καὶ ἀκμάσει εἰς πάσας ἐξαπλουμένη τὰς τοῦ ἡμετέρου ἔθνους τάξεις, ὅταν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα συντονώτερον καλλιεργηθῶσι καὶ ἀποτελεσματικώτερον, ἡ δὲ σπουδὴ καὶ μελέτη τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων γένηται τὸ διηνεκὲς ἡμῶν καὶ ἀπαραίτητον μέλημα· ὅτι τότε ἀξίους ἕξομεν δημοδιδασκάλους καὶ παιδαγωγοὺς κατανοοῦντας τὸν ὑψηλὸν αὐτῶν προορισμὸν καὶ ἐκτελοῦντας τὸ καθῆκον αὐτῶν μετ' ἀπαραμίλλου ἀφοσιώσεως, ὅταν καὶ ἀρίστων εὐμοιρήσωμεν φιλολόγων, τῆς κλασικῆς φιλολογίας ἐγκρατεστάτων καὶ περὶ τὸν Ἕλληνα λόγον ἐντριβεστάτων, καθὰ μαρτυρεῖ τὸ τηλαυγὲς τῆς σοφῆς Γερμανίας παράδειγμα, τῶν ἀρίστων εὐπορούσης φιλολόγων καὶ τῶν ἐμπειροτάτων παιδαγωγῶν· ἐξ οὗ ἀριδήλως ἀποδείκνυται, ὅτι ταῦτα ἀδιάσπαστά εἰσι, συμβαδίζουσί τε καὶ συμπροάγονται· καὶ τελευταῖον, ὅτι, ὡς ἡ ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ διὰ τῆς καλλιεργείας κατώρθωσε τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν ἡ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ παλιγγενεσία τότε βαθείας καταβαλεῖ ῥίζας καὶ γενναίους καὶ ἀγλαοὺς ἀναδώσει καρπούς, ὅταν αὖθις τὰ ἑλληνικὰ γράμματα πανταχοῦ τῆς ἀνατολῆς διαδοθῶσι καὶ οἱ ἐν σκότει τῶν ἡμετέρων φωτισθῶσι.

«Τοιαῦτα μὲν οὖν φρονῶν ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος περί τε τῆς δυνάμεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ περὶ τῆς χρησιμότητος τῶν ἐκδόσεων τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων πρὸς προαγωγὴν τῶν τε ἄλλων καὶ αὐτῆς τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως, λυπούμενος δ' ἑτέρωθεν καὶ δυσφορῶν, ὅτι μετὰ τοὺς ἀοιδίμους Κοραῆν καὶ Δούκαν οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων λογίων σπουδαίως περὶ τοὺς Ἕλληνας ἠσχολήθη συγγραφεῖς, οὐδ' ἀξίαν λόγου ἐποιήσατο ἔκδοσιν συγγραφέως τινός, ὅτε ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ πολλαὶ καὶ καλαὶ κατ' ἔτος βλέπουσι τὸ

φῶς ἐκδόσεις Ἑλλήνων συγγραφέων, οὐκ' ἐδίστασε τὴν γενναίαν τοῦ φιλομούσου ἀνδρὸς προσφορὰν ἀποδέξασθαι καὶ τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς προνοήσασθαι, τὰς ἑαυτοῦ σκέψεις καθυποβάλλων ὑμῖν καὶ τὴν ὑμετέραν γνώμην καὶ συμβουλὴν ἐξαιτούμενος.

«Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος νομίζει, ὅτι αἱ ἐκδόσεις τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ὅσον οἷόν τε ἐξηκριβωμέναι, ἄριστα ἔσονται καὶ εἰς τὴν πρόοδον καὶ παρ' ἡμῖν τῆς κριτικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλολογίας καθόλου συντελέσουσιν, ἂν μὴ μόνον οἱ ἡμέτεροι τῶν λογίων, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ Ἑλληνισταὶ τοῦ ἔργου συνεπιλάβωνται, ὅπερ ἄλλως ὀρθόν ἐστι καὶ δίκαιον· διότι οἱ θησαυροὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων πρὸ πολλοῦ κοινὴ πάντων ἀπέβησαν κληρονομία, οἱ δ' ἀλλογενεῖς Ἑλληνισταί, εἰ μὴ τῷ γένει ἀλλά γε τῇ παιδείᾳ καὶ τῇ προαιρέσει συγγενεῖς ἡμῖν εἰσι καὶ οἰκεῖοι καὶ μετὰ τῶν ἡμετέρων λογίων κοινόν τινά σύνδεσμον καὶ οἱονεὶ πανελλήνιον ἀπαρτίζουσι Σύλλογον, ὃν καὶ οἱ νῦν χρόνοι μονονουχὶ φωνὴν ἀφιέντες ἀπαιτοῦσι, καθ' οὓς ἡ μὲν συγκοινωνία εὐκολωτάτη, ἡ δ' ἀνταλλαγὴ τῶν ἰδεῶν ταχίστη, τὰ δὲ σοφὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη πρὸς τὴν πρακτικὴν καὶ προεξάρχουσαν Γαλλίαν ἁμιλλώμενα σχολὰς ἐν Ἀθήναις καθιδρύσασθαι διανοοῦνται, ἐν αἷς οἱ διατρίβοντες οὐ μόνον εἰς ἀρχαιολογικὰ ἀλλὰ καὶ εἰς φιλολογικὰ ἔργα δύνανται ἀσχολεῖσθαι, τὴν νεωτέραν ἐκμανθάνοντες γλῶσσαν καὶ πολλὰς ἐξ αὐτῶν ἀποκαρπούμενοι ὠφελείας. Τίς ἀμφιβάλλει, ὅτι ἂν τοῦ πανελληνίου τούτου συνεδρίου τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνιστῶν ἡ ἔκδοσις τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων κοινὸν καταστῇ μέλημα, πολλὰ τὰ προκύψοντα καλὰ καὶ νέον φῶς εἰς τὴν κλασικὴν φιλολογίαν ἐπιχυθήσεται; διότι ἔνθεν μὲν οἱ λόγιοι τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ὑπὸ τῆς νεωτέρας βοηθούμενοι γλώσσης, ἀσφαλεῖς ἔσονται ἑρμηνευταὶ καὶ πολλὰ τῶν συγγραφέων χωρὶς διὰ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῆς ἀρχαίας πρὸς τὴν νεωτέραν διαφωτίσουσι, καθιστάντες δ' αὐτὴν γνωστοτέραν τε καὶ κοινοτέραν, ἀφορμὴν καὶ τοῖς ἀλλογενέσιν Ἑλληνισταῖς δώσουσι συντονώτερον περὶ αὐτὴν σπουδάζειν, ἐξ οὗ κατ' ἀνάγκην ἐπελεύσεται ἡ παραδοχὴ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς καὶ ἡ χρῆσις τῆς ἀρχαίας οὐκέτι ὡς νεκρᾶς γλώσσης, ἀλλ' ὡς ζώσης καὶ ὁμιλουμένης. Ἔνθεν δὲ οἱ ἀλλογενεῖς Ἑλληνισταί, ἅτε κάτοχοι τῶν χειρογράφων, ὧν ἡμεῖς δυστυχῶς στερούμεθα, καὶ ἐντριβεῖς περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀρθοτέρων γραφῶν καὶ βαθεῖς κριτικοί, κεί-

μενον τῶν συγγραφέων παρέξουσιν ἡμῖν διωρθωμένον καὶ οὐ μικρὸν εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ παρ' ἡμῖν τῆς κλασικῆς φιλολογίας συντελέσουσι, τοὺς κανόνας διδάσκοντες τῆς νεωτέρας κριτικῆς καὶ ὀξύνοντες τὴν κρίσιν ἡμῶν.

«Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, οἴκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι καὶ ἡ κρίσις τῶν βραβευθησομένων συγγραμμάτων κοινὸν ἔσται ἔργον τῶν ἡμετέρων λογίων καὶ τῶν ἀλλογενῶν Ἑλληνιστῶν. Ἐφ' ᾧ καὶ προτείνει ὁ Σύλλογος, ἵνα ἡ κρίσις κατὰ διαδοχὴν περιοδικῶς γίγνηται ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Ἀθήναις, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὑπὸ διμελοῦς ἢ τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ἐκ μελῶν αὐτοῦ ἀπαρτιζομένης, καὶ, ἤτοι Ἑλληνιστὶ ἢ ἐν γλώσσῃ ἄλλῃ γεγραμμένη, ἀναγινώσκηται ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ Συλλόγου ἑορτῇ, καθ' ἣν καὶ τὰ βραβεῖα ἀπονεμηθήσονται.

«Οὐδεὶς δὲ φόβος μὴ οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης Ἑλληνισταὶ οὐκ ἀποδέξωνται τὸ ἔργον, ἅτε δὴ χαλεπὸν αὐτοῖς κρίνειν τὰς ὑπὸ λογίων Ἑλλήνων γιγνομένας ἐκδόσεις, τὴν νέαν ἀγνοοῦσιν Ἑλληνικὴν καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν ἡμετέρων. Ἡμεῖς τοὐναντίον πεποίθαμεν, ὅτι ἐγκρατέστατοι τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ ὄντες, διὰ μικρᾶς μελέτης καὶ τὴν γνῶσιν δυνάμενοι τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης προσκτήσασθαι καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν ἡμετέρων μανθάνειν, ἄσμενοι πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου συμπράξουσιν ἡμῖν, τὸ μὲν χάριν ἀπονέμοντες τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν, εἰς ὧν τοὺς εὐανθεῖς λειμῶνας ἐντρυφῶσι, τὸ δὲ καὶ ἡμᾶς εὐεργετοῦντες, οὐ μικρὸν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων συντελοῦντες καὶ εἰς τὴν ἐπάνοδον κατὰ τὴν ἀνατολὴν τῆς κλασικῆς φιλολογίας τοσοῦτον ἄλλοτε τὰς ἡμετέρας χώρας κλεϊσάσης· ἀνθ' ὧν ἡμεῖς οὐδέποτε παυσόμεθα μυρίας αὐτοῖς χάριτας ἀνομολογοῦντες καὶ εὐεργέτας ἀνακηρύσσοντες.

«Ἂν δὲ πρὸς ἀποπεράτωσιν τηλικούτου ἔργου ἡ ἐκ τετρακοσίων ὀθ. λιρῶν ἐτησία προσφορὰ ἀνεπαρκὴς φαίνεται, ταύτῃ τῷ χρόνῳ καὶ ἑτέρα τοσαύτη προστεθήσεται, καὶ τοῦ συναμφοτέρου μόνιμον κατατεθήσεται κεφάλαιον, ὅπως ἐσαεὶ διαρκεῖς ὑπάρχωσι πόροι πρὸς ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων.

«Τοιαῦτα μὲν τὰ παρὰ τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου· δεόμεθα δὲ ὑμῶν γνώμην περὶ τούτων ἀποφήνασθαι ἢ ἄλλ' ἀντ' αὐτῶν προβαλέσθαι, ὅσ' ἂν ὑμῖν δοκῇ βελτίῳ, ὅπως ἐξ αὐτῶν φωτιζόμενοι κατάλληλον συντάξωμεν πρόγραμμα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀγωνοθέτου.»

Λαβὼν δὲ ὁ Σύλλογος τὴν γνώμην τῶν πρὸς οὓς ἀπηυθύνθη καὶ τούτοις συμφρονήσας μετέβαλε τὸ πρὸς ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων Ζωγράφειον διαγώνισμα εἰς Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην ἐκδοὺς διὰ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς τὸ ἑξῆς πρόγραμμα μετὰ προεισαγωγικῆς ἐκθέσεως.

ΕΚΘΕΣΙΣ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ μεταβολῆς τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος εἰς Ζωγράφειον Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην, ἐκδιδομένην κατὰ πρόγραμμα ὡρισμένον τῇ συνεργασίᾳ μὲν τῶν ἡμετέρων λογίων καὶ Ἑλληνιστῶν, τῇ ἐπιστασίᾳ δὲ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου.

Ὅτε πρὸ εἴκοσι καὶ πέντε περίπου ἐτῶν οἱ ἀοίδιμοι τοῦ Γένους διδάσκαλοι Κ. Ἀσώπιος καὶ Θ. Μανούσης καὶ οἱ ἐπιζῶντες Φίλιππος Ἰωάννου, Σ. Κουμανούδης καὶ ἄλλοι, γενναίου τυχόντες προστάτου τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, τοῦ ἐν Πετρουπόλει Δ. Βερναρδάκη, ἀνέλαβον τὴν μετὰ προλεγομένων καὶ κριτικῶν ἅμα καὶ ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ τὴν συνεργασίαν τῶν ἁπανταχοῦ λογίων τοῦ ἔθνους ἐπεκαλέσαντο, μέγα ἐχάρησαν πάντες, ὅσοι τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην τῶν προγονικῶν συγγραμμάτων ἔκρινον τῶν ὠφελιμωτάτων, καὶ δικαίως· διότι ὁ ἑλληνικὸς νοῦς ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν μεγαλοφυῶν τῆς Ἑλλάδος συγγραφέων ὥσπερ ἐποχούμενος ἀνυψώθη μέχρι τῶν ἀκροτάτων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος κορυφῶν καὶ τὴν ἀληθῆ τοῦ πολιτισμοῦ ὁδὸν ταμὼν καὶ πορείαν, κατέστη πρότυπον καὶ ὑπογραμμὸς τοῖς ἐπιγιγνομένοις.

Ἀλλὰ μοίρᾳ κακῇ τὸ ἔργον οὐκ εὐωδώθη, διότι τὰ κατ' ἔτος τότε προσφερόμενα χρήματα ἦσαν ὡρισμένα πρὸς ἐκτύπωσιν μόνον τῶν ἐκδόσεων, οὐδεμίᾳ δὲ τοῖς ἐκπονήσουσιν ἐχορηγεῖτο ἀμοιβή. Καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον εἰς ἑκατὸν καὶ τριάκοντα περίπου ἀνελθόντα χιλιάδας δραχμῶν ἐπ' ἄλλο τι κατηναλώθησαν, πρὸς δικαιόσμησιν δηλονότι τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, οἱ δὲ λόγιοι σφόδρα ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ τῶν ἐκδόσεων ἐλυποῦντο καὶ βαρὺ ἔφερον ὑποκάρδιον ἄλγος.

Ἀλλ' ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν ἥ τε βούλησις πρὸς πᾶν ὅ,τι καλὸν διατελεῖ οὖσα ἰσχυρὰ καὶ ἡ φιλοτιμία ζωηρά· δῦναι δέ τοι τὰ ἔργα τ'

ἀγαθὰ οὐ θέμις ἐστί. Καὶ δὴ πολλαὶ πολλαχόθεν κατεβάλλοντο φροντίδες περὶ εὑρέσεως πόρων πρὸς ἔκδοσιν τῶν προγονικῶν συγγραμμάτων, ὁ δὲ ἡμέτερος Σύλλογος, καίπερ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ διαδόσεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως διά τε τῆς ὑποστηρίξεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπόρων σχολείων καὶ τῆς πρὸς ἔκδοσιν διδακτικῶν βιβλίων ἀγωνοθεσίας, οὐκ ἐπελάθετο καὶ τοῦ σπουδαιοτάτου καὶ ἐθνικωτάτου ἐκείνου ἔργου, ἀλλὰ λυπούμενος ὅτι μετὰ τοὺς ἀοιδίμους Κοραῆν καὶ Δούκαν οὐδεὶς τῶν παρ' ἡμῖν λογίων ἠσχολήθη σπουδαίως, οὐδὲ λόγου ἀξίαν ἔκδοσιν ἀρχαίου συγγραφέως ἐποιήσατο, τῶν κυριωτάτων αὐτοῦ μελημάτων ἐν τῷ κανονισμῷ ἐνέγραψε καὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, σταθερὰν ἔχων πεποίθησιν ὅτι καὶ πόροι πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου εὑρεθήσονται.

Τὴν πεποίθησιν ταύτην τοῦ Συλλόγου ἐξεφράζετο ἐν τῇ προεδρικῇ τοῦ 1869 λογοδοσίᾳ ὁ τότε πρόεδρος αὐτοῦ διὰ τῶν ἑξῆς. « Ὁ Σύλλογος, ἔλεγεν, ἀκράδαντον τρέφει τὸ ἐθνικὸν φρόνημα προσδοκῶν ὅτι ἐκ τῶν κόλπων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ ἐμπορίου ὅσον οὔπω ἐγερθήσονται ζηλωταὶ τῶν καλῶν, οἵτινες πρὸς τοὺς γεραροὺς ἐκείνους ἄνδρας ἀνθαμιλλώμενοι τοὺς ἀπὸ ἀλώσεως μέχρι σήμερον πολλὰ καὶ μεγάλα ὑπὲρ τῆς διανοητικῆς τοῦ ἔθνους ἀναγεννήσεως συνεισενεγκόντας, ἄλλα τε πράξουσι καλὰ καὶ χρήματα καταβαλοῦσιν οὐκ εὐκαταφρόνητα, ὅπως τὰ ἐκ τῶν τόκων αὐτῶν προσποριζόμενα, τὰ μὲν πρὸς ἐκτύπωσιν δαπανῶνται τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, τὰ δὲ *πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ἐργαζομένων λογίων*, διεγείροντες οὕτω τὴν εὐγενῆ ἅμιλλαν καὶ εἰς ἓν τὰς δυνάμεις καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἁπανταχοῦ διεσπαρμένων λογίων τοῦ ἡμετέρου Γένους συνάπτοντες. »

Καὶ ὄντως αἱ χρησταὶ αὗται τοῦ Συλλόγου ἐλπίδες ταχέως ἐξεπληρώθησαν· διότι ἀνὴρ φιλογενὴς καὶ τῶν Ἑλληνίδων Μουσῶν γενναῖος προστάτης, δι' ἐπιστολῆς τῆς πρώτης Ἰανουαρίου 1874 ἀνήγγειλε πρὸς τὸν Σύλλογον ὅτι προσφέρει αὐτῷ κατ' ἔτος ἐπὶ δεκαπενταετίαν πρὸς τὸν ἱερὸν τοῦτον σκοπὸν λίρας ὀθωμανικὰς τετρακοσίας καὶ πεντήκοντα. Καὶ ἐθεώρησε μὲν ὁ φιλόμουσος ἀνὴρ τὴν διὰ διαγωνισμοῦ βράβευσιν τῶν ἐκδοτῶν ὡς κατάλληλον ἐπὶ παραγωγῇ ἀξίων λόγου ἐκδόσεων, ἀλλὰ καὶ τὰς δυσχερείας εἰδὼς τὰς μεγάλας καὶ ἐπιθυμῶν διακαῶς ἵνα τὸ ἔργον ὁπωσδήποτε εὐοδωθῇ, ἐπέτρεψε τῷ Συλλόγῳ ὅπως ἀφέλῃ ἢ προσθῇ ἄλλους προσφορωτέρους

τῶν ὑπ' αὐτοῦ προταθέντων ὅρων, ἀφ' οὗ καὶ τὴν συμβουλὴν τῶν τε ἡμετέρων καὶ τῶν ἀλλογενῶν λογίων προεξαιτήσηται. Ὁ Σύλλογος ἄσμενος τήν τε χρηματικὴν προσφορὰν καὶ τὴν ἐντολὴν ἀποδεξάμενος, ἐγκύκλιον πρὸς πάντας ἀπέστειλεν, εἰς ἣν πολλοὶ ἀπήντησαν ἀνευφημοῦντες τὸ ἔργον. Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἑλληνιστῶν ἀπεκρίθησαν :

ά.) Ὁ κ. Christ, καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου, ἐπαινῶν τὸν σκοπὸν καὶ συνιστὰς ὡς ἀναγκαῖον συμπλήρωμα καὶ τὴν τῶν ἐνδοξοτέρων Λατίνων ἔκδοσιν·

β'.) Ὁ φιλέλλην Brunet de Presle μετ' ἄλλων συσκεψάμενος σοφῶν μελῶν τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου, σπουδαιοτάτην ἀπέστειλεν ἐπιστολήν, ἐν ᾗ σαφῶς ἐκτίθενται οἱ λόγοι, δι' οὓς ἡ διὰ διαγωνισμοῦ ἔκδοσις τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων οὐκ εὐδοκιμήσει. Προσέτι, κατὰ τὸν σοφὸν Γαλάτην, ἔκδοσις κριτικὴ ὑπὸ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν οὐ τοσοῦτον ἀναγκαία φαίνεται· διότι ἀφ' οὗ πάντα μὲν τὰ γνωστὰ χειρόγραφα παρεβλήθησαν, τὸ δὲ κείμενον αὐτῶν ἐξετυπώθη ἐπιτυχῶς διωρθωμένον, οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται τοῖς ἐπιχειροῦσι νέαν ἔκδοσιν ἢ μετατύπωσις τοῦ κειμένου μετὰ σημειώσεων ἑρμηνευτικῶν πρὸς τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἁρμοδίων, ἐν αἷς πάντως ἀναγκαιότατός ἐστιν ὁ παραλληλισμὸς τῆς ἀρχαίας γλώσσης πρὸς τὴν νεωτέραν· ἀλλ' εἰς τὴν τοιαύτην ἐργασίαν οἱ Ἕλληνες λόγιοι ἀναμφιβόλως καταλληλότεροί εἰσι τῶν ἑλληνιστῶν· διὸ καὶ ἡ συμμετοχὴ τῶν τελευταίων ἂν μὴ ἀδύνατος, ἀλλά γε δύσκολος· πρὸς δ' ἐπιτυχίαν τῶν ἐκδόσεων καὶ ὅπως ἐν τῇ τοῦ σχεδίου ἐκτελέσει ἑνότης διατηρῆται, ἀπαραίτητος φαίνεται ἐπιτροπή τις διευθύνουσα τὸ ἔργον καὶ ὑποδεικνύουσα κατὰ διαδοχὴν τὰς τῶν συγγραφέων ἐκδόσεις· τελευτῶν δ' εὔχεται ὁ καλὸς καγαθὸς φιλέλλην ἵνα καὶ τῶν ἐπισημοτέρων Λατίνων, ὧν τὰ συγγράμματα οὐ τοσοῦτόν εἰσι γνωστὰ ἡμῖν τοῖς Ἕλλησιν, ὅσον ἔδει, γένωνται ἐκδόσεις, ὅπως οἱ σπουδάζοντες νέοι πλείονα περὶ τὰ λατινικὰ κατατρίβοντες χρόνον καὶ ἐνασκούμενοι γένωνταί ποτε ἄξιοι περὶ τὴν μεταγλώττισιν κειμένων λατινικῶν εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικήν. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ κάλλιστον πρὸς τοῦτο ὑπόδειγμα πλὴν τῶν ἀρχαίων μεταφράσεων τοῦ Πλανούδη, τοῦ Γαζῆ καὶ ἄλλων ἔχομεν τὰς ἀρίστας τοῦ κ. Φιλίππου Ἰωάννου μεθερμηνείας ἐν τοῖς φιλολογικοῖς αὐτοῦ πονήμασι.

γ'.) Ὁ διάσημος Ἑλληνιστὴς Henri Weil λίαν ὑψηλὸν ὑπολαμβάνων τὸν σύνδεσμον τῶν Ἑλλήνων λογίων μετὰ τῶν Ἑλληνιστῶν κρίνει, ὅτι ἡ ἀπὸ κοινοῦ συνεργασία συντελέσει ὅπως ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία μετὰ τῆς νεωτέρας γλώσσης καὶ προφορᾶς θέσιν καταλάβῃ σπουδαιοτάτην ἐν τῇ καθόλου φιλολογίᾳ.

δ'.) Ὁ ἐν τῷ Ἰωαννείῳ τοῦ Ἀμβούργου Καθηγητὴς κ. W. Wagner Ἑλληνιστὶ ἁπάντων καὶ ἐπαινέσας τὸ ἔργον αὐταῖς λέξεσιν ἐπιλέγει· «Τὰς δὲ τοιαύτας ἐκδόσεις χρὴ παρασκευάζεσθαι εἰς χρῆσιν τῶν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα μελετώντων νεανιῶν ὥστε ἔχειν σημειώσεις γεγραμμένας ἐν καθαρευούσῃ γλώσσῃ, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τὸ δέον ἀττικιζούσῃ. Ἔπειτα δὲ δεῖ ἀεὶ λόγον ποιεῖσθαι τῆς στενῆς συγγενείας τῆς τε νῦν ὁμιλουμένης γλώσσης καὶ τῆς ἀρχαίας, ὥστε τὰ μὲν νέα τοῖς ἀρχαίοις, τὰ δ' ἀῦ ἀρχαῖα ἐκ τῆς νέας διαφωτίζεσθαι· τῆς δὲ τοιαύτης ἐξηγήσεως λαμπρὸν παράδειγμα ὑπάρχει ὁ Κοραῆς. Ἀλλ' ὁ βουλόμενος ἀρύοιτ' ἂν πολλὰ καὶ ἀξιομνημόνευτα ἐκ τῆς βρυούσης πηγῆς τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας. Κατ' ἐμὲ τοῦτό ἐστι στάδιον ἀξιώτατον τοῦ ἱδρῶτος τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων, ὧν ἡ γλῶσσα ὑπάρχει ἡ ἀξιολογωτάτη ἀπόδειξις τῆς ἀπὸ τῶν παλαιῶν καταγωγῆς αὐτῶν».

Καὶ ταῦτα μὲν ἀπεφήναντο οἱ ἀλλογενεῖς λόγιοι. Ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων ἀπήντησαν οἱ ἐλλόγιμοι καθηγηταὶ κκ. Φίλιππος Ἰωάννου, Στ. Κουμανούδης, Σ. Φιντικλῆς, Δ. Σεμιτέλος καὶ Ι. Πανταζίδης, ἀπὸ κοινοῦ συσκεψάμενοι, ὁ πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου κ. Ν. Μαυροκορδάτος, ὁ πρόεδρος τοῦ διδασκαλικοῦ Συλλόγου κ. Γ. Μιστριώτης καὶ ὁ τοῦ ἐν Σμύρνῃ Γυμνασίου διευθυντὴς κ. Κ. Ξανθόπουλος· καὶ οὗτοι ὡσαύτως πάντες τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ τὴν ἐν καθαρᾷ γλώσσῃ ἑρμηνείαν αὐτῶν ἐθεώρησαν ἔργον χρησιμώτατον εἰς τὴν παροῦσαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν πνευματικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν κατάστασιν λίαν εὔκαιρον, τὸν δὲ φιλογενέστατον κ. Χρ. Ζωγράφον ἄξιον τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης, προστιθέντες ἅμα ὅτι ἂν καὶ πάλιν ἀποτυχία τις ἐπέλθῃ, οὐκέτι ἄλλον τινὰ ἔχομεν αἰτιᾶσθαι ἢ ἡμᾶς αὐτούς. Περὶ δὲ τῶν ὅρων κρίνοντες, καθ' οὓς ἡ βράβευσις τῶν ἐκδόσεων ὁρισθεῖσα εἶχεν, ἥκιστα ὠφέλιμον ἀνομολογοῦσι τὸν διαγωνισμόν, ὡς μὴ δυνάμενον διὰ λόγους πλείστους ὅσους ἵνα παραγάγῃ τὰ ἐξ αὐτοῦ προσδοκώμενα ἀγαθά· ἡ δὲ χορεία τῶν ἀπὸ κοινοῦ συσκεψαμένων σοφῶν καθηγητῶν καὶ πρόγραμμα συνέταξε προσφορώτατον καθ' ὃ μέλλουσι γενέσθαι αἱ ἐκδόσεις, ἐὰν μεταβληθῶσιν οἱ τοῦ διαγωνίσματος ὅροι. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο μετ' ὀλίγων τινῶν μεταβολῶν καὶ προσθηκῶν ἀποδεξαμένη καὶ ἡ Φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ καθυποβάλλει εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συλλόγου.

Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης ἐκθέσεως γίνεται κατάδηλον ὅτι πάντες σχεδὸν οὐκ ἐπιδοκιμάζουσι τὴν διὰ διαγωνισμοῦ ἔκδοσιν. Τοὺς λόγους αὐτῶν ἐν πολλαῖς συνεδριάσεσι σταθμισαμένη καὶ ἡ φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ εὑροῦσα αὐτοὺς λίαν ὀρθοὺς παρεδέξατο τὴν μεταβολὴν τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος εἰς *Ζωγράφειον Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην*· διὸ καὶ καθυποβάλλει εἰς τὴν ἔγκρισιν καὶ ἐπιδοκιμασίαν τοῦ Συλλόγου 1) αὐτὴν ταύτην τὴν μεταβολὴν καὶ 2) ὅπως ἀνατεθῇ ἡ ἔκδοσις τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων τοῖς τε ἡμετέροις καὶ τοῖς ἀλλοεθνέσι λογίοις, ὅσοι ἂν προσκαλούμενοι ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἀναδεχθῶσι τὸ ἔργον κατὰ τὸ ὧδε ἐπισυνημμένον πρόγραμμα. Ὁ δὲ μέγας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εὐεργέτης κ. Χρ. Ζωγράφος καὶ πρότερον ἐπιτρέψας τῷ Συλλόγῳ ἵνα ποιήσηται ἃς ἂν ἐγκρίνῃ μεταβολὰς, συνήνεσε καὶ νῦν εἰς ἁπάσας τὰς ἤδη ἐπενεχθείσας, τοῦτο μόνον ἐγκαρδίως ποθῶν ἵνα ὡς τάχιστα ἡ τοῦ ἔργου γένηται ἀρχή, τὸ δ' ἔργον αὐτὸ ὡς οἷόν τε πληρέστερον.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ.

Ἄρθρον 1.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος προθυμούμενος ἵνα ἐκτελεσθῇ τὸ διὰ τῆς γενναίας τοῦ κ. Χρ. Ζωγράφου προσφορᾶς ἐπιζητούμενον ἀγαθὸν, ἤτοι διὰ λιρῶν ὀθωμανικῶν 450 κατ' ἔτος ἐπὶ δεκαπενταετίαν ἐκδοθῶσιν οἱ δοκιμώτεροι τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, οἷοί εἰσιν Ὅμηρος, Ἡσίοδος, Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, Ἀριστοφάνης, Πίνδαρος, Θεόκριτος, Ἡρόδοτος, Θουκυδίδης, Ξενοφῶν, Λυσίας, Ἰσοκράτης, Δημοσθένους οἱ ἐκλεκτοὶ λόγοι, Αἰσχίνης, Πλάτωνος οἱ ἀξιολογώτατοι διάλογοι, καὶ Ἀριστοτέλους, Πλουτάρχου καὶ Λουκιανοῦ τὰ δοκιμώτατα,

παρακαλεῖ τούς τε ἁπανταχοῦ Ἕλληνας φιλολόγους καὶ τοὺς βουλομένους τῶν ἑλληνιστῶν, ἵνα συμπράξωσιν εἰς τοῦτο.

Ἄρθρον 2.

Ἐν β' περιόδῳ καὶ διὰ προγράμματος ἰδιαιτέρου ὁ Σύλλογος προκηρύξει τὴν ἔκδοσιν τῶν ὑπολειπομένων συγγραφέων, τὰ βοηθητικὰ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων συγγράμματα καὶ ὡς συμπλήρωμα τὴν ἔκδοσιν τῶν δοκιμωτάτων Λατίνων.

Ἄρθρον 3.

Ἡ Ζωγράφειος Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη προτίθεται σκοπὸν τριπλοῦν· καὶ πρῶτον μὲν καὶ κυριώτατον, ὅπως τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς κοινότερον καταστήσῃ ἀνάγνωσμα οὐ μόνον τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἐκείνων, ὅσοι διακούσαντες τὰ μαθήματα τῆς παρ' ἡμῖν μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ τραπέντες ἐπ' ἄλλας ἐπιστήμας ἢ πρακτικὰ ἔργα, οὐκ εἰσὶν ἱκανοὶ ἢ καὶ στεροῦνται τοῦ χρόνου τοῦ ἀπαιτουμένου πρὸς τὴν τελείαν κατάληψιν τῶν θαυμασίων ἔργων τοῦ δαιμονίου πνεύματος τῶν προγόνων· δεύτερον δέ, ὅπως ἀφορμῆς τυγχάνοντες οἱ Ἕλληνες φιλόλογοι συντελέσωσι κατὰ δύναμιν εἰς τὴν τῆς ὅλης ἐπιστήμης προαγωγήν, προσφέροντες πᾶν ὅ,τι ἐκ τῆς συγγενείας τῆς γλώσσης καὶ τοῦ πνεύματος, τῆς ταὐτότητος τῆς χώρας, ἐν ᾗ κατοικοῦσιν, καὶ τῆς ὁμοιότητος πολλῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τυγχάνει μᾶλλον αὐτοῖς γνωστὸν καὶ δυνατὸν ἢ τοῖς ἀλλογενέσι· τρίτον δὲ, ὅπως οἱ ἑλληνισταὶ ἀκριβέστερον ἐξετάσαντες τὴν νεωτέραν ἡμῶν γλῶσσαν πρὸς ἀσφαλῆ ἑρμηνείαν πολλῶν τῶν συγγραφέων χωρίων καταστήσωσι διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς ἡμετέρας προφορᾶς τὴν ἀρχαίαν μηκέτι τέλεον νεκρὰν γλῶσαν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς ζῶσάν πως καὶ ὁμιλουμένην.

Ἄρθρον 4.

Αἱ σημειώσεις τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ἔσονται διτταὶ, αἱ μὲν ὑπὸ τὸ κείμενον χάριν τῆς πολυπληθεστέρας τάξεως τῶν ἀναγνωστῶν, περιέχουσαι πᾶσαν γνῶσιν, εἴτε γεωγραφικὴν, εἴτε ἱστορικὴν, εἴτε μυθολογικὴν, εἴτε γλωσσικὴν, εἴτε τοῦ ἐν γένει βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἰδιωτικοῦ τε καὶ δημοσίου, ἀναγκαίαν πρὸς διευκρίνησιν τῶν δυσνοήτων χωρίων. Ἀλλὰ τίνα τὰ δυσνόητα χωρία; Οὗτός ἐστιν ὁ μέγας σκόπελος, εἰς ὃν αἱ πλεῖσται τῶν ἐκδόσεων ναυαγοῦσιν ἢ πλείονα τοῦ δέοντος περιέχουσαι καὶ περιττὰ, ἢ καταλείπουσαι τὸν ἀναγνώστην ἐν τῷ σκότει, ὅτε μάλιστα δεῖται τοῦ ἑρμηνευτοῦ. Δυσνόητα τοῖς ἤδη εἰρημένοις ἀναγνώσταις χωρία νομιστέον τὰ ἄνευ τῶν μνημονευθεισῶν γνώσεων μὴ καταληπτὰ, εἴτε διότι ἐλλείπουσιν αὗται ἐκ τῶν μαθημάτων τῆς μέσης παιδεύσεως, εἴτε καὶ διότι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐλησμονήθησαν. Αἱ σημειώσεις αὗται ἐν γλώσσῃ ἑλληνικῇ καθαρᾷ καὶ εὐλήπτῳ ἔσονται ἀπηλλαγμέναι πάσης φράσεως καὶ λέξεως σχολαστικῆς, μάλιστα δὲ τῶν σπανιωτάτων γραμματικῶν ἢ τεχνικῶν ὅρων. Ἀντὶ πάσης γραμματικῆς ἀναλύσεως προκειμένου τινὸς σκοτεινοῦ χωρίου προτιμοτέρα ἐστὶν ἡ ἀκριβὴς παράφρασις αὐτοῦ εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν· διότι ἐν ταύτῃ πολλάκις εὑρίσκονται ἐξηγήσεις εἰς χωρία σκοτεινὰ ἀρχαίων συγγραφέων καὶ τρόποι κατάλληλοι πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἰδεῶν ἐκείνων, δι' ἃς οἱ λόγιοι πλάττουσι λέξεις οὐχὶ πάντοτε ἐπιτυχεῖς. Παραπομπαὶ εἰς βιβλία μὴ ἑλληνικὰ καὶ μὴ πρόχειρα ὁμολογουμένως οὐκ εἰσὶ δεκταί, ὅσαι δ' αὐτῶν ἀπολύτως ἀναγκαῖαι τυγχάνουσι, περιλαμβάνονται συντόμως ἐν ταῖς σημειώσεσιν. Αἱ δὲ ἄλλαι σημειώσεις αἱ ἀφορῶσαι τοὺς λογίους καὶ σκοπὸν ἔχουσαι τὴν ἐξηκριβωμένην καὶ τεχνικωτέραν ἑρμηνείαν, ἰδίᾳ δὲ τὴν κριτικὴν τοῦ κειμένου ἐπεξεργασίαν καὶ τὴν καταπολέμησιν κακῶν ἀναγνώσεων καὶ ἑρμηνειῶν, ἐν τέλει ἑκάστου τόμου ἐκτυπούμεναι περιέχουσιν ἀναγκαίως τοὺς ἰδιάζοντας ὅρους, ὥσπερ πᾶν ἐπιστημονικὸν ἔργον, περιβαλλόμεναι τὸ οἰκεῖον ὕφος. Ἐν ταῖς σημειώσεσι ταύταις παραπομπαὶ εἰς παντοῖα βιβλία, ἑλληνικά τε καὶ μὴ, πρόχειρά τε καὶ σπάνια, εἰσὶ κατὰ τὸ εἰκὸς οὐ μόνον συγκεχωρημέναι, ἀλλὰ καὶ ἀπαραίτητοι χάριν τῆς ἀκριβείας, τῆς ἐμμαρτύρου ἀποδείξεως καὶ τῆς εὐσυνειδησίας τοῦ γράφοντος.

Ἄρθρον 5.

Αἱ διτταὶ αὗται σημειώσεις ἀναγκαίως ἔσονται μετὰ τοσαύτης συνετῆς οἰκονομίας συντεταγμέναι, ὥστε νὰ μὴ ἀποβῶσιν ἄγαν ὀγκώδεις καὶ διὰ τοῦ ὄγκου σκοτίζωσι μᾶλλον ἢ φωτίζωσι τὸν ἀναγνώστην. Τὸ μέτρον τῆς ἐκτάσεως αὐτῶν παρέχουσιν οἱ τόμοι οἱ ἀποτελέσοντες τὴν ἔκδοσιν ἑκάστου τῶν ἀνωτέρω ποιητῶν καὶ συγ-

γραφέων καὶ τὰ τυπογραφικὰ φύλλα ἑκάστου τόμου κατὰ τὸν ἑξῆς πίνακα.

Ὁμήρου Ἰλιὰς εἰς τόμους	2	ἀνὰ	30	φύλλ.	περίπου,	σχήμ.	8ου	μεγ.	
» Ὀδύσσεια	»	»	2	»	25	»	»	»	»
Ἡσίοδος	»	»	1	»	20	»	»	»	»
Πίνδαρος	»	»	2	»	30	»	»	»	»
Αἰσχύλος	»	»	2	»	30	»	»	»	»
Σοφοκλῆς	»	»	2	»	35	»	»	»	»
Εὐριπίδης	»	»	4	»	30	»	»	»	»
Ἀριστοφάνης	»	»	3	»	30	»	»	»	»
Θεόκριτος	»	»	1	»	25	»	»	»	»
Ἡρόδοτος	»	»	3	»	30	»	»	»	»
Θουκυδίδης	»	»	3	»	30	»	»	»	»
Ξενοφῶν	»	»	4	»	30	»	»	»	»
Λυσίας	»	»	1	»	25	»	»	»	»
Ἰσοκράτης	»	»	2	»	30	»	»	»	»
Δημοσθ. λόγοι	»	»	2	»	40	»	»	»	»
Αἰσχίνης	»	»	1	»	25	»	»	»	»
Πλάτωνος διάλογοι	»		3	»	30	»	»	»	»
Ἀριστοτέλης	»		3	»	30	»	»	»	»
Πλούταρχος	»		3	»	30	»	»	»	»
Λουκιανὸς	»	»	2	»	30	»	»	»	»

Ἂν τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν φύλλων φανῇ ἀνεπαρκὲς εἴς τινα, ἐπιτρέπεται ἡ ἔκτασις κατὰ 10 μὲν $^0/_0$ ἐπὶ τῶν ποιητῶν, 5 δὲ $^0/_0$ ἐπὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων.

Ἄρθρον 6.

Εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν φύλλων περιλαμβάνεται καὶ εἰσαγωγὴ εἰς τὸν ἑρμηνευθησόμενον συγγραφέα μετὰ τῆς δυνατῆς ἀκριβείας καὶ συντομίας περὶ τοῦ βίου τοῦ συγγραφέως καὶ τῆς ἐποχῆς, ἐν ᾗ ἔζησε, περὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τοὺς ὁμοειδεῖς καὶ περὶ τοῦ ἰδιαιτέρου συγγραφικοῦ χαρακτῆρος, τοῦ ὕφους, τῆς γλώσσης αὐτοῦ κτλ. ἔτι δὲ καὶ μερικωτέρα εἰσαγωγὴ εἰς ἓν ἕκαστον τῶν ποιημάτων, λόγων, διαλόγων κτλ. ἔτι δὲ καὶ πίναξ ἐν τέλει τοῦ ὅλου τῶν λέξεων τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἑλληνικῆς, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν ταῖς σημειώσεσιν.

Ἄρθρον 7.

Ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ἀναλαμβάνοντος τὴν ἔκδοσιν δι' ἕκαστον τυπογραφικὸν φύλλον ἔσται τῶν μὲν ποιητῶν 80 φράγκα, τῶν δὲ πεζῶν 60, καὶ τὸ ἥμισυ τῶν ἀντιτύπων.

Ἄρθρον 8.

Ὁ τὴν ἔκδοσιν ἀναληψόμενος ποιητοῦ τινος ἢ συγγραφέως ὀφείλει ποιῆσαι τοῦτο γνωστὸν τῷ Συλλόγῳ ὑποδεικνύων ἅμα καὶ τὸν χρόνον, καθ' ὃν τὸ ἔργον ἔσται ἕτοιμον ἢ ὅλον ἢ μέρος αὐτοῦ.

Ἄρθρον 9.

Οὐ μόνον οἱ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου προσκαλούμενοι λόγιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ βουλόμενοι τῶν φιλολόγων καὶ ἰδίᾳ οἱ ἐν Εὐρώπῃ τὴν φιλολογίαν εἰδικῶς σπουδάζοντες ἡμέτεροι, δύνανται τῇ αἰτήσει αὐτῶν ἀναδέξασθαι τὴν ἔκδοσιν ποιητοῦ ἢ συγγραφέως, ἀλλ' ὀφείλουσι προηγουμένως μέρος τῆς ἐργασίας αὐτῶν ἀποστεῖλαι τῷ Συλλόγῳ, ὅστις ἀποφασίζει περὶ τοῦ πρακτέου.

Ἄρθρον 10.

Τὴν μὲν πρὸς ἐκτύπωσιν δαπάνην ἀποστελεῖ ὁ Σύλλογος εἰς ἐπιτροπὴν ἐδρεύουσαν ἐν ᾗ πόλει γίγνεται ἡ ἐκτύπωσις, τὴν δὲ πρὸς τὸν ἐκδότην ἀμοιβὴν ἀποδώσει μετὰ τὸ τέλος ἑκάστου τόμου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 20 Ἰανουαρίου 1875.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπή.

ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ Πρόεδρος — ΣΤ. ΝΙΚΟΚΑΒΟΥΡΑΣ
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ — Γ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ
ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ — Α. ΤΑΓΗΣ Εἰσηγητής.
ΑΙΜ. ΝΟΝΝΟΤΗΣ

Καθυπεβλήθη, συνεζητήθη καὶ ἐπιψηφίσθη ἐν τῇ τῆς 14ης Φεβρουαρίου ἐκτάκτῳ συνεδριάσει τοῦ Συλλόγου.

Ὁ Πρόεδρος
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ.

Εἰς τὴν Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην ἀσχολοῦνται καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἄλλοι λόγιοι οὐκ ἀδόκιμοι ἐπεξεργαζόμενοι κριτικῶς καὶ ἑρμηνευτικῶς τὰς ἐκδόσεις Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, Θουκιδίδου, Πλάτωνος, Ξενοφῶντος, Λυσίου, Δημοσθένους. Τούτων πρώτη ὄψεται τὸ φῶς ἡ ἔκδοσις τῶν τραγῳδιῶν Σοφοκλέους, ἧς ὡς προτώλεια παρεδέξατο τὸ συνέδριον ἵνα ἐν τοῖς ἑκυτοῦ πρακτικοῖς καταχωρισθῶσιν αἱ εἰς Σοφοκλέα κριτικαὶ συμβολαὶ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Πανεπιστημίου κ. Δ. Σεμιτέλου. Τὸ ἔργον βαίνει βραδέως· διότι οἱ ἀναδεξάμενοι σπεύδουσι βραδέως ἐπιθυμοῦντες ἵνα ὁ δαπανώμενος χρόνος εἰς τὴν κριτικὴν καὶ ἑρμηνευτικὴν ἐπεξεργασίαν συντελέσῃ εἰς τὴν τοῦ ἔργου τελειότητα· διότι οὐ κατὰ πάντα ὀρθὴν νομίζουσιν εἶναι τὴν γνώμην, ἣν ὁ ἀοίδιμος Brunet de Presle ἀπεφήνατο, ὅτι «πάντα μὲν τὰ γνωστὰ χειρόγραφα παρεβλήθησαν, τὸ δὲ κείμενον αὐτῶν ἐξετυπώθη ἐπιτυχῶς διορθωμένον, οὐδὲν δὲ ἄλλο ὑπολείπεται τοῖς ἐπιχειροῦσι νέαν ἔκδοσιν ἢ μετατύπωσις τοῦ κειμένου μετὰ σημειώσεων ἑρμηνευτικῶν.» Εἰσὶν ἔτι χωρία τῶν ποιητῶν μάλιστα, διορθώσεως δεόμενα, ὡς δείξουσιν αἱ εἰς Σοφοκλέα κριτικαὶ συμβολαὶ τοῦ κ. Σεμιτέλου. Ὁ Σύλλογος ἠδύνατο ταχέως συντελέσαι τὸ ἔργον, εἰ τὴν τῶν ἐκδόσεων ἐπεξεργασίαν τοῖς εὐχερῶς καὶ ταχέως ἐργαζομένοις ἐπέτρεπεν· ἀλλὰ τοιαῦται ἐκδόσεις οὔτε κριτικὴν οὔτε ἑρμηνευτικὴν ἔχουσιν ἀξίαν· *καί τε κύων σπερχθεῖσα τυφλὴν προέηκε γενέθλην.*

Εἰς δὲ τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τοὺς ἀλλογενεῖς προσεκάλεσεν Ἑλληνιστὰς ὁ Σύλλογος, ὀρθῶς καὶ δικαίως τούτους οἰκείους λογιζόμενος καὶ συγγενεῖς κατὰ πνεῦμα, τὸ πλεῖστον τοῦ βίου αὐτῶν εἰς τὴν σπουδὴν κατατρίβοντας καὶ μελέτην τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐναβρυνομένους. Ὁ διάσημος τοῦ Ἀριστοτέλους μεταφραστὴς Barthélémy Saint-Hilaire εὐχαριστῶν τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἐπιτίμου μεταξὺ ἄλλων καὶ τάδε γράφει· «J'ai consacré ma vie presqu'entière au culte de l'antiquité Héllénique; et je l'admire de plus en plus à mesure que je la connais d'avantage. J'attache un très grand prix à tout ce qui, des nos jours, peut contribuer à entretenir les impérissables souvenirs qu'elle nous a laissés».

Τοιαῦται μὲν αἱ ἀσχολίαι τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς· ἡ δὲ ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ περὶ τὴν ἔρευναν ἠσχολήθη καὶ διάσωσιν

τῶν ἀρχαίων μνημείων καὶ περὶ τὴν συλλογὴν καὶ διευκρίνησιν ἐπιγραφῶν, ἃς ἐν ἰδίῳ καταγράφουσα κώδικι ἐκδίδωσιν ὕστερον ἐν παραρτήματι προσαρτωμένῳ τῷ περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου. Ταῖς φροντίσι δ' αὐτῶν λαβούσης παρὰ τοῦ Συλλόγου περὶ τὰς 300 ὀθωμ. λίρας εἰς συντέλεσιν τοῦ ἔργου, ἐσχεδιάσθη τοπογραφικὸς χάρτης Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν σωζομένων ἀρχαίων αὐτῆς τειχῶν.

Τῆς δ' ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς κύριον ἔργον ἡ διάδοσις καὶ κατὰ τὰς ἡμετέρας χώρας τῶν ἐπιστημονικῶν ἐκείνων γνώσεων, ὧν ἡ προαγωγὴ ἐν τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι τεραστίαν ἐπήγαγε κοινωνικὴν μεταμόρφωσιν.

Εἴδομεν ὅτι ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος παραινῶν τὰ δέοντα ὑπὲρ τῆς ἐπιδόσεως καὶ διαδόσεως τῆς ἐθνικῆς παιδείας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, οὔτε ἤθελεν οὔτε εἶχεν ἐν νῷ ἐν ἑαυτῷ πάσας τὰς ἐκπαιδευτικὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας συγκεντρῶσαι, περικόπτων καὶ περιαιρῶν τὴν αὐτοβουλίαν τῶν ἐπαρχιῶν καὶ αὐτενέργειαν, ἀλλὰ τοὐναντίον αὐξῆσαι αὐτὰς ἐγκεντρίζων τοῖς ἐπαρχιακοῖς Συλλόγοις τὴν φιλομάθειαν καὶ τὸν ζῆλον ὅπως περὶ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως μεριμνῶσι καὶ τὰς ἀνάγκας ἐξετάζωσι τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ τὴν δέουσαν ἐπάγωσι θεραπείαν, ἐπόπτας ἀποστέλλοντες πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῶν, καὶ ἐτησίας συγκαλοῦντες συνόδους τῶν δημοδιδασκάλων. Τοῦτ' αὐτὸ ποιῆσαι ἠθέλησεν ὁ Σύλλογος καὶ ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῶν φιλολογικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν καὶ ἐπιστημονικῶν γνώσεων, ὑποδείξας τοῖς ἐπαρχιακοῖς συλλόγοις τί χρὴ ποιεῖν· εἰσὶ δὲ τὰ ἑξῆς: «Ἵνα ἕκαστος τῶν Συλλόγων ἔχῃ ἐπετηρίδα πολλοῦ λόγου ἀξίαν καὶ πολύτιμον δημοσιεύειν, περιλαμβάνουσαν τὰ πρακτικὰ αὐτοῦ, τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἔργα τῆς ἐπαρχίας, τὰς ἀνακαλυπτομένας ἐπιγραφάς, ἰχνογραφήματα ἀρχαίων μνημείων, γλωσσικὴν καὶ γεωγραφικὴν ὕλην, καὶ βιβλιογραφίαν τῶν κατ' ἔτος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκδιδομένων βιβλίων, ὀφείλει, ἐκτὸς τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἔργων, περὶ ὧν ἡ πρὸς τοὺς συλλόγους ἀποσταλεῖσα τῇ 6 Ἰουλίου 1873 παρὰ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐπιστολὴ διέλαβε, καὶ περὶ τὰ ἑξῆς φιλολογικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ μετ' ἀκμάτου ζήλου καὶ συντόνου ἐπιμελείας ἀσχολεῖσθαι, ἐπικαλούμενος καὶ τὴν συνδρομὴν πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ διδασκάλων καὶ ἄλλων λογίων.

α) Μεριμνᾷν περὶ συστάσεως Μουσείου ἐπαρχιακοῦ, κατὰ μίμη-

σιν τοῦ ἐν τῇ πρωτευούσῃ κεντρικοῦ αὐτοκρατορικοῦ, ὡς λίαν ἀξιεπαίνως ἐποίησαν ὁ ἐν Ῥαιδεστῷ Θρᾳκικὸς Σύλλογος καὶ τὸ ἐν Φιλιππουπόλει Ἑλληνικὸν Σχολαρχεῖον, καὶ συλλέγειν ἐν αὐτῷ ὅσα ἐκ τῶν διαφόρων ἀρχαίων μνημείων ὑπόκεινται εἰς τὸν τῆς παντελοῦς καταστροφῆς κίνδυνον, ἢ, ὅτε ἡ μετακόμισις ἀδύνατος, μερίμνᾳν περὶ τῆς διασώσεως καὶ διατηρήσεως καὶ ἰχνογραφίας αὐτῶν· διότι ταῦτα ἐπισταμένως παρατηρούμενα καὶ ἐξεταζόμενα δύνανται πολλαχοῦ τὴν ἀρχαιολογικὴν διαφωτίσαι ἐπιστήμην, πολλάκις δὲ καὶ μάλιστα ἀμφισβητούμενα ζητήματα ἐπιλύσαι, ἐπειδὴ πᾶν τμῆμα μαρμάρου ἢ σύντριμμα κεράμου, ἐξ Ἑλληνικῆς ἐξελθὸν χειρὸς, πλοῦτός ἐστιν ἐπιστήμης, ἅτε χάριν καὶ θεωρίαν ἀποπνέον.

β'.) Φροντίζειν περὶ πανομοιοτύπου ἀντιγραφῆς τῶν ἑκάστοτε ἀνακαλυπτομένων ἐπιγραφῶν, καὶ ταύτας ἐν ἰδιαιτέρῳ καταγράφειν κώδικι φυλασσομένῳ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ.

γ'.) Ἀναζητεῖν χειρόγραφα ἀρχαῖά τε καὶ Βυζαντινὰ ἐν ταῖς τῶν Μονῶν καὶ ἄλλων μερῶν βιβλιοθήκαις, καὶ ταῦτα συλλέγειν ἢ ἀντιγράφειν.

δ'.) Συλλέγειν τὰ ζῶντα μνημεῖα ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ κατὰ τὸ περὶ τούτου ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου πρόγραμμα.

ε.) Συνάγειν γεωγραφικὴν ὕλην ἀρχαίαν τε καὶ νέαν, ὅπως πολλὰ τῶν ἡμετέρων χωρῶν ἀπορούμενα ἢ καὶ ὅλως ἀγνοούμενα διευκρινηθῶσι.

ς'.) Ποιεῖσθαι ἐρεύνας γεωλογικὰς καὶ φυσιογραφικὰς, ἐξ ὧν μεγάλη ἡ ἐπιστημονικὴ ὠφέλεια.

Ἂν δὲ οἱ Σύλλογοι ἀδυνατῶσι πάντα ταῦτα πράττειν ἀρκείσθω ἕκαστος εἰς ὅ,τι δύναται, καὶ ἄξια ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης πράξει ἔργα· ἂν δὲ καὶ οἱ χρηματικοὶ πόροι μὴ ἐπιτρέπωσιν αὐτῷ ἐπετηρίδας δημοσιεύειν, ἔκθεσιν τῶν ἑαυτῷ πεπραγμένων ἀποστελλέτω πρὸς τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν, ἰχνογραφημάτων τῶν ἀρχαίων μνημείων, τῆς γλωσσικῆς ὕλης καὶ λοιπῶν, ὅπως ἐξ ὀνόματος τῶν ἀντεπιστελλόντων ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου δημοσιεύωνται, καὶ γίγνηται γνωστὴ ἡ ἐργασία καὶ ἡ δικονητικὴ τῶν ἐπαρχιῶν κίνησις. («Περιοδ. Συλλ. τόμ. Α'. σελ. 305—309»). Καὶ ὄντως τίς ἄλλος τρόπος ἦν καταλληλότερος τούτου, ὅπως καὶ αὖθις κατὰ τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρ-

χίας τοῦ ὀθ. Κράτους ἀναζωπυρηθῶσιν αἱ φιλολογικαὶ, ἀρχαιολογικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ μελέται καὶ περισυλλεχθῶσιν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων λογίων αἱ πανταχοῦ τῆς Ἑλληνικῆς κατεσπαρμέναι ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ ζῶντα μνημεῖα ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, αἱ ἀνεκμετάλλευτοι αὗται ἐθνικαὶ ἐκβολάδες, πολὺ τῶν ἄλλων ὑπέρτεραι καὶ πολυτιμότεραι; Ὅπως ταῦτα πάντα κάλλιον τακτοποιηθῶσι καὶ διακανονισθῶσιν, ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος συμβουλεύων τὰς ἐτησίας συνόδους τῶν Συλλόγων καὶ δημοδιδασκάλων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, αὐτὸς συνεκάλει συνέδριον ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων κατ' Αὔγουστον τοῦ 1874 πρὸς συζήτησιν καὶ διευκρίνησιν φιλολογικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων εἰς τὰς ἡμετέρας χώρας ἀναφερομένων (Περιοδ. Τόμ. Η. σελ. 287), ὑπισχνουμένου χορηγήσειν ἐπὶ τούτῳ δεκακισχίλια φράγκα τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου. Ἀλλὰ μόλις τούτων ἀποφασισθέντων αἱ τρομεραὶ οἰκονομικαὶ κρίσεις αἱ τοσοῦτον τὴν ἀγορὰν Κωνσταντινουπόλεως καταταράξασαι ἤρξαντο καὶ τὰ τῶν συλλόγων συνταράττειν καὶ παραλύειν, ὥστε φόβος ἦν μὴ τὰ σκάφη αὐτῶν καταποντισθῶσι· μᾶλλον δὲ τῶν ἄλλων, ὡς εἰκὸς, τὰς οἰκονομικὰς καταιγίδας ὑφίστατο ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος· ὁ δὲ Χρηστάκης Ζωγράφος σωτὴρ ἐπιφαινόμενος, ὡς οἱ Διόσκουροι ἐν ταῖς τρικυμίαις, γράφων πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου παρεμυθεῖτο καὶ θαρρεῖν παρεκελεύετο, «μὴ στενοχωρεῖται, ἅμα δὲ διορθωθῶσι τὰ τῆς ἀγορᾶς, πάλιν θὰ ἔχῃς διὰ τὸν Σύλλογον ἐκεῖνα τὰ ὀλίγα τὰ ὁποῖα πάντοτε ἔχεις» (Περιοδ. Τόμ. Η. σελ. 346). Ἀλλ' ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ αἱ οἰκονομικαὶ κρίσεις ἐκέλευσαν· τὰ τῆς ἀγορᾶς οὐ μόνον οὐ διωρθώθησαν, ἀλλὰ καὶ ἔτι μᾶλλον ἐδεινοῦντο. Τούτων ἕνεκα τὸ συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων ἐν ἄλλοις ἀνεβλήθη αἰσιωτέροις καιροῖς. (αὐτ. σελ. 350).

Ἀλλ' ὅμως ἡμέραι ἀρχαίας εὐτυχίας διεσώζοντο ἔτι, διὸ καὶ προσφοραὶ χρημάτων ἐγένοντο τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1874—75 οὐκ εὐκαταφρόνητοι, ἤτοι χίλιαι μὲν καὶ πεντήκοντα πέντε λίραι (ἀρ. 1055) ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, ἑπτακόσιαι δὲ καὶ ἐννενήκοντα (ἀρ. 790) πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων, αἷς ὁ Σύλλογος προσέθηκεν ἐξ ἰδίων καὶ ἑτέρας 200 περίπου. Καὶ ὑπὲρ μὲν τῶν ἀναγκῶν τοῦ Συλλόγου προσήνεγκον :

Ἑλένη Ἀρχιγένους	λ.	τ.	8
Ε. Εὐγενίδης	»	»	50
Α. Συγγρὸς	»	»	50
Γ. Ζαρίφης διὰ τὴν ὀργανοθήκην	»	»	200
Θ. Κοσούδης δι' ἔπιπλα	»	»	25
Χρ. Ζωγράφος διὰ τὸ περιοδικόν	»	»	150
Μενέλ. Νεγρεπόντης	»	»	50
Δ. Ν. Ταμβάκος	»	»	10
Υἱοὶ Χ. Θεολόγου	»	»	17
Ζαννῆς Στεφάνοβικ	»	»	50
Π. Μ. Καμάρας	»	»	50
Βερίσης καὶ Κοσούδης	»	»	15
Γ. Κορωνιός	»	»	50
Α. Βλαστός	»	»	50
Δ. Ν. Ταμβάκος	»	»	15
Θρ. Γιάνναρος	»	»	10
Στ. Ῥάλλης	»	»	50
Υἱοὶ Ι. Σεβαστοπούλου	»	»	15
Γ. Ζαφειρόπουλος	»	»	10
Κ. Καρκπάνος	»	»	30
Ἀδελφοὶ Κούπα	»	»	10
Πρίγκηψ Ὑψηλάντης	»	»	35
Γ. Καζανόβας	»	»	5
Δ. Νεόκοσμος	»	»	7
Παντιᾶς Σεκιάρης	»	»	50
Δ. Γενιδουνιᾶς	»	»	5
Π. Θεοχαρίδης	»	»	4
Ι. Βάλσαμος	»	»	3
Κωνσταντινίδης καὶ Δημητριάδης	»	»	3
Η. Ἠλιάσκος	»	»	10
Δ. Ταπεινός	»	»	3
Ἀδελφοὶ Σουβατζόγλου καὶ Σ[α]	»	»	10
Ἰωακειμ. Ἀναστασιάδης	»	»	5
			1055

Ὑπὲρ δὲ τῶν ἀπόρων σχολείων ἐχορήγησαν

Χρ. Ζωγράφος	λ.	τ.	200
Γ. Ζαρίφης	»	»	220
Α. Βαλλιάνος	»	»	100
Μ. Νεγρεπόντης	»	»	100
Ἀμβρ. Π. Μαυρογορδάτος	»	»	5
Ἀδελφοὶ Ἀντωνιάδου	»	»	10
British Choral Union	»	»	40
Μιχ. Σπάρταλης	»	»	40
Λουκᾶς Ζίφος	»	»	15
Ἀδελφοὶ Μελᾶ	»	»	5
Ἀδελφοὶ Σκαραμαγκᾶ	»	»	3
Κ. Σεβαστόπουλος	»	»	3
			790

Ἂν δὲ πρὸς ταῖς ἀνωτέρω τριακοσίαις καὶ πεντήκοντα λίραις προστεθῶσι καὶ αἱ πεντακόσιαι καὶ πεντήκοντα, ἃς, ὡς γινώσκομεν ἤδη, προσφέρει κατ' ἔτος ὁ κ. Χρ. Ζωγράφος 100 μὲν πρὸς συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων, 450 δὲ πρὸς ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, εὑρίσκομεν, ὅτι μόνος οὗτος ὁ φιλόμουσος ἀνὴρ προσήνεγκε τὸ ἔτος τοῦτο 900 λίρας. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ Χρηστάκης Ζωγράφος παραδεξάμενος τὴν γνώμην τῶν διεπόντων τὰ τοῦ Συλλόγου, ὅτι ὀφείλομεν καὶ πρὸς τοὺς ἑλληνιστὰς τῆς σοφῆς καὶ φιλολόγου Γερμανίας εἰς στενωτέρας ἐλθεῖν σχέσεις, ἔπεμψε τῇ ἐν Μονάχῳ Βασιλικῇ τῶν ἐπιστημῶν Ἀκαδημίᾳ εἰκοσιπεντακισχίλια φράγκα ὅπως ἐκ τῶν τόκων αὐτῶν ἡ Ἀκαδημία βραβεύῃ κατὰ διετίαν συγγράμματα πραγματευόμενα περὶ τῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ τοὺς ἀπὸ ἁλώσεως, ἀποφαίνων ἀληθῆ τὴν Ἡρακλήτειον ῥήτραν, « ὁ εἷς μύριοι, ἂν ἄξιος ᾖ. » Ἡ δὲ μακαρῖτις Εὐανθία Θεοφιλίδου ἤγγειλε τῷ Συλλόγῳ δι' ἰδιογράφου ἐπιστολῆς, ὅτι κατέθηκεν εἰς τὴν ἐθνικὴν τῆς Ἑλλάδος Τράπεζαν δραχμὰς 10,400 καὶ μετοχὰς διαφόρους 42 ἀξίας 12,000 δραχμῶν, καθίστησι δὲ τὸν Σύλλογον πληρεξούσιον αὐτῶν ἐπίτροπον ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅπως οὗτος ἱδρύσῃ Παρθεναγωγεῖον ἐν χώρᾳ ἀπόρῳ ἀλλογλώσσῳ καὶ πολυανθρώπῳ, συντηρηθησόμενον ἐκ τοῦ ἐξ αὐτῶν ἐτησίου τόκου ἀνερχομένου εἰς λίρας ὀθωμανικὰς

100, ἔχει δὲ καὶ τὴν γενικὴν ἐποπτείαν αὐτοῦ (Περιοδ. Τόμ. Θ'. σελ. 208). Ἀλλὰ τὸ Παρθεναγωγεῖον οὕπω συνέστη δι' ἄλλας τε αἰτίας καὶ διότι ὑποτιμηθεισῶν τῶν μετοχῶν ὁ τόκος οὐκ ἐπαρκεῖ πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ. Καὶ προσφοραὶ δὲ βιβλίων τοῦτο τὸ ἔτος ἐγένοντο σπουδαῖαι· ὁ δὲ ἐσωτερικὸς τοῦ Συλλόγου βίος ἐν ἀκμῇ ἦν, διότι καὶ ἀναγνώσματα καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα ἐγένοντο καὶ δημόσιαι διαλέξεις πολλαὶ καὶ ἐκθέσεις λόγου ἄξιαι, ἰδίᾳ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καὶ τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος 1876 ὁ Σύλλογος ὑφίσταται ἤδη τὰς ἐπηρείας τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως· προσφοραὶ χρηματικαὶ ἐγένοντο ὀλίγαι, ὥστε τὸν Σύλλογον ἐπεβάρυνεν ἔλλειμμα 407 ὀθωμανικῶν λιρῶν. Τὸ ἔλλειμμα τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Σύλλογος ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν διατηρούμενος μετ' αὐτῶν συμπάσχει καὶ συνταλαιπωρεῖται (Περιοδ. Τόμ. Ι'. σελ. 185). Αἱ δὲ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων χρηματικαὶ βοήθειαι περιωρίσθησαν εἰς τὰς τοῦ Χρ. Ζωγράφου 200 λίρας, Ζαρίφη 220 καὶ Μ. Νεγρεπόντη 100. Ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐκ ἐπαύσατο ἐργαζόμενος ὁ Σύλλογος οὐδ' αἱ ἐπιτροπαὶ αὐτοῦ, ἡ ἐκπαιδευτικὴ μάλιστα ἐπελάβετο ἐξετάσαι τὴν ἐκπαιδευτικὴν κατάστασιν τῶν ἡμετέρων ἐν τῇ πρωτευούσῃ σχολείων, διότι «δὲν πρέπει τοῦ λοιποῦ ν' ἀγνοῇ τὸ ἡμέτερον ἔθνος τίς ἡ ἀκριβὴς καταστατικὴ τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐθνικῶν, ἐνοριακῶν ἢ ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων, τῶν μαθητῶν καὶ τῶν μαθητριῶν, τῶν Συλλόγων καὶ τῶν Λεσχῶν, τίνες οἱ πόροι καὶ ὁπόσαι αἱ ἐνικύσιοι αὐτῶν δαπάναι. Πρωτεύουσαν, ἐν ᾗ πολυάριθμον μὲν τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἀλλ' οὐχὶ ἀμιγές, ἐν ᾗ τὰ θέλγητρα τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἐνισχύουσιν ἰδέας κακῶς ἐννοουμένου κοσμοπολιτισμοῦ, ἐν ᾗ ἡ γενναιοδωρία καὶ ἡ φιλανθρωπία φιλοτίμων ὁμογενῶν συναντῶντι μετὰ τῶν τάσεων ἐκείνων, αἵτινες ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν ἐξαμβλύνουσι τὰ ἰσχυρὰ αἰσθήματα τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων, πρωτεύουσαν τοιαύτην εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ παρακολουθῶμεν ἀνὰ πᾶν αὐτῆς ἐκπαιδευτικόν, πνευματικὸν καθόλου καὶ ἐθνολογικὸν βῆμα, καὶ τὰ ποικίλα αὐτῆς ἐκπολιτιστικὰ ρεύματα ὀφείλομεν μετ' ἐνδιαφέροντος ζωηροῦ νὰ ἐκμελετῶμεν, ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν, εἰ δυνατὸν, ζητοῦντες νὰ μάθωμεν τίνες τῶν οὐχὶ ὀλίγων φυλῶν αὐτῆς ἐν τίνι προὐχώρησαν ἢ ὀπισθοδρόμησαν» (Περιοδ. Τόμ. Ι'. σελ. 188.) Καὶ πρότερον ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος οὔτε ῥαθύμως οὔτε μετ' ἀδιαφορίας πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως σχολεῖα προσεφέρετο, ἀλλὰ διετέλει προνοῶν καὶ πέμπων ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐξετάσεις, ὅπως παρευρίσκωνται καὶ ἰδίοις ὀφθαλμοῖς ἀντιλαμβάνωνται τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τῶν σχολείων, ὥστε καὶ πραγματεία συνετάχθη ὑπὸ σπουδαίου μέλους τοῦ Συλλόγου περὶ τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλ' ἐξ οὗ συνέστη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις κεντρικὴ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ἴδιον ἔχουσα μέλημα τὴν ἐποπτείαν τῶν σχολείων Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Σύλλογος ἀπέσχεν ὅπως μὴ εἰς σύγκρουσιν περιέλθῃ, μηδὲ κωλυθῇ περιθάλπειν τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας τῶν ἐπαρχιῶν.

Κατὰ δὲ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη 1877, 1878, 1879 αἱ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων βοήθειαι ὅλως περιωρίσθησαν, διότι μόνος ὁ Μενέλαος Νεγροπόντης διέμεινε προσφέρων κατ' ἔτος τὰς 100 λίρας. Τί δὲ, ἆρά γε οἱ Διόσκουροι τῶν ἀπόρων σχολείων Χρηστάκης Ζωγράφος καὶ Γεώργιος Ζαρίφης ἀπηύδησαν χορηγοῦντες χρήματα ὑπὲρ αὐτῶν; Περὶ τῆς ἀπροσδοκήτου ταύτης συμφορᾶς τῶν ἀπόρων σχολείων ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ 1877—78 λέγει τὰ ἑξῆς: «Δυστυχῶς ἡ κατ' ἔτος παρὰ τῶν εὐγενεστάτων κυρίων Χρηστάκη Ζωγράφου καὶ Γ. Ζαρίφη διὰ τοῦ Συλλόγου εἰς τὰ ἄπορα σχολεῖα χορηγουμένη συνδρομὴ ἐκ 420 λιρῶν ἀνεβλήθη κατὰ τὸ παρὸν ἔτος, ἕνεκα τῶν ἐκτάκτων περιστάσεων. Ἡ φιλομουσία ὑπεκύμνοι καὶ τετραχηλισμένοι, ἀνέστιοι καὶ φερέοικοι, ἀσθενεῖς καὶ τραυματίαι, ὀρφανὰ καὶ χῆραι, τὰ ἐλεεινὰ ταῦτα καὶ ἀξιοθρήνητα θύματα τῆς ἀπανθρώπου θηριωδίας, τὸν οἶκτον κπὶ τὴν συμπάθειαν τῆς οἰκουμένης διεγείραντα καὶ τὸ βαλάντιον τῶν γενναίων προστατῶν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, πρὸς μικρὰν τῆς ἐπωδύνου αὐτῶν θέσεως ἐπούλωσιν, πρὸς ἑαυτὰ ἔστρεψαν· ἀλλ' οἱ σεβαστοὶ οὗτοι ὁμογενεῖς διὰ τῆς ἀκενώτου καὶ ἀνεξαντλήτου φιλοπατρίας αὐτῶν καὶ φιλομουσίας πεποίθαμεν ὅτι μετ' οὐ πολὺ καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πρὸς καιρὸν ἀναβληθέντος τούτου ἐθνικοῦ καθήκοντος θέλουσι κατορθώσει, ἀπολαύοντες τῆς γλυκείας συναισθήσεως ὅτι παρέχουσι τοῖς δεομένοις τόν τε σωματικὸν καὶ τὸν πνευματικὸν ἄρτον. Ὁ Σύλλογος στηριζόμενος ἐπὶ τῆς στερεᾶς πέτρας τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων τῶν δύο τούτων μεγάλων τοῦ ἔθνους εὐεργετῶν ἐποιήσατο καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὴν προσήκουσαν διανομὴν τῶν ὡρι-

σμένων ποσῶν, μὴ δυνάμενος προϊδεῖν τὰ μέλλοντα ἡμᾶς μετ' ὀλίγον καταλαβεῖν ἀπρόοπτα δεινά, καὶ δημοσίᾳ τὴν γενομένην διανομὴν διεκήρυξε κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους· ἀλλὰ λογισμοὶ θνητῶν δειλοί. Συνεπείᾳ τῶν ἀνωτέρω, τὸ Προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου περιῆλθεν εἰς ἐσχάτην ἀμηχανίαν, τοὺς μὲν πρὸς οὓς αἱ χορηγίαι μὴ δυνάμενον ἵνα ἱκανοποιήσῃ, τοὺς δὲ παρ' ὧν αἱ χορηγίαι ἐκλιπαροῦν καὶ καθικετεῦον. Τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ἀθυμίαν ἀνεκούφισεν ὀλίγον ἡ ἐξ 100 λιρῶν τουρκικῶν ἐτησία συνδρομὴ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ζηλωτοῦ κ. Μ. Νεγρεπόντη, βάλσαμον πραμυθίας ὀλίγοις τισὶν ἀπόροις σχολείοις ἐπιχέασα. Εὔχομαι ὅπως κατὰ τὴν προσεχῆ, ἐὰν Θεὸς δῷ, ἐπέτειον ἠχήσῃ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὸ εὐαγγέλιον ὅτι αἱ χορηγίαι μέχρις ὀβολοῦ ἐξεπληρώθησαν καὶ ὁ ἐκπαιδευτικὸς τοῦ Συλλόγου σκοπὸς ἀνέλαβε τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ, ὡς πρότερον, διότι ἄλλως, εἷς τῶν θεμελίων, ἐφ' ὧν ἐφεδράζεται οὗτος, μετακινεῖται». (Περιοδ. Τόμ. ΙΒ'. σελ 139). Καὶ ἡμεῖς πεποίθαμεν ὅτι ἀνανεωθήσονται αἱ ἐτήσιαι προσφοραὶ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων προσαποδιδομένων καὶ τῶν καθυστερούντων ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως.

Ἄλλαι δὲ χρηματικαὶ δωρεαὶ πάνυ ὀλίγαι ἐγένοντο, τοῦ μὲν ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἐν Ἑλλάδι δωρησαμένου 500 φράγκα, τοῦ δὲ φιλογενεστάτου κ.Κ. Ζάππα 100 λίρας ὀθωμ. τοῦ δὲ μακαρίτου Π. Δ. Σκυλίσση 30 καὶ τοῦ κ. Δ. Ταμβάκου τὸν ἀναγκαῖον χάρτην πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Περιοδικοῦ. Τὸ δὲ τοῦ ἀοιδίμου Β. Σουλίνη κληροδότημα συγκείμενον ἐξ 700 ὀθωμ. λιρῶν ἐξ ὧν 500 μὲν μέλλουσιν χρησιμεύσειν εἰς ἐξέτασιν τῶν ἐν ταῖς Μοναῖς χειρογράφων καὶ βιβλιοθηκῶν, 100 δὲ εἰς ἱστορικὸν διαγώνισμα περὶ Βάρνης, αἱ δὲ ἕτεραι 100 εἰς τὰς χρείας τοῦ Συλλόγου, οὕπω περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Συλλόγου. Ὁ Σύλλογος ὅμως καὶ ἀπορῶν καὶ γενναίων στερούμενος ἐτησίων χρηματικῶν προσφορῶν διήνυσε τὸ συλλογικὸν στάδιον (1877 καὶ 1878) καρτερικώτατα, οὐ μόνον τακτικῶς τὰς ὡρισμένας ἐργασίας ἐκτελῶν ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἐπιπροσθεὶς, μουσικὴν συστήσας ἐπιτροπὴν πρὸς ἐξέτασιν τῆς ἡμετέρας μουσικῆς ὑπὸ φιλολογικὴν ἱστορικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν (Περιοδ. Τόμ. ιά. σελ. 187,) καὶ Κυριακὸν Δημοδιδασκαλεῖον, ὅπως ἐν αὐτῷ συνερχόμενοι οἱ δημοδιδάσκαλοι τῶν ἐνοριῶν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν διδάσκωνται ὅσα τῶν μαθημάτων ἀπαρκίτητα θεωροῦνται τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις καὶ μάλιστα τὸ μάθημα τῆς παιδαγωγικῆς καὶ τῆς διδακτικῆς. Ἡ ἀκριβὴς διδασκαλία τῶν ἀναδεξαμένων διδάσκειν καὶ ἡ τακτικὴ φοίτησις 40 περίπου δημοδιδασκάλων Κωνσταντινουπόλεως ἀπέδειξαν τὸ Κυριακὸν σχολεῖον ὠφελιμώτατον· αἱ δημοτικαὶ τῆς μεγαλοπόλεως σχολαὶ ἤρξαντο ἐπὶ τὸ παιδαγωγικώτερον διοργανούμεναι, ἡ δ' ἐκκλησιαστικὴ τε καὶ Εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ, ἡ ἰχνογραφία καὶ ἡ γυμναστικὴ κρίνονται ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ νῦν καὶ εἰσάγονται εἰς τὰς δημοτικὰς σχολὰς, τὸ δὲ διδακτικὸν σύστημα ἐπὶ τὸ βέλτιον χωρεῖ διορθούμενον (αὐτόθ. σελ. 184). Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος οὐ μικρὸν συνετέλεσε καὶ εἰς τὴν ἵδρυσιν διδασκαλικοῦ Συλλόγου, οὗ κύριος σκοπὸς ἡ ἀνάπτυξις καὶ διάδοσις τῶν ὑγιῶν παιδαγωγικῶν ἀρχῶν καὶ ὁ καταρτισμὸς δοκίμων παιδαγωγῶν· ἡ δ' ἐκπαιδευτικὴ τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπὴ, καί τοι οὐ πάνυ πολλαὶ, ὡς πρότερον, ἀπεστέλλοντο ἐκπαιδευτικαὶ ἐκθέσεις παρὰ τῶν ἐπαρχιῶν, ἐμέρισεν ἀλλ' ὅμως τὴν ἐργασίαν τῇ ἐπιδοκιμασίᾳ τοῦ Συλλόγου, ὅπως ἔχῃ καιρὸν ἀκριβέστερον ἐξετάζειν τὰ παρεμπίπτοντα ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα καὶ δύο καθυπέβαλε ἀντὶ μιᾶς σπουδαιοτάτας ἐκθέσεις τῷ Συλλόγῳ περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τῶν ἐπαρχιῶν (περιοδ. Τόμ. ΙΑ'. σελ. 191).

Ἀλλὰ τὸ μέγιστον τῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου ἦν κατὰ τὸ 1877 ἡ παρ' αὐτοῦ πρόσκλησις τῶν Προεδρείων καὶ Διοικητικῶν συμβουλίων τῶν ἄλλων ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῶν Συλλόγων τοῦ Θρᾳκικοῦ, Ἠπειρωτικοῦ, Θεσσαλικοῦ καὶ τῆς Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος, ὅπως συνέλθωσι καὶ συσκεφθῶσι μετὰ τοῦ Προεδρείου αὐτοῦ περὶ συντάξεως ὑπομνήματος μετὰ τῶν ἀναγκαίων ἀπογραφικῶν πινάκων πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἀπαραγράπτων δικαίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐπὶ τῶν Ἑλληνικωτάτων χωρῶν τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας. Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τούτῳ διορισθεῖσα συνέταξε τὸ ὑπόμνημα, τοῦτο δὲ ἐγκριθὲν ἐν γενικῇ συνεδριάσει καὶ γαλλιστὶ μεταφρασθὲν ἐπεδόθη ὑπὸ τῶν προέδρων τῶν Συλλόγων τοῖς πρεσβευταῖς τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Οἱ δὲ Σύλλογοι ἐπισφραγίζοντες τὸ ἔργον τῶν προεδρείων αὐτῶν συνῆλθον ἐν ἐκτάκτῳ συνελεύσει ὅπως καὶ δημοσίᾳ ἐκφράσωσι πάντα τὰ μέλη τὸ φρόνημα αὐτῶν ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας καὶ εὐχηθῶσιν ὑπὲρ εὐοδώσεως τῶν ἐθνικῶν πόθων· ἀπηγγέλθη δὲ καὶ λόγος κατάλληλος

πατάσσων τὰς ἀντιποιήσεις καὶ πλεονεκτικὰς ἀξιώσεις τῶν Βουλγάρων ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας καὶ τὰς γελοίας Ἀλβανῶν τινων νευροσπάστων ἐπὶ τῆς Ἠπείρου, διότι δῆθεν οἱ Ἀλβανοὶ εἰσὶ Πελασγοί, ὡς εἰ οἱ Ἕλληνες Ἠπειρῶται μὴ ἦσαν γνησιώτατοι Πελασγοὶ κληρονομήσαντες ἀπὸ τῶν παναρχαίων χρόνων τήν τε χώραν καὶ τὴν θρησκείαν καὶ τὸ Μαντεῖον τῆς Δωδώνης, ὅπου τὸ πρῶτον οἱ Πελασγοὶ μετωνομάσθησαν Σελλοί, Ἑλλοί, Ἕλληνες.

Αἱ δ' ἐργασίαι τοῦ τελευταίου Συλλογικοῦ ἔτους (1878—1879) οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐτῶν ἦσαν ὑποδεέστεραι· ὁ Σύλλογος μάλιστα ἀρχαίων ἀναμνησθεὶς εὐτυχῶν ἡμερῶν ἐφιλοτιμήσατο ἐκτελέσαι ἃ πρότερον ἦσαν μὲν ἐψηφισμένα, ἔμενον δὲ ἀνεκτέλεστα· οἷον τὸ Καραπάνειον διαγώνισμα περὶ διδακτικῶν βιβλίων καὶ ἡ συλλογὴ χρημάτων παρὰ τῶν ἔξω εὐπορούντων ὁμογενῶν, πρὸς οὓς ἄλλοτε εἶχεν ἀποταθῆ ὁ Σύλλογος ἀποστείλας καὶ τρεῖς τόμους τοῦ Περιοδικοῦ αὐτοῦ. Τοῦτο εἰς λήθην περιελθὸν διὰ τὴν πολλῶν ἐτῶν παρέλευσιν καὶ διακοπὴν τῶν ἐνεργειῶν, οὐδὲν ἐπήγαγε πρακτικὸν ἀποτέλεσμα. Ἐξ Ἀγγλίας νέαι συνδρομαὶ ἀπεστάλησαν 112 ἀγγλ. λίραι· ἄλλαι δὲ προσφοραί, ἐκτὸς τῶν κατ' ἔτος χορηγουμένων 100 λιρῶν ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Νεγρεπόντε ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων καὶ τῶν 550 τοῦ Χρ. Ζωγράφου, ἐγένοντο 100 μὲν ὀθωμ. λίραι παρὰ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Β'., δισχίλιαι δὲ δραχμαὶ παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, φυσικῆς προστάτιδος τῶν ἀπανταχοῦ γῆς ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἐκ δὲ τοῦ κληροδοτήματος τῶν 700 λιρῶν τοῦ μακαρίτου Β. Σουλίνη μόνον 175 ἐλήφθησαν λίραι· ὁ δὲ πλουτισμὸς τῆς Βιβλιοθήκης πολὺ προέβη πολλῶν πολλαχόθεν ἀποσταλέντων βιβλίων ταῖς ἀόκνοις φροντίσι τοῦ Προεδρείου. Ὁ φιλολογικὸς καὶ ἐπιστημονικὸς βίος τούτου τοῦ ἔτους ἦν ἄξιος λόγου διὰ τὴν σπουδαιότητα πολλῶν ἀναγνωσμάτων καὶ δημοσίων διαλέξεων. Ἐκ δὲ τῶν ἐπιτροπῶν ἡ μὲν ἐκπαιδευτικὴ ἀνέγνω τὴν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου παρασκευαζομένην ἔκθεσιν περὶ τῶν σχολείων Κωνσταντινουπόλεως, ἡ δὲ φιλολογικὴ ὀκτὼ συλλογεῖς ἐβράβευσε τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ· ἀλλὰ τὰ ζῶντα μνημεῖα ἀνεξάντλητός εἰσι πηγή, πολλῶν λογίων δεόμενα πρὸς συλλογὴν αὐτῶν.

Ὁ Σύλλογος τελευτῶν εὐγνώμονα διατηρῶν μνήμην τῆς πρὸς

αὐτὸν εὐνοίας τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν Συλλόγου, ἀνέλαβε τοῦτο τὸ ἔτος τὴν ἀπό τινων ἐνιαυτῶν ἕνεκα τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως διακοπεῖσαν συλλογὴν τῶν ἐτησίων συνδρομῶν τούτου καὶ ἀπέστειλεν ἤδη 600 φράγκα.

Τοιαῦτα μὲν τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἀπὸ τοῦ 1861 μέχρι τοῦ 1879. Ἐκ τούτων καταδείκνυται, νομίζομεν, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς οὗτος Σύλλογος ἐκ μικρῶν ἀρξάμενος, ἐγένετο προϊόντος τοῦ χρόνου ἐθνικὴ δύναμις οὐ σμικρά, οἱονεὶ κεφαλὴ διευθύνουσα τὰ τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπαρχίαις τῆς Τουρκίας καὶ ποδηγετοῦσα αὐτὰς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν, διότι ἐπὶ ὑγιῶν ἐστηρίχθη ἀρχῶν. Πρώτη αὐτοῦ ἀρχὴ ἐστὶν ἡ ἱερὰ οὕτως εἰπεῖν συμμαχία καὶ ἐπιμαχία τοῦ πλούτου μετὰ τῆς παιδείας, τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἐμπολαίου μετὰ τῶν τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ. Εἰ ὀλίγοι τινὲς εὐποροῦντες ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ μάλιστα ἡ ξυνωρὶς Χρηστάκης Ζωγράφος καὶ Γ. Ζαρίφης, συνεργασθέντες μετὰ τῶν λογίων τρισχιλίας καὶ τετρακισχιλίας κατ' ἔτος δαπανῶντες λίρας ὑπὲρ διαδόσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἐπιδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τηλικαῦτα κατώρθωσαν, γενόμενοι οἱ πρωτουργοὶ τῆς ἀπό τινων ἐνιαυτῶν ἐκτάκτου πρὸς τὰ πρόσω κινήσεως τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, τί οὐκ ἂν ἐγίγνετο εἰ ἑκατὸν ἐκ τῶν ἁπανταχοῦ γῆς διεσπαρμένων πλουσίων τοῦ ἡμετέρου γένους συνειργάζοντο μετὰ τῶν λογίων δαπανῶντες ἕκαστος χιλίας κατ' ἔτος λίρας; Ἡ ἐθνικὴ ἐκπαίδευσις ἐν Τουρκίᾳ ἔχει χρείαν, ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τῶν κοινοτήτων δαπανωμένων, ἑνὸς περίπου ἑκατομμυρίου φράγκων κατ' ἔτος, ἀλλ' ἑκατὸν μόνον πλουσίων τοῦ ἡμετέρου γένους δαπανώντων κατ' ἔτος τὸ τριτημόριον ἢ τεταρτημόριον τῶν ὑπὸ Χρηστάκη Ζωγράφου καὶ Γ. Ζαρίφη ἐτησίως δαπανωμένων, ἦν δυνατὸν ἵνα συλλεχθῶσι διπλάσια τῶν ἀναγκαίων καὶ ὑπάρχωσι πόροι ἐπαρκέστατοι μὴ μόνον πρὸς τὰς ἐτησίας ἀνάγκας τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδεύσεως, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἵδρυσιν καὶ συντήρησιν ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀκαδημίας. Εἰ δὲ πολλοὶ καὶ μεγάλοι φαίνονται οἱ ἐτήσιοι οὗτοι ἔρανοι, οἱ εὐποροῦντες ὁμογενεῖς ἀναμνησθήτωσαν, ὅτι οἱ πλούσιοι τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τὰς δημοσίας ἀνελάμβανον τῆς πατρίδος λειτουργίας καὶ πολλὰ ἐκ τῶν ἰδίων ἐπ' αὐταῖς ἐδαπάνων, εὖ εἰδότες, ὅτι

« καλῶς μὲν φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑκυτὸν διαφθειρομένης τῆς πατρίδος οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται, κακοτυχῶν δὲ ἐν εὐτυχούσῃ πολλῷ μᾶλλον διασώζεται ».

Δευτέρα ὑγιὴς ἀρχή, ἐφ ἧς ἐστηρίχθη ὁ Σύλλογος, ἡ κοινὴ ἐστὶ σύμπραξις ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως ἐν Τουρκίᾳ πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων τῶν τε ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπαρχίαις τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους καὶ τῶν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι καὶ τῶν ἁπανταχοῦ γῆς διεσπαρμένων ἑλληνικῶν κοινοτήτων. Ὑπὸ ταύτης τῆς ἀρχῆς ἐμπνεόμενος καὶ ἐγὼ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Φιλολ. Συλλόγου ἐν τῷ συνεδρίῳ ἐποιησάμην τὴν πρότασιν, ἵνα ἐθνικὸς ἱδρυθῇ θεσμὸς ἐτησίων προκαιρετικῶν ἐράνων πάντων τῶν ἁπανταχοῦ ἑλλήνων ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐθνικῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ διαδόσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας.

Τρίτη δὲ ἀρχὴ καὶ στήριγμα τοῦ Συλλόγου ἐστὶν ἡ συνεργασία τῶν ἡμετέρων λογίων μετὰ τῶν Ἑλληνιστῶν τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης, ἐξ' ἧς οὐ μόνον ὁ ζῆλος πρὸς τὰ ἔργα τῆς φιλολογίας καὶ ἀρχαιολογίας καὶ τῆς κριτικῆς ἐπιστήμης ἀναζωπυρηθήσεται ἐν ταῖς ἡμετέραις χώραις, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν πράγματα βέλτιον ἕξουσιν, ἔχοντα ἀντιλήπτορας καὶ ὑπερασπιστὰς τοιούτους περφωτισμένους ἄνδρας, συγγενεῖς καὶ οἰκείους ἡμῖν κατὰ πνεῦμα· τὰ δὲ πράγματα ἀπέδειξαν, ὅτι ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος ὀρθῶς ἐσκέπτετο.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει
Ἑλλην. Φιλολ. Συλλόγου
ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ.

Β'. ΤΜΗΜΑ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Πρὸς τὸ Συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων

Ἐκ τῶν ὑποβαλλομένων ἐντύπων ἐκθέσεων τῶν πεπραγμένων τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου θέλει πληροφορηθῇ τὸ Συνέδριον λεπτομερῶς περὶ ἁπασῶν τῶν κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ δεκαετῆ περίοδον ἐργασιῶν. Διὰ τῆς ἐκθέσεως ταύτης δίδομεν μόνον συνοπτικὴν περίληψιν τῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου.

Ὁ Σύλλογος ἅμα τῇ συστάσει αὐτοῦ συνεκέντρωσε τὴν πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ ἐνέργειαν, κυρίως ἐν ἐκείναις ταῖς Ἑλληνικαῖς ἐπορχίαις, ὅπου ζωηροτέρα ὑπῆρχεν ἡ καταδίωξις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, δὲν παρημέλησεν ὅμως νὰ σπεύσῃ εἰς ἀρωγὴν καὶ τῶν ἀλλαχοῦ ἐκτὸς τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων.

Ἡ καθέκαστα ἐνέργεια τοῦ Συλλόγου συνίσταται εἰς τὴν σύστασιν σχολείων ἐν ταῖς κωμοπόλεσιν, ἔνθα τοιαῦτα οὐδόλως ὑπῆρχον· εἰς ἐπικουρίαν πρὸς συντήρησιν ὑπαρχόντων σχολείων καὶ εἰς τὴν ἔκδοσιν βιβλίων διδακτικῶν καὶ τὴν διανομὴν αὐτῶν καὶ ἄλλων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀγοραζομένων βιβλίων εἰς διάφορα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ κράτους σχολεῖα· εἰς τὴν ἀποστολὴν ὑποτρόφων πρὸς ἐκμάθησιν τῶν νεωτέρων τῆς διδασκαλίας μεθόδων καὶ εἰς τὴν προκήρυξιν ἀγωνοθετημάτων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως χρησίμων εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἐθνικῆς μορφώσεως.

Α') Σχολεῖα.

Συμφώνως πρὸς τὰ εἰρημένα ὁ Σύλλογος διετήρησε, διατηρεῖ καὶ

συντρέχει εἰς τὴν δαπάνην τῆς συντηρήσεως τῶν ἑξῆς σχολείων· Ἀχρίδος, Φλωρίνης, Ῥέσνας, Στρωμνίτσης, Βοδενῶν, Ἀσβεστοχωρίου, Δοϊράνης, Γιαννιτσῶν, Γιβγιλίου, Βελεσσοῦ, Ζηλιαχώβης, Δυβράχιου, Τσορλί, Βερατίου, Ἀδριανουπόλεως, Δοξάτου, Νιγρίτας, Σιατίστης, Μελενίκου, Μεγαρόβου, Μπουφίου, Βιτωλίων, Πρέσπας, Χρουπίστης, Τυρνάβου, Πριλάπου, Γορέντσας, Πραβίου, Φιλιππουπόλεως, Βογδάντσης, Πρεμετῆς, Ὄφεως, Καδίκιοϊ, Σαμπέτρας, Σαράντα Ἐκκλησιῶν, Καρατζόβης (Ἐπαρχία), Σερρῶν, Τσιριλόβου, Παληογρατσάνης, Πολυκνῆς, Γιδᾶ, Λιτοχώρου, Δελβίνου, Νεγόρτου, Βοδρίστης, Σκοπείων, Ὄσσιανης, Δερβεντίστης, Λουτροῦ, Σμοκρίτσης, Ἀργυροκάστρου, Βαθύλακκος.

Ἐπειδὴ δὲ κατεπείγουσα ὑπῆρχεν ἡ ἀνάγκη τῆς μορφώσεως καταλλήλων διδασκάλων ἐκγεγυμνασμένων εἰς τὰς μεθόδους τῆς νεωτέρας παιδαγωγίας, ὁ Σύλλογος ἐθεώρησε σκόπιμον τὴν σύστασιν ἐν Θεσσαλονίκῃ Διδασκαλείου μετὰ προτύπου σχολείου, οὗ τὴν διεύθυνσιν ἀνέλαβεν εἷς τῶν τοῦ Συλλόγου ὑποτρόφων ὁ κ. Χ. Παπαμάρκος καὶ ἐκ τοῦ ὁ ὁποῖος ἐλπίζει ὁ Σύλλογος προσεχῶς νὰ δυνηθῇ νὰ διορίσῃ εἰς τὰς παρακειμένας χώρας διδασκάλους καταλλήλους πρὸς ἐφαρμογὴν νεωτέρου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος.

Χάριν συντομίας παραπέμπομεν τὸν βουλόμενον νὰ λάβῃ πληρεστέρας πληροφορίας περὶ τοῦ διοργανισμοῦ καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ διδασκαλείου ἐν σελ. 53 καὶ 171 τῆς Ἐκθέσεως τοῦ 1866—67.

Ἡ σκέψις δὲ ὅτι καὶ ἡ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων μεθόδων τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν παρ' ἡμῖν βελτίωσιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως παρεκίνησε τὸ Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου εἰς τὸν καρτάρτισμὸν τοῦ ἐνταῦθα παιδαγωγείου οὗτινος ἐπισυνάπτομεν τὸν κανονισμὸν καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας. Ἐν τῷ εἰρημένῳ παιδαγωγείῳ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ αὐτοῦ κ. Σπυρ. Μωράϊτου θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ διδασκαλία πολλῶν νέων δημοδιδασκάλων, οἵτινες ἐχρησίμευσαν εἰς ἀποστολὴν εἰς διάφορα τῶν Ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Τουρκίας σχολείων.

Β'.) Βιβλία.

Ἡ ἐπὶ τῶν βιβλίων ἐργασία τοῦ Συλλόγου συνίσταται:

ά.) Εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ ἔκδοσιν βιβλίων χρησίμων ἰδίως εἰς

τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν· καὶ ἐξέδωκε μέχρι τοῦδε 27 τὸν ἀριθμὸν ὡς ἐμφαίνεται ἐν σελ. 71 καὶ ἑπ. τῆς ἐκθέσεως τῶν ἐτῶν 1876—77. Μεταξὺ τῶν ἔργων αὐτῶν διακεκριμένην κατέχει θέσιν ἡ τῇ φιλοτίμῳ καὶ γενναίᾳ δαπάνῃ ἀνδρὸς φιλομούσου, τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ κ. Στ. Ζαφειροπούλου γενομένη ἔκδοσις τῶν Γεωγραφικῶν πινάκων. Αὕτη μέγα προώρισταιν' ἀναπληρώσῃ κενὸν εἰς τὴν παρ' ἡμῖν διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας.

β'.) Εἰς τὴν ἀγορὰν πρὸς διανομὴν εἰς κοινότητας καὶ σχολεῖα διδακτικῶν, ἀναγνωστικῶν, ἐκκλησιαστικῶν καὶ διαφόρων ἄλλων βιβλίων χρησίμων εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ μέσην ἐκπαίδευσιν.

Αἱ κοινότητες εἰς ἃς ἀπεστάλησαν βιβλία ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἄχρι τοῦδε εἶνε αἱ ἑξῆς:

Βεράτιον, Κρήτη, Γκορέντζα, Τραπεζοῦς, Σμύρνη, Νικομήδεια, Βάρνη, Μαγνησία, Χαλίκι (Ἀσπροποτάμου), Θεσσαλονίκη, Βιτώλια, Δοϊράνη, Κερασοῦς, Βιέννη, Ἰωάννινα, Σαράντα Ἐκκλησίαι, Στρώμνιτσα, Δαμασκὸς, Γαλάτιστα, Σιλίστρια, Λάρισσα, Προσωτσάνη, Νευροκόπη, Μοσχόπολις, Κορυτσᾶ, Φλώρινα, Ῥουχτσούκιον, Ἀργυρόκαστρον, Τύνις, Σέρραι, Λειβήσιον καὶ Μάκρη, Βλάτση, Γιβγιλί, Πύργος, Ἄνω Δοβρίανη, Δίβρη, Δυῤῥάχιον, Σούλιον, Μενεμένη, Κωνσταντινούπολις, Ἀδὰ-Παζὰρ Νικομηδείας, Κιούπ-κιοϋ, Τρίκκη, Ἄδανα, Πέργαμος, Νεοχώριον Ἠπείρου, Ἀδριανούπολις, Δέλβινον, Βογατσικὸν, Τσαριτσάνη, Ξέχωρον καὶ Μαλοῦκι Ἠπείρου, Βῶλος, Ἀθῆναι, Ῥακήτα, Λῆμνος, Κέρκυρα, Νέαι Φῶκαι, Λάκκα, Νάξος, Τσιρίλοβον, Ναύπλιον, Καλαράσιον, Φάρσαλα, Τένεδος, Σταγὼν, Βελεσσὸς, Βοδενὰ, Λειβάδιον, Ἅγιος Δημήτριος, Μονὴ Πέτρας, Σπάρτη (Πισσιδίας), Ἄνδρος, Ῥόδος, Μεδῶτον, Παληογράτσανη, Ἀγχίαλος, Καβάλλα, Κοζάνη, Λουλὲ-Βουργὰζ, Προῦσα, Σκόπεια, Δημιτσάνη, Ῥέσνα, Κρούσοβον, Πάτελι, Τύρναβον, Γκυκοβέντσι, Μηλοβίστη, Καστορία, Δόχοβον, Ἀχρὶς, Πρισρέννη, Ἄνω Μπελίτσα (Ἀχρὶς), Κλεισοῦρα, Νεβέσκα, Σιάτιστα, Φλαμπουράρη, Λεσνίτσα, Λάϊστα, Βωβοῦσα, Δρεστένικον, Ἱερουσαλὴμ, Τσερνέσι, Δοκρίνοβον, Παλαιοχῶρι Λαΐστας, Γρεβενίτη.

Γ'.) Ἀγωνοθετήματα.

Τὰ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου προκηρυχθέντα ἀγωνοθετήματα, τινὰ μὲν

ἐγένοντο τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πρωτοβουλίᾳ καὶ δαπάνῃ, καὶ τοιαῦτα εἰσὶ τὰ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τρία ἀγωνοθετήματα, περὶ τῆς διδασκαλίας καὶ σπουδῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς καὶ περὶ τῶν ἐλλείψεων τῆς κατωτέρας καὶ μέσης παιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι (ὅρα ἔκθεσιν 1869 σελ. 61 καὶ ἑπομ.) Ἄλλα δὲ προετάθησαν καὶ εἰδικῶς ὡρίσθησαν τῇ φιλοτίμῳ πρωτοβουλίᾳ ἀγωνοθετῶν, οἵτινες ἀνέθηκαν τὴν φροντίδα τῆς διακηρύξεως τῶν ἀγωνοθετημάτων καὶ βραβεύσεως εἰς τὸν Σύλλογον· τοιαῦτα δ' εἰσὶ οἱ Κατελούζειοι διαγωνισμοὶ περὶ ἐμπορικῆς ναυτιλίας (ὅρα ἔκθεσιν 1869 σελ. 70 καὶ ἑπομ.) καὶ οἱ Δοσίειοι διαγωνισμοί, ὁ περὶ δημοσίας ἀσφαλείας, ἐργασίας, περὶ ἐμψυχώσεως τῆς γεωργίας, περὶ βιομηχανίας καὶ ἐμπορίου.

Τέλος μεταξὺ τῶν ἀγωνοθετημάτων δύναται νὰ συγκαταλεχθῇ τὸ ἀνώνυμον διαγώνισμα περὶ τῆς χρησιμωτάτης τῇ πατρίδι δαπάνης 150,000 δρ. κατ' ἔτος.

Διὰ τὰς ἀνωτέρω ἐκπαιδευτικὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου ἐδαπανήθησαν κατὰ τὸ δεκαετὲς διάστημα τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ τὰ ἑξῆς ποσά, καθ' ἃ λεπτομερῶς ἐν ταῖς ἐτησίοις αὐτοῦ ἐκθέσεσι καὶ ἀπολογισμοῖς ἐμφαίνεται.

Ἤτοι εἰς συνδρομὴν πρὸς ἐκπαίδευσιν Δρ. 294,097:73.

Εἰς ἀγορὰν καὶ διανομὴν βιβλίων Δρ. 60,967:96.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 28 Μαρτίου 1879.

οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου

Γ. Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΛΕΩΝ ΜΕΛΑΣ

Κ. Ν. ΚΩΣΤΗΣ

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΠΙ ΤΟ ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ

Πρὸς τὸ Συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων

Εἰς Συνέδριον συγκείμενον ἐξ ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν φιλολογικῶν Συλλόγων, κύριον σκοπούμενον ἐχόντων τὸν ἐθνικὸν φωτισμόν, ἁρμόζει, νομίζω, νὰ ἐνασχοληθῇ, πρὸ πάντων, εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἐν γένει ὀργανώσεως τῆς ἡμετέρας ἐκπαιδεύσεως, καὶ νὰ ἐξετάσῃ ἂν ἡ ὀργάνωσις αὕτη ἦναι κατάλληλος πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν κυριωτέρων ἐθνικῶν ἀναγκῶν, μάλιστα δὲ, ἂν τὸ ἡμέτερον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα δύναται νὰ φωτίσῃ τὴν παραγωγικὴν τοῦ ἔθνους ἐργασίαν καὶ νὰ ὑπηρετήσῃ οὕτω τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινῆς ὑλικῆς εὐημερίας, βάσεως ἀσφαλεστάτης πάσης βελτιώσεως τῶν ἠθῶν τοῦ λαοῦ.

Εὐελπιστῶ, κατὰ τὸ εὐάρεστον ἄγγελμα τοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ», εἰς οὗ τὴν φιλοπάτριδα μέριμναν καὶ πρωτοβουλίαν ὀφείλεται ἡ ἐν κοινῷ συγκάλεσις τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλληνικῶν Φιλολογικῶν Συλλόγων, ὅτι τὸ Συνέδριον τοῦτο δὲν θὰ ἦναι τὸ πρῶτον καὶ τὸ ὕστατον, ἀλλὰ θὰ ἦναι τὸ πρῶτον μακρᾶς σειρᾶς Συνεδρίων τοιούτων, ὅπως ἡ περὶ τοῦ ἐθνικωτάτου σκοποῦ τῆς ἐθνικῆς παιδαγωγήσεως φροντὶς μὴ ἀποβῇ ἐφήμερος, ἄκαρπος ἢ κακόκαρπος, ἀλλὰ διηνεκὴς, καρποφόρος καὶ καλλίκαρπος.

Νύξιν μόνον ἐπιθυμῶ νὰ δώσω, ἐπὶ τοῦ παρόντος, περὶ τοῦ σπουδαιοτέρου ὅλων τῶν περὶ τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως ζητημάτων, ἀπεκδεχόμενος τὴν ὥριμον βάσανον ζητήματος ἐκ τῆς λύσεως τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ ἀληθινὴ τοῦ ἔθνους πρόοδος, ἡ πρόοδος τουτέστιν ἐκείνη ἐκ τῆς ὁποίας δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν τὴν σύγχρονον ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐημερίαν αὐτοῦ.

Ἐν ὑπομνήματι, ἀπευθυνομένῳ πρὸς Συνέδριον Φιλολογικῶν Συλλόγων, ἐπαγγελλομένων τὸν φωτισμὸν τοῦ Ἔθνους, ἐν ὑπομνήματι προσέτι, σκοποῦντι ὅπως δώσῃ νύξιν μόνον, δὲν χωροῦσι θεωρίαι, γνωσταὶ ἄλλως τε, περιττὰι δὲ εἶναι καὶ αἱ πραγματικαὶ

ἐκεῖναι λεπτομέρειαι, αἱ δυνάμεναι νὰ ὑποδείξωσι τὸν τρόπον τῆς πραγματώσεως τῆς ἐν αὐτῷ ἐξηγουμένης εὐχῆς. Εὐτυχῶς, τὰ πάντα εἶναι ἕτοιμα ἐν τῷ πεφωτισμένῳ κόσμῳ, καὶ τὰ πάντα εἶναι γνωστὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, ἀπολείπεται δὲ μόνον νὰ κάμωμεν χρῆσιν αὐτῶν, ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν κατάστασιν. Ἐπιλέγω δὲ ἐνταῦθα ὅτι, διὰ νὰ εὐημερήσῃ τὸ ἔθνος, ὠφελούμενον ἐκ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ συστήματος, πρέπει, ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτοῦ, νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ μεταξὺ τῆς νοερᾶς ἐργασίας καὶ τῆς χειρωνακτικῆς ἐργασίας ἀδελφική, οὕτως εἰπεῖν, φιλία διὰ νὰ συμβαδίσωσιν αὗται, ἐν ἁρμονίᾳ καὶ ἐν κοινῇ συμπράξει, καθ' ὅλον τὸν ἐθνικὸν βίον.

Ἐν γένει ἡ διοργάνωσις τῆς ἡμετέρας ἐκπαιδεύσεως, καὶ μάλιστα τῆς κατωτέρας καὶ τῆς μέσης, ἔχει τύπον φιλολογικόν, οὐδόλως δὲ πρακτικόν, ὡς ἂν τὸ ἔθνος ἐπεθύμει οἱ καρποὶ τῶν ἐκπαιδευτηρίων μας νὰ ἦναι ὅλοι ὁμοιόμορφοι καὶ φιλολογικοί. Τὸν αὐτὸν τύπον, ὡς πληροφοροῦμαι, παρεδέχθησαν καὶ ἅπαντα τὰ ἐν τῇ ἔξω Ἑλλάδι ἐκπαιδευτήρια.

Ἡ κατωτέρα καὶ ἡ μέση ἐκπαίδευσις, παρ' ἡμῖν, τόσον τῶν ἀρρένων, ὡς καὶ τῶν θηλέων, παρέλκει ὑπὲρ τὸ δέον πρὸς τὴν σχολαστικότητα, οὐδόλως δὲ συμπαθεῖ πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον ὅστις, σήμερον μάλιστα εἶναι ὁ βίος τῶν πλουσίων καὶ ἰσχυρῶν ἐθνῶν, πρὸς τὸν γιγάντιον καὶ ἀδιάκοπον ἀγῶνα τῶν ὁποίων καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἐκγυμνασθῶμεν ὑποχρεωμένοι ὄντες, ἂν θέλωμεν νὰ βιώσωμεν βίον ἔθνους πεπολιτισμένου, νὰ μάθωμεν νὰ ἐργαζώμεθα ὅπως ἐργάζεται νῦν ἅπας ὁ πεφωτισμένος κόσμος.

Ἐκ τῆς κατωτάτης καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως προσδοκᾷ ἡ ἐν γένει κοινωνία τὰ εἰς αὐτὴν ἀναγκαιοῦντα φῶτα, διότι οἱ εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰ γυμνάσια μαθητεύοντες, καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς μαθητείας αὐτῶν, εἰς τὰς διαφόρους κοινωνικὰς τάξεις μεταβαίνοντες, ὅπως ἐπιδοθῶσιν εἰς ἔργα τοῦ πρακτικοῦ βίου, εἶναι οἱ πλεῖστοι. Ἀλλ' ἡ πεῖρα μᾶς διδάσκει ὅτι οἱ ἐξερχόμενοι τῶν σχολείων καὶ τῶν γυμνασίων, ὄχι μόνον ἀνίκανοι εἶναι πρὸς οἱονδήποτε βιοποριστικὸν ἐπιτήδευμα, ἀλλὰ καὶ ὄρεξιν οὐδεμίαν αἰσθάνονται πρὸς τὴν ἐργασίαν ἐν γένει. Ἐντεῦθεν ἡ τοσαύτη ἀργία! Ἐντεῦθεν ἡ τοσαύτη περὶ τὰ πολιτικὰ ματαιοσπουδία! Ἐντεῦθεν ἡ πολιτικὴ διαφθορά! Ἐντεῦθεν ἡ μεγάλη ῥοπὴ πρὸς τὴν ὁπωσδήποτε ἀπόκτησιν πανεπιστημιακῶν πτυχίων, θεωρουμένων ὡς διαβατηρίων, ἐπιτρεπόντων τὴν εἰς τὴν δημόσιον ὑπηρεσίαν ἐπίβασιν, ἥτις κατέστη ἡ μόνη, ἀλλ' ἀθλιωτάτη, τῆς ἡμετέρας νεολαίας ἐλπίς! Ἐντεῦθεν ἡ ἐπιστημονικὴ ἰσχνότης! Ἐντεῦθεν ἡ ἐπικράτησις τῆς ἐπιπολαιότητος ἐπὶ πάσης μαθήσεως! Ἐντεῦθεν τὰ ἐκ τοιούτων παραγόντων ὀλέθρια κοινωνικὰ συμπτώματα, ἐξαγγέλλοντα νόσημα φοβερόν, ἑδρεῦον ἐντὸς αὐτῶν τῶν σπλάγχνων τοῦ ἔθνους!

Ὑποθέσατε ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν τὸ παρ' ἡμῖν ἐπικρατοῦν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ν' ἀναδείξῃ ἁπαξάπαντας σοφούς· αἴ! νομίζετε ὅτι ἡ ἐκ σοφῶν αὕτη συγκεκροτημένη κοινωνία θὰ ἦτο εὐτυχὴς καὶ εὐημεροῦσα. Ἀλλ' ὑποθέσατε ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ φημιζόμενοι σοφοὶ εἶναι ἡμιμαθεῖς καὶ μόλις ἀποζῶσι, διὰ τὴν πληθὺν αὐτῶν, αἴ! τότε ποία θὰ ἦναι ἡ πρόγνωσις καὶ ἡ πρόῤῥησίς σας περὶ τοῦ μέλλοντος κοινωνίας, συγκειμένης ἐκ τοιούτων σοφῶν! Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, ἀπειλητικῇ τῆς ἀνατροπῆς τῶν πάντων, δὲν ὑποδεικνύονται ἀναγκαῖοί τινες φραγμοί, ἀπαραίτητοι, χάριν τῆς κοινωνικῆς συντηρήσεως;

Διότι εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν, ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων, δὲν ἐξεγείρεται ὁ πρὸς τὴν ποικίλην ἐργασίαν ἔρως, διὰ τοῦτο καὶ μισεῖται αὕτη παρ' αὐτῶν, καὶ θερμῶς ἐπιδιώκεται καὶ θαυμάζεται ἡ περὶ τοὺς λόγους πανουργία. Ad incognitus artes profluebat λέγει ὁ μέγας τῆς Ῥώμης ἱστορικὸς περὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ, καθὼς ἔλεγε περὶ τῆς Μεσσαλίνας ad incognitus libidines profluebat! «Καὶ τὸ εὔηθες καταγελασθέν, ἠφανίσθη.»

Θέλομεν τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἐπικρατοῦντος σήμερον παρ' ἡμῖν πνεύματος ὡς πρὸς τὴν ἐθνικὴν παιδαγώγησιν;

Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν Συλλόγων ἡμῶν, δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς ν' ἀριθμήσωμεν οὔτε ἕνα κἂν Σύλλογον γεωργικόν, οὔτε ἕνα πράγματι βιομηχανικόν, οὔτε ἕνα ἐργατικόν, οὔτε ἕνα τῶν ὡραίων τεχνῶν, καὶ μάλιστα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἧς τοσαύτην ἔχομεν ἀνάγκην, οὔτε ἕνα τῶν βαναύσων τεχνῶν, ἀλλ' οὔτε μίαν ἑταιρίαν γεωργικὴν ἢ βιομηχανικήν, σκοπὸν ἔχουσαν τὴν διάδοσιν τῶν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ ἔθνους ἀναγκαίων πρακτικῶν γνώσεων, ἀλλ' οὔτε ἓν κἂν κέντρον εἰς γωνίαν τινὰ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ὁπωσδήποτε διωργανισμένον, ὑπηρετοῦν τὰ ὑλικὰ τοῦ τόπου συμφέροντα, καὶ διαδίδον τοὺς πρακτικοὺς ὅρους τῆς πεφωτισμένης ἐργασίας.

Μὴ αἱ ἀνθρώπιναι γνώσεις ἔχωσιν ἄλλον τινα σκοπὸν ἢ νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρώπου; Πρὸς τί λοιπὸν χρησιμεύει, ἐν ἡμῖν, ἡ πολυτελὴς ἐκπαίδευσις! Ποῖα συμφέροντα ὑπηρετεῖ, ἀφοῦ δὲν δύναται οὔτε ἠθικῶς, οὔτε ὑλικῶς, νὰ μᾶς κάμῃ εὐτυχεῖς. Ἐν γένει, οἱ ἡμέτεροι Σύλλογοι, ἀξιέπαινοι, ἄλλως τε, διὰ τὸν περὶ τὰ γράμματα θερμὸν αὐτῶν ζῆλον, δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ γνήσιον ἀπαύγασμα τοῦ ἀλυσιτελοῦς ἡμῶν ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Ἅπαντες εἶναι καθαρῶς φιλολογικοί. Ἀλλ' ἐκ μόνων τῶν γραμμάτων οὐδεμία περὶ τὸν βίον τοῦ ἔθνους δύναται νὰ προέλθῃ ἀνακούφισις, διότι μόνα τὰ γράμματα δὲν ἔχουσι καμμίαν εἰδικὴν ἱκανότητα ὅπως χρησιμεύσωσι πρὸς διάδοσιν τῆς πεφωτισμένης ἐργασίας πρὸς τὸν πενόμενον λαόν. Μόνη δὲ ἡ τοιαύτη ἐργασία παράγει τὸν πλοῦτον, καὶ καθιστᾷ αὐτὸν ἄφθονον, καὶ τὸν διανέμει εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, ὁ πλοῦτος δὲ, καὶ ἡ διανομὴ αὐτοῦ, εἶναι πράγματα εἰς τὸν ἀπαιτητικώτατον καὶ δαπανηρότατον τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ βίον.

Οὕτω, τὸ μέγα τοῦ ἔθνους μέρος μένει τυφλὸν καὶ ὑποδεδουλωμένον εἰς τὰς πατροπαραδότους περὶ πᾶσαν ἐργασίαν τάξεις, διότι τὸ φῶς τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐπιστημῶν δὲν ἐφώτισεν εἰσέτι αὐτό· ἕνεκα τούτου, αἱ παραγωγικαὶ τοῦ ἔθνους δυνάμεις μένουν εἰσέτι ἀδρανεῖς, καὶ θὰ μένωσιν εἰς αὐτὴν τὴν ἀξιοδάκρυτον κατάστασιν, ἐνόσῳ ἡ ἐθνικὴ ἐκπαίδευσις διατελεῖ ἀνάλγητος πρὸς τὰς κοινωνικὰς ἀνάγκας, καὶ διεζευγμένη οὖσα ἀπ' αὐτῶν, ὑπηρετεῖ μόνον ματαιοδόξους σκοποὺς, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ πραγματικὰ τοῦ ἔθνους συμφέροντα, ἐκ τῆς προκοπῆς τῶν ὁποίων ἡ εὐημερία καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἐξαρτῶνται.

Ἀποφασίσαντες νὰ ζήσωμεν, ἐθνικῶς τε καὶ ἀτομικῶς, ὡς ζῶσι τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη, ὀφείλομεν ν' ἀποφασίσωμεν καὶ νὰ ἐργαζώμεθα ὡς αὐτὰ ἐργάζονται· ἄλλως, ἡ καταστροφὴ ἡμῶν ἔσεται ἄφευκτος, ὡς ἐκ τῆς ἀνισορροπίας ἣν ἀπὸ τοῦδε ἠρχίσαμεν νὰ αἰσθανώμεθα, καὶ ὡς ἐκ τῆς ταπεινῆς ἡμῶν θέσεως, τῆς δημιουργηθείσης ἐκ τῆς ἀποχῆς ἡμῶν ἀπὸ τοῦ πρακτικοῦ βίου, τοῦ ἀναδεικνύοντος σοφὰ, πλούσια καὶ ἰσχυρὰ τὰ ἀσπαζόμενα αὐτὸν ἔθνη.

Ἔθνος, στερούμενον βιομηχανίας — γεωργικῆς τε καὶ χειροτεχνικῆς — δὲν δύναται ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς πεφωτισμένα ἔθνη, αὐξάνοντα καὶ τελειοποιοῦντα ὁσημέραι αὐτήν. Εἰς τὸν παγκόσμιον ἀ-

γῶνα τῆς προόδου, τοὺς ἀπολιπομένους οὐ στεφανοῦσι, ἀλλὰ τοὺς παραβλέπουσι καὶ τοὺς περιφρονοῦσιν.

Ἔθνος τοῦ ὁποίου τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα δὲν ὑπηρετεῖ τὸν πρακτικὸν βίον, ἀηδιάζει καὶ καταγελᾷ τὴν ἐπιστήμην, διότι δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην αὐτῆς.

Ὄχι μόνον ἐν τοῖς διδακτηρίοις τῆς κατωτέρας καὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, οὐδεμία φαίνεται κλίσις πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον. Ὀλίγιστοι τῶν φοιτητῶν ἀκροῶνται τῶν φισικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ ὀλίγιστοι οὗτοι αἰσθάνονται ἀποστροφήν τινα, ἰδίως, πρὸς τὰ μαθηματικὰ, καὶ ἀπελπισίαν πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τὸ ὁποῖον ἐξελέξαντο. Σύμπτωμα ἀναμφίβολον ὅτι ἡ τοῦ ἔθνους διάνοια δὲν ἐστράφη εἰσέτι πρὸς τὰ πρακτικὰ ἔργα εἰς ἃ δύναται νὰ εὕρῃ ὁ φυσικομαθηματικὸς ἐνασχόλησιν.

Ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἀνάγκην ποικίλης δημιουργίας διὰ νὰ εἰσέλθῃ βαθμηδὸν εἰς τὴν σωτήριον ὁδὸν τῆς πεφωτισμένης ἐργασίας. Ἄνευ τούτου, δὲν θὰ δυνηθῇ ν' ἀντιπαλαίσῃ πρὸς τὸν ἀκατάσχετον χειμάῤῥουν τῶν παγκοσμίων ποικίλων συμφερόντων. Μέγας καὶ καταπληκτικὸς εἶναι ὁ ἀνταγωνισμὸς οὗτος, μέγισται δὲ διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἀπαιτούμεναι δυνάμεις.

Αἱ δυνάμεις αὗται πρέπει ἀναγκαίως νὰ ἦναι αὐταὶ ἐκεῖναι δι' ὧν τὰ τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης ἔθνη κατώρθωσαν νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ πλούτου, τῆς ἰσχύος καὶ τῆς δόξης.

Ἡ Ἑλλὰς στερεῖται τῆς ἐπιστήμης ἐκείνης καὶ τῆς ἐφαρμογῆς ἐκείνης, ἄνευ τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατον νὰ προοδεύσῃ ὑλικῶς, ἡ ἔλλειψις δὲ αὕτη εἶναι τὸ μέγιστον τῶν προσκομμάτων καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτῆς πρόοδον. Ἀπαραίτητον λοιπὸν ἀποβαίνει νὰ προικισθῇ τὸ ἐκπαιδευτικόν της σύστημα ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς ἀνωτάτης αὐτοῦ βαθμίδος, μὲ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἐφαρμογὴν ἐκείνην ἥτις δύναται νὰ παιδαγωγήσῃ τὸ ἔθνος εἰς τὸν πρακτικὸν βίον. Ἡ κατωτέρα καὶ ἡ μέση ἐκπαίδευσις πρέπει νὰ μεταβάλῃ τὸν φιλολογικόν της χαρακτῆρα, καὶ νὰ προσλάβῃ τὸν ἐγκυκλοπαιδικὸν καὶ πραγματικόν. Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ πρέπει νὰ ὑπάρξῃ σχολὴ αὐτοτελὴς καὶ τελεία τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἡ σχολὴ αὕτη διὰ νὰ τιμηθῶσι τὰ ἐξ αὐτῆς φῶτα, πρέπει νὰ καταλάβῃ πρωτίστην θέσιν ἐν τῷ πανεπιστημικῷ προγράμματι. Πρέ-

πει νὰ δημιουργηθῶσι συγχρόνως σχολεῖα πρακτικῆς ἐφαρμογῆς. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, πρέπει νόμοι εἰδικοὶ νὰ ἐγγυηθῶσι στάδιον ἀσφαλὲς, ἐν δημοσίοις ἔργοις, εἰς τοὺς ἐπιδιδομένους καὶ εὐδοκιμοῦντας περὶ τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην καὶ πρᾶξιν. Ἰδοὺ ἐν συνόψει πρόγραμμα τέλειον ὅπως ἡ ἐθνικὴ διάνοια στραφῇ, τάχιστα, εἰς τὰ τοῦ πρακτικοῦ βίου ἔργα.

Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο αὐτὸν καὶ μόνον τὸν ὡρισμένον σκοπὸν ἐπιδιώκει, ἤγουν νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μελέτην τοῦ Συνεδρίου εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν, δι' ὀργανώσεως καταλλήλου τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν πραγμάτων, στραφῇ, ὡς εἶπον, πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον ἡ πρὸς τὴν ἐλαφρὰν καὶ ἄκαρπον θεωρίαν ὁλισθήσασα ἤδη διάνοια τοῦ ἔθνους.

Ὑπὸ τὸ παρ' ἡμῖν ἐπικρατοῦν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, μόνον σύντροφον θὰ ἔχῃ ἡ Ἑλλὰς, εἰς τὸν βίον της, τὴν πενίαν, καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, μέγας ἀθλητὴς ἀναδειχθεὶς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, θὰ μείνῃ καταδεδικασμένος ὅπως, ἐπὶ χρόνον μακρὸν, παλαίσῃ ἀπελπιστικῶς καὶ κατὰ τῆς πενίας, τῆς χειρίστης ὅλων τῶν δουλειῶν.

Ἀλλ' ἐκ τοῦ πολυστενάκτου ἐκείνου ἀγῶνος ἐξῆλθε νικητὴς διὰ τῆς καρτερίας καὶ τῆς ἀνδρίας του, ἐκ τῆς πενίας ὅμως πῶς θὰ λυτρωθῇ, ἂν δὲν μάθῃ νὰ ἐργάζηται καὶ νὰ παράγῃ, ὅπως ἐργάζονται καὶ παράγουσι τὰ ἔθνη, τὰ λατρεύοντα τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς; Ἐν τῇ τοιαύτῃ τυφλώσει, ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀβελτηρίᾳ, ποία θὰ ἦναι ἡ τύχη τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας, τῆς μόνης ταύτης ἐλπίδος τοῦ ἔθνους, καὶ ποία θὰ ἦναι ἡ τύχη πατρίδος πενομένης καὶ ἀνικάνου νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν παλαίστραν τῆς παγκοσμίου προόδου;

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ περὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ὡραίου καὶ θελκτικωτάτου μαθήματος, νεκνίας ἔτι ὤν, ἤκουσα, ἀπὸ στόματος σοφοῦ καθηγητοῦ, αὐτολεξεὶ τὰ ἀκόλουθα, τὰ ὁποῖα μετὰ παλλούσης νεανικῆς καρδίας ἐσημείωσα εἰς τὸ τετράδιόν μου «Ἂν οἱ Ἕλληνες δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀναδειχθῶσι ναυτικώτεροι, ἐμπορικώτεροι, βιομηχανικώτεροι, γεωργικώτεροι τῶν Εὐρωπαίων, δύνανται ὅμως νὰ φανῶσιν ὑπέρτεροι αὐτῶν κατὰ τὰ γράμματα, καὶ ἂν ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ ν' ἀντιτάξῃ στόλους εἰς τὴν Ἀγγλίαν, στρατοὺς εἰς τὴν Γαλλίαν, ἢ βιομηχανικῶς νὰ συναγωνισθῇ πρὸς σύμπασαν τὴν Εὐρώπην, ἠμπορεῖ ὅμως νὰ παράξῃ ἄνδρας μὴ εὑρίσκοντας εἰς τὴν φιλολογίαν ἀντιπάλους.» Προσέφερα καὶ ἐγὼ τότε,

ἐνθουσιῶν, τὸν φόρον μου εἰς τὰς γενικὰς ἐπευφημίας τῶν πολυπληθῶν ἀκροατῶν, καὶ ἐπὶ μακρὸν διετήρησα τὴν γλυκύτητα τῆς τοιαύτης ἐθνικῆς ἐλπίδος, ἀναλογιζόμενος μεθ' ὑπερηφανείας ὅτι ἡ πατρὶς δύναται νὰ ὑπερέχῃ κατά τι τοῦ λοιποῦ πεφωτισμένου κόσμου. Ἀφ' ἧς ὅμως διῆλθον τὴν ἐαρινὴν ἐκείνην ἡλικίαν τοῦ μαθητοῦ, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἀνάντη ὁδὸν τοῦ πρακτικοῦ βίου, καὶ ἀφοῦ ἤρχισα νὰ μανθάνω τί εἶναι ὁ σύγχρονος βίος τῶν λοιπῶν ἐθνῶν, καὶ πόσον πολύπλοκος, καὶ δυσχερὴς, καὶ ἀκάματος εἶναι ὁ ἀγὼν εἰς τὸν ὁποῖον, χάριν τῆς εὐημερίας των, συναγωνίζονται καὶ συναμιλλῶνται, ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἀτελευτήτου προόδου, τότε συγχρόνως ἤρχισα καὶ νὰ συλλογίζωμαι τὴν πρακτικὴν ἀξίαν τοῦ προτιθεμένου φιλολογικοῦ καλλιστείου, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου ὅμως κλίνω πάντοτε γόνυ εὐλαβείας, ἕνεκα, τῆς πρὸς τὴν θεοπρεπῆ ἡμῶν μητρικὴν γλῶσσαν ἄκρας ἐμοῦ λατρείας.

Παρακαλῶ τὸ Συνέδριον νὰ ῥίψῃ βλέμμα εὐμενὲς εἰς τὸ μικρὸν τοῦτο ἔργον, καὶ ἂν ἐγκρίνῃ ὡς εὐαρεστηθῇ ν' ἀναγράψῃ αὐτὸ ἐν τῷ προγράμματι τῆς μελλούσης συνόδου τοῦ Συνεδρίου, ὅπως δοθῇ οὕτως ἀφορμὴ καὶ καιρὸς σκέψεως σοβαρωτέρας, πρὸς περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος, καὶ πρὸς κατάδειξιν ὁριστικωτέραν τῶν ἀναγκαίων μέτρων ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὁποίων δύναται νὰ κατορθωθῇ τὸ μέγιστον καὶ ἐθνωφελέστατον τοῦτο ἐπιχείρημα, τοῦ νὰ στραφῇ τέλος πάντων, ἡ ἐθνικὴ διάνοια, διὰ τῆς ἐν γένει ἀναδιοργανώσεως καὶ ἀναμορφώσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον, τὴν μόνην σωτηρίαν καὶ τὸ μέγα κλέος τοῦ σημερινοῦ πολιτισμένου κόσμου. Ὁ κόσμος οὗτος δὲν ἐννοεῖ πλέον κἀνὲν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τὸ ὁποῖον δὲν ὑπηρετεῖ τὰ ὑλικὰ τοῦ τόπου συμφέροντα.

Ἡ πανελλήνιος καὶ σοφὴ γνώμη τοῦ Συνεδρίου τούτου, ἁρμοδιωτάτου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ παρόντος ὑπομνήματος, πέποιθα ὅτι θὰ ἐπιδράσῃ ὠφελίμως ἐπὶ τὴν διάνοιαν καὶ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 25ῃ Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου «Βύρωνος»
Π. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ.

ΠΕΡΙ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΕΩΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΙΣ

Πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις Συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων

Τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχύον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα κυρίως τὴν καλλιέργειαν τῆς διανοίας προτίθεται. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν *διανοητικῶν* δυνάμεων ὁ ἄνθρωπος ἐπροικίσθη καὶ διὰ δυνάμεων *σωματικῶν* καὶ *ἠθικῶν*, τὰς ὁποίας ἐπίσης ὀφείλει νὰ καλλιεργῇ, διότι μόνον διὰ τῆς συγχρόνου καὶ συντόνου καλλιεργείας ἁπασῶν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀλληλοβοηθείας αὐτῶν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐναρμόνιος κατάστασις τοῦ τε ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας.

Καθὼς δὲ κλειδοκύμβαλον, οὗτινος ἅπασαι αἱ χορδαὶ προσηκόντως δὲν ἐτονίσθησαν, ἀντὶ εὐαρέστου ἁρμονίας, κακοφωνίας δυσαρέστους παράγει, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ μονομερὴς καὶ ἀποκλειστικὴ καλλιέργεια τοῦ νοὸς, καὶ μάλιστα ὁσάκις αὕτη δὲν εἶναι ἡ προσήκουσα, παραμελουμένης τῆς καλλιεργείας τῶν τε ἠθικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων, δὲν δύναται δυστυχῶς νὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν εἰμὴ τὴν δεινὴν τοῦ ἐγκεφάλου ὑπερτροφίαν ἀφ' ἑνὸς, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν καχεξίαν τοῦ τε σώματος καὶ τῆς καρδίας, καὶ ἐπομένως οἴησιν καὶ κουφόνοιαν ἐξ ἑνὸς, καὶ ἀφ' ἑτέρου σώματα ἀνίκανα πρὸς ἐργασίαν, ἥτις εἶναι ἡ ζωὴ τῶν κοινωνιῶν, καὶ ἀνεπιτήδεια πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἱερῶν καθηκόντων τῆς φιλοπατρίας, καρδίας δὲ διεφθαρμένας, ἐξ ὧν προκύπτουσιν ἅπασαι αἱ κοινωνικαὶ κακοφωνίαι, καὶ ἅπαντα τὰ κατατρύχοντα τὴν κοινωνίαν δεινὰ, τὰ ἐξουδετεροῦντα πᾶν ἀγαθὸν δυνάμενον νὰ προκύψῃ ἔκ τε τῆς πεφωτισμένης διανοίας καὶ τῆς σωματικῆς εὐεξίας.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τῆς βελτιώσεως καὶ τῆς διὰ πρακτικῶν μαθημάτων συμπληρώσεως τῆς διανοητικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως, καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς σωματικῆς ἡμῶν εὐεξίας καὶ τῆς καταλλήλου θεραπείας τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἀνάγκης, σπουδαῖα καὶ ἐμβριθῆ ὑπομνήματα καὶ προτάσεις παρ' ἀξιοτίμων συναδέλφων ὑπεβλήθησαν ἤδη εἰς τὸ Συνέδριον, καθῆκον ἱερὸν ἐθεώρησα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν

εὐγενῶν καὶ ἐθνωφελῶν τούτων προθέσεων νὰ ὑποβάλω καὶ ἐγὼ εὐχὴν καὶ πρότασιν περὶ ἐνισχύσεως τῆς ἠθικῆς παιδαγωγήσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τῆς τε ἔσω καὶ ἔξω Ἑλλάδος.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι χάριν τῆς ἠθικῆς δῆθεν μορφώσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων διδάσκονται οὗτοι ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις καὶ τὴν ἀποστήθισιν προσευχῶν, ἃς σπανίως ἐννοοῦσι, καὶ τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν, καὶ τὴν Κατήχησιν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐπίσης ἀληθέστερον εἶναι ὅτι ἐκ τῶν μαθημάτων τούτων οὔτε χριστιανοὶ ἀληθεῖς ἐν τῇ κοινωνίᾳ προκύπτουσιν, οὔτε αἱ ἠθικαὶ καὶ κοινωνικαὶ ἀρεταὶ ἀποχρώντως προάγονται, εἴτε διότι τὰ μαθήματα ταῦτα ὡς πάρεργα καὶ δευτερεύοντα θεωροῦνται, εἴτε διότι κακῶς παραδίδονται, εἴτε διότι εἶναι ἀνεπαρκῆ πρὸς μόρφωσιν ἀγαθῶν χριστιανῶν καὶ ἐναρέτων πολιτῶν, μὴ ἐνισχυόμενα ὑπὸ ἄλλων ἠθικῶν παιδαγωγικῶν μαθημάτων.

Διὰ ταῦτα τολμῶ νὰ ὑποβάλω ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συνεδρίου τὴν ἑξῆς πρότασιν :

«Τὸ ἐν Ἀθήναις συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων συνιστᾷ εἰς »πάντας τοὺς περὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν προόδου καὶ εὐημερίας μερι»μνῶντας τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἠθικῆς παιδαγωγήσεως τῆς Ἑλληνι»κῆς νεολαίας, καὶ τὴν ἐξεύρεσιν πρὸς τοῦτο καταλληλοτέρων μέ»σων, ὅπως οἱ Ἑλληνόπαιδες καταρτίζωνται ἐν τοῖς ἐκπαιδευτη»ρίοις οὐχὶ μόνον ἔχοντες διάνοιαν ὥριμον καὶ προσηκόντως πεφω»τισμένην, σῶμα δὲ καλὸν, ὑγιὲς καὶ εὔρωστον, ἀλλὰ καὶ *καρδίαν* »*εὐσεβῆ καὶ ἐνάρετον*. Ἀναθέτει δὲ εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Βας Συνό»δου, εἰς ὃ θέλουσιν ἀνακοινωθῇ ἅπαντα τὰ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου »τούτου διαπραχθέντα καὶ διαπραχθησόμενα μετὰ τῶν ἀναγκαίων »σκέψεων καὶ γνωμοδοτήσεων, νὰ σκεφθῇ καὶ ἀποφανθῇ περὶ τοῦ »καταλληλοτέρου ἠθικοῦ παιδαγωγικοῦ συστήματος, τοῦ εἰσακτέου »εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῶν ἐκπαιδευτηρίων χάριν τῆς ἠθικῆς δια»πλάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Νεολαίας, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς φίλης ἡ»μῶν πατρίδος.»

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου

ΛΕΩΝ ΜΕΛΑΣ

ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ.

Ἡ σωφρονιστικὴ φυλακὴ τοῦ διατάγματος τῆς 31 Δεκεμβρίου 1837 διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα, διὰ τοὺς εἰς ἰσόβια καὶ πρόσκαιρα δεσμὰ καταδίκους, διὰ τοὺς εἰς εἱρκτὴν, καὶ διὰ τοὺς εἰς φυλάκισιν, τὰ ὁποῖα (ἄρθρ. 3) « πρέπει πάλιν νὰ διαχωρίζωνται αὐστηρότατα διὰ τὴν ἰδιαιτέραν κάθειρξιν τῶν δύω γενῶν καὶ μάλιστα τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ ἐμποδίζηται τὸ ἀμοιβαῖον βλέμμα μεταξὺ τῶν ἀῤῥένων καὶ τῶν τοῦ θήλεως γένους καταδίκων ».

Ὁ παρὰ ταῖς ἀνδρικαῖς φυλακαῖς παραρτηματικὸς οὗτος ὀργανισμὸς τῶν γυναικείων φυλακῶν ἔμεινε μετὰ τῆς Σωφρονιστικῆς φυλακῆς ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἀπαντώμενος ὁπωσδήποτε καὶ εἰς τοὺς πρὸ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου ὀργανισμοὺς τῶν σωφρονιστηρίων της, ὡς π. χ. τοῦ ἐν Κερκύρᾳ, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ τμῆμα τῶν γυναικῶν ὑποτίθεται ὑπὸ εἰδικὴν δεσμοφύλακα, ἥτις (ἄρθρον 58 τοῦ κανονισμοῦ) « θέλει διευθύνει τὰς ἐργασίας των εἰς τὸ νὰ κόπτωσι καὶ ῥάπτωσι τὰ ὑποκάμισα καὶ ἄλλα ἀπὸ πανὶ ἀναγκαῖα διὰ τοὺς φυλακισμένους καὶ θέλει ἐπαγρυπνεῖ εἰς τὸ πλύσιμον τῶν φορεμάτων τῶν φυλακισμένων, εἰς τὸ στέγνωμα καὶ τὰς μικρὰς ἐπισκευὰς αὐτῶν ». Ἀπαντῶμεν δὲ καὶ νῦν ἐν τοῖς σωφρονιστηρίοις Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου γυναικοφύλακας.

Ἡ ἐνεστῶσα κατάστασις τῶν γυναικείων ἐν Ἑλλάδι φυλακῶν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἐκ τοῦ ὑποδείγματος ὅπερ κέκτηνται αἱ Ἀθῆναι. Τὸ κατάστημα τῶν γυναικείων τῆς πρωτευούσης φυλακῶν εἶναι ἰδιωτικὸν οἴκημα, χαμόγειον, χρησιμεῦσαν ἄλλοτε ὡς σταῦλος· ἡ εἴσοδός του καίτοι ὕπαιθρος διώκει τὸν προσερχόμενον ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως· τόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀποφορὰ τῶν παρ' αὐτῇ ἀποπάτων τῆς γειτονικῆς διὰ χρέη φυλακῆς. Ὑποδέχεται τὸν ξένον ἐπιστάτρια, τῆς ὁποίας ἡ φυσιογνωμία φέρει κατὰ νοῦν μυθιστορικὰ μᾶλλον καταγώγια ἢ ἁμαρτωλῶν ψυχῶν νοσοκομεῖα. Προχωρῶν ὁ ξένος, εἰσέρχεται εἰς δύω ταπεινὰ ἄνευ ἡλίου καὶ ἄνευ ἀέρος δω-

μάτια, τὰ ὁποῖα ἡ μετριωτέρα βροχὴ κατακλημμυρεῖ· ἐν τῷ βαθυτέρῳ εἶναι συσσωρευμέναι κατάδικοι καὶ ὑπόδικοι ὁμοῦ, περιβεβλημέναι ῥάκη, ἐξηντλημέναι τὸ σῶμα καὶ ἐν πάσῃ ἀθλιότητι· ἡ θέα των ἔχει τι ἀποκρουστικὸν καὶ ὁ τόπος ἐν γένει τι πένθιμον· ἐν τῷ ἑτέρῳ δωματίῳ κατοικεῖ ἡ ἐπιστάτρια, μοιράζουσα τὸ ἔδαφός του μετὰ τῶν εὐνοουμένων αὐτῆς. Ὀλίγος ξηρὸς καὶ κακὸς ἄρτος, ἰδοὺ ἡ μοναδικὴ τροφὴ τῶν γυναικῶν τούτων· στέρησις πάσης θρησκευτικῆς παραμυθίας καὶ ἐντελὴς ἀπουσία τῆς στοιχειωδεστέρας πρὸς διόρθωσιν ἐλπίδος, ἰδοὺ ὁ κλῆρος τῶν ἐλεεινῶν αὐτῶν πλασμάτων. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔζησεν ἐν μέσῳ αὐτῶν κατάδικος παραλυτικὴ, τῆς ὁποίας αἱ γοεραὶ φωναὶ συνέτριβον λίθους· οὐδεμία ἀσφάλεια τιμῆς, ὑγιείας ἢ ζωῆς ἐν τῷ χαρακτηριστικῷ τούτῳ καθιδρύματι τῆς ἡμετέρας πολιτείας.

Τοιαῦται γυναικεῖαι φυλακαὶ ἀπαντῶνται ἐν Ἀθήναις, ἐν Σύρῳ, ἐν Χαλκίδι, ἐν Ναυπλίῳ, ἐν Μεσολογγίῳ, ἐν Πύργῳ, ἐν Ἀμφίσσῃ, ἐν Κυπαρισσίᾳ, ἐν Καλάμαις, ἐν Πάτραις, ἐν Τριπόλει, ἐν Λαμίᾳ καὶ ἐν Σπάρτῃ. Τὰ πληρονόμενα ἐνιαύσια ἐνοίκια διὰ τὰς φυλακὰς ταύτας εἶναι ἰδιαιτέρως ἐνδεικτικὰ, διότι τινὰ μὲν φθάνουσι τὰς 240 δραχμὰς, τινὰ τὰς 180, τινὰ τὰς 120· εἶναι καὶ 90 δραχμῶν ἐνιαύσια ἐνοίκια, ὡς π. χ. ἐν Πάτραις, ἀκόμη δὲ καὶ 48 δραχμῶν, ὡς ἐν Τριπόλει. Τὸ μισθολόγιον τοῦ προσωπικοῦ τῶν γυναικείων φυλακῶν εἶναι ἐνδεικτικώτερον ἔτι. Ἐὰν αἱ ἐπιστάτριαι τῶν γυναικείων φυλακῶν Ἀθηνῶν καὶ Ναυπλίου καὶ ὁ γυναικοφύλαξ Κεφαλληνίας λαμβάνωσι δραχμὰς 50 κατὰ μῆνα, ὁ γυναικοφύλαξ τῆς Ζακύνθου λαμβάνει 30, ἡ ἐπιστάτρια τῆς ἐν Χαλκίδι φυλακῆς 25, ἐν Μεσολογίῳ καὶ Λαμίᾳ 15, ὑπάρχουσι δὲ ἐπιστάτριαι πρὸς 10 δραχμὰς κατὰ μῆνα, πρὸς 8, εἶναι καὶ δύω πρὸς 6!

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἶναι λίαν ἐκφραστικοὶ, καὶ ἡ δι' αὐτῶν λειτουργία τῶν γυναικείων φυλακῶν δὲν ἔχει ἀνάγκην περαιτέρω σχολίων. Πόσον ἐν τούτοις τοιαύτη ποινικὴ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ κατάστασις ἀντίκειται εἰς τὴν ἁπλουστέραν τοῦ πολιτισμοῦ ἔννοιαν, πρόδηλον. Εἶναι στίγμα πρὸς τὰς λοιπὰς ὁμολογουμένως εὐρώστους προόδους τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ διὰ τῆς σταθερᾶς συνεργασίας τῶν προπορευομένων τῆς κοινωνίας τάξεων, ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῶν ὁποίων θᾶττον ἢ βράδιον θὰ τεθῇ εἰς κίνησιν, κατὰ σκοπὸν, καὶ ὁ σχετικὸς τῆς καθόλου διοικητικῆς κλάδος.

Ὡς πρώτη τις ἀρχὴ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ἡ κατάρτισις εἰδικοῦ ὑπὲρ τῶν γυναικείων φυλακῶν συνεταιρισμοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ Κυρίαι ν' ἀναλάβωσι τὴν γενικὴν διεύθυνσιν ἀπὸ συνεννοήσεως τοῦ φύλου αὐτῶν κατὰ τὰς διαφόρους πόλεις τῆς ἔσω καὶ ἔξω Ἑλλάδος καὶ τὰς ἀποικίας αὐτῆς. Ἰδιαίτεραι ἐπιτροπαὶ τοῦ συνεταιρισμοῦ τούτου, συγκεντρουμένων τῶν γυναικείων φυλακῶν παρὰ τοῖς σημαντικωτέροις συνοικισμοῖς, θὰ ἐπλήρουν οὐσιώδες μέρος τοῦ ὅλου σκοποῦ. Τὸ διαφέρον τοῦ γυναικείου φύλου ὑπὲρ τῶν εἰδικώτερον ἀφορώντων αὐτὸ θὰ ἐτίθετο εἰς εὐρεῖαν ἐνέργειαν ἐπὶ χρηστοτάταις ἐλπίσιν.

Ἡ οἰκονομικὴ δύναμις τοιούτου συνεταιρισμοῦ συνδυαζομένη πρὸς τὰς διοικητικὰς ἐνεργείας, ἀποτελεῖ μίαν τῶν κυριωτέρων ἐπόψεων, τῶν ὁποίων ἡ καλλιέργεια ἀνήκει εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ χρόνου. Μεταξὺ τῆς πολιτείας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς κοινωνίας ἀφ' ἑτέρου δύναται ἡ ἑταιριστικὴ αὕτη ἰδέα νὰ εἰσαγάγῃ βαθμηδὸν ἐν ταῖς γυναικείαις φυλακαῖς τὰς ἀναγκαίας μεταῤῥυθμίσεις εἰς ἀνάλογα κτίρια, δίαιταν, ὑγιεινὴν, ἐργασίαν καὶ ποινικὴν ἐν γένει θεραπείαν. Διὰ τῶν κατὰ μέρος ἐπιτροπῶν αὐτοῦ θὰ ἐλάμβανεν ὁ συνεταιρισμὸς οὗτος ὑπὸ τὴν πρακτικὴν προστασίαν του τὸ σύνολον τῆς ζωῆς τῶν τιμωρουμένων γυναικῶν, διὰ τῆς δυνατῆς περιπλέον μερίμνης ὑπὲρ τῶν τέκνων, τὰ ὁποῖα ἤθελον ἀφήσει αὗται ἐκτὸς τῶν τοίχων τῆς φυλακῆς ἔρμαια τῆς αὐστηρότητος τῶν περιστάσεων. Καὶ μετὰ τὴν ἐκ τῆς φυλακῆς δὲ ἔξοδόν των αἱ ἀπόποινοι γυναῖκες θὰ εὕρισκον ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ προτεινομένου ὀργανισμοῦ εἰδικωτέραν προστασίαν, τὴν ὁποίαν πανταχόθεν ὁ προκόμενος πολιτισμὸς ὑπόσχεται εἰς τὰ πίπτοντα πλάσματά του. Ἐκ τῆς τελευταίας δὲ ταύτης ἰδέας ἠδύναντο βαθμηδὸν νὰ μορφωθῶσι καὶ εἰδικαὶ προστατευτικαὶ τῶν ἀποποίνων γυναικῶν ἑταιρίαι, ὡς π. χ. τὸ ἐν Παρισίοις ἵδρυμα τῶν ἀποποίνων γυναικῶν, ὅπερ τὸ 1877 ἔσωσεν 700 τοιούτας γυναῖκας, καὶ τὸ ἐν Ῥουὲν Ἐργατικὸν Καταφύγιον τῶν ἀποποίνων γυναικῶν, ὅπερ κατὰ Νοέμβριον 1877 ἐκαθάριζεν ἐκ τοῦ ἐγκλήματος 288 νέας γυναῖκας.

Πρὸς τὴν γενικὴν ταύτην ἔννοιαν τῶν πρακτικῶν ἐπὶ τῆς γυναικείας φυλακῆς ἐφαρμογῶν ὑπὸ τὴν ἐνδελεχῆ μέριμναν τοῦ προτεινομένου γυναικείου πρὸ πάντων συνεταιρισμοῦ, πρέπει νὰ συνδυασθῇ ἡ εἰδικὴ εὐκολία τὴν ὁποίαν παρέχουσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου

τινὲς τῶν παρ' ἡμῖν διαλελυμένων γυναικείων μονῶν, αἱ ὁποῖαι ἠδύναντο μετὰ τῶν περισωζομένων περιουσιῶν των ν' ἀποτελέσωσι πυρῆνα ἀξιόλογον εἰς κατάρτισιν τοιούτων περὶ τὰς γυναικείας φυλακὰς ἱδρυμάτων. Καὶ παρὰ διατηρουμέναις δὲ τοιαύταις μοναῖς παραρτηματικὰ τοιαῦτα καθιδρύματα ἠδύναντο κανονικῶς νὰ λειτουργήσωσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιστασίαν τοῦ μοναστηριακοῦ ὀργανισμοῦ, ἀπό τινος ἀναλογίας πρὸς τὰς ἐν Εὐρώπῃ μοναστηριακὰς διὰ νέας καταδίκους οἰκίας, συντηρουμένας ἀπὸ τῆς ἐργασίας τῶν φυλακισμένων γυναικῶν, καὶ ἀπό τινος μικρᾶς κυβερνητικῆς ἐπιχορηγήσεως. Καὶ ἀνεξαρτήτως δὲ τοῦ μοναστηριακοῦ, τρόπον τινὰ, ὀργανισμοῦ τῶν γυναικείων φυλακῶν, ἐν γένει αἱ μοναχαὶ τῆς ὡριμωτέρας ἡλικίας δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι ὡς ἐπιστάτριαι τῶν γυναικείων φυλακῶν. Ὑπολογίζονται εἰς 150 περίπου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καί τινες τοῦ καθολικοῦ δόγματος, μᾶλλον πρὸς τοιαύτας ὑπηρεσίας ἐξωκειωμέναι.

Ὁ ὀργανισμὸς τῶν γυναικείων φυλακῶν, ἕνεκα διαφόρων προσωπικῶν λόγων καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κρατουμένων, δύναται ὑπό τινας ἐπόψεις νὰ προηγηθῇ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ἀνδρικῶν φυλακῶν διὰ τὸ σχετικῶς ὀλιγοδάπανον καὶ καθόλου διὰ τὸ μᾶλλον ἐφαρμόσιμον τοῦ ἀπομονωτικοῦ συστήματος ἐπὶ τῶν γυναικῶν, αἵτινες, ἐκ τῶν μακρῶν οἰκογενειακῶν ἕξεων προτιμῶσαι τὸν οἰκιακὸν βίον, δὲν ὑπόκεινται εἰς τοὺς φοβεροὺς κλονισμοὺς, τοὺς ὁποίους ἡ ἀνδρικὴ φύσις αἰσθάνεται, ὑπὸ τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς μονωτικῆς φυλακῆς. Πρῶτός τις χρόνος, ἓξ μηνῶν περίπου, διὰ τὰς καταδίκους καὶ ἀνάλογος διὰ τὰς ὑποδίκους, ἠδύνατο νὰ διατεθῇ εἰς ἀπομόνωσιν κατὰ τὰς περιστάσεις συγκερασμένην ἀπὸ εὐαρίθμων κελλίων διὰ σχετικῆς οἰκονομικῆς ἐπὶ τοῦ ὅλου εὐκολίας. Εὑρεῖα τῶν ὑπαίθρων τοιαύτης φυλακῆς περιοχὴ εἶναι ἁρμονικωτάτη πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ σωτηριωδεστάτη διὰ τὰς ἐξοχικὰς γυναῖκας· ἡ καλλιέργεια τῶν ἀνθῶν ἐδοκιμάσθη ἐν ταῖς γυναικείαις φυλακαῖς τῆς Εὐρώπης ὡς ἀλάνθαστον φάρμακον ψυχικῆς ἀναῤῥώσεως, συνδυαζομένη πρὸς τὴν φωνητικὴν μουσικὴν θρησκευτικῶν ὕμνων· ἡ ἀκροαματικὴ ἀνάπτυξις τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας, ἡ παίδευσις ἐν τῇ θρησκείᾳ καὶ τῇ ἠθικῇ, ἡ διδασκαλία τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης (ῥαπτικὴ, ὑφαντικὴ, ἐργόχειρα κλπ.) ἀνάγονται εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ προτεινομένου τῶν γυναικείων φυλακῶν ὀργανισμοῦ.

Πρὸς ὅσους ἀποδίδουσι μικρὰν σημασίαν εἰς τὸν συνεταιρισμὸν τῶν γυναικῶν, εἴτε κατὰ τὸ σύνολον τῶν ἐκτεθέντων, εἴτε καὶ κατὰ μέρος αὐτῶν, εὔκολον εἶναι νὰ ὑπομνήσωμεν τὸ παράδειγμα τῶν ἀδελφῶν Marie — Joseph, αἵτινες ἀπὸ τοῦ 1805 ὑπὸ τὴν πρώτην ὥθησιν τριῶν νεανίδων κατέστησαν τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην ἑταιρίαν τῆς Γαλλίας, ἡ πρακτικωτάτη τῆς ὁποίας ἀποστολὴ εἵλκυσε τὸν θαυμασμὸν ὅλων τῶν φιλανθρωπικῶν τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ψυχῶν. Ἡ ἀδιάκοπος ἐπιτήρησις τῶν φυλακισμένων γυναικῶν, ἡ θρησκευτικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξίς των καὶ ἐν γένει ἡ ἀνόρθωσίς των ἐκ τῆς ἠθικῆς πτώσεως εἰς τὴν θετικὴν τῆς ἀρετῆς ὁδόν, ἰδοὺ εἰς τί ἀπέβλεψεν ὁ γυναικεῖος ἐκεῖνος συνεταιρισμός, οἱ γενναῖοι τοῦ ὁποίου καρποὶ ἀποτελοῦσι διπλώματα δυνάμενα νὰ κινήσωσι πᾶσαν φιλοτιμίαν.

Τοιαύτη ἐνασχόλησις τῶν προπορευομένων τοῦ αἰῶνος ἐν ἑκάστῳ τόπῳ γυναικῶν, φαίνεται ἡμῖν ἀξία ὅλων τῶν ἐπαίνων καὶ ὅλων τῶν εὐλογιῶν. Εὑρίσκομεν δὲ τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ γυναικείου φύλου μέριμναν ὑπὲρ τῶν κρημνιζομένων ὑπάρξεων αὐτοῦ ἁρμονικωτέραν πρὸς τὴν μεγάλην ἔννοιαν τῆς σωτηρίας ἑκάστου ἐξ ἑαυτοῦ, ἢ ἐκ τῶν ὁμοταγῶν του. Καθόλου δὲ τὸ ζήτημα τῶν φυλακῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἀνδρικὸν τῆς Ἑλλάδος φῦλον ἔδειξε μέχρι τοῦδε τόσῳ ὀλίγον ἐνδιαφέρον, ἔχει τὴν σφραγίδα τῆς ἰδιαιτέρας διὰ τὸ γυναικεῖον φῦλον φιλοτιμίας, ἐκ τῆς ὁποίας πολλὰ ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ ἑταιριστικὰ ἔργα εἴδομεν ἐμπεδούμενα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ γυναικείου πνεύματος κατὰ τοὺς διαφόρους τῆς λειτουργίας αὐτοῦ τρόπους.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς, ὅτι οὐχὶ ἡ τιμωρία ἀλλ' ἡ σωτηρία τῶν ἁμαρτωλῶν, ἐκείνη εἶναι τὸ μέγιστον τῶν ἔργων, ἀποτελεῖ φωνὴν οὐρανίαν, ἥτις ὡραῖον εἶναι ν' ἀκουσθῇ ἐν τῇ μυστηριώδει τῆς γυναικὸς ψυχῇ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως
Συλλόγου τῶν Κυριῶν
Α. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΚΥΡΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ.

Πρὸς τὸ Συνέδριον τῶν Συλλόγων ἐν Ἀθήναις.

Ἡ ὁσημέραι παγιουμένη πεποίθησις περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος καὶ ἰδίως τῆς κατωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, ὡς ἀπαραίτητον ἔχει προϋπόθεσιν τὴν ἐμβριθῆ μελέτην καὶ σπουδὴν πρὸς ἐκπόνησιν τῶν βιβλίων ἐκείνων, ἅτινα καὶ οἱ διδασκόμενοι καὶ οἱ διδάσκοντες θέλουσιν ἔχει ὡς ὁδηγόν. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοιούτων βιβλίων, τὰ ὁποῖα ὅσον ἁπλᾶ ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται τοσούτῳ μείζονας δυσχερείας παρέχουσα εἰς τὸν ἐν συνειδήσει ἀναλαμβάνοντα τὸ ἐπίμοχθον ἔργον τῆς συντάξεως αὐτῶν, δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ ἠθικὴ ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ἱκανοποίησις τοῦ συγγραφέως, ἀπαιτεῖται καὶ ἡ ἐξασφάλισις ὑλικῆς ὠφελείας ἀνάλογου καὶ πρὸς τὸν καταναλωθέντα διὰ τὴν σύνταξιν καὶ τελειοποίησιν αὐτῶν χρόνον, καὶ πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιτυχίας.

Ἡ παρ' ἡμῖν μέχρι τοῦδε πενιχρὰ συλλογὴ διδακτικῶν βιβλίων χρησίμων εἰς ἅπαντας τοὺς κλάδους τῶν προπαιδευτικῶν γνώσεων φρονοῦμεν ὅτι ἐν μέρει δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων ἐγγυήσεων ὑπὲρ τῆς προστασίας τῶν δικαιωμάτων τῶν συγγραφέων ἐπὶ τῶν ἐκπονηθέντων ἔργων αὐτῶν καὶ εἰς τὴν μικρὰν ὡς ἐκ τούτου ἀποζημίωσιν τῆς ἀπαιτουμένης νὰ καταβληθῇ πνευματικῆς ἐργασίας.

Ἐν τῷ Ἑλληνικῷ βασιλείῳ ἡ νομοθεσία ἡμῶν δὲν προβλέπει, εἰ μὴ μόνον τὴν περίπτωσιν τῆς παρανόμου μετατυπώσεως ἐντὸς τοῦ βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος τῆς δεκαπενταετίας (ἄρθρ. 432 Π. Ν.)· ἀλλὰ πέραν τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ ἡ ἀτελὴς αὕτη ἀπαγόρευσις τῆς μετατυπώσεως ὅλως ἀνίσχυρος ἀποβαίνει πρὸς προστασίαν τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας. Αἱ πηγαὶ τῆς ὑλικῆς ὠφελείας, τὰς ὁποίας ἠδύνατο ὁ συγγραφεὺς νὰ προσδοκᾷ ἐν τῷ εὐρυτέρῳ τοῦ ἑλληνισμοῦ κύκλῳ, δύνανται ἀνὰ πᾶσαν στιγ-

μὴν νὰ καταστραφῶσιν ὑπὸ τοῦ τυχόντος κερδοσκόπου, ὅστις ἐπιχειρῶν τὴν μετατύπωσιν τοῦ μόλις ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐκδοθέντος ἔργου αὐτοῦ, σφετερίζεται ἀθεμίτως τὴν δικαίαν ἀποζημίωσιν, ἐξ ἧς πολλάκις ὁ συγγραφεὺς τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἢ τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας του ἀναμένει. Τοσαῦτα καὶ τοσοῦτον γνωστάείσι τὰ παραδείγματα τοῦ παρανόμου τούτου σφετερισμοῦ τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, ὅστις ἀναφανδὸν τελεῖται ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ βασιλείου τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἰδίως ἐπαρχίαις τῆς Τουρκίας, ὥστε ἀπαλλάττουσιν ἡμᾶς τῆς ἀνάγκης ἰδιαιτέρας μνείας ἔστω καί τινων περιπτώσεων, ὡς ἐν παραδείγματι, πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ θέματος. Ἰδίως δὲ ἡ κατάχρησις αὕτη συμβαίνει ἐπὶ τῶν πονημάτων τῶν εἰς τὴν κατωτέραν καὶ μέσην ἐκπαίδευσιν ἀναφερομένων καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγνωστικῶν τῆς νεότητος βιβλίων, ὧν ἡ ἡμετέρα γλῶσσα βαθέως συναισθάνεται τὴν ἔλλειψιν. Ἀλλὰ καὶ ἡδιὰ τοῦ ἄρθρ. 432 τοῦ Π. Ν. ἐντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἀπαγόρευσις τῆς παρανόμου μετατυπώσεως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀποχρῶσα, πρῶτον μὲν ἕνεκα τοῦ βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος, δι' ὃ ἰσχύει, τῆς δεκαπενταετίας, ἐκτὸς ἂν ἰδιαίτερον προνόμιον ἤθελε προσδιορίσει μακροτέραν προθεσμίαν ὅπερ ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθῇ, καὶ δεύτερον διότι ὡς ἐκ τῶν ὅρων τῆς ἐννοίας τῆς πράξεως ὡς διαγράφεται ἐν τῷ εἰρημένῳ ἄρθρῳ τοῦ Π. Ν. εὐκόλως δύναται νὰ ἐξευρεθῇ ὁ τρόπος πρὸς καταδολίευσιν τοῦ νόμου. Διὸ θεωροῦμεν ὅτι ἓν ἐκ τῶν πρωτευόντων ἔργων συνεδρίου κληθέντος ὅπως ἀσχοληθῇ εἰς τὴν μελέτην περὶ τῶν μέσων τῆς προόδου τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης ἐστὶ καὶ ἡ φροντὶς περὶ ἐξασφαλίσεως τοῦ δικαιώματος τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, δικαιώματος ὅπερ αἱ νομοθεσίαι ἁπάντων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν ἀνέγραψαν ὡς ἐν τῶν τιμαλφεστέρων τοῦ πολίτου δικαιωμάτων, ὡς τὸ ἱερώτερον δικαίωμα τῶν ἐργατῶν τῆς διανοίας. Ἐπιτραπήτω λοιπὸν ἡμῖν νὰ ὑποβάλωμεν εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Συνεδρίου τὴν πρότασιν ὅπως ἐκφράσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν εὐχήν :

1) Ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων νομοθετημάτων τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας κτλ. συντάξῃ νόμον περὶ προστασίας τῶν δικαιωμάτων τῶν συγγραφέων ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν.

2) Ὅπως συνάψῃ διεθνῆ σύμβασιν μετὰ τῶν ἄλλων ἐπικρατειῶν

καὶ ἰδίως μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, δι' ἧς τὰ δικαιώματα τῶν συγγραφέων ἢ τῶν ἀπεργασαμένων διανοητικόν τι ἔργον προσηκόντως ἐξασφαλίζωνται.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν. ΚΩΣΤΗΣ.

ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

Ἡ ἀνατροφὴ τῆς χωρικῆς γυναικὸς δὲν εἵλκυσε μέχρι τοῦδε τὴν παιδευτικὴν τῆς πολιτείας προσοχὴν διὰ τρόπου ἀναλόγου πρὸς τοὺς ὅρους τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς. Ἐὰν ἀπὸ τοῦ σχολείου τῆς πόλεως μεταβῶμεν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ἐξοχῆς, παρατηροῦμεν τὰς αὐτὰς μεθόδους, ὡσανεὶ ἐπρόκειτο νὰ κατασκευασθῶσιν αἱ αὐταὶ δεξιότητες. Ὑπόθεσις δηλαδὴ ἄτοπος, διότι ἄλλη εἶναι ἡ σφαῖρα τῆς ἀστῆς καὶ ἄλλη ἡ τῆς χωρικῆς.

Ἐν γένει ἡ σχολαστικὴ ἐκπαίδευσις ἔχει τι ἀντικείμενον πρὸς τοὺς νεωτέρους τῆς προόδου ὅρους. Διὰ τὴν χωρικὴν δὲ οἰκογένειαν δὲν εἶναι τοῦ σχολείου ἡ σφραγὶς ἀλλὰ τῆς κοινωνικῆς βιωτικῆς ἡ ἀνύψωσις, τὸ κυρίως ποθούμενον καὶ τὸ πρακτικῶς δυνατόν. Ὅταν ἡ καλλιέργεια τῆς ὑπαίθρου φύσεως καὶ ἡ ἀγροικία κλείσωσι τὸ βιβλίον, ματαιοπονία εἶναι νὰ περιμένῃ τις τὰ πάντα ἐξ αὐτοῦ.

Εὐτυχῶς ἔχομεν ἀξιοσύστατον παράδειγμα σχετικῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐφαρμογῆς ἐν τῇ μικρᾷ ἡγεμονείᾳ τοῦ Νασάου, ἐν ᾗ ἐδοκιμάσθη μέθοδός τις ἰδιάζουσα εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς χωρικῆς γυναικὸς, δυναμένη νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία εἰς τὴν βαθμιαίαν ἀνόρθωσιν καὶ τῆς Ἑλληνίδος χωρικῆς. Ἐκεῖ, ἐκτὸς τῆς δι' ἀμφό-

τερα τὰ φύλα στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ὠργανίσθη παρ' ἑκάστῳ χωρίῳ εἰδικὸν σχολεῖον εἰς οἰκογενειακὴν ἀνατροφὴν τῶν κορασίων ἀπὸ τοῦ 6ου μέχρι τοῦ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας των. Δὶς τῆς ἑβδομάδος συναθροίζονται ταῦτα ἐντὸς τῶν αἰθουσῶν αὐτοῦ, ἐν αἷς διδάσκονται τὴν πλεκτικὴν, τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν ἐνδυμάτων, τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας, καὶ ἐκγυμνάζονται εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν καθαριότητα, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Ἡ σοφωτέρα καὶ ἐπιδεξιωτέρα μήτηρ τοῦ χωρίου ἡ δυναμένη, νὰ δώσῃ τὰ καλλίτερα παραδείγματα καὶ νὰ ἀσκήσῃ τὸ πρακτικώτερον κῦρος ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῆς γυναικείας τοῦ χωρίου νεότητος, διορίζεται διευθύντρια τοῦ προτύπου σχολείου τούτου κατὰ πλειοψηφίαν ὑπὸ τῶν συνερχομένων πρὸς τοῦτο κατοίκων. Τιμητικὴ δι' αὐτὴν θέσις ἐν τῷ ναῷ τοῦ χωρίου καὶ ἐν ταῖς ἐπισήμοις τελεταῖς, μετὰ ἐνιαυσίου ἐπιδόματος 120 δραχμῶν, ἰδοὺ ἡ ἀμοιβὴ τῆς πρακτικῆς γυναικὸς, ἥτις ἀφιερόνει τὸν χρόνον της εἰς τὴν λειτουργίαν θεσμοῦ, ὑποσχομένου τὴν ἀναμόρφωσιν τῶν διαδεχομένων ἀλλήλας γενεῶν.

Ἐκτὸς τῆς ἐπόψεως ταύτης ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικουρίαν τῆς ὑπὸ σκέψιν χωρικῆς τῶν γυναικῶν ἐκπαιδεύσεως καὶ τάξις τις φιλανθρωπικῶν ἐν ταῖς πόλεσι Κυριῶν, ἐὰν ἀπό τινος συνεταιριστικοῦ ὀργανισμοῦ τούτων ἐσχηματίζοντο περὶ ἑκάστην πόλιν, ὡς περὶ κέντρον, ἀκτῖνες συνεχῶν καὶ ἀπὸ σχεδίου κανονικοῦ ἐπισκέψεων πρὸς τὰ πλησιέστερα τῆς πόλεώς των χωρία. Περίκλειστοι βιβλιοθῆκαι, λειτουργοῦσαι μᾶλλον διὰ τῆς ἀναγνώσεως εἰς ἐπήκοον τῶν ἀγραμμάτων χωρικῶν γυναικῶν, μετάδοσις ἐν περιοδικαῖς συναθροίσεσι τῶν πρακτικῶν καὶ ἁπλουστέρων γνώσεων εἰς τὰ χωρία διὰ τῆς τοιαύτης καὶ ἄλλης παραπλησίας ἐπιδράσεως τῶν ἀστῶν πρὸς τὰς χωρικὰς, φαίνεται ἡμῖν ὡς δυναμένη νὰ καρποφορήσῃ ἐπὶ τῆς ἐγκαταλελειμμένης ἐν Ἑλλάδι ἐξοχῆς πολὺ περισσότερον τοῦ ὅσον ἐπιτρέπει ἡ μέχρι τοῦδε τυπικὴ ἐπὶ τῶν σχετικῶν θεμάτων πορεία.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως
Συλλόγου τῶν Κυριῶν,

Α. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΤΕ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ

Ἀξιότιμοι συνάδελφοι,

Ὡς οἱ περαιούμενοι ἐν καιρῷ χειμῶνος τὸν δυσχείμερον Εὔξεινον Πόντον ἐκτὸς τῆς ναυτικῆς πυξίδος πρὸς ὁδηγίαν αὐτῶν καὶ διάσωσιν ἀπὸ τῶν ὑφάλων καὶ καταστροφῶν, πυρσῶν τινων ἔχουσιν ἀνάγκην καὶ φανῶν, οὕτω καὶ ἡμεῖς πρὸς φωτισμὸν εἰς τὰς ἐθνικὰς ἡμῶν ἐνεργείας ὡς φαεινῶν τινων πυρσῶν δεόμεθα τῶν γνωμῶν καὶ ὑποθηκῶν τῶν ἡμετέρων προγόνων κατὰ τούτους μάλιστα τοὺς χρόνους, καθ' οὓς πολιτικὸν περαιούμεθα πόντον καὶ αὐτοῦ τοῦ Εὐξείνου δυσχειμερότερον. Τούτους λοιπὸν λάβωμεν κανόνα καὶ γνώμονα καὶ περὶ ἧς νῦν ἐνταῦθα ὁ λόγος ὑποθέσεως. Περικλῆς ὁ υἱὸς Περικλέους τοῦ πάνυ διαλεγόμενός ποτε τῷ Σωκράτει ἐρωτᾷ περὶ Ἀθηναίων. «Νῦν οὖν τί ἂν ποιοῦντες ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν ἀρετήν;» καὶ ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται· «οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκεῖ μοι εἶναι ἀλλ' εἰ μὲν ἐξευρόντες τὰ τῶν προγόνων ἐπιτηδεύματα μηδὲν χεῖρον ἐκείνων ἐπιτηδεύοιεν οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων γενέσθαι· εἰδὲ μή, τούς γε νῦν πρωτεύοντας μιμούμενοι καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύοντες, ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι, οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων εἶεν, εἰδ' ἐπιμελέστερον καὶ βελτίους.» Αἱ γνῶμαι αὗται ὀρθόταταί εἰσι καὶ ἀναμφισβητήτους περιέχουσιν ἀληθείας. Τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ Δημοσθένειον, «ἔξεστιν ἡμῖν εὐδαίμοσι γενέσθαι οἰκείοις χρωμένοις παραδείγμασιν οὐκ ἀλλοτρίοις.» Τί γὰρ ἄλλο οἰκειότερον τοῖς ἡμετέροις προγόνοις ἢ ἡ γυμναστικὴ, μεγίστην λαβοῦσα ἐπίδοσιν ὡς παιδαγωγικὴ, ὑγιεινὴ, θεραπευτικὴ, ἀγωνιστική; Ἡ παιδαγωγικὴ γυμναστικὴ τῶν ἡμετέρων προγόνων εἰς τὴν παναρμόνιον ἀσχολουμένη ἀνάπτυξιν καὶ διάπλασιν τῶν μορίων τοῦ σώματος, ἐστοχάζετο τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ πρέποντος, ὡς τούτων ἐστοχάζοντο ἡ μουσικὴ καὶ τὰ γράμματα, μορφοῦντα καὶ διαπλάτ-

τοντα τὴν ψυχήν. Τούτου ἕνεκα ἡ παιδαγωγικὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων γυμναστική, οὐκ ἦν ἁπλῆ τις ἐμπειρία καὶ τριβή, ἀλλὰ μία τῶν καλῶν τεχνῶν, ἡ πρώτη μάλιστα αὐτῶν καὶ ἀρίστη, ἀπεργαζομένη θεῖα ἀγάλματα, οὐχὶ ξύλινα καὶ λίθινα, ἀλλὰ ζῶντα καὶ κινούμενα καὶ πρότυπα τοῦ κανόνος τοῦ Πολυκλείτου. Καί τοι πολλοὶ περὶ γυμναστικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἔγραψαν, καί τινες αὐτῶν τὸν καλλιτεχνικὸν αὐτῆς ὑπέδειξαν χαρακτῆρα, ἡ ὑπόθεσις ὅμως αὕτη ἰδίας δεῖται πραγματείας πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ ἀγωγὴ τοῦ σώματος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἕλλησιν οὐ μόνον ἀπαραίτητος ἦν, ὡς ἡ ἀγωγὴ καὶ ἡ παίδευσις τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ συνεργάτις τῇ τελευταίᾳ, ἀποτυποῦσα καὶ οἱονεὶ ἐνσαρκοῦσα τὸ καλὸν καὶ τὸ πρέπον ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι ἐπὶ ἀπεργασίᾳ τοῦ πανάρμονίου ἐκείνου καὶ τελείου ὄντος, ὃ *καλὸν κἀγαθὸν* ἐκάλουν, ἡ δὲ θέα αὐτοῦ καλλίστη καὶ ἐρασμιωτάτη ἦν κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα λέγοντα τὰ ἑξῆς ἐν τῷ Τιμαίῳ (σελ. 87—88)· «πρὸς γὰρ ὑγιείας καὶ νόσους, ἀρετάς τε καὶ κακίας, οὐδεμία ξυμμετρία καὶ ἀμετρία μείζων ἢ ψυχῆς αὐτῆς πρὸς σῶμα αὐτό· ὧν οὐδὲν σκοποῦμεν οὐδ' ἐννοοῦμεν, ὅτι ψυχὴν ἰσχυρὰν καὶ πάντη μεγάλην ἀσθενέστερον καὶ ἔλαττον εἶδος ὅταν ὀχῇ, καὶ ὅταν αὖ τοὐναντίον ξυμπαγῆτον τοῦτο, οὐ καλὸν ὅλον τὸ ζῷον· τὸ δ' ἐναντίως ἔχον πάντων θεαμάτων τῷ δυναμένῳ καθορᾶν κάλλιστον καὶ ἐρασμιώτατον..... Μία δὲ σωτηρία πρὸς ἄμφω μήτε τὴν ψυχὴν ἄνευ σώματος κινεῖν μήτε σῶμα ἄνευ ψυχῆς, ἵνα ἀμυνομένω γείγνησθον ἰσορρόπω καὶ ὑγιῆ· τὸν δὴ μαθηματικὸν ἤ τινα ἄλλην σφόδρα μελέτην διανοίᾳ κατεργαζόμενον καὶ τὴν τοῦ σώματος ἀποδοτέον κίνησιν, γυμναστικῇ προσομιλοῦντα, τόν τε αὖ σῶμα ἐπιμελῶς πλάττοντα τὰς τῆς ψυχῆς ἀνταποδοτέον κινήσεις, μουσικῇ καὶ πάσῃ φιλοσοφίᾳ προσχρώμενον, εἰ μέλλει δικαίως τις ἅμα μὲν *καλὸς*, ἅμα δὲ *ἀγαθὸς* ὀρθῶς κεκλήσεσθαι.»

Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ παιδαγωγικὴ γυμναστικὴ τῶν ἡμετέρων προγόνων, οἵτινες τὴν εὐδαιμονίαν τῶν πόλεων ἐκ τῆς ἱδρύσεως ἐν αὐταῖς γυμνασίων ἔκρινον, τὴν ἀμοιροῦσαν αὐτῶν ἄσημον χωρίον λογιζόμενοι. Τίνος δὲ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν ἡ γυμναστικὴ εἰς τοσοῦτον προελήλυθε τελειότητος; οὐδενὸς οὐδ' αὐτῶν τῶν Γερμανῶν· διότι οὐδενὸς ἔθνους ἡ γυμναστική, τὸ σῶμα ἀσκοῦσα, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ πρέποντος στοχάζεται· τούτου μάρτυς ἡ πληθὺς τῶν κυ-

φῶν, ὧν ἡ θέα πολλάκις οὐ μόνον τὴν συμπάθειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μελαγχολίαν διεγείρει.

Παρ' ἡμῖν δὲ πῶς ἔχει ἡ ἀγωγὴ τοῦ σώματος; ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως τῶν ἡμετέρων παίδων; οὐδαμῶς. Ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἐξηφάνισται τὸ ἀπαραίτητον τοῦτο τῆς παιδεύσεως στοιχεῖον καὶ σὺν αὐτῷ συνεξέλιπεν ἀπὸ τῶν πόλεων καὶ ἀπέπτη ἡ θάλλουσα ὑγιεία, ἡ εὐεξία τοῦ σώματος, ἡ ἀνδρεία, πάντες δὲ ἀπέβημεν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον λυμφατικοί, νευροπαθεῖς, ἐσκιατραφημένοι, μαλθακοί, φυγόπονοι, ἀνάλκιδες καὶ ἀπόλεμοι, οὔτε πρὸς τὸν ἀντίπαλον τολμῶντες ἀντιβλέπειν, οὔτε πρὸς τὰς ταλαιπωρίας τοῦ σώματος καρτερικῶς ἀντέχειν, γηράσκοντες πρὸ τοῦ δέοντος χρόνου. Τὴν οἰκτρὰν δὲ κατάστασιν παρ' ἡμῖν τῆς σωματικῆς ἀγωγῆς καὶ τὴν ὀλιγωρίαν, ἵνα μὴ εἴπω τὴν παντελῆ ἐγκατάλειψιν τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων, δείκνυσι καὶ ἡ ἔλλειψις γυμναστικοῦ συλλόγου. Καί τοι τοσοῦτοι ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἱδρύθησαν παρ' ἡμῖν σύλλογοι, οὐδεὶς ὅμως συνέστη γυμναστικός, οὐδ' ἀπόπειρά τις πρὸς σύστασίν που ἐγένετο, οἱ δὲ γυμνασταὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει ἐν τοῖς δακτύλοις μετροῦνται, ὅτε ἐν Γερμανίᾳ ἐν τοῖς συνεδρίοις μόνον τῶν γυμναστικῶν συλλόγων συνέρχονται συνήθως εἰκοσακισχίλιοι καὶ ἐπέκεινα γυμνασταί, διότι ἡ γυμναστικὴ ἀπέβη ἐν Πρωσσίᾳ μάλιστα, μετὰ τὴν ἐν Ἰένῃ καταστροφήν, ἓν τῶν πρώτων καὶ κυριωτάτων ὀργάνων τῆς ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως καὶ ἀναῤῥώσεως, καὶ τοσοῦτον ἠδοκίμησε καὶ εἰσεχώρησεν εἰς τὰ ἤθη τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ὥστε ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ ὁ στρατάρχης Μόλτκε τὴν ὑπεροχὴν καὶ καρτερικὴν ἀνδρείαν τῶν Γερμανῶν στρατιωτῶν ἐν τῷ γαλλογερμανικῷ πολέμῳ εἰς ταύτας ἀπέδωκαν τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος καὶ τὰς γυμναστικὰς ἕξεις.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Λουκιανὸς ἐν τῷ Ἀναχάρσιδι (24—25) τὰ ἐκ τῆς γυμναστικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καλὰ περιγράφων κηρύσσει αὐτὴν προπαιδείαν τινὰ τῶν πολεμικῶν ἔργων κατ' εὐθὺ εἰς ταῦτα φέρουσαν· «δυσπαθέστερα γὰρ καὶ καρτερικώτερα, λέγει ὁ Σόλων πρὸς τὸν Ἀνάχαρσιν, τὰ σώματα γίγνονται τοῖς νέοις διαπονούμενα· ἕτερον δὲ οὐδὲ αὐτὸ μικρόν· ἔμπειροι γὰρ δὴ ἐκ τούτου καθίστανται, εἴποτε ἀφίκοιντο εἰς χρείαν τῶν μαθημάτων τούτων ἐν ὅπλοις· δῆλον γὰρ ὅτι καὶ πολεμίῳ ἀνδρὶ ὁ τοιοῦτος συμπλακεὶς καταῤῥίψει τε θᾶττον ὑποσκελίσας καὶ καταπεσὼν εἴσεται ὡς ῥᾷστα ἐξανίστασθαι.

Πάντα γὰρ ταῦτα, ὦ Ἀναχαρσι, ἐπ' ἐκεῖνον τὸν ἀγῶνα ποριζόμεθα τὸν ἐν τοῖς ὅπλοις, καὶ ἡγούμεθα πολὺ ἀμείνοσι χρήσασθαι τοῖς οὕτως ἀσκηθεῖσιν, ἐπειδὰν πρότερον αὐτῶν γυμνὰ τὰ σώματα καταμαλάξαντες καὶ διαπονήσαντες ἐρρωμενέστερα καὶ ἀλκιμώτερα ἐξεργασώμεθα καὶ κοῦφα καὶ εὔτονα καὶ τὰ αὐτὰ βαρέα τοῖς ἀνταγωνισταῖς. Ἐννοεῖς γάρ, οἶμαι, τὸ μετὰ τοῦτο, οἵους εἰκὸς σὺν ὅπλοις ἔσεσθαι καὶ τοὺς γυμνοὺς ἂν φόβον τοῖς δυσμενέσιν ἐμποιήσαντας, οὐ πολυσαρκίαν ἀργὸν καὶ λευκὴν ἢ ἀσαρκίαν μετὰ ὠχρότητος ἐπιδεικνυμένους οἷα γυναικῶν σώματα ὑπὸ σκιᾷ μεμαρασμένα, τρέμοντα ἱδρῶτί τε πολλῷ εὐθὺς ῥεόμενα καὶ ἀσθμαίνοντα ὑπὸ τῷ κράνει, καὶ μάλιστα ἢν καὶ ὁ ἥλιος ὥσπερ νῦν τὸ μεσημβρινὸν ἐπιφλέγῃ· οἷς τί ἄν τις χρήσαιτο διψῶσι καὶ τὸν κονιορτὸν οὐκ ἀνεχομένοις καὶ εἰ αἷμα ἴδοιεν, εὐθὺς ταραττομένοις καὶ προαποθνήσκουσι πρὶν ἐντὸς βέλους γενέσθαι καὶ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν τοῖς πολεμίοις; Οὗτοι δὲ ἡμῖν ὑπέρυθροι εἰς τὸ μελάντερον ὑπὸ τοῦ ἡλίου κεχρωσμένοι καὶ ἀῤῥενωποί, πολὺ τὸ ἔμψυχον καὶ θερμὸν καὶ ἀνδρῶδες ἐπιφαίνοντες, τοσαύτης εὐεξίας ἀπολαύοντες, οὔτε ῥικνοὶ καὶ κατεσκληκότες οὔτε περιπληθεῖς εἰς βάρος, ἀλλὰ εἰς τὸ σύμμετρον περιγεγραμμένοι, τὸ μὲν ἀχρεῖον τῶν σαρκῶν καὶ περιττὸν τοῖς ἱδρῶσιν ἐξαναλωκότες, ἃ δὲ ἰσχὺν καὶ τόνον παρεῖχεν ἀμιγὲς τοῦ φαύλου περιλελειμμένον ἐῤῥωμένως φυλάττοντες . . . . . οὐ τοίνυν οὐδὲ νόσος οὐδὲ κάματος εἰς τοιοῦτο σῶμα ἐμπεσόντα ῥᾳδίως ἐλέγξειεν ἂν οὐδ' ἐπικρατήσειεν εὐμαρῶς· τὰ ἔνδοθεν γὰρ εὖ παρεσκεύαστται αὐτῷ καὶ τὰ ἔξω μάλα καρτερῶς πέφρακται πρὸς αὐτά, ὡς μὴ παριέναι εἰς τὸ εἴσω μηδὲ παραδέχεσθαι μήτε ἥλιον αὐτὸν μήτε κρύος ἐπὶ λύμῃ τοῦ σώματος· πρός τε τὸ ἐνδιδὸν ἐν τοῖς πόνοις πολὺ τὸ θερμὸν τὸ ἔνδοθεν ἐπιῤῥέον ἅτε ἐκ πολλοῦ προπαρεσκευασμένον καὶ εἰς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν ἀποκείμενον, ἀναπληροῖ εὐθὺς ἐπάρδον τῇ ἀκμῇ καὶ ἀκαμάτους ἐπὶ πλεῖστον παρέχεται· τὸ γὰρ προπονῆσαι πολλὰ καὶ προκαμεῖν οὐκ ἀνάλωσιν τῆς ἰσχύος ἀλλ' ἐπίδοσιν ἐργάζεται καὶ ἀναῤῥιπιζομένη πλείων γίγνεται.»

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων εἴπερ ποτε νῦν παρίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναγεννήσεως ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει τῆς παιδαγωγικῆς καὶ τῆς δημοσίας γυμναστικῆς, διότι πανταχοῦ εἰσήχθησαν καὶ ἀποτελοῦσι μέρος θεμελιώδες τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς παιδεύσεως τῶν παίδων καὶ ἀπαραίτητον στοιχεῖον τοῦ ἐθνικοῦ βίου.

Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ μόλις συστᾶσα βουλγαρικὴ ἡμερονίκεια εἰς ἵδρυσιν προέβη γυμναστικῶν ἑταιριῶν, αἵτινες καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν ἐπεξετάθησαν Ῥωμυλίκην καὶ τὴν τῶν ὅπλων ἄσκησιν μετὰ τῶν ἄλλων σωματικῶν ἀσκήσεων διδάσκουσαι. Ἂν δ' ἡμεῖς καὶ τοῦ λοιποῦ τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων ὀλιγωρῶμεν, ὡς μέχρι τοῦδε ἐπράξαμεν μαλθακῶς ζῶντες ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἀβροδιαίτως, πῶς ἀντιπαρατάξόμεθα, ἢ πῶς ἀνθέξομεν πρὸς τοιούτους ἀντιπάλους, ὅταν τῆς πρώτης εὐκαιρίας ἐπιτυχόντες ὀρεχθῶσι τῆς ἡμετέρας κληρονομίας, τῶν γειτνιαζουσῶν αὐτοῖς χωρῶν, καὶ ἐφορμήσωσι πρὸς βιαίαν αὐτῶν κατάληψιν, καλῶς ἐξησκημένοι πρὸς ἀγυμνάστους ἡμᾶς, ἔχοντες ἄλλως τε τὰ σώματα εὐρωστότερα τῶν ἡμετέρων καὶ δυσπαθέστερα, ἅτε ἐν ἀγροῖς καὶ ἐν ὑπαίθρῳ ζῶντες καὶ ταῖς σωματικαῖς κακουχίαις εἰθισμένοι, ἡμῶν ὑπὸ τὰς σκιὰς τῶν πόλεων καὶ ἐν τρυφαῖς διαιτωμένων; Ἐπελαθόμεθα ἆρά γε, ὅτι αἱ χῶραι, ὡς καὶ πάντα τὰ ἄλλα, κεῖνται ἆθλα τοῖς παροῦσι καὶ καρτερικῶς ἀγωνιζομένοις; πότε πρὸς Θεοῦ παυσόμεθα ἐλπίζοντες, ὅτι ἄλλοι ποιήσωσιν ἡμᾶς μεγάλους, ἡμῶν αὐτῶν οὐδὲν πραττόντων τῶν δεόντων; ἢ τίς ἄλλος ἔστται φυσικὸς σύμμαχος καὶ ἀρωγὸς ταῖς κινδυνευούσαις τῶν ἡμετέρων χωρῶν; τίς τοὺς ἐκ τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας προερχομένους πλούτους φυλάξει ἀσφαλεῖς καὶ ἀκεραίους; ἢ εἰς τί χρησιμεύσουσιν, ὅταν ὑγιῶν στερώμεθα καὶ ἐξησκημένων σωμάτων καὶ βραχιόνων στιβαρῶν πρὸς ἀσφαλῆ αὐτῶν φύλαξιν; Ἡ ὑγεία λοιπόν, ἡ εὐεξία καὶ ἡ εὐρωστία τῶν σωμάτων τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνίδων λογιζέσθω ὁ ἐθνικώτατος καὶ πολυτιμότατος πλοῦτος, διότι οὗτος καὶ ἑκυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους διασώζει πλούτους, τοὺς ἐκ τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας προερχομένους.

Διὸ ἀνάγκη, ἵνα ἡ ἀγωγὴ καὶ ἡ ἄσκησις τοῦ σώματος καταστῶσι καὶ αὖθις ἀπαραίτητον τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου στοιχεῖον καὶ οὐ μόνον εἰς τὰ δημοτικὰ ἡμῶν εἰσαχθῶσιν ἑκατέρου τῶν φύλων σχολεῖα καὶ εἰς τὰ ἑλληνικὰ καὶ γυμνάσια, ἀλλὰ καὶ ἑκάστη τῶν πόλεων κτίσῃ καὶ συντηρῇ γυμνάσιον δημόσιον πρὸς ἐξάσκησιν τῶν ἐν ἡλικίᾳ.

Ἀλλὰ ποῦ οἱ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖοι γυμνασταὶ καὶ γυμναστικοὶ ἄνδρες, οἱ κάτοχοι δηλονότι τῶν ἀπαιτουμένων θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν γνώσεων τῆς γυμναστικῆς καὶ διδάσκαλοι αὐτῆς; Ἐξ οὗ

χρόνου τὴν ἐμὴν ἐναίσιμον διατριβὴν *περὶ τῆς γυμναστικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων* συνέγραψα (τῷ 1858), πολλάκις, εἰς ἄλλων συλλόγων φιλολογικῶν καὶ φιλεκπαιδευτικῶν ἵδρυσιν ἀσχολούμενος, καὶ περὶ ἱδρύσεως ἐσκεψάμην γυμναστικοῦ συλλόγου πρὸς κατάρτισιν τῶν ἀναγκαίων τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει γυμναστῶν καὶ γυμναστικῶν· ἀλλ' ἀνέβαλον τὴν ἀπόπειραν τῆς ἱδρύσεως, τὸν ἁρμόδιον περιμένων καιρόν. Νῦν εὐτυχῶς ὁ καιρὸς οὗτος παρέστη, διότι ἡ ἔλλειψις τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων ἐγένετο τοῖς ἡμετέροις ἐπαισθητοτάτη καὶ ἤδη εἰσήχθη ἡ γυμναστικὴ εἴς τινα διδασκαλεῖα. Νομίζω δὲ ὅτι μεγίστη καταλογισθήσεται τῷ πρώτῳ συνεδρίῳ τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων ὑπηρεσία πρὸς τὸ ἔθνος, ἂν ἀναλαμβάνον τὴν ἀρχιβουλίαν φροντίσῃ περὶ ἱδρύσεως ἐν Ἀθήναις γυμναστικοῦ συλλόγου, οὗ σκοπὸς ἔσται ἡ ἀνάστασις τῆς παρ' ἡμῖν ἀποσβεσθείσης καὶ ὅλως ἐκλιπούσης ἀγωγῆς καὶ ἀσκήσεως τοῦ σώματος, ἡ ἀναζωογόνησις τῆς παιδαγωγικῆς καὶ τῆς χάριν τῆς ὑγείας τῶν πολιτῶν δημοσίας γυμναστικῆς, τῆς μὲν ἐν τοῖς σχολείοις, τῆς δὲ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ κωμοπόλεσι γυμνασίων ἀνεγειρομένων, ὡς ἔπραττον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἡγούμενοι δικαίως τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος συντελεστικωτάτην εἶναι εἰς τὴν τῆς ψυχῆς εὐεξίαν. « Οἱ πατέρες, λέγει ὁ Πλάτων ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ, τοὺς υἱοὺς αὐτῶν εἰς παιδοτρίβου πέμπουσιν, ἵνα τὰ σώματα βελτίω ἔχοντες ὑπηρετῶσι τῇ διανοίᾳ χρηστῇ οὔσῃ καὶ μὴ ἀναγκάζωνται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν πονηρίαν τῶν σωμάτων καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσι ».

Μέσα δὲ τελεσιουργὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ γυμναστικοῦ συλλόγου φαίνονται ἡμῖν μάλιστα τὰ ἑξῆς.

α.) Ἡ ἵδρυσις ἐν Ἀθήναις κεντρικοῦ γυμνασίου εἰς τρία διῃρημένου μέρη, ὧν τὸ κυριώτερον χρησιμεύσει ὡς διδασκαλεῖον τῆς γυμναστικῆς πρὸς κατάρτισιν τῶν ἀναγκαίων τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει γυμναστῶν καὶ γυμναστικῶν ἀνδρῶν, ἤτοι διδασκάλων τῆς γυμναστικῆς· τὰ δὲ ἕτερα δύο ὡς δημόσια γυμνάσια πρὸς σωματικὴν ἄσκησιν ἑκατέρου τῶν φύλων. Τὸ κεντρικὸν τοῦτο γυμνάσιον ὑπερτέραν ἔχει ἀποστολὴν τῶν περιωνύμων ἐκείνων γυμνασίων τῶν ἀρχαίων χρόνων, τοῦ Κυνοσάργους, τοῦ Λυκείου, τῆς Ἀκαδημείας· διότι ταῦτα μὲν ἦσαν ἐργαστήρια τῆς σωματικῆς διαπλάσεως τῶν Ἀθηναίων μόνων, τοῦ δὲ κεντρικοῦ γυμνασίου ἡ ἀποστολὴ πανελλήνιος, ἡ κατάρτισις γυμναστῶν καὶ γυμναστικῶν πρὸς σωματικὴν ἄσκησιν τῶν ἁπανταχοῦ ἑλλήνων καὶ ἑλληνίδων. Τούτου ἕνεκα μακάριος ἔσται καὶ τρισμακάριος ὁ βαθύπλουτος ἐκεῖνος ὁμογενὴς, ὁ ἀναδεξόμενος ἱδρυτὴς γενέσθαι τοῦ κεντρικοῦ γυμνασίου.

β'.) Ἡ ἵδρυσις γυμνασίων διμερῶν ἐν ταῖς πόλεσι πρὸς τὸν αὐτὸν τοῦτον σκοπόν.

γ'.) Ἡ ἵδρυσις ἐν τοῖς διδασκαλείοις γυμνασίων πρὸς διδασκαλίαν τῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν γνώσεων τῆς γυμναστικῆς.

δ'.) Ἡ ἵδρυσις γυμναστηρίων ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις, τοῖς ἑλληνικοῖς καὶ τοῖς γυμνασίοις καὶ ἡ πρόσληψις τακτικῶν γυμναστῶν ἐπὶ ἀγωγῇ καὶ ἀσκήσει τῶν σωματικῶν δυνάμεων τῶν ἐκπαιδευομένων συμφώνως τῇ ἡλικίᾳ, τῇ κράσει καὶ τῷ φύλῳ αὐτῶν, ἐλαφροτέρων ἀεὶ οὐσῶν τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων τοῦ γυναικείου φύλου.

Ὁ γυμναστὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων ἔσται, ὅταν δυνατὸν ᾖ, καὶ διδάσκαλος τῆς ἰχνογραφίας ἢ τῆς μουσικῆς τῆς φωνητικῆς, μάλιστα διά τε οἰκονομίαν καὶ δι' οὓς λόγους παραγγέλλει ὁ Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ τὴν ἀνάμιξιν τῆς μουσικῆς μετὰ τῆς γυμναστικῆς· « οἱ μὲν γυμναστικῇ φησὶ, ἀκράτῳ χρησάμενοι ἀγριώτεροι τοῦ δέοντος ἀποβαίνουσιν, οἱ δὲ μουσικῇ μαλακώτεροι αὖ γίγνονται ἢ ὡς κάλλιον αὐτοῖς. . . . Τὸν κάλλιστ' ἄρα μουσικῇ γυμναστικὴν κεραννύντα καὶ μετριώτατα τῇ ψυχῇ προσφέροντα, τοῦτον ὀρθότατ' ἂν φαῖμεν εἶναι τελέως μουσικώτατον καὶ εὐαρμοστότατον πολὺ μᾶλλον ἢ τὸν τὰς χορδὰς ἀλλήλαις ξυνιστάντα ». Οἱ γερμανοὶ καὶ κατὰ τοῦτο μιμηταὶ τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων ἐγένοντο, τοὺς γυμναστὰς αὐτῶν καταρτίζοντες καὶ μουσικούς.

Ἕκαστος δὲ δῆμος φροντιζέτω περὶ προσλήψεως ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ ἀξίου γυμναστοῦ, ὡς ὀφείλει φροντίζειν περὶ ἀγαθοῦ διδασκάλου· διότι ἐπὶ τῇ ἀγωγῇ τῶν παίδων ἡ σπουδαιότης τῆς γυμναστικῆς οὐκ ἐλάσσων θεωρητέα τῆς τοῦ διδασκάλου· ἂν δὲ εἰς δῆμος μὴ ἐπαρκῇ, προσλαμβανέτω καὶ ἄλλους βοηθοὺς, ὁ δὲ γυμναστὴς ἐπισκεπτέσθω καθ' ἑβδομάδα περιοδικῶς τὰ χωρία, ὅπου τὰ σχολεῖα εἰσιν· οἱ μαθηταὶ λαμβανέτωσαν καὶ ἀποφοιτητήριον τῶν γυμναστῶν πρὸς ἔνδειξιν, ὅτι καὶ εἰς τὰς σωματικὰς ἠσχολήθησαν ἀσκήσεις καὶ ἔχουσιν ὑγιῶς τὸ σῶμα.

Σπουδαῖοι βεβαίως γυμνασταὶ καὶ ἄξιοι ἔσονται οἱ τρόφιμοι τοῦ ἐν Ἀθήναις κεντρικοῦ γυμνασίου. Διὸ ἡ ἵδρυσις αὐτοῦ καὶ εὕρεσις

τῶν ἁρμοδίων διδασκάλων καὶ ἡ ὅσον τάχιον τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ἔναρξις ἔσονται τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατον μέλημα τοῦ γυμναστικοῦ συλλόγου· ὅτι δὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ ἀποφοιτήσοντες γυμνασταὶ καὶ γυμναστικοὶ εὐδοκιμήσουσιν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν καὶ περιζήτητοι ἔσονται ὡς γυμνασταὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς γυμναστικῆς οὐ μόνον ἐν τοῖς τῶν ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς τῶν συνοίκων ἐθνῶν, τῶν Ἀρμενίων καὶ αὐτῶν τῶν Ὀθωμανῶν, τεκμαίρομαι ἐκ τῆς εὐδοκιμήσεως τοῦ ἐν Σταυροδρομίῳ Κωνσταντινουπόλεως νεωστὶ συσταθέντος ἑλληνικοῦ γυμναστηρίου ὑπὸ Στάγκαλη, εἰς ὃ ἡμέτεροί τε φοιτῶσι καὶ Ἀρμενίων καὶ ἐπιφανῶν Ὀθωμανῶν παῖδες καὶ Εὐρωπαίων. Ἀλλὰ πρὸς ἵδρυσιν τοῦ κεντρικοῦ γυμνασίου ὁ γυμναστικὸς σύλλογος, Ἀδριανοῦ τινος δεῖται ἢ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ ἢ Ἀττάλου ἢ ἄλλου τινος τοιούτου. Τίς ὅμως ἀρνηθήσεται ὅτι καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τοιοῦτοι διαπρέπουσι μεγαλόδωροι ἄνδρες ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει; οὐκ ἔχομεν πρὸ ἡμῶν μαρτύρια ἀψευδῆ τοσαύτας μεγαλοπρεπεστάτας οἰκοδομὰς τὸ Πανεπιστήμιον, τὴν Σιναΐαν Ἀκαδημίαν, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸ Ἀρσάκειον, τὰ Ὀλύμπια, τὸ Πολυτεχνεῖον, τὸ Μουσεῖον, τὸ Βαρβάκειον; Ὥστε οὐκ ἔσται πολλῆς ζητήσεως ἀνάγκη ὅπως εὑρεθῇ ὁ μεγαλόδωρος ἱδρυτὴς τοῦ κεντρικοῦ γυμνασίου.

Τούτου ἱδρυθέντος ἐν ἰδίῳ προγράμματι ὁρισθήσονται τὰ διδαχθησόμενα μαθήματα, ἐν οἷς, ἐκτὸς τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις, ἀπαραίτητα ἔσονται ἡ ἰχνογραφία, ἡ μουσικὴ, ἡ ἀνατομία καὶ ἡ φυσιολογία τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος· μαθηταὶ δὲ διδαχθησόμενοι ἐν αὐτῷ ἔσονται ά.) οἱ ὑπότροφοι τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ κεντρικοῦ γυμνασίου, ὅσους ἂν ὁρίσῃ, λαμβανόμενοι ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῶν ἑλληνικῶν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας· β'.) εἷς ἢ καὶ πλείονες ὑπότροφοι ἑκάστου συλλόγου ἢ πόλεως κατὰ τοὺς πόρους αὐτῶν. Γίνονται δεκτοὶ καὶ ἰδιοσυντήρητοι ἢ ἐξωτερικοὶ μαθηταὶ φέροντες, ὡς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι, ἀποφοιτητήριον ἑλληνικοῦ σχολείου.

Οἱ ὑπότροφοι μετὰ τὸ πέρας τῶν γυμναστικῶν αὐτῶν σπουδῶν ὑποχρεοῦνται ἵνα ἐπὶ τριετίαν διευθύνωσι τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις τῶν ἐκπαιδευομένων ἐν τοῖς σχολείοις ἢ ἐν τοῖς διδασκαλείοις ἢ τὰς τῶν πολιτῶν ἐν τοῖς δημοσίοις τῶν πόλεων γυμνασίοις, λαμβάνοντες τὸν ἀνάλογον μισθόν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ κεντρικοῦ γυμνασίου, τοῦ φυτωρίου τούτου ἐξ οὗ οἱ γυμνασταὶ καὶ γυμναστικοὶ ἄνδρες βλαστήσουσι τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Μέλη δὲ τοῦ γυμναστικοῦ συλλόγου ἔσονται ὅσοι ἐν Ἀθήναις ἢ ἀλλαχοῦ τῇ αἰτήσει αὐτῶν ἀναγράφονται ἐν τῷ μητρῴῳ καὶ τελοῦσιν ἐτησίως δέκα δράγκα.

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον, ἡ διευθύνουσα ἀρχὴ τοῦ συλλόγου καὶ τοῦ κεντρικοῦ γυμνασίου, σύγκειται ὡς εἴθισται, ἐξ ἑνὸς προέδρου, δύο ἀντιπροέδρων, δύο γραμματέων, ἑνὸς ταμίου καὶ ἓξ συμβούλων, καὶ συνέρχεται τακτικῶς ἅπαξ τοῦ μηνὸς, καὶ ἐκτάκτως ὁσάκις ἂν προσκληθῇ ὑπὸ τοῦ προέδρου.

Ὁ γυμναστικὸς σύλλογος ὁρίζει διαρκεῖς ἐπιτροπὰς ἐν ταῖς κυριωτέραις πόλεσι τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος καὶ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ὧν μέλημα καὶ ἔργον ἔσται ἡ ἐγγραφὴ μελῶν, ἡ συλλογὴ χρημάτων, ἡ διάδοσις τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων καὶ ἡ ἐξεύρεσις ἐπαρκῶν πόρων πρὸς ἀνέγερσιν καὶ συντήρησιν γυμνασίων ἐν αἷς οἰκοῦσι πόλεσιν.

Ὁ γυμναστικὸς σύλλογος τίθησι βραβεῖα πρὸς συγγραφὴν καταλλήλων βιβλίων περὶ τῆς παιδαγωγικῆς ἢ τῆς δημοσίας γυμναστικῆς, ἢ περὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων τῶν διδασκομένων ἐν τῷ κεντρικῷ γυμνασίῳ, χορηγεῖ ἀμοιβὰς εἰς ἐξόχους γυμναστὰς καὶ γυμναστικοὺς ἄνδρας καὶ κηρύττει εὐεργέτας τοὺς ἐξόχως συντελέσαντας ἢ συντελοῦντας εἰς τὴν πρόοδον καὶ διάδοσιν τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων εἰς τὸ ἡμέτερον ἔθνος, συνέρχεται δὲ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐν γενικῇ συνεδριάσει καθ' ἣν ἡμέραν τελεῖ τὴν ἐπέτειον τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ ἑορτὴν, ὅτε ἀναγινώσκονται αἱ ἐκθέσεις καὶ κηρύττονται τὰ βραβεῖα καὶ οἱ εὐεργέται.

Ὁ γυμναστικὸς σύλλογος συγκαλεῖ συνέδριον τῶν ἁπανταχοῦ ἑλλήνων γυμναστῶν καὶ γυμναστικῶν κατὰ τετραετίαν μὲν ἐν Ἀθήναις, καθ' ὃν χρόνον γίνεται ἡ ἔκθεσις τῶν Ὀλυμπίων καὶ τελοῦνται οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, κατὰ διετίαν δὲ ἐν ᾗ πόλει καὶ καθ' ὃν χρόνον συνέρχεται τὸ τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων συνέδριον, κατ' ἔτος δὲ ἐπαρχιακὰς συγκαλεῖ συνόδους τῶν γυμναστῶν καὶ διδασκάλων τῆς γυμναστικῆς τῇ ἐπιμελείᾳ καὶ φροντίδι τῶν ἐν ταῖς πόλεσι διαρκῶν αὐτοῦ ἐπιτροπῶν.

Τοιαῦτα καθ' ἡμᾶς τὰ περὶ ἱδρύσεως, περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς ἐκτελέσεως τοῦ γυμναστικοῦ συλλόγου.

Τελευτῶν τὸν λόγον εὔχομαι θερμῶς, ἵνα ἡ ἀναγέννησις τῆς ἐθνικῆς γυμναστικῆς, παιδαγωγικῆς τε καὶ δημοσίας, ἐπιῤῥωννύουσα τὰ σώματα καὶ καρτερικὰ καθιστῶσα αὐτὰ καὶ δυσπαθῆ, νέαν ἐμφυσήσῃ εἰς τὰ ἁπανταχοῦ διεσπαρμένα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους μέλη ζωὴν καὶ ἀνδρείαν καὶ γενναῖον φρόνημα παρασκευάζουσα προμάχους τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ ἰσχυροὺς βραχίονας πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ, ἐν αἷς ἐπαρχίαις πάσχει καὶ κατατρύχεται.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28ῃ Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου
καὶ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ

ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ.

ΠΕΡΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸ β' Τμῆμα

Σχετικῶς πρὸς τὴν σημειωσιν, ἣν εἶχον ὑποβάλει τῷ Β' Τμήματι καὶ δι' ἧς ἐσκόπουν νὰ προκαλέσω τὴν προσοχὴν τῶν ἀξιοτίμων συνέδρων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ Τμῆμα ἐπὶ τεσσάρων ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἐκθέσω καὶ τὰ ἑξῆς:

Καὶ πρῶτον μέν, ἔχω στερρὰν τὴν πεποίθησιν παρὰ τὰ κοινῇ νομιζόμενα καὶ πιστευόμενα ὅτι χρόνος πολύς, πλεῖστος ἴσως, θὰ παρέλθῃ ἕως οὗ *εὐκαιρήσῃ* ἡ ἁρμοδία νομοθετικὴ ἀρχὴ νὰ ἐπιψηφίσῃ *Νόμον ἐκπαιδευτικὸν* ἢ *περὶ ἐκπαιδεύσεως* πλήρη. Ἕως τότε, ἡ μόνη δυνατὴ βελτίωσις, ἔστω καὶ ἀτελὴς, τῶν παρ' ἡμῖν κατά τε τὴν παιδείαν ὡς καὶ κατ' ἄλλα κάκιστα κειμένων, μέλλει νὰ ἦνε ἡ οὕτως εἰπεῖν *κατὰ σημεῖα* ἢ καὶ *κατὰ τμήματα* ἑκάστοτε βελτίωσις. Ἀκράδαντον πρὸς τούτῳ καὶ κατ' ἀκολουθίαν τούτου

ἔχω τὴν πίστιν, ὅτι παρ' ἡμῖν *ταχυτέρας* καὶ *συντονωτέρας* χρήζει προνοίας τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὰ Γυμνάσια καὶ τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα, τουτέστιν ἡ ἀνωτάτη καὶ μέση ἐκπαίδευσις μᾶλλον ἢ ἡ δημοτική.

Τούτων τεθέντων προβαίνω ἀμέσως εἰς τὰ τέσσαρα ζητήματα.

Α') Καὶ περὶ μὲν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων νομίζω, ὅτι πρέπει ταῦτα νὰ μείνωσι μὲν ὡς ἔχουσι κεχωρισμένα ἀπὸ τῶν γυμνασίων, μὲ τὰς ἑξῆς ὅμως παρατηρήσεις. Πρέπει, νομίζω, μεγάλη καὶ λαμπρὰ νὰ ὑψωθῇ ἡ πεφωτισμένη φωνὴ τοῦ Συνεδρίου καὶ νὰ εὐχηθῇ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα. Νὰ καταργηθῶσιν ἄνευ ἀναβολῆς αἱ θέσεις τῶν λεγομένων *βοηθῶν* ἐν τοῖς Σχολείοις, ὧν βοηθῶν πολλαὶ δεκάδες ἐκτυφλοῦσι τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν. Εἶναι δὲ οἱ τοιοῦτοι βοηθοὶ φοιτηταὶ, σπανιώτερον μὲν τῆς φιλολογίας, συνηθέστερον δὲ τῆς ἰατρικῆς ἢ τῆς νομικῆς, ἔστιν ὅτε καὶ τοῦ φαρμακευτικοῦ Σχολείου. Πάντες οὗτοι ἢ τοὐλάχιστον οἱ πλεῖστοι πρὸς μὲν τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, ὡς εἰκὸς, οὐδεμίαν αἰσθάνονται κλίσιν, εἶνε δὲ καὶ ὅλως ἄγευστοι οὐ μόνον παιδαγωγικῆς τινος ἐμπειρίας οἱασδήποτε, ἀλλὰ καὶ γραμματικῆς. Τὸ κακὸν πρέπει νὰ παύσῃ. Προῆλθε δὲ ἐκ τῆς ἐλλείψεως διδασκάλων. Νῦν προτιμότερον εἶνε νὰ κλείσωσιν οἱ ἁρμόδιοι τινὰ σχολεῖα παρὰ νὰ διατηρῶσι τοὺς βοηθούς. Δύναται δὲ, καὶ ἔχω πεποίθησιν εἰς τοῦτο, νὰ θεραπευθῇ τὸ πρᾶγμα καὶ ἐὰν ἀπεφασίζετο νὰ διορισθῶσι διδάσκαλοι τῶν δύο μικροτέρων τάξεων τοῦ Σχολείου τελειόφοιτοι τοῦ γυμνασίου φέροντες τὸν βαθμὸν *ἄριστα*, διότι παρετηρήθη, ὅτι πλεῖστοι τῶν νῦν βοηθῶν συνήθως ἔχουσιν ἢ εἶχον ἀπολυτήριον μὲ τὸν βαθμὸν *σχεδὸν καλῶς*. Τοὐλάχιστον διὰ τοῦ διορισμοῦ τοιούτων μαθητῶν τῶν Γυμνασίων, θὰ ἀπέκτων τὰ σχολεῖα ὁριστικοὺς διδασκάλους. Πρέπει δὲ νὰ γείνῃ καὶ σκέψις *περὶ προσόντων* τῶν διδασκάλων καὶ ἡ ὑπὸ σταθερᾶς καὶ μονίμου ἐπιτροπείας ἀπονομὴ διδασκαλικῶν πτυχίων πρέπει ἀφεύκτως νὰ νομοθετηθῇ. Διότι ἡ ἐν τῇ φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ διετίαν φοίτησις τῶν μελλόντων ἑλληνοδιδασκάλων ἂν δὲν βλάπτῃ, πάντως ὅμως δὲν παράγει τοὺς καρποὺς, οὓς ἕκαστος θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ προσδοκήσῃ. Ἡ δὲ διδασκαλία ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Σχολείοις, πρέπει πρακτικωτέρα γινομένη (διότι διπλοῦν προτίθενται σκοπὸν τὰ σχολεῖα· εἶνε παιδευτήρια παρασκευαστικὰ διὰ τὸ γυμνάσιον ἅμα καὶ ἀνεξάρτητα) νὰ περιορισθῇ ἐν τοῖς ἑξῆς, ἅτινα *ἀκριβῶς* νὰ διατυ-

πωθῶσιν ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων καὶ ἀπαρασαλεύτως κατὰ τὸ πρόγραμμα νὰ διδάσκωνται· Ἑλληνικὰ (γραμματικὴ, ὀρθογραφία, ἔκθεσις ἰδεῶν — ὄχι δὲ μόνον ἡ ἁπλῆ ἐκείνη καὶ ἐλεεινὴ καὶ σχολαστικὴ ἐξήγησις), Ἀριθμητικὴ (πρακτικὴ καὶ θεωρητικὴ, ἀποκλειομένης τῆς Γεωμετρίας), Ἱερὰ Ἱστορία, Γενικὴ Ἱστορία καὶ Γεωγραφία (ἀκριβέστατα), Στοιχειά τινα φυσικῶν ἐπιστημῶν. Τὰ νῦν διδασκόμενα Λατινικὰ καὶ Γαλλικὰ ἐν τοῖς Σχολείοις εἶνε πάντῃ περιττὰ, οἱ μὲν μαθηταὶ οἱ μὴ παρατείνοντες καὶ εἰς τὸ γυμνάσιον τὰς σπουδάς των δὲν ὠφελοῦνται ἐξ αὐτῶν, οἱ δὲ μεταβαίνοντες εἰς τὸ γυμνάσιον ἀρχίζουσιν ἐκεῖ τήν τε λατινικὴν καὶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Ἀλλὰ πλειότερα ἴσως τοῦ δέοντος περὶ τούτων ἐγράφησαν.

Β΄) Περὶ διδακτικῶν βιβλίων λέγω συντόμως τὰ ἑξῆς. Τὰ πλεῖστα τῶν ὑπαρχόντων εἶνε ἀμέθοδα καὶ λόγου ἀνάξια, ἢ διότι συνετάχθησαν ὑπ' ἀνδρῶν ἀκαταλλήλων πρὸς τὸ ἔργον, ἢ διότι μετεφράσθησαν ἀλλόγλωσσα βιβλία πρὸς τὰς χρείας καὶ περιστάσεις ἄλλων ἐθνῶν ἁρμοδιώτατα, ὄχι ὅμως καὶ συμβιβαστὰ πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν πρόσωπά τε καὶ πράγματα. Καὶ εὐχῆς μὲν ἔργον εἶνε νὰ ναλάβῃ τις τῶν μεγάλων συλλόγων τὴν φροντίδα τῆς παρασκευῆς καταλλήλων διδακτικῶν βιβλίων. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅμως ἄφευκτον πρᾶγμα νομίζω τὸ ἑξῆς· νὰ συνταχθῇ νόμος ὀπισθενεργὸν ἔχων δύναμιν, δι' οὗ νὰ συστηθῇ ἐπιτροπεία μόνιμος ἐκ σπουδαίων καὶ καθολικὸν ἐχόντων τὸ κῦρος ἀνδρῶν (ὅσον παρ' ἡμῖν εἶνε τοῦτο δυνατὸν) μὴ γραψάντων δὲ βιβλία διδακτικά. Ἡ ἐπιτροπεία αὕτη νὰ ὁρίσῃ διά τε τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα καὶ τὰ γυμνάσια δύο τὸ πολὺ βιβλία ἐξ ἑκάστου εἴδους (γραμματικὴν, συντακτικὸν, μαθηματικὰ, ἱστορίαν κλ. διότι ἡ Ἐπιτροπεία θὰ διαιρῆται εἰς τμήματα), νὰ μὴ δύνωνται δὲ ν' ἀντικατασταθῶσι παρὰ ἀφ' οὗ παρουσιασθῶσιν εἰς τὴν Ἐπιτροπείαν ἄλλα νέα, ἃ ἐκείνη ἤθελε κρίνει ὡς τελειότερα. Τότε δὲ νὰ παύῃ ἡ χρῆσις τῶν πρώτων, διδομένης μόνον προθεσμίας τινὸς, καθ' ἣν νὰ γίνηται χρῆσις αὐτῶν ἵνα μὴ τυχὸν ὑποστῶσι χρηματικὴν ζημίαν συγγραφεῖς βιβλίων ἅπαξ ἐγκριθέντων.

Γ΄) Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ μαθήματος τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας συντελεστικώτατον νομίζω, πλὴν τῆς συντάξεως ἁρμοδιωτέρων διδακτικῶν βιβλίων, καὶ τὸν διορισμὸν εἰδικῶν καθηγητῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις. Παρ' ἡμῖν ἔν τε τοῖς γυμνασίοις καὶ τῷ Πανε-

πιστημίῳ ὁμολογητέον, ὅτι αἱ ἱστορικαὶ σπουδαὶ (καθ' ὅσον δηλ. ἀφορᾷ εἰς τὴν εἰς αὐτὰς ἐπίδοσιν τῶν σπουδαστῶν ὡς εἰς μάθημα εἰδικὸν) εἶνε εἰς τὰ σπάργανα· ἂν δὲ αἱ ἱστορικαὶ εἶνε εἰς τὰ σπάργανα, αἱ γεωγραφικαὶ δὲν ἐγεννήθησαν ἀκόμη. Οἱ γυμνασιακοὶ καθηγηταὶ λοιπὸν εἶνε φυσικὰ ἀπαράσκευοι εἰς διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων καὶ ἔχουσιν ἀνάγκην παρασκευῆς καὶ εἰδικῆς μελέτης. Πῶς δύνανται νὰ ἐπιδοθῶσιν, ἐρωτῶ, εἰς τοιαύτας μελέτας, ὅταν ἡ ἱστορία καὶ γεωγραφία δὲν εἶνε τὸ κύριον αὐτῶν ἔργον, ἀλλὰ τὰ ἑλληνικὰ ἢ τὰ λατινικὰ κλπ. δεόμενα καὶ ταῦτα οὐ μικρῶν πόνων; Τὴν ἔλλειψιν εἰδικῆς σπουδῆς πρέπει ν' ἀναπληρώσῃ ἡ ἰδία μελέτη καὶ πρὸς τοῦτο πρέπει εἰς ἕκαστον γυμνάσιον εἷς καθηγητὴς νὰ ἔχῃ ἔργον ἀποκλειστικὸν τὰ δύο ἐκεῖνα σπουδαιότατα μαθήματα. Ἂς εὐχηθῶμεν δὲ καὶ τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν Πανεπιστήμιον σπουδαίως νὰ μεριμνήσῃ ὄχι μόνον διὰ τὴν ἐπαύξησιν τῶν ὑπαρχουσῶν ἑδρῶν τῆς Ἱστορίας, παρασκευάζον ἱκανοὺς τοὺς καθέξοντας αὐτὰς, ἀλλὰ καὶ περὶ ἱδρύσεως μιᾶς ἢ καὶ δύο ἑδρῶν Γεωγραφίας (ὧν τὴν ἔλλειψιν δὲν δύναται πλέον ἀνερυθριάστως νὰ ὑπομένῃ ἡ Ἑλλὰς), παρασκευάζον ἐπίσης τοὺς μέλλοντας αὐτῆς καθηγητάς.

Δ΄) Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης ἐν τοῖς γυμνασίοις, πρὸς τὸ παρὸν νομίζω, ὅτι οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ γείνῃ ἢ νὰ ὁρισθῶσιν ἐν τῷ προγράμματι τακταὶ καθ' ἑβδομάδα ὧραι διὰ τὰς λεγομένας ἐκθέσεις, αἵτινες οὐδαμοῦ σήμερον σχεδὸν γίνονται. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται κατάλληλον μεθοδικὸν βιβλίον, οἷα τοιαῦτα παντοῦ ὑπάρχουσιν ἵνα μὴ αἱ ἀσκήσεις ἐκεῖναι γίνωνται ἀστόχως καὶ ἄνευ μεθόδου. Τίς θὰ ἀναλάβῃ τὸ ἔργον; — Ἀπαιτοῦνται καὶ ἀγαθοὶ καὶ φίλεργοι διδάσκαλοι..... Δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ εὐχηθῶμεν ὥστε μόνον οἱ διδάκτορες νὰ διορίζωνται καθηγηταί; Ταῦτα ἐν βίᾳ πολλῇ καὶ συντομίᾳ.

Μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ

Ἐν Ἀθήναις τὴν 29 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας Κερκύρας
καὶ τοῦ δραματικοῦ Συλλόγου ὁ «Φοῖνιξ»

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ.

ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Πρὸς τὸ Συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων

Ἡ μελέτη τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ κατοικοῦντος αὐτὴν λαοῦ καὶ ἡ ἔρευνα αὐτῆς ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις, εἶναι οὐ μόνον ὠφέλιμος καὶ ἀπαραίτητος εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ καθῆκον οὗτος ἔχει πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν πεπολιτισμένον κόσμον νὰ μὴ ἀμελῇ τῆς μελέτης ταύτης.

Ἡ μελέτη ὅμως τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν εὑρίσκεται ἔτι ἐν τοῖς σπαργάνοις, ἡμεῖς δὲ πρὸ πάντων ὀφείλομεν νὰ συντείνωμεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς.

Μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐνομίζετο, ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ ὑπάρχει κεντρική τις σειρὰ ὀρέων διασχίζουσα τὴν χώραν ἀπὸ τῶν ΝΔ πρὸς τὰ ΒΑ, πρῶτος δὲ ὁ Χάν, ὅστις ἐταξείδευσε διὰ ξηρᾶς ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι Βελιγραδίου κατέδειξε τὴν ἀπάτην ταύτην τῶν γεωγράφων. Τοιαύτη εἶναι ἡ παρὰ τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ ἐπικρατοῦσα ἄγνοια περὶ τῆς ἡμετέρας χώρας! Τὴν ἄγνοιαν ταύτην ἀποδεικνύουσιν ἐπίσης αἱ διάφοροι καὶ τόσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι γνῶμαι περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τοῦ σχετικοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοικουσῶν αὐτὴν φυλῶν.

Ἀλλὰ μήπως αἱ χῶραι αὗται εἶναι γνωστότεραι ὑπὸ τὰς ἄλλας αὐτῶν ἐπόψεις; μήπως εἶναι ἀκριβῶς γνωστὰ ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ θέσις καὶ τὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων πόλεων καὶ χωρίων, ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν, ὁ σχηματισμὸς τῆς χώρας, τὸ ὕψος τῶν ὀρέων, ὁ ῥοῦς τῶν ποταμῶν, ἡ κατάστασις τῆς χώρας ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, τὸ κλῖμα αὐτῆς, ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους, τὸ φυτικὸν καὶ ζωϊκὸν αὐτῆς βασίλειον κλπ; Πάντα ταῦτα ἢ ὅλως ἄγνωστα εἶναι ἢ μόλις γνωστὰ ἢ καὶ πολλάκις ἡ περὶ αὐτῶν γνῶσις εἶναι ὅλως ἐσφαλμένη, προερχομένη ἐκ τῶν προχείρων σημειώσεων περιηγητῶν οὐχὶ πάντοτε ἐμβριθῶν καὶ εἰλικρινῶν.

Ἀλλαχοῦ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς χώρας οὐ μόνον ἡ κυβέρνησις ἀδρῶς συντρέχει καὶ ἀπ' εὐθείας, καὶ σχηματίζουσα ἐπιτροπὰς, εἰς ἃς γενναίως παρέχει πάντα τὰ ἀναγκαῖα μέσα, ἀλλὰ καὶ σύλλογοι καὶ ἑταιρίαι καὶ ἰδιῶται ἀμιλλῶνται ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ.

Ἡμεῖς οὔτε τοσαύτην ἐντέλειαν οὔτε τοιαύτην διοργάνωσιν τοῦ ἔργου τούτου δυνάμεθα ν' ἀπαιτήσωμεν, οὔτε πολλὰ μέσα ἔχομεν ν' ἀφιερώσωμεν εἰς αὐτὸ, νομίζω ὅμως, ὅτι ἔχομεν καθῆκον καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ πρὸς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον νὰ μελετῶμεν κατὰ τὸ ἐφικτὸν τὴν ἡμετέραν χώραν καὶ νὰ καθιστῶμεν γνωστὴν τὴν τοιαύτην μελέτην.

Προτείνω λοιπὸν τὴν σύστασιν ἐπετηρίδος τῶν Ἑλληνικῶν συλλόγων ἐκδιδομένης κατ' ἔτος ἐνταῦθα ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπιστασίᾳ ἐπιτροπῆς διοριζομένης ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τῶν συλλόγων. Ἐν τῇ ἐπετηρίδι ταύτῃ θὰ δημοσιεύωνται διατριβαὶ ἀποστελλόμεναι εἰς τὴν ἐπιτροπὴν καὶ ἐγκρινόμεναι ὑπ' αὐτῆς, πραγματευόμεναι δὲ τὴν τοπογραφίαν, τὴν στατιστικὴν καὶ τὴν ἐθνολογίαν τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν ἢ τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, τὴν κλιματολογίαν αὐτῶν κλπ. Ἐκτὸς αὐτοτελῶν διατριβῶν θὰ δημοσιεύωνται ἐν τῇ ἐπετηρίδι ταύτῃ καὶ ἁπλαῖ σημειώσεις καὶ παρατηρήσεις συντελοῦσαι εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ ἔργου.

Ἡ ἐπιτροπὴ διὰ προκηρύξεώς της πρὸς τοὺς κυριωτέρους τῶν συλλόγων θέλει προσκαλέσει αὐτοὺς νὰ συνδράμωσιν ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς τὸ ἔργον τοῦτο.

Ἡ δαπάνη τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐπετηρίδος ταύτης θὰ καταβάλληται ὑπὸ τῶν εὐπορωτέρων ἐκ τῶν συλλόγων, εἰς οὓς θὰ διανέμωνται, ἀναλόγως τῆς καταβολῆς, αἱ ἐκ τῆς πωλήσεως τῆς ἐπετηρίδος εἰσπράξεις.

Κατ' ἐμὲ ἡ ὠφέλεια τοῦ ἔργου τούτου, οὐ μόνον εἰς ἡμᾶς ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν λοιπὸν πεπολιτισμένον κόσμον, εἶναι πασιφανὴς, διότι οὕτω θὰ συναθροισθῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὕλη ἀπαραίτητος εἰς πάντα θέλοντα νὰ μελετήσῃ ὑφ' οἱανδήποτε ἔποψιν τὴν ἡμετέραν χώραν. Παρακαλῶ δὲ νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ πρότασις μου αὕτη καὶ ὑποβληθῇ εἰς τὴν παροῦσαν σύνοδον τοῦ συνεδρίου ἡ εὐχὴ περὶ

συστάσεως τῆς ἐν λόγῳ ἐπετηρίδος καὶ ἐκδόσεως αὐτῆς ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 29 Μαρτίου 1879

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ»

ΕΜ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Ἄρθρον 1) Ἐπιστασίᾳ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ἐκδίδεται ἐν Ἀθήναις κατ' ἔτος σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον ἐπετηρὶς τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων.

Ἄρθρον 2) Ἐν τῇ ἐπετηρίδι ταύτῃ δημοσιεύονται διατριβαὶ πραγματευόμεναι περὶ τῆς τοπογραφίας, ἐθνολογίας, στατιστικῆς, γεωργίας, βιομηχανίας, ἐμπορίου, φυσικῆς ἱστορίας, κλιματολογίας, γεωλογίας κλπ. τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἐκτὸς αὐτοτελῶν διατριβῶν δημοσιεύονται ἐν τῇ ἐπετηρίδι ταύτῃ καὶ ἁπλαῖ σημειώσεις καὶ παρατηρήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὰ ἐν λόγῳ ἀντικείμενα.

Ἄρθρον 3) Ἡ ἐπετηρὶς ἐκδίδεται ἐντὸς τῆς πρώτης τριμηνίας ἑκάστου ἔτους.

Ἄρθρον 4) Αἱ πρὸς δημοσίευσιν διατριβαὶ καὶ σημειώσεις ἀποστέλλονται εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐπετηρίδος ἐπιτροπὴν μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου τοῦ προηγουμένου τῆς ἐκδόσεως ἔτους. Ἐκ τῶν διατριβῶν τούτων θὰ δημοσιεύωνται αἱ ἐγκρινόμεναι ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 5) Ἡ ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐπετηρίδος ἐπιτροπὴ εἶναι πενταμελής, διορίζεται δὲ ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τῶν Συλλόγων, ἢ ὑπὸ

τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς ἂν τοιαύτη κατασταθῇ, ἐκλέγει δὲ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς τὸν πρόεδρον καὶ τὸν ταμίαν αὐτῆς.

Ἄρθρον 6) Ὁ ἀριθμὸς τῶν τυπογραφικῶν φύλλων τῆς ἐπετηρίδος κατὰ συνέπειαν δὲ καὶ ἡ τιμὴ αὐτῆς ὡς καὶ αἱ δαπάναι τῆς ἐκδόσεώς της μένουσιν ἀόριστοι· θὰ ἐξαρτῶνται δὲ ἐκ τῆς πληθύος τῆς ὑπαρχούσης ὕλης.

Ἄρθρον 7) Αἱ δαπάναι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐπετηρίδος ταύτης καταβάλλονται ὑπὸ τῶν εὐπορωτέρων τῶν Συλλόγων, οἵτινες θέλουσι δηλώσει τὴν πρὸς τοῦτο συγκατάθεσιν αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ δαπάνη δι' ἑκάστην ἐπετηρίδα εἶναι ἀόριστος, ἕκαστος Σύλλογος θέλει δηλώσει τὸ μέρος τῆς δαπάνης τὸ ὁποῖον εἶναι πρόθυμος νὰ καταβάλῃ, ἡ δ' ἐπιτροπὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὰς δηλώσεις ταύτας θέλει ὁρίζει κατ' ἔτος τὴν καταβολὴν ἑκάστου Συλλόγου.

Ἄρθρον 8) Ἡ τιμὴ τῆς ἐπετηρίδος ἑκάστου ἔτους ὁρίζεται ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 9) Τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως τῆς ἐπετηρίδος ἔσοδα χρησιμεύουσιν εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἐπετηρίδων τῶν ἑπομένων ἐτῶν, ἐλαττουμένης οὕτω τῆς καταβολῆς τῶν Συλλόγων.

Ἄρθρον 10) Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐπετηρίδος δέχεται καὶ δωρεὰς διδομένας ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου.

Ἄρθρον 11) Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐπετηρίδος θέλει προσκαλέσει τοὺς κυριωτέρους τῶν Συλλόγων νὰ προτρέψωσι πάντα τὰ μέλη αὐτῶν καὶ τοὺς ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῶν λογίους νὰ πέμπωσιν εἰς αὐτὴν διατριβὰς καὶ σημειώσεις καταλλήλους πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ ἐπετηρίδι.

Ἄρθρον 12) Ἡ ἐπιτροπὴ θέλει προσκαλεῖ διὰ τῶν Συλλόγων ἢ ἀπευθυνομένη ἀπ' εὐθείας εἰς πρόσωπα κατάλληλα μελέτας τὰς ὁποίας ἤθελον νομίσει καταλλήλους καὶ ἐπικαίρους πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ ἐπετηρίδι.

Ἄρθρον 13) Ἡ ἐπιτροπὴ δύναται νὰ μεταχειρίζηται τὰ ὑπάρχοντα τυχὸν περισσεύματα εἰς τὸ ταμεῖον αὐτῆς πρὸς ἐνίσχυσιν μελετῶν σχετιζομένων πρὸς τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 2 ἀναφερόμενα ἀντικείμενα.

Ἄρθρον 14) Καθ' ἑκάστην σύνοδον τοῦ συνεδρίου τῶν Συλλόγων ὑποβάλλεται ἰσολογισμὸς τοῦ ταμείου τῆς ἐπετηρίδος, ἐκλέγεται δὲ ἐπιτροπὴ ἥτις ἐξελέγχει τὴν διαχείρισιν τοῦ ταμίου.

Γ'. ΤΜΗΜΑ.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΙΔΙΝΙΟΥ

Πρὸς τὸ Συνέδριον τῶν Συλλόγων ἐν Ἀθήναις.

Σκοπὸς τῆς παρούσης ἐκθέσεως ἐστὶν ἡ κοινοποίησις γενικῶν τινῶν πληροφοριῶν περὶ τοῦ ἐν τῷ Νομῷ Ἀϊδινίου ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ καταστάσεως. Ἐγένετο δὲ αὕτη προτροπῇ τοῦ ἐν Σμύρνῃ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἐκθέσεων ἀποσταλεισῶν ὑπὸ τῶν κοινοτήτων, τῶν ἀρχιερέων καί τινων ἐπισήμων ἰδιωτῶν αὐτῷ τούτῳ τῷ Συλλόγῳ καὶ τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς.

Ὁ συναρμολογήσας τὰς πληροφορίας ταύτας ἔλαβεν ὑπ' ὄψει καὶ τὰς ἐκδοθείσας ἄλλοτε ἐκθέσεις ὑπό τε τοῦ Συλλόγου «Ὁμήρου» καὶ τῶν ἐγχωρίων περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων. Ἐν τοῖς πίναξι τῆς παρούσης ἐκθέσεως ἴσως ὑπάρχουσι σπουδαῖαι ἐλλείψεις. Εἰς ἐπιδιόρθωσιν ὅμως αὐτῶν προτρέπομεν τοὺς ἐνδιαφερομένους τῶν κατοίκων τοῦ ἡμετέρου νομοῦ ὅπως συλλέγωσι τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας καὶ ἀποστέλλωσιν αὐτὰς ἢ πρὸς τὸν Διδασκαλικὸν Σύλλογον ἢ πρὸς τὰς ἐγχωρίους ἐφημερίδας, διὰ νὰ ἀπαρτισθῇ βαθμηδὸν πλήρης ὁπωσδήποτε καταστατικὴ πρὸς γνῶσιν τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν ὁμογενῶν.

Ἐν Σμύρνῃ, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1879.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

Ἡ Μικρὰ Ἀσία διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ τοπαρχίας, ὧν ἡ ἐκτενεστέρα καὶ μᾶλλον κατῳκημένη εἶναι ἡ τοῦ Ἀϊδινίου, ἥτις ὑποδιαιρεῖται εἰς τέσσαρας διοικήσεις, περιλαμβανούσας τριάκοντα ἐπαρχίας.

Ἡ τοπαρχία Ἀϊδινίου ἔχει ἔκτασιν ἐπιφανείας περὶ τὰς 57000 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων· περιλαμβάνει δὲ μέρος τῆς Μυσίας, ἅπασαν τὴν Ἰωνίαν, Αἰολίδα, Λυδίαν, μέρος τῆς Φρυγίας, ἅπασαν τὴν Καρίαν καὶ μέρος τῆς Λυκίας. Ὅθεν ἐκτείνεται πρὸς δυσμὰς μὲν ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Τριοπίου (νῦν Καβο-Κρύο) μέχρις Ἁγιασμάτ· πρὸς νότον δὲ ἀπὸ τοῦ Τριοπίου ἄχρι τῆς παραλίας τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Πατάρων· πρὸς βορρᾶν δὲ τὰ ὅρια αὐτῆς ὁρίζονται ὑπὸ τῆς σειρᾶς τῶν ὀρέων Μαδαρᾶ, Χοτζᾶ καὶ Δεμιρτζί· πρὸς ἀνατολὰς δὲ ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τοῦ Δεμιρτζί, διασχίζουσι κατ' εὐθεῖαν πρὸς νότον τὴν πεδιάδα τοῦ Ἕρμου καὶ φθάνουσι μέχρι τῆς εὐφόρου κοιλάδος Καραγιουκ-Ὀβασσί. Ἐντεῦθεν ἐκτείνονται ἀνατολικῶς ἄχρι τῆς Καραλίτιδος λίμνης (νῦν Σοὺρτ-Γκιὸλ), ἀνέρχονται ἐπὶ τοῦ Κράγου (Ἀκ-δὰγ) καὶ φθάνουσιν ἄχρι τῆς παραλίας τῶν Πατάρων.

Ἅπασα ἡ χώρα αὕτη εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα τῆς ἀσιατικῆς Τουρκίας. Πρὸ τριακονταετίας τὰ $^3/_4$ τῆς καλλιεργησίμου αὐτῆς γῆς ἦσαν ὅλως ἀκαλλιέργητα· ἀφ' ἧς δὲ ἐποχῆς τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἐπηυξήθη ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Ἕρμου, ἐν τῇ τοῦ Καΰστρου καὶ ἐν τῇ τοῦ Μαιάνδρου, τὰ μέρη ταῦτα μετὰ μικρὸν ἀπεδείχθησαν κέντρα ἐμπορίου καὶ γεωργίας οὐχὶ σμικρᾶς σημασίας.

Α'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ.

Ἅπας ὁ πληθυσμὸς τῆς τοπαρχίας ἀνέρχεται εἰς 1,000,000 ψυχῶν. Ὁ ὀθωμανικὸς πληθυσμὸς πρὸ δεκαετίας ἀνήρχετο εἰς 550,000. Ἐκ τούτων 380,000 ἦσαν Τοῦρκοι, 170,000 τουρκομάνοι καὶ ἀθίγγανοι. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου ὅμως ῥωσσοτουρκικοῦ πολέμου ὁ ὀθωμανικὸς πληθυσμὸς ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς, ἀλλὰ συνεπληρώθη ἐν μέρει διὰ Κιρκασίων καὶ Ταρτάρων τῆς Βουλγαρίας. Αἱ ὀθωμανικαὶ φυλαὶ ὑπὸ ἐθνικὴν ἔποψιν, χαλαρῶς διάκεινται πρὸς ἀλλήλας· μόνον δὲ οἱ Τοῦρκοι ἐνδιαφέρονται κάπως περὶ ἐθνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τούτων ὁ πατριωτισμὸς προέρχεται ἐξ ὑποκινήσεως τῶν ὑπαλλήλων τῆς Κυβερνήσεως.

Τὸ μᾶλλον δὲ συμπαγὲς στοιχεῖον εἶναι τὸ ἑλληνικόν, ὅπερ συνίσταται ἐκ 360,000 ψυχῶν. Ἐκ τῶν πινάκων, οἵτινες ἔπονται τῆς παρούσης ἐκθέσεως, ὁ ὁλικὸς πληθυσμὸς ἀνέρχεται ὑπὲρ τὰς 311,000. Ἀλλ' οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς βάσις ἐν τοῖς πίναξι κατεγράφη μόνον ὁ πληθυσμὸς τῶν πόλεων, κωμοπόλεων καὶ χωρίων, ἐν οἷς ὑπάρχει ἑλληνικὴ ἐκκλησία. Ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχιακῇ περιφερείᾳ ὑπάρχει πλῆθος τουρκικῶν χωρίων μετὰ εἰκοσάδων καὶ ἑκατοντάδων ἑλλήνων κατοίκων ἄνευ ἐκκλησίας καὶ σχολείου. Τῶν μερῶν τούτων τῶν πληθυσμὸν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν, διότι αἱ ἀποσταλεῖσαι ἐκθέσεις διαλαμβάνουσι μόνον περὶ τῶν γνωστῶν κέντρων καὶ τῶν χωρίων ἐκείνων, ἅτινα εὐκόλως συγκοινωνοῦσι μετὰ τῶν πόλεων· ἔπειτα δὲ ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῶν διοικήσεων Ἀϊδινίου καὶ Μεντεσὲ εἶναι σχεδὸν ἄγνωστος. Εἰς τὰ παράλια καὶ ἐν τῷ Μεσογείῳ τῆς Καρίας ὑπάρχουσι πολλαὶ κωμοπόλεις καὶ κῶμαι, ὧν ἀγνοοῦμεν ὁλοτελῶς τὸν πληθυσμόν. Αἴτιον δὲ τῆς ἀγνοίας μας ταύτης εἶναι ἡ ἔλλειψις συγκοινωνίας καὶ ἡ μὴ γνωριμία τῶν ἐν αὐτοῖς καταλλήλων προσώπων πρὸς καταστατικὰς ἐρεύνας.

Ἐν τῷ νομῷ Ἀϊδινίου ὑπάρχουσι καὶ αἱ ἑξῆς ἀποικίαι.

ά.) Ἀρμενικὴ, ἐκ 17,000 ψυχῶν εὑρισκομένων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Σμύρνῃ, Μαγνησίᾳ καὶ Ἀϊδινίῳ.

β'.) Εὐρωπαϊκὴ, ἐκ 5,000 ψυχῶν, ἐν Σμύρνῃ. Ἐν τῇ διοικήσει Σμύρνης ὑπάρχουσι καὶ 13,000 καθολικοὶ, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοί εἰσιν ἑλληνικῆς καταγωγῆς.

γ'.) Ἰσραηλιτικὴ, ἐκ 30,000 ψυχῶν· διαμένουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Σμύρνῃ.

Πρὸ πεντηκονταετίας τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον τῆς τοπαρχίας ταύτης ἦν ἐλάχιστον, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἀναπτυχθὲν ἀντικαθιστᾷ τὴν πληθὺν τῶν Τούρκων. Φαινόμενον περίεργον καὶ ἐν ταὐτῷ ἄξιον σπουδῆς συμβαίνει ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ· ἐκεῖ ἔνθα ἐπλεόναζε πρὸ ἐτῶν τὸ τουρκικὸν στοιχεῖον σήμερον πλεονεκτεῖ τὸ ἑλληνικόν. Τῷ 1812 οἱ ἐν Σμύρνῃ Τοῦρκοι ἦσαν 60,000 καὶ οἱ Ἕλληνες 25,000. (*) Σήμερον τὸ ἐναντίον οἱ μὲν Ἕλληνες εἶναι περὶ τὰς 100,000 οἱ δὲ Τοῦρκοι περὶ τὰς 45,000. Ἀνάλογον συνέβη ἐν ταῖς παραλίοις πόλεσι καὶ ἔν τισι μεσογείοις. Ὁλόκληρα δὲ χωρία κατοικούμενα ἄλλοτε ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Τούρκων, σήμερον κατοικοῦνται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Ἑλλήνων.

(*) Tancoigne, Voyage à Smyrne. Paris, 1817. Τόμ. I, σελ. 27. « Smyrne renferme plus de 100,000 habitants, parmi lesquels on compte au moins 60,000 Turcs. Le reste de la population se compose d' à peu près 25,000 Grecs, 10000 arméniens et 5000 juifs. »

Ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἐπισήμου περὶ τῆς χώρας ταύτης στατιστικῆς ἀπατῶνται πολλοὶ τῶν εὐρωπαίων περιηγητῶν, καὶ εἰς τὰ ἡμερολόγια αὐτῶν ἀποθησαυρίζουσι πληροφορίας ψευδεῖς καὶ γελοίας. Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ νεώτερος ἐθνογραφικὸς χάρτης τοῦ Κίπερτ, τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον εἰκονίζει διὰ κυανοῦ χρώματος εἰς τινα μόνον μέρη. Λυπηρὸν δὲ ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει τούτου καὶ ὁ νεωστὶ δαπάνῃ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ φιλοπάτριδος Στεφάνου Ζαφειροπούλου ἐκδοθεὶς χάρτης περιέχει τὰ αὐτὰ σφάλματα μετὰ μικρῶν μόνον συμπληρώσεων. Ἔχομεν ὑπ' ὄψει τὸν ὑπὸ H. Kiepert ἐκδοθέντα χάρτην ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Ethnographische Uebersicht des Europäischen Orients. » Κατὰ τὸν χάρτην τοῦτον ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τοῦ νομοῦ Ἀϊδινίου περιορίζεται ἐν τῇ πόλει Σμύρνῃ, ἐν τῇ Ἐρυθραίᾳ χερσονήσῳ, ἐν τῇ γῇ τῆς Πριήνης, ἐν Γέροντι, ἐν Ἀλικαρνασσῷ, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σύμης καὶ ἐν Λειβησίῳ. Ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ φαίνεται κατοικῶν ὡς ἐν μικραῖς ὀάσεσι μόνον ἐν Περγάμῳ, Σωκίοις, Κούλοις, Φιλαδελφείᾳ, Ναζλίῳ καὶ Μυλάσσοις.

Ἐκ τῶν ἐν τέλει πινάκων, οἵτινες συνετάχθησαν ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ, ὁ ἀναγνώστης μας θὰ παρατηρήσῃ μετὰ θαυμασμοῦ βεβαίως ὁποία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ γερμανοῦ χαρτογράφου. Ἅπασα δηλονότι ἡ πεδιὰς τῆς Σμύρνης, ἡ κοιλὰς τοῦ Νυμφαίου, τὸ πλεῖστον τοῦ ἑρμαϊκοῦ πεδίου, ἡ Αἰολὶς, μέγα μέρος τῆς Λυδίας, πολλαὶ ἐκτάσεις τοῦ Καϋστριανοῦ καὶ Μαιανδρίου πεδίου, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη τοῦ νομοῦ κατοικοῦνται καὶ καλλιεργοῦνται ὑπὸ Ἑλλήνων. Ὁ τουρκικὸς πληθυσμὸς τῶν μερῶν τούτων περιορίζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις, καὶ βαθμηδὸν παραχωρεῖ δι' ἐκποιήσεως εἰς τοὺς Ἕλληνας τὰς σημαντικωτέρας καὶ ἀξιολογωτέρας ἀκινήτους κτήσεις του. Τὰ δὲ χωρία κατοικοῦνται ὑπὸ Τουρκομάνων ἐνασχολουμένων εἰς τὴν ξυλείαν, ἀνθρακοποιΐαν καὶ τὴν γεωργίαν.

Τὸ τουρκικὸν στοιχεῖον ἐλαχίστην ἐργασίαν ἐξασκεῖ· σπανίως δὲ καλλιεργεῖ τὴν γῆν ἢ ἐπιμελεῖται νὰ ἱδρύσῃ ἐμπόριον ἄξιον λόγου.

Ζῇ δὲ ἀποτρῶγον τὰ ἐκ κληρονομίας περισσεύματα ἢ τὰ ἐκ μικρᾶς ἐργασίας κέρδη. Καὶ τούτου ἕνεκα φθίνει καὶ ἐλαττοῦται. Εἰς τὴν ἐλάττωσιν τοῦ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ συντείνει πολὺ καὶ ἡ στρατολογία.

Β'.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΠΑΡΑ ΤΩι ΕΛΛΗΝΙΚΩι ΠΛΗΘΥΣΜΩι ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΪΔΙΝΙΟΥ.

Τὴν διανοητικὴν κατάστασιν τοῦ νομοῦ τούτου ἐκπροσωπεῖ μόνον τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον. Οἱ κρατοῦντες Τοῦρκοι οὐδέποτε καλλιεργοῦσι τὸ πνεῦμα, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας· ἡ μόνη δὲ παρ' αὐτοῖς διδασκαλία συνίσταται εἰς τὴν τυπικὴν θρησκευτικὴν διαμόρφωσιν καὶ εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γραφῆς, ἀναγνώσεως καὶ τῆς πρακτικῆς ἀριθμητικῆς. Καίτοι δὲ ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις πρὸ καιροῦ καὶ νόμους καὶ προγράμματα ἐξέδωκε, οὐδέποτε ὅμως ἐφηρμόσθησαν.

Γενικῶς ὁ πρὸς ἐκπαίδευσιν ὀργασμὸς τῶν Ἑλλήνων τῆς τοπαρχίας ἤρξατο εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Τοσοῦτο δὲ ηὐξήθη οὗτος μέχρι σήμερον, ὥστε καὶ τὸ ὀλιγόοικον χωρίον, ὅπερ περιέχει ἐκκλησίαν, καθίδρυσε περὶ αὐτὴν καὶ οἱονδήποτε προκαταρκτικὸν σχολεῖον.

Διὰ νὰ ὑποδείξωμεν ὁποία τις εἶναι σήμερον ἡ κατάστασις τῆς παιδείας ἐν τῷ νομῷ Ἀϊδινίου, κρίνομεν καλὸν νὰ διαιρέσωμεν τὸ ἔργον εἰς τέσσαρα μέρη, ὧν ἕκαστον νὰ εἰκονίζῃ, ὡς ἐν κατόπτρῳ, τὴν κατάστασιν ἑκάστης διοικήσεως τῆς τοπαρχίας.

ά.) *Διοίκησις Σμύρνης.* — Αὕτη συνίσταται ἀκριβῶς ἐξ ὅλης τῆς Ἰωνίας. Τὸ πλεῖστον δὲ τοῦ πληθυσμοῦ της εἶναι ἑλληνικόν, τὸ δὲ τουρκικὸν στοιχεῖον εἶναι λίαν περιωρισμένον καὶ βαθμηδὸν ἐλαττοῦται. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ Σμύρνη, ἥτις εἶναι πόλις Ἑλληνική. Τοσαύτην δὲ ἐπιῤῥοὴν ἔχει ἐν αὐτῇ ὁ ἑλληνισμός, ὥστε ὅλαι αἱ ἐν αὐτῇ ἀποικίαι εἶναι ἠναγκασμέναι νὰ γινώσκωσι καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἣν μετεχειρίζονται καὶ ὡς γλῶσσαν οἰκιακήν.

Ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς διοικήσεως ταύτης ἀνέρχεται εἰς 218,000 περίπου. Ἐκτὸς τῆς Σμύρνης ἄλλαι μεγάλαι ἑλ-

ληνίδες πόλεις εἰσὶ τὰ Βρίουλλα, κείμενα παρὰ τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων Κλαζομενῶν, ὁ Τσεσμὲς ἢ Κρήνη, τὰ Ἀλάτσατα, ἡ Παλαιὰ καὶ Νέα Φώκαια, ἡ Μαινεμένη καὶ ἡ Νέα Ἔφεσος.

Ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα εὑρίσκονται μόνον ἐν Σμύρνῃ· αὕτη χρησιμεύει καὶ ὡς πρότυπον τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐν ἁπάσαις ταῖς ἄλλαις διοικήσεσι τοῦ νομοῦ.

Ἐν Σμύρνῃ ὑπάρχει ἓν τέλειον Γυμνάσιον, ἱδρυμένον πρὸ μιᾶς καὶ ἡμισείας περίπου ἑκατονταετηρίδος, γνωστὸν δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα Εὐαγγελικὴ Σχολή.

Ἡ ἀρχὴ τῆς μεγάλης καὶ περιφήμου ταύτης Σχολῆς εἶναι ἡ ἑξῆς ὡς ἐν συντόμῳ. Πρὸ τοῦ 1733 ὑπῆρχεν ἐν Σμύρνῃ μικρά τις δημοσία σχολή, ἱδρυθεῖσα κατὰ τὸ 1707, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν μικρῶν πόρων τῆς κοινότητος δὲν ἠδύνατο ν' ἀναπληροῖ ἅπασαν τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἀνάγκην τοῦ τόπου. Τούτου ἕνεκα οἱ ἐν Σμύρνῃ Ἰησουῖται προσεπάθουν ἐπὶ προσηλυτιστικῷ σκοπῷ νὰ ἑλκύωσι τοὺς Ἑλληνόπαιδας εἰς τὰ ἑαυτῶν σχολεῖα. Ἀλλὰ φιλογενεῖς τινὲς συμπολῖται μετὰ λύπης παρατηροῦντες τὰ γινόμενα, ἔθεσαν σκοπὸν νὰ διοργανώσωσιν ἐπὶ τὸ βέλτιον τὸ δημόσιον ἐκεῖνο σχολεῖον καὶ νὰ συστήσωσιν αὐτὸ ἐπὶ βάσεων εὐρυτέρων. Ἡ ἐπιχείρησις ἐτελέσθη κατὰ ἰούνιον τοῦ 1733. Ὁ δὲ ἱδρυτὴς αὐτῆς Παντελῆς Σεβαστόπουλος ἐπροικοδότησε τὴν σχολὴν καὶ μετὰ τοιούτων πόρων ὁποῖοι ἠδύναντο νὰ ἐπαρκῶσιν εἰς τὰ ἐνιαύσια αὐτῆς ἔξοδα. Θέλων δὲ νὰ προλάβῃ καὶ τὰς κατ' αὐτῆς ἐνεργείας τῶν τούρκων καὶ πρὸ πάντων τῶν Ἰησουϊτῶν ἐπέτυχε νὰ θέσῃ αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ἔκτοτε ὀνομάζεται Εὐαγγελικὴ Σχολὴ καὶ ἀφιερώθη «μὲ χριστιανικὴν γνώμην καὶ εὐαγγελικὴν διάθεσιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν,» διὰ νὰ ἦναι «σχολεῖον τῶν εὐαγγελικῶν του ἐντολῶν» καὶ «φροντιστήριον πάντων τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων.» Ἐν δὲ τῇ διαθήκῃ του ὁ ἀοίδιμος ἱδρυτὴς προσέθηκε τὰ ἑξῆς ὑπὲρ τῆς σχολῆς.

«Ὡσαύτως καὶ ὁ κτίτωρ ἐγὼ βλέποντας τὸ εὐεπιβούλευτον τοῦ γένους καὶ τὸ εὐδιάσειστον τοῦ κατορθώματος, ἐπικαλοῦμαι ὥσπερ ὁ Παῦλος τὸν Καίσαρα «Πράξεις κεφ. κε'. μορίῳ ια'.» αὐτὸ τὸ θεοφρούρητον κράτος τῆς εἰρημένης κραταιᾶς βασιλείας καὶ παρατίθημι τὸ εἰρημένον φροντιστήριον καὶ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν αὐτοῖς γούνασι ὑπὸ τὴν θεοφρούρητον σκέπην τοῦ κατὰ καιρὸν εὐ-

ρισκομένου ἐνταῦθα εἰς Σμύρνην βασιλικοῦ προσώπου, τοῦ ἐκλαμπροτάτου καὶ αὐθεντός μου Κονσόλου τῶν Ἰγγλέζων καὶ εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ γενναίας ἐνταῦθα Ἀγγλικανῆς Κομπανίας νὰ συνέχουν καὶ νὰ διαφυλάττουν ἄσειστον καὶ ἀσάλευτον, ὡς ἔκτισται καὶ ὡς ἐν τῷ βραβείῳ διώρισται, τὸ εἰρημένον Εὐαγγελικὸν Φροντιστήριον ὑπὸ τὰς χρυσᾶς πτέρυγας τῆς βασιλικῆς δυνάμεως, ὁποῦ ἀξιοπρεπῶς ἔχουσιν, ὡς τῶν ἀδυνάτων ὑπερασπισταὶ καὶ ὡς Χριστοῦ διάκονοι, ὅπερ μετὰ τῆς συνειθισμένης αὐτῶν φιλανθρωπίας καὶ φιλοχρίστου κηδεμονίας ἀποδεξάμενοι, αὐτοὶ ἔστωσαν τοῦ εὐαγγελικοῦ τούτου ἔργου καὶ σκεπασταὶ καὶ ὑπερασπισταὶ, πᾶσαν λαβὴν ἢ ἐπίθεσιν συγγενικὴν ἢ πολιτικὴν ἢ ἐκκλησιαστικὴν ἀποσοβοῦντες καὶ ἀποκρούοντες μὲ τὸ θεοφρούρητον κράτος τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας τους· καὶ ὁ κατὰ καιρὸν ἐκλαμπρότατος καὶ αὐθέντης μου Κόνσολος ἔστω ἐπὶ τοῖς ἐπιτρόποις ἐπίτροπος καὶ ἐπόπτης ἐφ' ὅλης τοῦ Φροντιστηρίου ἐργασίας καὶ διασκέψεως εἰς τὸ νὰ διασώζηται καὶ διαμένῃ πάσης ἐπηρείας καὶ προσβολῆς ὅλου τοῦ κόσμου, ἄσειστον καὶ ἀμετακίνητον τὸ κατόρθωμα· καὶ ἐγὼ ὁ κτίτωρ καὶ οἱ σὺν ἐμοῦ τοῦ Φροντιστηρίου συναντιλήπτορες ἀπαλλοτριούμεθα ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ ἀπογυμνούμεθα ἀπὸ πάσης οἰκειότητος καὶ ἀναζητήσεως, ὧν κατεβάλομεν εἰς βάσιν καὶ κρηπῖδα διαιωνίζουσαν τοῦ ῥηθέντος εὐαγγελικοῦ κατορθώματος (*).»

Σήμερον ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολὴ συνίσταται ἐκ πέντε γυμνασιακῶν τάξεων μετὰ μαθητῶν 257, ἐκ δύο ἑλληνικῶν τάξεων μετὰ μαθητῶν 162, καὶ ἐκ δύο προπαιδευτικῶν σχολείων μετὰ μαθητῶν 227.

Ἐξαρτήματα τῆς σχολῆς ταύτης εἰσίν:

α) Ἡ Κιουπετζόγλειος Σχολὴ, ἱδρυθεῖσα πρὸ πέντε ἐτῶν, ἐν τῇ συνοικίᾳ τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης· συνίσταται ἐκ μιᾶς τάξεως γυμνασιακῆς, δύο ἑλληνικῶν τάξεων καὶ ἑνὸς προπαιδευτικοῦ τμήματος. Οἱ ἐν αὐτοὶ μαθηταὶ 369.

β) Σχολὴ Ἄνω Συνοικίας, συνισταμένη ἐξ ἑνὸς προπαιδευτικοῦ τμήματος μετὰ μαθητῶν 156. Ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ καὶ τμῆμα ἑλληνικῶν τάξεων, ἀλλὰ πρὸ τριετίας κατηργήθη. Ἡ σχολὴ αὕτη ἱδρύθη περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

(*) Βλ. Κώδ. τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς I, σ. 10—11.

γ) Σχολὴ Σχοιναδίκων, προπαιδευτικὴ, μετὰ μαθητῶν 160. Ἱδρύθη δὲ καὶ αὕτη τῷ 1819.

Ἐν συνόλῳ ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολὴ ἐκπαιδεύει κατ' ἔτος ὑπὲρ τοὺς 1500 μαθητάς. Κατ' ἔτος ἀποφοιτῶσι περὶ τοὺς εἴκοσι, ἐξ ὧν τινὲς διορίζονται διδάσκαλοι ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς τοπαρχίας, ἄλλοι ἐπιδίδονται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ἄλλοι μεταβαίνουσιν εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς Εὐρώπην πρὸς ἐκμάθησιν ἐπιστήμης τινός. Μέχρι δὲ σήμερον οἱ πλεῖστοι τῶν τελευταίων ἀνηγορεύθησαν διδάκτορες τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς νομικῆς.

Πρὸς συντήρησιν τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς δαπανῶνται κατ' ἔτος 3,000 ὀθωμανικαὶ λίραι, προερχόμεναι ἐξ ἐνοικίων ἀκινήτων κτημάτων, ἐκ τόκων μικρῶν ποσοτήτων, ἐκ τῶν εἰσιτηρίων τῶν μαθητῶν καὶ ἐξ ἐράνων ἰδιωτικῶν. Εἰς τὸ κατάστημα τοῦτο, ὅπερ εἶναι ὁ μόνος ἐκπαιδευτικὸς φάρος τῆς ἠπειρωτικῆς ἀσιατικῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν ᾧ ἀναπτύσσεται βαθμηδὸν ἡ μέλλουσα αὐτῆς γενεά, οὐδέποτε ἐπῆλθεν ἀρωγὸς ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἢ ἄλλη τις ξένη μᾶλλον ἐνδιαφερομένη. Πλεῖσται δυσκολίαι ἀπαντῶνται εἰς τὴν καλὴν αὐτοῦ διατήρησιν, δι' ὃ καὶ πολλάκις ἠπειλήθη νὰ καταπέσῃ τὸ ἠθικὸν αὐτοῦ γόητρον· ἀλλὰ χάρις εἰς τοὺς Σμυρναίους καί τινας ἐν Εὐρώπῃ ὁμογενεῖς, διατηρεῖται καὶ ὑφίσταται ἀκμάζον.

Ἐνταῦθα προστίθεμεν συνοπτικὸν πρόγραμμα τῶν ἐν τῇ Σχολῇ διδασκομένων μαθημάτων. Κατὰ τὸ πρόγραμμα δὲ τοῦτο διδάσκονται καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν κυριωτέρων σχολείων τοῦ Νομοῦ Ἀϊδινίου.

Γυμνασίου τάξις ε.

Μαθηματικά. — Γεωμετρία, Ἄλγεβρα, Τριγωνομετρία.
Φυσικά. — Κοσμογραφία, Χημεία, Φυσικὴ, Ἀνθρωπολογία.
Φιλοσοφία. — Ἠθικὴ καὶ Λογική.
Ἱστορία. — Γενικὴ Ἱστορία.
Ἑλληνικὴ Φιλολογία. — Αἰσχύλος, Πίνδαρος, Ἀριστοφάνης, Πλάτων, Θουκυδίδης. Γραμματολογία, Ῥητορικὴ, Συνθέσεις.
Ξένη Φιλολογία. — Λατινικὰ (Ὁράτιος, Βιργίλιος, Κικέρων καὶ Τάκιτος). Γαλλικὰ (Γραμματολογία καὶ Γραμματική). Τουρκικὰ (γραφὴ, ἀνάγνωσις καὶ ἀνάλυσις).

Γυμνασίου τάξις δ'.

Μαθηματικά. — Γεωμετρία, Ἄλγεβρα.
Φυσικά. — Φυσικὴ πειραματική.
Φυσικὴ Ἱστορία. — Ζωολογία καὶ Βοτανική.
Φιλοσοφία. — Ψυχολογία.
Θεολογία. — Χριστιανικὴ ἠθική.
Ἱστορία. — Μεσαιωνικὴ ἱστορία.
Ἑλληνικὴ Φιλολογία. — Θουκυδίδης, Εὐριπίδης, Σοφοκλῆς, Θεόκριτος, Ὅμηρος. Συνθέσεις, Θεματογραφία.
Ξένη Φιλολογία. — Λατινικὰ, Γαλλικὰ, Τουρκικά.

Γυμνασίου τάξις γ'.

Μαθηματικά. — Γεωμετρία, Ἀρχὴ Ἀλγέβρας.
Φυσικὴ Ἱστορία. — Ζωολογία.
Ἱστορία. — Ῥωμαϊκὴ καὶ Ἐκκλησιαστική.
Ἑλληνικὴ Φιλολογία. — Ὅμηρος, Πλάτων, Λυκοῦργος. Θεματογραφία, Μετρική.
Ξένη Φιλολογία. — Λατινικὰ (Καῖσαρ καὶ Κικέρων), Γαλλικὰ (Ἀνάγνωσις καὶ Ἀνάλυσις). Τουρκικὰ (Ἀνάγνωσις καὶ γραμματική).

Γυμνασίου τάξις β'.

Μαθηματικά. — Θεωρητικὴ Ἀριθμητική, Γεωμετρία.
Ἱστορία. — Ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος.
Ἑλληνικὴ Φιλολογία. — Δημοσθένης, Ὅμηρος, Ἡρόδοτος. Θεματογραφία, Σύνταξις.
Ξένη Φιλολογία. — Λατινικὰ, Γαλλικὰ, Τουρκικά.

Γυμνασίου τάξις ά.

Μαθηματικά. — Ἀριθμητικὴ θεωρητική.
Θεολογία. — Κατήχησις χριστιανική.
Ἱστορία. — Ἑλληνικὴ Ἱστορία.
Γεωγραφία. — Ἀσία, Ἀφρικὴ καὶ Ἀμερική.

Ἑλληνικὴ Φιλολογία. — Ξενοφῶν, Ἡρόδοτος, Πλούταρχος. Συντακτικὸν, ἐκθέσεις.
Ξένη Φιλολογία. — Γαλλικὰ, Τουρκικά.

Ἑλληνικοῦ Σχολείου τάξις β'.

Μαθηματικά. — Ἀριθμητικὴ πρακτική.
Ἱστορία. — Ἑλληνικὴ καὶ ἱερὰ Ἱστορία.
Ἑλληνικὴ Φιλολογία. — Ξενοφῶν, Χρυσόστομος. Ἀσκήσεις καὶ Συνθέσεις.
Ξένη Φιλολογία. — Γαλλικά.

Ἑλληνικοῦ Σχολείου τάξις ά.

Μαθηματικά. — Ἀριθμητικὴ πρακτική.
Φυσικὴ Ἱστορία. — Ζωολογία.
Ἱστορία. — Ἑλληνικὴ καὶ Ἱερὰ Ἱστορία.
Ἑλληνικὴ Φιλολογία. — Ἀνάμικτα ἐξ Ἑλλήνων συγγραφέων. Ὀρθογραφικὰ, Ποιήσεις, Συνθέσεις.

Προπαιδευτικὸν Τμῆμα.

Διαιρεῖται εἰς πέντε μέρη· οἱ μαθηταὶ διδάσκονται: Ἀνάγνωσιν, Γραφὴν, Ἀρχὰς Γραμματικῆς, Κατήχησιν, Ἱστορίαν.

Ἕτερα ὑπὲρ τῶν ἀρρένων δημόσια ἐκπαιδευτήρια ὑπάρχουσι πέντε ἐν Σμύρνῃ, ἐν οἷς διδάσκονται τὰ προπαιδευτικὰ μαθήματα. Διατηροῦνται δὲ ταῦτα δαπάναις τῶν ἐκκλησιῶν. Ἐν ἅπασι τοῖς σχολείοις τούτοις ἐκπαιδεύονται σήμερον 520 μαθηταί.

Πρὸς τὴν ἑλληνικὴν διδασκαλίαν καὶ ἠθικὴν προαγωγὴν τῶν ἀῤῥένων πολὺ συμβάλλουσι καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει ὑφιστάμενα ἰδιωτικὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, σημειούμενα ὀνομαστὶ ἐν τῷ ὄπισθεν πίνακι. Ταῦτα εἰσὶν ἑπτὰ, καὶ τέσσαρα μὲν ἐξ αὐτῶν ἔχουσι καὶ γυμνασιακὰς τάξεις, τὰ δὲ ἐν αὐτοῖς διδασκόμενα μαθήματα εἰσὶ κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. Ὁ ὁλικὸς δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτοῖς ἐκπαιδευομένων κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 400 περίπου.

Χάριν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν θηλέων ὑπάρχουσιν ἐν Σμύρνῃ ἓξ δημόσια παρθεναγωγεῖα, ἐξ ὧν ἀνώτατον εἶναι τὸ Μέγα Παρθεναγωγεῖον τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, ὅπερ συνίσταται ἐκ τριῶν γυμνασιακῶν τάξεων, τριῶν ἑλληνικῶν, ἑνὸς προπαιδευτικοῦ τμήματος καὶ ἑνὸς νηπιαγωγείου. Διδάσκονται δ' ἐν αὐτῷ 653 κοράσια. Τὸ σχολεῖον τοῦτο διατηρεῖται ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς.

Ἐν τοῖς λοιποῖς δημοσίοις παρθεναγωγείοις ἐκπαιδεύονται κατ' ἔτος 674 κοράσια. Δεύτερον ἀνώτερον ἐκπαιδευτήριον εἶναι τὸ ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἱδρυμένον, συνιστάμενον ἐκ τριῶν ἑλληνικῶν τάξεων, ἑνὸς προπαιδευτικοῦ τμήματος καὶ ἑνὸς νηπιαγωγείου. Διατηρεῖται δὲ τοῦτο ὑπὸ τῆς ἐν Σμύρνῃ Τεκτονικῆς Λέσχης· τὰ λοιπὰ διατηροῦνται ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν.

Ἰδιωτικὰ ἑλληνικὰ παρθεναγωγεῖα ὑπάρχουσι τέσσαρα. Ἐν αὐτοῖς ἐκπαιδεύονται 332 κοράσια.

Ἰδιωτικὸν Νηπιαγωγεῖον καλῶς διωργανισμένον ὑπάρχει μόνον ἓν μετὰ ἑξήκοντα νηπίων.

Πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων πολὺ συμβάλλουσι καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει ὑφιστάμενα δέκα ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα, ἐν οἷς ἐκδίδονται οὐ μόνον τὰ οὐσιωδέστερα στοιχειώδη βιβλία ἀλλ' ἐνίοτε καί τινα ἐκλεκτὰ συγγράμματα ἐκπροσωποῦντα τὴν ἐπιστημονικὴν κατάστασιν τῆς πόλεως καὶ ἁπάσης ἐν γένει τῆς τοπαρχίας.

Φιλολογικαὶ ἑταιρίαι ὑπάρχουσι τρεῖς.

α) *Ἑταιρία τοῦ Μουσείου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς.* — Ἡ ἑταιρία αὕτη ἱδρυθεῖσα περὶ τὰ τέλη τοῦ 1873 κατήρτισε τῷ ἑπομένῳ ἔτει ἔν τινι μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Βιβλιοθήκην καὶ Μουσεῖον ἀρχαιολογικόν, ἵνα ὦσιν ἀναπόσπαστα κτήματα τῆς σχολῆς ταύτης. Διὰ τῆς ἱδρύσεως τοῦ καταστήματος τούτου συνεπληρώθη ἔλλειψις σπουδαία οὐ μόνον τῆς πόλεως καὶ τοῦ νομοῦ ἀλλὰ καὶ ἁπάσης τῆς Ἀνατολῆς. Σήμερον ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς περιέχει ὑπὲρ τοὺς 15,000 τόμους δωρηθέντας ἐντὸς πενταετίας ὑπὸ ὁμογενῶν. Καὶ οἱ ξένοι ἐβοήθησαν ἀρκούντως τὸ κατάστημα τοῦτο. Τὴν Βιβλιοθήκην κοσμεῖ καὶ συλλογὴ 145 χειρογράφων διαφόρων ἐποχῶν· πολλὰ δὲ

βιβλία αὐτῆς εἶναι σπάνια καὶ μεγίστης ἀξίας. — Τὸ Μουσεῖον περιέχει ἀγάλματα, ἀνάγλυφα, ἀρχιτεκτονικὰ κοσμήματα, ἅπαντα ἐκ μαρμάρου, συμποσούμενα εἰς 478 ἀντικείμενα, μικρὰ ἢ μεγάλα. Ἡ κεραμευτικὴ αὐτοῦ συλλογὴ περιέχει 1461 ἀντικείμενα. Αἱ ἐπὶ μαρμάρων ἐπιγραφαὶ συμποσοῦνται εἰς 166. Πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἔχουσιν ἱστορικὴν σημασίαν. Ὑέλινα ἀντικείμενα εὑρίσκονται ἐν τῷ Μουσείῳ 149, Μεταλλικὰ δὲ 105. Τὸ Μουσεῖον κοσμεῖται καὶ ὑπὸ πλουσιωτάτης συλλογῆς σταθμῶν, ὧν τὰ πλεῖστά εἰσι σμυρναϊκά.

Ἡ Ἑταιρία ἐκδίδει περιοδικῶς τεῦχος περιέχον τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν της, πλείστας ἐπιγραφὰς καὶ διάφορα ὑπομνήματα ἀρχαιολογικὰ καὶ τοπογραφικά. Μέχρι σήμερον ἐδημοσιεύθησαν τρία τοιαῦτα τεύχη καὶ ἔτυχον τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν ἀρχαιολόγων.

β) *Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος «Ὅμηρος».* — Ἱδρυθεὶς κατὰ πρῶτον τῷ 1870 ὑπὸ τὴν προσηγορίαν «Ἀναγνωστήριον ἡ Σμύρνη», τὸ δὲ 1872 μετονομασθεὶς «Σύλλογος Ὅμηρος», ἠδυνήθη νὰ σχηματίσῃ μικρὰν βιβλιοθήκην διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν μελῶν του, καὶ συλλογὴν τῆς φυσικῆς. Μέχρι σήμερον προσεπάθησε δι' ἀναγνωσμάτων καὶ μαθημάτων νὰ μεταδώσῃ γνώσεις κοινωφελεῖς. Τὸ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ ἑξαετίαν ἐκδοθὲν ὁμώνυμον περιοδικόν, κατέστη κατάλληλον πρὸς τοῦτο ὄργανόν του. Πρὸ ἑπταετίας ἠνέῳξε καὶ νυκτερινὰ σχολεῖα διὰ τοὺς χειρώνακτας, εἰς ἃ μετὰ προθυμίας ἔσπευδεν ὁ ἀμαθὴς λαός· ἀλλὰ μὴ ὑποστηριχθέντα ἐκλείσθησαν καὶ σήμερον μόνον ἓν ὑφίσταται.

γ) *Σύλλογος τῶν ἐν Σμύρνῃ Ἑλλ. διδασκάλων.* — Σκοπὸς τούτου ἡ ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ προαγωγὴ τῶν διδασκάλων Σμύρνης, ἡ κοινὴ σύμπραξις πρὸς ἐπίβλεψιν τοῦ ποιοῦ τῆς διδασκαλίας καὶ ἡ ἀνάπτυξις καὶ μελέτη παιδαγωγικῶν θεμάτων.

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐκδίδονται τέσσαρες ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες καὶ ἓν οἰκογενειακὸν περιοδικόν.

Μετὰ τὴν Σμύρνην ἡ παιδεία εἶναι μᾶλλον διαδεδομένη εἰς Βριούλλα καὶ εἰς Τσεσμέ. Ἀμφότεραι αἱ ἑλληνίδες αὗται πόλεις ἱδρυμέναι ἐπὶ τῆς ἐρυθραίας χερσονήσου, δεσπόζουσιν ὅλης αὐτῆς τῆς χώρας καὶ εἶναι τὰ κυριώτερα κέντρα τοῦ ἐκεῖ Ἑλληνισμοῦ.

Ἐν Βριούλλοις ὑπάρχει τέλειον σχολαρχεῖον· τρία δ' ἕτερα σχολεῖα χρησιμεύουσιν εἰς προπαιδευτικὰ μαθήματα. Ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν μαθητευομένων ἀῤῥένων συμποσοῦται εἰς 450. Διὰ τὰ κοράσια

ὑπάρχουσι δύο παρθεναγωγεῖα ἐν οἷς φοιτῶσι 255. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπάρχουσι καὶ ἰδιωτικὰ νηπιαγωγεῖα δύο, ἐκδιδάσκοντα περὶ τὰ 80 νήπια.

Ὁ Τσεσμὲς κατοικούμενος ὑπὸ 14,000 Ἑλλήνων καὶ 2200 τούρκων, ἔχει τέλειον σχολαρχεῖον καὶ δύο γυμνασιακὰς τάξεις. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐκπαιδεύονται κατ' ἔτος περὶ τοὺς 550 ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Εἰς τὰς πέριξ τοῦ Τσεσμὲ κωμοπόλεις ἐκπαιδεύονται περὶ τὰ 1,400 ἄῤῥενα καὶ θήλεα, πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ὁποίων δαπανῶνται κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν κοινοτήτων 1200 περίπου λίραι. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ ἐν Τσεσμὲ ἐδρεύοντος Ἐπισκόπου ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 40,000, ὁ δὲ Τουρκικὸς εἰς 4,200.

Περὶ τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς Διοικήσεως Σμύρνης δὲν ποιοῦμεν λόγον ἰδιαίτερον χάριν συντομίας, ἄλλως τε οἱ ἐν τοῖς πίναξιν ἀριθμοὶ εἰσὶν ἐκφραστικώτεροι τῶν λόγων. Ἀναφέρομεν δὲ μόνον ὅτι σύλλογοι ἐκτὸς τῆς Σμύρνης ὑπάρχουσι καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς μέρεσιν.

Ἐν Θείρᾳ, «Φιλεκπαιδευτικὸς ἡ Μνημοσύνη.»

Ἐν Παϊντηρίῳ, «Σύλλογος ὁ Σόλων.»

Ἐν Τοματίοις, «Σύλλογος τὸ Πανιώνιον.»

β) *Διοίκησις Σαρουχάν.* — Ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς διοικήσεως ταύτης εἶναι συμπαγέστερος πρὸς τὴν παραλίαν, εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἕρμου καὶ εἰς τὴν Μαιονίαν.

Ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτῆς Μαγνησίᾳ ὑπάρχει ἐντελὲς σχολαρχεῖον μετὰ μαθητῶν 60, προπαιδευτικὰ δὲ σχολεῖα ὑφίστανται τέσσαρα ἐν οἷς ἐκπαιδεύονται περὶ τὰ 380 παιδία. Παρθεναγωγεῖα ὑπάρχουσι τρία μετὰ μαθητριῶν 300. Ἐν συνόλῳ ὑπὲρ τῆς αὐτόθι ἐκπαιδεύσεως ἐξοδεύονται ὑπὸ τῆς κοινότητος τῶν Μαγνήτων περὶ τὰς 500 λίρας.

Ἐν Μαγνησίᾳ ἀκολουθοῦσιν οἷον καὶ ἐν Σμύρνῃ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα.

Μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἤρξατο ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐλευθέρως ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις, διότι οἱ κρατοῦντες ὀθωμανοὶ διὰ παντοίων τρόπων παρηγκώνιζον πᾶσαν δημοσίαν ἑλληνικὴν ἐπιχείρησιν.

Μετὰ τὴν Μαγνησίαν ἑτέρα ἀξιόλογος πόλις εἶναι ὁ Κασσαμπᾶς, ἐν ᾧ κατοικοῦσιν 3,000 Ἕλληνες. Αὐτόθι ἐκπαιδεύονται περὶ τὰ 340 παιδία ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Ἕτερκι ἀξιόλογοι πόλεις τῆς διοικήσεως ταύτης, ἐν αἷς ὑπερισχύει τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον εἶναι ἡ Μαινεμένη, τὸ Ἀζάριον, ἡ Πέργαμος, τὰ Κοῦλα καὶ ἡ Φιλαδέλφεια.

Πρὸς τὸ κέντρον καὶ τὸ βόρειον μέρος τῆς διοικήσεως ταύτης ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν ὁμιλεῖται ὑπὸ ὅλων τῶν ἰθαγενῶν Ἑλλήνων κατοίκων, διότι ἀφ' ὅτου οἱ Τοῦρκοι ἐκυρίευσαν τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἔκτοτε καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔπαυσε νὰ ἀκούηται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ. Μόνον δὲ ἐν ταῖς παρακτίαις πόλεσι καί τισιν ἀπροσίτοις μέρεσι τοῦ ἐσωτερικοῦ διεσώθη ἡ ἡμετέρα γλῶσσα. Πρὸ τριακονταετίας ὅμως βαθμηδὸν μεταδίδεται ἡ πρὸς ἐκμάθησιν αὐτῆς ἔφεσις, καὶ σήμερον ἐκεῖ ἔνθα ὡμιλεῖτο καθ'ὁλοκληρίαν ἡ τουρκικὴ ἀκούεται ἀναμιξ καὶ ἡ ἑλληνική. Εἰς ἐπιδιόρθωσιν τοῦ κακοῦ τούτου κόποι πολλοὶ καὶ δαπάναι οὐ σμικραὶ πρέπει νὰ καταβληθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἔθνους.

γ) *Διοίκησις Ἀϊδινίου.* — Ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς διοικήσεως ταύτης ἀνέρχεται εἰς 30,000 περίπου.

Ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτῆς Ἀϊδινίῳ κατοικουμένῃ καὶ ὑπὸ 4,200 Ἑλλήνων, ὑπάρχει μία γυμνασιακὴ τάξις, ἐντελὲς σχολαρχεῖον καὶ ἓν προπαιδευτικὸν σχολεῖον, ἐν οἷς ἐκπαιδεύονται 220 ἄῤῥενα. Ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ ἐκπαιδεύονται μόνον 60 θήλεα.

Ἐν Ἀϊδινίῳ ὑπάρχει καὶ ἓν ἰδιωτικὸν νηπιαγωγεῖον μετὰ 45 νηπίων.

Ἅπαντα τὰ δημόσια ἐκπαιδευτήρια τῆς πόλεως ταύτης διατηροῦνται ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, ἔχοντος κεφάλαιον 3,000 λιρῶν· ἐκ τῶν τόκων δὲ αὐτοῦ ἀναπληροῦνται αἱ ἐτήσιαι ἐκπαιδευτικαὶ ἀνάγκαι τοῦ τόπου.

Ἐντελὲς σχολαρχεῖον ὑπάρχει καὶ ἐν Σωκίοις, πόλει ἐχούσῃ ἑλληνικὸν πληθυσμὸν ἐκ 3,000 ψυχῶν· καὶ ἐν Ναζλίῳ ὑπάρχουσι τάξεις ἑλληνικῶν μαθημάτων. Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πόλεσι καὶ κωμοπόλεσι τῆς διοικήσεως ταύτης ὑπάρχουσι μόνον προπαιδευτικὰ σχολεῖα.

δ) *Διοίκησις Μεντεσέ.* — Ἡ ἐπαρχία αὕτη μᾶς εἶναι ἀληθὴς terra incognita, δι' οὓς λόγους ἐξεφράσαμεν ἀνωτέρω, ὥστε δὲν γινώσκομεν ἢ ὀλιγίστας πόλεις καὶ κωμοπόλεις ἐχούσας πληθυσμὸν ἑλληνικόν. Εἶναι ὅμως γνωστὸν ἐν τῷ ἐμπορικῷ κύκλῳ τῆς χώρας ὅτι πολλὰ μέρη τῶν καλλιεργησίμων γαιῶν τῆς διοικήσεως ταύ-

της, καλούμενα Τσιφλίκια, ἀνήκουσιν εἰς πλουσίους ὁμογενεῖς, οἵτινες σχηματίζουσι βαθμηδὸν μικρὰ κωμίδρια ἕνεκα τῶν ἐμμίσθων αὐτῶν ἐργατῶν.

Ἰδιαιτέραν μνείαν ποιοῦμεν ἐνταῦθα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς κωμοπόλεως Λειβησίου, κειμένης πλησίον τῆς Μάκρης. Ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ ὑφίσταται τέλειον σχολαρχεῖον ἐκ τεσσάρων τάξεων μετὰ μαθητῶν 60. Τὰ ἐν αὐτῷ μαθήματα διδάσκονται κατὰ τὸ πρόγραμμα τῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδος. Ὑποχρεωτικὴ δὲ ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν εἶναι ἡ τουρκική. Ἐν τῷ ἀλληλοδιδακτικῷ σχολείῳ ἐκπαιδεύονται κατὰ μέσον ὅρον 250 μαθηταὶ ἄῤῥενες καὶ 50 θήλεα. Πρὸς τούτοις ὑπάρχει καὶ ἰδιωτικὸν νηπιαγωγεῖον ἐκ τριάκοντα νηπίων συνιστάμενον.

Ἐλπίζομεν εἰς ἄλλην περίστασιν νὰ μεταδώσωμεν πλήρεις στατιστικὰς πληροφορίας περὶ τῆς διοικήσεως ταύτης.

(Ἔπονται οἱ Πίνακες).

Α'. ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

ΣΜΥΡΝΗ: ΕΠΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 100,000

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΑ	Γυμνασίου τάξεις	Μαθηταί	Ἑλλ. Σχολείων τάξεις	Μαθηταί	Προπαιδευτικὰ Σχολεῖα	Μαθηταί	Νηπιαγωγεῖα	Μαθηταί
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙ' ΑΡΡΕΝΑ								
Εὐαγγελικὴ Σχολὴ	5	257	2	162	2	327		
Κιουπετζόγλειος Σχολὴ	1	31	2	116	1	342		
Σχολὴ Ἄνω Συνοικίας					1	156		
Σχολὴ Σχοιναδίκων					1	160		
Σχολὴ Ἁγ. Δημητρίου					1	250		
Σχολὴ Εὐαγγελιστρίας					1	60		
Σχολὴ Ἁγ. Νικολάου					1	120		
Σχολὴ Μορτακίων					1	60		
Σχολὴ Ἁγ. Κωνσταντίνου					1	30		
ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΑ								
Μέγα Παρθεναγωγεῖον Ἁγ. Φωτεινῆς	3	60	3	153	1	350	1	90
Παρθ. Ἁγίου Πνεύματος			2	19	1	138	1	112
Παρθ. Ἁγ. Αἰκατερίνης					1	30	1	35
Παρθ. Ἁγ. Ἰω. Προδρόμου					1	80	1	20
Σχολ. Ἰω. τοῦ Θεολόγου					1	60	1	90
Παρθ. Μορτακίων					1	90		

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΑ	Γυμνασίου τάξεις	Μαθηταί	Έλλ. Σχολείων τάξεις	Μαθηταί	Προπαιδευτικά σχόλεια	Μαθηταί	Νηπιαγωγεία	Μαθηταί
ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΑΡΡΕΝΩΝ								
Ν. Ἀρώνη								
Ἐμπορ. Σχολεῖον	3	35	2	45	1	30		
Ἀδελφῶν Γρηγοριαδῶν								
Ἑλλην. Λύκειον	2	30	2	30	1	20		
Π. Καπλανίδου								
Ἐμπορ. Λύκειον	4	38	2	23	1	32		
Ν. Ῥενιέρη								
Σμυρναϊκὸν Λύκειον	1	5	2	8	1	10		
Ἀντ. Ἰσηγόνη								
Ἑλλ. παιδαγωγεῖον			2	24	1	25		
Ι. Βορορζέρη Σχολεῖον			2	13	1	25		
Δ. Χαρικλείους								
Ἑλλ. Παιδαγωγεῖον			2	10	1	30		
ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΑ								
Χ. Ἀναστασιάδου								
Παρθεναγωγεῖον	1	10	3	45	1	24		
Σκαραμαγκᾶ								
Παρθεναγωγεῖον			1	10	1	50		
Κυδωνοπούλου Παρθεναγ.			2	16	1	35		
Φ. Κοκκινάκη								
Παρθεναγωγεῖον			3	20	1	36		
Χρ. Σακκελλαρίου								
Νηπιαγωγεῖον							1	60

ΟΝΟΜΑ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΙΩΝ	Πληθυσμὸς ἑλληνικὸς	Γυμνασίου τάξεις	Μαθηταί	Έλλ. Σχολείου τάξεις	Μαθηταί	Προπαιδευτικὰ σχόλεια	Μαθηταί	Παρθεναγωγεῖα	Μαθήτριαι	Νηπιαγωγεῖα	Μαθηταί
Βουρνόβας	9000			3	20	1	100	1	130		
Ναρλίκιοϊ	170										
Χατζιλάρι	180										
Βουνάρβασι	1100					1	55				
Κουκλουτζᾶς	3000					1	90	1	70		
Βουτζᾶς	3300					1	150	1	80		
Σεβδίκιοϊ	4500			2	30	1	55	1	60		
Γκιὸζ-Τεπὲς	120					1	15				
Καρσιακᾶς	1000										
Ναρλὶ-δερὲς	480					1	40				
Γικκίκιοϊ	200					1	15				
Ἁγ. Γεωργ. Τσιφλὶκ	600					1	45	1	35		
Κιλισμὰν	120					1	10				
Βρίουλλα	15700			3	65	3	380	2	255	2	80
Γκιοὺλ-Παζὲς	800					1	60				
Ἐγγλεζονῆσι											
α) Ἐπάνω χωρίον	240					1	80				
β) Κάτω χωρίον	480										
Πυργὶ	200					1	20				
Μεγάλο Μουλδουβάνι											
α) Ἰντζὲ-Βουνάρι	1000										
β) Τεκὲς	900										
Μικρὸ Μουλδουβάνι	460					1	40				
Σαὶπ	600					1	50				
Ἀχιρλὶ	720					1	60				
Γενὶ-Λιμὰν	480					1	30				
Σαλμὰν	720					1	50				
Βοϊνάκι	300					1	20				
Κουτσοὺκ-Βαζὲς	180					1	12				
Σαζάκι	180					1	12				
Μελλὶ	1200					1	45				
Λιθρὶ (Ἐρυθραὶ)	1000			1	10	1	80				
Ῥεϊζ-Δερὲς	3600			2	30	1	70				
Ἀλάτσατα	12800			3	45	1	200	1	80		
Τσεσμὲς	14000	2	40	3	50	1	160	1	160	1	100

ΟΝΟΜΑ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΙΩΝ	Πληθυσμός ἑλληνικός	Γυμνασίου τάξεις	Μαθηταί	Ἑλλ. Σχολείου τάξεις	Μαθηταί	Προπαιδευτικὰ Σχολεῖα	Μαθηταί	Παρθεναγωγεῖα	Μαθήτριαι	Νηπιαγωγεῖα	Μαθηταί
Κάτω-Παναγιὰ	5000			2	50	1	150	1	150		
Ἁγία-Παρασκευὴ	3000					1	80	1	70		
Νουχοὺτ Ἀλάνι	80										
Ὀβατζὶκ	1200					1	60				
Σιβρισὰρ	2500					1	60	1	50		
Κοιμητούρια	180					1	10				
Μάλκατζικ	130										
Δεβελίκιοϊ	240					1	20				
Τριάντα	180					1	15				
Γκιαούρκιοϊ	600					1	35				
Ὑψηλὴ	200										
Νέα Ἔφεσος	3000			2	35	1	180	1	105		
Κιρκιντζὲς	4200					1	150				
Γσαγγλὶ	900					1	60				
Θεῖρα	2760			3	30	1	150	1	32		
Ὀδεμίσιον	1800			1	20	1	130	1	60		
Πυργὶ	600					1	30				
Λύγδα	940					1	60				
Παλαιὰ Φώκαια	4500			3	40	1	180	1	70		
Νέα Φώκαια	4500			3	40	1	170	1	60		
Τσακμακλὴ	400					1	25				
Ἀλιάγα	800					1	40				
Ἀρὰπ-Τσιφλὶκ	250					1	20				
Σουβουτζούκια	180										
Κούζπεϊλι	100										
Μαινεμένη	3200			2	25	1	180	1	120		
Κερέγκιοϊ	500					1	30				
Μέγα Λουτζάκι	600					1	35				
Νυμφαῖον	1700			2	15	1	110	1	100		
Παϊντήριον	3900			2	24	1	150	1	100		
Κριτζαλιὰ	700			1	15	1	80				
Γιακάκιοϊ	120					1	20				
Λουτζάκι	70					1	12				

Β'. ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΣΑΡΟΥΧΑΝ

ΟΝΟΜΑ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΙΩΝ	Πληθυσμός ἑλληνικός	Γυμνασίου τάξεις	Μαθηταί	Ἑλλ. Σχολείου τάξεις	Μαθηταί	Προπαιδευτικὰ Σχολεῖα	Μαθηταί	Παρθεναγωγεῖα	Μαθήτριαι	Νηπιαγωγεῖα	Μαθηταί
Μαγνησία	7800			3	60	4	380	3	300		
Χορόσκιοϊ	1600					1	80	1	100		
Γκιαούρκιοϊ	2000					1	70	1	60		
Τσουλλοῦ	350					1	30				
Ἐρρίκιοϊ	300					1	15				
Καρατσιφλίκι	750					1	25				
Πουρναρέγκι	20										
Γενὶ-Τσιφλίκι	30										
Παπαζλὶ	1200					1	60				
Κὸλ-δερὲ	1600					1	105				
Μουτεβελλὶ	400					1	30				
Τσαούσογλου	280					1	15				
Φίλλιο	140					1	10				
Χαρμανταλὶ	250					1	15				
Χαμζὰμ-πειλὶ	250					1	12				
Χατζιλέρι	600					1	30				
Τζομπανισιὰ	900					1	55	1	38		
Καρακογλανιὰ	350					1	40				
Πάρσα	680					1	40	1	30		
Ἀχμετλὶ	350					1	30				
Ὀργαμλὶ	200					1	20				
Κασσαμπᾶς	3000			2	36	1	100	1	70		
Μάρμαρα	500					1	30				
Σελεντὶ	15										
Καϊσλάρι	180										

ΟΝΟΜΑ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΙΩΝ	Πληθυσμός ελληνικός	Γυμνασίου τάξεις	Μαθηταί	Ἑλλ. Σχολείου τάξεις	Μαθηταί	Προπαιδευτικὰ Σχολεῖα	Μαθηταί	Παθεναγωγεῖα	Μαθήτριαι	Νηπιαγωγεῖα	Μαθηταί
Ἀξάρι	3700			2	35	1	100	1	80		
Βακίριον	180										
Κιρκαγάτσι	1600			2	25	1	90	1	80		
Κέλεμπος	520					1	50	1	40		
Σῶμα	900					1	80	1	30		
Κινίκιον	1550			2	25	1	110	1	80		
Ζάναι	200										
Πέργαμος	4200			2	20	1	128	1	150	1	120
Πόργιατζικ	25										
Μπουλτζέκιοϊ	20										
Ἀλῆ-Μπεϊλὴ	20										
Κιοσπειλὴ	40										
Σαρατζιλὰρ	15										
Χριστιανοχώριον (Γκιαούρκιοϊ)	200										
Ἁγιασμὰτ	200										
Μακαρονία	60										
Καμπακούμ	150										
Δικελῆ	900					1	60				
Τσανταρλῆ	800					1	45				
Ἰσμακλὰρ	160										
Ἀτζανὸζ	375										
Σαντζίδες	400										
Σαζ-Τσιφλὶκ	40										
Κιρκλὰρ	75										
Κάλαργα	200										
Φιλαδέλφεια	5000			3	45	1	150	1	90		
Πιτσιρλὶ Τεπετζίκι	240										
Κοῦλα	3000			3	15	1	128	1	153	1	130
Σαλιχλὶ Τατάρι	200										
Παργάμι	80										
Μεντοχῶρι Γκιόλδες	300										

Γ.' ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΑΙΔΙΝΙΟΥ

ΟΝΟΜΑ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΙΩΝ	Πληθυσμός ελληνικός	Γυμνασίου τάξεις	Μαθηταί	Ἑλλ. Σχολείου τάξεις	Μαθηταί	Προπαιδευτικὰ Σχολεῖα	Μαθηταί	Παθεναγωγεῖα	Μαθήτριαι	Νηπιαγωγεῖα	Μαθηταί
Ἀϊδίνιον	4200	1	10	3	40	1	170	1	60	1	45
Μουσαλὶ	320					1	20				
Βουγιουκλὶ	160										
Κιόσκι	100										
Ἀκτσὲς	120										
Ναλλὶ	1500			2	25	1	120	1	75		
Καρὰ-σοῦ	120										
Δενιλὶ	1500					1	200				
Κολοσσαὶ	600					1	50				
Σαράκιοϊ	350					1	30				
Χῶναι	450					1	35				
Σώκικ	3000			3	25	1	168				
Καινούριο χωριὸ	500					1	40				
Μπὰγ-ἀρκσὶ	1300					1	50				
Κελεμπέσι	2100			1	15	1	80				
Δωμάτικ	2500					1	110				
Ἄκ-κιοϊ	1200					1	60				
Γέροντας	4000					1	120				

Δ'. ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΜΕΝΤΕΣΕ

Μοῦλλα	750										
Μανταλιὰ	240										
Ὀβατζὶκ	420										
Ἀλὰν Παξὲς	150										
Κουϊτζάκι	180										
Μύλασσα	1800					1	90				
Ταλιάνι	240										
Μάκρη	300			2	10	1	50				
Λειβήσιον	3600	1	15	3	45	1	200		50		
Τάβαι	50										
Πόρλος	1900										
Βουδρούμ	850										

ΠΕΡΙ ΔΙΑΔΟΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΞΕΝΟΦΩΝΟΙΣ

Πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις Συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων

Διὰ λόγους ἱστορικούς, ὧν ἡ ἀνάπτυξις δὲν εἶνε τοῦ παρόντος, διατρίβουσιν, ὡς γνωστὸν, ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις πληθυσμοί τινες ξενόφωνοι, οἷον ἐν μὲν τῇ Ἠπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ Βλάχοι καὶ Ἀλβανοί, ἐν δὲ τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ βουλγαρόφωνοι, ἐν δὲ τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ τουρκόφωνοι. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἀνέκαθεν, μὴ δυνάμενοι ἢ μὴ θέλοντες νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν ὡς ὄργανον τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως, ἠσπάσθησαν ὡς τοιαύτην τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, πρὸς ὃ διετέλεσαν μέχρι τοῦδε ἀδιασπάστως συνδεδεμένοι ὡς μέλη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος.

Περὶ τῶν πληθυσμῶν τούτων εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν τοὺς ἰσχυροὺς λόγους, δι' οὓς οἱ μεριμνῶντες περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς τοῦ λαοῦ ἐκπαιδεύσεως καὶ περὶ διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὀφείλουσι νὰ λάβωσιν ἰδιαιτέραν καὶ ἐξαιρετικὴν πρόνοιαν. Θεωροῦντες μὲν τοὺς λαοὺς τούτους ὡς ἀδελφοὺς, ὀφείλομεν νὰ παράσχωμεν εἰς αὐτοὺς πᾶσαν ἀδελφικὴν συνδρομὴν πρὸς ταχυτέραν καὶ ἀσφαλεστέραν αὐτῶν ἀνάπτυξιν· βλέποντες δὲ τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν ἐθνικοτήτων ἀγρίως ἐξεγειρόμενον ἐν τῇ ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ, ὀφείλομεν καὶ διὰ λόγους ἐθνικοῦ συμφέροντος νὰ ἀντιληφθῶμεν πάσῃ δυνάμει τῆς ἀγάπης τῶν λαῶν ἐκείνων, οἵτινες ἑταύτισαν τὴν ἐκυτῶν τύχην πρὸς τὴν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Μεταξὺ λοιπὸν τούτων τῶν πληθυσμῶν ἡ διάδοσις τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς εὑρίσκει πρόσκομμα μέγιστον καὶ κυριώτατον τὸ ξενόφωνον τῶν εἰς τὰ σχολεῖα φοιτώντων παίδων, δι' ὃ μετὰ πολυετῆ φοίτησιν δὲν ἀποκομίζουσι τοσαύτην ἱκανότητα περὶ τὸ κατανοεῖν καὶ γράφειν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τοσαύτας γνώσεις, ὅσας οἱ Ἑλληνόπαιδες. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότατον εἶνε ὅτι, οὕτως ἀτελῶς καὶ βραδέως διαδομένης εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τούτους τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης, ἡ παρ' αὐτῶν τούτων ποθουμένη παντελὴς τῶν λαῶν τούτων ἐξελλήνισις θὰ καταντήσῃ ζήτημα χρόνου μακροτάτου.

Ὅθεν πρὸς ταχυτέραν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ πρὸς εὐρυτέραν διάδοσιν αὐτῆς μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν ἀνάγκη πᾶσα

α.) *Νὰ συσταθῶσι πολλὰ καὶ καλῶς ὠργανισμένα νηπιαγωγεῖα.* Ἵνα δὲ ἀποκτήσωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν πλείστας καὶ ὀλιγαρκεῖς νηπιαγωγοὺς, δὲν πρέπει ν' ἀρκεσθῶμεν μόνον εἰς ὅσας παρασκευάζει ἡ ἐν Ἀθήναις φιλεκπαιδευτικὴ ἑταιρεία· ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη τὰ ἀνώτερα τῆς Ἀνατολῆς Ἑλλ. παρθεναγωγεῖα νὰ ὀργανισθῶσιν οὕτως ὥστε τὰ ἐν Ἰωαννίνοις, ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Σμύρνῃ νὰ εἶνε συγχρόνως καὶ φυτώρια νηπιαγωγῶν. Εἰς δὲ τὰς ἐν τούτοις ἐκπαιδευομένας νηπιαγωγοὺς, πλὴν τῆς ἄλλης διδακτικῆς μεθόδου, πρέπει νὰ δίδωνται καὶ τοιαῦταί τινες ὁδηγίαι: νὰ μὴ ἐπιτρέπωσιν ἐν τῷ σχολείῳ νὰ λαλῆται ἄλλη γλῶσσα παρὰ τὴν ἑλληνικήν· νὰ προκαλῶσι κατὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐν τῷ σχολείῳ διατριβὴν ὅσον τὸ δυνατὸν συχνοτέραν συνομιλίαν μεταξὺ τῶν νηπίων περὶ τῶν κοινοτάτων καὶ ἁπλουστάτων πραγμάτων τοῦ βίου· νὰ μὴ ἐπιζητῶσι τὴν ἀγαν ἐξηκριβωμένην καὶ καλλιεπῆ ἐκείνην νεοελληνικὴν γλῶσσαν, ἥτις ἀπομακρύνεται πλέον τοῦ δέοντος τῆς κοινῶς καθομιλουμένης ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅπως τοῦτο γίνεται — ὀρθῶς ἴσως — ἐν τοῖς νηπιαγωγείοις τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων μεγαλοπόλεων τῆς Ἀνατολῆς. Πρὸς τοῦτο δὲ εἶνε ἀνάγκη καὶ τὰ πρῶτα βιβλία ὅσα θὰ δοθῶσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν νηπίων νὰ εἶνε εἰς ὁμοίαν γλῶσσαν συντεταγμένα.

β'.) Πρὸς τοῖς νηπιαγωγείοις ἀνάγκη ἀπαραίτητος νὰ ὑπάρχωσι καλῶς κατηρτισμένα δημοτικὰ σχολεῖα, ἐν μὲν ταῖς κώμαις μὲ ὀλιγωτέρας τάξεις, ἐν δὲ ταῖς κωμοπόλεσι μὲ πλειοτέρας· διότι μόνα τὰ νηπιαγωγεῖα ἐν ταῖς τοιαύταις κοινότησιν ἀπεδείχθη ὅτι εἶνε ματαία δαπάνη καὶ ἁπλῆ παιδιά· τὰ ὀλίγα ἑλληνικὰ, ἅπερ ἐν διαστήματι δύω ἐτῶν ἔμαθον τὰ ξενόφωνα νήπια ἐν τῷ σχολείῳ, λησμονοῦνται τὸ τρίτον ἔτος ἐξ ὁλοκλήρου, ἐὰν μετὰ τῆς ἡλικίας δὲν προβῇ ἡ τελεία αὐτῶν ῥίζωσις καὶ ἡ διὰ περαιτέρας διδασκαλίας καὶ χρήσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐνίσχυσις. — Τὰ μαθήματα τῶν δημοτικῶν τούτων σχολείων πρέπει νὰ εἶνε τοιαῦτα περίπου: πρὸ πάντων διδασκαλία καὶ ἄσκησις περὶ τὴν νέαν ἑλληνικὴν τοι-

αὐτη, ὥστε νὰ δύνανται οἱ ἀπολυόμενοι νὰ ἐννοῶσιν ἀπροσκόπτως πᾶν νεοελληνικὸν βιβλίον μὴ ὑπερβαῖνον τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν διανοητικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν, καὶ νὰ γράφωσιν ὁπωσοῦν ὀρθῶς τὴν νέαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν (μικραὶ ἐκθέσεις, ἐπιστολογραφία, μικρὰ καταστιχογραφία, πρακτικὴ ἀριθμητικὴ μετ' ἐφαρμογῆς συχνῆς εἰς τὸν πρακτικὸν βίον, ἱστορία ἱερὰ καὶ ἑλληνικὴ (Μακεδονικὴ, ἠπειρωτικὴ, κτλ. ἐν πλείονι ἐκτάσει), γεωγραφία, καλλιγραφία, φωνητικὴ μουσικὴ (ᾄσματα), γυμναστική.)

Ὅπου δὲ ὑπάρχουσιν ἑλληνικὰ σχολεῖα, δὲν εἶνε μὲν ἀνάγκη νὰ καταργηθῶσιν, ἵνα μὴ προσκρούσῃ τις ἴσως εἰς τὰς προλήψεις τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ἡ ἐν αὐταῖς διδασκαλία πρέπει νὰ περιστρέφηται εἰς τὰ εἰρημένα μαθήματα, ἡδὲ ἀρχαία ἑλληνικὴ ἢ ἐντελῶς νὰ παραμεληθῇ ἢ ἐπὶ τοσοῦτον νὰ περιορισθῇ ὅσον ἀρκεῖ πρὸς κατάληψιν τοῦ Εὐαγγελίου ἢ τῶν μύθων τοῦ Αἰσώπου. Διότι τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τὰ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λεγομένοις σχολείοις διδασκόμενα εἶνε ἀναντίῤῥητον ὅτι θέλουσι χρησιμεύσῃ εἰς ἐκείνους μόνους, ὅσοι θὰ μεταβῶσιν εἰς γυμνάσια. Εἶνε δὲ ἐκ πείρας βέβαιον ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων κοινοτήτων μόλις τὸ $^1/_{10}$ ἢ καὶ ὀλιγώτεροι ἐπιζητοῦσι τελειοτέραν ἐκπαίδευσιν.

γ'.) Οἱ διδάσκαλοι οἱ περμπόμενοι εἰς τὰς ξενοφώνους κοινότητας εἶνε πολὺ προτιμότεροι ἐὰν γινώσκωσι τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν. Ὅθεν ἀνάγκη νὰ γείνῃ φροντὶς ἐκ τῶν τοιούτων πληθυσμῶν νὰ ἐκλέγωνται εὐφυεῖς καὶ χρηστοὶ νέοι καὶ νὰ διαπλάττωνται ἱκανοὶ διδάσκαλοι. Οἱ τοιοῦτοι διδάσκαλοι οὐ μόνον εἰς τοὺς μαθητάς των εἶνε χρησιμώτεροι, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὁμογλώσσους αὐτῶν πολίτας δύνανται νὰ διαδώσωσιν, ἂν ὄχι πλέον τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ ἀγωγήν, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἑλληνικὸν φρόνημα καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν ἑλληνισμὸν καὶ φιλοπατρίαν κ.τ.τ.

δ'.) Εἰς τὰς πτωχὰς κοινότητας νὰ πέμπωνται χρηματικαὶ βοήθειαι, καὶ νὰ διανέμωνται δωρεὰν βιβλία εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ ἐν γένει νὰ παρέχηται πᾶσα εὐκολία καὶ ἐνθάῤῥυνσις πρὸς αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν, ἀφ' οὗ ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις δὲν εἶνε δυνατὸν ἐκεῖ νὰ ἐπιβληθῇ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος διαφόρων Μακεδονικῶν Συλλόγων

Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙ ΕΠΤΑΕΤΙΑΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΕΝ ΒΑΡΝΗ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Α'.

ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Πρὸ ἐτῶν ἤδη πολλῶν ἡ παρ' ἡμῖν πρὸς τὰ καλὰ ὀργῶσα νεολαία, ἐπιζήλῳ καθορῶσα ὄμματι τὴν ἐν ταῖς διαφόροις τῆς τε Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας πόλεσι κοινὴν τῶν Ἑλλήνων τάσιν, πρὸς ἵδρυσιν Συλλόγων, Ἀδελφοτήτων, Λεσχῶν καὶ ἄλλων Σωματείων, σκοπούντων ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν εἰς τὰς κατωτέρας τοῦ λαοῦ τάξεις διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ τῶν γραμμάτων, σὺν τῇ ἑλληνοπρεπεῖ παιδεύσει καὶ ἀγωγῇ, ἐκ δ' ἑτέρου τὴν ἔμμεσον διὰ τῆς παιδείας διάσωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ παντὸς ὅ,τι πάτριον ἔχομεν· ἐκ δὲ τῶν λόγων τῆς ἱδρύσεως τῶν ἑκασταχοῦ ἑκάστοτε Σωματείων βαθέως συναισθανομένη, ὅτι μετὰ οὐχὶ πολλῶν ἐτῶν παρέλευσιν εὐάρεστα ἔσονται τ'ἀποτελέσματα καὶ εὐεργετικοὶ οἱ καρποὶ τῶν Σωματείων τούτων, ἀνέκαθεν ἤδη διενοεῖτο, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι ἱδρύσῃ τοιοῦτόν τινα Σύλλογον ἢ ἕτερον Σωματεῖον, φιλεκπαιδευτικὸν ἐπιδιῶκον σκοπόν.

Τῆς τάσεως ταύτης καὶ τῆς δικκαοῦς ἐπιθυμίας ἀποτέλεσμα ἦν ἡ κατὰ τὸ 1864 ἔτος ἵδρυσις τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου «Ἐλπίδος», τοῦ χρηστὰς μὲν παρασχόντος κατ' ἀρχὰς τὰς ἐλπίδας, ὅτι τὰ μάλιστα ἐξυπηρετήσει τὸν ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν καὶ τοῖς πέριξ χωρίοις, ἐν οὕτως ἀποκέντροις καὶ τῆς ἑστίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀφεστηκόσι τόποις, ἀκμαῖον μὲν ἀλλ' ὑποστηρίξεως χρῄζοντα Ἑλληνισμὸν, ὅπως ἀδιάσειστος διαμείνῃ ἔναντι τῶν ὁσημέραι ἔξωθεν ἐπαπειλούντων αὐτὸν ἐχθρῶν κινδυνωδῶν, ὀλιγοήμερον δ' ὅμως βιώσαντος ζωὴν, διὰ λόγους εὐνοήτους καὶ τὴν ἐν γένει κοινωνικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῆς καθ' ἡμᾶς κοινότητος ἀφορῶντας.

Πλὴν ἀλλ' ὅμως ἐκπνέουσα ἡ «Ἐλπὶς» βαθείας ἐγκατέλιπε τὰς ῥίζας τῆς ἀρχικῆς τάσεως καὶ μεγίστας τὰς ἐλπίδας, ὅτι τάχ' αὖριον ἔσται ἄμεινον· καὶ τῷ ὄντι ἀπαύγασμα ἀληθῶς τῆς ἀρχικῆς ἐκείνης τάσεως τυγχάνει ἡ πρὸ ἐτῶν ἑπτὰ, τῇ 20 Αὐγούστου 1872

ἵδρυσις τοῦ καὶ ἤδη ὑφισταμένου Φιλεκπαιδευτικοῦ ἡμῶν Συλλόγου, σκοπὸν προτιθεμένου τὴν ἔν τε τῇ πόλει καὶ τῇ περιχώρῳ καθ' ἁπάσας τοῦ λαοῦ τὰς τάξεις διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῶν φώτων καὶ τὴν ἐνίσχυσιν αὐτῶν.

Β'.

ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΑΥΤΟΥ.

Ὁποῖα καὶ ὁπόσα διεπράξατο ὁ Σύλλογος ἡμῶν οὗτος κατὰ τὸν ἑπταετῆ αὐτοῦ βίον καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν πολλῶν παρ' ἡμῖν εὐπαιδεύτων νέων, καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀνυπέρβλητον τὸν ζῆλον κεκτημένου συμπολίτου ἡμῶν κ. Γ. Φλώρη, κατὰ τὴν διετῆ τοῦ ὁποίου προεδρείαν καθωρίσθησαν καὶ τὰ θεμέλια, οὕτως εἰπεῖν, ἐτέθησαν ἁπασῶν τῶν ἄχρι τοῦδε ἐνεργειῶν αὐτοῦ, εἰ καὶ ἐτησίως διὰ τῶν ἐπετηρίδων καὶ τῶν ἐκθέσεων καὶ λογοδοσιῶν τῶν ἑκάστοτε προέδρων ἐδημοσιεύοντο τῷ Πανελληνίῳ, σύντομον ἀλλ' ὅμως καὶ ὅσον ἐπιτρέπει ἡμῖν ὁ βραχὺς χρόνος ποιούμεθα αὐτῶν ἀφήγησιν.

ά.) Ἐνέργειαι καὶ ἔργα ἐν Βάρνῃ.

Καὶ δὴ ἐν μὲν Βάρνῃ ὁ Φιλεκπαιδευτικὸς ἡμῶν Σύλλογος 1) ἱδρύσατο ἐν τῇ νέᾳ συνοικίᾳ «Σουλτανιὲ» σχολὴν ἀῤῥένων καὶ θηλέων, ἐν ᾗ φοιτῶσιν ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν παιδία ἑκατέρου τοῦ φύλου· 2) διετήρησε καὶ διατηρεῖ αὐτὴν μέχρι τοῦδε, οὐ μόνον τοὺς μισθοὺς ἀποτίων τῶν ἐν αὐτῇ διδασκόντων, ἀλλὰ καὶ τὰ διδακτικὰ βιβλία δωρεὰν παρέχων τοῖς πλείστοις τῶν ἀπόρων μαθητῶν τε καὶ μαθητριῶν· 3) διετήρησε καὶ διατηρεῖ ἐν τοῖς σχολείοις ἡμῶν διαφόρους ὑποτρόφους, ἐκ τῶν ἐπιμελεστέρων καὶ εὐαγωγοτέρων μαθητευόντων ἐκλέγων αὐτούς, πλείστοις δ' ἑτέροις ἐπιμελέσι μὲν ἀλλ' ἀπόροις δωρεὰν παρεχόμενος τὰ διδακτικὰ βιβλία· 4) μετὰ τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν σχολείων τῆς πόλεως ἑκάστοτε συσκεπτόμενος συνετέλει ἑκάστοτε πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐν τοῖς σχολείοις ἡμῶν κακῶς ἐχόντων· 5) καθ' ἕκαστον ἔτος ἐν ταῖς ἐνιαυσίοις ἐξετάσεσιν ἐξεταστικὴν ἐξέλεγεν ἐπιτροπήν, ἔργον ἔχουσαν τὸ παρευρίσκεσθαι καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῶν ἐξετάσεων καὶ γνωμοδοτεῖν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῶν, σὺν τῇ ὑποδείξει τῶν κακῶς ἐχόντων

καὶ διορθώσεως χρηζόντων, καὶ βραβεύειν τοὺς ἀριστεύοντας ἐκ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν· καὶ 6) πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐν γένει σκοποῦ αὐτοῦ ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἤτοι πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ τῶν φώτων εἰς τὰς κατωτέρας τοῦ λαοῦ τάξεις, διάφορα ἐδιδάξατο δημόσια μαθήματα καὶ ἀναγνώσματα, κοινωνικὸν ἰδίᾳ ἔχοντα σκοπόν.

Καὶ ταῦτα μὲν καὶ τοιαῦτα τὰ ἐν Βάρνῃ ἔργα αὐτοῦ, μικρὰ μὲν βεβαίως καὶ ἀσήμαντα, ἀλλ' οὖν τοιαῦτα διὰ τὸν λόγον ὅτι τὰ σχολεῖα ἡμῶν ἀμέσως ὑπὸ τῆς Κοινότητος ἡμῶν συντηρούμενα οὐκ εἶχον τὴν ἄμεσον καὶ ἀπόλυτον τοῦ Συλλόγου ἡμῶν ὑλικὴν ὑποστήριξιν.

β'.) Ἐνέργειαι καὶ ἔργα αὐτοῦ ἐν τοῖς πέριξ ὁμογενέσι χωρίοις.

Μετὰ τὴν πατρίδα εἰς τὰ πέριξ χωρία στέψας τὰ ὄμματα αὐτοῦ ὁ Σύλλογος ἡμῶν, ἐκ δὲ τούτων πρὸς τὰ μείζω ἔχοντα τὴν ἀνάγκην καὶ τὰ κεντρικώτερα πρὸς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἀποστολὴν παριστάμενα, ἐν μὲν Καβάρνῃ 1) ἀμέσως τε καὶ ἐμμέσως ἐνήργησεν, ἵνα ἀνεγερθῇ ἐκ βάθρων τὸ τῶν ἀῤῥένων σχολεῖον πλὴν τῶν ἐκ τοῦ ταμείου αὐτοῦ χορηγηθέντων χρημάτων, καὶ διαφόρους ἐνεργήσας πρὸς τοῦτο ἐράνους ἔν τε Βάρνῃ καὶ ταῖς διαφόροις ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πανηγύρεσι· 2) ἐγκατέστησεν αὐτόθι διδάσκαλον· 3) παρεῖχε δωρεὰν τὰ διδακτικὰ βιβλία τοῖς ἀπόροις μαθηταῖς καὶ μαθητρίαις, πλὴν τῶν ἐνιαυσίως ἐν ταῖς ἐξετάσεσι τοῖς ἀριστεύουσι τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν παρεχομένων βραβείων· 4) ἵδρυσε Παρθεναγωγεῖον, ἀποστείλας ἐντεῦθεν καὶ τὴν διδάσκαλον, ἣν καὶ διετήρησεν ἄχρις ἐσχάτων, κατ' ἀρχὰς μὲν ὁλόκληρον αὐτῆς ἀποτίων τὸν διδασκαλικὸν μισθόν, ἐν δὲ τοῖς ὑστέροις χρόνοις, τῆς ἐκεῖ κοινότητος κατὰ μικρὸν ἀρξαμένης εὐπορεῖν, τὸ ἥμισυ μόνον τοῦ ἐνιαυσίου αὐτῆς μισθοῦ, καὶ 5) τρεῖς ἐξεπαίδευσεν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς σχολείοις ὑποτρόφους ἅπαντα παρασχόμενος αὐτοῖς δωρεάν.

Ἐν Οὔτσορμαν ἵδρυσε σχολεῖον ἐκ θεμελίων, ἀποστείλας ἐντεῦθεν καὶ τὸν διδάσκαλον, ᾧ ἐτέλει καὶ μέρος τοῦ διδασκαλικοῦ αὐτοῦ μισθοῦ, πλὴν τῶν τοῖς ἀπόροις δωρεὰν παρεχομένων διδακτικῶν βιβλίων.

Ἐν Σαμουλᾷ (Σάβλᾳ) ἐπίσης ἵδρυσε σχολεῖον, ἐντεῦθεν ἀποστείλας καὶ τὸν διδάσκαλον καὶ τὰ διδακτικὰ βιβλία δωρεὰν παρεχόμενος.

Ἐν Βαλτσικίῳ ἐν μὲν τῇ ἄνω συνοικίᾳ ἵδρυσε σχολεῖον, παρέχων καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ διδασκαλικοῦ μισθοῦ, τοῖς δ' ἀπόροις μαθηταῖς καὶ μαθητρίαις τῆς ἐν τῇ κάτω συνοικίᾳ σχολῆς δωρεὰν χορηγῶν τὰ διδακτικὰ βιβλία.

Ἐν Καρα-Χουσεΐν ἵδρυσε σχολεῖον, ἐκ θεμελίων, τὰ πρὸς τοῦτο παρασχόμενος χρήματα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ καὶ μέρος ἀποτίσας τοῦ διδασκαλικοῦ μισθοῦ, πλὴν τῶν ἑκάστοτε δωρεὰν παρεχομένων διδακτικῶν βιβλίων.

Ἐν Τζαφερλῇ, Κεστριτσίῳ, Τσακους-Κιοϊ, Τζεβιζλῇ, καὶ ἄλλοις πλησιοχώροις χωρίοις, ποῦ μὲν τὴν ἐποπτείαν ἔχων τῆς πορείας τῶν σχολείων, ποῦ δὲ τὰ διδακτικὰ χορηγῶν βιβλία, εἴς τινα δὲ καὶ χρηματικὴν ἐπιχορήγησιν παρέχων, συνετέλει εἰς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγὴν καὶ ἐκπαίδευσιν τῆς πρὸς τὰ γράμματα ὀργώσης νεολαίας.

Ἐν Παζαρτζικίῳ μετὰ μυρίους κόπους, μόχθους, λογομαχίας καὶ διαδικασίας κατίσχυσεν ἐπὶ τέλους, καὶ διὰ τῶν ἀρχῶν τῶν τοπικῶν ἵδρυσεν Ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον, ἵνα συγκεντρώσῃ τοὺς ἐκεῖ ὁμογενεῖς, ἐπὶ πολλὰ δ' ἔτη διετήρησε καὶ τὸν ἱερέα, καὶ διδασκαλικὰ τελοῦντα χρέη.

Ἐν Σούμλᾳ καὶ Ῥουστσουκίῳ πολλάκις ἀρωγὸν ἔτεινε τὴν χεῖρα ταῖς ἐκεῖ ἑλληνίσι κοινότησιν, ὁτὲ μὲν δωρεὰν αἰτουμέναις τὰ διδακτικὰ βιβλία, ὁτὲ δὲ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ἐπικαλουμέναις ἐποπτείαν καὶ ὑποστήριξιν.

Ἐν δὲ Μαγγαλλίᾳ τέλος πολλὰ μοχθήσας ἀπέστειλεν ἐπὶ τέλους ἱερέα, καὶ διδασκαλικὰ τελοῦντα χρέη, πλὴν τῶν δωρεὰν χορηγουμένων βιβλίων, καὶ τὸν διδασκαλικὸν ἀποτίων ἐπί τινα ἔτη μισθόν.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις πρὸς ἐπαισθητοτέραν ἐπιτυχίαν τῶν ἐν τοῖς πέριξ ὁμογενέσι χωρίοις ἐνεργειῶν αὐτοῦ, βραβεῖον ἐξ ἑκατὸν μέχρι πεντακοσίων γροσίων συνέστησε, προοριζόμενον διὰ τοὺς ἐν τοῖς χωρίοις εὐδοκίμως καὶ καρποφόρως διδάσκοντας.

Χωρὶς δὲ τούτων ἁπάντων, καὶ μετὰ τὰς πρὸς ἐπιτυχίαν τούτων δυσχερεῖς πάνυ καὶ πολυπλόκους ἐργασίας, ἐν ἑπτὰ ἔτεσι διεπράξατο ἐναποταμιεῦσαι χίλια περίπου εἰκοσάρια ἀργυρᾶ, ὧν τὰ μὲν ἥμίση ἐχορηγήθησαν, ὡς προείρηται, πρὸς ἵδρυσιν τῶν ἐν διαφόροις χωρίοις σχολείων, τὰ δ' ἕτερα ἥμίση τετοκισμένα εὑρίσκονται παρὰ διαφόροις, ὡς ἀποθεματικὰ χρησιμεύοντα κεφάλαια τοῦ

Συλλόγου ἡμῶν. Ὡς δ' ἐπίμετρον ἁπάντων τούτων προστίθεμεν, ὅτι ἐν τῷ ἑπταετεῖ αὐτοῦ βίῳ συνέδεσε σχέσεις μεθ' ἁπάντων τῶν ἔν τε Τουρκίᾳ καὶ Ἑλλάδι συλλόγων, ὧν οἱ μὲν παρεῖχον αὐτῷ χρήματα, οἱ δὲ διδακτικὰ ἀπέστελλον βιβλία· οὐκ ὀλίγους δὲ ἐνέγραψεν ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτοῦ Δωρητὰς καὶ Εὐεργέτας εἴς τε χρήματα καὶ πράγματα, οὐκ ὀλίγα δὲ ἀνεκήρυξε καὶ Ἐπίτιμα Μέλη.

Πλὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Σύλλογος ἡμῶν οὗτος, ὁ τοσαῦτα μὲν διαπραξάμενος, ἔτι δὲ πλείω ὅτι διαπράξεται ἐν τῷ μέλλοντι ἐλπίδας παρέχων, ὑπέκυψε τῇ φορᾷ τῶν πραγμάτων, τὴν μεγίστην ἀτυχήσας ἀτυχίαν καὶ καταστρεφόμενα ἰδὼν ἀλλεπάλληλα ἅπαντα σχεδὸν τὰ χωρία, εἰς ἃ ἔτεινον αἱ φιλεκπαιδευτικαὶ αὐτοῦ ἐνέργειαι, συγκαταστρεφόμενα δ' ἐπομένως ἰδὼν καὶ ἅπαντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἐπὶ δύω ὡς ἔγγιστα ἔτη ἐκοιμήθη ὕπνον βαθύν, ἐπὶ τῶν βλεφάρων αὐτοῦ κατακαθησασῶν τῶν γνωστῶν ἀνωμαλιῶν καὶ περιστάσεων. Ἔκτοτε οὐδεὶς ἐτόλμα ν' ἀνεγείρῃ αὐτόν. Πάντες περιέμενον, ἵνα αἱ περιστάσεις ἄρξωνται καὶ πάλιν ὑποφώσκειν εὐνοϊκαί, δικαιοῦσαι τὴν εἰς τὸ στάδιον τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ καὶ αὖθις ἀπάλειψιν.

Ἐπῆλθον τέλος εὐνοϊκώτεραι περιστάσεις· ὁ δὲ μόνος σπινθὴρ, ὁ ὑπὸ τὴν τέφραν κεκρυμμένος καὶ ἀναζωπύρησιν περιμένων, ἡ τριμελὴς δῆλα δὴ ἐπιτροπὴ, ἡ κατὰ τὸν ὕπνον αὐτοῦ ἐν κρυπτῷ καὶ παραβύστῳ ἐνεργοῦσα, ἔκτακτον καὶ γενικὴν συνεκάλεσε τῶν μελῶν αὐτοῦ συνεδρίασιν τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1878, ἐπέτειον ἡμέραν αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐκλεχθεισῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ σωματείου νέα ἐδόθη αὐτῷ ζωὴ, καὶ μείζων πρὸς ἐπιδίωξιν τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ δραστικότης, τῆς γενικῆς τοῦ σωματείου κατὰ τὴν 13 Φεβρουαρίου 1879 συνεδριάσεως εἰς ἀνασύστασιν, οὕτως εἰπεῖν, προβάσης αὐτοῦ καὶ ἐκούσιον εἰσφορὰν ἐκ 1500 φράγκων συνεισενεγκούσης.

Πλὴν ἀλλὰ ἀναδρομικὸν ῥίπτοντες εἰς τὰ παρελθόντα βλέμμα, πρὸς τὸ ἀχανὲς δὲ ἐνώπιον ἡμῶν ἐμβλέποντες μέλλον, ἰλιγγιῶμεν τῇ ἀληθείᾳ, τὴν μὲν ἀποστολὴν τοῦ Συλλόγου ἡμῶν εἴπερ ποτὲ ἱερωτέραν καθορῶντες, τοὺς δὲ πρώην κινδύνους καὶ σκοπέλους πολλαπλασιαζομένους βλέποντες, τοὺς δὲ τοῦ ἐθνισμοῦ ἡμῶν ἐχθροὺς κραταιοτέρους ἤδη ὁρῶντες, τὸν δὲ κύκλον ἐντεῦθεν τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ εὐρύτερον ἤδη καὶ σπουδαιότερον καθιστάμενον κατανοοῦντες, ὡς ἔκ τε τῶν ἐπελθουσῶν καταστροφῶν καὶ τῆς δυσχεροῦς οἰκονομικῆς τοῦ ταμείου αὐτοῦ θέσεως.

Τοιαύτης οὔσης τῆς ἀποστολῆς τοῦ Συλλόγου ἡμῶν, τοιαύτης δὲ καὶ τῆς δυσχεροῦς, τό γε νῦν ἔχον, πορείας αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπιτεύξει τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, οὐδὲν ἄλλο, τό γ' ἐφ' ἡμῖν, θεωροῦμεν συντελοῦν πρὸς ἄρσιν τῶν δυσχερειῶν τούτων, ἢ αὐταπάρνησιν μὲν ἡμῶν αὐτῶν καὶ σύντονον καὶ δραστικὴν ἐνέργειαν, τῶν φιλογενῶν δὲ καὶ ὁμογενῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἑκασχοῦ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐπιδιωκόντων Συλλόγων ἠθικὴν ἀρωγὴν καὶ ὑλικὴν ὑποστήριξιν. Περὶ τοῦ πρώτου τῶν ἀπαιτουμένων τούτων οὐδόλως ἀμφιβάλλοντες, ὡς ἐκ τῆς ἐνδειχθείσης τῶν ἑκάστοτε προεδρείων αὐταπαρνήσεως, περὶ δὲ τοῦ δευτέρου ἀκράδαντον ἔχοντες πεποίθησιν, ὡς ἐκ τῶν ἀκραιφνῶν αἰσθημάτων τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν καὶ τῆς πολλάκις ὑπὸ τῶν Συλλόγων ἐπιδαψιλευθείσης ἡμῖν ἀρωγῆς, εὐγνωμόνως ἀποδεξόμεθα καὶ τὰς τυχὸν ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων δοθησομένας ἡμῖν οἱασδήποτε συμβουλὰς ἢ ὁδηγίας.

Ἐν Βάρνῃ τῇ 14/26 Μαρτίου 1879.

Ὁ πρόεδρος

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΠΑΣΤΙΑΣ.

Ὁ γεν. γραμματεὺς

ΜΙΧΑΗΛ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Κεφάλαιον Α'.

Τὰ Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια.

§ 1. Ἡ Ἀδριανούπολις, ὡς καὶ πᾶσα ἑλληνικὴ πόλις, ἐπιδιώκουσα ἀείποτε τῶν ἑλληνοπαίδων ἀμφοτέρου τοῦ φύλου τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν δὲν διέλιπέ ποτε συντηροῦσα τῶν πόρων αὐτῆς ἀνάλογα ἐκπαιδευτήρια. Ταῦτα τῇ συνεργείᾳ τοῦ ἐν αὐτῇ φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου τυχόντα ἐσχάτως τῆς γενναίας ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς συνδρομῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἤρξαντο αὐξανόμενα καὶ βελτιούμενα οὕτως, ὥστε μετ' οὐ πολὺ ἐλπίζεται ν' ἀμιλλῶνται πρὸς τὰ πρότυπα τῶν ἐν Ἀθήναις ἐκπαιδευτηρίων.

§ 2. Ἐν Ἀδριανουπόλει, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν προαστείων, ὑπάρχουσιν ἐν συνόλῳ δέκα καὶ πέντε ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, ἐξ ὧν ἓν μὲν ἡ Κεντρικὴ ἑλληνικὴ σχολή, ἓν δὲ τὸ Κεντρικὸν ἑλληνικὸν παρθεναγωγεῖον, ἓξ δὲ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, πέντε δὲ τὰ δευτέρας τάξεως παρθεναγωγεῖα καὶ τέλος δύο τὰ πρότυπα νηπιαγωγεῖα.

§ 3. Ἅπαντα τὰ ἐκπαιδευτήρια ταῦτα ὑπάγονται ὑπὸ μίαν κεντρικὴν ἐφορείαν, ἧς πρόεδρος εἶναι ὁ Α. Σεβασμιότης ὁ Μητροπολίτης Διονύσιος· φοιτῶσι δὲ μεθ' ὅλας τὰς δυσμενεῖς τῆς πόλεως πολιτικὰς περιστάσεις εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα χίλιοι ἑξακόσιοι τριάκοντα μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι διδασκόμενοι ὑπὸ τριάκοντα καθηγητῶν, διδασκάλων καὶ βοηθῶν.

§ 4. Καὶ ἡ μὲν Κεντρικὴ ἑλληνικὴ σχολὴ μετὰ τοῦ Κεντρικοῦ ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου σκοπεῖ τελειοτέραν τινὰ τῶν νέων ἀνάπτυξιν, τὰ δύο δὲ πρότυπα νηπιαγωγεῖα διδάσκουσι κατὰ τὴν ἤδη εἰσαχθεῖσαν νέαν μέθοδον καὶ προπαρασκευάζουσι τὰ νήπια διά τε τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ τὰ δευτέρας τάξεως παρθεναγωγεῖα. Ἐν τούτοις δὲ οἱ παῖδες ἐπὶ τρία ἢ τέσσαρα σχολικὰ ἔτη προπαρασκευάζονται διὰ τὸ Κεντρικὸν ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ παρθεναγωγεῖον ἢ διὰ τὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ βίον. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ δύο νηπιαγωγεῖα δὲν ἐπαρκοῦσιν εἰς τὴν φοίτησιν ἁπάντων τῶν νηπίων, τὰ ἄνω δημοτικὰ σχολεῖα καὶ παρθεναγωγεῖα ἔχουσιν ἐξ ἀνάγκης καὶ νηπιακὸν τμῆμα.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ.

α). Ἡ Κεντρικὴ Ἑλληνικὴ Σχολή.

§ 5. Ἡ Κεντρικὴ ἑλληνικὴ σχολὴ μέλλουσα σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ἀποτελέσῃ τέλειον γυμνάσιον, ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἤδη σεπτεμβρίου 1878 διερρυθμίσθη ὑπὸ τοῦ δαπάνῃ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐκεῖθεν ἀποσταλέντος γυμνασιάρχου κυρίου Ἰ. Κ. Βεργάδου εἰς ἡμιγυμνάσιον κατὰ τὰ νεώτατα προγράμματα τοῦ ἐν Ἑλλάδι ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἀρξαμένη δὲ τῆς βελτιώσεως αὐτῆς ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς ἔτυχεν ἐπ' ἐσχάτων καὶ τῆς συνδρομῆς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμογενῶν, οἵτινες πρὸ μικροῦ ἔπεμψαν τριακοσίας ἑξήκοντα λί-

ρας ὀθωμανικὰς πρὸς ἀγορὰν οἰκοπέδου καὶ ἀνέγερσιν καταλλήλου ἑλληνικοῦ γυμνασίου.

§ 6. Εἰς τὴν Κεντρικὴν ἑλληνικὴν σχολὴν φοιτῶσι νῦν 155 μαθηταὶ ἀποτελοῦντες πέντε τάξεις, ὧν δύο μὲν τοῦ γυμνασίου, τρεῖς δὲ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου· διδάσκουσι δ' ἐν αὐτῇ οἱ ἑξῆς καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι· ὁ διευθυντὴς κ. Ἰ.Κ. Βεργάδης· ὁ καθηγητὴς κ. Β. Γρηγοριάδης καὶ οἱ διδάσκαλοι κκ. Γ. Λογοθετίδης, Β. Μελανίων, Εὐγένιος Ῥοδιζᾶς καὶ Κ. Χατζόπουλος· προθύμως δ' ἀνεδέχθησαν νὰ διδάσκωσιν ὥρας τινὰς καθ' ἑβδομάδα καὶ οἱ ἰατροὶ κκ. Α. Κρήτης καὶ Γ. Καραπαναγιώτης, ὧν ὁ πρῶτος μὲν διδάσκει τὴν σωματολογίαν ἐν τῇ β'. τάξει τοῦ γυμνασίου, ὁ δὲ κ. Καραπαναγιώτης ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ τάξει τοῦ γυμνασίου ὁμοῦ φυσικὴν ἱστορίαν.

§ 7. Καὶ ἡ μὲν β'. τάξις τοῦ γυμνασίου ἑπτὰ μόνον μαθητὰς ἔχουσα διδάσκεται τὰ ἑξῆς μαθήματα.

1) Ἑλληνικά· Δημοσθένους Α'. Φιλιππικὸς, Θουκυδίδου βιβλίον Α'. Ὁμήρου Ὀδύσσεια κατ'ἐκλογὴν, Ἡροδότου ἀνάγνωσις (κείμενα στερεότυπα), συντακτικὸν, θεματογραφία, ἐκθέσεις (12 ὥρας καθ' ἑβδομάδα).

2) Θρησκευτικά· ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Α. Δ.Κυριακοῦ (δὶς τῆς ἑβδομάδος).

3) Μαθηματικά· Ἄλγεβρα (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

4) Γενικὴ ἱστορία τῶν Ῥωμαίων καὶ Βυζαντινῶν (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

5) Φιλοσοφικά· σωματολογία (δὶς τῆς ἑβδομάδος).

6) Φυσικὴ ἱστορία (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

7) Γαλλικά· γραμματικὴ, ἀνάγνωσις, ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις, θέματα, ἐξάσκησις εἰς τὸ ὁμιλεῖν (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

§ 8. Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ τάξει τοῦ γυμνασίου διδάσκονται οἱ δώδεκα αὐτῆς μαθηταὶ τὰ ἑξῆς μαθήματα.

1) Ἑλληνικά· Ἰσοκράτους Ἀρεοπαγιτικὸς, Δημοσθένους Γ'. Ὀλυνθιακὸς (ἐκ τῆς Χρηστομαθείας Ῥαγκαβῆ), Ξενοφῶντος ἀπομνημονεύματα, Ἡροδότου ἀνάγνωσις (στερεότυπα), συντακτικὸν (Ἀσωπίου), θεματογραφία, ἐκθέσεις ἐκλεκτῶν τεμαχίων ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἑλληνικῆς γλώσσης μεθ'ἑρμηνείας (12 ὥρας καθ'ἑβδομάδα.)

2) Θρησκευτικά· Ἱερὰ κατήχησις Βερναρδάκη (δὶς τῆς ἑβδομάδος).

3) Ἱστορία τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

4) Μαθηματικά· θεωρητικὴ ἀριθμητικὴ Δαμασκηνοῦ καὶ ἀρχαὶ γεωμετρίας (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

5) Γαλλικά· ἀνάγνωσις, γραμματικὴ, θέματα, ἐξάσκησις εἰς τὸ ὁμιλεῖν (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

6) Φυσικὴ ἱστορία (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

Σημείωσις. Διὰ λόγους ἀποχρῶντας ἡ διεύθυνσις τῆς Κεντρικῆς ἑλληνικῆς σχολῆς δὲν ἐνέκρινε τὴν εἰς τὰς δύο τάξεις τοῦ γυμνασίου εἰσαγωγὴν τῆς λατινικῆς γλώσσης κατὰ τὸ παρὸν τοὐλάχιστον ἔτος.

§ 9. Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι τὸ πρόγραμμα τῶν μαθητῶν τοῦ γυμνασίου, τὸ δὲ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου διὰ μὲν τὴν τρίτην καὶ ἀνωτάτην τάξιν 21 μαθητὰς ἔχουσαν περιέχει τὰ ἑξῆς.

1) Ἑλληνικά· Ἰσοκράτους Πανηγυρικὸς, Ξενοφῶντος Κύρου ἀνάβασις (ἐκ τῆς χρηστομαθείας Ῥαγκαβῆ), πρακτικὴ ἐνάσκησις ἐφ' ὅλης τῆς γραμματικῆς, ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις, ἀρχαὶ συντάξεως, σύνταξις ἁπλῶν προτάσεων κατ' ἐφαρμογὴν, ἐκστήθισις ἑλληνικῶν ἀσμάτων κατ' ἐκλογὴν μεθ' ἑρμηνείας (δέκα ὥρας καθ' ἑβδομάδα).

2) Ἑλληνικὴ Ἱστορία (Ξανθοπούλου) ἀπὸ τῶν Περσικῶν μέχρι τέλους (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

4) Γεωγραφία (Σακελλαρίου), Ἀσία, Ἀφρικὴ, Ἀμερικὴ καὶ Ὠκεανία (δὶς τῆς ἑβδομάδος).

5) Μαθηματικά· Ἀριθμητικὴ (Δαμασκηνοῦ), τὸ τέλος τῆς πρακτικῆς καὶ ἀρχαὶ τῆς θεωρητικῆς (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

6) Ἀρχαὶ τῆς γαλλικῆς γλώσσης (δὶς τῆς ἑβδομάδος).

§ 10. Διὰ δὲ τὴν δευτέραν 36 μαθητὰς ἔχουσαν τὰ ἑξῆς.

1) Ἑλληνικά· Κύρου Παιδεία, Λουκιανοῦ ἐνύπνιον, κατ' ἔννοιαν ἀνάγνωσις Γεροστάθου, ἐκστήθισις ἁπλῶν ἑλληνικῶν ἀσμάτων κατ' ἐκλογὴν μεθ' ἑρμηνείας, γραμματικὴ, τεχνολογία κατ' ἐφαρμογὴν τῶν γραμματικῶν κανόνων, ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις (12 ὥρας καθ' ἑβδομάδα).

2) Θρησκευτικά· Ἱερὰ ἱστορία (Βερναρδάκη) ἡ Καινὴ Διαθήκη (δὶς τῆς ἑβδομάδος).

3) Μαθηματικά· πρακτικὴ ἀριθμητικὴ (Δαμασκηνοῦ) ἀπὸ τῶν κλασμάτων μέχρι τέλους (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

4) Γεωγραφία (Σακελλαρίου) Ἀσία καὶ Εὐρώπη (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

5) Ἑλληνικά· Ἱστορία (Ξανθοπούλου) ἀπὸ Ἡρακλέους μέχρι τῶν Περσικῶν (τρὶς τῆς ἑβδομάδος).

§ 11. Εἰς δὲ τὴν πρώτην καὶ τελευταίαν τάξιν τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου σχηματισθεῖσαν ἐκ τῆς ἀναγκαίας συγχωνεύσεως δύο τάξεων καὶ 75 μαθητὰς ἔχουσαν διδάσκονται

1) Ἑλληνικά· γνωμικὰ καὶ σύντομοι φράσεις, Αἰσώπειοι μῦθοι, ἀνέκδοτα, τῶν πρὸς Εὐτρόπιον καὶ περὶ προσευχῆς λόγων τοῦ Χρυσοστόμου (Χρηστομάθεια Ῥαγκαβῆ), Γεροστάθου κατ' ἔννοιαν ἀνάγνωσις, ἑλληνικὴ γραμματικὴ (Βερναρδάκη) μέχρι τῶν εἰς μι ῥημάτων, ἐξάσκησις εἰς τὸ ἐλευθέρως ὁμιλεῖν καὶ ἐκφράζεσθαι τὰς ἐννοίας, ἐκστήθισις ᾀσμάτων μεθ' ἑρμηνείας, τεχνολογία, ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις (12 ὥρας καθ' ἑβδομάδα).

2) Θρησκευτικά· Ἱερᾶς ἱστορίας Παλαιὰ Διαθήκη (τρίς).

3) Γεωγραφία· Ἑλλὰς καὶ Τουρκία (Σακελλαρίου) (τρίς).

4) Μαθηματικά· Ἀριθμητικὴ ἀπὸ τῆς μονάδος μέχρι τῶν μικτῶν κλασμάτων (τρίς).

5) Καλλιγραφία (δίς).

β). Τὸ Κεντρικὸν Παρθεναγωγεῖον

§ 12. Τυχὸν καὶ τοῦτο τῆς ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς ὑποστηρίξεως τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ὀκτωβρίου 1878, διευθύνεται ὑπὸ τῆς ἐκεῖθεν δωρεὰν ἀποσταλείσης κ. Καλλιῤῥόης Σιγανοῦ. Ἡ ἐν λόγῳ διευθύντρια ἀναλαβοῦσα τὸ ἔργον αὐτῆς διωργάνωσε τὸ παρθεναγωγεῖον ὡς οἷόν τε ὁμοιομόρφως πρὸς τὰ ἐν Ἀθήναις. Εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον φοιτῶσι νῦν 165 μαθήτριαι εἰς ἓξ τάξεις διῃρημέναι, ὧν δύο μὲν εἰσὶν ἑλληνικαί, τέσσαρες δὲ συνδιδακτικαί· ἐπειδὴ δὲ τρεῖς ἦσαν αἱ ἐν αὐτῷ διδάσκουσαι μετὰ τῆς διευθυντρίας, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ προσωπικοῦ, ἐπεφορτίσθησαν νὰ διδάσκωσιν ἐν αὐτῷ μαθήματά τινα καθ' ἑβδομάδα καὶ οἱ τῆς κεντρικῆς σχολῆς καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι.

§ 13. Οὕτω δὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ κεντρικοῦ παρθεναγωγείου, ὅπερ κατωτέρω γράψομεν, διεξάγεται ὑπὸ τῶν ἑξῆς καθηγητῶν καὶ διδασκάλων· ὑπὸ τῆς κ. Κ. Σιγανοῦ, διευθυντρίας, τῆς κ. Α. Ἀποστόλου, τῆς κ. Ἑλένης Παναγιώτου, τοῦ διευθυντοῦ κ. Ι. Κ. Βερ-

γάδου καὶ τοῦ καθηγητοῦ κ. Β. Γρηγοριάδου διδασκόντων τὰ ἑλληνικὰ τῶν δύο ἀνωτέρων τάξεων, καὶ τῶν διδασκάλων κκ. Γ. Λογοθετίδου καὶ Κ. Χατζοπούλου, τοῦ μὲν τὴν ἀριθμητικήν, τοῦ δὲ τὰ ἱερὰ τῆς ἀνωτάτης τάξεως διδασκόντων.

§ 14. Διδάσκονται δὲ τὰ εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον φοιτῶντα κοράσια τὰ ἑξῆς κατὰ τάξιν μαθήματα. Ἡ μὲν δευτέρα τάξις τοῦ ἑλληνικοῦ διδάσκεται

1) Ἑλληνικά· Ξενοφῶντος ἀπομνημονεύματα καὶ οἰκονομικὸν (ἐκ τῆς χρηστομαθείας Ῥαγκαβῆ), ἐξάσκησιν εἰς τὸ τεχνολογικὸν ἐφ' ὅλης τῆς γραμματικῆς, ἀρχὰς συντάξεως, ἐκθέσεις ἰδεῶν, ὀρθογραφικὰς ἀσκήσεις, ἐκστήθισιν ἐκλεκτῶν τεμαχίων ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἑλληνικῆς γλώσσης (δώδεκα ὥρας καθ' ἑβδομάδα) ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ κ. Ἰ. Κ. Βεργάδου.

2) Θρησκευτικά. Ἱερὰν Κατήχησιν Βερναρδάκη (τρεῖς ὥρας καθ' ἑβδομάδα).

3) Μαθηματικά· Πρακτικὴν ἀριθμητικὴν Βάφα (δίς).

4) Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν Πανταζῆ (τρίς).

5) Γεωγραφίαν Σακελλαρίου, Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν (τρίς).

6) Φυσικὴν ἱστορίαν Μηλιαράκη (τρίς).

§ 15. Ἡ δὲ πρώτη μετ' αὐτὴν διδάσκεται

1) Ἑλληνικὰ μὲν Κύρου Ἀνάβασιν (ἐκ τῆς χρηστομαθείας Ῥαγκαβῆ) καὶ Γραμματικὴν Γενναδίου ὑπὸ τοῦ κ. Β. Γρηγοριάδου (πεντάκις).

2) Θρησκευτικά· Ἱερὰν Ἱστορίαν Πανταζῆ, Παλαιὰν καὶ Νέαν Διαθήκην (τρίς).

3) Μαθηματικά· Ἀριθμητικὴν Βάφα μέχρι τῶν συμμιγῶν (τρίς).

4) Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν Πανταζῆ (τρίς).

5) Γεωγραφίαν Σακελλαρίου, τὴν Ἑλλάδα καὶ Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν (τρίς).

6) Ἐργόχειρα καὶ καλλιγραφίαν (ἑξάκις).

§ 16. Τοῦ δὲ συνδιδακτικοῦ τμήματος ἡ μὲν ἀνωτάτη τάξις διδάσκεται τὰ ἑξῆς·

1) Ἑλληνικά· Νέας ἑλληνικῆς χρηστομαθείας ἀνάγνωσιν καὶ ἐξήγησιν τῶν Αἰσωπείων μύθων καὶ τοῦ ἐνυπνίου τοῦ Λουκιανοῦ. Γραμματικὴν Παππανικολάου τὸ τυπικὸν μέρος, ἐκθέσεις ἰδεῶν καὶ ὀρθογραφικὰ γυμνάσματα (12 ὥρας καθ' ἑβδομάδα).

2) Περίληψιν τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης (τρίς).

3) Γεωγραφίαν Σακελλαρίου, τὴν Ἑλλάδα (τρίς).

4) Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν ἀπὸ Ἡρακλέους μέχρι Λυκούργου (τρίς).

5) Ἀριθμητικὴν Γεράκη τὰς τέσσαρας πράξεις τῶν ἀκεραίων καὶ πρόσθεσιν καὶ ἀφαίρεσιν τῶν κλασμάτων (τρίς).

§ 17. Εἰς δὲ τὴν τρίτην τάξιν τοῦ συνδιδακτικοῦ διδάσκονται.

1) Ἑλληνικά· Ἀνάγνωσιν Μελίσσης Α′ καὶ Β′ τόμον καὶ γραμματικὴν Γεράκη (6 ὥρας καθ' ἑβδομάδα).

2) Θρησκευτικά· Ἐπίτομον Ἱερὰν Κατήχησιν Βερναρδάκη (τρίς).

3) Γεωγραφίαν Σακελλαρίου, τὸν ὁρισμὸν τῆς Γεωγραφίας, διαίρεσιν τῆς σφαίρας καὶ τῶν ἐπὶ τῆς σφαίρας, τὴν Ἑλλάδα ἐν περιλήψει (τρίς).

4) Καλλιγραφίαν καὶ ἀριθμητικὴν (τρίς).

§ 18. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν τάξιν τοῦ συνδιδακτικοῦ διδάσκονται.

1) Ἑλληνικά· Ἀνάγνωσιν ἐκ τῶν παιδικῶν διηγημάτων καὶ Γραμματικὴν Γεράκη (9 ὥρας καθ' ἑβδομάδα). Ἅπαντα δὲ τὰ λοιπὰ συνδιδάσκονται μετὰ τῆς τρίτης τάξεως τοῦ συνδιδακτικοῦ.

§ 19. Εἰς τὴν πρώτην τοῦ συνδιδακτικοῦ τέλος τάξιν διδάσκονται καθ' ἑκάστην ἀνάγνωσιν ἐκ τῶν παιδικῶν διηγημάτων, ἐπίτομον Ἱερὰν Ἱστορίαν, ἀρίθμησιν καὶ ἐργόχειρα.

Σημείωσις. Ἡ διευθύντρια ἐγκρίνασα τὴν εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον εἰσαγωγὴν τῆς γαλλικῆς γλώσσης ἐσχημάτισεν ἐκ τῶν ἀνωτέρων τάξεων μίαν τάξιν εἰς δύο τμήματα διηρημένην, ἣν καὶ διδάσκει τὰς ἀρχὰς τῆς γαλλικῆς γλώσσης τρὶς τῆς ἑβδομάδος.

γ). Τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα.

§ 20. Ἡ διεύθυνσις τῆς Κεντρικῆς ἑλληνικῆς σχολῆς ἀναλαβοῦσα ἀφ' ἑαυτῆς τὴν κατὰ τὴν νέαν μέθοδον διαρρύθμισιν τῶν δημοτικῶν σχολείων συνέστησε πρὸς εὐχερεστέραν ἐπιτυχίαν τούτου ἑβδομαδικὰς τῶν δημοδιδασκάλων συνεδριάσεις. Ἐν ταύταις ὁ κ. Ἰ. Κ. Βεργάδης, συσκεπτόμενος μετὰ τῶν δημοδιδασκάλων, ὁδηγεῖ τούτους ὡς εἰσηγητὴς διὰ ζώσης φωνῆς, ἀκολούθως δὲ καταγράφων τὴν ὕλην πειρᾶται οὕτω νὰ ἐξοικειώσῃ τοὺς δημοδιδασκάλους μὲ τὴν νέαν παιδαγωγικὴν μέθοδον.

§ 21. Κατὰ δὲ τὰς γραπτὰς αὐτοῦ ὁδηγίας αἱ δημοτικαὶ σχολαὶ ἐπιδιώκουσι δύο τινά, τὴν προπαρασκευὴν τῶν παίδων διὰ τὴν

Κεντρικὴν ἑλληνικὴν σχολὴν καὶ τὴν εὐθὺς μετὰ τὸ πέρας τῆς δημοτικῆς σχολῆς ἐξ ἀνάγκης γεννησομένην ἐπίδοσιν αὐτῶν εἴς τινα βιοποριστικὴν τέχνην· ἐντεῦθεν δὲ ἑκάστη δημοτικὴ σχολὴ διδάσκει τοὺς εἰς αὐτὴν φοιτῶντας καὶ γνώσεις τινὰς ἀπολύτως ἀναγκαίας διὰ τὸν ἐν κοινωνίᾳ βίον αὐτῶν. Ἑκάστη δημοτικὴ σχολὴ συνίσταται ἐκ μιᾶς τάξεως εἰς τρία τμήματα διηρημένης ἢ ἐκ δύο ἢ καὶ τριῶν τάξεων ὑποδιαιρουμένων εἰς τμήματα ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητευομένων.

§ 22. Καὶ ἐντὸς μὲν τοῦ φρουρίου ὑπάρχουσι δύο δημοτικαὶ σχολαί, ἡ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ ἡ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὧν ἡ μὲν διευθύνεται ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Περιστεράκη, ἡ δὲ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάννου Γεωργιάδου ἐχόντων ἀνὰ ἕνα ἑκάστου βοηθόν· φοιτῶσι δ' εἰς μὲν τὴν ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ ἁγίου Νικολάου σχολὴν 120 μαθηταὶ εἰς δύο τάξεις καὶ τέσσαρα τμήματα διηρημένοι, ὧν τὸ ἓν νηπιακόν· εἰς δὲ τὴν τοῦ Χριστοῦ 124 μαθηταὶ ἰσαρίθμους τάξεις καὶ τμήματα ἀπαρτίζοντες τῇ τοῦ ἁγίου Νικολάου.

§ 23. Ἐν δὲ τοῖς προαστείοις ὑπάρχουσι τὰ ἑξῆς ἑλληνικὰ δημοτικὰ σχολεῖα, τὸ ἐν Κιγικίῳ, τὸ ἐν Κιρισχανέ, τὸ ἐν Γιλδιριμίῳ καὶ τὸ ἐν Κουμαχαλέ.

§ 24. Καὶ τὴν μὲν ἐν Κιγικίῳ δημοτικὴν σχολὴν ἐπεσκέπτοντο μέχρι μὲν πρὸ 15 ἡμερῶν 95 μαθηταί, ἔκτοτε ὅμως ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν αὐξάνει, πολλῶν ἑλληνοπαίδων ἐγκαταλιμπανόντων τὴν ἐκεῖ νέαν βουλγαρικὴν σχολὴν καὶ φοιτώντων εἰς τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον· διότι εἰς οὐδὲν πλέον λογίζονται οὗτοι τῶν βιβλίων καὶ ἐνδυμάτων τὴν δωρεὰν τῶν πανσλαυϊστῶν· διευθύνεται δὲ ἡ σχολὴ αὕτη ὑπὸ τοῦ κ. Εὐστρατίου Ῥαλλίδου, ἔχοντος ἕνα βοηθόν.

§ 25. Τὴν δὲ νεωστὶ κατ' αἴτησιν τῶν κατοικούντων ἐν Κουμαχαλὲ ἀνοιχθεῖσαν πάλιν δημοτικὴν σχολήν, ἐπισκέπτονται 37 μαθηταί, διδασκόμενοι ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Φωτιάδου.

§ 26. Εἰς δὲ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τοῦ ἀμιγοῦς ξένων στοιχείων Γιλδιριμίου φοιτῶσι 280 μαθηταί, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν σὺν τῷ χρόνῳ αὐξάνει, διότι ἡ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ῥωσσικῆς διοικήσεως διατελοῦσα πανσλαυϊστικὴ ἑταιρία, ἀνοίξασα ἀπὸ μηνῶν τινῶν βουλγαρικὴν σχολὴν καὶ ὑπισχνουμένη εἰς τοὺς προσερχομένους μαθητὰς νὰ δίδῃ βιβλία καὶ ἐνδύματα, προσείλκυσε πολλῶν ἀπόρων ἑλλήνων τέκνα, διότι ἄλλοι μὲν χαριζόμενοι τοῖς ἐν

ταῖς οἰκίαις αὐτῶν κατοικοῦσι ῥώσσοις ἀξιωματικοῖς, εἰς οὓς ὑπέκρυπτον τὸν ἐθνισμὸν αὑτῶν, ἄλλοι δὲ ἀποφεύγοντες μικρὰν δαπάνην χάριν τοῦ εἰσιτηρίου καὶ τῶν βιβλίων ἔπεμπον τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὴν βουλγαρικὴν σχολήν. Ἐντεῦθεν δὲ ἡ κεντρικὴ ἐφορία ἠναγκάσθη νὰ δωρήσῃ τὰ πεντάγροσα εἰσιτήρια εἰς τοὺς τοιούτους, καὶ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ διευθύνοντος τὴν σχολὴν καὶ πολλῶν τῆς συνοικίας προκρίτων πολλοὶ γονεῖς μεταπειθόμενοι, ἄρχονται πέμποντες τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὴν ἑλληνικὴν σχολήν. Ἄχρι τῆς ὥρας οἱ ἐκ τῆς βουλγαρικῆς σχολῆς ἀποσπασθέντες ὑπερβαίνουσι τοὺς τριάκοντα. Διδάσκονται δὲ οἱ εἰς τὴν σχολὴν φοιτῶντες ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Βλαχοπούλου μετὰ δύο βοηθῶν.

§ 27. Τὴν ἐν Κιρισχανὲ τέλος δημοτικὴν σχολὴν ἐπισκέπτονται 118 μαθηταὶ, δύο τάξεις καὶ τέσσαρα μετὰ τοῦ νηπιακοῦ τμήματα ἀπαρτίζοντες καὶ διδασκόμενοι ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Σαββοπούλου, ἕνα ἐπίσης ἔχοντος βοηθόν.

§ 28 Εἰς ἅπαντα ταῦτα τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἤρξατο κατὰ τὸ ἐνὸν ἡ εἰσαγωγὴ τῆς συνδιδακτικῆς μεθόδου, ἐπειδὴ ὅμως οἱ καλούμενοι βοηθοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀγνοοῦντες τὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης χρησιμεύουσι μᾶλλον ὥς τινες εὐταξίαι, διὰ τοῦτο προσκόπτει ἡ συνδιδακτικὴ μέθοδος· δυστυχῶς δὲ καὶ οἱ πόροι τῆς ἐφορίας τῆς ἐκπαιδεύσεως δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ παραληφθῶσι διδάσκαλοι ἄξιοι τοῦ ὀνόματος τῶν βοηθῶν ἢ διδασκάλων.

δ) Τὰ λοιπὰ παρθεναγωγεῖα.

§ 29. Πλὴν τῶν εἰρημένων ἐκπαιδευτηρίων ὑπάρχουσιν ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ πέντε δευτέρας τάξεως παρθεναγωγεῖα, τὸ ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τὸ ἐν Γιλδιριμίῳ, τὸ ἐν Κιρισχανὲ, τὸ ἐν Κιγικίῳ καὶ τὸ ἐν Γενὶ ἱμαρέτ.

§ 30. Καὶ τὸ μὲν ἐν Γενὶ ἱμαρὲτ ὑπὸ τοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ἀδριανουπόλεως διατηρούμενον, ἔχει 24 μαθητρίας ὑπὸ μιᾶς διδασκάλου διδασκομένας.

§ 31. Τὸ δ' ἐν Κιγικίῳ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἔχῃ ἔτι πλείους μαθητρίας, ἂν ἡ ἐφορία ἠδύνατο πρῶτον μὲν νὰ διαθέσῃ καταλληλότερον εἰς σχηματισμὸν παρθεναγωγείου οἴκημα, εἶτα δὲ ἂν οἱ πόροι αὐτῆς ἐπέτρεπον νὰ προσληφθῇ καὶ δευτέρα διδάσκαλος· εἰς τὸ οὕτως ἔχον παρθεναγωγεῖον φοιτῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος 126 μαθήτριαι διδασκόμεναι ὑπὸ μιᾶς καὶ μόνης διδασκάλου.

§ 32. Τὸ δ' ἐν Κιρισχανὲ παρθεναγωγεῖον 65 μαθητρίας περιέχον διευθύνεται ὑπὸ τῆς κ. Ἑλ. Σταματίου, ἥτις καὶ διδάσκει τὰς φοιτώσας.

§ 33. Εἰς δὲ τὸ ἐν Γιλδιριμίῳ παρθεναγωγεῖον φοιτῶσιν 82 μαθήτριαι διδασκόμεναι ὑπὸ τῆς κ. Ἑλ. Γ. Παπάζογλου.

§ 34. Τέλος τὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου περιέχει 71 μαθητρίας εἰς μίαν τάξιν καὶ τρία τμήματα.

Σημείωσις. Τὰ πλεῖστα τῶν ἐν λόγῳ παρθεναγωγείων μὴ ἔχοντα τὰς ἀπαιτουμένας διδακτικὰς δυνάμεις, οὔτε καλῶς διωργανωμένα εἶναι, οὔτε ἔχουσιν ἀνάλογον πρὸς τοὺς μαθητὰς ἀριθμὸν μαθητριῶν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἕνεκα τῶν ἀνωμάλων περιστάσεων πολλοὶ γονεῖς δὲν πέμπουσι τὰ κοράσια αὐτῶν εἰς τὰ παρθεναγωγεῖα· ἀλλ' ἐπίσης εἶναι δυστυχῶς ἀληθὲς ὅτι καὶ αἱ γλισχρότατα μισθούμεναι διδάσκαλοι δὲν διαφέρουσι πολὺ τῶν βοηθῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων.

ε). Τὰ Νηπιαγωγεῖα.

§ 35. Πρὸς τοῖς ἀνωτέρω σχολείοις ὑρίστανται ἀπό τινων ἐτῶν ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ δύο πρότυπα Νηπιαγωγεῖα, διατηρούμενα δαπάνῃ τοῦ ἐνταῦθα καὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον Νηπιαγωγεῖον ὑπὸ τῆς πολλῶν ἐτῶν διδακτικὴν πεῖραν ἐχούσης νηπιαγωγοῦ κ. Χρυσῆς Ἰωάννου διευθυνόμενον, περιλαμβάνει 68 νήπια εἰς 8 τμήματα διῃρημένα, κατὰ τὰ ἐν Ἀθήναις νηπιαγωγεῖα. Τοῦ νηπιαγωγείου τούτου τὴν συντήρησιν ἀνέλαβεν ἀποκλειστικῶς ὁ ἐνταῦθα φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος.

§ 36. Τὸ δὲ δεύτερον Νηπιαγωγεῖον ἔχει 80 νήπια, εἰς πέντε τμήματα διῃρημένα, διδάσκει δὲ ταῦτα ἡ δαπάνῃ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου ἐνταῦθα ἀποσταλεῖσα νηπιαγωγὸς κ. Βασιλικὴ Μπάμπουλη. Τὸ ἐνοίκιον τοῦ εἰς νηπιαγωγεῖον μεταποιηθέντος οἰκήματος καὶ τὰ λοιπὰ ἔξοδα ἀνέλαβεν ὁ ἐνταῦθα φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος.

Κεφάλαιον Β'.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΠΡΟΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ.

α) Εἰσοδήματα.

§ 39. Οὐδεμία ἄλλη ἑλληνικὴ πόλις εὑρίσκεται εἰς τοιαύτην ἔλλειψιν πόρων πρὸς συντήρησιν τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων,

εἰς ὁποίαν ἡ Ἀδριανούπολις. Αὕτη καί τοι ἑλληνικωτάτη δὲν ηὐμοίρησεν ἀτυχῶς εὐεργετῶν, οἵους πολλαὶ ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Τουρκίας παρουσιάζουσι. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πολλοὶ ἀποθνήσκοντες ἐγκαταλείπουσι ποσά τινα ἀσήμαντα, δυνάμενα κατὰ μικρὸν νὰ ἀποτελέσωσι στερεόν τι κεφάλαιον, ἀλλ' ἡ πάντοτε εἰς ἀνάγκας εὑρισκομένη ἐφορία δὲν δύναται νὰ καταθέτῃ τὰς δωρεὰς ταύτας ἔν τινι Τραπέζῃ πρὸς σχηματισμὸν στερεοῦ τινος κεφαλαίου καὶ μεταχειρίζεται πάντοτε τὰ μικρὰ ποσὰ πρὸς πλήρωσιν τῶν παρόντων κενῶν.

§ 38. Πρῶτος δυνάμενος νὰ κληθῇ ἀπὸ τοῦδε εὐεργέτης τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων Ἀδριανουπόλεως εἶναι ὁ ἔτι ζῶν κ. Πέτρος Πολυχρονιάδης· οὗτος ἐκ τῶν συγγραφῶν τοῦ Γούδα μαθὼν τοὺς εὐεργέτας τῆς ἐν Ἰωαννίνοις ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπεφάσισε νὰ μιμηθῇ τοὺς Ζωσιμάδας καὶ Καπλάνας καὶ ζῶν ἔτι διέθεσε τὸ ἥμισυ τῆς κτηματικῆς αὐτοῦ περιουσίας εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς Ἀδριανουπόλεως. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τούτου ἡ ἐφορία θὰ ἔχῃ ἐκ τῶν κτημάτων τακτικὸν ἐτήσιον εἰσόδημα περὶ τὰς διακοσίας λίρας.

§ 39. Νῦν δὲ τὰ τακτικὰ εἰσοδήματα τῶν ἐκπαιδευτηρίων εἶναι τὰ ἑξῆς.

α) ἐξ ἐνοικίων οἰκιῶν καὶ καταστημάτων	γρόσ.	8,080
β) ἐκ τόκων στερεῶν κεφαλαίων	»	412
γ) ἐξ εἰσιτηρίων περὶ τὰ	»	3,000
	γρόσ.	11,492

§ 40. Πλὴν δὲ τούτων τῶν στερεῶν προσόδων, τὸ σχολικὸν ἔτος 1878—1879 ηὐτύχησε νὰ παράσχῃ τῷ ταμείῳ τῆς ἐφορίας οὐχὶ εὐκαταφρόνητον ποσὸν ἐξ ἐκτάκτων συνεισφορῶν· εἶναι δὲ αὗται

1) ἐκ τοῦ ἐνταῦθα φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου λίρκι Τουρκίας πεντήκοντα ἤτοι	γρόσια	50,000
2) ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν, συντεχνιῶν καὶ λοιπῶν ἀτομικῶν συνεισφορῶν.	»	118,760
3) ἐκ κληροδοτημάτων	»	8,474
ὥστε ἐν συνόλῳ τὰ ἔσοδα τοῦ ταμείου τῆς ἐκπαιδεύσεως τὸ παρὸν σχολικὸν ἔτος ἀναβαίνουσι τὸ ποσὸν τῶν γροσίων		138,726

β) Ἔξοδα πρὸς συντήρησιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων.

§ 41. Ἐν ᾧ δὲ τὰ εἰσοδήματα τῶν ἐκπαιδευτηρίων εἶναι συνήθως μικρὰ καὶ ἀσήμαντα, αἱ τακτικαὶ πρὸς ἀνεκτὴν τοὐλάχιστον συντήρησιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων δαπάναι συνήθως κατ' ἔτος ὑπερβαίνουσι τὰς 150,000 γροσίων, διότι τὸ ταμεῖον τῆς ἐφορίας ὀφείλει νὰ πληρώνῃ εἰς μισθοὺς διδασκάλων ὑπ' αὐτῆς συντηρουμένων.

α) διὰ τὴν Κεντρικὴν ἑλληνικὴν σχολὴν	γρόσ.	50,000
β) διὰ τὸ Κεντρικὸν παρθεναγωγεῖον	»	9,000
γ) διὰ τὸ δεύτερον παρθεναγωγεῖον	»	3,000
δ) διὰ τὴν δημοτικὴν σχολὴν Χριστοῦ	»	8,400
ε) διὰ τὴν δημοτικὴν σχολὴν ἁγίου Νικολάου	»	7,800
ς) διὰ τὴν δημοτικὴν σχολὴν Γιλδιριμίου	»	9,960
ζ) διὰ τὸ παρθεναγωγεῖον »	»	4,200
η) διὰ τὴν δημοτικὴν σχολὴν Κιγικίου	»	8,400
θ) διὰ τὸ παρθεναγωγεῖον »	»	4,200
ι) διὰ τὴν δημοτικὴν σχολὴν Κιρισχανὲ	»	8,400
ιά) διὰ τὸ παρθεναγωγεῖον »	»	4,392
ιβ) διὰ τὴν δημοτικὴν σχολὴν Κουμμαχλὲ	»	2,400
ιγ) διὰ τόκον	»	1,500
ιδ) πρὸς διατήρησιν ὑποτρόφου	»	720
ιε) δι' εἰσπράκτορα	»	5,400
ις) εἰς μισθοὺς ὑπηρετῶν	»	2,460
ἤτοι ἐν κεφαλαίῳ γρόσια		130,730

Εἰς ταῦτα δὲ πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ αἱ ἔκτακτοι δαπάναι καὶ ἰδίως αἱ ἐπισκευαὶ τῶν σχολείων καὶ ἡ καύσιμος ὕλη, αἵτινες συνήθως προσεγγίζουσι τὰς τριάκοντα χιλιάδας γροσίων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 25 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει
Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου

Α. ΚΡΗΤΗΣ.

ΟΛΙΓΑΙ ΛΕΞΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τὸ σεβ. προεδρεῖον τοῦ συνεδρίου τῶν Ἑλλην. Συλλόγων.

Ἡ Κύπρος κατὰ τὴν τελευταίαν ἰδίως τεσσαρακοντατείαν ὑπέστη ὀδυνηρὰν μεταβολήν. Δὲν θὰ λαλήσωμεν ἐνταῦθα περὶ τῶν ὑπερόγκων φόρων καὶ τῆς παρελθούσης ἐν γένει κακοδιοικήσεως, ὑφ' ὧν τὸ βάρος ἐὰν ὁ λαὸς τότε εἶχεν ἀρχίσει νὰ συγκάμπτηται, νῦν κατακύπτει ὁλοτελῶς, οὐδὲ περὶ τῆς ἀποκοπῆς ἢ κατακαύσεως ἀπειραρίθμων τῆς Νήσου δασῶν καὶ τῆς ἐπελθούσης ἐντεῦθεν ἀνομβρίας καὶ τοῦ ἐκπατριστικοῦ ῥεύματος, ὅπερ ἐξεχύθη ἀκατάσχετον, παρασύρον κατ' ἐξοχὴν εἰς Αἴγυπτον, Μικρασίαν καὶ Συρίαν ἐπέκεινα τῶν 30,000 ψυχῶν.

Ἀνεξαρτήτως τῶν δεινῶν τούτων, ἅτινα ὄχι πάντα ὁμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον χωρὶς ἀρκεῖ νὰ καταστήσῃ δυστυχῆ καὶ χωλαίνοντα ἕνα τόπον, ὅ,τι μᾶλλον ἐπιτείνει τὴν δυστυχίαν καὶ οἷον εἰπεῖν συγκορυφόνει τὸ κακὸν εἶναι ἡ *διανοητικὴ ἀτροφία*. Ἡ ἔλλειψις δημοτικῶν σχολῶν, — καὶ ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον συμπεριλαμβάνομεν διδασκάλους, βιβλία καὶ βεβαίως ὄχι ἐπὶ τούτῳ οἰκοδομὰς, ἀλλ' ἐνοίκια αὐτῶν, — καὶ ἡ ἐντεῦθεν καθόλου ἐν τῇ νήσῳ ἀπαιδευσία, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξετασθῶσι σχετικῶς πρὸς οἱονδήποτε ὑπὸ τὴν Τουρκίαν νομὸν ἢ ἐπαρχίαν, καὶ τὴν *ἀπόλυτον* ταύτην ἀλήθειαν ἂν καὶ μὲ πόνον ψυχῆς, εἶναι ὅμως καθῆκόν μου νὰ τὴν εἴπω φανερά. Σήμερον μάλιστα, ὅτε ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα κινδυνεύει νὰ ἀποκλεισθῇ πανταχόθεν καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ἔνθα καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων ἡ καταδυναστεία ἐπὶ τρεῖς καὶ ἐπέκεινα αἰῶνας τὴν ἄφησεν ἐλευθέραν νὰ κινῆται, εἶναι ἀναπόδραστος ἀνάγκη νὰ ἐμψυχωθῇ καὶ ὑποβασταχθῇ ἰδίᾳ διὰ καταρτίσεως ἐν ταῖς κώμαις σχολείων τῆς κατωτάτης παιδεύσεως. Ἐπὶ 800 κωμῶν καὶ χωρίων, μόλις 70 διατηροῦσι δημοτικὰς σχολὰς, καθ' ὅλην δὲ τὴν νῆσον οὐδὲ ἓν γυμνάσιον, 3 δὲ μόνον ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ ταῦτα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, κατὰ τὴν εὐφορίαν ἢ ἀφορίαν, καὶ σήμερον κατὰ τὰ ἀνήκουστα πρόστιμα καὶ τὰ βάρη, ἐνεργοῦσιν. Οὕτω τὸ σχολαρχεῖον Λάρνακος, τῆς ἐμπορικωτέρας πόλεως καὶ μᾶλλον ὑπὸ τῶν ξένων συ-

χναζομένης, καὶ τὰ δύο αὐτῆς παρθεναγωγεῖα, δι' ἔλλειψιν πόρων εἶχον παραμείνει κλειστὰ καθ' ὅλην τὴν τελευταίαν ἑξαετίαν. Τὰ δύο ἄλλα εἶναι ἱδρυμένα τὸ μὲν ἐν Λευκωσίᾳ, τὸ δὲ ἐν Λεμησσῷ. Ταῦτα καὶ τὰ δημοτικὰ συντηροῦνται ἢ διὰ συνεισφορᾶς τῶν κοινοτήτων καὶ μοναστηρίων ἢ ὑπὸ τῶν πρώτων καὶ τῶν ἰδιωτῶν. Ἐτησία χορηγία ἐκ 200 ὀθ. λιρῶν πεμπομένη ἐντεῦθεν καὶ ὁθενδήποτε, εἰς τὴν ἐπὶ τῶν σχολείων Λάρνακος ἐφορείαν, θὰ συνεπλήρου μέχρι τινὸς τὸ ἀπαιτούμενον διὰ τὸ σχολαρχεῖον τῆς πόλεως ταύτης ποσὸν καὶ θὰ προσεκτᾶτο καθ' ὅλας τὰς ἐπόψεις ἀξίαν μείζονα ἢ ὅσην δύναταί τις νὰ φαντασθῇ. Ἐκ τῶν λοιπῶν κωμῶν, εἰς τὰς ἑπομένας δέκα εἶναι σκοπιμώτερον καὶ ἀναγκαιότερον νὰ καταρτισθῶσι δημοτικὰ σχολεῖα, ἄξια τῆς ὀνομασίας καὶ τῆς ἀποστολῆς των, ἡ δαπάνη τῶν ὁποίων δὲν θὰ ὑπερβαίνῃ τὰς 400 λίρας, ἤτοι τὸ Κίτιον, τὸ Πραστιὸ, τὸ Ἰδάλιον, ἡ Εὐρύχου, ἡ Βατιλὴ, ὁ Καλοπαναγιώτης, ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος, ἡ Γαλοῦσα, τὰ Κούκκλια καὶ τὸ Φλαμοῦδι. Χρησιμωτάτην λίαν θεωρῶ ἐπίσης καὶ τὴν ἀποστολὴν βιβλίων πρὸς σχηματισμὸν βιβλιοθηκῶν, ὧν παντελῶς στερεῖται ἡ νῆσος.

Μετὰ σεβασμοῦ ὑποσημειοῦμαι.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28ῃ Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Κυπριακοῦ συλλόγου «Ὁ Ζήνων»

ΙΩΑΝ. Δ. ΚΑΡΕΜΦΥΛΑΚΗΣ.

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ἔργα τὰ ὁποῖα ὁ Σύλλογος διενήργησεν εἰς τὸ ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ ἑξαετὲς διάστημα εἰσὶ τὰ ἑξῆς·

α) Κατήρτισε βιβλιοθήκην καὶ ἀναγνωστήριον.

β) Ἐσύστησεν ἀναγνώσματα κατὰ Κυριακήν.

γ) Ἵδρυσε σχολεῖον τοῦ λαοῦ.

δ) Ἀπέστελλεν ἐξεταστικὰς ἐπιτροπὰς εἰς τὰ πέριξ.

ε) Προσεπάθησε νὰ σχηματίσῃ κέντρον, πρὸς ὃ ν' ἀποτείνωνται αἱ κοινότητες τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας διὰ νὰ λαμβάνουν τοὺς διδασκάλους των.

ς) Ὑπεστήριξεν ὑποτρόφους, ὡς μέλλοντας διδασκάλους.

ζ) Διένειμε βιβλία καὶ χρήματα εἰς ἀπόρους μαθητὰς καὶ εἰς ἄπορα σχολεῖα.

η) Συνέδεσε σχέσεις πρὸς ἄλλα ὁμοειδῆ σωματεῖα.

Α'.

Ἡ σύστασις τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ ἀναγνωστηρίου ἐνταῦθα εἶχε κυρίως σκοπὸν δημοτικόν. Ἀλλ' ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν ἐπετεύχθη, οἷος προσεδοκᾶτο· ὁ Σύλλογος δὲν ἠδυνήθη νὰ διεγείρῃ τὴν πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν ὄρεξιν τοῦ λαοῦ· ὥστε ἡ βιβλιοθήκη καὶ τὸ ἀναγνωστήριον τοῦ Συλλόγου ἐχρησίμευσαν μόνον εἴς τινας λογίους. Νομίζομεν ὅτι τὰ αἴτια τῆς ἀποτυχίας ταύτης δέον νὰ ζητηθῶσιν οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἐν γένει ἐπικρατοῦσαν ἀμάθειαν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐπίκτητόν τινα ῥαθυμίαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς πρὸς ἀνάγνωσιν ἀναγκαίας ἕξεως. Ἐθεωρήθη καλὸν νὰ συστηθῇ πρὸς τοῦτο εἰδική τις ἐπιτροπὴ τοῦ Συλλόγου ἐξ ἀνδρῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς συντεχνίας ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς κέντρον ἐξεγέρσεως.

Β'.

Ἀναγνώσματα ἐγένοντο καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ διάστημα τὸ ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Συλλόγου, πλὴν τοῦ τελευταίου ἔτους, ὅτε ἕνεκα τῶν ἀνωμάλων περιστάσεων διεκόπησαν. Ὁ λαὸς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη συνέῤῥεε πολύς. Εἶτα ὁ ἀριθμὸς ἠλαττώθη, ἀλλὰ καὶ πάλιν πρὸ τῆς διακοπῆς αὐτοῦ ἡ συῤῥοὴ ἦτο μεγάλη. Καὶ ἡ ἀστασία αὕτη τοῦ λαοῦ δέον ν' ἀποδοθῇ κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἔλλειψιν ἕξεως πρὸς βίον πνευματικόν· ἀλλὰ πιθανὸν καὶ ἡ φύσις τῶν ἀναγνωσμάτων, καὶ αἱ τοιαῦται ἢ τοιαῦται ἰδιότητες τῶν ἀγορητῶν, συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐν μέρει ἀποτυχίαν. Ἐκ τῶν γενομένων ἀναγνωσμάτων ὀλίγα ἦσαν τὰ σκοποῦντα ὡρισμένας ἀτομικὰς καὶ ἐθνικὰς ἀνάγκας, καὶ διεγείροντα τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ λαοῦ. Νομίζομεν δὲ ὅτι τὰ ἀναγνώσματα, κατὰ Κυριακὴν μόνον γινόμενα, τότε θὰ ἐκπληρώσουν τὸν χρήσιμον προορισμόν των ὅταν σκοποῦσιν εἰς φρονηματισμὸν τοῦ λαοῦ. Ἀναγνώσματα δὲ πρὸς τοῦτο συντελοῦντα θεωροῦμεν τὰ περιλαμβάνοντα συγγενικὰ ὅλως καὶ ἐγχώρια πράγματα, δεικνύοντα ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀρχαίαν δόξαν καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς χώρας ταύτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν νῦν κατάπτωσιν αὐτῆς καὶ τὰ πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς κοινῆς κακοδαιμονίας συντελοῦντα θεραπευτικὰ μέσα.

Γ'.

Τὸ σχολεῖον τοῦ λαοῦ ἦτο διῃρημένον εἰς 4 τάξεις, ἀντιστοιχούσας πρὸς τὰς 4 τάξεις τοῦ δημοτικοῦ. Σκοπός του ἦτο οὐχὶ μόνον ἡ μετάδοσις εἰς τὸν λαὸν γνώσεων μηχανικῶν (ἀναγνώσεως, γραφῆς καὶ λογαριασμῶν) εἰς τοὺς ὅλως ἀναλφαβήτους, ἀλλὰ καὶ μορφωτικός, διδασκομένης τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τῆς μακεδονικῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ συῤῥοὴ τοῦ λαοῦ κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξεν ὑπὲρ προσδοκίαν μεγάλη (ἐνεγράφησαν μαθηταὶ 490) ἀλλὰ ταχέως ὁ ἀριθμὸς ἠλαττώθη καὶ ὑπελείφθησαν μαθηταὶ ὀλιγώτεροι τοῦ ἡμίσεος τῶν ἐγγραφέντων· ἡ διδασκαλία δ' ἐγίνετο διὰ νυκτὸς ὅτε ὁ ἐργάτης λαὸς ἦτο ἐλεύθερος. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησε μόλις δίμηνον καὶ ὁ Σύλλογος ἠναγκάσθη νὰ τὸ κλείσῃ μετὰ τὸ ἀποτρόπαιον γεγονὸς τοῦ φόνου τῶν δύο προξένων καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἀνώμαλον πολιτικὴν κατάστασιν. Τὸ σχολεῖον τοῦτο ἠδύνατο, ἐὰν ἔκτοτε ὑφίστατο, ν' ἀποβῇ χρησιμώτατον εἰς ἀνάπτυξιν καὶ φρονιματισμὸν τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως ταύτης. Ἐργάτης τις ἔλεγεν ἡμῖν ἐσχάτως ὅτι τινὲς τῶν τότε μαθητῶν διατηροῦσιν ἔτι τὰ ἀναγνωσματάριά των καὶ εὐχαριστοῦνται ἐξασκούμενοι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν.

Δ'.

Ἐξεταστικὰς ἐπιτροπὰς ἀπέστελλεν ὁ Σύλλογος εἴς τινα χωρία τοῦ ἐσωτερικοῦ κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ἐξετάσεις. Εἰς ἄλλους καιροὺς τοῦ ἔτους σπανίως ἐγίνοντο τοιαῦται ἐπισκέψεις. Παρετηρήθη ὅτι εἰς τὰ χωρία εἰς τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο συχνότεραι αἱ ἐπισκέψεις τῶν σχολείων, ἡ σχολεικὴ κατάστασις διετέλει καλλιτέρα. Τὸ ἐνδια-

φέρον ὅπερ ἐδείκνυεν ἡ πρωτεύουσα διὰ τῶν τοιούτων ἐπισκέψεων, ἐξήγειρεν εἰς φιλοτιμίαν τούς τε ἐγχωρίους καὶ τοὺς διδασκάλους. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μὲν ἔργον τῶν ἐποπτῶν δὲν εἶνε τοῦ τυχόντος, ἡ δὲ κατάστασις τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας καὶ τῶν διδασκάλων ἀπαιτεῖ συνεχῆ ἐπιτήρησιν καὶ ἐπαγρύπνησιν, ἀνάγκη εἶνε νὰ διορίζωνται ἐπόπται οἱ ἔχοντες τὴν πρὸς τοῦτο πεῖραν καὶ τὰς ἀναγκαίας γνώσεις. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι ἐπόπται ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ἦνε ἔμμισθοι, ὁ Σύλλογος ἡμῶν δὲν ἠδύνατο, ὡς ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν πόρων του, νὰ προβῇ εἰς τοιαύτην ἀπόφασιν.

Ε'.

Ὁ Σύλλογος κατώρθωσε διὰ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς του νὰ σχηματίσῃ κέντρον, ἐξ οὗ νὰ λαμβάνωνται οἱ διὰ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας ἀναγκαῖοι διδάσκαλοι. Πράγματι πολλαὶ κοινότητες ἀπετάθησαν πρὸς τοῦτο εἰς τὸν Σύλλογον καὶ παρ' αὐτοῦ ἔλαβον διδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας, ἀλλὰ καὶ πολλαὶ ἄλλαι δι' ἀμάθειαν, ἢ δι' ἀτομικὰ συμφέροντα, καταφεύγουν εἰς ἄλλας πηγὰς ἐμπορευομένας τὸ πρᾶγμα. Εἰ καὶ πολλοὺς τῶν τέως ἀμαθῶν καὶ ἀγυρτῶν διδασκάλους ἐκώλυσεν ὁ Σύλλογος τοῦ νὰ λάβωσι διδασκαλικὴν θέσιν, πολὺ ὅμως ἀπέχει τοῦ νὰ φρονῇ ὅτι σπουδαίως ἐπέδρασεν εἰς τὰ τῆς παιδεύσεως τῶν κοινοτήτων, εἰς ἃς ἀπέστειλε παρθεναγωγοὺς καὶ ἄλλους διδασκάλους· τὸ μὲν διότι καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖναι δὲν ἦσαν πάντες καταλλήλως πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένοι, τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν εἰρημένην ἀβελτηρίαν τῶν κοινοτήτων· ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ κατάστασις τῶν σχολείων ἐνιαχοῦ ἐβελτιώθη· σπουδαίαν δὲ τὴν βελτίωσιν προσδοκῶμεν σὺν τῷ χρόνῳ, ὅτε καὶ οἱ ἐνταῦθα προπαρασκευαζόμενοι διδάσκαλοι κατορθωθῇ νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν τοιαῦτα ἐφόδια, ὁποῖα ἀπαιτεῖ ἡ κοινωνικὴ καὶ ἐθνολογικὴ κατάστασις τῆς Μακεδονίας. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ἐξ ἧς ἐκλέγονται οἱ διδάσκαλοι ἀναγκαίως πρέπει νὰ ὑφίσταται, ἀφοῦ οὐδὲν ἄλλο κέντρον πρὸς τοῦτο προωρισμένον ὑπάρχει. Ἴσως δὲ παύσῃ τοῦ νὰ ἦνε ἀναγκαία ἐὰν διορισθῇ τοιαύτη ἐν τῇ ἐνταῦθα Μητροπόλει, συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πρό τινος χρόνου δηλωθέντα, καὶ μέλλοντα νὰ τεθῶσιν εἰς ἐπιψήφισιν, ἀφορῶντα δὲ τὸν σχηματισμὸν κεντρικῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐπιτροπῶν κατὰ ἐπαρχίας. Οἱαδήποτε δὲ καὶ ἂν σχηματισθῇ ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπή, εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ ἔχῃ ἐκτελεστικήν τινα δύναμιν εἰς τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν σχολείων τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας. Τοῦτο εἰς τὸ παρελθὸν δὲν ἦτο δυνατόν· πιθανὸν ὅμως νὰ ἐπιτευχθῇ εἰς τὸ μέλλον, ἀφοῦ ἤδη ἡ καθ' ἡμᾶς πολιτικὴ κατάστασις δὲν φαίνεται διευθυνομένη ὑπὸ πνεύματος πολεμίου ἡμῖν, οἷον ὑπῆρξε τὸ εἰς τὸ παρελθόν. Γνωστὸν εἶνε εἰς ὑμᾶς ὅτι ὁ πασᾶς τῆς Θεσσαλονίκης Ῥιφκὰτ, ὠνομάσθη ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

ΣΤ'.

Ὑπότροφοι τοῦ Συλλόγου ἐγίνοντο διδάσκαλοι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν, διδαχθέντες εἰς τὸ ἐνταῦθα Γυμνάσιον. Ὀλίγοι εἶναι οἱ κατὰ τὴν Μακεδονίαν ἀγαθοὶ διδάσκαλοι, καὶ θὰ ἦνε ἀνάγκη διὰ πολὺν ἔτι χρόνον νὰ ὑποστηρίζωνται ὑπότροφοι τῶν Συλλόγων, ὡς μέλλοντες διδάσκαλοι. Εἰς δὲ τὴν μόρφωσιν αὐτῶν ἀναγκαῖον νομίζομεν τὸ νὰ ἐπικρατῇ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ὑφ' οὗ θὰ διευθύνωνται καὶ τὰ ἄλλα ἔργα τῶν μακεδονικῶν Συλλόγων. Βεβαίως κοινὸς σκοπὸς πάντων τῶν καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῶν Συλλόγων εἶναι ὁ διὰ τῆς διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος φωτισμός. Ἀλλ' ὅμως ἡ λειτουργία αὕτη δὲν εἶνε δυνατὸν πανταχοῦ νὰ ἐκτελεσθῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Φωτίζουσιν οἱ ἐν Ἀθήναις Σύλλογοι τὰς διανοίας τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀνθρώπων μετ' ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἀφοῦ πρὸ πολλῶν χρόνων προετοιμάσθη ἔδαφος κατάλληλον πρὸς ὑποδοχὴν τῶν σπερμάτων τῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης. Ἀλλὰ τὸ μακεδονικὸν ἔδαφος εἶναι ὅλως χέρσον καὶ ἄνυδρον, καὶ ἂν ῥιφθῶσιν εἰς αὐτὸ τοιαῦτα σπέρματα, εἶναι ἀδύνατον νὰ ῥιζοβολήσωσιν. Ἀνάγκη λοιπὸν ἡ σύγχρονος ἐκπαιδευτικὴ ἐργασία ἐν Μακεδονίᾳ νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν σύντονον παρασκευὴν τοῦ ἐδάφους, εἰς ὃ μέλλει νὰ ἐδρεύῃ κατόπιν ἀκλόνητος ὁ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐπιστήμης νυμφίος. Οἱ ἀπὸ τῆς κεντρικῆς λοιπὸν παιδεύσεως τῆς Θεσσαλονίκης ὁρμώμενοι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν διδάσκαλοι, τοῦτο δέον νὰ ἔχωσι πρὸ ὀφθαλμῶν, φέροντες τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια. Πρὸς τοῦτο δὲ δὲν ἀπαιτεῖται ἄκρατος ἐπιστήμη· ἀρκεῖ ἐμπειρία τις καὶ πρὸ παντὸς ἐνθουσιῶσα ψυχή. Ἀλλὰ τὸ ἐφαρμόσιμον, ἢ μὴ, πάντων τούτων

ἐξήρτηται, ὡς καὶ προηγουμένως εἴπομεν, ἐκ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἣν θὰ θέσωσιν οἱ Σύλλογοι ὡς βάσιν τῶν ἑαυτῶν ἐνεργειῶν.

Ζ'.

Ὀλίγα ἦσαν τὰ βιβλία καὶ τὰ χρήματα, ἅπερ διένειμεν ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Σύλλογος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας. Τινὰ τούτων ἐχορήγησε καὶ εἰς τοὺς ἐνταῦθα ἀπόρους μαθητὰς καὶ εἰς τὰ σχολεῖα, φρονῶν ὅτι ὅσον μείζων ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ παίδευσις, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ μετάδοσις αὐτῆς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἶνε εὐκολωτέρα. Ἀπέστημεν δὲ τοῦ νὰ διανείμωμεν πολλὰ χρημάτων βοηθήματα εἰς τὸ ἐσωτερικόν, τὸ μὲν διὰ τὴν σμικρότητα τῶν πόρων τοῦ Συλλόγου, τὸ δὲ ὅπερ καὶ κυριώτερον, διότι παρετηρήθη ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς σχολειακῆς παιδεύσεως εἰς τινας κοινότητας, εἰς ἃς ἐδόθησαν χρηματικαὶ βοήθειαι, διέμενεν οἷος καὶ πρότερον. Οἱ πρόκριτοι τῶν κοινοτήτων τούτων εὑρίσκοντες πρόχειρον τὴν συλλογικὴν συνδρομήν, δὲν κατέβαλλον τὴν ἀναγκαίαν φροντίδα πρὸς ἐξεύρεσιν πόρων. Ἀνάγκη ἄρα ἀποβαίνει νὰ συστηματοποιηθῇ δι' ὡρισμένου νόμου ἡ εἰς τὰ ἄπορα λεγόμενα σχολεῖα χορηγουμένη συνδρομή· διότι βλάβης μᾶλλον ἢ ὠφελείας γίνεται πρόξενος ὁ δίδων καὶ μὴ ὠφελῶν. Ἡ κοινότης λ. χ. ἡ ὁποία δύναται νὰ δαπανήσῃ ἑκατὸν λίρας πρὸς συντήρησιν δύο διδασκάλων, τότε μόνον νὰ βοηθῆται ὅταν προτίθεται (καὶ ἡ πρόθεσις εἶνε ἀναγκαία) νὰ προσλάβῃ καὶ τρίτον διδάσκαλον. Ἐν γένει ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἐφρόνει καὶ φρονεῖ ὅτι κατὰ πρῶτον λόγον πρέπει νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ κεντρικὴ παίδευσις εἴς τινα κέντρα τῆς Μακεδονίας καὶ ἰδίως ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν Σέρραις καὶ ἐν Βιτωλίοις.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν διανομὴν τῶν βιβλίων νομίζομεν ὅτι ἐγένετο σπατάλη τις ματαία. Διεβιβάσαμεν εἰς πολλὰ χωρία βιβλία διδακτικά, ἀλλὰ πολὺ ἀμφιβάλλομεν ἂν ἡ χρῆσις ἐγένετο κατὰ τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου. Ἐντεῦθεν νομίζομεν ὅτι τοῦ λοιποῦ ὀφείλει μὲν ὁ Σύλλογος νὰ διανέμῃ βιβλία εἰς ἀπόρους μαθητάς, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν των· ὅπου δὲ τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν, ν'ἀποστέλλωνται μόνον ἀλφαβητάρια καὶ ἀναγνωσματάρια.

Θ'.

Αἱ σχέσεις, ἃς συνέδεσεν ὁ Σύλλογος ἡμῶν πρὸς ἄλλους Συλλόγους οὐδεμίαν ἔχουσιν ἀξιολογότητα. Ἐὰν ἐξαιρεθῇ ὁ Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικὸς φιλολογικός, οἵτινες ὑπεστήριξαν ἡμᾶς πολλάκις, καὶ ἡ μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἡμῶν ἀλληλογραφία διετηρήθη διαρκῶς, οὐδὲν συνέδεσεν ἡμᾶς πρὸς ἄλλους Συλλόγους πλὴν ἐπιστολῶν τινων σπανίως ἀνταλλαγεισῶν κατὰ τὴν ἀμοιβαίαν ἀποστολὴν τῶν ἐνιαυσίων λογοδοσιῶν. Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Σύλλογος καίπερ φύσει κεντρικός, δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον καὶ ἐπικτήτως. Πολλὰ βοηθήματα ἀπεστάλησαν καὶ ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις Συλλόγων εἰς διάφορα μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας ἀπ' εὐθείας, ἢ καὶ δι' ἄλλων πρακτόρων· καθὼς καὶ ἀντιστρόφως οἱ Σύλλογοι τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ πολλαὶ κοινότητες ἀπετείνοντο ἀπ' εὐθείας πρὸς τοὺς συλλόγους τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Ἀθηνῶν, μεταχειριζόμενοι (ἐκτός τινων ἐξαιρέσεων) ἀντὶ τοῦ Συλλόγου ἡμῶν ἄλλα μέσα συγκοινωνίας. Συνέβαινε δὲ πολλάκις ἕνεκα τῆς ἀσυνδέτου ταύτης κινήσεως νὰ παρέχωνται βοηθήματα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κοινότητα ὑπὸ δύο ἢ καὶ πλειοτέρων συλλόγων, φρονούντων ἴσως ὅτι ὅσῳ μείζων ἡ ἀκτὶς τῆς ἐνεργείας, τοσούτῳ καὶ ὁ σύλλογος εὐεργετικώτερος. Ἐντεῦθεν οἱ κερδοσκόποι ἐκτιμῶντες δεόντως τὸν νέον τοῦτον Πακτωλόν, ἐξηκολούθουν αἰτοῦντες παντοῦ καὶ πάντοτε· καὶ συνήθως μὲν αἱ αἰτήσεις αὗται ἐπετύγχανον· ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ δὲν ἐβράδυνον νὰ ἐκφέρωσι σφοδρὰς μεμψιμοιρίας, καί ποτε δὲ καὶ ἐδημοσίευον εἰς τὰς ἐφημερίδας ἄρθρα ὑβριστικὰ κατ' ἐκείνων οἵτινες τυχὸν ἐφυλάχθησαν τοῦ νὰ σαγηνευθῶσιν ὑπὸ τῶν φιλοπατρίδων στεναγμῶν των. Τοιοῦτον λ. χ. συνέβη τῷ Συλλόγῳ ἡμῶν ἅπαξ μὲν μετά τινος ἀρχιερέως, ἄλλοτε δὲ μετά τινος διδασκάλου. Ἡ τοιαύτη ἀσύνδετος κατάστασις τῶν καθ' ἡμᾶς Συλλόγων εἶχε πλὴν τῶν εἰρημένων καὶ ἄλλα ἄτοπα· κυρίως δὲ προσεγίνετο σπατάλη τῶν πόρων ἐν οὐ δέοντι.

Ταῦτα εἶνε τὰ ἔργα, ἅπερ ὁ Σύλλογος ἡμῶν διενήργησε κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς συστάσεώς του παρελθοῦσαν ἑξαετίαν. Εἰς ταῦτα ἠδυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καί τινα ἄλλα, οἷον ἡ συλλογὴ στατιστικῶν πληροφοριῶν καὶ ἐπιγραφῶν τινων ἀρχαίων τῆς Μακεδονίας κ.τ.λ. ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἐξετάζομεν, ὡς ἔργα, ὅλως ἀτελῶς διεξαχθέντα ἕνεκα τῆς ἀνωμάλου κοινωνικῆς καταστάσεως τῆς χώρας.

Ἐκ δὲ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντων δύναταί τις νὰ πορισθῇ συμπεράσματά τινα, οἷα τὰ ἑξῆς.

α) Ὅτι ὁ δημοτικὸς σκοπὸς τῆς συστάσεως ἀναγνωστηρίου καὶ βιβλιοθήκης ἐνταῦθα ἐδείχθη πρόωρος.

β) Ὅτι τὰ ἀναγνώσματα ἀποβαίνουσι χρήσιμα, ἐὰν ἀντικείμενον μὲν αὐτῶν εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐγχώριος ἐθνικὴ ὕλη, σκοπὸς δὲ ὁ ἐθνικὸς τοῦ λαοῦ φρονηματισμός.

γ) Ὅτι τὸ σχολεῖον τοῦ λαοῦ δέον ν' ἀνασυστηθῇ συμπράττον μετὰ τῶν ἀναγνωσμάτων ὡς σχολεῖον κυρίως μορφωτικόν.

δ) Ἀνάγκη νὰ ὑπάρξῃ ἔμμισθος ἐποπτικὴ ἐπιτροπὴ διὰ τὸ ἐσωτερικόν.

ε) Ὅτι εἶνε ἀναγκαία ἡ ὕπαρξις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐκλογὴν διδασκαλίας, καὶ νὰ τῇ χορηγηθῇ (εἰ δυνατὸν) ἐκτελεστική τις δύναμις.

ς) Ἐνισχυτέα διὰ βοηθημάτων ἡ κεντρικὴ παίδευσις καὶ ὁ φρονηματισμὸς κατὰ πρῶτον λόγον τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν Σερρῶν καὶ τῶν Βιτωλίων, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τῆς Στρωμνίτσης, τῶν Βοδενῶν, τῆς Δοϊράνης, τοῦ Πολυγύρου, καὶ ἄλλων πρωτευουσῶν τῶν ἐπαρχιῶν.

ζ) Κανονιζομένων τῶν σχέσεων τῶν Συλλόγων (πρὸς ὃ καὶ ὁ *Παρνασσὸς* συγκαλεῖ) ἀνάγκη ὁ Σύλλογος τῆς Θεσσαλονίκης ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του νὰ γίνῃ *κέντρον συνδέσμου* μεταξὺ τῶν μακεδονικῶν Συλλόγων καὶ τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀθηνῶν.

Τοιαῦτα εἶνε τὰ ἔργα τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Συλλόγου, καὶ τοιαῦται αἱ περὶ ἀποτυχίας ἢ ἐπιτυχίας αὐτῶν κρίσις τῆς διοικητικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς. Θεωρεῖ δὲ ταῦτα τὰ ἔργα ὡς ἐνοργάνως πως συνδεδεμένα, καὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κοινὴν λειτουργίαν ἐπιτελοῦντα, ἤτοι τὸν φωτισμὸν τῆς Μακεδονίας. Καὶ βεβαίως μὲν ὁ χρόνος θὰ δείξῃ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἄξια ἵνα ἐνεργηθῶσιν ὡς κοινοὶ παράγοντες τοῦ τελικοῦ σκοποῦ, οἷον λόγου χάριν ἡ ἐνταῦθα ἔκδοσις ἐφημερίδος ἢ περιοδικοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι ὡς δυναταὶ ἐνέργειαι τοῦ Συλλόγου ἐθεωρήθησαν αἱ περιγραφεῖσαι εἰς τὰ μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντα. Καθ' ἃ δὲ ὁ Σύλλογος ἠδυνήθη νὰ φωτισθῇ ἐκ τῆς ἑξαετοῦς πείρας του καὶ ἐκ τῶν τελευταίων γεγονότων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς χερσονήσῳ, νομίζει ὅτι τινὰ τῶν ἐκτεθέντων ἔργων πρέπει ὑπὲρ πάντα

τὰ ἄλλα νὰ ἐνισχυθῶσι καὶ νὰ προτιμῶνται ἐν τῇ ἐφαρμογῇ. Τοιαῦτα εἶνε τὰ ἑξῆς δύο.

α) Τὸ ἔργον τοῦ συσχετισμοῦ τῶν Συλλόγων, χαρακτηριζομένου διὰ τῆς συμπράξεως καὶ ἀλληλεπικουρίας αὐτῶν.

β) Τὸ ἔργον τῆς ἐποπτείας τῶν σχολείων τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας διὰ *καταλλήλων προσώπων*.

Διὰ τοῦ πρώτου ἔργου ὁ Σύλλογος ἐννοεῖ τὰ ἑξῆς. Οὐδεμίαν ἔχει νὰ ἐκφέρῃ γνώμην περὶ τῶν σχέσεων ἐν γένει ὅλων τῶν ἑλληνικῶν Συλλόγων. Αἱ σκέψεις αὐτοῦ περιστρέφονται ἰδίως περὶ τὴν Μακεδονίαν, καὶ ἡ γνώμη του ἀποβλέπει τοὺς μακεδονικοὺς Συλλόγους. Φρονεῖ λοιπὸν ὅτι οἱ κατὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς Μακεδονίας δυνάμενοι νὰ ὑπάρξωσι Σύλλογοι, κυρίως δὲ εἰς τὰς πρωτευούσας, δέον νὰ διαβιβάζωσι τὰς αἰτήσεις αὐτῶν ὁπουδήποτε διὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Συλλόγου, ὅστις διὰ τὴν θέσιν του καὶ ἄλλων περιστατικῶν ἐξ ἀνάγκης εἶνε κεντρικός. Εἰς τὸν αὐτὸν Σύλλογον θὰ συγκεντροῦνται ἀνακοινούμενα τὰ κατὰ ἐπαρχίας συλλογικὰ ἄργα. Ὅπου δὲ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσι Σύλλογοι (καὶ ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ὕπαρξις Συλλόγου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας εἶνε δυσχερεστάτη), ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Σύλλογος ἐκλέγει ἀπ' εὐθείας, ἢ διὰ τῶν ἐπαρχιακῶν Συλλόγων, ἂν θὰ ἦνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξωσι τοιοῦτοι, πράκτορας ἐνεργοῦντας τὰ δέοντα καὶ συνεννοουμένους μετ' αὐτοῦ. Τὰς δὲ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ διαφόρους αἰτήσεις ἢ διενεργεῖ καθ' ἑαυτὸν ὁ Σύλλογος ἡμῶν, ἐὰν ἐπαρκῇ, ἢ ἀποτείνεται πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ τοὺς ἐν Ἀθήναις Συλλόγους κατὰ τὴν φύσιν τῶν αἰτημάτων. Οὕτω θέλει ὑπάρξῃ στενή τις συνεννόησις καὶ ἀλληλεπικουρία, ἅπερ ἀπαιτεῖ ἡ ἐπισφαλὴς κατάστασις τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς καταστάσεως.

Τὸ δὲ ἔργον τῆς ἐποπτείας τῶν σχολείων τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐτέθη ἐν τοῖς πρώτοις οὐ μόνον διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξ αὐτῆς προελευσομένης βελτιώσεως τῶν σχολείων, ἀλλὰ καὶ διότι συγχρόνως δύνανται νὰ θεραπευθῶσι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἀνάγκαι· οἷαι π.χ. ἡ γεωγραφικὴ γνῶσις τῆς Μακεδονίας, ἡ γνῶσις τῆς κοινωνικῆς καὶ ἐθνολογικῆς αὐτῆς καταστάσεως ἡ συλλογὴ στατιστικῶν πληροφοριῶν κ.τ.λ. Ἀλλὰ τούτων πάντων ἡ ἐκτέλεσις ἀπαιτεῖ, ὡς εὐκόλως ἐννοεῖται, πρόσωπα οὐχὶ μόνον κατέχοντα τὰς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας γνώσεις, ἀλλὰ καὶ ἐμφορούμενα ὑπὸ πνεύματος διακρινομένου ἐπὶ φιλοπα-

τρίχ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐθνικοὶ οὗτοι ἄνδρες θὰ ἀφιερῶσιν ὅλον τῶν ἑαυτῶν χρόνον εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, εἶνε ἀνάγκη νὰ λαμβάνωσιν ἀντιμισθίαν. Εὐχόμεθα δὲ, ἀφοῦ ὁ τῆς Θεσσαλονίκης Σύλλογος δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τοῦτο, νὰ εὑρεθῶσιν ἄλλοθεν οἱ τῆς ἀντιμισθίας ταύτης πόροι.

Τοιαῦτα νομίζομεν ἡμεῖς τὰ ὑπὸ τῶν μακεδονικῶν συλλόγων ἐφαρμόσιμα κατὰ τὴν Μακεδονίαν, ἀποβλέποντες πρὸς τὴν ἐπισφαλῆ κατάστασιν τῆς πατρίδος ἡμῶν, καὶ πρὸς τὸ ὑπάρχον κακὸν τὸ ὁποῖον πιθανῶς ἐν προσεχεῖ μέλλοντι νὰ γίνῃ χεῖρον. Ἴσως ὅμως τὰ μέτρα ταῦτα, τὰ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἡμῶν θεωρηθέντα ὡς τὰ κατ' ἐξοχὴν κατεπείγοντα νὰ μὴ θεωρηθῶσι τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ συλλογικοῦ Συνεδρίου τοῦ *Παρνασσοῦ*. Ἴσως τεθῇ ἀρχή τις μᾶλλον εὐέλπις καὶ μᾶλλον ἠπία, ἣν οἱ τοῦ ἔθνους λογάδες ἤθελον θεωρήσει νῦν ὡς τὰ μάλιστα συμφέρουσαν καὶ πρὸς ἣν θὰ ὀφείλουν νὰ συναρμόττωνται ἅπασαι αἱ κατὰ τόπους συλλογικαὶ ἐνέργειαι, ὅπως ἀποβῶσι χρήσιμοι εἰς τὰ γενικὰ ἐθνικὰ συμφέροντα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ τῆς Θεσσαλονίκης Σύλλογος οὐδὲν ἔχει νὰ ἀντείπῃ· θέλει συμμορφώνει καθ' ὁλοκληρίαν τὰς πράξεις του πρὸς τὴν ὑποδειχθησομένην ταύτην ἀρχὴν, σεβόμενος τὴν γνώμην ἐκείνων οἵτινες ἀπὸ περιωπῆς ὑψηλοτέρας κρίνουσι περὶ τῶν γενικῶν συμφερόντων τοῦ καθόλου ἑλληνισμοῦ.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1879.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου

A. ABBOTT

Ὁ Γραμματεὺς

Μ. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Ἀξιότιμε κύριε πρόεδρε,

Ὁ Σύλλογος *Παρνασσὸς* προσκαλεῖ δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ τοὺς ἀπανταχοῦ ἑλληνικοὺς Συλλόγους ὅπως μετάσχωσι Συνεδρίου οὗ σκοπὸς ἔσται ἡ σύσκεψις περὶ τῶν ὡς καταλλήλων καὶ ὡς ταχέων μέσων τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν λαῶν τῶν ζώντων διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἐν τῷ Συνεδρίῳ θέλουσι παραστῆ οἱ ἐξοχώτεροι τῶν παιδαγωγῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τοῦτο ὅμως δὲν θέλει ἐμποδίσει νομίζομεν ἰδιώτας τινὰς τοῦ νὰ ἐξενέγκωσι γνώμας περὶ τῶν μελλόντων συζητηθῆναι, ἀφοῦ δὲν δύνανται διὰ διαφόρους λόγους τοῦ νὰ παραστῶσιν ὡς ἀντιπρόσωποι Συλλογου τινός.

Θαῤῥῶν ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ταύτῃ προσέρχομαι ἁπλῶς νὰ ὑποβάλω φρονήματά τινα, ἅτινα ἂν ἤθελον ἐγκριθῆ, πιθανὸν ἦτο νὰ ἐχρησίμευον εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ *Παρνασσοῦ*, ὡς ἀφετηρία, ἢ ὡς παράρτημα τῶν ὑπαρχουσῶν γνωμῶν.

Οἱ ἀντιπρόσωποι, καὶ ἰδίᾳ οἱ τῶν μεγάλων Συλλόγων, δύνανται νὰ ὁμιλήσωσι, καὶ περὶ σχολείων τοῦ λαοῦ, περὶ δημοσιογραφίας χάριν τοῦ λαοῦ, περὶ περιοδικῶν καὶ μεταφράσεων εἰς γλῶσσαν δημώδη, περὶ σιδηροδρόμων, οἵτινες συνδέοντες κοινωνίας καὶ ἔθνη κατωτέρας ἀναπτύξεως, πρὸς κοινωνίας καὶ ἔθνη μᾶλλον προωδευμένα, ἤθελον ἐπιφέρει μεγάλην ὠφέλειαν· ἀλλ' οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν μικρῶν Συλλόγων ἂν ἔκαμνον τοιαύτας προτάσεις, ἤθελον εἶναι «πλατωνικαὶ» διὰ τοὺς Συλλόγους οὓς ἀντιπροσωπεύουσι, μὴ δυναμένους νὰ ἐνεργήσωσιν ἐκ μέρους των πρὸς τὴν πραγμάτωσιν τοιούτων σχεδίων· οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν μικροτέρων Συλλόγων, ἐὰν ἤθελον πράγματι ν' ἀντιπροσωπεύσωσι τὰς ἀνάγκας τοῦ ἑαυτῶν Συλλόγου καὶ τῆς ἐπαρχίας, ὤφειλον κατ' ἐμὲ νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὸ περὶ ἐκπαιδεύσεως καὶ περὶ σχολείων ζήτημα.

Ἐκτὸς τούτου ἐκ τῶν διαφόρων τρόπων τῶν πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας, τὰ σχολεῖα εἶνε τὸ πρώτιστον καὶ ἀνυσιμώτατον

μέσον, καὶ ἐπειδὴ ἕκαστος Σύλλογος σκοπεῖ «ὡς ὠφελιμώτατα» νὰ διαθέσῃ τοὺς διαφόρους τούτους τρόπους, καὶ οἱ μεγάλοι Σύλλογοι ἴσως ἐκ τοῦ ζητήματος τούτου ἄρξονται.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ σχολεῖα δὲν διατίθενται δυστυχῶς «ὡς ὠφελιμώτατα», νομίζω ἀναγκαῖον νὰ ἐπιφέρω σκέψεις τινὰς, περὶ τοῦ ποῦ ἔγκειται τὸ ἐλάττωμα καὶ πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ διορθωθῇ.

Πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων λογίων παρετήρησαν τὸ καχεκτικὸν σύστημα τῆς ἡμετέρας παιδεύσεως, καὶ πρῶτος ὁ « πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Σύλλογος, », ἐπεχείρησε νὰ εὕρῃ καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὰ αἴτια· καὶ δὴ συγγράματα ἐπὶ τούτῳ ἐγράφησαν, καὶ διδασκαλεῖα καὶ πρότυπα ἱδρύθησαν, μέλλοντα νὰ χρησιμεύσωσι διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νέου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος.

Πρὶν εἴπω περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν μελλόντων συστημάτων (*) ἂς ἐξετάσωμεν ἂν ἀληθῶς τὰ σχολεῖα (**) εἶνε ἐλαττωματικὰ ἢ ὄχι. Ὁ πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων Σύλλογος ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ἡμετέρων λογίων ἔκριναν περὶ τούτου ἐκ παρατηρήσεων γενομένων εἰς μέρη ἑλληνικὰ καὶ εἰς μαθητὰς ἑλληνοφώνους· ἐὰν λοιπὸν ἐν τούτοις τοῖς σχολείοις παρατηρεῖται ἐλαττωματικὴ διδασκαλία, τί μένει νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν ξενοφώνων Ἑλλήνων, καὶ περὶ μερῶν ἐν οἷς αἱ κοινότητες μόλις κατέχουσι τὰ πρὸς ζωάρκειαν τῶν σχολείων; Καὶ ἐν μὲν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἐν οἷς ἀντικατέστη ἐν τοῖς δημοτικοῖς ἡ γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας διὰ τῆς νεωτέρας, τὸ κακὸν δὲν εἶνε τοσοῦτον, ἀλλὰ τί δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν διὰ τοὺς χρόνους ἐν οἷς οἱ μαθηταὶ μὴ γνωρίζοντες τὴν βλαχικὴν, μὴ γνωρίζοντες τὴν γραικικὴν, ἐπεχείρουν νὰ μάθωσι τὴν ἀρχαίαν; Μόνον ἄνθρωπος ἰδὼν ἐκ τοῦ πλησίον τὰ πράγματα δύναται νὰ νοήσῃ τὸ φοβερὸν, τὸ πελώριον κώλυμα εἰς ὃ προσκρούουσιν οἱ μαθηταί.

Φρονῶ λοιπὸν ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἑλληνικῆς παιδεύσεως δέον νὰ διαιρεθῇ εἰς ζήτημα «Ἑλλήνων αὐτοφώνων» καὶ ζήτημα «Ἑλλήνων ξενοφώνων». Γνωστότατον ὅτι ἐκτὸς ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων οἵτινες δέον νὰ λογισθῶμεν εὐτυχέστατοι ὡς διατηρήσαντες τὴν ἡμῶν αὐτῶν φωνὴν, ὑπάρχουσιν ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς μικρᾶς Ἀσίας

(*) Ἐννοῶ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐφαρμογῆς εἰς τὰ μικρότερα μέρη· ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνυσιμότητα οὐδεὶς ἀμφιβάλλει.

(**) Δηλαδὴ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῶν Βλάχων.

ὑπὲρ τὸ 1,000,000 κατοίκων Ἑλλήνων ἀναγκασθέντες νὰ παραδεχθῶσι τὴν τουρκικήν· ὑπάρχουσι προσέτι πλεῖστοι ἄνδρες ἕλληνες, ζῶντες ὑπὸ τὸ ὄνομα καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Βλάχων καὶ Βουλγάρων, καὶ ἐπὶ τέλους μέγα μέρος Ἀλβανῶν συγγενεστάτων τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, οἵτινες ζῶσι καὶ τρέφονται διὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἐὰν εἶνε δυσχερὲς εἰς ἡμᾶς τοὺς γραικοὺς νὰ μάθωμεν τὴν ἀρχαίαν ὁπόσον φοβερῶς δύσκολον δὲν θὰ ἦτο λ. χ. διὰ τοὺς μικρασιανούς;

Τὸ ζήτημα τῆς παιδεύσεως τῶν ξενοφώνων ἑλλήνων δύναται εἰσέτι νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς ζήτημα «βλαχοφώνων,» «τουρκοφώνων» κ.τ.λ. ἀπὸ τῆς γλώσσης ἣν ἑκάστη φυλὴ ὁμιλεῖ, ἐὰν τὸ συνέδριον ἤθελε φανῇ αὐστηρότερον περὶ τὴν ἐπιδίωξιν τῶν μέσων.

Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τῶν «αὐτοφώνων Ἑλλήνων» ἐξάπαντος πρέπει νὰ διαιρεθῇ εἰς ζήτημα «τῆς ἐν πόλεσι παιδείας» καὶ ζήτημα «τῆς ἐν κώμαις». Παρετήρησα ὅτι εἷς μαθητὴς Ἕλλην χωρικὸς, ἐξερχόμενος τῆς ἀνωτάτης τοῦ «ἑλληνικοῦ», μόλις ἰσοῦται πρὸς μαθητὴν Ἕλληνα ἀστὸν, ἐξερχόμενον τῆς ἀνωτάτης τοῦ δημοτικοῦ. Ταῦτα λέγων, ἐννοῶ βεβαίως δημοτικὰ καλῶς κατηρτισμένα, ὡς τὸ τῆς Θεσσαλονίκης λ. χ. Ἂς μὴν ἀπατῶνται οἱ ἐν πόλεσι διδάσκαλοι ἀπὸ μαθητὰς οἵτινες τοῖς παρουσιάζονται ἐκ κωμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς ἀνωτάτης τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἔχοντες δυνάμεις ὅπως προβιβασθῶσιν· οἱ μαθηταὶ οὗτοι ἔμειναν 4 ἢ 5 ἔτη ἐν τῷ ἑλληνικῷ, καὶ αὐτοὺς καὶ μόνους περιεποιεῖτο ὁ διδάσκαλος ὅπως φημισθῇ ἐν τῇ πόλει. Εἶδον τοιαῦτα σκληρὰ παραδείγματα καθ' ἃ διὰ δύο μαθητὰς ἡ κοινότης συνεφώνησεν ἑλληνικὸν διδάσκαλον.

Ἐκτὸς τούτου ἐν ταῖς κώμαις παρίστανται ἀνάγκαι τινὲς, αἵτινες δὲν ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ τἀνάπαλιν· οὕτω λ. χ. ὁ διδάσκων ἔν τινι κώμῃ, δύναται νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τῷ προγράμματι γεωπονίαν ἐκτενῆ, ἀμπελοφυτείαν, βομβυκοτροφίαν κ. τ. λ. κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου· τοὐναντίον δὲ δύναται νὰ ἀπορύγῃ τὴν χημείαν, ἀνθρωπολογίαν κ.τ.λ. ἅτινα στοιχειολογικῶς διδάσκονται ἐν ταῖς πόλεσιν.

Ἡ ὑποδιαίρεσις τῆς παιδείας εἰς κατὰ κώμας καὶ κατὰ πόλεις στηρίζεται λοιπὸν ἐπὶ τῆς κατωτέρας πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν χωρικῶν, ἐπὶ τῆς ἐλλείψεως τῶν χρηματικῶν μέσων, καὶ ἐπὶ τῶν διαφορετικῶν ἀναγκῶν, αἵτινες ὑπάρχουσι παρὰ τοῖς χωρικοῖς· οὕτω δὲ ἄλλοι σκοποὶ πρέπει νὰ θηρεύωνται ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ

ἄλλοι ἐν ταῖς κώμαις· περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου θέλω ἐξηγηθῆ κατωτέρω.

Ἡ διαίρεσις τῆς παιδεύσεως εἰς ἑλληνικὴν καὶ εἰς ξενόφωνον, πηγάζει ἐκ τῆς ἀνάγκης αὐτῶν τούτων τῶν φυλῶν· οἱ ξενόφωνοι εἶνε ἠναγκασμένοι νὰ διδάσκωνται δύο ἢ τρεῖς γλώσσας συγχρόνως· οὕτω λ. χ. τὸ νήπιον τοῦ νηπιαγωγείου προσέρχεται εἰς τὴν σχολὴν μὴ γνωρίζον εἰσέτι καλῶς πῶς ὀνομάζεται τὸ στρογγύλον ἐκεῖνο πρᾶγμα ὅπερ μᾶς φέγγει τὴν νύκτα· νομίζει ὅτι ὀνομάζεται luna· ἡ διδάσκαλός του τῷ ὁμιλεῖ περὶ αὐτῆς καὶ τῷ προσθέτει ἓν ἔτι ὄνομα «σελήνη»· ἀρκετὴ πάλη ἤδη ἔχει γίνει ἐν τῷ νεαρῷ ἐγκεφάλῳ τοῦ νηπίου. «Εἶνε δυνατὸν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα νὰ ἔχῃ δύο ὀνόματα; ἢ ἀπατῶμαι;» ἐν τῇ πάλῃ ταύτῃ προσέρχεται καὶ ἄλλη· ἀκούει ἢ παρὰ τῆς διδασκάλου ἢ ἔξωθεν τὴν λέξιν «φεγγάρι»· τότε δὴ τότε, τρομερὸς πόλεμος συνάπτεται μεταξὺ τῶν τριῶν λέξεων καὶ τοῦ ἁπαλοῦ νοὸς τοῦ νηπίου· ἡ νίκη βεβαίως μένει εἰς τὸν ἰσχυρότερον. Ἀλλ' ἂν ὄχι μὲ τρεῖς, τοὐλάχιστον μὲ δύο γλώσσας — τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν — πάντοτε ἔχει νὰ κάμῃ ὁ ξενόφωνος ἕλλην· διότι τὰ δημοτικὰ ἐν ταῖς κώμαις δὲν εἶνε οὐδόλως ἱκανὰ ὡς ἔχουσι, νὰ ἐκμάθωσι τῷ μαθητῇ τὴν νέαν ἑλληνικήν.

Ἐν γένει μὲν πάντα τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα ἐν ταῖς κώμαις, δὲν δύνανται νὰ ἀποφέρωσι τοὺς καρποὺς τῶν πόλεων· ἀλλ' ὑπάρχουσί τινα ἄτινα καὶ ἐπιβλαβῆ δύνανται τις νὰ τὰ νομίσῃ δι' ἔλλειψιν πόρων, καὶ διὰ τὴν γλῶσσαν. Δύο εἶνε αἱ νεώτεραι μεταρρυθμίσεις, ἐκτὸς τῶν ἐγκυμονουμένων· ἡ εἰσαγωγὴ τῶν νηπιαγωγείων, καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν ἀλληλοδιδακτικῶν. Ἐν τοῖς ξενοφώνοις μέρεσι, τὰ νηπιαγωγεῖα ὁμοιάζουσι μὲ στόμαχον πάσχοντα· ἐὰν ἐξέλθωσι νήπιά τινα δὲν ἠξεύρουσιν ὅσα πρέπει νὰ ἠξεύρωσιν· ἐὰν θελήσῃ τις νὰ εἶνε εἰλικρινέστερος δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ἠξεύρουσι τίποτε· εἰς τοῦτο δὲ δὲν πταίει ἡ διδάσκαλος· αὕτη δυνατὸν νὰ εἶνε καλή, ἀλλὰ πταίει ἡ γλῶσσα καὶ ἡ πνευματικὴ κατάστασις τῶν νηπίων (*). Ἐὰν ἀναλογισθῶμεν ἤδη ὅτι ἐν ταῖς κώμαις προσλαμβάνουσιν ἐγχωρίους διδασκάλους ἀντὶ πέντε ἕως δέκα λιρῶν, καὶ ὅτι διὰ τὸ νηπιαγωγεῖον ἐξοδεύονται 40 — 60 λί-

(*) Πταίει πρὸς τούτοις καὶ τὸ μέγα ποσὸν τῶν νηπίων· ἐνταῦθα εὑρίσκονται 100 ἕως 130· ἡ δὲ κοινότης δὲν ἔχει τὰ μέσα νὰ συστήσῃ καὶ ἄλλο νηπιαγωγεῖον.

ρας, θέλομεν κρίνει πόσον κολοσσιαῖον μισθὸν λαμβάνουσιν αἱ νηπιαγωγοὶ συγκριτικῶς πρὸς τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ νηπιαγωγείου καὶ πρὸς τοὺς ἐγχωρίους διδασκάλους. Ἐνταῦθα πληρόνουσιν ἕνα βοηθὸν τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, τελειόφοιτον τῆς σχολῆς Βιτωλίων, δέκα λίρας, καὶ ἕνα βοηθὸν τοῦ δημοτικοῦ λίρας τρεῖς! Ὥστε δὲν πρέπει νὰ καταδικάζωμεν τοὺς χωρικοὺς θεωροῦντας τὰ νηπιαγωγεῖα ὡς φόρον δυσβάστακτον, ἀπέναντι μάλιστα τῆς μηδαμινῆς σχεδὸν ὠφελείας ἐνταῦθα καὶ παντοῦ ἔνθα ἐπικρατεῖ ξένη γλῶσσα.

Τὸ πνεῦμα τῶν συνδιδακτικῶν σχολῶν παρεννοήθη ἐνταῦθα, ἢ μᾶλλον οἱ καταστρέψαντες τὰ πρώην δημοτικὰ δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν τοῖς χωρίοις δὲν δύνανται νὰ διαθέσωσιν ἐν τοῖς συνδιδακτικοῖς πλειοτέρους τῶν δύο διδασκάλων. Τί ἔγεινε λοιπόν; ἡ διδασκαλία ἡ γινομένη ἄλλοτε τοὐλάχιστον δι' «ἑρμηνευτῶν», σήμερον γίνεται διὰ τοῦ ἀέρος. Καὶ διαρκοῦντος τοῦ ἀλληλοδιδακτικοῦ συστήματος ὁ διδάσκαλος δύο τάξεις ἐδίδασκε, καὶ τώρα δύο· οἱ λοιποὶ μαθηταὶ ἐδιδάσκοντο τότε δι' ἑρμηνευτῶν, τώρα ἀπασχολοῦσι τοὺς διδασκομένους διὰ τῶν ἀέργων φωνασκιῶν των. Ἀλλὰ θὰ εἴπῃ τις ἴσως τί κάμνει ὁ βοηθός; οἱ βοηθοὶ συνήθως δὲν διαφέρουσι τῶν ἑρμηνευτῶν εἰμὴ ὅτι μισθοδοτοῦνται.

Ὡς βλέπει λοιπόν τις τὸ νέον δημοτικὸν σύστημα ἠδύνατο νὰ εὐδοκιμήσῃ ἂν εἶχον οἱ χωρικοὶ πλειότερα χρήματα· ἐν ἐλλείψει ὅμως τούτων ὑπάρχει ἓν ἄλλο μέσον, νὰ μετατρέψωσι τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα εἰς δημοτικά, δηλαδὴ νὰ εἰσαγάγωσι τὴν νέαν ἑλληνικὴν ἐν αὐτοῖς, ὥστε νὰ εἶνε οὕτως εἰπεῖν συνέχεια τῶν δημοτικῶν. Τοῦτο θὰ εἶνε ὠφελιμώτατον, ἡ δὲ ἐξορία τῆς ἀρχαίας δὲν θὰ εἶνε μεγάλη θυσία· διότι ὡς ἐκ τῆς κακῆς καταστάσεως τῶν δημοτικῶν, οἱ ἐξερχόμενοι τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, ἠξεύρουσι τόσον τὴν ἀρχαίαν, ὅσον καὶ οἱ παπάδες. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ἤθελον τοὐλάχιστον μάθει τὴν νεωτέραν.

Ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ «σπεῦδε βραδέως»· διὰ τοῦτο ὁ σύλλογος συνέστησε διδασκαλεῖον καὶ πρότυπον. Ἀλλ' ἠδυνάμην καὶ ἐγὼ νὰ εἴπω «φείδου χρόνου.» Ἡ ἐφαρμογὴ αὕτη ἐξ δημοτικῶν τάξεων ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν διάλυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ· οἱ δὲ κάτοικοι τῶν κωμοπόλεων δὲν ἤθελον ἴσως συναινέσει νὰ πληρόνωσι τοσοῦτο ποσὸν διὰ τὴν δημοτικὴν σχολήν· ἐπὶ πλέον, ἴσως ἡ δαπάνη τοῦ νέου δημοτικοῦ, ἤθελεν ὑπερβῆ τὰς δαπάνας τοῦ ὑπάρχοντος δημοτικοῦ

καὶ ἑλληνικοῦ· καὶ ἐν τέλει τίς οἶδε μετὰ πόσα ἔτη θὰ εἶνε δυνατὴ ἐν ταῖς κώμαις ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου δημοτικοῦ συστήματος.(*)

Ἠδύνατο προσέτι νὰ γείνῃ καὶ ἑτέρα τις ἔνστασις· ὅτι τὰ πράγματα δοκιμάζονται πρῶτον καὶ εἶτα ἐφαρμόζονται· ἀλλ' ὅταν σύστημά τι πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν Ἀθήναις, Κωνσταντινουπόλει ἢ Θεσσαλονίκῃ, βεβαίως πρέπει νὰ δοκιμασθῇ· διότι σχεδὸν πάντες οἱ ἐξελευσόμενοι ἐκ τῶν σχολείων τῶν πόλεων τούτων θὰ συνεχίσωσι τὰς σπουδάς των· ἐν ταῖς κώμαις ὅμως καὶ μικροπόλεσι τὰ σχολεῖα εἶνε αὐτοτελῆ, μόλις δύο ἢ τρεῖς θέλουσι τραπῇ ἐπὶ ἀνωτέρας σπουδάς.

Συμπέρασμα. Ἐπειδὴ ἐν ταῖς κώμαις καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἀλλοθρόοις κώμαις ὑπάρχουσι πολλὰ κωλύματα τοῦ νὰ ἐξισωθῶσιν αὗται πρὸς τὰς πόλεις, ἡ παιδεία αὐτόθι πρέπει νὰ εἶνε ἠπιωτέρα καὶ μετριωτέρα ἤτοι, ὡς ἐρρέθη,

α΄.) Τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα νὰ μεταβληθῶσιν εἰς δημοτικά. Τοῦτο εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ ἀνακμάκτως. Τὰ κτίρια καὶ οἱ διδάσκαλοι θὰ διατηρηθῶσιν ἐν τῇ θέσει των· τὸ ὄνομα «ἑλληνικὸν σχολεῖον» ἐπίσης θέλει μείνει· ὁ δὲ Σύλλογος ὅστις θὰ ἀναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦτο, θέλει στείλει ἁπλῶς τὰ νέα προγράμματα εἰς τοὺς διδασκάλους.

β΄.) Πρέπει νὰ ἐμποδισθῇ ἐν ταῖς κώμαις νὰ σχηματίζωνται γυμνασιακαὶ τάξεις· διότι ὄχι μόνον δὲν εἶνε ὠφέλιμοι, ἀλλὰ καὶ βλαβερά. Αἱ κῶμαι δὲν δύνανται νὰ διαθέσωσιν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις πλείονας τῶν δύο διδασκάλων· σχηματιζομένης δὲ πρώτης ἢ δευτέρας γυμνασιακῆς, τὸ ποσὸν τῶν τάξεων αὐξάνει εἰς 4 ἢ 5· ὁ δὲ διευθυντὴς ἐριστᾷ πάντοτε νὴν προσοχήν του εἰς τὰς μεγαλειτέρας τάξεις, καὶ τὸ χείριστον αἱ γυμνασιακαὶ τάξεις δὲν ἀπαρτίζονται ἐκ μαθητῶν πλειόνων τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων.

γ΄.) Νὰ συνταχθῶσιν ἐγχειρίδια ἀναγνώσεως, πολὺ ἁπλούστερα τῶν τοῦ κ. Μωραΐτου· παρὰ τοῖς ἀλλοθρόοις, σκοπὸς δέον νὰ εἶνε ἡ ἐξελλήνισις.

Μὴ γενομένων τούτων εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐνισχυθῶσι τὰ δημοτικὰ διὰ πλείονος προσωπικοῦ· ἀλλὰ ποῖον ταμεῖον ἤθελεν ἐπαρκέσει εἰς

(*) Ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ νέον δημοτικὸν σύστημα, ἡ εἰσαγωγὴ τῆς νέας ἑλληνικῆς ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς παρασκευαστικὴ ἐργασία.

τόσας κώμας; Ὅπως δώσω ὑμῖν ἔννοιάν τινα τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν κωμῶν, λέγω ὑμῖν ὅτι κατὰ μέσον ὅρον ἀπαιτοῦνται 8 ἔτη ὅπως ἐξέλθῃ δημότης· καὶ οἷος δημότης!

Ἐπὶ σαθρᾶς βάσεως στηριζόμενον τὸ ἑλληνικόν, παράγει μαθητὰς ὄχι μόνον ἀγνοοῦντας παντελῶς τὴν ἀρχαίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν νεωτέραν. Οὐχὶ μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις κώμαις τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας ἔνθα πρὸ 50 ἐτῶν ὑπάρχουσιν ἑλληνικά, ἐζήτησα νὰ διακρίνω ἴχνη μαθητικά. Μάτην! οἱ πρώην μαθηταὶ παρεκάθηντο μετὰ παντοπωλῶν καὶ σκυτοτόμων, οὐδὲν διαφέροντες. Ἡ ἱστορία μόνον μὲ διεφώτισεν ὅτι οὗτοι ὑπῆρξάν ποτε μαθηταί.

Κατὰ 5—10 ἔτη ἐξέρχονται δύο ἢ τρεῖς συνεχίζοντες τὰς σπουδάς των ἐν ἀνωτέροις ἐκπαιδευτηρίοις· οὗτοι ὅμως συνήθως δὲν μένουσιν ἐν τῇ χώρᾳ των. Οὕτω βλέπει τις ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ των αἱ κῶμαι ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς γενικῆς ἰδέας τοῦ ἑλληνισμοῦ, χωρὶς αὗται νὰ ὠφεληθῶσιν ἀμέσως ἀπὸ τῶν τέκνων των.

Ὡς πρὸς τὰ γυμνάσια εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑποστηρίξῃ τις ὅτι ἐκ τῶν ἐξερχομένων ἔκ τινος γυμνασίου οἱ πλείους τρέπονται εἰς τὴν ἐπιστήμην. Βεβαίως οἱ πλείοις τρέπονται εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα. Διατί λοιπὸν νὰ ἀναγκάζωνται ν' ἀκούωσιν ἄλγεβραν καὶ γεωμετρίαν καὶ λατινικὰ χάριν 10 ἐπὶ τοῖς 100;

Τοῦτο εἶνε τόσῳ μᾶλλον ἄδικον καθόσον καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐπιστήμονας δὲν εἶναι πολὺ ἀναγκαῖα τὰ μαθηματικά. Διότι ἐν μὲν τῇ φιλολογικῇ σχολῇ ἐξετάσεις ἐν τοῖς μαθηματικοῖς δὲν γίνονται, οἱ δὲ ἐξερχόμενοι ἄνευ ἐξετάσεων ἐν τῇ Τουρκίᾳ δὲν παραδίδουσιν ἀνώτερα μαθηματικά· ταῦτα δὲ παραδίδονται ὑπὸ καθηγητῶν τοῦ φυσικομαθηματικοῦ τμήματος.

Ἐν μέρει εἶνε ἀναγκαία ἡ γνῶσις τῶν μαθηματικῶν διὰ τὴν φυσικὴν καὶ χημείαν· ἀλλὰ τὰ μαθήματα ταῦτα δὲν εἶναι τόσον αὐστηρὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ.

Τὰ μαθηματικὰ λοιπὸν αὐστηρῶς εἰπεῖν εἶνε ἀναγκαῖα διὰ τοὺς φυσικομαθηματικοὺς καὶ μηχανικοὺς ἢ στρατιωτικούς.

Δίκαιον λοιπὸν εἶνε νὰ σχηματισθῶσι δύο τάξεις ἀνώτεραι ἐν αἷς νὰ προπαρασκευάζωνται ἐν τοῖς μαθηματικοῖς καὶ τῇ λατινικῇ οἱ μέλλοντες ν' ἀκολουθήσωσι ἐπιστημονικὰς σπουδάς· ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς τάξεσι νὰ εἰσαχθῇ ἡ μουσικὴ καὶ ἰχνογραφία ὥστε τὰ γυ-

μνάσια νὰ λάβωσι μορφήν τινα «ἀνθρωπιστικὴν» ἢ «πραγματικὴν» (Real Schule) καὶ νὰ μὴ εἶνε ἅπαν τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἡμῶν σύστημα δοῦλον τοῦ πανεπιστημίου, ἀλλὰ νὰ ληφθῇ φροντὶς καὶ περὶ τῶν δυστυχῶν ἐκείνων νέων οἵτινες χάριν μικροῦ ποσοῦ μαθητῶν δουλεύουσιν εἰς αὐτούς.

Ἐν ἐπιλόγῳ περὶ γεωγραφικοῦ συλλόγου. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νομίζω νὰ εἴπω ὅτι δὲν εἴμεθα τόσον προκεχωρημένοι εἰς τὴν γεωγραφίαν, οὔτε νὰ παραστήσω τὴν μεγίστην σπουδαιότητα τῆς γεωγραφίας· ἡ Γαλλία ἠττήθη διὰ γεωγραφικὴν ἀμάθειαν· οὐδ' αὐτὸς ὁ Ναπολέων ἤξευρε γεωγραφίαν· διαρκοῦντος τοῦ μεξικανικοῦ πολέμου, λαβὼν χάρτην τοῦ Μεξικοῦ ἐζήτει νὰ τῷ δείξωσι τὸ Μεξικὸν καὶ τὴν Πουέβλαν.

Ὁ γεωγραφικὸς Σύλλογος δὲν θέλει εἶναι γεωγραφικὴ ἑταιρεία· δὲν θὰ πέμψῃ ἐρευνητὰς εἰς τὸν Βόρειον Πόλον καὶ τὸ κέντρον τῆς Ἀφρικῆς· ὁ γεωγραφικὸς Σύλλογος δύναται·

ά.) Νὰ ἐκδώσῃ γεωγραφικὸν περιοδικόν, λ. χ. ὡς τὸ Tour du monde περὸς διάδοσιν γεωγραφικοῦ αἰσθήματος καὶ γεωγραφικῶν ἰδεῶν.

β'.) Νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου, τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγου, ἐκδίδων ἰδίᾳ πίνακας τῆς Ἑλλάδος, Μακεδονίας, Ἠπείρου, Θεσσαλίας κ.τ.λ. κ.τ.λ.

γ'.) Νὰ ζητήσῃ καὶ ν' ἀνεύρῃ τὰ αἴτια δι' ἃ ἡ γεωγραφία κακῶς διδάσκεται καὶ κακῶς μανθάνεται.

Ἐννοεῖται ἤδη ὅτι ὁ σύλλογος θέλει κατέχει γεωγραφικὴν βιβλιοθήκην, σφαίρας καὶ πίνακας, καὶ θέλει εἶσθαι τὸ ἐντευκτήριον τῶν νέων Στραβώνων καὶ Πτολεμαίων.

Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν θὰ εἶνε πολὺ δύσκολον, ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ἔσται προϊὸν πάντων τῶν συλλόγων.

Οὕτω τοὐλάχιστον νομίζω ὅτι διὰ τῆς κατατομῆς τῶν ἐργασιῶν, θέλει ἐπιτευχθῇ ἐπωφελέστερον καὶ ταχύτερον ὁ σκοπὸς τῶν συλλόγων· διότι διὰ τοῦ μέσου τούτου οὐχὶ μόνον ἐλαφρύνονται σύλλογοί τινες ἐκ τῶν πολλῶν ἐργασιῶν καὶ τρέπονται ἀνετώτερον εἰς ἄλλας, ἀλλὰ καὶ μία ἰδέα ἐπιτυγχάνεται ταχύτερον ὅταν ἀνατεθῇ εἰς εἰδικὴν ἑταιρείαν ἀνθρώπων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαίρεσιν τῆς παιδείας εἰς τὴν αὐτοφώνων καὶ ἀλλοφώνων ἑλλήνων, τοῦτο αὐτὴ ἡ φύσις μᾶς τὸ διδάσκει· ὁ αὐτόφωνος ἕλλην γνωρίζων ἤδη τὴν ἁπλῆν γλῶσσάν του, θηρεύει

εὐειδεῖς λέξεις καὶ τετορνευμένην φρασεολογίαν, ἐνῷ ὁ ἀλλόθροος μὴ ἔχων ὡς βάσιν τὴν νέαν ἑλληνικὴν δυσκολεύεται οὐχὶ μόνον τὴν ἀρχαίαν νὰ μάθῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐπὶ τὸ κομψότερον μεθηρμοσμένην νεωτέραν.

Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς ἑλληνικὰς κώμας, ἐνταῦθα οὐχὶ πλέον διὰ τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ διὰ τὴν κατωτέραν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν· διὸ καὶ ἐν ταύταις ἡ δημοτικὴ παίδευσις δέον νὰ ἀριθμῇ πλειότερα ἔτη ἢ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ νὰ πάυσωσι πλέον γεωμετρίαι καὶ θεωρητικαὶ ἀριθμητικαὶ σκοτίζουσαι μόνον τοὺς μαθητάς.

Ἡ ἐπιστολή μου, ὡς βλέπετε, κύριε πρόεδρε, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῶν δημοτῶν, ἐνισχυῶ κατὰ τῶν προσερχομένων εἰς τὰς ἐπιστήμας· ἐπειδὴ τὸ ἔθνος ἀπαρτίζεται ἐκ τοῦ λαοῦ ἐν τῇ εὐρείᾳ αὐτοῦ σημασίᾳ, ἂν φροντίσωμεν περὶ αὐτοῦ, δυνάμεθα ἴσως ἀπὸ τοῦδε νὰ εἴπωμεν ὅτι,

Ἔσσεται ἦμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ
καὶ λαὸς ἐϋμελίω Πριάμοιο.

Δέξασθε παρακαλῶ τὰ πρὸς ὑμᾶς καὶ τὸν σύλλογον σεβάσματά μου.

Ἐν Μεγαρόβῳ, Φεβρουαρίου φθίνοντος 1879.

ΜΙΧΑΗΛ Χ. ΙΩΑΝΝΟΥ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΚΥΖΙΚΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ Η «ΠΡΟΟΔΟΣ»

Πρὸς τὸ Συνέδριον τῶν Συλλόγων (Γ'. τμῆμα).

Ἐν ἔτει 1866 νέοι τινὲς ὁρμώμενοι ἐκ τοῦ χωρίου τῆς Κυζίκου Μηχανιώνας, ἁπλοῖ μὲν χειρώνακτες καὶ ἄμοιροι παιδείας ἄνθρωποι, ἀλλὰ γνωρίζοντες τὰ ἐκ τῆς παιδείας ἀγαθὰ καὶ φλεγόμενοι ὑπὸ φιλοπατρίας, συνέστησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφότητα

ὑπὲρ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τούτου καὶ μόνου τοῦ χωρίου, καλέσαντες αὐτὴν *Πρόοδον*. Ἡ ἀδελφότης αὕτη ταχέως ηὐδοκίμησε καὶ προώδευσεν ἀξίως τοῦ οὗ ἔσχεν ὀνόματος· ἵδρυσεν ἐν Μηχανῶναις σχολεῖον ἀρρένων, κατέβαλε τὴν βάσιν βιβλιοθήκης, σκοποῦσα ἔκτοτε τὴν αὐτόθι ἵδρυσιν καὶ ἀναγνωστηρίου καὶ προσεπάθει πάντοτε νὰ συστήσῃ ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ καὶ ἀνάλογον παρθεναγωγεῖον μεθ' ὅλους τοὺς γλίσχρους αὐτῆς πόρους.

Κατὰ δὲ τὸ 1872 πολλαπλασιασθέντων τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ πλειονοψηφίας ὑπερισχυούσης, ἡ μικρὰ ἐκείνη ἀδελφότης ἠτένισε τὸν εὐρὺν τῆς Κυζίκου ὁρίζοντα, ἀναλαβοῦσα νὰ συντελέσῃ κατὰ τὸ ἐνὸν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας καθ' ἅπαντα αὐτῆς τὰ ἀτυχῆ χωρία. Μετέβαλε τότε τὸν κανονισμὸν αὐτῆς καὶ τὸν τίτλον κληθεῖσα «Φιλεκπαιδευτικὴ τῆς Κυζίκου ἀδελφότης ἡ *Πρόοδος*», ἐγενίκευσε τὸν ἱερὸν σκοπὸν καὶ ἵδρυσεν ἐν Μηχανῶναις παρθεναγωγεῖον, συμπράττοντος εἰς τοῦτο γενναίως τοῦ φιλογενοῦς κ. Γ. Ζαρίφη· καὶ οὕτω διατηροῦσα τὰ ἐν Μηχανῶναις δύο σχολεῖα, τὸ τῶν ἀρρένων καὶ τὸ τῶν κορασίων, παρέχουσα δὲ τὴν ἠθικὴν καὶ καθόσον τὰ μέσα ἐπέτρεπον καὶ ὑλικὴν συνδρομὴν αὐτῆς εἴς τινα ἄλλα δημοτικὰ σχολεῖα τῆς χερσονήσου, ἔφθασε μέχρι τῶν ἐνεστώτων χαλεπῶν καιρῶν.

Πέρυσι δὲ, ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς καὶ νῦν ἔτι διευθυνούσης αὐτὴν προεδρείας, συνηνώθησαν τῇ ἀδελφότητι αὐτῇ ἥ τε ἐν Περάμῳ καὶ ἡ ἐν Ἀρτάκῃ δύο ἄλλαι ἀδελφότητες, ὧν ἑκάστη τέως ὑφίστατο, ἐργαζομένη ὑπὲρ μερικοῦ τοπικοῦ σκοποῦ, καὶ οὕτως ἡ ἀδελφότης αὕτη ἐργάζεται νῦν ἀποτελεσματικώτερον ὑπὲρ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς παιδείας εἰς πᾶσαν τὴν Χερσόνησον τῆς Κυζίκου.

Δυστυχῶς οἱ πόροι τῆς ἀδελφότητος αὐτῆς τυγχάνουσι δυσανάλογοι πρὸς τὸν παρόντα μέγαν αὐτῆς σκοπόν. Ἀριθμεῖ μὲν μέλη ἱκανὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ τὰ μέλη αὐτῆς ἐν αὐτῇ τῇ ἰδίᾳ Κυζίκῳ εἶναι εὐάριθμα· τοῦτο μὲν διὰ τὴν κατατρύχουσαν τὸν τόπον ἐκεῖνον ἔνδειαν, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὴν ἐπιπολάζουσαν ἐν τῷ τόπῳ ἀμάθειαν καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀμουσίαν. Ἀφ' ἑτέρου αἱ ἀνάγκαι αὐτῆς εἶναι μεγάλαι· ἐκ τούτων δ' ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὰς κυριωτέρας : ἀ.) Ἐπειδὴ ὁ μισθὸς τῶν δημοδιδασκάλων εἶναι λίαν γλίσχρος, οὐδὲν σχεδὸν τῶν δώδεκα τῆς Κυζίκου χωρίων ἔχει καλὸν δημοδιδάσκαλον· ἑπομένως ἓν τῶν πρωτίστων ἔργων τῆς ἀδελφότητος πρέπει νὰ ἦναι τὸ νὰ συντελέσῃ εἰς ἀπόκτησιν καλῶν δημοδιδασκάλων, καταβάλλουσα μέρος τῶν μισθῶν. β'.) Ὑπαρχούσης παντελοῦς ἐλλείψεως βιβλίων διά τε τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν ἀμουσίαν τῶν κατοίκων, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ἡ ἀδελφότης ἀνάγκη νὰ πληροῖ κατὰ τὸ ἐνὸν τὴν ἔλλειψιν ταύτην, διὰ τῆς εἰς πολλοὺς δωρεὰν διανομῆς ἢ εἰς μικρὰς τιμὰς παραχωρήσεως διδακτικῶν βιβλίων. γ'.) Ἐκτὸς τοῦ ἐν Μηχανῶναις παρθεναγωγείου οὐδὲν ἄλλο τοιοῦτον ὑπάρχει ἐν Κυζίκῳ· ἀνάγκη λοιπὸν καὶ ἀνάγκη μεγίστη νὰ ἱδρυθῶσιν ὅσον οἷόν τε τάχιον τρία ἕτερα παρθεναγωγεῖα στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰς τρεῖς σημαντικωτέρας πόλεις Ἀρτάκην, Πέραμον καὶ Πάνορμον. δ'.) Οὐδαμοῦ τῆς Κυζίκου ἐκτὸς τῶν Μηχανῶνων ὑπάρχει κατάστημα σχολείου, ἄξιον ὀπωσοῦν νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦτο· τὰ σχολεῖα κατ' οὐδὲν σχεδὸν διαφέρουσιν εὐτελῶν οἰκημάτων· ἑπομένως ἡ ἀδελφότης πρέπει νὰ φροντίσῃ κατὰ τὸ ἐνὸν περὶ ἱδρύσεως τοιούτων, τοὐλάχιστον εἰς Ἀρτάκην, Πέραμον καὶ Πάνορμον ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Τοιαῦτα εἶναι τὰ μᾶλλον ἐπείγοντα πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργα τῆς ἀδελφότητος. Τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι ἱερά, ἀλλ' οἱ πόροι, ὡς εἴπομεν, σχετικῶς μικροί· ἑπομένως ἡ ἀδελφότης δικαιοῦται νὰ προσδοκᾷ καὶ ἔξωθεν ἐπικουρίαν πρὸς εὐόδωσιν τῶν μεγάλων καὶ ἱερῶν αὐτῆς ἔργων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλεκπαιδευτικῆς τῆς Κυζίκου ἀδελφότητος ἡ «Πρόοδος»

Α. ΚΥΖΙΚΗΝΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τοῦ συνεδρίου τῶν Ἑλληνικῶν συλλόγων.

Κύριε Πρόεδρε,

Οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι τῆς Καισαρείας καὶ τῶν περιχώρων

αὐτῆς, ὄντες πεπεισμένοι, ὅτι οἱ εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν σύλλογοι ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀποστάσεως καὶ τῆς δυσκολίας τῆς συγκοινωνίας ἢ δὲν προσεκλήθησαν, ἢ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πέμψωσιν ἀντιπροσώπους αὐτῶν, παρακαλοῦμεν ἐκ μέρους ἡμῶν τε καὶ ὅλων τῶν ἐπαρχιωτῶν τὸ Ἀμφικτυονικὸν τοῦτο συνέδριον τῶν συλλόγων τοῦ Πανελληνίου νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν οἰκτρὰν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν κατάστασιν τῶν κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἑλλήνων ἐν γένει, πρὸ πάντων ὅμως τῆς ἐπαρχίας τῆς Καισαρείας, ἥτις ἀρχαιόθεν καὶ ἤδη διακρίνεται τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν καὶ κατὰ τὸν ἑλληνικὸν αὐτῆς πληθυσμόν.

Ἡ πρωτίστη καὶ κυριωτάτη ἔλλειψις τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων εἶναι ἡ ἐκμάθησις τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, πρὸς θεραπείαν τῆς ὁποίας πρέπει νὰ στραφῇ σύμπασα ἡ προσπάθεια τῶν κατοίκων (τῶν ἀμέσως περὶ τούτου ἐνδιαφερομένων) καὶ παντὸς φιλογενοῦς ἐπιθυμοῦντος τὴν ἐθνικὴν πρόοδον.

Δεινοὺς ὑφίστανται κλονισμούς, Κύριε Πρόεδρε, ἡ ἑλληνικὴ ἐθνικότης ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἕνεκα τοῦ προσηλυτισμοῦ τῶν ἱεραποστόλων, οἵτινες καὶ σχολεῖα καὶ χρήματα καὶ πᾶν μέσον ἀναπτύξεως πνευματικῆς παρέχουσι τοῖς βουλομένοις ἐξομῶσαι τὰ πάτρια. Οἰκτρὰ ὄντως εἶναι ἡ κατάστασις τῶν σχολείων καὶ παρθεναγωγείων ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐκείναις ἐπαρχίαις ταῖς τοσοῦτον ἀνθηραῖς κατὰ τὰς βυζαντινὰς ἐποχάς.

Δυστυχῶς μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας τῶν κατοίκων δὲν ὑπάρχουσι καλῶς κατηρτισμέναι σχολαὶ καὶ παρθεναγωγεῖα δι' ἔλλειψιν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν καὶ πρὸ πάντων διδακτικῶν βιβλίων ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε τέσσαρες ἢ πέντε μαθηταὶ ἀναγκάζονται νὰ σπουδάζωσιν εἰς ἓν βιβλίον ἢ ν' ἀντιγράφωσι τὰ κείμενα. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ κάτοικοι πολλὰς καταβάλλουσι προσπαθείας πρὸς διατήρησιν τῶν ἤδη ὑπαρχόντων σχολείων καὶ παρθεναγωγείων, ἀλλ' ἐπίσης τοῖς πᾶσι γνωστὸν εἶναι, ὅτι ἀφ' ἑνὸς ὁ λιμὸς τοῦ 1874 καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ τελευταῖος πόλεμος ἐξήντλησαν τοὺς πόρους τῶν δυστυχῶν κατοίκων τῶν μερῶν ἐκείνων ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀδυνατοῦσι πλέον οὐ μόνον τὰ σχολεῖα τῶν κωμοπόλεων νὰ διατηρήσωσι καὶ δωρεὰν διδακτικὰ βιβλία τοῖς ἀπόροις νὰ χορηγήσωσιν, ὡς ἄλλοτε ἐγίνετο, ἀλλὰ καὶ νὰ μισθώσωσιν ἕνα κἂν διδάσκαλον, ὅπως μὴ παντελῶς κλεισθῶσιν αἱ σχολαί των.

Ἵνα δὲ καὶ διὰ ζώσης φωνῆς παρασταθῶσιν αἱ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Καισαρείας πνευματικαὶ ἀνάγκαι, δίδομεν εἰς τὸν κύριον Ξενοφῶντα Δ. Ζύγουραν, καθηγητήν, τὴν πληρεξουσιότητα νὰ παραστῇ ἐνώπιον τοῦ σεβαστοῦ τούτου Πανελληνίου Συνεδρίου καὶ ἐκθέσῃ ἐν ἀνάγκῃ προφορικῶς τὰ δέοντα, πρὸς δὲ ἐπιφορτίζομεν αὐτὸν νὰ ἐπιδώσῃ τὴν παροῦσαν ἡμῶν καὶ λάβῃ τὴν εἰς ταύτην ἀπάντησιν τοῦ Συνεδρίου.

Δέχθητε, Κύριε, τὴν ἔκφρασιν τοῦ πρὸς ὑμᾶς καὶ τὰ σεβαστὰ μέλη τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου ὀφειλομένου σεβασμοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 27 Μαρτίου 1879.

Οἱ Καισαρεῖς καὶ Ἐπαρχιῶται.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ι. ΤΙΦΤΙΚΤΣΟΓΛΟΥΣ	Χ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΣΥΜΕΩΝ ΣΑΒΒΙΔΗΣ	ΠΛΙΑΣ Κ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ
ΒΙΚΤΩΡ Ι. ΤΙΦΤΙΚΤΣΟΓΛΟΥΣ	ΚΑΕΩΝΥΜΟΣ Ι. ΑΔΟΣΙΔΗΣ
ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ	ΙΟΡΔΑΝΗΣ Ι. ΤΣΕΡΡΑΧΟΓΛΟΥΣ
ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ΕΚΙΝΤΣΟΓΛΟΥΣ	ΙΩΑΚΕΙΜ ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΣΕΧΣΑΓΛΙΔΗΣ	ΑΒΡΑΑΜ Β. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΚΑΛΕΝΔΕΡΗΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
ΣΑΡΑΝΤΗΣ Α. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ	

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΡΑΙΔΕΣΤΩ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις Συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων

Φῶς παρήγορον κατέλαμψε καὶ χρυσαυγὴς ἀνέτειλεν ἠὼς εὐτυχῶν ἐλπίδων, ὅτε πρὸ ἐννεαετίας ἤδη ἡ στοργὴ τῆς φιλτάτης μητρὸς Ἑλλάδος τῆς καλλιῤῥόου καὶ πολυχεύμονος πηγῆς τῶν ζωηφόρων ναμάτων τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ αὐθόρμητος, προσῆλθεν ἡμῖν ἀρωγὸς πρὸς σύστασιν Συλλόγου, ὅστις ὀνομασθεὶς φερωνύμως πρὸς τὴν καθ' ὅλου χώραν Θρᾳκικὸς Φιλεκπαιδευτικὸς, χαρμοσύνως

ἐχαιρετίσθη ὑπ' αὐτῆς ὡς οἰωνὸς ἄριστος τῆς ἐθνικῆς ἀναμορφώσεώς της.

Ὁ Σύλλογος οὗτος μετὰ πολλῆς μορφωθεὶς τῆς περισκέψεως καὶ ζήλου θερμουργοῦ, συνιστάμενος δ' ἐξ ἀδιαρρήκτως πρὸς ἄλληλα συνδεδεμένων μέλων, ἐν οἷς συμπεριελήφθη πᾶν ἰσχύον καὶ συντελεστικὸν πρὸς τὸν μέγαν αὐτοῦ σκοπὸν ἐθνικὸν στοιχεῖον, ἀνεδείχθη ὁ περιφανέστατος τοῦ Ἑλληνισμοῦ φάρος ἐν τῇ ἔξω τοῦ Βυζαντίου Θράκῃ, διότι πρὸς αὐτὸν ὡς πνευματικὸν τροφὸν καὶ προστάτην ἀπέβλεψαν οἱ ἐν μακραίωνι νάρκῃ καὶ ἀπομονώσει κατεσπαρμένοι ὁμόφυλοι καὶ τῶν μικτογλώσσων οἱ ἑλληνίζοντες. Δὲν ἦν οὗτος πλέον σωματεῖον ἐκ τῶν τυχαίων καὶ συνήθων, ἀλλὰ κέντρον φωτιστικὸν καὶ σημεῖον γενικῆς ἑνώσεως. Τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ ἦν ὅλως πνευματικόν, ἡ ἐν Ῥαιδεστῷ καὶ παντὶ χοῦ τῆς χώρας ἐρρωμένη προστασία καὶ ἐνίσχυσις τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἡ διάσωσις πάσης σωζομένης ἔτι ἀρχαιότητος, ἡ ἐδραίωσις τοῦ λυσσωδῶς ὑπὸ τῶν πολεμίων καταπολεμουμένου κύρους τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς γλωσσικῆς ἐπικρατήσεως καὶ ἐπὶ τούτοις ἀδελφότητος συνασπισμὸς πρὸς σωτήριον ἐπαγρύπνησιν ἐπὶ τῶν μεγάλων τοῦ ἐν Θράκῃ ἑλληνισμοῦ συμφερόντων. Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ ἀρχαί, ὧν ἡ ἱερότης ἐθέρμαινε τὰς ψυχὰς καὶ τὸν μετ' αὐταπαρνήσεως ζῆλον τῶν ἀδελφῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, παρ' οὗ ἐπὶ ἑξαετίαν ὅλην παρήχθησαν καρποὶ ἀγλαοὶ τυχόντες τῶν κοινῶν ἐπιδοκιμασιῶν καὶ κατέθηκαν βάσεις πνευματικῆς προαγωγῆς καὶ ἐθνικῆς μορφώσεως. Ἡ λεπτομερὴς δ' ἔκθεσις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου ἐν τῷ ὀλιγοημέρῳ διδομένῳ ἡμῖν χρονικῷ διαστήματι εἶναι τοσοῦτον δυσχερὴς, ὥστε προδήλως ἀποβαίνει δυσκατόρθωτος, διὸ πλὴν τῆς ἑπομένης λίαν συνοπτικῆς αὐτῶν ἀφηγήσεως πρὸς εὐκρινεστέραν γνῶσιν ἐπισυνάπτομεν ἐνταῦθα τὰς λογοδοσίας αὐτοῦ, τὰς ἐπετηρίδας καὶ πᾶν σχετικὸν πρὸς αὐτὰ ἔγγραφον.

Ἐν Ῥαιδεστῷ μέχρι πρὸ τριετίας τέσσαρες διετηροῦντο δαπάναις τὸ πλεῖστον καὶ τῇ γενναίᾳ αὐτοῦ ἀρωγῇ σχολαὶ ἑλληνικαὶ, ὧν δύο δημοτικαὶ, ἐν παρθεναγωγεῖον καὶ ἐν Σχολαρχεῖον, εἰς ἃ ἐφοίτων ὑπὲρ τοὺς 500 ἑλληνόπαιδας ὑπὸ ὀκτὼ διδασκομένους καθηγητὰς καὶ διδασκάλους ἐπὶ σταθεροῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ μόλις 8,000 κατοίκων. Αἱ παρεχόμεναι τότε παντοῖαι εὐκολίαι τοῖς σπουδασταῖς καθίστων τὴν σχολὴν τὰ μάλιστα προσιτὴν ἀνεξαι-

ρέτως πρὸς πάντας, διότι οὐ μόνον οὐδὲν παρὰ τῶν ἐνδεῶν ἐξ αὐτῶν εἰσεπράττετο δικαίωμα εἰσιτηρίου, ἀλλὰ καὶ δωρεὰν παρείχετο αὐτοῖς πᾶν πρὸς τὴν μάθησιν συντεῖνον βοηθητικὸν μέσον. Εὐθὺς δὲ ἤρξαντο αἱ δημόσιαι διαλέξεις καὶ ἡ πρόνοια σχηματισμοῦ βιβλιοθήκης καὶ μουσείου, ἐν ᾧ ἀστοὶ καὶ ἀλλοδαποὶ, ὁμογενεῖς ἐπιφανεῖς καὶ ἀλλογενεῖς, ὁρμώμενοι οἱ μὲν ἐξ αἰσθήματος ἐθνικοῦ καὶ ἐλευθερίου προαιρέσεως, οἱ δὲ ἐκ σεβασμοῦ καὶ ὑποχρεώσεων πρὸς τὴν συγκεντρωθεῖσαν ἐν τῷ Συλλόγῳ πολλαπλῆν ἰσχὺν, ἀφειδεῖς κατέβαλλον εἰσφορᾶς τε κανονικὰς καὶ δωρεὰς γενναίας, ὧν τὰ πλεονάσματα μετ' εὐλαβοῦς ἀκριβείας ἐναποταμιευόμενα ἐχρησίμευσαν μετὰ προσθέτων ἀφειδῶν τῶν κατοίκων Ῥαιδεστοῦ συνδρομῶν εἰς ἀνέγερσιν μεγαλοπρεποῦς οἰκοδομήματος, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐγκατέστη, περιέχοντος κεκοσμημένην αἴθουσαν συνεδριάσεων, ἀναγνωστήριον, αἰθούσας βιβλιοθήκης καὶ μουσείου, ἐν αἷς ἐν καλῇ τάξει εὑρίσκονται κατατεθειμένα ἐκ προσφορῶν καὶ ἀγορᾶς βιβλία λόγου ἄξια καὶ ἀντικείμενα ἀρχαιότητος πολλῆς ἀξίας καὶ σπουδαίας μελέτης, οἷον νομίσματα χαλκᾶ, ἀργυρᾶ, καὶ χρυσᾶ, ὧν πολλὰ τῆς κλασικῆς τῶν προγόνων ἐποχῆς, πρὸς δὲ ἐπιγραφαὶ, ἀνάγλυφα, καὶ πᾶν ὅ,τι ἐν τῇ χώρᾳ περιεσώθη μέχρι τῶν νῦν ἀρχαῖον καὶ περίεργον.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐσι τ' ἀφορῶντα τὰ ἐν Ῥαιδεστῷ ἔργα τοῦ Συλλόγου, ἀλλ' αἱ ἐξωτερικαὶ αὐτοῦ ἐργασίαι ὑπῆρξαν πολὺ εὐρύτεραι καὶ πάροχοι μεγάλων ὠφελημάτων εἰς τὸ δημόσιον, διότι εἰς μέρη τῆς Θράκης πολυήμερον ἀφεστῶτα αὐτοῦ διάστημα, διέχυσε τὰ τῆς ἑλληνικῆς παιδεύσεως ἀγαθὰ καὶ ἀφύπνισε τὸ παρὰ τοῖς λαοῖς ὑπνῶττον τοῦ ἐθνισμοῦ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ προορισμοῦ συναίσθημα, πρὸς ἐπιτυχίαν δ' ἀμφοτέρων εἰς χωρία στερούμενα σχολείων ἀπέστελλε διδασκάλους, πληρόνων αὐτοῖς μισθοὺς, διετήρει πρὸς τοῦτο ἐν τοῖς σχολείοις Ῥαιδεστοῦ ὑποτρόφους εἰλημμένους ἐκ διαφόρων τῆς χώρας μερῶν καὶ ἄλλους συνέστησεν εἰς ἀνωτέρας σχολὰς πρὸς ἐπιστημονικωτέραν καὶ ὑψηλοτέραν αὐτῶν μόρφωσιν, εἰς πλεῖστα δὲ σχολεῖα κείμενα πολὺ μακρὰν ἔπεμπεν, ὡς καὶ εἰς πάντα τὰ πλησίον, βιβλία διδακτικὰ καὶ βοηθήματα χρηματικὰ καὶ ὑλικὸν χρήσιμον εἰς αὐτὰ καὶ τοὺς μαθητευομένους, διαβιβάζων πρὸς τοὺς προϊσταμένους τῶν χωρίων, τὰς ἐφορίας καὶ διδασκάλους προτροπὰς, ἐνθαρρύνσεις παντοίας, ὁδηγίας καὶ κανονισμοὺς πρὸς ἀποσόβησιν τῆς λυμαινομένης αὐτοὺς ἀγυρτείας καὶ πρὸς ἔμπνευσιν εἰς τὰς ψυχὰς αὐ-

τῶν ἔρωτος προόδου καὶ ἀναγεννήσεως, ἅμα δὲ ἀπέστελλε πανταχόσε ἐπόπτας αὐτῶν ἄνδρας εἰδικοὺς ἐκπληροῦντας ἔργα ἐθνικῶν ἀποστόλων, σκοπῶν ὅπως διὰ πάντων τούτων διασώσῃ ἐκ τοῦ πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀπειλουμένου ναυαγίου ὅτι πλείστους καὶ πραδῷ τοῖς ἐπιγόνοις ἀκεραιοτέραν, ὡς ἔνεστι, τὴν ἱερὰν τοῦ ἐθνισμοῦ παρακαταθήκην.

Συνειδὼς δ' ἐκ πρώτης ἀρχῆς τὴν μεγίστην ὠφέλειαν καὶ ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦ συνδέσμου αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ ἑλληνικοὺς Συλλόγους, ἀνεκοίνωσεν αὐτοῖς τὰς ἀρχὰς καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν του, ἐπικαλεσθεὶς ἐπίῤῥωσιν πνευματικὴν καὶ ὑλικήν, ὧν ἄνευ ἀδύνατον ἦν αὐτῷ, ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τηλικαύτας ἀπαιτήσεις, αἵτινες τῷ ἐδημιουργοῦντο ὑπ' αὐτῆς τῆς θέσεώς του. Διὰ τῶν ἀδιαλείπτων δὲ τούτων σχέσεών του πρὸς τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν Συλλόγων, καταςὰς ὄργανον πανελληνίων πόθων καὶ ἄξιος ὑποστηρίξεως ἐθνικῆς μεγάλων ἀπήλαυσε συμπαθειῶν καὶ ὠφελημάτων παρὰ πλείστων ἰδιωτῶν καὶ Συλλόγων, μάλιστα δὲ παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου, πρὸς ὃν ἰδίας οὗτος ὀφείλει χάριτας.

Ἐν ᾧ δὲ οὕτω προκόπτων ἐπ' ἀγαθοῖς ὑπὸ τὰς χρηστοτέρας εἰργάζετο τῶν ἐλπίδων, αἱ ἐπελθοῦσαι ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς πολυκλαύστῳ χώρᾳ φρικαλεότητες καὶ ἀναστατώσεις, ἡ γενικὴ σύγχυσις, ἡ ἀμηχανία καὶ οἱ ἐπικρεμασθέντες δεινοὶ κίνδυνοι ἀνέκοψαν πᾶσαν αὐτοῦ ἐνέργειαν, ἑκάστου σκεπτομένου καὶ μεριμνῶντος ἐνστίκτως περὶ τῆς ἑαυτοῦ μόνον ζωῆς καὶ σωτηρίας, ἡ δ' ἐπελθοῦσα πολύμηνος ξενικὴ κατοχὴ παρέτεινε τὴν ἀφασίαν αὐτοῦ μέχρι τῆς ἄρσεως αὐτῆς, ὅτε ἡ σκέψις περὶ τῆς νῦν καὶ μελλούσης τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν Θράκῃ τύχης καὶ αἱ πρὸς ἐξόντωσιν αὐτοῦ πολυμήχανοι ἐνέργειαι ἐξήγειραν ἐν τοῖς στήθεσιν ἡμῶν τὸν ἀκατάσχετον πόθον τοῦ ἀντιστῆναι πρὸς τὰς πλεκτάνας ταύτας καὶ τοὺς κινδύνους διὰ τῆς διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων πανταχοῦ ἔνθα ἡ θείᾳ τῶν προγόνων λαλεῖται εἰσέτι γλῶσσα, ὡς μητρικὴ, καὶ παρ' οἷς ἀναγνωρίζεται ὡς ψυχικὴ τροφὸς ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία· ἀλλ' ἀνάγκη, ὅπως γνωσθῶσι τὰ μέσα, ἅτινα δυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν, καὶ ἡ θέσις ἡμῶν πρὸς ὀρθὴν ἐκτίμησιν τῶν ἡμετέρων ἀναγκῶν.

Ἡ Ῥαιδεστὸς, κειμένη ἐπὶ τῆς Θράκης ἐν μέσῳ σχεδὸν τῶν πορθμῶν Ἑλλησπόντου καὶ Βοσπόρου ἐντὸς μυχοῦ εὐρέος κόλπου, εἶναι

δυνάμει τῆς θέσεως αὐτῆς πνευματικὴ πρωτεύουσα τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου Ἡρακλείας καὶ ἐν ταὐτῷ ἕδρα μεγάλης πολιτικῆς Διοικήσεως ὑφ' ἣν περὶ τὰς δέκα ὑπάγονται μεγάλαι ὑποδιοικήσεις, ὥστε ἡ Ῥαιδεστὸς δὲν εἶναι ἁπλῆ τις μόνον πόλις, ἀλλὰ κέντρον εὐρυτάτης χώρας ἐκτεινομένης ἀπὸ Προποντίδος μέχρις Ἔβρου καὶ ἀπὸ Ἑλλησπόντου μέχρις Εὐξείνου, πρὸς ὃ στρέφουσι τὰ ἑαυτῶν βλέμματα μυριάδες κατεσπαρμένων Ἑλλήνων καὶ παρ' οὗ οὗτοι ἀπεκδέχονται παντοίαν προστασίαν καὶ τὴν αὐτῶν σωτηρίαν.

Ὅτε ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἠδύνατο νὰ διαχέῃ πρὸς αὐτοὺς ἐν μέτρῳ λελογισμένῳ πολυειδεῖς ὑπὲρ τῆς μορφώσεως των εὐεργεσίας καὶ διέχεε δαψιλεῖς τὰς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ δωρεὰς, πάντες οἱ ἀνὰ τὴν χώραν ὁμογενεῖς κατελήφθησαν ὑπὸ ὀργασμοῦ πρὸς τὰ φῶτα, ὥστε ἐν ταῖς πρωτευούσαις τῶν ὑποδιοικήσεων συνέστησαν σύλλογοι καὶ ἀδελφότητες πρὸς ὑποστήριξιν τῶν γραμμάτων. Αἱ δὲ κῶμαι οὐδὲν ἄλλο ἐπόθουν ἢ βιβλία καὶ διδασκάλους καὶ σχολεῖα, ἀλλ' ὅτε τὰ κατὰ τὸν ἡμέτερον σύλλογον ἐφάνησαν μετέωρα, τὰ πάντα παρ' αὐτοῖς περιέπεσαν εἰς μαρασμὸν καὶ προῤῥίζως πᾶν πνευματικὸν ἔργον παρ' αὐτοῖς ἀνετράπη. Δὲν ἀπέβλεψαν εἰς Βυζάντιον, ἔνθα τοσαῦται ὑπάρχουσιν ἑστίαι φωτισμοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὴν τάλαιναν Ῥαιδεστὸν, ἥτις κατανοοῦσα, ὡς ἐμπράκτως ἀπέδειξεν, ὅτι ἐννοεῖ τὸ ἱερὸν καθῆκον τοῦ νὰ συντελέσῃ πρὸς πνευματικὴν παλιγγενεσίαν καὶ ἐθνικὴν αὐτῶν σωτηρίαν, ὀφείλει εὐπαῤῥησιάστως νὰ καταθέσῃ, ὅτι οὐδὲ χιλίας ἀριθμεῖ ἐν αὐτῇ ἑλληνικὰς οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι καίπερ διὰ περιφανῶν κοσμούμεναι πατριωτικῶν ἀρετῶν, ἀδυνατοῦσιν ὅμως, ὅπως ἐξ ἑαυτῶν ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς πολυειδεῖς ἀνάγκας τῆς θέσεώς της. Ὥστε ὁ Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος Ῥαιδεστοῦ, ἂν τύχῃ γενναίας ὑποστηρίξεως καὶ ἐνδελεχοῦς μερίμνης παρὰ τοῦ Πανελληνίου, ἔχων ἀκμαῖον ἐθνισμοῦ αἴσθημα καὶ μαχόμενος δι' ἠθικῶν ὅπλων ὑπὲρ τῆς φιλτάτης αὐτοῦ πατρίδος, θέλει, ὡς πρότερον τιμήσει δι' ἔργων τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἀποστολὴν συνιστὰς οὐ μόνον ἐν Ῥαιδεστῷ, τῇ ἕδρᾳ αὐτοῦ, ἐκπαιδευτήρια ἱκανὰ, ὅπως διοχετεύσωσι τὰ σωτήρια τοῦ ἑλληνισμοῦ νάματα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περὶ τὴν Ῥαιδεστὸν ἀπεράντῳ χώρᾳ, ἔνθα δυστυχῶς κίνδυνος ὑπάρχει, μὴ πρόῤῥιζα ἀνατραπῶσι κῦρος ἐκκλησίας καὶ παραδόσεις καὶ γλῶσσα, καὶ ὅ,τι κατέλιπεν ἡμῖν προσφιλὲς ἡ γεραρὰ ἀρχαιότης.

Ὁ ἐπ'ἀγαθοῖς δ'οἰωνοῖς πρὸ μικροῦ ἀρξάμενος πάλιν ἡμέτερος Σύλλογος εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτοῦ ἡμερῶν συνέστησε τὸ πρὸ διετίας ἤδη διαλελυμένον παρθεναγωγεῖον καὶ τὴν ἑλληνικὴν σχολήν, ὥστε τέσσαρες ἤδη ἐν Βισάνθῃ λειτουργοῦσι σχολαὶ, ἐν αἷς περὶ τοὺς πεντακοσίους φοιτῶσιν ἑλληνόπαιδες, καταγίνεται δὲ καὶ εἰς ὀργάνωσιν τῶν ἐν τοῖς πέριξ σχολείων, ὅπερ ὅμως δὲν ἠδυνήθη πρὸς τὸ παρὸν νὰ κατορθώσῃ ἕνεκα τῶν ἀνωμαλιῶν, ἐν αἷς εἰσέτι διατελοῦσιν αἱ περὶ τὴν ἡμετέραν πόλιν κοινότητες καὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν μέσων αὐτοῦ· ἀλλ'ὁ σύλλογος ἡμῶν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων διακαεῖς πόθους αὐτοῦ, ἅμα ὡς τύχει ὑποστηρίξεως· διὸ καὶ παρακαλεῖ θερμῶς τὸ προεδρεῖον τῶν Πανελληνίων Συλλόγων τῶν συνερχομένων τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἀξίου Συλλόγου «Παρνασσοῦ», καὶ τοὺς πεφωτισμένους ἀντιπροσώπους αὐτοῦ, ὅπως ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐθνικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν συμπεριλάβωσι καὶ τὸν ἐν Βισάνθῃ καὶ υἱοθετήσωσιν αὐτὸν διὰ τῆς ἐξαιρετικῆς στοργῆς καὶ τῆς γενναιόφρονος αὐτῶν ὑποστηρίξεως ὡς πρόμαχον πολυτίμων ἐθνικῶν συμφερόντων ἐν Θράκῃ. Καθ'ὅσον ὅταν τὰ ἐν Φιλιππουπόλει καὶ Ἀδριανουπόλει ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια ἀκμάζωσιν ὡς προμαχῶνες κατὰ τῆς ἐπιβούλου ἐπιδρομῆς καὶ τυγχάνωσιν ἐθνικῆς ὑποστηρίξεως, τῆς αὐτῆς φιλοστόργου προνοίας δικαιοῦνται ὅπως ἀπολαύσωσι καὶ οἱ ἀνατολικώτερον τούτων κατοικοῦντες ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ οἱ τελείως ἐγκαταλελειμμένοι εἰς τὰ σκότη καὶ ὑπὸ μυρίων περιβαλλόμενοι κινδύνων ἀπωλείας καὶ ἐξοντώσεως. Ἐπιῤῥωννύμενος διὰ πνευματικῶν μέσων καὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὁ ἀπὸ Προποντίδος μέχρι Ἔβρου καὶ ἀπὸ Αἰγαίου μέχρις Εὐξείνου ἑλληνισμὸς μετὰ τοῦ σωζομένου πέραν τοῦ Ἔβρου ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ, θέλει ἀποτελεῖ ἔρκος ἰσχυρὸν καὶ ἀνυπέρβλητον σῶζον τὰς πύλας τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ φυλάττων ἀκεραίαν τὴν ἐθνικὴν ἑνότητα· ἂν δὲ ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἐγκαταλειφθῇ εἰς ἑαυτὸν καὶ μείνῃ ἐστερημένος συντόνου προστασίας, αἱ ἔξω τοῦ Βυζαντίου πολυπληθεῖς κοινότητες αἱ πολλαχῶς συνδεδεμέναι καὶ ἀποκλίνουσαι πρὸς τὴν Ῥαιδεστὸν ὡς πρὸς φυσικὴν αὐτῶν πρωτεύουσαν, θέλουσιν εὑρεθῇ ἄνευ κέντρου συνεκτικοῦ καὶ ταχέως θέλουσι περιπέσει εἰς μαρασμὸν καὶ ἀνακόφευκτον ἀποσύνθεσιν ὑπὸ τὰς δηλητηριώδεις ἐπηρείας τῶν ξένων ὀργάνων.

Ἐπαναλαμβάνοντες δὲ λέγομεν, ὅτι οὐδὲν ἕτερον ἀποτελεσματικώτερον ὑπάρχει δυνάμενον νὰ σώσῃ ἡμᾶς ἐν μέσῳ τοσούτων σκληρῶν δοκιμασιῶν εἰμὴ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα· ἀδύνατον ἡμεῖς μόνοι νὰ συντελέσωμεν, ὡς δεῖ, πρὸς τελεσφόρον διάδοσιν αὐτῶν καὶ ὑποστήριξιν τῶν ἀρχῶν ἡμῶν ἄνευ τῆς ἰσχυρᾶς ὑποστηρίξεως τοῦ Πανελληνίου. Οὗτοι οἱ πόθοι καὶ αὗται αἱ ἐπιτακτικαὶ ἀνάγκαι εἰσὶν αἱ εὔγλωττοι ἡμῶν ἀγορεύσεις συνοψιζόμεναι ἐν βραχυτάτοις διὰ τῶν ἑξῆς. Σωτηρία ἡμῶν διὰ τῶν γραμμάτων ἐπὶ τῶν γαιῶν τῶν κλεϊσθεισῶν διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τοῦ αἵματος τῶν ἀειμνήστων ἡμῶν προγόνων.

Ἐν Ῥαιδεστῷ τῇ 20 Μαρτίου 1879.

Ὁ Πρόεδρος

ΓΡ. Κ. ΛΑΖΙΔΗΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Μ. Δ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΩΦ

ΠΕΡΙ ΣΕΡΡΩΝ

Πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις Συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων

Αἱ Σέρραι, ὡς γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, εἶνε πόλις μεσόγειος, ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς πλησιεστέρας παραλίας τοῦ Στρυμωνικοῦ κόλπου περὶ τὰς 10 ὥρας, ἀπὸ δὲ τῆς Θεσσαλονίκης ὡς καὶ τῆς Καβάλλας, περὶ τὰς 16 ὥρας. Οἱ κάτοικοι τῶν Σερρῶν εἶνε ἀκραιφνεῖς Ἕλληνες, ἐκτός τινων ἐπηλύδων, ἐξελληνισθέντων καὶ τούτων. Ἐπίσης πρὸς νότον τῶν Σερρῶν ὁ πληθυσμὸς εἶνε ἀμιγὴς Ἑλληνικὸς, πρὸς βορρᾶν ὅμως ἄρχονται οἱ λεγόμενοι βουλγαρόφωνοι Ἕλληνες, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκονται καί τινες Ἑλληνικαὶ κοινότητες, ὡς ἡ τοῦ Μελενίκου, Νευροκόπου καὶ ἄλλαι. Εὐνόητον δὲ ὅτι περὶ τῶν χριστικῶν κατοίκων μόνον ὁ λόγος.

Ἀνέκαθεν οἱ κάτοικοι Σερρῶν δὲν ἔπαυσαν διατηροῦντες τὰ ἑλληνικά των σχολεῖα ἐν ἀνθηρᾷ καταστάσει, ἐξηκολούθουν δὲ πάντοτε προάγοντες καὶ βελτιοῦντες αὐτά. Πρό τινων ὅμως ἐτῶν, ἐλαττωθέντων πολὺ τῶν εἰσοδημάτων τῶν σχολείων διὰ πολλοὺς λόγους καὶ ἰδίως διὰ τὴν παρακμὴν τοῦ ἐγχωρίου ἐμπορίου καὶ διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν δυστυχίαν παρὰ τοῖς ἐκεῖ ἀγρόταις καὶ τελευταῖον διὰ τὰς πολιτικὰς ἀνωμαλίας, θὰ ἠναγκάζοντο ἀμέσως νὰ περιορίσωσι τὰ σχολεῖα, ἂν μὴ ἐλάμβανον ἐπὶ δύο ἢ τρία συνεχῶς ἔτη τὴν χρηματικὴν ἐπικουρίαν τοῦ ἐνταῦθα πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Συλλόγου. Ἐφέτος ὅμως ἡ χρηματικὴ αὐτὴ ἐπικουρία δὲν ἐδόθη, καὶ οὕτω τὰ ἐν Σέρραις σχολεῖα εὑρίσκονται νῦν εἰς τὴν μεγαλειτέραν παρακμὴν δι' ἔλλειψιν πόρων. Εὐκτέον εἶνε, ἂν ὁ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Σύλλογος ἀποφασίσῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ πάλιν παρέχων τὴν χρηματικὴν αὐτοῦ συνδρομὴν, καὶ γενναιοτέραν μάλιστα, ἢ εὑρεθῇ καὶ ἄλλο τι μέσον γενναίας συνδρομῆς, ἵνα καὶ γενναῖόν τι κατορθωθῇ πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἥτις εἶνε τὸ κέντρον τῆς βορειοανατολικῆς Μακεδονίας, ἐν ᾗ τόσον ἀπειλεῖται ὁ ἑλληνισμός.

Πρὸ δέκα ἐτῶν περίπου συνεκροτήθη ἐν Σέρραις ὁ Μακεδονικὸς Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος. Οἱ συστήσαντες αὐτὸν ἐσκέφθησαν, ὅτι τῇ συνδρομῇ τῶν μελῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαιοτέρων καὶ ἀκμαιοτέρων Συλλόγων καὶ τῶν ἀπανταχοῦ ὁμογενῶν θὰ ἠδύναντο νὰ διαδώσωσι τὴν παιδείαν εἰς τὰ πέριξ τῶν Σερρῶν ἐν εὐρυτέρῳ ὅσον τὸ δυνατὸν κύκλῳ, καὶ ἰδίως εἰς τὰ μέρη, ἔνθα ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη. Καὶ ὄντως τὸ ἔργον τοῦτο ηὐλογήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν ὑπερέβη πᾶσαν ἐλπίδα, οἱ ὑπάρχοντες ἤδη Σύλλογοι μετὰ χαρᾶς ἐχαιρέτισαν τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ καὶ προθύμως παρέσχον τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτῶν συνδρομὴν, καὶ πολλοὶ τῶν ὁμογενῶν εὐχαρίστως ἔλυσαν τὰ βαλάντια αὐτῶν ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ὁ Σύλλογος ἠδυνήθη νὰ ἐκτείνῃ τὸν κύκλον τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, εἰς ἄλλας μὲν κοινότητας παρέχων μέρος τῶν δαπανῶν πρὸς συντήρησιν σχολείων, ἀλλαχοῦ δὲ ἱδρύων σχολεῖα, ἢ παρέχων βιβλία, ἢ διατηρῶν ὑποτρόφους, καὶ πολλὰ ἄλλα πράττων, τὰ ὁποῖα ἐν ταῖς διαφόροις ἐκθέσεσι τοῦ προεδρείου αὐτοῦ ἐξετέθησαν λεπτομερῶς. Νῦν δὲ καὶ ὁ Σύλλογος οὗτος εὑρίσκεται εἰς εἶδός τι νάρκης

δι' οὓς λόγους ἀνωτέρω εἶπον ὁμιλῶν περὶ τῶν σχολείων, ἥτις βεβαίως θὰ παρέλθῃ, ἐκλειπόντων τῶν αἰτίων, ἅτινα προὐκάλεσαν αὐτήν.

Πρὸ πέντε δὲ ἐτῶν περίπου συνέστη ἐν Σέρραις καὶ ἡ Ἀδελφότης ***Οὐρανία***, ἥτις διατηρεῖ νῦν Ἀναγνωστήριον προσιτὸν τοῖς πᾶσι καὶ ὑποστηρίζει, ὅση αὐτῇ δύναμις, ἐν Σέρραις τὸ ἑλληνικὸν θέατρον, ὁσάκις τοῦτο ἦνε δυνατόν.

Ἐξέθηκα ἐν ὀλίγοις τὴν νῦν κατάστασιν τῶν ἐν Σέρραις σχολείων καὶ λοιπῶν. Ἐπεθύμουν δὲ νὰ εἴπω τινὰ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐκεῖ μερῶν, ἀλλ' ἐπελθοῦσα νόσος καὶ ἐργασία δέν μοι παρέσχον τὸν ἀναγκαῖον χρόνον πρὸς τοῦτο. Ἐκ τῆς καταστάσεως ὅμως τῶν ἐν Σέρραις πραγμάτων εὔκολον εἶνε νὰ συμπεράνῃ τις, ὁποία εἶνε καὶ ἡ τῶν λοιπῶν αὐτῆς μερῶν. Ἐν τῷ ἁρμοδίῳ δὲ τμήματι τοῦ Συνεδρίου καὶ ἐγὼ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν μερῶν ἐκείνων ἀντιπρόσωποι θὰ δώσωμεν βεβαίως τοῖς κκ. εἰσηγηταῖς τὰς γνωστὰς ἡμῖν πληροφορίας. Ἀναγκαῖον δὲ εἶνε νὰ ὑπῆρχεν ἐν τῷ Συνεδρίῳ καὶ ἀντιπρόσωπός τις ἐκ Μελενίκου ἢ Νευροκόπου, ἢ τοὐλάχιστον λεπτομερής τις ἔκθεσις περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐκεῖ πραγμάτων, περὶ ὅσων θὰ ἐξετάσῃ καὶ ἀποφασίσῃ τὸ Συνέδριον, διότι ὑποθέτω ὅτι τὰ ἐκεῖ εὑρίσκονται εἰς μεγίστην ἀνωμαλίαν. Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα προσθέτω ἐν τέλει, ὅτι οὐδεὶς βεβαίως ἀγνοεῖ, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν Μακεδονίᾳ καὶ πρὸ πάντων κατὰ τὰ βορειοανατολικὰ αὐτῆς διατρέχει τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων, καὶ ὅτι τὸ Συνέδριον πρέπει νὰ μελετήσῃ μετ' ἐπιστασίας καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐξεύρῃ τὸ μέσον, δι' οὗ δύναται ν' ἀποσοβηθῇ ὁ κίνδυνος οὗτος. Οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν ἐκείνων μετ' ἀγωνίας προσβλέπουσιν εἰς τὸ μέλλον. Ἂν οὐδεὶς τείνῃ αὐτοῖς χεῖρα βοηθείας, ἂν ἐγκαταλειφθῶσιν εἰς τὴν τύχην των, ἂν καταπνιγῶσιν ὑπὸ τοῦ ἀπειλοῦντος αὐτοὺς κινδύνου, ἡ ἱστορία τοὐλάχιστον θὰ στιγματίσῃ τοὺς αἰτίους.

Ἔποπται αἱ περὶ Σερρῶν καὶ τῶν πέριξ προτάσεις.

1. Νὰ συσταθῇ Γυμνάσιον ἐν Σέρραις, καὶ τάξεις τινὲς ἢ πλῆρες ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ, τῆς κοινότητος ἀναδεχομένης τὴν συντήρησιν τῶν λοιπῶν ἐν τῇ πόλει Σχολείων ἀρρένων τε καὶ θηλέων.

2. Νὰ ἐνισχυθῇ ὁ ἐν Σεῤραις Μακεδονικὸς Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος διὰ τῶν ἀναγκαίων πόρων, ὅπως ἔχῃ τὰ μέσα νὰ φροντίζῃ, ὡς πρότερον ἢ καὶ ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ, περὶ τῶν σχολείων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σεῤρῶν καὶ ταῖς πλησίον ἐπαρχίαις.

3. Νὰ παρακληθῇ τὸ ἁρμόδιον ὑπουργεῖον, ἢ τὸ Πανεπιστήμιον, ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἀρχὴ ἢ σωματεῖον ν' ἀποστείλωσιν ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἀποθήκαις αὐτῶν περιττῶν βιβλίων ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς ἐν Σεῤραις ἑλληνικῆς σχολῆς, νὰ ἐνισχυθῇ δὲ καὶ τὸ ἀναγνωστήριον τῆς ἐν Σεῤραις ἀδελφότητος *Οὐρανίας*, ὡς καὶ αἱ μικραὶ βιβλιοθῆκαι τῶν ἐν ταῖς ἀγροτικαῖς κοινότησι σχολείων δι' ἀποστολῆς ἐφημερίδων, περιοδικῶν, χαρτῶν καὶ ἄλλων κατάλληλων βιβλίων, διὰ νὰ διαδίδηται οὕτως ἡ ἑλληνικὴ ἀγωγὴ καὶ παιδεία δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων.

4. Νὰ συσταθῇ ἑλληνικὴ σχολὴ καὶ παρθεναγωγεῖον ἐν Ἀληστράτῃ, κέντρῳ τῆς ἐπαρχίας Ζίχνης, καὶ ἕδρᾳ τοῦ Μητροπολίτου, ἔνθα ὑπάρχει λαμπρὸν κτίριον ἑλληνικῆς σχολῆς, ἀλλ' ἄνευ διδασκάλων. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ Πραβίου, ἕδρας τοῦ ἁγίου Ἐρευθεροupόλεως, καὶ περὶ ἄλλων διαφόρων κοινοτήτων τῶν ἐπαρχιῶν Σεῤρῶν, Ζίχνης, Δράμας καὶ Πραβίου.

5. Νὰ καταβληθῇ ἰδίᾳ μεγάλη φροντὶς περὶ διαδόσεως τῆς ἑλληνικῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας ἐν ταῖς βορειοτέραις ἐπαρχίαις Νευροκόπου, Μελενίκου καὶ Πετριτσίου, ἔνθα ὁ ὑπάρχων Ἑλληνισμὸς διατρέχει τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 29 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐν Σεῤραις ἀναγνωστηρίου Οὐρανία

Ν. Α. ΚΟΥΜΠΙΔΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ

Πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις Συνέδριον τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων

Γνωστὸν τοῖς πολλοῖς ὅτι μέχρι τοῦ ἔτους 1870 ἔν τισι μόνον τῶν μεγαλητέρων πόλεων τῆς Μακεδονίας ὑπῆρχον σχολεῖα καλῶς κατηρτισμένα, καὶ ὅτι ἐν οὐκ ὀλίγαις κωμοπόλεσιν ἔλειπον καὶ αὐτὰ τὰ δημοτικά. Εἷς δὲ καὶ μόνος ἀνὴρ, ὁ λόγιος κληρικὸς κ. Στ. Νούκας, θέλων νὰ πληρωθῇ ἡ ἀνάγκη αὕτη τῶν πολλῶν πρὸς ἄλληλα γειτνιαζόντων χωρίων καὶ πολισμάτων τῶν ἐπαρχιῶν Καστορίας, Σισανίου, Γρεβενῶν, Κοζάνης καὶ Μογλενῶν, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ καταρτισθῇ σχολὴ ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῶν, ἐν θέσει καταλληλοτάτῃ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑγείαν καὶ τὸ ἀνεπηρέαστον ἀπὸ κομματικῶν παθῶν, τὸ μὲν, ἵνα μεταδώσῃ τὰ πρῶτα γράμματα ἐν πολλοῖς τῶν πέριξ χωρίων, στερουμένων ὅλως σχολείων, τὸ δὲ, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς θέλγητρον τῶν οὐκ ὀλίγων ἐκεῖ Βουλγαροφώνων κωμῶν, καὶ τέλος ἵνα γενικῶς προστατεύῃ καὶ προάγῃ τὰ γράμματα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις. Ἡ ἰδέα αὕτη ἀνακοινωθεῖσα τοῖς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποδημοῦσιν, ἐργατικοῖς μὲν καὶ ἁπλοῖς, ἀλλὰ λίαν φιλομούσοις ἀνδράσιν, ἔτυχε λαμπροτάτης ὑποδοχῆς, καὶ δὴ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος, συσταθείσης ἀδελφότητος, ἐγένοντο ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς τοσαῦται συνεισφοραὶ, ὥστε καὶ Κυριακαὶ σχολαὶ χάριν τῶν ἐκεῖ ἐργατῶν ἔγειναν, καὶ σχολεῖον δημοτικὸν καὶ ἑλληνικὸν καλῶς κατηρτίσθη κατὰ τὸ 1872, καὶ κτίριον μέγα, χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ προέδρου τῆς ἀδελφότητος ταύτης κ. Θωμαΐδου καὶ ἄλλων, καὶ κατάλληλον πρός τε τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν κατοικίαν τῶν τε διδασκάλων καὶ μαθητῶν ᾠκοδομήθη ἐν Τσοτυλίῳ, κέντρῳ τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν, ὧν γεωγραφικὸν χάρτην ἐπισυνάπτω.

Τὸ παιδευτήριον τοῦτο πλείονας τῶν 100 μαθητῶν ἀριθμοῦν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς συστάσεώς του σὺν τῷ χρόνῳ προήγετο ὁλονὲν ἐναντίον ὅλων τῶν κατ' ἀρχὰς καταδιωγμῶν τῆς τουρκι-

κῆς ἐξουσίας, ἧς τὰς ἐνεργείας ἡ φρόνιμος διοίκησις τῆς ἐφορείας τοῦ σχολείου καὶ ἡ σύνεσις τῆς ἀδελφότητος κατώρθωσε ν' ἀπαμβλύνῃ. Οὕτω δὲ ὁσημέραι αὐξανομένου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν κατά τε τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν, ἐσχηματίσθησαν ἐν αὐτῷ καὶ τρεῖς γυμνασιακαὶ τάξεις ὑπὸ διευθυντὴν καὶ καθηγητὰς λίαν ἱκανούς, ὧν τοὺς καλοὺς καρποὺς ἰδίοις ὄμμασιν εἶδον καὶ ἐγὼ οὐ μόνον ἐν Μακεδονίᾳ, ὅπου μεταβὰς πρὸ τριῶν ἐτῶν εὗρον πολλοὺς τῆς σχολῆς ταύτης μαθητὰς τὸν διδάσκαλον ἐπαγγελλομένους, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα οἱ προσερχόμενοι ἐκεῖθεν μαθηταὶ κατατάσσονται εἰς τὴν τετάρτην γυμνασιακὴν τάξιν. Ἐλπὶς δὲ μεγάλη ὑπῆρχε ν' ἀναδειχθῇ ἡ σχολὴ ἐκείνη εἰς τέλειον γυμνάσιον, ἐν ᾧ κατὰ τὸν Κανονισμὸν τῆς ἀδελφότητος οὐ μόνον τὰ ἐγκύκλια γυμνασιακὰ μαθήματα ἔπρεπε νὰ διδάσκωνται, ἀλλὰ καὶ καλοὶ δημοδιδάσκαλοι νὰ παρασκευάζωνται, ὧν πρὸ πάντων αἱ ἐπαρχίαι ἐκεῖναι ἐστεροῦντο. Ἀλλ' ἡ ἐπελθοῦσα ἐν τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Χρηματιστηρίῳ μεγάλη ἐλάττωσις τῶν διαφόρων χρεωγράφων καὶ ὁ ῥωσσοτουρκικὸς πόλεμος ἐπήνεγκεν, ὡς εἰκὸς, κλονισμόν τινα καὶ εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἀδελφότητα, ἐπειδὴ τὰ ἐτήσια αὐτῆς εἰσοδήματα δὲν ἐπήρκουν πρὸς συντήρησιν τῆς σχολῆς, εἰς 300 μόνον κατ' ἔτος ὀθωμανικὰς λίρας ἀνερχόμενα, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ δαπανῶνται πλείονες τῶν 400, καὶ ἅπαν τὸ οἰκοδόμημα ἤθελε καταῤῥεύσει, ἂν μὴ ὑπῆρχον ἄνδρες μεγαλόφρονες καὶ γενναιόδωροι, οἵτινες ἐκράτησαν αὐτὴν καὶ διετήρησαν προθύμως μὲν, ἀλλ' ἐν πολλῇ στενοχωρίᾳ. Ἀλλ' ἀρά γε σὺν τῇ προθυμίᾳ θὰ συνυπάρξῃ καὶ ἡ δύναμις τῆς συντηρήσεως καὶ εἰς τὸ μέλλον τῆς ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἀναγκαιοτάτης ἐκείνης σχολῆς, ἢ μήπως ὡς ἐκ τῶν οἰκονομικῶν περιστάσεων τῶν συνδρομητῶν αὐτῆς ἡ στενοχωρία φθάσῃ εἰς τὸ ἔπακρον καὶ ματαιωθῇ ὁ μέγας καὶ ἱερὸς σκοπὸς τῆς ἀδελφότητος πρὸς βλάβην οὐ σμικρὰν κατὰ μέρος μὲν τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων, ἐν γένει δὲ τῆς ὅλης Μακεδονίας, ὅπερ πιθανώτερον;

Διὰ ταῦτα ἡ ταπεινὴ γνώμη καὶ ἡ ἀκράδαντος πεποίθησις τῆς ἀδελφότητος, ἣν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐκπροσωπῶ ἐν τῷ σπουδαιοτάτῳ τούτῳ Συνεδρίῳ εἶνε:

1) Ἡ ὑποστήριξις καὶ συντήρησις τῆς ἐν Τσοτυλίῳ σχολῆς πρὸς σύντονον καὶ ἀποτελεσματικὴν καὶ συνετὴν ὑποστήριξιν τοῦ καθαρῶς Ἑλληνικοῦ στοιχείου.

2) Ἡ συντήρησις καὶ σύστασις δημοτικῶν καὶ ἑλληνικῶν σχολείων ἐν τοῖς χωρίοις καὶ κωμοπόλεσι τῆς Μακεδονίας.

3) Σύστασις γυμνασίων καὶ ἡμιγυμνασίων ἐν τοῖς κεντρικωτέροις μέρεσι τῆς Μακεδονίας, καὶ

4) Σύστασις μόνον νηπιαγωγείων καὶ δημοτικῶν σχολείων ἐν τοῖς Βουλγαροφώνοις χωρίοις, οὐχὶ δὲ καὶ περαιτέρω παιδεύσεως ὑποστήριξις ἐν αὐτοῖς, ἵνα μὴ προπαρασκευασθῶσι δεινοὶ καθ' ἡμῶν αὐτῶν πολέμιοι πρὸς βλάβην τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 27 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μακεδονικῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος

ΧΑΡΙΣΗΣ ΠΟΥΛΙΟΣ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΕΝ ΛΗΜΝῼ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΟΜΟΝΟΙΑ».

Πρὸς τὸ Συνέδριον τῶν Συλλόγων,

(διὰ τοῦ Γ' τμήματος αὐτοῦ).

Κύριε Πρόεδρε,

Κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ἀρχὴν ἐν συντομίᾳ θέλω ἐκθέσει τ' ἀφορῶντα τὸν ἀνωτέρω Σύλλογον, οὗ ἀντιπρόσωπος τυγχάνω κατὰ τὸ Συνέδριον τῶν ἁπανταχοῦ ἑλληνικῶν συλλόγων.

Ὁ λαὸς τῆς Λήμνου, κύριε Πρόεδρε, καί τοι μακρὰν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος εὑρισκόμενος πάντοτε, ἐν τούτοις, καὶ προγενεστέρως καὶ νῦν, τὸ βλέμμα πρὸς αὐτὴν στρέφει ἐξ αὐτῆς δανειζόμενος τὰ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ βελτίωσιν ἀφορῶντα καὶ εἰς ἀδελφικὴν ἐπικοι-

νωνίαν καὶ συνεχῆ μετὰ τῶν ἐλευθέρων ἑλλήνων εὑρισκόμενος· ὁ λαὸς οὗτος πρὸ πολλοῦ ἀκριβῶς κατεῖδεν, ὅτι διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς εὐρυτέρας αὐτῶν διαδόσεως, δύναται ἀκεραίαν νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἐθνικότητα αὐτοῦ οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νὰ εὐρύνῃ τὴν πρὸς τὴν καθόλου πατρίδα ἀγάπην· ὁ λαὸς οὗτος καίτοι εὑρισκόμενος οἰκονομικῶς ὑπὸ οὐχὶ ἀνθηρὰν κατάστασιν, λίαν εὐχαρίστως ἐν τούτοις ἀνέλαβε νὰ ὑποβληθῇ εἰς πολλὰς στερήσεις πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, δῆλα δὴ τὴν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ἐνθαῤῥυνόμενος καὶ ὑπὸ τῶν μακρὰν τῆς Λήμνου εὑρισκομένων συμπατριωτῶν· ἀλλ' ἐκτὸς τῆς διαδόσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ περὶ τοῦ κλήρου ἐσκέφθη ἀρκούντως καλῶς, παραδεξάμενος ὅτι διὰ τῆς μορφώσεως αὐτοῦ εὐχερέστερον δύναται νὰ πραγματωθῇ ὁ σκοπὸς, διὰ τῆς δυνάμεως ἣν ὁ κλῆρος ἐπὶ τῶν λαῶν ἐξασκεῖ, δυνάμεως, ἥτις καλῶς ὁδηγουμένη δύναται τ' ἄριστα τῶν ἀποτελεσμάτων νὰ παραγάγῃ. Τῇ πρωτοβουλίᾳ λοιπὸν τῶν ἐγκριτοτέρων τῆς νήσου ἱδρύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτῆς πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, φιλεκπαιδευτικὸν ἀναγνωστήριον «Ὁμόνοια» ἐπικληθὲν, σκοποῦν τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν κατοίκων τῆς τε πρωτευούσης καὶ πάντων τῶν τῆς νήσου χωρίων, διὰ τῆς διδασκαλίας θρησκευτικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ ἄλλων ὠφελίμων μαθημάτων, διὰ τῆς ἐπιβλέψεως καὶ ὑποστηρίξεως τῶν σχολείων ὅλων τῆς νήσου, διὰ τῆς ἐποπτείας ἐπὶ τῆς μορφώσεως τοῦ κλήρου τῆς νήσου καὶ συστάσεως δημοσίας βιβλιοθήκης διὰ τῆς χορηγήσεως πρὸς ἀπόρους ἀλλ' ἐπιμελεῖς μαθητὰς τῶν διδακτικῶν βιβλίων, διὰ συνάψεως σχέσεων μετ' ἄλλων συλλόγων καὶ ἀναγνωστηρίων καὶ διὰ τῆς φροντίδος πρὸς συλλογὴν διαφόρου εἴδους ἀρχαιοτήτων.

Τὸ ἀναγνωστήριον ἐπισημοποιηθὲν ἤρξατο μετὰ θρησκευτικοῦ ζήλου τὸν σκοπὸν καὶ ὁ λαὸς ταχέως εἶδε τοὺς καρποὺς αὐτοῦ· οὗτοι ὅμως μικροὶ δυστυχῶς ἦσαν διότι καὶ τὸ χρηματικὸν μέσον ὅπερ τὸ ἀναγνωστήριον διέθετο ἐλάχιστον ἦτο· ἐν τοιαύτῃ θέσει εὑρισκόμενον, ἀπετάθη πρὸς τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Λημνίους τὴν συνδρομὴν αὐτῶν ἐπικαλούμενον, ὡς πολλάκις τούτων ἀποδειξάντων τὸν πρὸς τὰ καλὰ ζῆλον καὶ προθύμως σπευδόντων εἰς ἀνακούφισιν τῶν ἀναγκῶν τῆς καθόλου πατρίδος. Τοῦτο καὶ ἐγένετο· καὶ δὴ οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Λήμνιοι καταβαλόντες αὐτοὶ

τὸ πρῶτον 998 ἀγγλικὰς λίρας, ᾐτήσαντο τὴν συνδρομὴν καὶ τῶν λοιπῶν ἐν Αἰγύπτῳ Λημνίων διὰ συστάσεως ἐπιτροπῶν· εὐτυχῶς οὗτοι προθύμως τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος ἤκουσαν καὶ οὕτωσὶ τὸ ἀναγνωστήριον Λήμνου ἐν βραχεῖ χρόνου διαστήματι εὑρέθη ἔχον περιουσίαν 1902 1/2 ἀγγλικῶν λιρῶν, ὅπερ πλέον τῇ κοινῇ εὐχῇ τῶν ἐν Λήμνῳ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ μετετράπη εἰς Φιλεκπαιδευτικὸν Σύλλογον, τοῦ ὀνόματος τούτου ἁρμοδιωτέρου πρὸς τὸν σκοπὸν θεωρηθέντος. Τὸ χρηματικὸν τοῦτο ποσὸν κατετέθη εἰς Τράπεζαν τῇ κοινῇ ἀποφάνσει, ἵνα οἱ τόκοι ἀποστελλόμενοι εἰς τὸν Σύλλογον χρησιμεύσωσιν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῶν σχολείων.

Διὰ τῶν χρημάτων τούτων ὁ σύλλογος βοηθεῖ τέσσαρα μὲν σχολεῖα ἐν Βαροὺς πρωτευούσῃ τῆς Λήμνου, ἤτοι ἓν νηπιακὸν, ἓν παρθεναγωγεῖον, ἓν ἀλληλοδιδακτικὸν καὶ ἓν ἑλληνικόν· διατηρεῖ δὲ ἀνὰ ἓν δημοτικὸν ἐν τοῖς χωρίοις Τσάσι, Θάνῳ, Κοντιᾷ, Πουρτικνῷ, Μούδρῳ, Καμινίοις, Κοντοπούλ, Βάρῳ, Ἀτσικὶ, Σαρδαῖς, Κουρνῷ καὶ Κάσπακα, ἀνέλαβε δὲ καὶ τὴν διεύθυνσιν καὶ ἐπιτήρησιν τοῦ σχολείου τῆς κοινότητος τοῦ Ἁγίου Εὐστρατίου. Εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ συλλόγου διατηρούμενα σχολεῖα φοιτῶσι πλείονες τῶν 800 μαθητῶν αὐξανομένων κατὰ μῆνα σχεδὸν διὰ τῆς προσελεύσεως νέων μαθητῶν. Εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πρωτευούσης φοιτῶσι 448 μαθηταὶ ἤτοι ἐν μὲν τῷ ἑλληνικῷ 60, ἐν τῷ ἀλληλοδιδακτικῷ 168, ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ 177 καὶ ἐν τῷ νηπιακῷ 43· ἐκτὸς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν οἰκείων μαθημάτων εἰς τὸ ἑλληνικὸν τῆς πρωτευούσης σχολεῖον καὶ Παρθεναγωγεῖον διδάσκονται ἡ γαλλικὴ καὶ ὀθωμανικὴ γλῶσσα. Ὁ Σύλλογος ἐκτὸς τῶν χρημάτων ἅτινα δαπανᾷ πρὸς διατήρησιν τῶν σχολείων διαθέτει καὶ πρὸς ἄλλας κοινωφελεῖς ἀνάγκας χρηματικὰ ποσὰ, διότι ἕνεκα τῆς παρακωλύσεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἐπικρατησάσης σιτοδίας ὁ λαὸς εἰς ἔνδειαν περιέπεσεν. Ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν χειμερινὴν ὥραν ἑσπερινὰι ὁμιλίαι γίνονται πολὺ συντελοῦσαι εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου. Ἤδη ὁ Σύλλογος ἐργάζεται ὅπως καταρτίσῃ βιβλιοθήκην εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου ἐπαρκοῦσαν.

Ἐκ τούτων ὅλων, ἐν συντομίᾳ μεγάλῃ ἐκφρασθέντων, καταφαίνεται ἀντικρυς, ὅτι ὅσον ὁ Σύλλογος τόσον καὶ οἱ λοιποὶ τῆς νήσου κάτοικοι περὶ πολλοῦ ποιοῦνται τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ δραστηρίως ἐργάζονται, οὐδενὸς φειδόμενοι, ὅπως ἴδωσιν αὐτὰ κοι-

νὸν κτῆμα πάντων γινόμενα· ἡ φιλοπατρία τῶν Λημνίων πολλάκις ἐξεδηλώθη ἐμπράκτως καὶ ἐσχάτως μάλιστα ὅτε ἡ ταραχὴ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπεκράτησεν· ἐργάζονται ἀθορύβως ἵνα ἠθικοποιήσωσι καὶ βελτιώσωσι τὸν λαὸν μανθάνοντες αὐτὸν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἤτοι τὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων καὶ τὰ θαυμάσια αὐτῶν ἔργα.

Ἐν τούτοις μεθ' ὅλον τὸν ἐπικρατοῦντα πόθον καὶ τὴν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον τοῦ Συλλόγου περιουσίαν, δὲν δύνανται δυστυχῶς νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου, αἵτινες αἱ ἑξῆς δύο εἰσί,

α) Τινὰ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις σχολείων νὰ καταρτισθῶσι τελειότερον ὅπως μεταβληθῶσιν εἰς σχολαρχεῖα καὶ οἱ μαθηταὶ ἐξερχόμενοι τούτων νὰ δύνανται νὰ προσέρχωνται εἰς τὰ γυμνάσια.

β) Τὸ ἐν τῇ πρωτευούσῃ σχολαρχεῖον νὰ μεταβληθῇ εἰς πλῆρες γυμνάσιον ὥστε οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐξερχόμενοι, ἂν μὲν θέλωσι καὶ δύνανται, νὰ προσέρχωνται εἰς τὸ πανεπιστήμιον πρὸς ἐκμάθησιν ἐπιστήμης, ἂν δ' οὐχὶ διὰ τῶν ἐν τῷ γυμνασίῳ ἀποκτηθεισῶν γνώσεων νὰ δύνανται οἱ μαθηταὶ νὰ εὐδοκιμήσωσιν εἰς τὸν πρακτικὸν αὐτῶν βίον· ἐκτὸς τούτου διὰ τοῦ καταρτισμοῦ ἐν Λήμνῳ γυμνασίου καὶ αὐτοὶ οἱ Λήμνιοι πλειότερον τὴν παιδείαν θ' ἀγαπήσωσι, διότι ἀνετώτερον αὐτὴν θὰ μανθάνωσι, καὶ ἐκ τῶν πέριξ πολλοὶ ἀγράμματοι ἤδη μένοντες, ἐλλείψει μέσων, θὰ εὕρωσι τρόπον νὰ γευθῶσιν ὀλίγον τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τὸν προορισμὸν αὐτῶν ἐννοήσωσιν.

Ἐκτὸς τούτων καὶ ἓν ἕτερον σπουδαίως ἐπασχολεῖ καὶ τὸν σύλλογον καὶ τὸν λαὸν τῆς Λήμνου· μὴ προσεγγίζοντος οὐδενὸς ἀτμοπλοίου εἰς τὴν νῆσον οἱ κάτοικοι ἁπαντῶσι μεγίστην δυσκολίαν πρὸς συγκοινωνίαν· ἡ ἔλλειψις αὕτη σπουδαίως βλάπτει τὸν τόπον καὶ ὑπὸ ἠθικὴν καὶ ὑπὸ ὑλικὴν ἔποψιν, διότι γνωστὸν ὅτι ἡ ἔλλειψις τῆς συγκοινωνίας εἰς στασιμότητα κρατεῖ τὸν τόπον, οἱονεὶ τὸν πολιτισμὸν καὶ πρόοδον ἀποκρούουσα· ἡ πλήρωσις τῆς ἀνάγκης ταύτης, ἥτις εἶναι κατεπείγουσα λίαν, δύναται ν' ἀποβῇ τῷ τόπῳ πλείστων ὠφελημάτων πρόξενος.

Πρὶν ἢ ὑπογράψω τὴν ἔκθεσιν ταύτην ἔκρινα ἀπὸ σκοποῦ νὰ πληροφορήσω τὸ Συνέδριον καὶ περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου Λήμνου. Ὅλος ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 35 χιλιάδας ψυχῶν, ἐξ ὧν 5 χιλιάδες Τοῦρκοι, κυρίως εὑρισκόμενοι εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ

εἰς ἰδιαιτέραν συνοικίαν κατοικοῦντες, εἰς τὰς κωμοπόλεις Ἁγιοπάτη καὶ Κουρνοὺς καὶ εἰς τὸ χωρίον Ῥοπανίδη.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27ῃ Μαρτίου 1879.

Ὁ Ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐν Λήμνῳ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἡ «Ὁμόνοια»·

Α. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ' ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ.

Πρὸς τὴν Ἐπιτροπείαν τοῦ ἐν Ἀθήναις Συνεδρίου τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐκθέσεως, ἣν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου ὑπέβαλον εἰς τὸ Συνέδριον, ἀποστέλλομεν ὑμῖν κατωτέρω ἔκθεσιν περὶ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Διδασκαλείου. Ἡ ἀποστολὴ ἐβράδυνε μέχρι τοῦδε, ἵνα περιληφθῶσιν ἐν τῇ ἐκθέσει τὰ τοῦ Διδασκαλείου μέχρι τέλους τοῦ λήξαντος ἤδη σχολικοῦ ἔτους.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1879.

Ὁ προεδρεύων Σύμβουλος τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου

Μ. ΡΕΝΙΕΡΗΣ

Ὡμολογημένη κατεπείγουσα ἀνάγκη τῆς διαδόσεως τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ὑπηγόρευσε τὴν σύστασιν τοῦ Διδασκαλείου τούτου. Ἡ δημοτικὴ παιδεία εἶχε καὶ ἔχει πλημμελῶς παρ' ἡμῖν, ἓν τα

τῷ Βασιλείῳ καὶ ἐν ταῖς ἐκτὸς αὐτοῦ Ἑλληνικαῖς χώραις, μάλιστα κατὰ τὸ ποιὸν τῶν διδασκομένων μαθημάτων καὶ κατὰ τὴν διδακτικὴν μέθοδον. Τὰ λυπηρὰ δ' ἐπακόλουθα τῆς καταστάσεως ταύτης εἶνε καταφανῆ καὶ ἀρκούντως ἐπαισθητά. Ἐνῷ ἐν τοῖς προηγμένοις ἔθνεσιν ἡ τοῦ λαοῦ παιδεία ἠξιώθη κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους μεγάλης καὶ ἐνδελεχοῦς ἐπιμελείας, κατωρθώθησαν δ' ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ καὶ μάλιστα ἐν ταῖς γερμανικαῖς χώραις, θαύματα ἀνακαινισμοῦ καὶ ἐπιδόσεως, ἡμεῖς ὅλως ἔτι τοῖς ἀρχαίοις καὶ ἀπερριμμένοις προσκείμενοι, καὶ κατ' ἀνάγκην καὶ κατὰ προαίρεσιν, ὑπολειπόμεθα πολὺ εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ αὐτοῦ τοῦ κοινοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων συνιδὼν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὁπόσον κατεπεῖγεν ἡ ἐκ τῶν ἐνόντων βελτίωσις τῆς παρ' ἡμῖν δημοτικῆς παιδείας, ἐπελάβετο τοῦ ἔργου συντόνως κατὰ τὰς ἰδίας δυνάμεις, ὡς ἑνὸς τῶν πρωτίστων αὐτοῦ. Πεπεισμένος ὅτι ἡ εὐμέθοδος καὶ καρποφόρος δημοτικὴ παιδεία, ὁποία νῦν ἀκμάζει ἐν ταῖς εὐημερούσαις χώραις τῆς Δύσεως, δὲν ἦτο δυνατὸν ἄλλως νὰ μεταδοθῇ καὶ ἡμῖν ταχέως καὶ ἀσφαλέστερον ἢ διὰ καταρτισμοῦ διδασκάλων ἐπιτηδείων καὶ σχολείων ὠργανωμένων κατὰ τὰς νεωτέρας παιδαγωγικὰς ἀρχάς, προὐνόησεν ἐν καιρῷ περὶ ἀποστολῆς ὑποτρόφων ἐπὶ τούτῳ εἰς Γερμανίαν. Ἅμα δὲ τῶν πρώτων ἐκ τούτων συγκροτηθέντων, ὁ Σύλλογος προέβη εὐθὺς πρῶτον μὲν εἰς τὴν σύστασιν τοῦ ἐν Ἀθήναις προτύπου Δημοτικοῦ σχολείου, τοῦ νῦν Παιδαγωγείου, χρησιμεύοντος τότε καὶ ὡς προχείρου Διδασκαλείου, εἶτα δὲ καὶ εἰς τὴν σύστασιν Διδασκαλείου αὐτοτελοῦς καὶ ἐντελῶς κατηρτισμένου κατὰ τὰ εὐδοκιμοῦντα ἄλλοθι πρότυπα.

Τοιούτου Διδασκαλείου, ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἱδρυομένου, ἡ ἕδρα φυσικῶς ἔπρεπε νὰ ὁρισθῇ ἔξω τοῦ Βασιλείου, ἔν τινι εὐθέτῳ πρὸς τὸν σκοπὸν χώρᾳ τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Ὡς τοιαύτη δὲ προεκρίθη ἡ μάλιστα πασῶν διψῶσα Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἅμα μεσαιτάτη Μακεδονία, τῶν δὲ πόλεων ταύτης πάλιν ἡ πρωτεύουσα αὐτῆς Θεσσαλονίκη, πλείονα παρέχουσα τὰ πρόσφορα, διότι καὶ κέντρον φυσικὸν εἶνε τῆς ὅλης χώρας, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας τῆς Τουρκίας ἑλληνικὰς ἐπαρχίας εὐκολώτερον ἐπικοινωνεῖ, καὶ πρὸς τούτοις ἔχει Γυμνάσιον κατηρτισμένον, ὁπόθεν δυνατὸν ἱκανὴν

ὠφέλειαν νὰ πορίζηται τὸ Διδασκαλεῖον, κοινοὺς ἔχον μετ' αὐτοῦ ἑνίους τῶν καθηγητῶν. Οὕτως ἱδρύθη ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ τὸ 1876 τὸ Διδασκαλεῖον, εἰς ὃ προσηρτήθη ὡς ἀπαραίτητον αὐτοῦ συμπλήρωμα καὶ τὸ συνιδρυθὲν πρότυπον Δημοτικὸν σχολεῖον.

Τὰ κατὰ τὸ Διδασκαλεῖον, εὐδοκίμως ἐπὶ τριετίαν ἤδη λειτουργοῦν, καταφαίνονται ἐκ τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ, τοῦ προγράμματος τῶν διδασκομένων μαθημάτων καὶ ἐκ τῶν παντοίων ἀπογραφικῶν περὶ αὐτοῦ πληροφοριῶν, ὧν πάντων περιληπτικῶς ἐκτίθενται ἐνταῦθα τὰ κυριώτατα.

Σκοπὸς τοῦ διδασκαλείου εἶνε ὁ καταρτισμὸς διδασκάλων δημοτικῶν, ἐχόντων τὰς ἐν τοῖς καιροῖς τούτοις ἀναγκαίας εἰδικὰς γνώσεις καὶ τὸ προσῆκον ἦθος, ἠσκημένων δὲ καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ διδάσκειν καὶ ὀρθῶς παιδεύειν τοὺς νεαροὺς ἑλληνόπαιδας. Τὸν σκοπὸν αὐτοῦ τοῦτον ἐπιδιώκει τὸ διδασκαλεῖον διὰ τῆς παραδοχῆς μαθητῶν ἐκλεκτῶν, ἐπιτηδείων ἵνα ἀποβῶσιν ἱκανοὶ διδάσκαλοι, ἀφοῦ διδαχθῶσιν ἐπὶ τριετίαν τὰ κεκανονισμένα μαθήματα καὶ ἀσκηθῶσι τὴν προσήκουσαν πρακτικὴν εἰς τὸ διδάσκειν ἄσκησιν ἐν τῷ προτύπῳ δημοτικῷ σχολείῳ, ἐξετασθῶσι δ' ἐν τέλει καὶ εὐδοκιμήσωσιν εἰς αὐτὰ κατὰ τὴν ἀπολυτήριον ἐξέτασιν. Γίνονται δὲ οἱ τοιοῦτοι μαθηταὶ παραδεκτοὶ εἰς τὸ Διδασκαλεῖον ἡλικίαν μὲν ἔχοντες μεταξὺ τοῦ 16 καὶ τοῦ 22 ἔτους, δοκιμασθέντες δὲ εἰς τὰ στοιχειώδη ἐγκύκλια μαθήματα καὶ ὑποστάντες ἔλεγχον ἰατροῦ ἐπιστήμονος ὅτι ὑγιῶς ἔχουσι καὶ κατὰ τὸ σῶμα.

Τάξεις περιλαμβάνει τρεῖς τὸ Διδασκαλεῖον, κατὰ τὸν τριετῆ τῆς εἰς αὐτὸ φοιτήσεως χρόνον, ἐν αἷς διδάσκονται διανεμημένα κατὰ βαθμὸν καὶ κατὰ τὴν προσήκουσαν ἀναλογίαν τῶν νοητικῶν καὶ τῶν σωματικῶν αὐτῶν δυνάμεων οἱ μαθηταί, ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ καὶ εἰδικῶν καθηγητῶν, τὰ ἀκόλουθα μαθήματα: α΄.) Θρησκευτικά. β΄.) Φιλοσοφικά. γ΄.) Παιδαγωγικά. δ΄.) Ἑλληνικά. ε΄.) Μαθηματικά. ς΄.) Φυσικήν. ζ΄.) Χημείαν. η΄.) Φυσικὴν ἱστορίαν. θ΄.) Σωματολογίαν. ι΄.) Γεωγραφίαν. ια΄.) Κοσμογραφίαν. ιβ΄.) Γενικὴν ἱστορίαν. ιγ΄.) Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. ιδ΄.) Μουσικήν. ιε΄.) Ἰχνογραφίαν. ις΄.) Καλλιγραφίαν καὶ ιζ΄.) Γυμναστικήν. — Ἐν τῇ βραχυτάτῃ ταύτῃ περιλήψει οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην διάπτυξιν, ὡς προσήκει, δυνατὸν νὰ λάβῃ τὸ πρόγραμμα τοῦτο τῶν μαθημάτων, ἵνα φανῇ ἐπαρκῶς ἡ ἀνάπτυξις ἑκάστου μαθήματος κατὰ μέρη καὶ ἡ

ἐσωτερικὴ αὐτοῦ συμμετρία, ὁ τρόπος καὶ ἡ βαθμιαία πρόοδος τῆς διδασκαλίας, ἡ ἐναρμόνιος συνάφεια αὐτῶν πρὸς ἄλληλα καὶ ἡ συντέλεια πάντων πρὸς τὸ ἐνόργανον καὶ ἀποτετελεσμένον ὅλον. Τὸν βουλόμενον νὰ ἐπεξέλθῃ αὐτὸ ἀκριβέστερον καὶ περιεργότερον παραπέμπομεν εἰς τὴν Ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τοῦ 1876 καὶ 1877, σελ. 189—213, ἔνθα περιέχεται ὡς μέρος τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Διδασκαλείου τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων αὐτοῦ ἐκτενῶς.

Καθ' ἕκαστον ἔτος οἱ μαθηταὶ πλὴν τῆς καθημερινῆς ἐξετάσεως ὑποβάλλονται καὶ εἰς γενικὴν ἐξέτασιν ἐν τοῖς δεδιδαγμένοις μαθήμασι τρίς, μετὰ τὴν ά. τριμηνίαν, μετὰ τὴν ἑξαμηνίαν καὶ ἐν τέλει τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Οἱ μὴ εὐδοκιμήσαντες κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐνιαυσίαν ἐξέτασιν ἀποβάλλονται, ἐὰν μὴ ἀποχρώντως ἀποδείξωσιν ὅτι δι' ἀνυπέρβλητον ἀνάγκην ὑστέρησαν. Μετὰ τὴν τριετῆ δ' εὐδόκιμον φοίτησιν ἐξετάζονται τὴν ἀπολυτήριον ἐξέτασιν, ἥτις γίνεται γραπτὴ καὶ προφορικὴ εἰς πάντα τὰ μαθήματα, καὶ πρακτικὴ εἰς τὴν μέθοδον τοῦ διδάσκειν καὶ τὰ οἰκεῖα πρὸς τοιαύτην ἐξέτασιν μαθήματα. Ἡ ἐξέτασις γίνεται ἐπιστατούσης ἐφορείας ἣν καθιστᾷ ὁ Σύλλογος καὶ ἧς προεδρεύει ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, παρισταμένου δὲ καὶ εἰδικοῦ ἐπόπτου ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ Συλλόγου ἀποστελλομένου. Οἱ εὐδοκιμήσαντες ἀπολύονται λαμβάνοντες πτυχίον, δι' οὗ πιστοῦται ἡ ἔγκρισις αὐτῶν ὡς διδασκάλων ἱκανῶν νὰ διδάσκωσιν ἐν δημοτικοῖς σχολείοις κατὰ τὴν ἐν τῷ Διδασκαλείῳ διδακτικὴν μέθοδον.

Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ Διδασκαλείου, ἐν μεγίστῃ συντομίᾳ. Ἀκριβέστερα καὶ πληρέστερα δύνανται νὰ ἴδῃ ὁ βουλόμενος ἐν τῇ ἀνωτέρω μνημονευθείσῃ Ἐκθέσει τοῦ Συλλόγου σελ. 171—225 ἔνθα περιέχεται ὁ κανονισμὸς τοῦ Διδασκαλείου.

Τὴν ὀργάνωσιν καὶ διεύθυνσιν τοῦ Διδασκαλείου ἀνέθεσεν ὁ Σύλλογος ἑνὶ τῶν εὐδοκιμησάντων εἰς τὰς παιδαγωγικὰς σπουδὰς ὑποτρόφῳ αὐτοῦ, ἀνδρὶ ζηλωτῇ τῶν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἀγαθῶν, τῷ διδάκτορι Κυρίῳ Χαρισίῳ Παπαμάρκου. Ἡ τριετὴς ἤδη διεύθυνσις αὐτοῦ καὶ ἡ εὐτυχὴς συγκομιδὴ τῶν καρπῶν, οὓς ἐδρεψάμεθα ἐφέτος ἐκ τοῦ Διδασκαλείου, ἐδικαίωσε τὰς προσδοκίας τοῦ Συλλόγου. Τοῦτ' αὐτὸ εὐχαρίστως ἀνομολογεῖ ὁ Σύλλογος καὶ περὶ τοῦ ὁμίλου τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων. Δὲν δυνάμεθα ὁμοίως νὰ

παραλίπωμεν ἀμνημόνευτα ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα τῶν φιλογενῶν καὶ φιλοτίμων ἀνδρῶν, εἰς ὧν τὸν ἄξιον ἐπαίνου ζῆλον καὶ τὴν τελεσφόρον συνδρομὴν ὀφείλεται μέγιστον μέρος τῆς τοῦ Διδασκαλείου ἐπιδόσεως. Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν ὁ πρώην Θεσσαλονίκης Μητροπολίτης νῦν δὲ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κύριος Ἰωακεὶμ, ὁ νῦν Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Καλλίνικος, ὁ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος αὐτόθι κ. Βατικιώτης, οἱ φιλογενεῖς αὐτόθι ὁμοίως κ. κ. Μιχ. Παπαδόπουλος, διδάξας ἀμισθὶ ἐν τῷ Διδασκαλείῳ, Ἰάκωβος Ῥογκότης, Ἰωάννης Δημητριάδης καὶ ἄλλοι.

Μαθηταὶ ἐφοίτησαν κατὰ μὲν τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον ἔτος περὶ τοὺς 30, κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον τεσσαράκοντα καὶ ἑπτά, ὧν ἀπελύθησαν ἐφέτος 20. Ἡ συρροὴ θὰ ἦτο πολλῷ μείζων ἐὰν οἱ πόροι τοῦ Συλλόγου ἐπήρκουν εἰς τὰς πολυπληθεῖς ἀπανταχόθεν αἰτήσεις ὑποτροφιῶν ἐν τῷ Διδασκαλείῳ. Δυστυχῶς ὁ Σύλλογος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναδεχθῇ μεῖζον ὅσου ἀνεδέχθη βάρος, ὑπερβάλλων τὸ μέτρον τῶν οἰκονομικῶν αὐτοῦ δυνάμεων. Καθ' ὅλα τὰ ἔτη, τὰ ἐννέα δέκατα τῶν μαθητῶν ἦσαν ὑπότροφοι τοῦ Συλλόγου. Ἐκ δὲ τῶν 40,000 δραχμῶν, ἃς περίπου ἐδαπάνησεν ἐτησίως μέχρι τοῦδε εἰς συντήρησιν τοῦ Διδασκαλείου, τὰ ἡμίσεα ἐδόθησαν εἰς συντήρησιν τῶν ὑποτρόφων ταύτων.

Ἡ μεγίστη χρησιμότης τοῦ Διδασκαλείου καὶ ἡ συναίσθησις τῆς χρησιμότητος ταύτης κατεφάνη καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς συστάσεως αὐτοῦ διὰ τοῦ πλήθους τῶν αἰτήσεων πρὸς εἰσαγωγὴν, ἐξεδηλώθη δὲ μάλιστα λαμπρῶς κατὰ τὸ τέλος τοῦ λήξαντος σχολικοῦ ἔτους. Πολυπληθεῖς αἰτήσεις περὶ ἀποστολῆς διδασκάλων ἐκ τῶν ἀπολυομένων κατεπλημμύρησαν ἡμᾶς. Ἐκ τῶν 20 ἀπολυθέντων, τὸ Διδασκαλεῖον ἕνα μόνον ἠδυνήθη νὰ τηρήσῃ παρ' ἑκυτῷ ὡς διδάσκαλον, τοὺς δὲ λοιποὺς διένειμε, κατὰ τὴν σπουδαιότητα τῶν αἰτησαμένων, εἰς Μακεδονίαν, εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἰς Θρᾴκην, ἠναγκάσθη δὲ νὰ μὴ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς πολλῷ πλείονας τῶν αἰτήσεων. Ὁμοίως πλεῖσται ὑπῆρξαν καὶ αἱ ἐφέτος ἐμφανισθεῖσαι περὶ εἰσαγωγῆς αἰτήσεις, εἰς ὧν ὀλίγον μέρος συνορᾷ ὁ Σύλλογος ὅτι θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπαρκέσῃ, ἀνομολογῶν ὅτι δυσβάστακτον εἶνε καὶ αὐτὸ τὸ ἤδη ἐπικείμενον αὐτῷ βάρος τῶν ὑποτροφιῶν.

Ὁ Σύλλογος, ἀναλαμβάνων τὴν σύστασιν Διδασκαλείου οὕτω κατηρτισμένου, συνησθάνετο ὁπόσον ὑπερμεγέθη πρὸς τοὺς πόρους

αὐτοῦ δαπάνην ἀνεδέχετο εἰς ἐγκατάστασιν, μισθοὺς διδασκάλων, ἐνοίκια, διδακτικὰ ὄργανα καὶ λοιπὰ ἐπιτήδεια, προεγνωσμένα τε καὶ ἀπρόβλεπτα. Προέβλεπεν ὅτι ἅμα τῷ ἀκούσματι τῆς ἱδρύσεως τοῦ Διδασκαλείου θὰ συνέῤῥεον πολλοὶ νέοι, οἴκοθεν ἢ παρὰ κοινοτήτων ἀποστελλόμενοι, ἵνα κοινωνήσωσι τῆς εὐμεθόδου παιδείας· ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ προΐδῃ ὅτι καὶ τὸ ὅλον σχεδὸν τῆς πρὸς συντήρησιν τῶν μαθητῶν δαπάνης θὰ ἐπεβάρυνεν αὐτόν. Ἐκ τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος φοιτησάντων 47 μαθητῶν ὑπότροφοι τοῦ Συλλόγου ἦσαν οἱ 41, λαμβάνοντες μίαν καὶ ἡμίσειαν χρυσῆν ὀθωμανικὴν λίραν κατὰ μῆνα ἕκαστος, μόνον δὲ εἷς ἦτο ὑπότροφος τῆς κοινότητος Ἀδριανουπόλεως, εἷς τοῦ κ. Γεωργίου Α. Μαυροκορδάτου καὶ τέσσαρες ἰδιοσυντήρητοι.

Ἡ κατάστασις αὕτη εἶναι οἰκονομικῶς λίαν ἐπαχθὴς εἰς τὸν Σύλλογον, ὅστις ἀναγκαζόμενος νὰ δαπανᾷ περὶ τὰς 20,000 δραχμὰς εἰς τὰς ὑποτροφίας τοῦ Διδασκαλείου, ἀπομένει ἀνεπαρκὴς εἰς εἰς πλείστας ἄλλας οὐσιωδεστάτας αὐτοῦ ἀνάγκας. Ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν πλεῖσαι ὑπῆρξκν καὶ αἱ ἐφέτος ἀπευθυνθεῖσαι αἰτήσεις ὑποτροφιῶν ἐπὶ τῇ ἀπολύσει τῶν εἴκοσιν ἀποσχόλων τοῦ Διδασκαλείου. Ἐνθαῤῥυνόμεθα ἐλπίζοντες, ὅτι καὶ κοινότητες καὶ ἰδιῶται φιλογενεῖς ἄνδρες, συναισθανόμενοι τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐπιδόσεως τοῦ Διδασκαλείου, καὶ ἐκτιμῶντες κατ' ἀξίαν τὰς ὑπερβαλλούσας θυσίας τοῦ Συλλόγου, θέλουσι σπεύσει εἰς συναντήλησιν ἔργου οὕτω παγκοίνως ὠφελίμου, ἀναλαμβάνοντες τὴν συντήρησιν ἰδίων ὑποτρόφων ἐν τῷ Διδασκαλείῳ. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ ὁ Σύλλογος ἐξακολουθεῖ γενναίως χορηγῶν καὶ ἐντείνει πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις εἰς ἐξακολούθησιν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1879.

Ὁ Προεδρεύων Σύμβουλος

Μ. ΡΕΝΙΕΡΗΣ

Δ'. ΤΜΗΜΑ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐνεστώσης δεκαετηρίδος ὑπῆρξε ῥεῦμά τι συνεταιριστικὸν ἐν Ἀθήναις, εἰς θεραπείαν λαϊκῶν κατ' ἐξοχὴν ἀναγκῶν, πρὸς τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀλλοτρία ἡ ἰδέα περὶ συστάσεως συλλόγου Κυριῶν ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως. Ὑπὸ τὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ κοινωνικοῦ τούτου φαινομένου ἐν ὅλαις ταῖς εὐτυχίαις, ἀποτυχίαις καὶ ἀμφιβολίαις αὐτοῦ, ἐνθυμούμεθα κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1871—72 γυναῖκα, ἥτις περιερχομένη τὰς οἰκίας τῶν Ἀθηνῶν, διέδιδε τὴν ἰδέαν τοιούτου Συλλόγου. Αἱ κυρίαι τῆς πρωτευούσης ἀνεκάλυψαν εὐθὺς ἐν τῇ ψυχῇ των τὴν ἁγιότητα τοῦ συνεταιρισμοῦ αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ἀναξιοπαθοῦντος φύλου των.

Τοιουτοτρόπως προέκυψεν ὁ ἀπὸ 9 Ἀπριλίου 1872 διοργανισμὸς τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως συλλόγου ὑπογεγραμμένος ὑπὸ 62 Κυριῶν πρὸς τοὺς ἑπομένους σκοποὺς ἀποβλέψας· 1) Εἰς σύστασιν παιδαγωγικῶν καταστημάτων ὑπὲρ τῶν ἀπόρων. 2) Εἰς διεύθυνσιν καὶ ἐπιθεώρησιν παρθεναγωγείων. 3) Εἰς παρασκευὴν διδακτικῶν, ψυχαγωγικῶν καὶ θρησκευτικῶν βιβλίων. 4) Εἰς μόρφωσιν νοσοκόμων. 5) Εἰς κατάρτισιν ὑπηρετίδων. 6) Εἰς σύστασιν ἐργαστηρίου ὑπὲρ τῶν ἀπόρων γυναικῶν καὶ εἰσαγωγὴν βιοποριστικῶν χειροτεχνημάτων. Ἐκ τῶν σκοπῶν τούτων ὁ μὲν περὶ ἐργαστηρίου ἐτέθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1872 εἰς ἐνέργειαν, ὁ δὲ περὶ νοσοκόμων τῷ 1875, οἱ λοιποὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν περαιτέρω τοῦ συλλόγου ἀνάπτυξιν.

Ὁ Σύλλογος τῶν Κυριῶν, σύγκειται ἐκ μελῶν τακτικῶν εἰσφερόντων 20 δραχμὰς ἐνιαυσιαίως ἐπὶ 5 ἔτη, ἐπιτίμων καὶ ἀντεπιστελλόντων, δωρητῶν καταβαλλόντων 500 τοὐλάχιστον δραχμὰς, καὶ εὐεργετῶν καταβαλλόντων τοὐλάχιστον 2000 δραχμὰς, διοικεῖται δὲ ὑπὸ ἑνδεκαμελοῦς συμβουλίου Κυριῶν, ἀνανεουμένου κατὰ πεντατείαν (ἐκτὸς τοῦ πρώτου συμβουλίου τοῦ ὁποίου ἡ διάρκεια ὡρίσθη δεκατὴς) καὶ ἐκλέγοντος ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ πρόεδρον, ἥτις

ἐκπροσωπεῖ τὸν Σύλλογον, ἀντιπρόεδρον, ταμίαν καὶ γραμματέα. Οἱ πόροι τοῦ Συλλόγου προέρχονται ἐκ τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεισφορῶν, ἐκ δωρεῶν καὶ κληροδοτημάτων.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος, 27 Ἀπριλίου τοῦ 1872 ἕως 27 Ἀπριλίου 1873, ὑπῆρξαν 3 εὐεργέται τοῦ Συλλόγου καὶ 13 δωρηταί, ἐνεγράφησαν δὲ 379 τακτικὰ μέλη, 149 ἔκτακτα, ἐπὶ ὁλικῷ ἐντεῦθεν εἰσοδήματι τοῦ Συλλόγου δρ. 44,480, ἐκ τῶν ὁποίων 12,177 προέρχονται ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν τῶν μελῶν καὶ 31,973 ἐξ ἐκτάκτων· αἱ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος δαπάναι ἀνέβησαν εἰς δραχμὰς 9,205. Κατὰ τὴν 15 Ἀπριλίου 1873 ἡ περιουσία τοῦ Συλλόγου ἀπετελεῖτο ἐκ δρ. 40,204, διαιρουμένων ὡς ἑξῆς: 35,275 εἰς μετοχὰς ἐθνικῆς τραπέζης, εἰς καταθέσεις κτλ. τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, ἤτοι 1848 εἰς κατειργασμένον ὑλικὸν πρὸς πώλησιν, 1560 εἰς ἀκατέργαστον ὑλικόν, 2001 εἰς ἐργαλεῖα καὶ 78 εἰς μετρητά.

Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος, 1873—1874, προσετέθησαν 3 δωρηταί, τὰ τακτικὰ μέλη ὑπολογίζονται εἰς 254, καὶ αἱ μὲν πρόσοδοι συνεποσοῦντο εἰς δρ. 18,343 ἐξ ὧν 10,000 ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν, 6,305 ἐξ ἐκτάκτων καὶ 2,038 ἐκ μερισμάτων, αἱ δὲ δαπάναι ἀναβαίνουσιν εἰς 16,638, ἐξ ὧν 10,139 εἰς ἀκατέργαστον καὶ κατειργασμένον ὑλικόν, μηχανὰς καὶ σκεύη ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ. Ἡ περιουσία τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν 15 Ἀπριλίου τοῦ 1874 συνίστατο ἐκ δρ. 47,692, ἐξ ὧν αἱ 28,465 εἰς μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, 9,500 καταθέσεις, 8,578 εἰς ὑλικὸν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ.

Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος, 1874—1875, ὑπῆρξαν 3 εὐεργέται (ἀντὶ 8,180 δρ.) καὶ τὰ μέλη ηὐξήσαν εἰς 285. Τὰ μὲν ἔσοδα ἀνέβησαν εἰς δρ. 24,583, ἐξ ὧν 8,485 ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν, 12,000 ἐξ ἐκτάκτων καὶ 4,088 ἐκ μερισμάτων, τὰ δὲ ἔξοδα ἀνέβησαν εἰς δρ. 15,663.

Κατὰ τὸ τέταρτον καὶ πέμπτον ἔτος ὁμοῦ, 1875—76—77, οὐδεὶς εὐεργέτης, οὐδεὶς δωρητής, μέλη δὲ τοῦ Συλλόγου 248 τῷ 1875—76 καὶ 166 τῷ 1876—77. Κατὰ τὴν διετίαν ταύτην αἱ εἰσπράξεις τοῦ Συλλόγου συνεποσώθησαν εἰς δρ. 26,270. Συγκρινομένη ἡ διετία αὕτη πρὸς τὴν προηγουμένην μαρτυρεῖ ἐλάττωσιν ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων κατὰ 16 $^1/_2$ χιλ. δρ. φαινόμενον τὸ ὁποῖον ἀνάγεται εἰς τὴν χαλάρωσιν τοῦ ἀρχικοῦ ζήλου, τόσον πρὸς τὰ

μέλη τοῦ Συλλόγου τὰ καθυστεροῦντα τὴν εἰσφοράν των, ὅσον καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ ἀπὸ τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας βοηθήματα. Αἱ δαπάναι τῆς διετίας 1875—76—77 συνεποσώθησαν εἰς δραχ. 23,518.

Κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος, 1877—78, εἷς εὐεργέτης (4,827 δρ.) καὶ εἷς δωρητής, μέλη δὲ 160. Αἱ εἰσπράξεις τοῦ Συλλόγου ἀνέβησαν εἰς δρ. 20,559 καὶ αἱ δαπάναι εἰς δρ. 13,405.

Κατὰ τὸ ἕβδομον ἔτος 1878—79, περὶ τῆς διαχειρίσεως τοῦ ὁποίου δὲν ἐπέστη ἀκόμη ὁ χρόνος τῆς λογοδοσίας, ἀξιοσημείωτος ἡ ἔκτακτος γενναιοδωρία τοῦ κ. Α. Συγγροῦ, κατασκευάζοντος ἰδίαις δαπάναις (προϋπολογισμὸς 50 χιλ. δραχμῶν) εἰδικὸν διὰ τὸν Σύλλογον κτίριον, τοῦ ὁποίου τὸ γήπεδον (ἀξίας 18 περίπου χιλ. δρ.) ἐδώρησε τῷ Συλλόγῳ τὸ δημόσιον καὶ ὁ δῆμος Ἀθηναίων.

Ἐπεφυλάχθημεν ἰδιαιτέρως νὰ πραγματευθῶμεν περὶ τοῦ ἐργαστηριακοῦ καὶ νοσοκομικοῦ τμήματος τοῦ Συλλόγου τῶν Κυριῶν.

Α'. *Ἐργαστήριον.* — Ὁ ὀργανισμὸς αὐτοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 22 Ὀκτωβρίου 1872, σκοπῶν ἰδιαιτέρως τὴν παρασκευὴν πόρου εἰς τὰς ἐνδεεῖς καὶ ἀπροστατεύτους γυναῖκας καὶ κοράσια, διὰ παροχῆς ἐργασίας ἐπὶ ἀμοιβῇ. Ἡ παιδευτικὴ τούτου ἔννοια ἀποτείνεται ἰδίως εἰς τὴν μικρὰν ἡλικίαν καὶ περιλαμβάνει ἀφ' ἑνὸς τὴν βελτίωσιν τῶν ἐγχωρίων γυναικείων βιοτεχνιῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐν τῷ τόπῳ εἰσαγωγὴν ἑτέρων χρησίμων τοιούτων ἀσκητῶν δι' ἁπλῶν μέσων ἢ εὐκινήτων καὶ εὐπορίστων μηχανῶν, συνιστωμένων εἰδικῶν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Συλλόγου τεχνουργείων, ῥαπτικῆς, ποικιλτικῆς, πλεκτικῆς, ὑφαντικῆς, ἀχυροπλοκίας, ψιαθουργίας, κανιστροποιΐας κλπ. χωρὶς νὰ λησμονηθῇ ὅτι δὶς τῆς ἑβδομάδος διδάσκεται αὐτῷ καὶ τὸ μάθημα τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Ἡ ἀμοιβὴ τῶν μαθητευομένων κορασίων ἄρχεται ἀπὸ τῆς πρὸς παραγωγὴν προϊόντων ἱκανότητος αὐτῶν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς τεχνουργοὺς γυναῖκας, αἵτινες δύνανται νὰ ἐργάζωνται καὶ κατ' οἶκον, ἡ μισθοδοσία αὐτῶν εἶναι ζήτημα λεπτομερείας κανονιζόμενον διὰ τιμολογίου.

Ἐν γένει ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τοῦ Ἐργαστηρίου ἀνατίθεται εἰς ἔμμισθον διευθύντριαν, δύνανται δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς νὰ προσλαμβάνωνται εἰδικοὶ τῆς γυναικείας τεχνουργίας διδάσκαλοι. Τὸ ἐργαστήριον κατασκευάζει προϊόντα ἐπὶ παραγγελίᾳ καὶ ἑτοι-

μάζει πρὸς πώλησιν εἴτε ἐν ἰδικιτέρῳ παραρτήματι αὐτοῦ, εἴτε δι' ἐξαγωγῆς, εἴτε διὰ συναθροιστικῆς ἀγορᾶς εἴτε δι' ἐνικυσίου ἐκθέσεως. Πόροι τοῦ Ἐργαστηρίου εἶναι : 1) τὸ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου εἰδικῶς διατιθέμενον ὑπὲρ αὐτοῦ ποσὸν, 2) τὸ ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν προϊόντων του εἰσόδημα καὶ 3) αἱ εἰδικαὶ πρὸς αὐτὸ δωρεαί. Ὅλη ἡ λειτουργία τοῦ Ἐργαστηρίου ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἀποφάσεων τοῦ συμβουλίου τοῦ Συλλόγου, ὅπερ διὰ τοὺς ἑπομένους εἰδικωτέρους σκοποὺς διορίζει ἐπιτροπὰς 1) ἐπὶ τῶν τεχνουργείων καὶ τῶν μαθητευομένων, 2) ἐπὶ τῶν κατ' οἶκον ἐργαζομένων, 3) ἐπὶ τῆς διδασκαλίας, 4) ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων, διανεμομένων καὶ ἐξαγομένων ὑλικῶν, 5) ἐπὶ τῆς ἐκποιήσεως τῶν προϊόντων καὶ 6) ἐπὶ τοῦ λογιστικοῦ.

Εὐθὺς κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος προσῆλθον εἰς τὸ Ἐργαστήριον 120 κοράσια καὶ γυναῖκες, ἐκτὸς τῶν κατ' οἶκον ζητησασῶν ἐργασίαν, ἐτέθη δὲ εἰς ἐνέργειαν ἡ ὑφαντικὴ, ἡ ῥαπτικὴ, ἡ τριχαπτοποιΐα καὶ ἡ ἠθικὴ διδασκαλία. Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος, 1873—74, ὁ πληθυσμὸς τῶν μαθητευομένων γυναικῶν ἀνέβη εἰς 215 ἀπὸ 10 ἐτῶν ἡλικίας καὶ ἐπέκεινα, προσετέθη δὲ ἡ ταπητουργία, ἡ πλεκτικὴ καὶ ἡ ποικιλτική. Αἱ μὲν πρόσοδοι τοῦ Ἐργαστηρίου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀνέβησαν εἰς δρ. 23,630, ἐξ ὧν 8,100 προῆλθον ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου, 8,771 ἐκ παραγγελθεισῶν ἐργασιῶν, καὶ 6,819 ἐκ πωλήσεως διαφόρων προϊόντων· αἱ δὲ δαπάναι ἀνεβιβάσθησαν εἰς δρ. 22,991, ἐξ ὧν εἰς μισθοὺς προσωπικοῦ δρ. 5,190, εἰς ἡμερομίσθια ἐργατίδων 6,415, εἰς διαφόρους ἀγορὰς 3142, εἰς ἔκτακτα ἔξοδα, 1,653. Τὸ ἔτος τοῦτο εἶναι ἀξιοσημείωτον περιπλέον διὰ τὸ ὡραῖον μέτρον τοῦ Συλλόγου, ἵνα ἀναγράψῃ κατ' αὐτὸ τὰ ὀνόματα τῶν ἐπὶ σεμνότητι, καθαριότητι, τάξει καὶ ἐργασίᾳ διακριθεισῶν 11 ἐργατίδων.

Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος 1874—75 ὁ ἐν τῷ Ἐργαστηρίῳ τοῦ Συλλόγου ἐργαζόμενος πληθυσμὸς ἐκυματίζετο μεταξὺ 185—200 γυναικῶν. Καὶ τὸ μὲν τμῆμα τῆς ὑφαντικῆς, κινούμενον ἀπὸ 16 ἱστῶν ἐξ ὧν 2 εὐρωπαϊκοὶ, εἰργάσθη μετ' ἀποτελέσματος ἀξιοσημειώτου τόσον περὶ τὸ ποσὸν ὅσον καὶ περὶ τὸ ποιὸν καὶ τὸ χρῶμα καὶ τὴν ἐθνικὴν τῶν εἰδῶν διατύπωσιν, παραγαγὸν διὰ 35 ἐργατίδων 1,500 πήχεις μεταξωτῶν ὑφασμάτων, 4,208 πήχεις βαμβακερῶν εἰς χειρόμακτρα, τραπεζομάνδυλα, κλινοστολὰς καὶ 450

πήχεις ταπήτων ἐξ ἐρίων τῆς Ἀττικῆς. Τὸ δὲ τμῆμα τῶν τριχάπτων παρήγαγε 300 πήχεις εἰς τοιαῦτα μεταξωτὰ, μάλλινα καὶ λινὰ, ἐνησχόλησε δὲ 12 μαθητρίας, ἐξ ὧν μία δωδεκαέτις ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν προήχθη ἀπὸ λόγων ἐκτάκτου ἱκανότητος εἰς διδασκάλισσαν. Τὸ δὲ τμῆμα τῆς ῥαπτικῆς, ἐνασχολῆσαν 60—70 ἐργάτιδας, διεκρίθη ἰδιαιτέρως ὡς ἐκ τῆς παραγωγικῆς του ἐπιδόσεως· εἰς 3,500 λινοστολὰς ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παίδων καὶ εἰς 5 προῖκας καλλίστης ποιότητος συμπεσοῦνται τὰ προϊόντα αὐτῆς. Τὸ δὲ τμῆμα τῆς ποικιλτικῆς ἐνασχολῆσαν περὶ τὰς 30 μαθητρίας, ἐξ ὧν αἱ 15 μικροτάτης ἡλικίας, παρήγαγεν ἔργα ἐλκύσαντα τὸν γενικὸν ἔπαινον. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο αἱ μὲν πρόσοδοι τοῦ ἐργαστηρίου ἀναβαίνουσιν εἰς 40,007 δρ. ἐξ ὧν 9,845 ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, 23,036 ἐλήφθησαν ἐκ παραγγελιῶν, 9,025 ἐκ πωλήσεων καὶ 3,099 ἐκ τῆς ὀλυμπιακῆς ἐπιτροπῆς· αἱ δὲ δαπάναι ἀνέρχονται εἰς 33,671, ἐξ ὧν διὰ τὸ προσωπικὸν 7,833, εἰς ἡμερομίσθια ἐργατίδων 11,195, δι' ἀγορὰν ὑλικοῦ 11,195, δι' ἐνοίκιον 2,040 καὶ εἰς ἔκτακτα ἔξοδα 1,603, ὑπελογίσθη δὲ τὸ ἐν τῇ ἀποθήκῃ τοῦ ἐργαστηρίου ὑλικὸν εἰς 14,176 δρ. Ἰδιαιτέρας σημειώσεως ἄξιον εἶναι ὅτι ἐπὶ τῆς ῥαπτικῆς ἐβραβεύθησαν 8 καὶ ἐπηνέθησαν 14 ἐργάτιδες, ἐπὶ τῶν τριχάπτων ἐβραβεύθησαν 2 καὶ ἐπηνέθησαν 3, ἐπὶ τῆς ὑφαντικῆς ἐβραβεύθησαν 2 καὶ ἐπηνέθησαν 5, ἐπὶ τῆς ποικιλτικῆς ἐπηνέθησαν 4.

Κατὰ τὸ τέταρτον καὶ πέμπτον ἔτος, 1875—76—77, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἐργαζομένων γυναικῶν ἀνέβη εἰς 200 ἐκτὸς 40 ἐργαζομένων κατ' οἶκον, προσετέθη δὲ καὶ ἡ διδασκαλία τῆς ἀναγνώσεως, γραφῆς καὶ ἀριθμητικῆς. Τὸ τμῆμα τῆς ὑφαντικῆς προεβιβάσθη εἰς 23 ἱστούς, ἐξ ὧν 3 εὐρωπαϊκοί, καὶ ἐπέδωκε 1) εἰς μεταξωτὰ ὑφάσματα λεπτουργῆ, πολύχροα καὶ μονόχροα δι' ἐσθῆτας, λαιμοδέτας, ζωστῆρας, περιζώματα, πέπλους, καλύπτρας. 2) εἰς βαμβακερὰ δίμιτα καὶ κεντρότυπα λευκὰ καὶ ἑτερόχρωμα ἢ πολύχρωμα πρὸς λινοστολίαν, στρωμνὰς, σινδόνας, ἐπιστρώματα, παραπετάσματα, τραπεζοκαλύμματα, χειρόμακτρα καὶ 3) εἰς μάλλινα παντοδαπὰ τὸν χρωματισμὸν καὶ τὰς γραφὰς, τάπητας, βελέντζας κλπ. Τὸ τμῆμα τῶν τριχάπτων παρήγαγε τοιαῦτα πρὸς ἐπιῤῥαφὴν, βαλενσιανὰ, κροσσωτὰ, βαμβακερὰ, λινὰ, μεταξωτὰ, χρυσομέταξα καὶ ὁλόχρυσα. Τὸ τμῆμα τῆς ποικιλτικῆς παρήγαγε

τό τε ἔντυπον καὶ διάτρητον (ἀγγλικὸν) κέντημα ἐπὶ ταινιῶν πρὸς ἐπιῤῥαφὴν ἐπὶ ἀντικειμένων τοῦ ἱματισμοῦ. Τὸ τμῆμα τῆς ῥαπτικῆς ἠκολούθησε τὴν προτέραν αὐτοῦ παραγωγικὴν ἔντασιν. Ἐν γένει τὸ ἐργαστήριον τοῦ Συλλόγου κατὰ μὲν τὸ ἔτος 1875—76 εἰσέπραξεν 27,816 δρ. καὶ ἐδαπάνησε 32,676, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1876—77 εἰσέπραξε 19,803 δρ. καὶ ἐδαπάνησε 33,741. Ἐπὶ ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἐτῶν αἱ δαπάναι ὑπερέβησαν τὰς προσόδους κατὰ 18,798 δρ. ἀντιπροσωπευόμεναι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ὑπὸ μηχανῶν καὶ ὑπὸ ὑλικοῦ κατειργασμένου καὶ μὴ, ἐκτιμηθέντος ἀντὶ 12,675 δρ.

Κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος, 1877—78, τὸ ἐργαστήριον τῶν Κυριῶν ἐπησχόλησε 210 ἐσωτερικὰς ἐργάτιδας καὶ 100 μαθητρίας, προσέτι δὲ 60 κατ' οἶκον ἐργαζομένας. Τὰ διάφορα τμήματα ἠκολούθησαν τὴν προτέραν παραγωγικὴν ἔντασιν αὐτῶν. Κατὰ τὴν μεταξοϋφαντικὴν ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν 5 ὑφαντήρια εὐρωπαϊκῆς μεθόδου διὰ 17 νεανίδων ἡλικίας 15—25 ἐτῶν ἐπὶ μισθῷ καὶ 10 μαθητριῶν. Κατὰ δὲ τὴν βαμβακοϋφαντικὴν 8 ὑφαντήρια εὐρωπαϊκῆς μεθόδου διὰ 12 γυναικῶν ἐπὶ μισθῷ καὶ 8 μαθητριῶν. Κατὰ δὲ τὴν ἐριοϋφαντικὴν 5 ὑφαντήρια, 10 ἡμερομίσθιοι ἐργάτιδες καὶ 7 μαθήτριαι. Τὸ τμῆμα τῆς ῥαπτικῆς ἐνησχόλησε 50 ἐργάτιδας καὶ 20 μαθητρίας, ἀξιόλογα συντελέσαν βιομηχανικὰ ἔργα. Τὸ τμῆμα τῆς ποικιλτικῆς ἐνησχόλησε 40 ἐργάτιδας καὶ 15 μαθητρίας ἐν πολλῇ ἐπιδόσει διατελέσαν. Τὸ τμῆμα τῶν τριχάπτων παρήγαγε προϊόντα ἀνώτερα πάσης προσδοκίας, δυνάμενά τινα νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰ τῆς Δύσεως· ἐνησχόλησε δὲ 18 ἐργάτιδας καὶ 5 μαθητρίας. Ἡ ἀνάγνωσις, ἡ γραφὴ, ἡ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία ἀπετέλεσαν μίαν τῶν κυριωτάτων τοῦ ἐργαστηρίου μεριμνῶν. Ἐνδεικτικαὶ εἶναι αἱ πρόσοδοι καὶ αἱ δαπάναι τοῦ ἐργαστηρίου τῶν Κυριῶν ἀπὸ τῶν ἐκτεθεισῶν ἐνασχολήσεων· καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ὑφαντικῆς εἰσέπραξε τοῦτο δρ. 14,306 καὶ ἐδαπάνησε δρ. 17,198, ἐπὶ δὲ τῆς ῥαπτικῆς καὶ ποικιλτικῆς εἰσέπραξε δρ. 21,333 καὶ ἐδαπάνησε δρ. 26,172, ἐπὶ δὲ τῆς τριχαπτικῆς εἰσεπραξε δρ. 2,369 καὶ ἐδαπάνησε 1,916· ὥστε μεταξὺ ὅλων τῶν τμημάτων τὸ ὑπὸ βιομηχανικωτέρους ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν κερδῶν ὅρους εἶναι τὸ περὶ τὰ τρίχαπτα ἐνασχολούμενον. Παρατηρήσεως ἄξιον εἶναι, ὅτι μεταξὺ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ ἐργαστηρίου

ἀναφέρονται καὶ 1300 δρ. ἐξ εἰσπράξεως καθυστερούντων, οἰκονομικὴ πληγὴ, ἥτις ἠδύνατο ἐκ τοιούτου ἐργαστηρίου νὰ λείψῃ· προσθετέον δὲ καὶ 12,675 δρ. ἀντίτιμον ὑλικοῦ παραδοθέντος ἐκ τῆς ἀποθήκης τοῦ ἐργαστηρίου κατὰ τὴν 1 Ἀπριλίου 1877, διὰ τῶν ὁποίων τὰ γενικὰ ἔσοδα τοῦ ἐργαστηρίου ἀναβιβάζονται εἰς 52,005 δρ. ἀπέναντι 64,570 δρ. εἰς ἃς συγκεφαλαιοῦνται τὰ προμνησθέντα ἔξοδα τοῦ ἐργαστηρίου, συνυπολογιζομένων αὐτοῖς καὶ 19,287 δρ. εἰς ἀξίαν τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῇ ἀποθήκῃ ὑλικοῦ κατὰ τὴν 31 Μαρτίου 1878. Οἱ ἀνωτέρω ἀριθμοὶ παριστῶσιν ὑπέρβασιν τῶν ἐξόδων κατὰ 12,580 δρ. αἵτινες ὅμως εἶναι ἀξία εἰς εἴδη μεταφερόμενα εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ τελευταίου ἔτους περὶ τῆς λογοδοσίας τοῦ ὁποίου ἀκόμη δὲν πρόκειται.

Β'. *Νοσοκομικὸν Παιδευτήριον.*—Ὁ ὀργανισμὸς αὐτοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 23 Ἰκνουαρίου 1875. Πρὸς νοσοκομικὴν παίδευσιν εἶναι δεκταὶ γυναῖκες, ἔγγαμοι ἢ ἄγαμοι, ἡλικίας 30—50 ἐτῶν ἄνευ ἀμέσων οἰκογενειακῶν βαρῶν, ὑγιεῖς καὶ εὔρωστοι, δραστήριαι καὶ φιλάνθρωποι, γινώσκουσαι ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ εἰ δυνατόν τινες ἐξ αὐτῶν ξένην τινὰ γλῶσσαν. Διδάσκονται δὲ αὗται ἐμπειρικῶς ὑπηρετοῦσαι ἀσθενεῖς ὑπὸ τὰς γραπτὰς καὶ προφορικὰς ὁδηγίας ἰατροῦ ἐν τῷ πολιτικῷ νοσοκομείῳ Ἀθηνῶν, ἢ, χρείας τυχούσης, ἐν τῷ θεραπευτηρίῳ τοῦ Ἀρσακείου, τοῦ ἐθνικοῦ ὀρφανοτροφείου, τοῦ ὀρφανοτροφείου Χατζῆ Κώστα, τοῦ δημοτικοῦ βρεφοκομείου, πτωχοκομείου ἢ γηροκομείου. Πρὸς ἑκάστην μαθητευομένην δίδονται 7 δραχμαὶ κατὰ τὸ τέλος ἑκάστης ἑβδομάδος, κατὰ δὲ τὸ τέλος τῆς τετραμηνίας (ὅσον διαρκεῖ ὁ χρόνος τῆς μαθητείας αὐτῶν) δραχμαὶ 120, ἂν ἔδειξαν ζῆλον, ἐπιμέλειαν καὶ ἄμεμπτον διαγωγήν. Τριμελὴς ἐπιτροπὴ Κυριῶν ἐκλέγει τὰς μαθητευομένας καὶ ἔχει τὴν διεύθυνσιν τῶν νοσοκόμων, αἵτινες ὀφείλουσι τετραετῆ ὑπηρεσίαν, κανονίζει τὰ τῆς στολῆς αὐτῶν (στακτόχρους ἐσθὴς καὶ λευκὸν περίζωμα), πέμπει αὐτὰς πρὸς νοσηλείαν, κατὰ τὰς διαφόρους αἰτήσεις, καὶ διαθέτει τὸν χρόνον αὐτῶν ἐν ἐλλείψει αἰτήσεων εἰς ἄλλας τοῦ Συλλόγου ἐργασίας, ὅπως πορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Διὰ τῆς ἐπιτροπῆς ἐνεργεῖται ἡ ὑπὸ τῶν εὐπόρων πληρωμὴ τῶν νοσοκόμων ($3\frac{1}{2}$ δρ. καθ' ἑκάστην, ἐξ ὧν ἡ $1\frac{1}{2}$ φυλάττεται διὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀργίας), ἐροδιαζομένων διὰ βι-

βλιαρίων πρὸς σημείωσιν τῶν παρατηρήσεων τοῦ θεραπεύοντος τὸν ἄῤῥωστον ἰατροῦ καὶ τῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ ὀργανισμὸς οὗτος ἀφορᾷ εἰς 12 νοσοκόμους, τῶν ὁποίων τὴν ὡς ἀνωτέρω πληρωμὴν ἀνέλαβεν ἡ Βασίλισσα ἐπὶ διετίαν ὑποσχεθεῖσα περιπλέον δίδραχμον ἡμερησίαν ἀμοιβὴν εἰς ἐκείνας μεταξὺ αὐτῶν, αἵτινες ἤθελον νοσηλεύσει πτωχοὺς κατὰ παραγγελίαν τῆς ἐπιτροπῆς (446 ἡμέραι τοιούτων νοσηλεύσεων τῷ 1875—1877), προσδεχομένη κατὰ μῆνα λόγον παρὰ ταύτης περὶ τῶν σχετικῶν ἐργασιῶν της καὶ τῶν νοσοκόμων καὶ διατηροῦσα τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκρίσεως τῶν πρὸς διδασκαλίαν νοσοκομίας προσλαμβανομένων ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς· δύναται ἐνταῦθα νὰ σημειωθῇ καὶ ἡ δαπάνη τῆς Βασιλίσσης διὰ τὴν ἔκδοσιν βιβλίου χρησίμου περιέχοντος ὁδηγίας περὶ νοσηλείας ἀῤῥώστων. Παραλειπομένου τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς περὶ καθηκόντων τῶν νοσοκόμων διατάξεως, ἐμπνέει ἡμᾶς ἡ ἐπὶ τῶν τελευταίων ἐξῆς εὐαγγελικὴ κατὰ Ματθαῖον ἐπιγραφή. «Ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοὶ ἐποιήσατε.» Λόγοι ἀληθῶς οὐράνιοι.

Τὰ εἰσοδήματα τοῦ νοσοκομικοῦ τμήματος ἀπὸ τῆς συστάσεώς του μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1876 ἀνέρχονται εἰς 8,757 δρ. ἤτοι 901 ἐκ χορηγίας τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου, 417 ἐξ εὐεργετικῆς ὑπὲρ αὐτοῦ θεατρικῆς παραστάσεως, 4,625 ἐκ συνδρομῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν, 2,292 ἐκ τῆς νοσηλείας ἀσθενῶν, 521 ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ προμνησθέντος βιβλίου, τοῦ ὁποίου 1000 ἀντίτυπα ἐδώρησεν ἡ Βασίλισσα τῷ Συλλόγῳ. Αἱ δὲ δαπάναι τοῦ νοσοκομικοῦ τμήματος κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν περίοδον εἰς μόρφωσιν 4 νοσοκόμων, ἐνδυμασίαν κλπ. ἀναβιβάζονται εἰς 4,906 δρ. ὥστε ἔμεινε περίσσευμα δρ. 3,851.

Κατὰ τὸ ἔτος 1877 τὸ νοσοκομικὸν τοῦ Συλλόγου τῶν Κυριῶν τμῆμα προσέθηκεν εἰς τὰς ἐργασίας του 3 ἑτέρας νοσοκόμους, μὴ δυνηθὲν νὰ προμηθευθῇ τὸν ἀρχικῶς διατυπωθέντα τῶν 12 νοσοκόμων ἀριθμόν, ἐκ λόγων τῆς δυνάμενης νὰ προσφέρῃ αὐτὸν κοινωνικῆς τάξεως. Οἱ μὲν νοσηλευθέντες κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπολογίζονται εἰς 60 πρόσωπα, αἱ δὲ ἡμέραι τῆς νοσηλείας εἰς 767, ἐξ ὧν αἱ 197 ἀφορῶσι πένητας. Κατὰ τὸ ἔτος 1877 αἱ εἰσπράξεις

τοῦ νοσοκομικοῦ τμήματος ἀνέβησαν εἰς δρ. 3,355 καὶ αἱ δαπάναι εἰς 3,767. Ἀλλ' ἡ ὑπέρβασις τῶν τελευταίων κατὰ 412 δρ. καλύπτεται ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸ ἡγούμενον ἔτος περισσεύματος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ τῆς χιλιοῤῥάγκου (εἰς πρώτην ζύμην ἱδρύσεως εἰδικοῦ νοσοκομικοῦ καταστήματος) προσφορᾶς τῆς Κ. Σίνα, ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1878 εἰδικὴ τοῦ νοσοκομικοῦ τμήματος μερὶς ἀναβιβάζεται εἰς 4,555 δρ.

Οὕτως ἔχουσι τὰ κατὰ τὸν ἐργατικὸν καὶ νοσοκομικὸν κλάδον ἔργα τοῦ Συλλόγου τῶν Κυριῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1878. Ὑπολείπεται ὁ διοργανισμὸς καὶ τῶν λοιπῶν, τὰ ὁποῖα ἐκίνησαν ἀπ' ἀρχῆς τὴν προσοχήν του. Ἐπιθεωροῦντες τὸ σύνολον τῶν μέχρι τοῦδε ἔργων τοῦ συλλόγου τῶν Κυριῶν, παρατηροῦμεν εὔρωστον σύμπτωμα τῆς εὐρείας τοῦ γυναικείου φύλου ἀποστολῆς ἐπὶ τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων. Ἡ διαχειριστικὴ αὐτοῦ ἱκανότης δὲν εἶναι ἀποκάλυψις νέα, καὶ ὅπως ἐν τῇ οἰκογενείᾳ διαπρέπει ἡ γυνὴ διοικοῦσα τὰ τοῦ οἴκου, τοιουτοτρόπως δύνανται πολλὰ κοινωνικὰ θέματα νὰ ἐνασχολήσωσι μετ' ἀποτελέσματος τὴν ἰδιοφυΐαν της, ἐὰν ἡ τύχη ἢ ἡ θέλησις δὲν κατεσκεύασαν αὐτῇ ἀποτρέποντα οἰκογενειακὰ βάρη. Εἰς διατύπωσιν τοῦ τελευταίου στοχασμοῦ ἡμῶν ἀρκεῖ ἡ παράθεσις τῶν ἑξῆς ἀριθμῶν· εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ἀπογραφὴ τοῦ 1870 ἐβεβαίωσε πλέον τῶν 100,000 γυναικῶν ἡλικίας ἄνω τῶν 40 ἐτῶν καὶ πλέον τῶν 80,000 χηρῶν, παραλειπομένης τῆς ἐπόψεως τῆς οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς ἀπαιδίας κλπ.

Τὸ ἐργαστήριον τοῦ συλλόγου τῶν Κυριῶν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς οἰκονομικὸς θεσμὸς ἰδικωτέρας ἐννοίας. Ὅσον ἀναπτύσσεται ὁ πληθυσμὸς καὶ προάγεται ὁ κοινωνικὸς βίος, τόσον ὁ περὶ τῆς ζωῆς ἀγὼν καθίσταται βαρύτερος. Ὁ αἰὼν τῶν χρυσῶν εἰδυλλίων ὑποχωρεῖ σταθερῶς ἐνώπιον τῆς ἐπιβλητικῆς μεγαλειότητος τοῦ βιομηχανικοῦ αἰῶνος ἐν ᾧ ζῶμεν. Οἱ ὅροι οὗτοι περιλαμβάνουσιν ὅλους· ἡ δὲ γυνὴ τῶν ἐργατικῶν τάξεων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξαιρεθῇ τοῦ γενικοῦ τούτου ῥεύματος· πρέπει νὰ ζήσῃ καὶ διὰ νὰ ζήσῃ πρέπει νὰ ἐργασθῇ. Τὸ οὐσιῶδες εἶναι νὰ εὑρεθῇ τρόπος διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς γυναικὸς, ἐξασφαλίζων τὴν ἁρμονίαν τῆς ἀποστολῆς της. Ἐὰν ὑπετίθετο ὅτι ἡ γυνὴ πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν στέγην τῆς οἰκίας, ὅπως περιλάβωσι τὸ ὁριστικὸν μέλλον της οἱ τοῖχοι τοῦ ἐργοστασίου, δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι θὰ ἐτίθεντο εἰς δεινὴν δοκιμασίαν αἱ

λεπτότερα τῆς φύσεώς της χορδαί. Νὰ εὑρεθῇ ὅμως τρόπος συνδυάζων τὴν ἐξόχως οἰκογενειακὴν θέσιν τῆς γυναικὸς πρὸς τοὺς βιομηχανικοὺς ὅρους τῆς ὑπάρξεώς της, τοῦτο φαίνεται ἡμῖν ἐκ τῶν συγκινητικωτέρων ἐπὶ τῆς γῆς προβλημάτων.

Τὸ ἐργαστήριον τοῦ συλλόγου τῶν Κυριῶν πρὸς τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀποτείνεται. Αἱ βιομηχανικαὶ ἐνασχολήσεις, τὰς ὁποίας διδάσκει εἰς τὸν μικρὸν πληθυσμόν του, ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν ἐκείνων, τὰς ὁποίας δύναται νὰ παραλάβῃ ἡ οἰκογενειακὴ στέγη ἐκ τῆς μεγάλης μηχανικῆς ζωῆς. Τὸ ἰδανικὸν εἶναι πολλῷ εὐρύτερον καὶ χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς μεγαλητέρας ποικιλίας ἐν τῷ σταδίῳ τῶν πειραμάτων, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουσι τὴν νεωτέραν περίοδον τοῦ πολιτισμοῦ, ὡς π. χ. τὸ ἀλλαχοῦ γενόμενον περὶ κεντρικῆς τινος μεγάλων διαστάσεων δυνάμεως, κινούσης εἰδικωτέρους μηχανισμοὺς ἐντὸς παρακειμένων οἰκογενειακῶν οἰκίσκων, ἐν τοῖς ὁποίοις ἡ γυνὴ, διατηροῦσα τὸν χαρακτῆρα τῆς οἰκοδεσποίνης, μεταχειρίζεται τὴν μηχανικὴν δύναμιν, ὅπως τὸ φωταέριον, τὸ ὁποῖον ἐκ μεγάλων ἀποστάσεων μετοχετεύεται ἐν τῇ ταπεινοτέρᾳ κατοικίᾳ.

Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι μακρόθεν ἐρχομένου πολιτισμοῦ προανακρούσματα. Προέχει νῦν ἡ ἐκγύμνασις τῶν ἐργατικῶν γυναικῶν εἰς τὴν ὅσον ἔνεστι δυναμένην νὰ συνδυασθῇ πρὸς τὴν ἐν οἴκῳ διαμονήν της μηχανικὴν καὶ χειροτεχνικὴν βιομηχανίαν· μηχαναὶ δυνάμεως ἑνὸς ἵππου, κινούμεναι διὰ μικρᾶς ποσότητος ἄνθρακος, ὑπὸ ἠλεκτρισμοῦ κλπ. εἶναι προωρισμέναι νὰ δουλεύσωσι μίαν ἡμέραν ὅπως τὰ μυθολογούμενα ἐργαλεῖα τοῦ Ἡφαίστου ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ ἐργοστασίῳ αὐτοῦ. Μέχρι τοιούτου μέλλοντος, τὸ ὁποῖον ἡ γενναία πορεία τῶν ἀνακαλύψεων ὁσημέραι πλησιάζει πρὸς τὰς τύχας τῆς ἀνθρωπογενείας, ἡ πρακτικωτέρα διαῤῥύθμισις τῆς γυναικείας ἐργασίας ἀφορᾷ μᾶλλον πρὸς τὴν ποικιλίαν τῶν προϊόντων αὐτῆς καὶ τὸν οὐσιωδέστερον χαρακτῆρα τῆς χρησιμότητός των. Εἶναι μεγίστης, δυσυπολογίστου σημασίας ἡ πρόνοια, ὅπως μὴ ῥίπτωνται οἱ ἐργατικοὶ τῶν γυναικῶν πληθυσμοὶ θύματα ἀμέτρου συναγωνισμοῦ, συντριβόμενοι ἐν τῇ παλαίστρᾳ αὐτοῦ, ἐκ τῆς μηδαμινότητος τοῦ ἡμερομισθίου.

Ἐν γένει ὁ σύλλογος τῶν Κυριῶν εὑρίσκεται ἐπὶ οἰκονομικῆς ὁδοῦ ἀξίας ὅλων τῶν ἐπαίνων καὶ ὅλων τῶν ἐνθαῤῥύνσεων. Ἐκ τῆς κα-

νονικῆς αὐτοῦ λειτουργίας περιμένομεν τελεσιουργὸν φωνὴν ὑπὲρ τῶν κατὰ χιλιάδας ἀριθμουμένων ἐργατίδων τῆς ὁσημέραι ἀναπτυσσομένης νεωτέρας βιομηχανικῆς τῶν ἡμετέρων ἐργοστασίων ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἀλλαχοῦ οἱ νομοθέται ἐκανόνισαν πρὸς τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ ὁ ἡμέτερος ἐπὶ τέλους θὰ ἀναγκασθῇ νὰ μελετήσῃ. Ἡ ὕψωσις τῆς γυναικείας ἐργασίας ἀποτελεῖ κοινωνικὸν θρίαμβον, ὅστις περιμένεται. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔλεγεν ὁ Michelet, ὅτι· «Ἐργάτης εἶναι λέξις ἀκριβής, τὴν ὁποίαν οὐδεμία γλῶσσα ἔσχε ποτὲ, τὴν ὁποίαν οὐδεμία ἐποχὴ ἐγνώρισε πρὸ τοῦ σιδηροῦ αὐτοῦ αἰῶνος, τὸν ὁποῖον διατρέχομεν, καὶ ἡ ὁποία ἀντισταθμίζει μόνη ὅλας τὰς ὑποτιθεμένας προόδους», εἶναι φράσις, δὲν ἀμφιβάλλομεν, ποιητικὴ, ἐστερημένη ὅμως τῆς πραγματικῆς ἐννοίας, τὴν ὁποίαν καθαγιάζει ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἐργασία εἶναι θεία εὐλογία, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος, ἀνὴρ ἢ γυνὴ, ἀναβαίνει τὴν οὐρανίαν τῆς ζωῆς κλίμακα.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 26 Μαρτίου 1879.

Ὁ Ἀντιπρόσωπος τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως Συλλόγου τῶν Κυριῶν.

Α. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΕΝ ΜΑΣΣΑΛΙᾼ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ὁ ἐν Μασσαλίᾳ Ἑλληνικὸς Σύλλογος, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι κατὰ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ὑπὸ Ἑλλήνων συστηθέντες, σκοπὸν ἔθεντο νὰ συντηρήσωσι τὸν ἑλληνισμὸν ἐπαπειλούμενον ὑπὸ τῆς ἐπιμιξίας καὶ τῆς χρονίας μεταξὺ ξένων διατριβῆς.

Οἱ ἐν τῇ ἐμπορικῇ πόλει τῆς Μασσαλίας ἐνδημοῦντες καὶ παρεπίδημοι Ἕλληνες, ὑπὸ ἀκαταπαύστων βιοτικῶν μεριμνῶν περισπώμενοι, ὀλιγίστας εἶχαν ἀφορμὰς νὰ προσέχωσιν εἰς τὰ τῆς πα-

τρίδος. Ἐθιζόμενοι δὲ προσέτι εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου ἠμέλουν καὶ αὐτῆς τῆς γλώσσης αὐτῶν τὴν χρῆσιν. Ἐκ τούτου κινηθεὶς ὁ γνωστὸς νῦν τῇ Ἑλλάδι ἰατρὸς κ. Σταῦρος Μεταξᾶς ἐνήργησε τὴν σύστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου. Προθυμότατοι ἠσπάσθησαν τὴν ἰδέαν αὐτοῦ ἅπαντες οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες καὶ συνενεγκόντες τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα κατήρτισαν τὸ ἔργον.

Εἰς τὸν Σύλλογον αὐτὸν συνερχόμενοι καθ' ἑκάστην ἀνεγίνωσκον ἑλληνικὰς ἐφημερίδας καὶ ἑλληνικὰ βιβλία, ὡμίλουν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ συνδιελέγοντο περὶ τῆς φίλης πατρίδος.

Ἐκτὸς τῆς ἡμερησίας ταύτης φοιτήσεως, κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, προσήρχοντο εἰς τὸν Σύλλογον πάντες μετὰ τῶν συζύγων καὶ τῶν θυγατέρων αὐτῶν, καὶ τότε εἷς τῶν ἐν Μασσαλίᾳ λογίων Ἑλλήνων ἀναβαίνων τὸ βῆμα ὡμίλει ἐπὶ μίαν ὥραν, λαμβάνων θέμα ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἢ ἐκ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς Ἑλλάδος. Μάρτυς πολλάκις γενόμενος τῆς συγκινήσεως, ἣν αἱ ὁμιλίαι αὗται ἐνεποίουν εἰς ἅπαν τὸ ἀκροατήριον, δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο δραστικώτερον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν στερέωσιν τῶν πατρίων καὶ τοῦ πόθου τῆς πατρίδος.

Τῶν ἑβδομαδιαίων ὁμιλιῶν τούτων ἔχομεν ὡραῖον δεῖγμα. Ὁ εὐπαίδευτος ἐν Μασσαλίᾳ διδάσκαλος κ. Βεργωτὴς ἐξέδωκεν ἤδη εἰς χωριστὸν τεῦχος τινὰς τῶν ὁμιλιῶν του, τὸ δὲ βιβλίον ἐπεδοκίμασαν καὶ ἐπῄνεσαν οἱ εἰδήμονες.

Ὁ Σύλλογος εἶναι προσέτι τόπος συνεντεύξεως διὰ πᾶσαν μεταξὺ Ἑλλήνων ὑπόθεσιν. Εἰς τοῦτον προσέρχονται πάντες οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν Μασσαλίαν Ἕλληνες καὶ γνωρίζονται εὐκόλως μετὰ τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν. Εἶναι δὲ προσέτι καταφύγιον ὅλων τῶν δυστυχῶν Ἑλλήνων, οἵτινες περιπεσόντες εἰς συμφορὰς ἐν ξένῳ καὶ ἀγνώστῳ τόπῳ εὑρίσκουν ἐν τῷ Συλλόγῳ πρόθυμον ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν. Τῆς αὐτῆς ἀρωγῆς τυγχάνουσι καὶ χῆραι καὶ ὀρφανὰ Ἑλλήνων, ἐστερημένα πάσης προστασίας. Γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι ὁ Σύλλογος Μασσαλίας ἀπέστειλε πολλάκις καὶ εἰς Ἀθήνας γενναῖα βοηθήματα καὶ πρόθυμος φαίνεται πάντοτε νὰ συντρέχῃ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς προόδου.

Τῆς ὑπὲρ τῆς προόδου ταύτης ἐνεργείας του ἔχομεν τρανὸν δεῖγμα τοὺς Γεωγραφικοὺς χάρτας τοῦ κυρίου Στεφάνου Ζαφειροπούλου, ἀξιολόγου μέλους τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Συλλόγου. Τὴν ἀνάγκην τοιούτων πινάκων ἐγνώρισε πρό τινων χρόνων ὁ Σύλλογος. Βλέπων πόσον ἀγαπητὴ ἦτον ἡ σπουδὴ τῆς Γεωγραφίας τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη παρὰ τοῖς εὐρωπαίοις, προεκάλεσε συνεισφορὰν ὅπως προμηθεύσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ἁρμόδια εἰς τὴν ἐκμάθησιν αὐτῆς μέσα. Τότε ὁ κύριος Ζαφειρόπουλος ἀνεδέχθη μόνος τὴν δαπάνην τοῦ ἔργου. Ὁ Σύλλογος Μασσαλίας συνεννοήθη μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγου καὶ κατεβλήθη ἐκ μέρους μὲν τῶν δύο συλλόγων ἐργώδης καὶ πεφωτισμένη προσπάθεια, ἐκ μέρους δὲ τοῦ κυρίου Ζαφειροπούλου ἡ ἀναγκαία δαπάνη. Οἱ χάρται οὗτοι ἐσχεδιάσθησαν ἐπίτηδες, ἐχαράχθησαν, ἐχρωματίσθησαν καὶ ἐδέθησαν ἕτοιμοι εἰς ἀνάρτησιν ἐπὶ τοίχου. Δι' ὅλην δὲ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ὁ φίλος οὗτος τῶν Ἑλλήνων μαθητῶν ἐδαπάνησεν ὑπὲρ τὰς ἑξήκοντα χιλιάδας φράγκων. Οὕτως ἐτελέσθησαν οἱ τέσσαρες γεωγραφικοὶ πίνακες, ἤτοι τῶν δύο ἡμισφαιρίων, τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, οἵτινες μεγάλως εὐκολύνουν τὴν παρ' ἡμῖν σπουδὴν τῆς χρησιμωτάτης ταύτης ἐπιστήμης. Ἅπαντες δὲ δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν μετὰ πόσης ἀκριβείας καὶ φιλοκαλίας ἀπετελέσθη τὸ ἔργον. Μόνη ἡ πρὸς ἀνάρτησιν διασκευὴ ἀπῄτησε δαπάνην εἰκοσακισχιλίων φράγκων. Ὁ χάρτης μάλιστα τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν εἶναι ἔργον ἀνώτερον τῶν μέχρι τοῦδε ὁπουδήποτε γινομένων, καὶ οὐκ ὀλίγον ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ ζητήματος, ὅπερ τελευταῖον ἐδικάσθη ὑπὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας. Γνωρίζω καὶ ὀφείλω νὰ εἴπω ἐνταῦθα ὅτι ὅ,τε δαπανήσας ὑπὲρ τοῦ χάρτου τούτου καὶ οἱ συντάξαντες αὐτὸν λόγιοι Ἕλληνες ἐμόχθησαν ὑπὲρ δύναμιν ὅπως περαιωθῇ ἐγκαίρως τὸ ἔργον καὶ ὑποβληθῇ εἰς τὸ ἐν Βερολίνῳ συνέδριον. Ἡ ἐπιδοκιμασία, ἣν ἐπιφανεῖς τῆς Εὐρώπης ἄνδρες ὡμολόγησαν πρὸς τοὺς ἐκτελεστὰς αὐτοῦ, ἀπέδειξε τὸ ἀξιόλογον αὐτοῦ.

Οἱ χάρται οὗτοι διενεμήθησαν ὑπὸ τοῦ κυρίου Ζαφειροπούλου δωρεὰν εἰς τὰ ἁπανταχοῦ ἄπορα ἑλληνικὰ σχολεῖα. Οἱ δὲ μετὰ τὴν δικαιομὴν περισσεύσαντες πωλοῦνται ὑπὸ τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγου, ὅπως ἐκ τοῦ τιμήματος ἐξακολουθήσῃ ἡ μετατύπωσις καὶ ἐπιδιόρθωσις τῶν χαρτῶν καὶ οὕτως

ἔχῃ πάντοτε ἡ ἑλληνικὴ νεολαία τέλειον ὅσον οἷόν τε ὄργανον εἰς τὴν ἀναπόφευκτον ἐκμάθησιν τῆς Γεωγραφίας.

Εἰς ταῦτα προσθέτω ὅτι ὁ γενναῖος εὐεργέτης τῶν ἑλλήνων σπουδαστῶν παρασκευάζει νῦν ἕτερον ἔργον ἐφάμιλλον τῷ πρώτῳ. Τῇ πεφωτισμένῃ συμπράξει τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγου ἑτοιμάζεται ἡ σύνταξις καὶ ἔκδοσις ἱστορικῶν χαρτῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἤτοι τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ, τοῦ μακεδονικοῦ καὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ. Τοῦ ἔργου τούτου περαιουμένου, θέλομεν ἔχει, χάρις εἰς τὸν κύριον Ζαφειρόπουλον, τελείους γεωγραφικοὺς πίνακας τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νέας Ἑλλάδος, μεγάλην περιποιοῦντας εἰς τὴν φιλοπατρίαν ἡμῶν τιμήν· καὶ προσέτι χάρτας τοῦ λοιποῦ κόσμου, ὁποίους δὲν εἶχαν μέχρι τοῦδε οἱ Ἕλληνες σπουδασταὶ τῆς Γεωγραφίας. Ἐὰν δὲ λόγιος Ἕλλην, ἐντριβὴς περὶ τὴν ἐπιστήμην τῆς Γεωγραφίας, συντάξῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐκδοθέντων καὶ ἐκδοθησομένων πινάκων σύγγραμμα γεωγραφικὸν ἐπιτήδειον εἰς διδακτικὴν ἅμα καὶ τερπνὴν ἀνάγνωσιν, δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι θέλει τύχει προθύμου τῆς συνδρομῆς τοῦ κυρίου Ζαφειροπούλου.

Ὅλα ταῦτα, ἀληθῶς συντελεστικὰ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀναφέρω εἰς τὸν ἐν Μασσαλίᾳ ἑλληνικὸν Σύλλογον, αἴτιον αὐτῶν γενόμενον. Ἔχω δὲ μεγάλας ἐλπίδας, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ του καὶ εὐόδωσιν τῶν ἔργων αὐτοῦ, εἰς τὴν φιλοπατρίαν τῶν μελῶν του καὶ εἰς τὸν ζῆλον τῶν προεδρευόντων αὐτοῦ· διότι πρόεδρος ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ καθιδρύματος κύριος Σταῦρος Μεταξᾶς· τοῦτον δὲ διεδέχθη ὁ ἐν Μασσαλίᾳ διακεκριμένος ὁμογενὴς κύριος Θεόδωρος Ῥοδοκανάκης, ἀνὴρ ἐμβριθὴς καὶ ὑπὸ εὐγενῶν ἐμφορούμενος αἰσθημάτων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 29 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Ἑλλην. Συλλόγου

Ε. ΧΑΡΙΛΑΟΣ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΤΡΩΝ «ΕΡΜΗΣ».

Πρὸς τὸ Σεβ. Προεδρεῖον τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων.

Ὁ ἐμπορικὸς σύλλογος Πατρῶν «Ἑρμῆς» διατρέχει τὸ ἑνδέκατον ἀπὸ τῆς συστάσεώς του ἔτος καὶ ἀριθμεῖ περὶ τὰ ὀγδοήκοντα μέλη.

Σκοπὸς τοῦ ἐμπορικοῦ συλλόγου «Ἑρμῆς» ἐστὶν ἡ ἀπὸ κοινοῦ σύσκεψις καὶ συζήτησις παντὸς ἀντικειμένου ἀφορῶντος τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ ἐμπορίου τῆς πόλεως ταύτης ἰδίως, καὶ ἡ διὰ πάσης τακτικῆς καὶ νομίμου ὁδοῦ ἐπιδίωξις τῆς θεραπείας καὶ βελτιώσεως αὐτῶν.

Τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπιδιώκει ὁ σύλλογος διὰ δημοσίων ἀναγνωσμάτων καὶ διαλέξεων συντελουσῶν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διάδοσιν τῶν ἐμπορικῶν γνώσεων, δι' ὑπομνημάτων περὶ διαφόρων ἀντικειμένων ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐμπόριον, ὑποβαλλομένων ὅπου δεῖ, καὶ διὰ τῆς συζητήσεως παντὸς ἀντικειμένου, οὗτινος ἡ διαφώτισις ἤθελε προαγάγει τὸ ἐμπόριον καὶ ἐξασφαλίσει τὰ συμφέροντα αὐτοῦ.

Διὰ τῶν μέσων ἅτινα ὁ ἐμπορικὸς σύλλογος «Ἑρμῆς» διέθετο μέχρι τοῦ νῦν, πολλὰ κατεκτήθησαν ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου πλεονεκτήματα, ἀναγόμενα εἰς τὴν ἀπρόσκοπτον αὐτοῦ λειτουργίαν, εἴτε διὰ τῆς ἄρσεως πολλῶν κωλυμάτων ἐν τῇ νομοθεσίᾳ ἐγκειμένων, εἴτε διὰ τῆς ἐπιτεύξεως θεσμῶν προστατευτικῶν τῶν συμφερόντων του. Ἀναμφισβητήτως προσέτι συνετέλεσε, διὰ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν γνώσεων καὶ τῶν ἰδεῶν, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μελῶν του, εἰς τὴν ἀκούραστον δὲ καὶ φιλότιμον ἐργασίαν τοῦ σωματείου τούτου ὀφείλεται ἡ πραγμάτωσις ποικίλων κοινωφελῶν σκοπῶν ἐν τῇ πόλει ἔνθα ἐδρεύει.

Τὸ πεδίον τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, ὡς ἄνω ὡρίσθη, περιοριζόμενον στενῶς ἐντὸς τῶν πρακτικῶν καὶ θετικῶν ἰδεῶν τῆς προστασίας ἐμπορικῶν συμφερόντων καὶ τῆς προαγωγῆς αὐτῶν, δὲν

παρουσιάζει ἀναμφιβόλως τὸ γόητρον καὶ τὴν αἴγλην τῶν σταδίων ἄλλων σωματείων, ἀποβλεπόντων εἰς τὴν ἄμεσον κατάκτησιν τοῦ ἠθικοῦ κόσμου, διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, διὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῆς περιαγωγῆς τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς εἰς σκοτεινὰς χώρας. Οὐδὲν ἧττον, ὁ ἡμέτερος σύλλογος καί τοι ἀφιερωμένος εἰς τὴν διακονίαν τοῦ κερδῴου Ἑρμοῦ, πεποιθεν ὅτι ἐθνικὸν ἐξυπηρετεῖ ἐν τῇ διακονίᾳ του ταύτῃ σκοπὸν καὶ ὅτι ἐκ τῶν ἐλαχίστων καὶ οὗτος ἐργάτης τοῦ ἀγαθοῦ, δὲν κινεῖ εἰς μάτην τὸν πίθον του· ἐν τῇ πεποιθήσει δὲ ταύτῃ ἐτόλμησε νὰ ἀποδεχθῇ τὴν πρόσκλησίν του ἐν τῷ Συνεδρίῳ τούτῳ τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων καὶ νὰ παρακαθήσῃ διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του ἐν μέσῳ τῶν ἀντιπροσώπων διαπρεπεστάτων σωματείων βουλευομένων περὶ ὑψίστων τοῦ ἑλληνισμοῦ συμφερόντων ἐν τῇ Μητροπόλει αὐτοῦ ταύτῃ, καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι τὰ πεφωτισμένα μέλη τοῦ συνεδρίου τούτου, ἐν τῇ ὀρθοφροσύνῃ αὐτῶν, δὲν ἤθελον παρίδει οὔτε τὸν προορισμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου, οὔτε τὰς ὑπηρεσίας ἃς παρῆξε καὶ δύναται νὰ παρέξῃ ἐν τῇ πραγματώσει πολλῶν ἠθικῶν σκοπῶν, ἐπιδιωκομένων ὑπὸ τῶν σωματείων ἅτινα ἀντιπροσωπεύουσιν, οὐδὲ τὴν ἀξίαν τῆς ἀρωγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου, ἐν τῇ ἐθνικῇ καὶ πνευματικῇ ἐργασίᾳ τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν συλλόγων· μετὰ θάρρους δὲ προσῆλθεν ἐν μέσῳ αὐτῶν κρατῶν ἐν χερσὶ ὄχι βεβαίως δάφνην, ἀλλὰ κλόνον ἐλαίας.

Ἐὰν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ μονομερὴς ἀνάπτυξις τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, ἔστω καὶ τῶν πνευματικῶν, μὴ βαίνουσα παραλλήλως τῇ ἀναπτύξει τῶν ὑλικῶν δυνάμεων, καθιστᾷ τὴν ἐθνικὴν ζωὴν ἐλαττωματικὴν καὶ κακεκτικήν, μὴ δυναμένην νὰ βαδίσῃ ἀσφαλῶς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς προόδου δι' ἑνὸς μόνου ποδὸς, καὶ οἱ ἐπιμελούμενοι τὰς πηγὰς τῶν ὑλικῶν τοῦ ἔθνους πόρων, δὲν κοπιῶσιν εἰς μάτην, καὶ καλὴν συμβολὴν ἑτοιμάζουσιν εἰς τὸ μέλλον τῆς πατρίδος.

Οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ σήμερον πλέον ὅτι ἡ εὐτυχία τοῦ κράτους ἑδράζεται ἐπὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ λαοῦ καὶ ἐξήρτηται ἐν μέρει τοὐλάχιστον, ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν παραγωγικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, ὧν ὁ ἰσχυρότερος μοχλὸς ἐστὶν ἀναμφισβητήτως τὸ ἐμπόριον. Ὁ δὲ βίος τῶν νεωτέρων πολιτειῶν μαρτυρεῖ ἀποχρώντως ὅτι πᾶσα πρόοδος ἐν τῷ πολιτισμῷ, ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις, ἀναστέλλεται καὶ μεταποιεῖται εἰς στασιμότητα, ὁπόταν μὴ προβαίνει παραλλήλως ταύτῃ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ γεωργία, ἐν ἑνὶ λόγῳ ἡ ὑλικὴ εὐημερία. Λαὸς μὴ ἔχων ἄρτον νὰ φάγῃ ὀλίγους παράγει ἐνθουσιῶντας ἀοιδοὺς καὶ ἀληθινοὺς λογίους, οὐδὲ αἱ καλαὶ τέχναι ἐμποιοῦσι τὴν δέουσαν ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἀγνοοῦντα ἐὰν τὴν ἐπαύριον ἔχει νὰ κορεσθῇ αὐτὸς καὶ τὰ τέκνα του. Ὁ πεινῶν δὲν βαίνει πρῶτος εἰς συνάντησιν τοῦ νυμφίου καὶ ἐν κοινωνίᾳ πεινώντων μακαριστός ἐστι μόνον ὁ κατορθώνων νὰ θερίσῃ δύο μεδίμνους σίτου, ὁπόθεν τέως ἀπεκόμιζεν ἕνα μόνον.

Εἶναι βεβαίως ἀληθὲς τὸ ῥηθὲν ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ καὶ πολυμαθοῦς προέδρου τοῦ συνεδρίου τούτου «ὅτι ἡ ὑλικὴ δύναμις δὲν ἀρκεῖ ἵνα τὰ ἔθνη εὐδοκιμήσωσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὅσον ἐντέχνως καὶ ἂν ἦναι ὠργανωμένα καὶ ὅτι ἀπαιτοῦνται προσέτι ἠθικά τινα ἐλατήρια δι' ὧν καὶ μόνων περιποιεῖται ἀνεξάντλητος ζωὴ καὶ δραστηριότης εἰς τὰς ὑλικὰς τῶν ἐθνῶν δυνάμεις», ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ εὐλόγως σήμερον μάλιστα, ὅτι τὸ ἐθνικὸν κεφάλαιον τῆς διανοίας καὶ τοῦ αἰσθήματος, ὅσον μέγα καὶ ἂν ᾖ, δύναται μόνον νὰ μεγαλουργήσῃ, χωρὶς νὰ ἐρείδεται ἐπὶ μεγάλου ἐπίσης κεφαλαίου ὑλικοῦ, οὐ μόνον ἐν τῇ σφαίρᾳ τῶν μεγάλων ἔργων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πεδίῳ τῶν εἰρηνικῶν ἀγώνων τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης. «Ἐὰν ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι τὸ πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ», λέγει εἷς τῶν διασημοτάτων οἰκονομολόγων τῆς Γαλλίας, μελετήσας βαθέως τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, «εἶναι τοὐλάχιστον τὸ ῥεῦμα ὅπερ φέρει ἀσφαλέστερον τὰς τύχας τῶν λαῶν. Μὴ ἐλπίζετε ὅτι θέλετε εὕρει μεγάλην χρηστοήθειαν ἢ ἐξησκημένην νομιμοσύνην παρ' ἔθνει βεβυθισμένῳ εἰς τὴν δυστυχίαν. Τὰ βλέμματα τοῦ ἀνθρώπου ἀνέρχονται τῷ ὄντι μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' αὗτος βαδίζει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἐκεῖ κυρίως καταγίνεται καὶ ζῇ, ὁσάκις δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ πάσχει, τὸ πνεῦμα ταπεινοῦται, τὰ αἰσθήματα ἐξευτελίζονται καὶ ὁ διανοητικὸς αὐτοῦ ὁρίζων ἀποβάλλει τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ. Ἂν ὑπάρχωσιν ἐξαιρέσεις, πόσον σπάνιαι εἶναι! Ὅσῳ σκεπτόμεθα, τοσούτῳ μᾶλλον πειθόμεθα ὅτι ἡ ὑλικὴ εὐημερία εἶναι ἡ βάσις καὶ τὸ μέτρον τοῦ πολιτισμοῦ».

Ἀλλὰ τοῦ πλούτου ἡ ἀνάπτυξις, ἧς τὸ ἐμπόριόν ἐστιν ὁ ἰσχυρότερος μοχλὸς καὶ ἐξ ἧς προάγεται καὶ ἐξασφαλίζεται ἡ ὑλικὴ

εὐημερίᾳ ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ, συντελεῖ μεγάλως καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ πολιτικοῦ βίου, ἐπιτραπήτω δὲ ἡμῖν νὰ μνημονεύσωμεν τῶν λόγων τοῦ σοφοῦ Γάλλου de Lavergne ἀσχοληθέντος εἰς εὐρείας πολιτικὰς καὶ οἰκονομικὰς μελέτας. «Ὅπου (λέγει οὗτος) εὐπραγεῖ ἡ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον, αἴτθημά τι γενικὸν γαλήνης καὶ μονιμότητος διαχέεται ἐν τῷ κοινωνικῷ σώματι. Αἱ φιλοδοξίαι καθίστανται ἧττον βραχεῖαι, τὰ πάθη ἧττον εὔφλεκτα, αἱ ἐπαναστάσεις ἧττον συχναί. Δέον καὶ ἐν τούτῳ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας. Ἂν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ δύο καὶ ἐπέκεινα αἰώνων τὸ πνεῦμα τοῦ στασιασμοῦ ἐξηφανίσθη, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν τῶν γεωργικῶν τάξεων. Τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία, ὧν ἡ θαυμασία ἀνάπτυξις ἀποτελεῖ τὸν κυριώτατον τῆς Ἀγγλίας πλοῦτον, δευτερευόντως ἀσχολεῖται εἰς τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις..... Ὅ,τι οἱ λαοὶ θηρεύουσι πρὸ παντὸς εἶναι ἡ δύναμις, παραγωγὸς δὲ τῆς δυνάμεως εἶναι ὁ πληθυσμός· πρὸ δύο ἑκατονταετηρίδων ὁ ἀγγλικὸς πληθυσμὸς ἀπετέλει τὸ τέταρτον τοῦ γαλλικοῦ, πρὸ μιᾶς ἀπετέλει τὸ ἥμισυ καὶ νῦν ἐξισοῦται περίπου.»

Ἂν τὰ διδάγματα ἐπὶ τοῦ προκειμένου τῆς ἱστορίας ἄλλων ἐθνῶν, οὐκ εἰσὶν ἀρκούντως πειστικά, πρόσφατα κεῖνται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας τὰ τῆς ἡμετέρας, ἅτινα εἰσὶν, ὡς εἰπεῖν, αὐτόλαλα καὶ συνηγοροῦσιν εὐγλώττως ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου, οὐ μόνον ὡς ὀργάνου εὐημερίας ἀτομικῆς, ὅπερ οὐδένα τίτλον θὰ τῷ παρεῖχεν ἀπέναντι τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν μοχθούντων φιλοτίμως εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἐθνικοῦ ἀγροῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς ὀργάνου ἐκπολιτιστικοῦ πολύτιμον συνεισενεγκόντος συνδρομὴν εἰς τὰς κρισίμους ἐθνικὰς περιστάσεις καὶ πολυτιμότατον ἔλαιον εἰς τὴν λυχνίαν τῶν γραμμάτων. Τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον ἐπίζηλον κατέχει θέσιν ἐν ταῖς σελίσι τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς κινήσεως τοῦ ἡμετέρου γένους, ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ὑποδουλώσεώς του μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν. Ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν ἄνευ τοῦ ἐμπορίου τοῦ ἐναποταμιεύσαντος τοὺς θησαυροὺς ἐκείνους οὓς διέθετο ἀπόνως ὁ πατριωτισμός, πόθεν ἤθελεν ἀρυσθῇ τὰ ὑλικὰ μέσα τῆς ὑπάρξεώς του ; Ἐὰν ἔλειπον δὲ οἱ μεγάλοι τοῦ Ἔθνους εὐεργέται οἱ διὰ τοῦ ἐμπορίου πλουτίσαντες καὶ ἐκ τῆς περιωπῆς του ἀποβλέψαντες εἰς ἀνωτέραν σφαῖραν ἀγαθῆς ἐνεργείας, ποῦ ἤθελον εἶσθαι τὰ ἀρχαιότερα καὶ νεώτερα διδακτήρια, ἅτινα γεραίρουσιν αὐτοὺς ὡς ἱδρυτὰς ἢ χορηγοὺς καὶ ἐκ ποίας εὐεργετικῆς πηγῆς ἡ πρὸς μάθησιν δίψα τῶν Ἑλλήνων ἤθελε κορεσθῇ; Ὁ Ἕλλην ἐν τῇ σκληρᾷ δοκιμασίᾳ τοῦ αἱματηροῦ ἀγῶνος του ἐνεπνέετο βεβαίως ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτος, τὸν ἔρωτα ὅμως τοῦτον ἀνεζωπύρησεν ἐν τῇ καρδίᾳ του τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος, λατρευόμενον ἐν τοῖς σχολείοις τοῦ Ἔθνους εἰς ἃ ἐμυσταγώγουν κλεινοὶ ἱεροφάνται, οἱ μεγάλοι καὶ γεραροὶ διδάσκαλοι τοῦ γένους καὶ ἅτινα συνετήρουν τὰ κατεσπαρμένα καὶ ἐργαζόμενα τέκνα τῆς μεγάλης πατρίδος. Ἐγκαρτερῶν δὲ ὁ ὁπλίτης Ἕλλην ἐν τῷ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγῶνι ἐκείνῳ, εἴτε εἰς τὰς ἀρκιὰς τάξεις τῶν στρατοπέδων προπολεμῶν ἀπεγνωσμένος, εἴτε στενῶς καὶ ἄπελπις πολιορκούμενος, ἐτροφοδοτεῖτο βεβαίως ὑπὸ τοῦ μικροῦ ἐκείνου σκάφους, ὅπερ τὸ ἀξιοθαύμαστον θάῤῥος τοῦ Ἕλληνος ναύτου ὡδήγει πρὸς ἐκεῖνον, διὰ μέσου τῶν βαρβαρικῶν στόλων, ἀλλ' ὅπερ ἐφώπλισε καὶ ἐφωδίασεν ὁ πατριωτισμὸς τοῦ Ἕλληνος κεφαλαιούχου, ὅστις εἰς τὸν βωμὸν τῆς κινδυνευούσης πατρίδος ἐθυσίασε τὸ προϊὸν πολυχρονίων μόχθων καὶ στερήσεων. Ἡ μεγάλη ὄθεν κίνησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ καταπλήξασα τὸν κόσμον ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι, ὑπὸ τριῶν θεοτήτων ἐνεπνέετο ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ὑπερτάτων ἐθελοθυσιῶν· ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτος, ὅστις ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀκοίμητος καὶ μεγάλη, ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ ὑπὸ τῆς ἀρετῆς τῆς αὐταπαρνήσεως ἀψηφούσης τὸ αἷμα καὶ τὸν πλοῦτον.

Ἐὰν ἠθέλαμεν ὑπομνήσει τὰς μετὰ τὸν ἀγῶνα ὑπηρεσίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἄλλας πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ Ἔθνους, ἠθέλαμεν προσκρούσει εἰς τὰ αἰσθήματα ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Ἐὰν δὲ ἠθέλαμεν ἐξάρει τὴν ἐπωφελῆ ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους ἐπίδρασιν τῶν ἐν ταῖς Μητροπόλεσι τοῦ κόσμου κατεσπαρμένων ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ἠθέλαμεν ὁμιλήσει περὶ πραγμάτων οὐδενὶ ἀγνώστων. Ἠθέλαμεν δὲ ἀδικήσει τὴν νοημοσύνην τῶν συναδέλφων ἡμῶν, ἐὰν ἐπειρώμεθα νὰ δείξωμεν ὅτι τὰ προϊόντα τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, φέροντα τὸν ἐθνικὸν τύπον περιάγουσι τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα ὅπου γῆς ζῇ Ἑλληνι-

κὸν στοιχεῖον, καὶ ὅτι πολλάκις ἡ ἐπιγραφὴ ἐλαχίστου τεχνουργήματος λέγει πλειότερα εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἀτυχῶν τέκνων τῆς πατρίδος καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, τοῦ πατριωτικοτέρου βιβλίου.

Τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον οὐδέποτε ἐδείχθη ἐγωϊστικόν, ὥστε νὰ λησμονήσῃ ἱερὰ καθήκοντα, διὰ δὲ τῆς χρήσεως ἣν ἐποιήσατο ἐν πάσαις ταῖς κρισίμοις περιστάσεσι τοῦ Ἔθνους, τοῦ προϊόντος τῆς φιλοπονίας, τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς νοημοσύνης του, ἐξηυγένισε τὴν ὑπόστασίν του καὶ ἐξύψωσε τὴν ἐργασίαν του εἰς θέσιν θεραπαινίδος διακονούσης τὸν βωμὸν τῶν κοινῶν τοῦ γένους πόθων.

Τοιούτους λοιπὸν φέρον τίτλους τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον, ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου τούτου, οὐ μόνον ἀπεκδέχεται παρὰ τοῦ πεφωτισμένου σώματος δικαίαν ἐκτίμησιν, ἀλλὰ καὶ διεκδικεῖ τὴν τιμὴν νὰ μὴ λογισθῇ ἡ προσφερομένη ἔμμεσος ὑπηρεσία του εἰς τὴν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν, ἣν τὰ συνελθόντα καὶ βουλευόμενα τὰ νῦν ἑλληνικὰ σωματεῖα ἐπιδιώκουσιν, ἀναξίᾳ λόγου. Συνέδριον ἐκπροσωποῦν τοὺς εὐγενεῖς ἀγῶνας τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν διὰ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν φώτων ἀνάκτησιν τῆς κληρονομίας του, δὲν πρέπει ν' ἀρνηθῇ τὴν συναδελφότητα εἰς τοὺς ἐκπροσωποῦντας τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ κίνησιν, ἥτις βεβαίως μὲν δὲν εἶναι αἱ πτέρυγες τοῦ πνεύματός του, ἐστὶν ὅμως πάντως ἡ βακτηρία αὐτοῦ.

Ὑποβάλλομεν ὅθεν τὴν ἑπομένην πρότασιν πρὸς συζήτησιν, ἣν συνοπτικώτερον ἔχομεν προϋποβάλλει εἰς τὸ οἰκεῖον τμῆμα:

«Οἱ ἁπανταχοῦ Ἑλληνικοὶ Σύλλογοι, οἱασδήποτε φύσεως καὶ ἂν »ὦσιν, ὀφείλουσιν ἐκ τῶν πρώτων αὐτῶν καθηκόντων νὰ θεωρή»σωσι τὴν διὰ παντὸς τρόπου προστασίαν καὶ ὑποστήριξιν τοῦ ἑλ»ληνικοῦ ἐμπορίου, ἐξασκοῦντες πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἠθικὴν συνδρο»μὴν εἰς ἄρσιν τῶν παρεντιθεμένων αὐτῷ κωλυμάτων καὶ δεχό»μενοι νὰ διεξαγάγωσι πᾶσαν ἀνατιθεμένην αὐτοῖς παρὰ τῶν Ἑλ»ληνικῶν ἐμπορικῶν σωματείων ἢ ἐπιμελητηρίων ἐντολήν, ἀπο»βλέπουσαν εἰς τὴν προστασίαν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ ἑλληνικοῦ »ἐμπορίου».

Ἡ ἐπιψήφισις καὶ ἡ παραδοχὴ τῆς προτάσεως ἡμῶν ταύτης παρὰ τοῦ Συνεδρίου, θὰ συσφίγξῃ πλειότερον τοὺς δεσμοὺς τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων πρὸς εὐχερεστέραν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ ὃν ἕκαστον τῶν σωματείων προτίθεται, ἄτινα ἀφ' ἑτέρου, θ' ἀποκτήσωσι

δικαιώματα στηριζόμενα ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως καὶ τῆς ἀμοιβαιότητος τῶν ὑπηρεσιῶν ἐν τῇ ἐθνικῇ ἐργασίᾳ.

Ἐν Πάτραις, τῇ 1 Ἀπριλίου 1879.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἐν Πάτραις ἐμπορικοῦ Συλλόγου «Ἑρμῆς»

Ν. ΠΑΝΟΣ
Α. Δ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ
Κ. ΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ».

Πρὸς τὸ σεβ. Προεδρεῖον τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐντολῇ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσοῦ», λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ὑμῖν τὴν ἑπομένην περιληπτικὴν ἔκθεσιν τῶν μέχρι τοῦδε ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ πεπραγμένων.

Χωρὶς νὰ κατέλθω εἰς κοινοὺς τόπους, ἐπαναλαμβάνων τὴν ἐκ σμικρῶν ποτε ἀφορμὴν τοῦ συλλόγου καὶ παραβάλλων αὐτὴν πρὸς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν καὶ τὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσφέρει καθ' ἑκάστην τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ διανοητικῇ τοῦ ἔθνους ἀναπτύξει, περιορίζομαι νὰ σημειώσω ὑμῖν μόνον τὰς μέχρι τοῦδε ἐργασίας αὐτοῦ καὶ νὰ ὑποδείξω τὴν εὐεργετικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν ἐπίδρασιν, ἣν ἐξασκεῖ ἀπό τινος χρόνου καὶ ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας διὰ τῆς συστάσεως σχολῶν τῶν ἀπόρων παίδων, καὶ ἐπὶ τῶν γραμμάτων διὰ τῆς εἰσαγωγῆς δημοσίων μαθημάτων καὶ ἐπιστημονικῶν ἑσπερίδων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐκδό-

σεως ὁμωνύμου περιοδικοῦ καὶ ἄλλων ἀναλόγων δημοσιευμάτων, συντελεστικῶν εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν διάπλασιν τῶν εὐρυτέρων κύκλων τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας.

Ὁ σύλλογος, ὑφιστάμενος ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1865, ἀποτελεῖται κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐκ μελῶν ἑξακοσίων δέκα (610), διαιρουμένων εἰς τακτικά, ἔκτακτα, πάρεδρα, ἐπίτιμα καὶ ἀντεπιστέλλοντα, ἔχει δὲ σχέσεις καὶ διατελεῖ ἐν τακτικῇ ἀλληλογραφίᾳ μετὰ πλείστων φιλολογικῶν, φιλεκπαιδευτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἑταιριῶν καὶ συλλόγων, ὧν τὴν ἐν λεπτομερείᾳ ἀναγραφὴν κρίνω περιττὸν νὰ σημειώσω ἐν τῇ περιληπτικῇ ταύτῃ ἐκθέσει.

Πρώτη ἐργασία τοῦ συλλόγου ἦτο ἡ ἀνάγνωσις διαφόρων ἄρθρων καὶ διατριβῶν ὑπό τε τῶν ἀποτελούντων αὐτὸν τακτικῶν, ἐκτάκτων καὶ ἐπιτίμων μελῶν, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων καθ' ἡμᾶς λογίων, ὧν τὰ πλεῖστα καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν διαφόροις περιοδικοῖς καὶ ἰδίοις τεύχεσι.

Δευτέρα καὶ σπουδαιοτέρα τοῦ συλλόγου ἐργασία ἐγένετο βραδύτερον ἡ ἔκδοσις τῶν *Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων*. Τῆς συλλογῆς ταύτης ἱκανὰ μέχρι τῆς σήμερον ἐδημοσιεύθησαν φυλλάδια, εὐνοϊκῆς τυχόντα ὑποδοχῆς οὐ μόνον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, παρ' ᾗ ἄνδρες λόγιοι, ἐνδιαφερόμενοι ὑπὲρ τῆς ἐρεύνης τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας, κατέδειξαν τὴν σπουδαιότητα τῆς συλλογῆς ταύτης καὶ τὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσφέρει εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν, περισώζουσα τὰ μνημεῖα τῆς δημοτικῆς τοῦ ἑλληνικοῦ γένους συνειδήσεως, ὁποία αὕτη λανθανόντως ἕδρα καὶ διετυποῦτο κατὰ τὰς ζοφερὰς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας νύκτας, πρὶν ἡ, μεταβληθεῖσα σὺν τῇ ἀνατολῇ τῆς ἑλληνικῆς ἀναβιώσεως διὰ τῆς πολιτογραφήσεως τοῦ νέου πολιτισμοῦ, ἀλλοίαν τραπῇ πορείαν, συνῳδὰ ταῖς ἀνάγκαις καὶ τῇ ἐπιβολῇ τῆς καθολικῆς προόδου συμβαδίζουσα μετὰ τοῦ νεωτέρου ἐν Εὐρώπῃ πνεύματος. Παραλλήλως πρὸς τὰ *Ἀνάλεκτα* βαίνει, τρίτον ἤδη ἔτος τοῦτο, καὶ τὸ ὁμώνυμον τοῦ Συλλόγου περιοδικόν, προσπαθοῦν νὰ παρακολουθῇ ἐκ τῶν ἐνόντων καὶ νὰ ἐκφράζῃ τὴν κατάστασιν τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, δυνάμενον νὰ διοχετεύῃ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τὰ πορίσματα καὶ τὰς ἀνακαλύψεις τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπιστήμης. Τὰ

ἐν αὐτῷ δημοσιευόμενα ἄρθρα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρωτότυπα. Ἐλπίσωμεν ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου, τὸ μὲν διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου, τὸ δὲ διὰ τῆς συνδρομῆς καὶ ὑποστηρίξεως τοῦ ἑλληνικοῦ δημοσίου, τὸ περιοδικὸν τοῦτο, βελτιούμενον ἀναλόγως τῶν πόρων αὐτοῦ, θέλει καταστῆ εἷς τῶν κυριωτάτων ἀγωγῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν ἐκπολιτευτικῶν τάσεων τῆς ἑλληνικῆς διανοίας.

Ἡ *Σχολὴ τῶν ἀπόρων παίδων* εἶναι ἓν τῶν ὡραιοτέρων καὶ ἐπιτυχεστέρων ἔργων τοῦ καθ' ἡμᾶς συλλόγου. Νὰ καταδείξω κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν εὐγενῆ καὶ φιλάνθρωπον ἰδέαν, ἥτις ἐνέπνευσε τὴν σύστασιν αὐτῆς, ν' ἀναλύσω τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἀποστολὴν ἣν ἐπαγγέλλεται, περισυνάγουσα τὰ ἔκθετα τῆς εἰμαρμένης, τὰ ἀπόβλητα τῆς κοινωνικῆς δυστυχίας καὶ μετασχηματίζουσα αὐτὰ εἰς χρηστοὺς καὶ ἐργατικοὺς πολίτας, κρίνω πάντη περιττόν. Ἁπλῆ ἐσπερινὴ τῆς σχολῆς ταύτης ἐπίσκεψις θέλει πείσει καὶ τὸν μᾶλλον ἀδιάφορον περὶ τῆς εὐτυχοῦς ἐπιδράσεως, ἣν ἐξασκεῖ καὶ θέλει ἐξασκήσει ἐν τῷ μέλλοντι ἐπὶ τῆς ἠθικότητος καὶ ἀνατροφῆς τῶν κατωτάτων κοινωνικῶν τάξεων ἡ σχολὴ αὕτη, διαχέουσα τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς γαλήνης ἐν τῇ σκοτεινῇ καλύβῃ τοῦ κατὰ τύχην κοινωνικοῦ Παρίου, ἐμπνέουσα αὐτῷ ἀντὶ τῆς ὑποψίας — τοῦ μίσους πολλάκις — τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐλογίαν πρὸς τὰς ἀνωτέρας τῆς κοινωνίας τάξεις ἐπὶ ταῖς εὐεργεσίαις, ἃς παρέχουσιν αὐτῷ οὐχὶ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἐξ ἀνωτέρου τινὸς ἠθικοῦ καὶ κοινωνικοῦ καθήκοντος καὶ αἰσθήματος, ὅ, περ τυγχάνει ἀναντιῤῥήτως μία τῶν εὐγενεστάτων τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ κατακτήσεων. Ὁ σύλλογος ἱδρύσας τὴν πρώτην σχολὴν ἐν Ἀθήναις ἐπεξέτεινε καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας τὴν εὐεργετικὴν αὐτῆς ἐπίδρασιν καὶ σήμερον διατηρεῖ σχολὰς ἐν Σύρῳ, Ζακύνθῳ, Καλάμαις, Πάτραις, Χαλκίδι, Ἄνδρῳ καὶ Ἠλείᾳ.

Ἀπὸ διετίας ἤδη, κατὰ ζῆλον ἀναλόγων ἐργασιῶν καὶ προηγουμένων ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, ἀνεκαινίσθησαν διὰ τοῦ Συλλόγου ἑσπερινὰ δημόσια μαθήματα καὶ ἐπιστημονικαὶ ἑσπερίδες. Φρονοῦμεν ὅτι ἡ καινότροπος αὕτη εἰσαγωγὴ ζειδώρου θεσμοῦ τοῦ ἐρευνητικοῦ καὶ φιλελευθέρου πνεύματος τῶν νεωτέρων χρόνων, παρέξει ἀγλαοὺς καρποὺς ἐν τῷ μέλλοντι, διεγείρουσα τὸ πνεῦμα τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἔρευναν εἰς πάσας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας.

Ἡ ἐπιστήμη δὲν ἐκπροσωπεῖται σήμερον μόνον ἐν τῷ πανεπιστημίῳ καὶ τῇ Ἀκαδημείᾳ, οὐδὲ διαχέεται δι' αὐτῶν τῶν δύο κρουνῶν ἀποκλειστικῶς τὸ νᾶμα τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἀνὰ τὰς εὐρυτέρας ζώνας τοῦ κοινωνικοῦ διακόσμου. Ἡ ἐπιστήμη δὲν τυγχάνει σήμερον κτῆμα ὀλίγων ἐκλεκτῶν μόνον. Ἐλευθέρα δὲ κοινωνία, ἀξιοῦσα πολιτικὴν αὐτοβουλίαν, ἀδύνατον νὰ μεταρσιωθῇ εἰς τὰς αἰθρίας ἐκείνας κορυφὰς τῆς πνευματικῆς συνειδήσεως, ἀφ' ὧν, ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς νὰ δύναται νὰ συλλάβῃ εἰλικρινῆ καὶ ἐλευθέραν τῶν ὄντων γνῶσιν, εἰ μὴ κέκτηται τὴν ἐμβριθῆ ἐκείνην ἀνάπτυξιν καὶ διάπλασιν, ἥτις τυγχάνει ἀναντιῤῥήτως τὸ παραγόμενον τῆς ἐπιστήμης. Λαὸς μελετῶν, λαὸς σκεπτόμενος εἶναι πράγματι λαὸς ἐλεύθερος. Ἡ καθ' ἡμᾶς κοινωνία δὲν ἀφίκετο δυστυχῶς εἰσέτι, ἃς τὸ εἴπωμεν μετὰ παῤῥησίας, εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀναπτύξεως, ζωηρὸν λαμβάνουσα ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ἐπιστημονικῆς ζωῆς καὶ τῶν ἑκάστοτε ἀναφυομένων ζητημάτων ἔν τε τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ἀλλ' ἡ προθυμία, ἣν ἐπεδείξατο, κατὰ τὰς πρώτας ἡμῶν ἀποπείρας ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς δημοσίων μαθημάτων, προοιωνίζει τὰ βέλτιστα ὑπὲρ τῆς εὐοδώσεως τῶν ἡμετέρων προσπαθειῶν. Εὐχηθῶμεν τοῦτο ἀπὸ μέσης καρδίας. Κατανοήσωμεν ἐπὶ τέλους, ὅτι ἡ τροφὴ καὶ τὸ ἄρτυμα τοῦ ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ βίου ἑνὸς λαοῦ δὲν ἔγκεινται μόνον ἐν ταῖς ἀγόνοις, ἐνόχοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, συζητήσεσι τῆς πολιτικῆς, ἥτις τοσοῦτον ἀπερῤῥόφησε κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους πᾶσαν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ζωὴν καὶ ἀπεξήρανε τοὺς ζειδωροτέρους χυμοὺς τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ μελέτῃ καὶ τῇ καλλιεργείᾳ τῆς ἐπιστήμης, ἥτις ἀνωτέρα τῶν ταπεινῶν καὶ χαμαιζήλων τάσεων τοῦ παρόντος, ἀποκαθαίρει τὸ πνεῦμα, ἐξαγνίζουσα αὐτὸ καὶ ἀναβιβάζουσα εἰς τοὺς διαυγεῖς αἰθέρας τῆς ἀληθείας, ἥτις μόνη ὀφείλει νὰ ἦναι ἡ ἀφετηρία πάσης ἐν τῇ κοινωνίᾳ ζωῆς καὶ ἐνεργείας.

Ταῦτα, ἐν περιλήψει, τὰ ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Συλλόγου μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης. Δὲν ἐπιτρέπεται δ' ἡμῖν νὰ εἴπωμεν ἐκ τοῦ προτέρου περί τινων ἄλλων ἐν συλλήψει ἔτι ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου πρὸ τῆς ἐντελοῦς αὐτῶν πραγματώσεως, ἢ νὰ ἐκφράσωμεν μόνον τὴν πεποίθησιν καὶ τὴν ἐλπίδα, ὅτι κατὰ τὴν προσεχῆ συνέντευξιν τοῦ Συνεδρίου τῶν Συλλόγων, τοῦ ὁποίου τὴν ἀνάγκην ἂν

δὲν ἠσθάνθη πρῶτος ὁ «Παρνασσὸς», ἀνέλαβεν ὅμως τὴν πρωτοβουλίαν τῆς συγκαλέσεως, διατυπῶν οὕτως εὐχὴν πανελλήνιον, θέλομεν προσέλθει ἐῤῥωμενέστεροι καὶ γονιμώτεροι.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 26 Μαρτίου 1879.

Ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ»

ΝΕΟΚΛΗΣ ΚΑΖΑΖΗΣ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ « ΒΥΡΩΝΟΣ »

Πρὸς τὸ σεβ. προεδρεῖον τοῦ συνεδρίου τῶν Ἑλλην. Συλλόγων.

Κύριε πρόεδρε,

Συμφώνως τῷ Α' ἐδαφίῳ τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ διέποντος τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων, σπεύδομεν νὰ πέμψωμεν ὑμῖν πληροφορίας τινὰς περὶ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, ὅστις ἀπαρτίζεται ἐν ὅλῳ ἐξ ἑπτακοσίων τριῶν μελῶν, ἱδρύθη πρὸ ἑνδεκαετίας. Ὁ σκοπὸς αὐτοῦ κατὰ τὰ πρῶτα τῆς συστάσεώς του ἔτη ὑπῆρξε καθαρῶς φιλολογικός. Μετέπειτα ὅμως, ὅτε τὰ μέλη αὐτοῦ ἠσθάνθησαν ὅτι ἡ πραγμάτωσις τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ ἐλάχιστον ἢ μᾶλλον οὐδὲν πρακτικὸν ἀποτέλεσμα ἠδύνατο νὰ ἔχῃ διὰ τὴν πατρίδα, ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐγκατέλειψε τὴν καθαρῶς φιλολογικὴν ἐνασχόλησιν καὶ ἐτράπη πρὸς τὴν διὰ πάσης ἐργασίας καὶ μελέτης διανοητικὴν, ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν βελτίωσιν καὶ προαγωγὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὅσον ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἠθικῶς, διανοητικῶς καὶ κοινωνικῶς εἶναι λίαν οἰκτρά, τόσον ἐπίσης ἀληθὲς εἶναι ὅτι οὐδεμία μέριμνα εἴτε ἰδιωτικὴ εἴτε κυβερνητικὴ

ἐπελήφθη ἔτι τοῦ σπουδαιοτάτου καὶ λίαν ἐπείγοντος ζητήματος τῆς διαπλάσεως, τῆς μορφώσεως καὶ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ λαοῦ.

Ἐάν τις ἐξαιρέσῃ τὴν ἐν ὀλιγίσταις ἐπαρχίαις ἵδρυσιν ὑποκαταστημάτων τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας καὶ τὴν γενικὴν ὄντως ἐξάπλωσιν τῶν Σχολῶν τῶν ἀπόρων παίδων ὑπὸ τοῦ κοινωφελεστάτου ἀδελφοῦ Συλλόγου *Παρνασσοῦ*, θέλει παρατηρήσει ὅτι πᾶσα ἐνέργεια ἀποβλέπουσα τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἐνεργεῖται μόνον καὶ μόνον διὰ τὸν λαὸν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ὡς Ἑλλὰς δὲν εἶναι ἡ μικρὰ αὕτη ἐλευθέρα γωνία ἐν ᾗ ζῶμεν, οὕτω καὶ ἐλευθέρα Ἑλλὰς δὲν εἶναι αἱ Ἀθῆναι μόναι.

Ἀρκεῖ νὰ ῥίψῃ τις ἑταστικὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ λαοῦ τοῦ κατοικοῦντος τὰς ἐλευθέρας τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίας καὶ θὰ πεισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν σκέψεων τούτων. Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ, ἥτις εἶναι ὁ ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ ὅστις μεταδίδει τήν τε ζωὴν καὶ τὴν εὐημερίαν εἰς τὰ ἔθνη, ὁ προσεκτικὸς ἐξεταστὴς θέλει ἀνεύρει οὐχὶ ὄντα πεπλασμένα κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ ὑπερτάτου Ὄντος, ἀλλὰ δούλους καὶ δουλοπαροίκους παραδεδομένους εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν τύχην καὶ κυλιομένους ἐν τῷ βαθυτέρῳ σκότει τῶν μεσονυκτίων τῆς διανοίας.

Καὶ ὅμως οὐδεμία προσοχή!

Καὶ ὅμως τὸ ζήτημα τοῦτο ἔπρεπε σήμερον νὰ ἀπασχολῇ ὅλους τοὺς περφωτισμένους τῆς πατρίδος ἄνδρας, διότι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι ἡ βάσις καὶ ἡ κρηπὶς τῆς προόδου καὶ εὐημερίας αὐτοῦ.

Ἄνευ πολιτῶν ἐναρέτων καὶ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τοῦ τόπου πεφωτισμένων. εἶναι ἀδύνατον ἔθνος τι νὰ προοδεύσῃ, εἶναι ἀδύνατον νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὕπατον ἐκεῖνο σημεῖον τῆς ἐθνικῆς εὐκλείας, ὅπερ καλεῖται εὐημερία καὶ ἐξ οὗ τὰ πάντα ἐκπηγάζουσι.

Λαὸς τυφλὸς θὰ ἦναι πάντοτε πτωχός, καὶ λαὸς πτωχὸς εἶναι σήμερον ἀδύνατον νὰ χαράξῃ ἐπὶ τῶν ἐπιφανῶν δέλτων τῆς ἱστορίας τὸ ὄνομά του.

Λαὸς ἀμαθὴς ἐξ ἐγκαταλείψεως θέλει ταχέως ὀλισθήσει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης ἥτις φέρει πρὸς τὴν γενικὴν καταστροφήν. Ἐν τόποις μάλιστα ὅπου καὶ τὰ ἐλάχιστα ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ Λαοῦ ἐξαρτῶνται ὡς ἐν Ἑλλάδι, ἡ μεγαλειτέρα δυστυχία αὐτῶν εἶναι ἡ ἀμάθεια τοῦ λαοῦ. Ποία δύναται νὰ προξενηθῇ ὠφέλεια ἐκ τῶν ἐνεργειῶν λαοῦ ἀμαθεστάτου; Ἡ σύγχρονος ἱστορία τῆς πατρίδος

παρέχει εἰς τὸν μετὰ προσοχῆς ἀναδιφῶντα αὐτὴν πλήρη καὶ καθαρὰν τὴν ἀπόκρισιν τῆς ἐρωτήσεως ταύτης.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς δὲν στερεῖται μόνον τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως· ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς στερεῖται ἔτι καὶ τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀνατροφῆς. Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐγκατέλειψε τὸν βίον τῶν πατέρων του, ἐλησμόνησε τὰς ἐθνικὰς αὐτοῦ παραδόσεις, ἀπώλεσε τὰ πάτρια αὐτοῦ ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ παρεδόθη εἰς γελοίας ἀπομιμήσεις πραγμάτων ξενικῶν. Οὕτω τὰ μὲν ἤθη αὐτοῦ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καταπίπτουσιν, ἡ δὲ κοινωνικὴ αὐτοῦ κατάστασις βαίνει χαλαρουμένη καὶ παραλύουσα.

Τοιουτοτρόπως ἐγκαταλείποντες τὸν εὐφυέστατον τοῦτον λαὸν μετ' οὐ πολὺ θὰ ἔχωμεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ἄθροισμα ἀτόμων ἀμαθεστάτων, διεφθαρμένων καὶ κοινωνικῶς κατεστραμμένων, ἄθροισμα ὅπερ θ' ἀποβῇ ἡμέραν τινὰ ὁ καταστρεπτικώτερος τῆς πατρίδος σκαπανεύς!

Αἱ σκέψεις αὗται ἐπέφερον, κύριε Πρόεδρε, τὴν μεταβολὴν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ τὴν μετὰ τῆς δυνατῆς ἐπιμονῆς ἔναρξιν καὶ ἐξακολούθησιν τῆς ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐργασίας.

Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἄπειρα μέσα τίθενται καθ' ἑκάστην εἰς ἐνέργειαν. Κυρίως ὅμως ὁ ἡμέτερος Σύλλογος εἰργάσθη πρὸς τοῦτο διὰ τῶν ἑξῆς πρωτίστων.

Α'. Διὰ τῆς συστάσεως σχολῶν τοῦ λαοῦ.

Τοιαύτην σχολὴν διατηρεῖ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐνταῦθα, ἐν ᾗ μέλη αὐτοῦ διδάσκουσι τῷ λαῷ, διὰ γλώσσης νοητῆς τοῖς πᾶσι, τὰς ἀναγκαιούσας αὐτῷ πρακτικὰς γνώσεις. Τὰς σχολὰς ταύτας καταγίνεται νῦν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος νὰ ἐξαπλώσῃ καὶ ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Εἴμεθα δὲ εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ κοινοποιήσωμεν ὅτι ἄνδρες λόγιοι προσεφέρθησαν ἤδη πρὸς τοὺς ἐν Πύργῳ, Ζακύνθῳ, Τριπόλει, Πάτραις καὶ Αἰγίῳ ἀντιπροσώπους τοῦ Συλλόγου ἡμῶν ὅπως διδάξωσι τῷ λαῷ ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς σεπτεμβρίου διάφορα ζητήματα ἐν τοιαύταις σχολαῖς.

Β'. Διὰ τῆς ἐκδόσεως περιοδικοῦ συγγράμματος.

Κατ' αὐτὰς διανέμεται τὸ Α'. τεῦχος τοῦ Δ'. ἔτους τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος τοῦ Συλλόγου ἡμῶν. Πρῶτος ἐν Ἀθήναις ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἀνέλαβε τὴν φροντίδα τῆς διὰ τοῦ περιοδικοῦ τούτου

ἐξαπλώσεως καὶ γενικεύσεως ἰδεῶν καὶ γνώσεων ὠφελίμων. Μεθ' ὅλα τὰ προσκόμματα ἅτινα ἀπήντησε κατὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ, ἕνεκα τῶν φοβερῶν δαπανῶν καὶ τῆς μὴ εὑρέσεως καταλλήλου ὕλης, τὸ ἡμέτερον περιοδικὸν σύγγραμμα βαίνει ἐν προόδῳ καὶ πεποίθαμεν ὅτι μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔτους τούτου θὰ δυνηθῶμεν νὰ καταστήσωμεν αὐτὸ προσιτὸν ἔτι καὶ εἰς αὐτὰς τὰς κατωτάτας τάξεις τοῦ λαοῦ.

Γ'. Διὰ τῆς συστάσεως βιβλιοθηκῶν ἐν τοῖς διαφόροις δήμοις τοῦ κράτους.

Ἡ ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου δωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου βιβλιοθήκη αὐτοῦ μετὰ δωρεῶν φιλομούσων, ἀπετέλεσαν μέχρι τοῦδε τὰ κέντρα τριῶν δημοτικῶν βιβλιοθηκῶν, τῆς τοῦ δήμου Πατρῶν, τῆς τοῦ δήμου Λετρίνων καὶ τῆς τοῦ δήμου Αἰγίου. Εἰς τὰ τρία ταῦτα κέντρα ἐπέμφθησαν μέχρι τοῦδε περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας τευχῶν ὕλης ἐκλεκτῆς.

Δ'. Διὰ τῆς ἐκδόσεως βιβλίων χρησίμων τῷ λαῷ.

Μετὰ φοβερὰς ἀποτυχίας ὡς πρὸς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἰδέας, τέλος κατωρθώθη, κυβερνητικῇ ὑποστηρίζει, ν' ἀρχίσῃ ἡ ἔκδοσις τοῦ Α'. τεύχους σειρᾶς ἐκδόσεων ὑπὸ τὸν τίτλον Βιβλιοθήκη τοῦ Λαοῦ, ὅπερ μετά τινας ἡμέρας διανέμεται.

Ε'. Διὰ τῆς διατηρήσεως καὶ μεταδόσεως τῶν ἐθνικῶν ἀναμνήσεων.

Δύω τινὰ μέχρι τοῦδε κατωρθώθησαν ὑπὲρ τῆς ἰδέας ταύτης, ἡ ἀνέγερσις μνημείου τῷ φιλέλληνι ποιητῇ Βύρωνι καὶ ἡ περισύναξις τῶν ἀνεκδότων ἑλληνικῶν παραδόσεων. Καὶ τὸ μὲν μνημεῖον, ὅπερ θ' ἀναπαραστήσῃ τῷ λαῷ μίαν τῶν διδακτικωτέρων ἀναμνήσεων κατασκευάζεται ἤδη καὶ τὸν προσεχῆ Μάρτιον τοποθετεῖται ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Βύρωνος ἐν Μεσολογγίῳ. Ὡς πρὸς δὲ τὴν περισύναξιν τῶν ἑλληνικῶν παραδόσεων καθ' ἑκάστην ἐργάζεται ὁ ἡμέτερος Σύλλογος καὶ ἐλπίζομεν μετ' οὐ πολὺ νὰ ἐκδώσωμεν τὸ Α'. τεῦχος τῆς τοιαύτης ὕλης· καὶ

Ϛ'. Διὰ τῆς συζητήσεως καὶ λύσεως διαφόρων ζητημάτων ἀποβλεπόντων τὴν διανοητικὴν, ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν βελτίωσιν καὶ προαγωγὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου κρίνομεν περιττὸν νὰ σημειώσωμέν τι καθότι τὸ πρῶτον κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐφαρμόζεται

ἐν τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ ἡ διάταξις αὕτη. Καὶ ἄλλοτε ἐγένοντο συζητήσεις ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν, οὐδέποτε ὅμως ἐπὶ ζητημάτων ἀφορώντων τὸν ἑλληνικὸν λαόν.

Αὗται, κύριε Πρόεδρε, εἶναι ἐν συνόψει αἱ ἐργασίαι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ὅστις πτωχὸς παλαίει ἐν ταὐτῷ καὶ ὑπὲρ τῆς πραγματώσεως τῶν ἰδεῶν του καὶ κατὰ τῆς πενίας του, πραγμάτων ὅλως ἀντιθέτων.

Δέξασθε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ὀφειλομένης πρὸς ὑμᾶς ἐξόχου ὑπολήψεως ἡμῶν.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 31 Μαρτίου 1879.

Ὁ προεδρεύων ἀντιπρόεδρος

Ε. Β. ΝΑΝΝΟΣ.

Ὁ γενικὸς γραμματεὺς

Γ. ΧΑΔΚΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤ'. ΤΜΗΜΑ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Πρὸς τὸ προεδρεῖον τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων

Ὁ Μουσικὸς καὶ Δραματικὸς Σύλλογος συστηθεὶς κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1871, δύο κυρίως προέθετο σκοπούς:

α'.) Τὴν καλλιέργειαν τῆς μουσικῆς διὰ συστάσεως *Ὠδείου ἐν Ἀθήναις*· καὶ

β'.) Τὴν μόρφωσιν καὶ προαγωγὴν τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς διὰ συστάσεως *ἐθνικοῦ θεάτρου ἐν Ἀθήναις*.

Καὶ τὸ μὲν Ὠδεῖον ἱδρυθὲν μικρὸν μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ Συλλόγου ἐν τῷ πρώην καταστήματι τῆς Σχολῆς τῶν Τεχνῶν, ὅπερ ὑπὸ τοῦ Δημοσίου ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, προάγεται καθ' ἑκάστην καὶ καλοὺς εἰς τὸ μέλλον ὑπόσχεται καρπούς. Ἡ σύστασις ὅμως ἐθνικοῦ θεάτρου ἐπρόσκοψε μέχρι τοῦδε πολλῶν λόγων ἕνεκα, μολονότι ὁ Μουσικὸς καὶ Δραματικὸς Σύλλογος ἐμελέτησεν ἐπισταμένως πάντα τὰ μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου συνδεόμενα ζητήματα καὶ εἰργάσθη ἀνενδότως ὅπως ἀνεύρῃ τὰ καταλληλότερα μέσα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου.

Ἀντίγραφον τῆς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐκθέσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Ὑπουργὸν, ὡς καὶ ἀντίγραφον τοῦ νομοσχεδίου τοῦ ἐξασφαλίζοντος τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν δραματικῶν ἔργων, ἐπισυνάπτομεν ὑμῖν ὧδε, ὅπως ὑποβληθῶσιν εἰς τὸ ἁρμόδιον τμῆμα τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων καὶ διὰ τῆς

ἐπ' αὐτῶν συζητήσεως συμπληροούμενα καὶ τελειοποιούμενα χρήσιμεύσωσιν εἰς αἰσιώτερον μέλλον (1).

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Μαρτίου 1879.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἐν Ἀθήναις Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου

Μ. ΡΕΝΙΕΡΗΣ
Ν. Α. ΧΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
Μ. ΜΕΛΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ, ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Ἡ ἱστορία τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας ἐν συντόμῳ ἔχει ὡς ἑξῆς. Κατὰ τὸ ἔτος 1839 ὅτε ἡ βασίλισσα Βικτωρία ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐξέδωκε Β. Διάταγμα δι' οὗ ἀπηγόρευσεν εἰς τὰς στρατιωτικὰς μουσικὰς νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς τελετὰς θρησκευμάτων μὴ ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀγγλικανὴν ἐκκλησίαν καὶ ὡς ἐκ τούτου αἱ ἐν Κερκύρᾳ λιτανεῖαι καὶ λοιπαὶ θρησκευτικαὶ τελεταὶ ἐτελοῦντο ἄνευ μουσικῆς συνοδείας, τοῦθ' ὅπερ κατελύπησε πᾶσαν τὴν κοινωνίαν. Ἐν τοιαύτῃ θέσει πραγμάτων ἐννέα νέοι ἀπεφάσισαν νὰ συστήσωσι Φιλαρμονικὴν Ἑταιρίαν ὅπως διαδώσωσι τὴν μουσικὴν τέχνην καὶ καταρτίσωσι σῶμα μουσικῶν δυνάμενον ν' ἀναπληρώσῃ τὴν τοιαύτην ἔλλειψιν· καὶ τῷ ὄντι τὴν 12 Σεπτεμβρίου 1840 ἵδρυσαν τὴν ἑταιρίαν, ἀναγορεύσαντες ἰσόβιον πρόεδρον τοῦ μουσικοῦ τμήματος τὸν ἀείμνηστον καὶ διάσημον μουσικοδιδάκτορα κ. Ν. Χ. Μάντζαρον, παιδευθέντα ἐν Νεαπόλει περὶ ἅπαντας τοὺς κλάδους τῆς θεωρητικῆς μουσικῆς καὶ τυχόντα διπλώματος μουσικοδιδασκάλου παρὰ τῆς τότε ἀκμαζούσης ἐν Νεαπόλει μουσικῆς σχολῆς

(1) Ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ οἰκείου τμήματος (ὅρα σελ. 92 κ. ε).

(Conservatorio). Μετὰ ἓξ μῆνας περίπου κατηρτίσθη ἡ μουσικὴ συγκειμένη ἐκ πολλῶν ἀπόρων τεχνιτῶν πάσης τάξεως, ἥτις πρώτην τότε φορὰν τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τοῦ 1841 ἐξῆλθε δημοσίᾳ ἐν πλήρει στολῇ συνοδεύσασα τὴν λιτανείαν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Ἡ ταχεῖα πρόοδος ἐπέφερε το εὐάρεστον ἀποτέλεσμα συσσωρεύσεως πολλῶν μαθητῶν καὶ προθυμίας πολλῶν πολιτῶν καταταχθέντων συνεταίρων.

Ἡ διάδοσις τῆς μουσικῆς ἐν τούτοις δὲν ὑπῆρξεν ὁ μόνος ἀληθὴς καρπὸς τῆς συστάσεως τῆς Ἑταιρίας· διὰ ταύτης τὸ ἐθνικὸν φρόνημα ἤρξατο μεγάλως ἀναπτυσσόμενον καὶ προοδεῦον, διότι ἅμα τῇ συστάσει της ὁ ἀοίδιμος Μάντζαρος ἐμελοποίησε τὸν ἐθνικὸν ὕμνον, ὁ ὁποῖος διήγειρε γενικὸν ἐνθουσιασμόν, ἡ δὲ ἑταιρία ἐθέσπισεν ὡς μίαν τῶν ἐπισήμων ἑορτῶν της τὴν 25 Μαρτίου, ἥτις μεγαλοπρεπῶς ἔκτοτε τακτικῶς πανηγυρίζεται. Ἡ Φιλαρμονικὴ Ἑταιρία ὑπῆρξεν ἡ πρώτη, ἥτις προεξῆρχε τῶν ἐθνικῶν ἐπιδείξεων, ὡς ὑπῆρξεν ἡ πρώτη, ἥτις ἐχαιρέτισε τὸ νέον ἑλληνικὸν σύνταγμα τὸ 1843, ὑποδεχθεῖσα ἐνθουσιωδῶς τὸν εἰς Ἀθήνας μεταβαίνοντα στρατηγὸν Καλλέργην, δι' ὃν καὶ τελετὴν μεγαλοπρεπεστάτην παρεσκεύασεν.

Ἡ Ἑταιρία μέχρι τοῦ 1857 διετηρεῖτο δι' ἰδιωτικῶν πόρων, ἀκολούθως ὅμως μὴ δυναμένη ν' ἀνθέξῃ εἰς τὰς οὐχὶ μικρὰς ἀπαιτουμένας δαπάνας διὰ τοῦ προέδρου αὐτῆς καὶ ἐπάρχου τότε Κερκύρας κ. Σπυρίδωνος Κόμ. Βούλγαρη ἐπέτυχε παρὰ τῆς ἐγχωρίου κυβερνήσεως συνδρομὴν τακτικὴν μηνιαίαν ἐκ δραχμῶν 280 περίπου, ἥτις καὶ εἰσέτι χορηγεῖται παρὰ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου περιορισθεῖσα εἰς δραχ. 200, ὁ δὲ βασιλεὺς ἡμῶν χορηγεῖ ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ ταμείου του δρ. 1000 κατ' ἔτος. Ἐπίσης ἡ Ἑταιρία εὐηργετήθη καὶ διὰ διαφόρων κληροδοτημάτων.

Καὶ τὰ μὲν ἔσοδα τῆς ἑταιρίας ἀνέρχονται εἰς δραχ. 600 κατὰ μῆνα, τὰ δὲ ἔξοδα εἶναι σχεδὸν ἴσα πρὸς τὰ ἔσοδα, καθ' ὅσον ἡ ἑταιρία ὑποχρεοῦται νὰ πληρώνῃ τρεῖς μουσικοδιδασκάλους, φάρμακα διὰ τοὺς ἀσθενεῖς μουσικούς, ὄργανα, στολάς, μουσικὰ βιβλία, φωτισμόν, ἐνοίκιον, ὑπηρέτας καὶ ἄλλα διάφορα ἔξοδα.

Ἵνα δὲ ἡ ἑταιρία ἀνακουφισθῇ ἐκ τῶν ἐξόδων ἀφ' ἑνὸς, οἰκοδομήσῃ δὲ ἴδιον κατάστημα ἀφ' ἑτέρου, κατάλληλον διὰ τὰς ἀνάγκας της, προέβη εἰς τὴν σύστασιν λαχείου ἐκ δρ. 80,000 περίπου,

περ ὅμως μένει εἰσέτι ἐκκρεμὲς ἕνεκα τοῦ ἐξῆς λόγου. Δυνάμει τοῦ νόμου τὰ λαχεῖα βαρύνονται μὲ φόρον ὑπέρογκον $^{55}/_{00}$ ἀπὸ τοῦ ὁποίου θέλουσα ν' ἀπαλλαγῇ, ἐζήτησε καὶ σχεδὸν ἐπέτυχε παρὰ τῆς κυβερνήσεως τὴν ὑποβολὴν νόμου περιορίζοντος τὸν φόρον εἰς 2 μόνον $^{0}/_{0}$, πλὴν δυστυχῶς ἡ λῆξις τῶν ἐργασιῶν τῆς βουλῆς ἐματαίωσε καὶ τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν βουλευτῶν τῆς νήσου τῶν ἐκθύμως ἐργασθέντων ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ νόμου. Εὐελπίζεται δὲ ἡ ἑταιρία ὅτι ἐν πρώτῃ τῆς βουλῆς συνόδῳ θέλει ψηφισθῇ ὁ νόμος καὶ ἐντεῦθεν κρίνει εὔκαιρον τὴν στιγμὴν νὰ ἐπικαλεσθῇ πρὸς τοῦτο καὶ τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν συλλόγων τὴν πολύτιμον συνδρομήν.

Καὶ ἵνα εἴπωμέν τι συγκεκριμένον περὶ τῶν ὠφελειῶν, ἃς παρήγαγε καὶ παράγει εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ ἵδρυμα τοῦτο, ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν ὅτι ἐκτὸς τῶν πολλῶν μαθητῶν, οἵτινες κατέχουσι διακεκριμένας θέσεις εἰς τὰ θέατρα τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὰς στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς μουσικὰς τοῦ κράτους, ἀνεδείχθησαν καὶ ἱκανοὶ μουσικοδιδάσκαλοι διεσπαρμένοι ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ βασιλείου διευθύνοντες σώματα μουσικῶν καὶ διακρινόμενοι ἐπὶ ἱκανότητι. Σήμερον δὲ τὸ σῶμα τῆς μουσικῆς ἀπαρτίζεται ἐκ 34 μουσικῶν καὶ 30 μαθητευομένων.

Δὲν εἶναι μόνον αὕτη ἡ ὠφέλεια ἣν παρήγαγεν ἡ Φιλαρμονικὴ Ἑταιρία χορηγήσασα ἔντιμον πόρον ζωῆς εἰς πολλοὺς ἐνδεεῖς νέους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν ἠθῶν συνέτεινε καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς νήσου ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀνύψωσε συγκαταλέγουσα μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐπιτίμων μελῶν της τὸν ἀοίδιμον καὶ περιφανῆ Ῥοσίνην, τὸν Γάλλον Lardin, τὸν διάσημον Γουνὼ, τὴν περίφημον Pezzana καὶ ἄλλους πολλοὺς μουσικοδιδασκάλους καὶ διακεκριμένους ἄνδρας.

Κατὰ τὴν 1 Ἀπριλίου 1872 ἡ ἑταιρία ἐστερήθη τοῦ ἰσοβίου αὐτῆς προέδρου Μαντζάρου, ὅστις μετέδιδεν ἀφιλοκερδῶς τοῖς πᾶσι τὰς ἐμβριθεῖς αὐτοῦ γνώσεις ἐν τῇ θείᾳ τῆς μουσικῆς τέχνῃ· ἀτυχῶς τὸ δυσαναπλήρωτον τοῦτο κενὸν μέχρι τῆς σήμερον δὲν ἀνεπληρώθη, πολὺ δὲ δύσκολον ἀποβαίνει σήμερον εἰς τὴν ἑταιρίαν μ' ὅλην τὴν πρὸς τοῦτο ἀγαθὴν αὐτῆς προαίρεσιν καὶ δικαιᾷ ἐπιθυμίαν νὰ τὸ ἀναπληρώσῃ. Πολλὰ βήματα πρὸς τοῦτο ἐγένοντο μέχρι τοῦδε πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Πετριδείου κληροδοτήματος,

πλὴν ἀτυχῶς ἐματαιώθησαν. Δραττομένη ὅθεν ἡ ἑταιρία τῆς πολυτίμου ταύτης εὐκαιρίας τῆς συνόδου τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων, θεωρεῖ τοὺς Συλλόγους ὡς τοὺς μόνους ἱκανοὺς καὶ δυναμένους νὰ ἀναπληρώσωσι διὰ τῆς ἠθικῆς συνδρομῆς καὶ ἐπιρροῆς των παρὰ τῇ κυβερνήσει, τὸ κενὸν ὅπερ ἀφῆκεν ὁ ἀοίδιμος Μάντζαρος, ἐπιτυγχάνοντες παρ' αὐτῆς ἐτησίαν τακτικὴν ἐπιχορήγησιν δι' ἧς νὰ ἦναι δυνατὴ ἡ πρόσκλησις ἐξ Εὐρώπης μουσικοδιδάκτορος διακεκριμένου καὶ σπουδαίου, ἵνα οὕτω κατορθωθῇ ἡ σύστασις τακτικῆς μουσικῆς Σχολῆς (Conservatorio) ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἀτυχῶς ἡ μουσικὴ παρακμάζει.

Τὴν ἠθικὴν ταύτην ἐπὶ τῷ ἀνωτέρῳ σκοπῷ συνδρομὴν τῶν Συλλόγων παρὰ τῇ κυβερνήσει ζητεῖ ἡ Φιλαρμονικὴ Ἑταιρία ὑπὲρ αὐτῆς, καθ' ὅσον αὕτη ἀριθμεῖ 40 ἐτῶν βίον καὶ ἡ Κέρκυρα εἶναι ὁμολογουμένως τὸ καταλληλότερον κέντρον ἕνεκα τῆς ἐξαιρετικῆς πρὸς τὴν μουσικὴν κλίσεως καὶ ἐπιδόσεως τῶν κατοίκων της, ὡς τοῦτο καθ' ἑκάστην φανερὸν καθίσταται.

Τοιαύτη συντόμως εἶναι ἡ ἱστορία τῆς Φιλαρμονικῆς καὶ τοιαῦται αἱ ἀνάγκαι ἐν τῇ θεραπείᾳ τῶν ὁποίων ἔγκειται ἡ πρόοδος καὶ βελτίωσις αὐτῆς.

Ἐν Κερκύρᾳ, τῇ 20 Μαρτίου 1879.

Ἐντολῇ τῆς ἐπιτροπῆς
ὁ γραμματεὺς
ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΖΟΥΓΗΣ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΟΥ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ, ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ὁ ἐν Κερκύρᾳ Δραματικὸς Σύλλογος, ἱδρυθεὶς τῇ 13 Ἰουλίου 1875 διὰ τῆς συγχωνεύσεως τῶν δύο πρώην φιλοδραματικῶν ἑται-

ριῶν «Καποδιστρίου» καὶ «Φοίνικος», ἵνα ἐπιτυχέστερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον ἐπιδιώξῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, τῆς μορφώσεως, δηλονότι, ἠθοποιῶν, καὶ τῆς προαγωγῆς τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου, κύριον μέλημα ἔσχεν, ἀπ' αὐτῆς τῆς συστάσεως αὐτοῦ, τὴν πρόσκτησιν ἑλληνίδων ἠθοποιῶν, ὧν ἡ παντελὴς ἔλλειψις ἀνυπέρβλητον παρενέβαλλε πρόσκομμα εἰς τὰς κεχωρισμένας ἐνεργείας τῶν ἕνεκα τούτου ἰδίως συγχωνευθεισῶν δύο ἑταιριῶν.

Ὅθεν, διὰ προκηρύξεώς του καταχωρισθείσης ἐν ταῖς ἐγχωρίοις ἐφημερίσι, προσεκάλεσε κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1876, εἰς συναγωνισμὸν τὰς βουλομένας νὰ μεταπορευθῶσι τὴν θέσιν ἠθοποιοῦ παρ' αὐτῷ, ἀντὶ μηνιαίας ἀμοιβῆς. Πλὴν δυστυχῶς, τὸ μέτρον τοῦτο ἀπέτυχε, μὴ ὑποβληθεισῶν τότε αἰτήσεων ὑπὸ γυναικῶν κεκτημένων τὰ ἀπαραιτήτως κἂν ἀναγκαῖα προσόντα, ὅπως παράσχωσιν ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην ἐλπίδα ἐπιτυχίας.

Τότε ὁ Σύλλογος ἔστρεψε τὴν ἐκυτοῦ προσοχὴν εἰς τὰς λοιπὰς τοῦ κράτους ἐπαρχίας, ὅπως τύχῃ ἀντὶ χρηματικῆς ἀμοιβῆς, τινὸς τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἑλληνίδων ἠθοποιῶν, ἥτις νὰ χρησιμεύσῃ συνάμα καὶ ὡς ἠθικὴ προτροπὴ καὶ ἐνθάρρυνσις πρὸς τὰς ἐγχωρίους νεάνιδας τὰς μέχρι τοῦδε διστακτούσας νὰ ἀσπασθῶσι τὸ ἔντιμον καὶ ἐπωφελὲς στάδιον τῆς δραματικῆς. Ἀλλ' αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ἠθοποιῶν τούτων, ὑπερβᾶσαι πᾶσαν ἐφικτὴν τῷ ἀρτισυστάτῳ Συλλόγῳ χρηματικὴν θυσίαν, ἠνάγκασαν αὐτὸν καὶ τοῦ μέτρου τούτου, προσωρινῶς κἂν νὰ παραιτηθῇ.

Πλὴν ἀλλ' ὅμως ὁ Σύλλογος μὴ ἀποθαρρύνθεις, ἐπεχείρησε διὰ τῆς ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου 1876 προκηρύξεως συναγωνισμοῦ, τρίτον πείραμα ἀναλαμβάνων τὴν εἰς τὸ ἐνταῦθα ὑποκατάστημα τοῦ Ἀρσακείου παρθεναγωγείου ἐκπαίδευσιν, δαπάναις ἑκυτοῦ, πέντε ἀπόρων νεανίδων, ὡς ἐξωτερικῶν μαθητριῶν καὶ τὴν εἰς ταύτας χορήγησιν τῶν τε βιβλίων καὶ τοῦ σχετικοῦ ἱματισμοῦ μετὰ τῆς ὑποχρεώσεως νὰ διδάσκωσιν ἀπὸ σκηνῆς, ἐν τῷ καταστήματι αὐτοῦ, τετράκις τοὐλάχιστον τοῦ ἐνιαυτοῦ. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐστέφθη διὰ πλήρους ἐπιτυχίας καὶ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μηνὸς τοῦ ἔτους 1877 πέντε ἐκ τῶν συναγωνισθεισῶν νεανίδων γενόμεναι δεκταί, συνεπείᾳ ἐξετάσεων, ὡς μαθήτριαι τοῦ Συλλόγου ἐκπαιδεύονται ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἀρσακείῳ παρθεναγωγείῳ. Αἱ νεάνιδες αὗται ἐκγυμνασθεῖσαι ὑπὸ καταλλήλου διδασκάλου, ἐδίδαξαν ἤδη ἀπὸ σκηνῆς λίαν

ἐπιτυχῶς παρουσίᾳ τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν καὶ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου.

Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου, καταρτισμὸν δηλαδὴ δραματικοῦ θιάσου ὅσον ἔνεστι πλήρους, ὁ Σύλλογος, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἐξέδοτο προκήρυξιν συναγωνισμοῦ πρὸς κατάταξιν, δαπάναις αὐτοῦ ἐξ ἀπόρων νέων, ὡς ἐξωτερικῶν μαθητῶν, εἰς τὰ ἀξιολογώτερα τῶν ἐνταῦθα ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ ὑπὸ τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς καὶ αἱ νεάνιδες ἐκπαιδεύονται. Οἱ κατόπιν ἐξετάσεων δεκτοὶ γενόμενοι ἓξ νέοι φοιτῶσι τανῦν, τρεῖς μὲν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐκπαιδευτήριον διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ κυρίου Παναγιώτου Α. Οἰκονόμου, τρεῖς δὲ εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον «Καποδίστριας», διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ κυρίου Λεωνίδου Βλάχου. Πρὸς τιμὴν δὲ τῶν κκ. διευθυντῶν τούτων καὶ χάριν τῆς ὀφειλομένης αὐτοῖς εὐγνωμοσύνης, καθῆκον κρίνομεν νὰ δηλώσωμεν ὅτι, τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου ἐκτιμῶντες καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ συμμεριζόμενοι, τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μαθητῶν τούτων προθύμως καὶ αὐθορμήτως δωρεὰν ἀνέλαβον. Οἵ τε μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, ἐκγυμναζόμενοι ἤδη, διδάξουσιν ὅσον οὔπω ἀπὸ σκηνῆς δύο πρωτοτύπους ἑλληνικὰς κωμῳδίας.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ φθάσῃ ὁ Σύλλογος, προσδοκᾷ δὲ βαθμηδὸν καὶ ἀναλόγως τῶν οἰκονομικῶν αὐτοῦ μέσων νὰ πραγματοποιήσῃ μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸ ἑαυτοῦ πρόγραμμα, τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ὁποίου, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ θέλετε πληροφορηθῆ, καὶ δι' ἑτέρων μέσων μελετᾷ νὰ ἐπιδιώξῃ.

Ἐν Κερκύρᾳ τὴν 12 Μαρτίου 1879.

Ἐντολῇ τοῦ Προέδρου
ὁ Γραμματεὺς
ΣΠΥΡΙΔΩΝ Θ. ΑΝΔΡΟΥΤΣΕΛΛΗΣ.

ΠΕΡΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΙΝΗΤΟΥ

Πρὸς τὸ σεβαστὸν Συνέδριον τῶν ἑλληνικῶν Συλλόγων

Κύριοι,

Προτείνω ὑμῖν τὴν σύστασιν *Ἐθνικοῦ Θεάτρου κινητοῦ* (ἤτοι περιερχομένου τὰς ἐπιφανεστάτας τῶν ἑλληνίδων πόλεων), ἐπὶ τῇ βάσει μεμελετημένου δραματολογίου κατὰ τὰς ἠθικὰς καὶ ἐθνολογικὰς ἀνάγκας τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Οἱ σύλλογοι *κατὰ τὸ πλεῖστον* ἐργάζονται πρὸς διαμόρφωσιν τῶν παίδων, ἡ ἡλικία ὅμως ἡ ἀνδρικὴ, ἡ δρῶσα καὶ δυναμένη νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ ὅλου ἔθνους, μένει σχεδὸν ἄνευ σκοπίμου παιδεύσεως, ἥτις πάντως προσγίγνεται διὰ τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου.

Ἐπεθύμουν, ἵνα μελετηθῶσιν ἐμβριθῶς αἱ ἐλλείψεις τοῦ γένους ἡμῶν καὶ καταπολεμηθῶσιν αὗται δι' εὐστόχου δραματικῆς διδασκαλίας. Διότι οἱ λαοὶ εἰς πολιτισμὸν προαγόμενοι δὲν ἀποτρέπονται συνήθως τοῦ κακοῦ οὔτε διὰ παραινέσεων, οὔτε δι' ἠθικῶν παραγγελμάτων, ὅσῳ δι' ἐναργοῦς καταδείξεως τῆς τιμωρίας, ἣν ἐπάγεται πᾶσα ἠθικὴ παρεκτροπή. Πρὸς τούτοις τὸ ἐθνικὸν θέατρον ἔσται ὁ ἀδαμάντινος κρίκος καὶ ἡ χρυσῆ ἅλυσις, ἥτις θέλει συνδέσει ἀρρήκτως πάντα τὰ μέλη τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὡς συνέδεε ταῦτα καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27ῃ Μαρτίου 1879.

Ὁ Ἀντιπρόσωπος τοῦ ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ Συλλόγου
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Ἀξιότιμε φίλε καὶ συνάδελφε κύριε Κ. Παπαρρηγόπουλε,

Ἀπαντῶν εἰς τὴν ὑμετέραν πρόσκλησιν νὰ πέμψω ὑμῖν τὴν κριτικὴν εἰς Σοφοκλέα πραγματείαν, περὶ ἧς τὸ συνέδριον τῶν συλλόγων ἀπεφήνατο νὰ ἐκδοθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς αὐτοῦ οἷον δεῖγμα καὶ πρόδρομος τῆς μελλούσης τοῦ Σοφοκλέους ἐκδόσεως, τῆς ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλολογικοῦ συλλόγου χάριν τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης ἀνατεθείσης μοι, μετὰ λύπης ἀναγγέλλω ὑμῖν ὅτι, ὅπως ἦλθον τὰ πράγματα, ἀδυνατῶ νῦν νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ συνεδρίου καὶ τὴν ὑμετέραν πρόσκλησιν. Ἐγὼ ἅμα τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου ἠρξάμην νὰ παρασκευάζω τὴν πραγματείαν ταύτην, ἀναθεωρῶν μέρος τι τῶν εἰς τὸν Αἴαντα τοῦ Σοφοκλέους διορθωτικῶν, ἅπερ εἶχον γράψῃ πρὸ πολλοῦ, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διασκευάζων. Μαθὼν ὅμως μετ' οὐ πολὺ ὅτι δὲν ὑπῆρχον τὰ πρὸς τὴν ἔκδοσιν τῶν πρακτικῶν ἀπαιτούμενα χρήματα, διέκοψα τὴν ἐργασίαν ταύτην. Νῦν δέ, ὅτε εὑρέθησαν τὰ χρήματα καὶ ἡ ἐκτύπωσις τῶν πρακτικῶν ἤρξατο νὰ γίνηται, ὡς εἰκός, ἐσπευσμένως, ἐγὼ δυστυχῶς δὲν δύναμαι ἐν διαστήματι ὀλίγων ἡμερῶν νὰ παρασκευάσω τὸ ἔργον, τοῦτο μὲν ἀναθεωρῶν τὰ πρὸ πολλοῦ χρόνου γεγραμμένα καὶ ἀντιγράφων αὐτά, τοῦτο δὲ πρὸς ἄλλον σκοπὸν μεταρρυθμίζων, ἐν ᾧ ἄλλον εἶχον ἀνέκαθεν προορισμόν, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ ἡ οὐχὶ εὐχάριστος κατάστασις τῆς ὑγιείας μου δέν μοι ἐπιτρέπει λίαν σύντονον ἐργασίαν, καὶ ταῦτα ἐν τοιαύτῃ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥρᾳ. Ἀλλ' ὅμως ἐλπίζω τὴν

ἔλλειψιν ταύτην, θεοῦ εὐδοκοῦντος, νὰ ἀναπληρώσω προσφέρων μετ' οὐ πολὺν χρόνον ὡς δεῖγμα τῷ φιλομούσῳ καὶ φιλοπάτριδι χορηγῷ εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ λογογράφων κυρίῳ Χρηστάκῃ Ζωγράφῳ, τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ καὶ πᾶσι τοῖς τὴν ἔκδοσιν τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης ποθοῦσιν, ἀντὶ μικρᾶς κριτικῆς πραγματείας, κριτικὴν καὶ ἐξηγητικὴν ἔκδοσιν ὅλου δράματος τοῦ Σοφοκλέους, τῆς Ἀντιγόνης.

Ἀθῆναι τῇ 8 Αὐγούστου 1879.

Ὁ ὑμέτερος

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Χ. ΣΕΜΙΤΕΛΟΣ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1879.

Κύριε γραμματεῦ,

Ἀπαντῶν εἰς τὴν ὑπὸ σημερινὴν ἡμερομηνίαν ἐπιστολήν σας, λέγω, ὅτι, μὴ δυνηθεὶς ν' ἀποπερατώσω, ὡς ἤθελον, τὴν περὶ τῶν πράξεων τῆς ἡμετέρας ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι σήμερον ἔκθεσίν μου, ἀναγκάζομαι ν' ἀναβάλω τὴν ἔκδοσιν αὐτῆς εἰς ἄλλον καιρόν. Ταῦτα σᾶς παρακαλῶ νὰ γνωστοποιήσητε καὶ εἰς τὸν κύριον πρόεδρον τοῦ Συνεδρίου.

Ὑποσημειοῦμαι

Ὑμέτερος

ΕΥΘ. ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελ.

ΤΑ ΠΡΟ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ..... ε'.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ..... ι'.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ..... ιβ'.

ΤΑ ΜΕΤΑΣΧΟΝΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΑ ..... ιδ'.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ..... κ'.

ΤΜΗΜΑΤΑ ..... κα'.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ..... κδ'.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Προκαταρκτική συνεδρίασις 1

α'. συνεδρίασις 2

β'. » 9

γ'. » 12

δ'. » 19

ε'. » 25

ς'. » 32

ζ'. » 38

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ

Τμῆμα α'. 47

» β'. 52

» γ'. 67

» δ'. 77

» ς'. 1 89

» » 2 97

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ

ΤΜΗΜΑ Α'.

Σελ.

Ἔκθεσις τῶν ἔργων τοῦ ἐν Κ/πόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου 101

ΤΜΗΜΑ Β'.

Ἔκθεσις τῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων 157

Περὶ μεταβολῆς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἐπὶ τὸ πρακτικόν 161

Περὶ ἐνισχύσεως τῆς ἠθικῆς παιδαγωγήσεως ἐν τοῖς Ἑλλ. ἐκπαιδευτηρίοις 168

Περὶ γυναικείων φυλακῶν 170

Περὶ νομοθετικῆς κυρώσεως καὶ προστασίας τοῦ δικαιώματος τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας 175

Παίδευσις τῆς χωρικῆς γυναικός 177

Περὶ ἀνασταλτικῆς καὶ ἀναγεννήσεως τῆς ἐθνικῆς γυμναστικῆς 179

Περὶ βελτιώσεων τῆς μέσης παιδεύσεως 188

Περὶ συστάσεως ἐπετηρίδος τῶν Ἑλλ. Συλλόγων 192

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Καταστατικαὶ πληροφορίαι περὶ τοῦ ἑλλ. πληθυσμοῦ τοῦ νομοῦ Αἰδινίου 196

Περὶ διαδόσεως τῶν ἑλλ. γραμμάτων παρὰ τοῖς ξενοφώνοις 218

Ἔκθεσις τῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου Βάρνης 221

Περὶ τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἑλλ. ἐκπαιδεύσεως 226

Περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ ἐκπαιδεύσεως 238

Ἔκθεσις τῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου Θεσσαλονίκης 239

Περὶ παιδεύσεως 249

Ἔκθεσις τῆς ἐν Κ/πόλει Φιλεκπ. ἀδελφότητος τῆς Κυζίκου 257

Περὶ τῆς ἐν Καισαρείᾳ ἐκπαιδεύσεως 259

Ἔκθεσις τοῦ Συλλόγου Ῥαιδεστοῦ 261

Περὶ Σερρῶν 267

Περὶ τῆς ἐν Κων/πόλει Μακεδονικῆς Φιλεκπ. ἀδελφότητος 271

Ἔκθεσις τοῦ Συλλόγου Λήμνου 273

Περὶ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ διδασκαλείου 277

ΤΜΗΜΑ Δ'.

Σελ.
Ἔκθεσις τοῦ Συλλόγου τῶν Κυριῶν Ἀθηνῶν..... 283
Ἔκθεσις τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Συλλόγου..... 293
Ὑπόμνημα τοῦ ἐμπορικοῦ Συλλόγου Πατρῶν «Ἑρμῆς»... 297
Ἔκθεσις τοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ»..... 303
Ἔκθεσις τοῦ Συλλόγου «Βύρωνος»..... 307

ΤΜΗΜΑ ς'.

Ἔκθεσις τοῦ Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου..... 312
Ἱστορία τῆς ἐν Κερκύρᾳ Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας 313
Ἔκθεσις τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Δραματικοῦ Συλλόγου..... 316
Περὶ ἐθνικοῦ θεάτρου κινητοῦ..... 319

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Ἐπιστολὴ Δ. Σεμιτέλου..... 320
» Ε. Καστόρχη..... 321

